

TUNGSRAM-

(arc)képek

2. (lévített) kiadás

1963 - 1972

TUNGSRAM-

(arc)képek

2. (bővített) kiadás

Felelős kiadó
P. Szabó Gábor

**Készült a TUNGSRAM-(arc)képek 2. (bővített) kiadás c. könyv
Szerkesztő Bizottságának közreműködésével
a kötetben szereplők saját önéletrajzai és a velük folytatott beszélgetések
(esetenként internetes „virtuális interjúk”) alapján**

Szerkesztő Bizottság: Billing Péter, P. Szabó Gábor, Surguta László, Vígh Károly †, dr Wohl Péter

A riportokat (beleértve a „virtuális interjúkat” is) készítették (zárójelben a portré kezdetének oldalszáma):

P. Szabó Gábor (38, 46, 88, 92, 108, 114, 124, 134, 176, 196, 240, 252, 274); Réti János (8, 14, 16, 20, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 36, 40, 42, 44, 48, 54, 58, 60, 64, 66, 68, 70, 72, 74, 76, 78, 84, 86, 96, 100, 102, 110, 112, 116, 118, 120, 122, 126, 128, 136, 140, 142, 146, 148, 150, 152, 156, 160, 162, 164, 166, 168, 172, 174, 186, 188, 192, 202, 204, 218, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 242, 244, 246, 248, 250, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 272, 278);
Surguta László (18, 28, 52, 56, 90, 138, 144, 154, 170, 178, 182, 184, 194, 200, 206, 210, 212, 214, 216, 220, 270);
Vígh Károly (50, 62, 80, 82, 94, 98, 104, 106, 130, 132, 158, 180, 208, 254, 268, 276)

A végső portrékat összeállították (zárójelben a portré kezdetének oldalszáma):

Billing Péter (11); P. Szabó Gábor (26, 30, 32, 38, 42, 46, 54, 78, 88, 92, 108, 114, 122, 124, 134, 164, 168, 174, 176, 196, 198, 234, 240, 248, 250, 252, 254, 256, 274, 278); Réti János (8, 14, 16, 20, 24, 34, 36, 40, 58, 64, 66, 68, 74, 76, 84, 96, 100, 110, 116, 118, 126, 128, 140, 146, 156, 160, 172, 186, 192, 204, 224, 228, 232, 244, 260); Surguta László (18, 28, 52, 56, 70, 90, 104, 112, 138, 144, 154, 170, 178, 182, 184, 188, 190, 194, 200, 206, 210, 212, 214, 216, 220, 238, 270, 276); Vígh Károly (22, 44, 48, 50, 60, 62, 72, 80, 82, 86, 94, 98, 102, 106, 120, 130, 132, 136, 142, 148, 150, 152, 158, 162, 166, 180, 202, 208, 218, 222, 226, 230, 236, 242, 246, 258, 262, 264, 266, 268, 272)

Lektor és műszaki szerkesztő: Surguta László

A könyv 430 példányban jelent meg, kereskedelmi forgalomba nem kerül.

A kézirat lezárva: 2015. december 10-én.

ISBN 978-963-12-4562-2

Nyomdai munkák

SPÁCIUM Bt.

1151 Budapest, Vácduka tér 35.

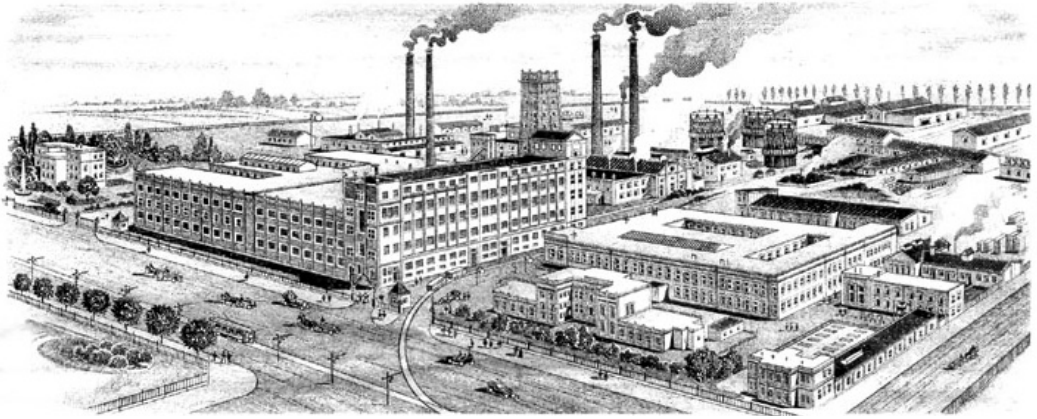
Felelős vezető: Koós Gábor

Tartalomjegyzék

Oldal	Oldal	Oldal			
Előszó	5	Dr. Horváth József †	96	Salgó Román	*198
A Tungstrom egykori vezérigazgatói		Horváth Miklós	98	Sárdi Egon	*200
Dienes Béla †	8	Horváth Pál	100	Dr. Simkó Antal	202
Demeter Károly †	11	Horváth Pál Zoltán	102	Sugár György †	204
Gábor András	14	Hosó János	104	Surguta László János	206
A Tungstrom egykori vezetői és vezető szakemberei		Ignác György	106	Susits Béla	208
Alpár Péterné, Kiss Gabriella	16	Iványi Ferenc †	*108	Szabó Kálmán	*210
Dr. Antal Kálmán	*18	Jeremendy Károly †	110	Szalai Tibor György	*212
Asztalos Béla †	20	Jurisits János	112	Szekeres Sándor	*214
Ádám János	22	Kadlecovits Géza	*114	Szeles Béla	*216
Balázs István †	24	Kanyó Ervin †	116	Szendrey Lajos †	218
Dr. Balogh Béla	26	Dr. Katona Pál	118	Dr. Székács György	*220
Balogh Zoltán	*28	Dr. Kedves Ferenc †	120	Székely Róbert †	222
Baracskai Ferenc	30	Kenderesy Tamás	122	Sztanó Tamás †	224
Barla Endre	32	Dr. Kerekes Béla	124	Tar Béla	226
Barlai Gyula †	34	Kerényi László †	126	Tarnai Dezső	228
Baumgarten Elemér †	36	Kiss Attila	128	Dr. Tasnády Imre	230
Bárdos György	*38	Koleszár Ferenc	130	Teke László †	232
Bene Gusztáv	40	Dr. Köves András	132	Telegdy György	234
Billing Péter	42	Dr. Kőrös Endréné	134	Teravágimov Pál	236
Borbély János	44	Kőrösi Péter	136	Till István †	238
Bócz József	*46	Lipták György	*138	Tisljár Pál	*240
Buzásy László	48	Littomiczyk Ferenc	140	Tombor István	242
Czulek László †	50	Majoros István †	142	Tordai István †	244
Csanádi Géza	*52	Margit Ferenc	*144	Tóth Árpád	246
Csapody Miklós	54	Dr. Martin György	146	Ugrósdý László	248
Csatári Zoltán	*56	Mádi Péter	148	Uhrin István	250
Csákó József	58	Mály István †	150	Dr. Ujlaki György	*252
Dr. Csedreki László	60	Mennyei Sándor	152	Urbán János	254
Cséka Károly	62	Mészáros István	*154	Varga Mihály †	256
Darvas György	64	Mészáros Sándor	156	Vass József	258
Dévai Huba	66	Musits Ferenc †	158	Vaszily György †	260
Falus Gabriella	68	Nagy Gábor †	160	Dr. Vámbéri Lórcint †	262
Dr. Farkas Mihály	70	Nagy Sándor	162	Várallyay Iván	264
Fejes Sándor	72	Nágel Ferenc †	164	id. Várkonyi László	266
Fericsán Tibor †	74	Dr. Neugebauer Jenő †	166	Veégh Józsefné (Zsuzsa)	268
Fodor Tibor †	76	Neumayer Béla †	168	Dr. Vida Dénes	*270
Földi Ibolya	78	Németh István	*170	Vincze Péter	272
Gerber András	80	Dr. Németh József †	172	Vigh Károly †	274
Győri Tamás	82	Nyerges János †	174	Dr. Wohl Péter	276
Halm Ottó	84	Oláh Ferencné Mari	*176	Zanati Tibor †	278
Harsányi Sándorné (Harsányi Kati)	86	Oláh Lászlóné Magdi	*178		
Háry Antalné	88	Dr. Palotai Tamás	180		
Hiripi András	*90	Panyik Jánosné Zsuzsa	*182		
Hodács Józsefné †	92	Pataki Mihály	*184		
Horváth Ákos	94	Petrikovich Tamás †	186		
		Pongrác Lajos	188		
		Poppe Kornélné Magdika	*190		
		P. Szabó Gábor	192		
		Rózsahegyi László	*194		
		Salgó István	*196		

*A könyv első kiadásában még nem szerepelt

TUNGSRAM

Előszó a Tungsram-(arc)képek 2. (bővített) kiadásához

Tisztelt Kollégák! Kedves Olvasó!

2005-ben jelent meg e könyv első kiadása, amely a Tungsram 105 egykori vezetőjének, vezető szakemberének portréját tartalmazta. Úgy véljük, a könyv értékes hozzájárulást jelent a Tungsram Rt. történetének dokumentálásához. Sajnos 2005 óta a könyvben szereplők közül már sokan távoztak köreinkből; volt kollégáink portréjánál a nevük mellett egy kereszt jelzi, hogy már nincsenek közöttük. Emléküket tisztelettel megőrizzük.

A Tungsram Rt. 1989 vége óta a General Electric tulajdonában van. Ezért a korábbi kiadásnak és a jelen bővített kiadásnak is fontos szerkesztési szempontja volt, hogy csak azok portréja kerüljön be a kötetbe, akik a tulajdonosváltást megelőzően is már kiemelkedő teljesítményt nyújtottak. A 2005-ben megjelent első kiadásban csak olyanok szerepelhettek, akik akkor már nem voltak a GE Tungsram aktív dolgozói. Emiatt és más okokból is – például az előkészítésre szánt idő korlátozott volta okán – többen kimaradtak olyanok, akik a teljesítményükkel rászolgáltak volna arra, hogy portréjuk bekerüljön a Tungsram-(arc)képek első kiadásába. A 2014. április 29-i vezetői találkozót követően ezért kezdtük el a jelen bővített kiadással kapcsolatos munkát. A személyek kiválasztásában a Tungsram egykori vezető munkatársai, Billing Péter és dr. Wohl Péter voltak a segítségünkre. Tudjuk, hogy az így kibővített névsor sem teljes, de az új kötet előkészítésére rendelkezésre álló idő most is véges. A 30 új szereplő nevét a tartalomjegyzékben a portréjuk oldalszáma előtt csillag jelzi. Pályafutásuk általában 2005 után fejeződött be, néhányan nyugdíjasként jelenleg is dolgoznak a GE Tungsramban. Az ő portréjuk azért is értékes kiegészítése a Tungsram történelmének, mert igazolja, hogy nagyon sokan kiválóan helyt álltak a tulajdonosváltás után, amelyet a GE magas beosztással, juttatásokkal és kitüntetésekkel is elismert. Többen vannak olyanok, akiknek gyermekei is ott dolgoznak. Az olvasó a jelen bővített kiadás névsorát átnézve is jogosan hiányolhatja néhány jelentős vezető vagy szakember portréját. A hiánynak két oka van. Az egyik, hogy az illető nem akart a kötetben szerepelni, a másik, hogy korai halála miatt a portrét nem lehetett megírni. Az elkészült portrékban azonban szinte mindegyik jelentős személyiség neve és munkássága megemlékezésre kerül.

Mivel korábban is a szerkesztő bizottság tagja voltam, hitelesen állíthatom, hogy az első kiadás nem jelenhetett volna meg Vigh Károly fáradtságot nem ismerő szervező munkája nélkül. Sajnos 2011. január 20. óta már ő sincs közöttünk. Ez is oka volt annak, hogy a bővített kiadás új portréi többségükben személyes beszélgetés helyett, ún. „virtuális interjúval” készültek, de őszintén reméljük, hogy ennek ellenére jól illeszkednek a korábbi arcképekhez.

Elolvasva volt kollégáink visszaemlékezéseit, valamennyiünkben megerősödhet az a jóleső érzés, biztos tudat, hogy a vállalat mai sikerei elképzelhetetlenek lennének az egykor volt Tungsram elkötelezett munkatársainak szaktudása, áldozatos munkája nélkül. Nos, a TUNGSRAM-(arc)képek összeállításának pontosan ez volt a célja: megsüvegelni az egykor volt ipari óriást és mindazokat, akik sokat tettek érte.

a TUNGSRAM-(arc)képek 2. (bővített) kiadásának
Szerkesztő Bizottsága nevében
P. Szabó Gábor
felelős kiadó

Előszó a Tungsram-(arc)képek 1. kiadásához Tisztelt egykori Kollégák! Kedves Olvasó!

Az Egyesült Izzó, a Tungsram történetét több feldolgozásban is olvashattuk már. Legutóbb az Aschner Lipót Alapítvány gondozásában jelent meg „A Tungsram Rt. története 1896-1996” című mű, amely a Magyar Történelmi Társulat Üzemtörténeti Szakosztálya közreműködésével készült, eredetileg a vállalat fennállásának 100. évfordulójára.

A nagynevű cég idén ünnepelheti működésének 109. évfordulóját, igaz 1990 óta már a General Electric nagy közösségének tagjaként. Ez a portrékötet így akár születésnapi ajándék is lehetne, hiszen ez is róla szól: egykori vezetői, munkatársai portréi óhatatlanul összeraktak mozaikonként egy újabb Tungsram-történetet az elmúlt 40-50 évről.

A könyv gondolatban 2003 őszén született meg, amikor régi tungsramos vezetők egy baráti találkozón arról beszélgettek, vajon ebben a forrongó gyorsasággal változó világunkban marad-e elég emlék, muníció az utódoknak ahhoz, hogy képesek legyenek továbbépíteni azt a semmihez sem hasonlítható világot, amit a Tungsram jelentett – és őszintén reméljük, jelent mai is – sok ezer embernek itthon és külföldön egyaránt.

A könyv megszületéséhez az ötleten kívül persze kellett néhány vállalkozó kedvű, jó szervező közreműködése és pénzügyi támogatása is, de a 4-6 hónapos előkészítés után még így is közel újabb 12 hónap telt el a nyomdába adásig.

A könyvben szereplők felkérésre vállalták, hogy leírják röviden életútjukat, és egy kötetlen beszélgetés során megtöltik étellel is a száraz tényeket. E két anyag a forrása az elkészült portréknak, amelyek természetesen szubjektívek, tükrözik a riportokat készítőkből és a portrékat véglegeesen összeállítókból kialakult érzéseket is. Végigolvasva nem is egyszer az elkészült portrékat, csak megerősödik bennünk a meggyőződés, hogy mennyire reménytelen a vállalkozás, hogy két oldalon elmondjunk minden fontosat valakiről, de az is, hogy ennek ellenére érdemes volt!

A megszólaltatottak többsége 30-50 éves tungsramos múlttal rendelkezik, és büszkén vallja ma is elkötelezettségét, hűségét a nagyszerű cég iránt. Esetükben az eltelt évtizedek nem csak a küzdelmekről – többségüknél: sikerekről – szólnak, hanem arról a szoros és önzetlen munkatársi együttműködésről is, amelyből igazi barátságok szövődtek és maradtak meg máig is. Jellemző az is, ami az említett találkozón hangzott el: hogy ha gondolatban ez a „csapat” szerepet kaphatna a mai feladatok megoldásában, többen már holnap elkezdhenék, és ha visszahívnák őket, gondolkodás nélkül vállalnák a megmérettetést.

A riportok meghatározóan adott kérdéscsoportokra épültek, de mód és lehetőség volt a szabadon folyó beszélgetésekre is, amelyek tovább színesítették a végleges anyagot. Fő célunk nem a „nosztalgizálás”, a múlt felnagyítása, vagy a jelenlegi helyzet kritikája volt. Mint majd olvashatják, ez utóbbinak az esetek többségében nyomát sem találni a portrékban.

Külön könyvben lehetne szólni a felkért riportalanyok reagálására a személyes megkeresésükkor. Többségük elsősre mondott a felkérésre igent, bár az idősebbek mindjárt hozzátették, hogy egyáltalán nincs kapcsolatuk volt munkahelyükkel. A maiak nem hívják, nem keresik őket. Korosztályuk tagjainak sorsáról ugyan tudnak, de szakmai, vállalati információkról szinte semmit. Ezzel együtt tisztelettel, büszkeséggel nyilatkoztak, és ma is sajátjuknak érzik egykori munkahelyüket, a nagy tungsrámos családot. Viszonylag kevesen, de voltak, akik hasonló érveléssel nemet mondtak. Ha eddig nem keresték, egy nyugdíjas vacsorára sem hívták őket, akkor mit mondjanak. És voltak olyanok, akik nagy szerénységgel közölték, hogy ugyan 40 évet is meghaladó izzós múlttal rendelkeznek, de véleményük szerint nem alkottak olyat és akkorát, hogy az más számára – különösen így utólag – érdekes lehetne. Szóval nem volt egyszerű feladat az indulásnál elhatározott mintegy 100 fő kiválasztása és néhányuknál maga a meggyőzés sem. Mindenesetre élmény volt az említett beszélgetéseken részt venni. Mindenki mintha érettségi vizsgára jött volna. Izgalommal, dokumentumokkal a táskájukban, kiöltözve, felkészülten. Jó volt felidézni velük a múltat, a közös élményeket.

Szólni kell arról is, hogy a portrékötetben szereplő riportalanyok önmaguk finanszírozták a riportok és a könyv elkészítésének költségeit. Köszönet ezért! Külön köszönet azoknak, akik vállalkozókként az önrészen túl – annak többszörösével – járultak hozzá a közös költségekhez. A könyv zártkörű terjesztésre készült, és a benne szereplők maguk döntik el, hogy az átadott példányokból kiket ajándékoznak meg.

A könyvet annak reményében adjuk át a Tisztelt Olvasóknak, hogy annak lapozgatása további kellemes emlékeket idéz majd fel bennük, és ez alkalommal is megerősíti azt az elkötelezettséget, amelyet a Tungsrám nagy családjához tartozván maguk is hűséggel teljesítettek. Legyen ez példaértékű a mai tungsrámosok számára!

Az első riportot Dienes Bélával készítettük el, aki időközben eltávozott körünkől. Demeter Károly pedig már 20 évvel ezelőtt. Mindketten igazi vezéregyenységek voltak. Ezt a könyvet ezért – életművük előtt ezzel is meghajolva és tisztelegve – Dienes Béla és Demeter Károly emlékére ajánljuk.

A Tungsrám, az „Izzó” kitörölhetetlenül beírta nevét a magyar és a nemzetközi technikatörténetbe: át- és túlélte a világpusztító háborúkat és forradalmakat, a rendszer- és tulajdonos-váltásokat, a gazdasági és politikai válságokat egyaránt. És napjainkban – ugyan már amerikai irányítás alatt és megváltozott néven, de a régi tungsrámosok felhalmozott tapasztalataira, eredményeire biztos támaszkodó – új generáció teheti – a régi tungsrámos szlogent idézve: „fényesebbé a világot”. Reméljük, még nagyon sok éven át. Ehhez szeretnénk mi is hozzájárulni ezzel a könyvvel, köszönetet mondva mindazoknak, akik lehetővé tették a könyv elkészítését és kiadását.

Tungsrámos baráti üdvözzel:

a TUNGSRAM-(arc)képek 1. kiadásának
Szerkesztő Bizottsága nevében

Vígh Károly
felelős kiadó

Dienes Béla †

vezérigazgató 1962-től 1983-ig

1925. április 8-án született Budapesten. Első munkahelye a Légügyi Hivatal műszerüzeme. 1946-ban lép be az Egyesült Izzóba. 1950 júniusától a Konverta technikus. Az év augusztusában megnősül. 1958-tól a gyár főmérnöke. Közben, 1952-ben gyengeáramú villamosmérnöki diplomát szerez a Budapesti Műszaki Egyetemen. 1961-ben a Kohó- és Gépipari Minisztérium híradástechnika iparági főmérnökévé nevezik ki. 1962 májusától 1983 januárjáig az Egyesült Izzó vezérigazgatója. Ezt követően Belgrádban a magyar kereskedelmi kirendeltség tanácsosa. 1987-ben nyugdíjba vonul. Részt vesz a Lighttech Kft. megalakításában, ahol haláláig elnöke volt a cég felügyelő bizottságának. Nős, egy fia és három unokája van. 1975-ben Eötvös Lóránd Díj, 1978-ban Állami Díj kitüntetésben részesült.

Évtizedekkel ezelőtti hangulat lesz úrrá a várakozás percein. Mint akkoriban, az irodaház első emeletének félhomályában, vagy az új ebédlő fölötti átjáró részen vagy bárhol az üzem területén: JÖN A VEZÉR! Jött. Általában kísérettel, elegánsan, sima hátrafésült hajjal, a belső derű egy majdnem-mosolyával az arcán. Többnyire kimagaslott az őt körülvevők közül. Nem kellett félelmet, tisztelet nyilvánult meg iránta. Most is rá vártunk. Húszegynéhány év után. A Vezérré! A megbeszélte időben neszek jelezik, hogy az épületben van, jön fel a liften, a folyósón hallani a hangját. Aztán egyszerre megjelenik a tárgyaló ajtajában. Szokott eleganciájával, tiszteletet keltőn, várakozás és öröm derűjével az arcán. Csak az idő múlása halványította törekényebbé a 20. századi magyar ipartörténet egyik koronatanúját.

Persze, azokról az évekről beszélgetünk! A gyárról! Tudta-e, vezérigazgató úr, mekkora feladatot vállalt, amikor elfogadta kinevezését az Izzó élére?

Iparági főmérnökként láttam az iparág helyzetét. György Gyula távozása után, kilenc nevet tettem le a miniszter elé. Ő azonban azt mondta: te leszel az Izzó vezérigazgatója.

Minden kezdet nehéz...

Ez is az volt. Létrejötték új elektronikai vállalatok, köztük a Videoton. Meg kellett teremteni a hazai televízióképcső-gyártást, és fejlődött a félvezetőtechnika.

Ilyen helyzetben kezdődött a két évtizedes Dienes-éra...

Elődöm népszerű vezető volt. Amiben követni akartam, az a dolgozók tisztelete, amit hiányoltam, az a távlatokat jelentő elképzelés a gyár jövőjéről.

Számomra világos volt: a magyar gépiparnak az exportpiacon sok keresnivalója nincs. Mit akarunk eladni? Szerszámgépeket? Kinek? Viszont volt az Aschner Lipót által létrehozott Tungstram-bázis, 19 országban! Ezt jól használjuk? A sokirányú jelenlét alkalmassá vált arra, hogy tájékoztasson a piac igényeiről, felvevőképességéről, és utat nyisson Európa, illetve a világ más tájai felé.

Rájöttünk: korszerű technikáról nem beszélhetünk, ha nincs mögötte megfelelő színvonalú tömeggyártás. Kicsiben, szép egyedi dolgokat gyártva meg lehet élni egy családnak, tíznek, száznak. De egy országnak?

A szocialista reláció szűkös volt a számunkra. A KGST alapelveiben jó volt, gyakorlatban azonban azt nézték, milyen jövedelmező iparágat lehet elvenni a másiktól és megjelenni vele a tőkés piacon. De a próbálkozások megbuktak. Nekünk adott volt a tőkés orientáció! Még Amerikában is alapítottunk üzemet és szállítottunk lámpát. Összesen mintegy 7000 gyártmányunk volt, és egyetlen embert sem bocsátottam el.

Szinte mondatról-mondatra fiatalodik, átéli akkori önmagát. Emlékeit arckifejezéssel, szeme sugárzó félfényléseivel és gesztusokkal is érzékelteti. Dienes Béla ekkorra már újra aktív vezérigazgató és 25-30 évvel fiatalabb jelenlegi önmagánál.

Beszél arról a felismerésről, hogy a kereskedelmi és gyártó részlegek mellé továbbiakat is létre lehet hozni, hogy a fejlesztőbázis növelése új termékek kifejlesztésére és gyártására teremtsen lehetőséget.

Tudtunk élni a helyzettel: 1970-re a Philips és a Tungstram szinte egyidejűleg lépett a halogénlámpa-családdal a világ autóipara elé. A kétszeres fényerő és élettartam ellenállhatatlanná tette a konstruktőrök számára ezeket a lámpákat. A Tungstram szállítója lett a világ legfejlettebb autógyárainak Európától Japánig.

Közben megindult az Izzó nagyvállalattá válása, azaz vidéki terjeszkedése.

Miután adottságunk hatalmas piacok megszerzését tette lehetővé, indokolttá vált a vidéki ipartelepítés: Magyarország 10 városában hoztunk létre korszerű gyárakat. Köztük például a Nagykanizsai Fényforrás- és Üvegyárat, ami ma is a világ egyik legfejlettebb ilyen profilú gyártóbázisa.

Ezen felül a 25 országba szállítottunk komplett fényforrás- és üvegyárakat, ami a szakterületet illetően kiemelkedő eredménynek számított nemzetközi összehasonlításban is. Ezek üzembeállításánál igen sok munkatársunk szerzett jelentős szakmai tekintélyt partnereink előtt.

De felismertük azt is, hogy a korszerű technika működtetéséhez elengedhetetlen a szakmai műveltség növelése, a továbbképzés, az életkörülményeik javítása. Ezért évente több mint 3000 dolgozó számára tettük lehetővé a továbbtanulást, és számos egyetemi hallgatóval kötöttünk tanulmányi szerződést.

Úttörők voltunk a vállalati lakásépítési programban is. Csak Budapesten 2700 dolgozónak adtunk otthont alacsony belépési díjjal, hosszúlejáratú hitelre. Országosan figyelemre méltó volt a vállalat kulturális és sportélete is. Többen versenyeztek sportáguk élvonalában.

Azután sztorizik: elmeséli a Ribbon-licenc kalandos megvásárlását, a fénycsőgyártó sor teljesítményének beállítást Szaranszkban, beszél a gyöngyösi gyártelepítést ért támadásokról a Gagarin Hőerőmű közelsége miatt. Vagy amikor fonyódi nyaralásból rendelte fel Apró Antal, hogy a mezőgazdaság nem tud éjjel szántani traktorlámpák hiánya miatt.

Felőlünk dolgozhatnak – választottam –, az Izzó mindent időben szállított. Ők rendeltek keveset.

1980-ra a vállalat az ország legnagyobb tőkés exportőrévé vált: öt évenként megduplázta a termelését és kivitelét is.

1982-re sikerült befejeznünk a vidéki ipartelepítést és gyártásba kerültek az új, korszerű termékeink.

Ekkor mégis felállt a vezérigazgatói asztal mellől...

A világgazdasági környezet kedvezőtlenül alakult: az 1968-ban 60 Ft-os dollár, 1980-ban már 33 Ft-ot sem ért, a 40 Ft-os rubel 28-at, miközben az itthoni szabályozók is állandóan és számunkra előnytelenül módosultak. Lehetetlenné vált a fejlesztés, növelték a bennünket terhelő elvonásokat, befizetéseket. 1982 novemberében közöltem: nem kívánok részt venni abban, hogy a Tungsram statisztika legyen a pénzügy- és gazdaságpolitika hibái miatt, 1983. január 1-től nem akarom ellátni a vállalat vezetését. Belerokkannék.

Némi huzavona után elfogadták érveimet és kineveztek Belgrádba, a magyar kereskedelmi kirendeltség tanácsosává.

Pajkos mosollyal teszi hozzá: bevallom, életemben olyan kevés munkáért annyi fizetést nem kaptam.

Megkérdeztük, szokott-e a Tungsramról álmodni?

Nekem a gyár az életet jelentette. Anyyira, hogy fiam nevelésében alig tudtam részt venni. Amikor elindultam otthonról, még aludt, amikor hazaértem, már aludt. Hétfévekre pedig vittem haza az elmaradásaimat. Csak fizikailag voltam otthon. Ez jóvátehetetlen, de nem volt más választásom. Szerencsére, feleségem társam volt minden tekintetben.

Vezérigazgatóként biztosan voltak húzásaim, amit újra kezdve, mai világlátással másként csinálnék, de nincs újramegzés új szemlélettel.

A Lighttech munkájában még részt veszek, és tudok törődni a családdal, a fiamékkal és az unokákkal. De sajnos a feleségem egészsége és az én fizikai állapotom is megromlott. Ugy ébredünk reggelente, hogy éljük meg a holnapot. Mind a ketten.

Elköszöntünk, vele tovább indult a kocsi. A forgalom száguldói nem gondolták, hogy a magyar ipartörténet egy fontos részének koronatanúja ül a fekete autó hátsó ülésén, a napfényt tükröző ablakok mögött.

Én magam sem gondoltam akkor, hogy Dienes Béla vezérigazgató utolsó interjúját adta – és éppen e portrékötet számára.

Dr. Wohl Péter búcsúbeszéde

Elhangzott Dienes Béla temetésén 2005. február 4-én a Rákospalotai köztemetőben

Búcsúzni jöttünk Dienes Bélától, aki az Egyesült Izzót, a Tungstramot 21 évig vezette – aki 1983-ban megvált a cégtől, de a következő 21 évben is – mindmáig – sajátjának érezte a vállalat örömeit, bajait, fejlődését, boldogulását. Gondolataiban, zsigereiben, lelkében a Tungstram központi helyen maradt.

Most búcsúzunk... És emlékezünk az emberre, aki fiatalon magas tisztségbe jutva soha nem távolodott el a vállalati kollektívát alkotó emberektől, aki nagyon sokukat név szerint ismert, aki mind az irodaház folyosóin, mind a gyárakban szívesen állt meg szót váltani akár munkásokkal, akár beosztott alkalmazottakkal. S bárhogy sietett, mindenkire volt egy jó szava, egy érdeklődő kérdése.

Búcsúzunk... És emlékezünk az újtóra, a látomásos vezetőre, aki eltökélte, hogy ismét erős, versenyképes vállalattá teszi a háborúban megroppant Izzót. Hitt benne, hogy a sok évtizedes tradíció, a megőrzött műszaki, technológiai tudásanyag kellő bázist jelent, hogy arra támaszkodva visszanyerjük régi dicsőségünk jelentős részét. Úgy is, hogy közben olyan politikai-gazdasági környezetbe kerülünk, ami ehhez az elképzeléshez kevesebb biztosítót, mint versenytársaink szabad piaci környezete. Úgy gondta Senecával: „A bátorság előrevisz, a félelem halálhoz vezet”. A Tungstram nem halt meg...

Búcsúzunk... És emlékezünk azokra az erőt próbáló, lelkesítő évtizedekre, amikor érezhetően a mi munkánk és erőfeszítéseink révén is, a vállalat elindult felfelé, egy ismét növekvő nemzetközi jelenlét és elfogadottság irányába. Dienes Béla ehhez a közös célhoz a maga oldalára tudta állítani az alkotni, cselekedni kész munkatársak generációit. Bár az objektív értékelések ezt nem feltétlenül igazolták vissza, az ő dinamizmusa, optimizmusa reményt adott mindenki számára a Tungstram újbóli megkapaszkodásában és felzárkózásában.

Búcsúzunk... És emlékezünk a vezetőre, aki a vállalat jövője érdekében súlyos döntéseket vállalt, amikből megszülettek előbb mennyiségi, utóbb intenzív fejlődésünk alapfeltételei.

Emlékezünk Nagykanizsára, ahol a semmiből Európa legnagyobb és egyik legmodernebb fényforrásgyára nőtt ki, meglehetősen meglehetősen vállalatilag.

Emlékezünk a hajdúsági volfrám-alkatrész gyártás megvalósítására.

Emlékezünk Kisvárdára, Zalaegerszegre, s a többi vidéki helyszínre, ahol Tungstram gyárak születtek. Mindegyik fontos alkotóeleme lett annak a nagyvállalatnak, amelynek az elzártág miatt szüksége volt a vertikálításra. És a vidéki ipartelepítések következté-

ben ezreknek jött létre munkahelyük, biztos egzisztenciájuk, előrejutási lehetőségük, karrierjük.

A Ribbon gépek, a Vello beruházás, a Toshiba volfrám-mű, a PAR 38 gépsor, a modern autóhalogén gyártósorok mind-mind az Egyesült Izzó feltámadását jelezték, – azon igényének érvényesítését, hogy a fényforrásiparban, a koncentrációs, később a globalizációs folyamatok közepette is hagyományaihoz méltó szerepet kíván betölteni.

Emlékezünk a Tungstram lakótelepre. Sok száz izmos tudott családot alapítani azokban a gonddal épített panelházakban. A Tungstram Sport Clubra, melynek élvonalbeli szakosztályai a vállalat támogatásával sok-sok örömet és dicsőséget szereztek a Tungstram családnak.

Búcsúzunk... És emlékezünk a vezérigazgatóra, vagy ahogy magunk között emlegettük: a Vezérré. Aki méltósággal és eredményesen reprezentálta az Egyesült Izzót. Belföldön, külföldön egyaránt. – A valaha létfontosságú szovjet piacon, azoknál a hivataloknál, minisztériumoknál, helyi kiskirályoknál, gyáraknál, akiktől gépszállításaink függtek. Gépeladásaink, melyek azokban az időkben a leggazdaságosabbak voltak. Vagy a nyugati piacokon, ahol egyre egyenrangúbb partnerként tárgyalhatott a versenytársak vezetőivel.

Emlékezünk a nyugat-európai érdekeltségek fejlesztésére tett erőfeszítéseire – az amerikai piac megnyitására termékeink előtt.

Lépéseivel, iránymutatásával felkészítette a Tungstramot a nyugati típusú piaccgazdaságban ránk váró versenyre és kíméletlen konkurenciaharcra.

Végül emlékezünk a szkeptikusra, aki sokáig nem tudott napirendre térni a Tungstram önállóságának elvesztése felett – azonban évekkel később, amikor személyesen tapasztalta a Tungstram gyárak virágzását, a végrehajtott új beruházásokat és bővítéseket, műszaki fejlődésüket – örült a tapasztaltaknak, megértette és elfogadta a privatizáció szükségességét.

Most búcsúzunk kell. A legtöbb ember, aki szenvedélyesen szereti munkáját, hivatását, élete során szeretne alkotni valami olyat, ami később emlékeztethet rá. Dienes Béla létrehozta a nemzetközileg jegyzett és elismert Tungstram nagyvállalatot. Ez az ő emlékműve.

Vezér! Búcsúzunk. Szilárdan áll az emlékmű és állni is fog. Él az emlékezet és élni is fog. „Szegezd tekinteted a csillagokra, de két lábbal állj a földön” – mondta Theodor Roosevelt. Eppen úgy, ahogy Ön tette. A fájdalmas búcsú percében fejet hajtunk életműve előtt. Nyugodjon békében!

Demeter Károly †

vezérigazgató 1983-tól 1985-ig

Demeter Károly fizikusi diplomával kezdett el dolgozni az Egyesült Izzó fejlesztési szervezetében. Egyetemen szerzett tudását a fényforrások fizikájának megismerése irányába terjesztette ki, és igen rövid idő alatt e terület kiváló szakemberévé vált. Tevékenységét mindvégig az elmélyült szakismeret megszerzése és a magas szintű szakmai munka iránti igény jellemezte. Nem csak egy volt a jól képzett fizikusok közül, akik életüket egy szakma magas szintű művelésének szánták. Hihetetlen érzeke volt ahhoz, hogy az egymástól legtávolabb álló területeken a szakma legjobb művelőit is megszegyenítő ismeretekre tegyen szert külön tanulmányok elvégzése nélkül, „ellesve” és továbbfejlesztve az ismereteket a közösen végzett munka során. Így vált a kémiai és gépészeti ismeretek birtokosává és alkalmazójává is.

Szervező- és vezetőkészsége is kiváló volt, igen hamar kapott műszaki vezetői feladatokat. Kiváló csapatépítő volt, ragyogóan megszervezte a fejlesztőmunkát. Vallotta, hogy az elméleti kutatási és fejlesztési munka igen fontos ugyan, de csak akkor van igazán értelme, ha az minél előbb hasznosul a termékek értékesítése formájában is. Nem elég csupán kifejleszteni egy lámpatípust, hanem létre kell hozni annak a gyártástechnológiáját, gyártóberendezéseit, és az új terméket ki kell juttatni a piacra. A fejlesztés fő irányát hamar átállította a technológia és gyártóberendezések tekintetében kiforrottnak tekinthető izzólámpák területéről a speciális izzólámpák, az új felismeréseken alapuló halogéntöltésű lámpák, fémhalogénlámpák és nagynyomású nátriumlámpák irányába.

Közgazdasági, piaci ismeretei messze meghaladták az

átlagos magyarországi szintet. „Nyugati” típusú és színvonalú gondolkodásmóddal szervezte saját és környezete munkáját, kellőképpen kihasználva azt a tényt is, hogy a Tungstrammak mindvégig megmaradtak a nyugati piaci és értékesítési szervezetei. Törekedett arra, hogy amit meg lehetett venni másoktól, azt vegyük meg, de amit nem, annak előállítására találjuk meg a vállalatban belüli legjobb megoldást. Így kerülhetett sor Japánból a PAR 38 lámpagyártó sor és a volfrámfémglyártás megvételére. Ugyanakkor a saját fejlesztések területére kialakított egy modellt, amely lehetővé tette, hogy viszonylag kis ráfordítással, gyorsan piacra vihető termékek kerüljenek ki a fejlesztők asztaláról. Kiépített egy célgép-fejlesztő részleget, ahol a gépjelöltek a lámpafejlesztőkkel közösen dolgoztak. Olyan kis sebességű technológiai mintagépek készültek, amelyekkel modellezni lehetett a gyártástechnológiát, és amelyek egyben alkalmasak voltak a fényforrás-prototípusok legyártására is. Ezeket a lámpamintákon el lehetett végezni a típus- és minőségvizsgálatokat. A vizsgálatok tapasztalatai alapján szükségessé vált módosításokat nagyon gyorsan át lehetett vezetni a lámpa-terveken, a gyártástechnológián és a kísérleti gyártógépeken. Az így elkészült mintákat azután már be lehetett mutatni a vevőknek. Az esetenként több példányban előállított modellgépekből pedig össze lehetett rakni az úgynevezett kísérleti gyártások gyártóvonalait, amelyek már alkalmasak voltak piaci igények kielégítésére is. Így vált lehetővé, hogy abban a beruházásiforrás-hiányos korban is nagyon gyorsan végre lehetett hajtani a teljes innovációs folyamatot – a típusfejlesztéstől a piaci bevezetésig – a különböző halogénlámpák, autólámpák, fémhalogénlámpák és nagynyomású nátriumlámpák esetében.

Tevékenységének szerves részét képezte a kapcsolatok kezelése is. Kiváló német és angol nyelvtudása, diplomáciai érzeke tette alkalmassá arra, hogy a konkurens nyugati lámpagyárakkal, gépgyárakkal egyenrangú partnertént tudott tárgyalni. Ennek köszönhetően tudott a vállalat több speciális gyártógépet, szabadalom-használati jogot megszerezni. A konkurenciával való kapcsolat segítette a műszaki és piaci trendek követésében is. Még nagyobb jelentőségű volt a külpiazi kapcsolatok kezelésében betöltött szerepe. Egy bizalmi terméknek minősülő speciális fényforrás megvásárlásához ugyanis a vevőt műszaki, gazdasági érvekkel meg kellett győzni, folyamatosan kezelve a vevőreklamációkat, a vásárlás során felmerülő műszaki kérdéseket, kifogásokat. Megfelelő tájékoztatással, képzéssel segíteni kellett a nyugati országokban tevékenykedő saját eladóinkat. Ezt a feladatot személyesen is végezte, de kialakította és működtette a feladatok ellátásához szükséges rendszert is.

Diplomáciai képességeire itthon is nagy szükség volt a pénzforrások megteremtéséhez. Mivel a különböző beruházásokhoz a vállalatnak nem voltak meg a saját forrásai, azokat állami támogatások formájában kellett megszerezni. A nyugatról történt vásárlásokhoz pedig a „tőkésexport-ösztönzési” rendszer keretében lehetett devizához jutni.

Tevékenysége elismerésül – a H4-es halogén autólámpák kifejlesztéséért és piacra viteléért – három kollégájával (dr. Molnár József műszaki igazgatóval, Oldal Endrével, a Vákuumfizikai Laboratórium vezetőjével és Ortó Józseffel, a Gépfejlesztés vezetőjével) együtt Állami Díjat kapott. Ehhez a legfejlettebb fizikai, kémiai és gépészeti ismeretekre volt szükség, hiszen nem csupán a terméket kellett kifejleszteni, hanem a kísérleti modellgépet is, és meg kellett teremteni a kísérleti gyártás feltételeit. Ki kellett fejleszteni egy sorozatgyártó gépsort is a Tungstram Vákuumtechnikai Gépgyárának bevonásával, az ehhez kapcsolódó gyártóüzem létrehozásával együtt. A legnagyobb fegyvertények egyike azonban a vevők megszerzése volt. Ezeket az akkor legkorszerűbb autólámpákat ugyanis nem lehetett a meglévő autók fényszóróiba behelyezni. Így autógyárakat kellett megnyerni a lám-

pák vásárlására. Abban az időben pedig az autógyárak már megkezdtek a legfejlettebb minőségi rendszerek bevezetését. A Philips és Osram is csak akkor kezdte meg a H4-es lámpák bevezetését. A speciális „Demeteri módszerek” alkalmazása nélkül elképzelhetetlen lett volna, hogy a tőkeszegény Tungstram a nyugati világban működő és hatalmas pénzügyi háttérrel rendelkező konkurenciával szinte azonos időben tudott volna piacra jutni.

Demeter Károly életútján a magyar csúcsteljesítménynek számító H4-es autólámpa és az elismerésül kapott Állami Díj azonban csupán egy „állomás” volt, amely fontos volt ugyan, de tevékenysége ennél lényegesen szélesebb körű és nagyobb jelentőségű volt a Tungstram számára. Olyan ember volt, aki fejlesztő műszaki szakemberből vált a vállalat vezérigazgatójává úgy, hogy több közbülső vezetői pozícióban is évtizedekre nyomot hagyott maga után megvalósult termékekben, technológiákban, az általa bevezetett módszerekben és az általa kinevelt utódok tudatában. Tragikus betegsége és korai halála nem csupán egy ereje teljében lévő kiváló vezető pályáját törte ketté, maga a Tungstram is méltán hiányolta későbbi sorsfordító éveiben.

Dr. Balogh Béla méltató beszéde

Elhangzott Demeter Károly születésének 70. évfordulóján, 2003. február 1-jén a Farkasréti temetőben

Dicsérni jöttünk, nem temetni. 18 éve temettünk, akkor temettük el Demeter Károlyt, a Tungsram vezérigazgatóját. 52 éves volt akkor. Akit szeretnek, becéznek; felnőttként is, főnökként is, nem csökkentve ezzel a tiszteletet. Kérlek, engedd meg ezért, hogy egyszerűen Karcsinak szólítsalak, mint szólítottunk valahányan, akik itt vagyunk. Most vagy 70 éves, Karcsi, ezért vagyunk itt. A becézés nem csökkenti a tiszteletet, és ez a tiszteletet te megszolgáltad, megérdemelted. A Tungsram, az Izzó volt az első és egyetlen munkahelyed, itt kezdted 1957-ben, itt élted le életedet. A fényforrásokkal kezdted foglalkozni, és már 65-ben főosztályvezető voltál, az Izzó legfiatalabb, 32 éves főosztályvezetője. Ez országszerte is párját ritkította. Vezetőid szemét is dicséri kinevezésed. Mert te dolgoztál, és sikereidnek, az általad vezetett csapat sikereinek oroszlánrésze volt abban, hogy a 70-es években a Tungsram újra világhírnévre tett szert. Személyes élményeim sokasága igazolja, hogy bár sokan nem tudták külföldön, hogy a cég magyar, de a Tungsramot világszerte ismerték. Aztán 1975-ban igazgatóhelyettes, 1977-ben vezérigazgató-helyettes lettél; 1983-ban pedig, ötven évesen, a Tungsram vezérigazgatója. Fiatalon, energikusan, koncepciózusan, előtted legalább 10-15 aktív évvel, hogy tovább építsd váradat, közös várunkat, a Tungsramot.

Az iskolára szokták mondani, hogy Alma Mater, „tápláló anya”. Bizony mondom, tápláló anya volt számunkra az Izzó is. Munkát, szakmát, sikert, megbecsülést, kenyeret adott nekünk. Amíg élek, büszke vagyok rá, hogy az Izzóban nőtem fel, hogy olyan példaképeim lehettek, mint Dienes Béla, az én első vezérigazgatóm, vagy te, Karcsi. Szakmai pályámon nem te indítottál el, de a vezetőin igen. Mielőtt a Tungsramból a MEV-be kerültem vezérigazgatónak, a te tanácsodat kértem ki. Gazdag vagyok, mert sok barátot, sok példaképet adott nekem a Tungsram, az én Alma Materem. Többek között téged, Karcsi.

Hálás vagyok azért, hogy a megemlékezést én tarthatom. Én, aki izzósként, de nem fényforrásoként kezdtem. Ha elfogadnám egyesek elfogult véleményét, azt mondhatnám, hogy a szomszédvárból, sőt ad absurdum az ellentáborból jöttem. De ez nem igaz! Ez nem igaz. A fényforrás és félvezető, nem voltunk ellentábor. (Csöndben jegyzem meg, egy súlycsoportban sem voltunk). Nem állítom, hogy mindenki egyformán szeretett bennünket, egyformán látta meg a mikroelektronika perspektíváit, de személyesen tanúsíthatom, hogy a meghatározó vezetőik igenis látták. Ezért is született a kísérlet a két fejlesztés szakembereinek háziasítására, és ezért is vette Karcsi maga mellé helyettesnek, a Tungsram második emberének, Pálosi

Józsefet. Karcsi, a tősgyökeres lámpás – Pálosi Jóska, a tősgyökeres félvezetőst. Milyen jó szemed volt, Karcsi! Milyen közös perspektívákat láthattál bele ebbe a két területbe, a kettőbe együtt! A sors galádsága, hogy semmi időt hagyott arra neked, hogy céljaid megvalósítsad. Vagy inkább „Akit az Istennek szeretnek, fiatalon hal meg?” Egy református szájából a „Tebenned bízunk eleitől fogva” ugyan hely szerint ide, a temetőbe való, de a XC. zsoltár csak Istenhez szállhat. Mégis, a földire, ránk, a porszemekre fordítve hadd mondjam neked, Karcsi, hogy bizony te benned bízunk. A vezetésed alatt töltendő hosszú években, a Tungsram sikereiben. Tíz-tizenöt jó évben. Semmi se lett belőle. Úgyhogy maradjunk csak annyiban, hogy a sors galádsága. Bizony, az volt. Téged arra kényszeríteni, hogy itt hagyj 42 éves feleségedet, kisebbnél kisebb három lányodat. Hány békés, boldog, hány büszke nap jött volna még otthon is! Láthattad volna feleséged áldozatos és sikeres munkáját, akinek tán éppen most segítenél felkészülni a nyugdíjra; láttad volna Nórit, Zsuzsát, Annát, lányaidat sikeresen felnőni, saját lábára állni, önállóodni – bizony ennek terhé a sors mind feleséged vállára rakta, de aki ennek becsülettel megfelelt; örvendeztél volna unokáidnak, terelgetted volna őket –, hiszen még csak most lennél 70 éves. Mi az még, hogy 70 év? Onnan még hosszú az út. És te már 18 éve porladsz.

Sokan követtek azóta téged közvetlen munkatársaid közül is. Veled van már Oldal Bandi bácsi, akit mint embert a legőszintebben szerettem, és szinte ájultan tiszteltem; de ott van Ortó Jóska, Tordai Tamás, Schmidt Feri, László dr., hogy csak néhányat említsek. Jó fényforrásos csapat van már a túlsó parton. A te partodon. Ahol „Csak élet várna: fényes ég, egy part, ahol örök sugár van...Az unokád arcára sütsz, Ha visszasütsz a holdsugárban.” De te itt is maradtál, Karcsi; ott a neved, a munkád, az életed a Tungsramban, bármilyen nyelven is írják meg történetét. A történelem nem tűri a „mi lett volna, ha” kezdetű mondatokat. Nem tudjuk, mi lett volna, hogy alakult volna a sorsa a Tungsramnak vezetésed alatt. Ez az ügy torzó maradt. De te akkor is elmondhatod: *Non omnis moriar*. Nem halok meg teljesen. Ott vagyok a világító lámpákban, a kapun belépő emberben. Itt vagy bennünk; feleségedben, lányaidban, unokáidban. „Az unokád arcára sütsz, ha visszasütsz a holdsugárban” Maradsz, itt marad emléked barátaidban, kollégáidban, harcostársaidban. Haló poraidban nyugodt lehetsz: emlékszünk rád, szűkebb és tágabb családod, barátaid, munkatársaid, tisztelőid. *Életutad előtt fejet hajtunk, hetvenedik születésnapodat nem feledjük, Karcsi. Nyugodj tovább békében!*

Gábor András

vezérigazgató 1985-től 1990-ig

1930-ban a mai Szlovákia területén lévő Muzslán született. Elemi és középiskolai tanulmányait Újpesten, majd Pesten végezte. Gépészmérnöki diplomát Moszkvában, az E.A. Bauman Műszaki Egyetemen szerzett. Első munkahelye a Danuvia Szerszám- és Készülékgyár, ahol 1957-ben kezdi pályáját szerzsámszerkesztőként. Ugyanitt később üzemvezető, gyártmányfejlesztési főosztályvezető, majd fejlesztési főmérnök. 1968-tól 1974-ig a Danuvia 3. sz. gyárának igazgatója. 1969 és 1971 között végzi el a Budapesti Műszaki Egyetem Gazdaságmérnöki Karát, majd 1981-ben a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát; végzés után alezredesi rendfokozatot kap. 1974-ben, egy évig műszaki igazgató, egyben vezérigazgató-helyettes a Szerszámgyépipari Műveknél. 1975-től 1979-ig a Kohó- és Gépipari Minisztérium Iparfejlesztési Főosztályának vezetője, majd az 1980-ban létrehozott Ipari Minisztériumban miniszterhelyettes, amely funkciójában a gépipar felügyeletét látta el. 1985-től 1990-ig a Tungsram Rt. elnök-vezérigazgatója, 1990-től 1993-ig Igazgató Tanácsának elnöke. Az 1989-1992-es időszakra a Magyar Gazdasági Kamara elnökének választják. Pályája során számos elismerésben, magas kitüntetésben részesül: 1978-ban megkapja az Eötvös Díjat, 1981-ben a Magyar Népköztársaság, 1983-ban a Bolgár Népköztársaság Munka Érdemrendjének arany fokozatával ismerik el a műszaki tudományos együttműködés területén végzett munkáját. 1992-ben a Magyar Gazdasági Kamara oklevéllel jutalmazza, 2002-ben Aschner Lipót Díjban részesül. Első feleségének fiatalon bekövetkezett, tragikus halála után újra megnősül. Két felnőtt gyermeke, egy lánya, egy fia és két unokája van.

A Tungsram-történet azon időszakában lett a nagyvállalat első számú vezetője, amikor már egy évtizede napirenden volt a törekvés, hogy az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. valódi, a nevében viselt cégformának megfelelő részvénytársasággá váljon. Nem kevés előnyt jelentett számára, hogy azt megelőzően ipari miniszterhelyettesként nemcsak az iparban, hanem a gazdaság egészében, sőt azon túl is széles ismeretekkel, stratégiai szemlélettel és hasznosítható információkkal rendelkezett. Funkcióba lépése után ezért tartotta legfontosabb céljának olyan szerkezetváltás végrehajtását, ami megalapozhatja a vállalat fennélvélését a közeli és távoli jövőben egyaránt. Gábor András érkezésekor a Tungsram pénzügyi helyzete gyenge „lábakon állt”, termelési költsége magas volt, piaci orientációját nem célirányosan alakították. Már a válság előjelei mutatkoztak. Hajós nyelven: mintha az eresztékeken már szivárgott volna be a víz. Gábor András minden igyekezetével azon volt, hogy „mentse a helyzetet”. Annyira legalábbis, hogy a Tungsram „óriás hajója” biztos révbe érjen.

Beszélgetésünk nem nosztalgizással, nem emlékek és legendák felidézésével kezdődik, hanem a közepébe vágunk: helyzetelemzés és a majdani „navigálás” mozzanatai.

A Tungsram Dienes Béla vezérigazgatósága idején hatalmas vállalat lett. Akkor alakult ki a gazdaságban az a nem rossz, de ellentmondásos gondolat, hogy a termékeket egy-egy helyre kell koncentrálni. Így bizonyos vállalatok kezdtek felduzzadni, mert megkaptak olyan üzemeket, amiknek valójában addigra nem igazán volt eladható profiljuk, azaz kínálatuk. A Tungsramnak volt profilja, volt kínálat, sőt szükséges is volt terjeszkednie. Főleg az export növekedése miatt, hiszen a kiviteli lehetőségeket illetően prioritásai voltak, keleten és nyugaton egyaránt. Jól eladhatók voltak technológiái. Sőt a 70-es évek vége felé nagy mennyiségben jöttek be gyártmányok, licencek, s születtek együttműködések. Olyan importkiváltási jog például, mint a félvezetőgyártás, hol kereste a helyét? A Tungsramban, mert ott volt rá szellemi kapacitás. Így alakul azután, hogy kiszorít termékeket, még a sajátjai közül is, és terjeszkedik: felvesz hiteleket és felépíti például Vácon az üvegyárat. Az már a nemzetközi és a hazai gazdaság alakulásának következménye volt, hogy amikor megkapta a kölcsönt, 36 Ft-ban számoltak 1 dollárt, amikor vissza kellett fizetnie, már 72 Ft-ban.

Őn és az Izzó hogyan találtak egymásra az átalakulásnak ebben a szakaszában?

Amikor 80-ban összevonják a három ipari minisztériumot, a Könnyűiparit, a Nehéziparit és a volt KGM-et Ipari Minisztériummá, sok kérdést leépítettek. Engem megtartottak. Miniszterhelyettes lettem, és a gépipar majdnem egész felügyeletét rám bízta. Az elektroni-

Alpár Péterné, Kiss Gabriella

1950. december 2-án született Újpesten. Közgazdasági technikumot végzett. Az Egyesült Izzóban 1971-ben helyezkedett el, ahol 24 évig dolgozott. Tanulmányait munkavégzés mellett folytatta: 1978-ban mérlegképes könyvelői, 1984-ben okleveles árszakértői, majd felsőfokú munkaügyi képesítést szerzett. A gyárban töltött negyedszázad alatt különböző vezetői beosztásokban dolgozott: volt a Műszaki Igazgatóság munkaügyi vezetője, majd a Sajtóló és Szerszámgár főkönyvelője, valamint a Budapesti Fényforrásgyár számviteli osztályának vezetője. Férjezett, két felnőtt gyermeke van. 1995-től Jászberényben dolgozik az Electrolux Lehel Kft.-nél mint controlling részlegvezető. 1997-ben elvégezte a Controlling Akadémiát is.

Az igazi NŐ megtestesítője. Igen, csupa nagybetűvel, ahogy ÉVÁT, az örök asszonyt szoktuk hangsúlyozni. Sugárzik belőle valami megmagyarázhatatlan vonzerő, ami érezhető mindenütt, ahol megjelenik. Pedig nem tesz semmi különöset. Nem néz csábosan, nem feltűnősködi, lénye mégis mintha elektromossággal töltené meg a levegőt. Egyszerre sugárzó jelenség, tervezni, dönteni tudó vezető, közben feleség és gyermekeit imádó anya. Ilyennek láttam Fonyódon, a tungsramos találkozózn, és ilyennek beszélgetésünkör Budapestén.

A Tungsrámhoz bekerülni sokak vágya volt, mert ott egy nagy családban érezhette magát az ember. Valamikor édesanyám is ott dolgozott a spirálgyártásban, majd bátyám és húgom. Utánuk jöttem én 1971-ben. Sose felejtém el, amikor először léptem be a nagy zöld kapun, s recsegett a hajópadló a lábam alatt a 17.

épület földszintjén. Erősen vert a szívem, izgultam, hogy felvesznek-e? Fogarasi Károly főkönyvelő fogadott – ő később nagyon fiatalon, súlyos betegség miatt távozott közülünk –, és szimpatikusnak talált. Alkalmazott mint üzemgazdászt. Kifelé már mosolyogtam. Boldogított, hogy ide tartozónak mondhatom magam.

Eleve is voltak vezetői ambícióid?

Ahogy mindenkinek. Hogy jó lenne egyszer főnöknek lenni! Ez persze 21 évesen még korai, de ahogy teltek az évek, és kezdtem egyre inkább tagnak érezni magam a „nagy családban“, kezdtem vágyani rá, hogy vezető lehessenek. Ehhez persze éveket kellett várni, mert nem volt könnyű kitörni, főleg egy nőnek! Abban az időben végig kellett járni a ranglétrát. Voltam munkaügyiis, közzgazdász, részt vettem a versenymozgalmakban, aktivizáltam magam a brigádban, meg ilyesmi, hogy észrevegyenek.

Alighanem ez azért abban az időben is kevés lett volna...

Kevés bizony. Erre magamtól is rájöttem elég hamar. Vagyis arra, hogy valamit tanulnom kell. Jelentkeztem a Közgazdaság Egyetemre, ahova egy pont híján nem vettek fel. Nagyon fájt. Protekciót nem fogadtam el, a Vendéglátó Főiskolát, ahova felvételt nyertem, nem támogatta a gyár, azaz kedvezmény nem járt volna vele. Elkezdtem a 3 éves mérlegképes könyvelőit, majd még „rátettem“ 3 év árszakértői iskolát. És – ne hagyjuk ki – a Marxista-Leninista Esti Egyetemet, amit mostanában sehova, senki nem ír be, de legyen én a kivétel! Nem az ideológiái elmélyülés, nem a politizálási vágy vagy az öntetlen érdeklődés hajtott, hanem az elérhető tanulmányi szabadság. Meg a társaság. Általában szeretem az embereket, meg tulajdonképpen a tanulást is.

Közben jöttek a gyerekek is...

Igen, közben jöttek a gyerekek. A kisfiam, Gábor 1974-ben született, ő most, a családi tradíció folytatójaként a GE-Hungary-nél dolgozik. Majd 1980-ban a lányom, Anikó, aki levelezőn tanul Szolnokon, a Gazdasági Főiskolán. Amúgy egy francia gyógyszergyártó cég munkatársa. Mindketten koraszülöttek voltak, sokat küzdöttem értük, de megérte! Nagyon büszke vagyok rájuk, és remélem, ők meg rám!

Sokan ismernek az Izzónak abból az idejéből, amikor változatos, színes közösségi élet volt a gyárban.

Természetemből adódóan szerettem közösségért dolgozni, mindig tagja, vezetőségi tagja voltam a politikai és tömegszervezeteknek. Részt vettem tömegsportrendezvényeken, nyertem díjakat tekében, lövészeten. A munkaverseny-mozgalomnak is aktív szervezője

voltam. Bevásztottak a Közművelődési Bizottságba is, mert akkor volt ilyen. Közművelődési Érdemérem kitüntetésben részesültem. Büszke vagyok rá.

Akkor most lépünk oda, ahol a „munka hadának a lépte dobogott”, hiszen a pályádat, jelenedet és jövődet az határozta meg.

1985. december 1-jétől a Műszaki Igazgatóság munkügyi vezetőjeként dolgoztam, egyben elláttam a gazdaságvezető-helyettesi teendőket is. A munkakör betöltéséhez el kellett végezniem egy felsőfokú munkügyi szaktanfolyamot.

1989-ben a Sajtóló és Szerszámgyár főkönyvelőjének neveztek ki. Vegyes érzelmekkel mentem oda vezetőnek, ahol előtte beosztottként dolgoztam. Naplóm tudna erről vallani, mert azt nem is mondtam, hogy szeretek írogatni. Naplót, néha verset is. Akkori vezetőm, Vaszi György nagyon bízott bennem, és számított rám. Sajnos, 3 év múlva a gyár önállósága megszűnt, hozzácsatolták a Budapesti Fényforrásgyárhoz. Így aztán 1993-tól annak lettem számviteli vezetője.

Hogy illeszkedtél a megváltozott követelményrendszerbe?

Az amerikaiak sok újat hoztak, sok újat tanultam, volt néhány dolog, ami viszont nem tetszett. Például, hogy azt hitték, itt senki nem ért a szakmájához. Volt egy könyvelési tanfolyam, amelyiken a tartozik-követel oldaltól kezdték magyarázni az ismereteket, amin – enyhén szólva – azért mi már túl voltunk. De sok jól alkalmazható újdonságot is tanultunk tőlük.

Azután jött az új kihívás, és te nem tudtál ellenállni...

A Fényforrásban Pakot Sándorral, az igazgatóval egy alkalommal összevesztünk valami szakmai kérdésen. Behívatott és leteremtett, én meg visszaszóltam! Attól kezdve meghívtak az értekezletekre. Később híre ment, hogy Pakot elmegy az Elektroluxhoz Jászberénybe. El is ment. Másfél év után pedig jött egy telefon: menjek hozzá Jászberénybe controlling részlegvezetőnek! Azóta, azaz 10 éve, napi 180 kilométert vezetek. Ott-

hon halálra szekáltak: minek kellett ez nekem? A controllingról azt se tudtam, mi fán terem. Most már tudom! Ellenőrzés, tervezés, elemzés, döntéselőkészítés, a vezetés támogatása. Amolyan navigátori szerep. A stratégia feladatokra való lebontása, a folyamatok ellenőrzése, elemzése. Főnökömet 1996-ban halálos baleset érte. Nem rohantam vissza, megcsinálom, amiért odahívtott. Nem szoktam senkit cserbenhagyni.

A közéletiséged megmaradt?

Közélet nincs, társasági van. Az alap: 8 fő volt, három család, amelyik egy házban, egy emeleten kapott lakást az Izzó telepen. Kulcsok kívül, ki-be jártunk egymáshoz. Most tartottuk a 26. jelmezbálunkat. Lassan a gyerekek is belenőnek. Együtt járunk kirándulni. Változatlanul sportolok.

Azért a táncegyüttesről ne feledkezzünk meg!

Életem egyik legszebb időszaka volt az a hat év. Mindig szerettem táncolni, de szabályosan nem tudtam. Beiratkozni nem akartunk, hát mi volna, ha hívnánk egy tanárt? Hídvégi Erika vevő volt rá. Így alakult meg a táncklub saját szórakozásunkra. Csütörtökönként jöttünk össze. Alkalmanként elhívtuk a családtagokat is. És fejlődtünk. A gyár meghívott bennünket fellépésekre. Gyermeknapra, nyugdíjas búcsúztatóra, ilyesmire. Az újpesti amatőr tánctáncversenyen azt mondta egy szakember, hogy ilyen lelkes amatőröket még nem látott.

A Tungsramban melyik időbe és hova „csöppennél vissza” szívesen?

Főkönyvelőnek a Vaszi György vezette Sajtólóba. Ott egy olyan összetett feladatot végezhettem, ami már emberi erőforrással való gazdálkodás is volt egy kicsit.

Amikor elmegy, mintha halványabbá válna a helyiség. Pedig a napszak és a fényviszony nem változott. Csak szürkébbé tette egy kicsit Gabi személyiségének hiánya.

Dr. Antal Kálmán Gábor

1945. február 14-én született Csepakon. Budapesten járt általános iskolába. 1963-ban, a Kandó Kálmán Híradás- és Műszeripari Technikum elvégzése után felvételt nyert a Leningrádi Állami Egyetemre, ahol 1969-ben vörös diplomával fizikusi oklevelet szerzett. A diplomát 1973-ban az ELTE-n egyetemi doktori címmel is kiegészítette. Hazatérése után az Egyesült Izzó Kutató Intézetébe került a lézer- és vékonyréteg-kutatás területére. 1974-ben oxfordi ösztöndíjat nyert. Az itt megszerzett elméleti tudást a kisülékes fényforrások és a fényforrásgyártó gépsorok fejlesztésében, a lézerismereteket pedig a Tungstram orvosi és ipari lézereinek megalkotásában kamatoztatta. 1988-89-ben a Tungstram Kutató Intézetének megbízott igazgatóhelyettese. Szaktudását az amerikai vezetés alatt is jól tudta hasznosítani. Nevéhez fűződik a GE-n belüli „nemzetközi” benchmarking megszerzése. Részt vett a „kreativitás-menedzsment” csoport munkájában is. Tudományos és fejlesztési eredményeit számos szakcikk, előadás és szabadalom jegyzi. 1991 és 1999 között részt vett az IEC TC34-es fényforrás-szabványosítási munkacsoport munkájában. 2001-2005-ben a Lighttech műszaki marketing menedzsere, 2005-től társtulajdonosként saját fényforrás-fejlesztő vállalkozását vezeti.

Kálmán a technikum befejezése után mintegy „kihívásként” jelentkezett a Leningrádi Állami Egyetem magyar hallgatók számára meghirdetett két helyének egyikére. Az öt és fél év alatt ott megszerzett – elsősorban elméleti és plazmafizikai – szaktudás – no meg az orosz és angol nyelvismeret – egész későbbi pályafutására elegendő munícióval szolgált. Hazatérve – a kisülésfizika és a kutatási lehetőségek

okán – munkahelyként – a fiatalon elhunyt Bolla István kollégámmal együtt – elsősorban a Tungstram Kutató Intézete jöhetett szóba, ahol az első idők „barátkozással” teltek: a kisülésfizikával, kisülékes és plazmadiagnosztikával, holográfiával, energetikával. Az eredményeket több tucat publikációban és előadások formájában tettük közzé, nemzetközi konferenciákon vetünk részt, és több orosz energetikai kutatóintézetet is sikerült meglátogatnunk. Több éven keresztül készítettünk munkaanyagokat az MTA Energetikai Szakbizottság üléseire és dolgoztunk ki módszereket, például magnetohidrodinamikus (MHD) generátorok plazmájának extra ionizációjára. Az ELTE-n plazmafizikai szemináriumokat tartottam, a BME fényforrás szakmérnöki kurzusán az „alacsony nyomású kisülések” címen oktatott tárgyamot doktori szakszavaként is elfogadták.

A kutatóintézeti korszakom második szakaszában – közelítve az „iparhoz” – a szennyező gázok rövid és hosszú távú hatását vizsgáltam. Az ehhez kapcsolódó kapacitív kisülések elméleti és kísérleti munkáiból írtam és védtem meg egyetemi doktori disszertációmot 1973-ban az ELTE-n.

1974-ben „British Council” ösztöndíjjal kijutottam Oxfordba, a plazma- és kisülésfizika fellegvárába. Kiderült, hogy az orosz iskola kicsit erősebb matematikája is lehet előnyös, így az egyébként érdekes kísérletek helyett elméleti munkát kaptam: a pozitív oszlop viselkedését kellett leírnom numerikus kísérleti modellek megalkotásához. Az eredményeket közös publikációban foglaltuk össze. Itt alapoztam meg a keresztöblítéses szivattyúzás numerikus modelljét. Későbbi munkáim szempontjából egy nagyon hasznos hónapot tölthettem el a Culham Laboratóriumban is a lézer fúziós plazmák diagnosztikájának tanulmányozásával.

Az elméleti munka a fényforrások vonatkozásában sem volt hiábavaló. Illusztrációként íme két példa. Rimay Béla – akkor a kompakt fénycsövek fejlesztésének vezetője – egy alkalommal mesélt a sikeres nyomás-beállítási kísérletekről. Mondtam neki, hogy kísérletezés helyett talán fel lehetne használni a hasonlósági törvényt a pozitív oszlop diffúziós modelljében, nevezetesen, hogy a nyomás és a csőátmérő szorzata állandó. Tehát ha ismerjük a 38mm-es csövek optimális beállítását, akkor a feladat itt egy aránypárral is megoldható. Vagy amikor Balázs László és fényporos munkatársai (egy folyosón laktunk) az elektróda nélküli lámpa fényporbevonatát fejlesztették, és nagyon küzdöttek a belső henger külső felületének bevonásával, megemlítettem, hogy a kisnyomású (szabadeséses modell) kettősfalu kisülésekben a plazma szinte teljesen a belső felületre fekszik, ezért a belső henger adja a kibocsátott fény mintegy 80%-át, tehát a külső búrát csak diffúzzá kell tenni.

Mit mondjak, mindkettőjüktől megkaptam a szelíd fejlődését, hogy miért nem szóltam előbb.

A harmadik, számomra komoly kutatási stáció volt, amikor Demeter Károly „nekem ajándékozta” a lézertémát. Jó kapcsolatok alakultak ki a KFKI, a Műegyetem és a Szegedi Tudományegyetem lézerekkel foglalkozó kutatóival. Az ipari lézerek mellett kidolgoztunk egy műtéti célokra használható széndioxid lézert is. A kórházak versengtek a kipróbálásáért. Eredményeinket több konferencián és kiállításon mutattuk be; számos almát „műtöttünk” meg az orvosi lézereinkkel.

Az alkalmazástechnika területéről két fényforrástémát emelnék ki, mindkettő a kisteljesítményű nagynyomású nátriumlámpákkal kapcsolatos. A 400W-os lézerhez illesztettünk egy gyártóberendezést, amely a niób áramvezető és a volfrám elektróda botját hegesztette össze koaxiálisan. A fejlesztési szervezettel együttműködve egy új, nagy sikerű termékcsalád született. Nem mellékesen az eljárás szabadalmi jogdíjaiból jutott tengerparti családi nyaralásokra is. A másik kísérleti berendezésnél egy optikai asztalon megépített 50W-os lézer sugarával forrasztottuk össze a kisülősövet és készítettünk „nagy sebességű” lehűtéssel – 30 másodperc alatt – működő lámpát.

Végül kaptam egy nagy csapatot a Kutató Intézetben, és a kisülés- és lézerfizika mellett megjelent a felületfizika és a számítástechnika is. Módom volt a már megkezdett keresztbilitéses rendszer egyes elemeinek továbbfejlesztésére, és a gépgyári csapatban a szivattyúzási know-how átadását menedzselhettem japán partnereink számára. Nagyon kellemes emlékként őrzöm az utolsó japán kirándulásomat, amelynek során a felmerült gyártási hiba megoldására – amelyre jószerivel egy éjszaka elégnek bizonyult – kaptam egy hónapot, így bőven maradt idő „a japán kultúra tanulmányozására”. A nyolcvanas évek derekán segítettem – többek között szabadalom kidolgozásával is – a közepes teljesítményű fénycsőgyártó sorok fejlesztését. Ehhez kapcsolódtak az eladott gyártósoroknál felmerült beüzemelési-gyártási problémák megoldására szervezett „egzotikus” egyiptomi, indonéziai, kínai útjaim.

Az évek során a Kutató Intézet szervezeti formái folyamatosan változtak, de kiváló kapcsolatot sikerült kialakítanom valamennyi vezetővel, köztük Ádám Jánossal is, aki helyettesének is kinevezett. A legnagyobb változást természetesen a GE megjelenése hozta. Pár csendes „tanácsadói” hónap után egyszer egy orosz tudósokból álló delegáció látogatásakor

tolmácsolnom kellett Gary Weber műszaki igazgatónak, aki a tárgyalás végén megkérdezte, hogy „hol bujkáltál eddig?” Nos napokon belül megkaptam az első igazi „nemzetközi” feladatot: létre kellett hozni egy GE-n belüli benchmarking szervezetet. Sikerült jelentős pénzügyi támogatást is szerezni a mérés-technika és az információs technika fejlesztésére. A benchmarking a korábbiaknál jóval szélesebb termékelemzést jelentett, és a stratégiai döntések meghozatalát is elősegítette.

Amikor Csapody Miklós átvette a műszaki igazgatói pozíciót, létrehozott egy „kreativitás-menedzsment” munkacsoportot, amelybe én is meghívást kaptam. Az új kihívás is a stratégiai tervezéssel volt kapcsolatos, de itt elsősorban a műszaki és marketing információk képezték az alapot. Példaként említhető az alacsony Hg-tartalmú háromsávós fénycsövek fejlesztése. Ez volt az igazi „békaugrás”: megismerni a konkurencia fő fejlesztési irányait, velük együtt piacra lépni és minőségben megelőzni őket. Létrejött egy nemzetközi munkacsoport a szabadalmi stratégia optimalizálására is. Nekem jutott a kisüléssel fényforrásokkal kapcsolatos magyar szabadalmi bejelentések referálása és menedzselése.

Tungsramos pályafutásom utolsó éveiben meghívást kaptam a kelet-európai kereskedelmet vezető dr. Wohl Pétertől műszaki-marketing pozíció betöltésére, amit nagy örömmel fogadtam. A cél: magas szintű műszaki információ biztosítása a kelet-európai helyi irodák számára, támogatni őket vevőtalálkozókon, kiállításokon, konferenciákon. Szerencsére volt hová nyúlni a sok éves kutatói munka során összegyűlt ismeretanyagban.

Kálmán a nyugdíjba vonulása előtti néhány évet az ugyancsak fényforrásokkal foglalkozó Lighttech-nél töltötte. Jelenleg saját fényforrás-fejlesztő vállalkozásának társtulajdonosa és vezetője. Ahogy büszkén mesélte: „a nemzetközi piacon dolgozunk, de veőink között természetesen szerepel a Lighttech és a GE is”. Otthon és cégében is társa közgazdász végzettségű felesége, Ilona. Bölcsésznek tanult Ilona leányuk nemzetközi reklám- és filmgyártó cégei 20 éve egyre nagyobb sikereket érnek el. Kálmán fiuk matematikus létre ugyancsak a filmszakmában dolgozik: nemzetközileg elismert gyártásvezető. Leányuktól három unokával büszkélkedhetnek: Róza 14, Gyuri 12, Lulu 9 éves. Előttük még nyitva a nagypapa plazmafizikai világa is...

Asztalos Béla †

1949. március 30-án született Újpesten. Az általános iskola után az Egyesült Izzó ösztöndíjasaként végezte el a Landler Jenő Gép- és Híradásipari Technikumot 1967-ben, és még abban az évben tagja lett a gyár kollektívájának. A Központi Anyagnorma Oszályon mint normatechnológus kezd, majd 1968-ban átkerül a Központi Technológiára, ahol 1975-ig dolgozik. Ezekben az években kapcsolódik be az ifjúsági mozgalomba. Többek között ennek is köszönhetően 1975-ben átkerül a Személyzeti Főosztályra és lesz talán az ország legfiatalabb személyzeti előadója. 1977-ben személyzeti vezetővé nevezik ki, majd 1978-ban főiskolai diplomát szerez. 1979. április 1-jével elfogad egy „visszautasíthatatlan” állásajánlatot a Kohó- és Gépipari Minisztérium Személyzeti és Oktatási Főosztályától. Tíz év múltán, 1989-ben hívták vissza a gyárba. A feladat fájó és nehezen feldolgozható volt számára, hiszen több ezer régi izzóstól kellett megválni. 1995-ben hagyja el végleg a céget, azóta különböző munkahelyeken, de változatlanul humánpolitikával foglalkozik.

Örültem, hogy beszélgetésünkre lakásán, az otthonában kerül sor. Két okból: az egyik, hogy Asztalos Béla igazi civil, jó értelemben, politikai tartalom nélkül értelmezhető polgár, aki saját életközegében érzi magát a legjobban, válik a leginkább nyitottá, a másik, hogy a „történet” az Izzó lakótelepen játszódik, ahol a riporter is kezdte életét. Igaz, már nem az 1973-ban kapott első izzós lakásában, de nem messzire attól és változatlanul a Tungstramhoz tartozva, vagyis a telepen.

Ha én is, mint Bertold Brecht, Jó embert keresnék, akkor Asztalos Bélában megtalálnám, hiszen annak

ismertem, még ha ő maga tiltakozna is e címkézés ellen. Régen is jó ember volt, konfliktusoktól mentes, segítőkész, nyitott minden együttműködésre.

Kedves, barátságos, otthonias nappaliban ülünk egymással szemben. és keressük annak a varázsnak a titkát, ami az aktív vagy valamikori izzósokat a gyárhoz és egymáshoz kötötte.

Nagyon sokszor kérdeztem ezt önmagamtól, hogy tulajdonképpen mivel vagy mennyivel volt másabb, mint egy másik munkahely? És akkor ugorjunk a történet végére, mert az átalakulás után sajnos én is kipróbáltam egy-két másik munkahelyet. Kényszerből, mert lényegében a Tungstramból bizonyos értelemben így jöttem el, annak ellenére, hogy azok közé tartoztam, akiket nem küldtek el, hanem magam akartam váltani.

Mindig megpróbáltam megfogalmazni, hogy mitől volt a Tungstram annyira jó? És ezt még akkor is kérdezgettem, amikor szó szerint kiemelték az Ipari Minisztériumba azzal a felkiáltással, hogy majd valamikor vissza is kerülök! Vissza is kerültem, de ott is, feladatomból fogva is szoros kapcsolatban maradtam a Tungstrammal. Nemcsak baráti, hanem hivatalos formában is.

Van nyitja a titoknak?

Nyitja szerintem nincs, viszont nagyon sok összetevője lehetett. Többek között az, hogy olyan életkorunkat jelentette, amihez fogható szakasza talán nincs is az ember életének, ami minden szempontból döntő és meghatározó. Kezdvé a pályával, folytatva a magánélettel, a világlátással és minden hasonlóval. Így utólag is megtiszteltetés, hogy a Tungstramban dolgoztunk, mert nagyon sokat számított.

Ott kaptuk a lakásunkat, ott alapoztuk meg az életünket.

Lakáslehetőség? Érdekes módon én nem arról az oldalról közelítettem a kérdést, hogy mit kaptam a Tungstramtól, hanem arról, hogyan lehetett ott annyi barátom, miért éreztem olyan jól magam? Annyi élményt tudott nyújtani, annyira szerteágazó „mini társadalom” volt, hogy képtelenség az egészét átlátni még ma is. Mód a szakmai fejlődésre, sportolási lehetőségekre, a számomra döntően meghatározó ifjúsági mozgalom, vagy tényleg, a lakáshoz jutás is. Nem tudtam úgy végigmenni az utcán a Tungstramon belül, hogy ne köszönjek száz embernek, és szinte mindig ismerősökbe botlott az ember a Tungstramon kívüli életében is.

Aztán, amikor szinte mindenki eltűnt körülöttem, tehát lényegében teljesen kiürült az a bizonyos régi Izzó, akkor már nem éreztem nosztalgiát, kötődést sem. Akkor már el akartam menni.

Akkor most inkább menjünk vissza. A régi Izzóba. A régi út elejére...

Az jó lesz. Szóval 1967-ben, a gyárba történő belépésemkor a Központi Anyagnorma Osztályra kerültem mint normatechnológus. Itt szinte minden kollégám az ellenkező nemhez tartozott, akik a végtelenségig elkényeztettek. A munkám nem volt túl változatos, de jó lehetőséget adott a nagyvállalat egész, bonyolult rendszerének megismeréséhez.

Azután 1968-ban a Központi Technológián belül átkerültem a Vállalati Méregfelelős szervezetébe, ahol főnökömtől, dr. Wittmann Endrétől egy új szakmát tanultam meg, az akkor még az egész országban gyakoripőben járó környezetvédelmet, illetve ezen belül is a szennyvízkezelést.

És valamikor, abban az időben jött az ifjúsági mozgalom is.

Igen. A szakmai munka mellett bekapcsolódtam az ifjúsági mozgalomba, amely révén egyre több embert ismerhettem meg, illetve egyre többen ismertek meg engem. Ennek köszönhetően 1975-ben jött a döntő fordulat: a Személyzeti Főosztályra kerültem az ország talán legfiatalabb személyzeti előadójaként, és 1977-ben vezető lettem.

De soha nem éreztem, hogy én politikai tényező vagyok a Tungstramban azért, mert káderes lettem. Persze volt valamilyen politikai meghatározottsága a feladatnak, de én nem éreztem, hogy politikai munkát végzek. Én azt éreztem, hogy az emberek érvényesülését, a fejlődését szolgálják az intézkedések, amiket végrehajtottunk. A minősítéseknél sem az volt a cél, hogy valakit netán kicsináljunk, hanem, hogy utat mutassunk a fejlődéshez. Lehet, hogy ezek most nagy szavaknak tűnnek de ebben hittem, és ezt csináltam.

Ekkor, hogy „el ne fáradjunk” jelszóval közli, hogy „kavarint” nekem egy kávét, és közben változatlanul azok az évek és az Izzó beszélgetésünk alanya és tárgya is ... Mesél arról, hogy az ifjúsági mozgalom mennyi élménnyel ajándékozta meg, amelyek felejthetetlenek maradtak a számára. Hogy 1973-ban tizedmagával képviselte az Egyesült Izzót Berlinben, a X. Világifjúsági Találkozóon. De nem felejtette el régi és az új Ifjúsági Klub rendezvényeit, a Kadlecovits Géza szervezte kirándulásokat, a szemesi, a tatai vagy a fonyódi felkészítő tábort, a sportrendezvényeket, vetélkedőket.

Az akkor kötött barátságok kiállták az idő próbáját. Úgy érzem, kölcsönösen örömmel tölt el bennünket egy-egy véletlen, vagy szervezett találkozás, mindig van mit mondanunk egymásnak, és mindig előjönnek a régi emlékeink is.

Aztán 1979-ben kaptam egy visszautasíthatatlan állásajánlatot az akkori Kohó- és Gépipari Minisztérium Személyzeti és Oktatási Főosztályától, így április 1-jével státuszilag megváltam a cégtől, de lelkiileg és a szakmai kapcsolatok tekintetében változatlanul közel maradtam. Továbbra is ismertem a vállalat minden változását, személycseréket meg ami ezekkel jár. Ami nem jutott hivatalos kapcsolataimon keresztül a tudomásomra, hát megtudtam a Tungstram lakótelepen, ahol azóta is élek.

Tíz évi távollét után 1989-ben visszahívtak, és a Személyzeti és Oktatási Főosztály vezetője lettem. Ez az időszak nehéz volt nem csak az országnak a rendszerváltás miatt, hanem a Tungstramnak is, mivel ekkor vált valós részvénytársasággá.

Előbb egy tőkebefektetési konzorcium, majd a General Electric lett a cég meghatározó tulajdonosa, ami alapvető változásokat hozott a vállalat életébe. Amíg a 70-es években megtanultuk kiterjeszteni a céget, úgy a 90-es években kénytelenek lettünk megtanulni a hatékonyság érdekében történő leépítést. Ez a feladat mindennél fájóbb volt számomra, hiszen irányításommal több ezer régi izzóstól kellett megválnunk. Közük személyes ismerősök, barátok, régi kollégák... Hát nem volt könnyű.

A Tungstramból 1995-ben távoztam végleg. Úgy mond, „félaktív” vagyok, mert egy infarktus után leszázalékolta. A feleségem a Pénzverőnél dolgozik, a Népligetben. A fiam 27 éves, közlekedésgépészmérnök egy ausburgi központú német cégnél. A lányom két főiskolai végzettséggel és két nyelv birtoklásával az Elektrolux marketingmenedzsere. A végére hagytam magam: a rokkantnyugdíj mellett egy tanácsadói iroda vezetője vagyok, és emberi kérdések rendezésével, intézésével foglalkozom.

Amikor elindulok barátságos otthonából a buszmegálló felé, azt kívánom magamban, hogy „még jó sokáig foglalkozz emberi sorsok segítségével, emberi problémák megoldásával, Béla, mert az nagyon neked való. És jól tesz az embereknek.”

Ádám János

1930. február 4-én született Jászapatiban, ahol 1948-ban kitüntetéssel érettségizett. 1948 és 1952 között az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természettudományi Karának hallgatója fizika-kémia tanár szakon. 1953-ban kapott diplomát, ugyancsak kitűnő minősítéssel. Angol és német nyelvismeretre tett szert. 1964-től 1966-ig a BME Villamosmérnöki Karán félvezető szakmérnöki diplomát szerzett. 1952-től a Távközlési Kutató Intézet (TÁKI) II. sz. Laboratóriumában dolgozott, helyileg az Egyesült Izzó budapesti központjában. 1969-ben – a TÁKI átszervezésekor – az Egyesült Izzó állományába került. Kezdetben osztályvezető, 1971 és 1985 között főosztályvezető, 1985-től 1989-ig ügyvezető igazgató, majd 1989 és 1991 között igazgatóhelyettes. 1967-ben Selényi Páldijjal, 1988-ban Eötvös Lóránd-díjjal tüntették ki. 43 év szolgálati idővel, 1991 végén került nyugállományba.

Rendkívül barátságos, a szakmán belül jól ismert és nagy tisztelettel övezett ember. A régi tungsramosoknak nem kell külön bemutatni. Az interjú során is ugyanazzal a mosolygós, jó humorú, kedves Ádám Jánossal találkoztam, mint évtizedekkel ezelőtt.

Az első munkahelyed ugyan nem az Egyesült Izzó volt, a munkád azonban szorosan kapcsolódott az ottani kutatás-fejlesztési tevékenységekhez. Milyen közös dolgaitok voltak?

Nos, a diploma megszerzése után a Távközlési Kutató Intézet II. sz. Laboratóriumában (TÁKI II.) kezdtem dolgozni tudományos munkatársként. A laboratórium az Egyesült Izzó újpesti törzsgyárában működött, s feladatai részben az anyaintézet kutatási témáihoz,

részben az Izzó fejlesztési terveihez kapcsolódtak. Kezdetben a fotó- és katódlumineszcencia kutatásokba kapcsolódtam be, vizsgálati módszereket és berendezéseket fejlesztettem. Ezek segítségével végeztük a laboratórium kémiai osztályán dr. Hangos István vezetésével készült lumineszcens anyagok, elsősorban a fekete-fehér televíziós képcsövekben alkalmazott szulfid típusú fényporok vizsgálatát. A kitűnő együttműködésen alapuló munka eredménye volt 1955-ben az MTA TV-képcső-pályázatán elnyert első díj. Jelentős mértékben ezekre az eredményekre támaszkodva indult meg a TV-képcsőgyártás az Izzó váci gyárában olyan kitűnő fejlesztő kollégák közreműködésével mint Pap Gyula, Laskay Gyula és Hodács József.

A gyakorlati eredményeken túl nemzetközileg is elismert kutatási eredmények születtek a szulfid fényporok katódsugár-gerjesztésével kapcsolatos mechanizmusok felderítésében.

A következő kutatási terület szintén az Izzó fejlesztési célkitűzéseihez, a Ge-Si alapú félvezetőeszközök fejlesztése-gyártása témakörhöz kapcsolódott. Feladatunk a Si-alapanyag és -egy kristály előállítás volt laborszintű technológiával. E területen kitűnő eredményeket értünk el, segítve ezzel is az egyre nagyobb léptekkel előrehaladó félvezetőgyártás Izzón belüli elterjesztését.

Kiemelten fontos feladat volt bizonyos tranzisztortípusok fejlesztésénél-gyártásánál a nagyon vékony maszkoló szilíciumdioxid-rétegek vastagságának meghatározása. Erre a célra – az akkori Kelet-Európában elsőként – megterveztem és munkatársaim segítségével megépítettem egy ellipszométer berendezést, jórészt hazai alkatrészekből. Azóta ez a technika a szilárdtestek hazai felületkutatásában jelentős eredményeket hozott.

Sikeres munkám elismeréseként az Eötvös Lóránd Fizikai Társulat 1967-ben Selényi Páldijban részesített.

A Távközlési Kutató Intézet átszervezésével szervezettel is az Izzó kötelékébe kerültetek. Hogyan fogadtak az ismert kollégák, mivel foglalkoztatok?

A TÁKI II. Laboratórium 1969-ben került a Tungsramhoz, majd 1971-ben a HIKI-laborokat is egyesítve megalakult az EIVRT Kutató Intézete Barla Endre vezetésével. Kitűnő kollektívába kerültem, és azonnal be is fogadtak. Én osztályvezetői beosztást kaptam, és az elektroncsövek vákuumtechnológiai problémáival foglalkoztam több neves és ismert kollégával együtt. Az Intézet egyik kiemelt témája a haladóhullámú csövek fejlesztése és kissorozatú gyártása volt. A komplex programot Neumayer Béla barátom vezette, teljes sikerrel. A jól szervezett együttműködés eredményeként kerültek gyártásba azok a nemzetközi szín-

vonalú haladóhullámú csőtípusok, melyek éveken át az Izzó Adócsőgyárának nagy nyereségtartalmú termékei voltak.

A haladóhullámú csőprogram befejezése után a megszerzett vákuumtechnológiai ismereteket, a kiépített vizsgálati módszereket és berendezéseket a fényforrások fizikai-kémiai problémáinak megoldására alkalmaztuk, szoros együttműködésben a Fényforrás Fejlesztéssel (Oldal Endrével, Csapody Miklóssal, Nágel Ferencsel) és a gyárakkal (Budapest, Vác, Nagykanizsa).

Az eredmények közvetlenül felhasználásra kerültek a különböző fényforrások (izzólámpa, H4-es halogén autófényszóró lámpa, nagynyomású nátriumlámpa, fémhalogénlámpa) minőségének javításában, élettartamának növelésében.

Kutatási-fejlesztési témáid megvalósítása mellett törekedtél azok publikálására is?

Természetesen. Az említett kutatási területek azon témáiról, melyeket én kezdeményeztem és megoldásukban részt vettem, hazai, nemzetközi folyóiratokban és konferenciákon közel 50 közleményben, ill. előadásban számoltunk be munkatársaimmal. Két évig felelős szerkesztőként részt vettem a vállalat Tungstram Technische Mitteilungen/Technical Review címmel kiadott műszaki-tudományos folyóirata szerkesztőbizottságának munkájában is.

Egyre magasabb beosztásokban, de végig a Kutató maradt az „otthonod”.

Igen, mindvégig a Kutatóban voltam. Időközben – magasabb beosztásokba kerülve – sajnos egyre távolabb kerültem a konkrét műszaki-tudományos problémák világától, helyébe szervezési, közép- és hosszútávú tervezési feladatok léptek. Munkatársaim lelkes támogatásával azonban sikerült megőrizni és továbbfejleszteni a Kutató Intézetre olyannyira jellemző tudományos szemléletet és szellemet, jól bevált munkamódszereket és a szakmai területek közötti szoros együttműködést.

Kiemelkedő eredményeket értünk el a háromsávos fénycsövek fényporainak kutatásában és a bevonási technológia fejlesztésében Balázs László és Dr. Körös Endréné irányítása mellett.

Fiatal kutatóink minden évben sikeresen szerepeltek a vállalat által meghirdetett „Kiváló Ifjú Mérnök” pályázatokon. Volt olyan év (1987), amikor az elnyerhető díjak 80%-át ifjú kollégáim kapták. Ez volt az a korszak – nemcsak az én életemben, hanem a barátaim életében is –, amikor is jó munkahelyi közösségekben, sikeres témákban dolgoztunk, biztosak voltunk a témák sikeres megvalósításában. A változásokat is tel-

jes „erőbedobással” segítettük. Én magam is részt vettem a Tungstram Bródy Imre Kutató Központ létrehozásában, majd vezetésében. Ebben az időszakban hívtuk életre a havonta ülésező Tudományos Tanácsot, melynek tagjai a vállalat kiemelkedő tudású kutató-fejlesztő szakemberei voltak.

Munkám elismeréseként 1988-ban Eötvös Lóránd-díjjal tüntettek ki.

Milyen volt a búcsú a Tungstramtól?

43 év szolgálati idővel a hátam mögött 1991. december 31-én mentem nyugdíjba. Visszagondolva a négy évtizednyi egy helyen eltöltött életpályára, valóban csak a legnagyobb szeretettel és megbecsüléssel tudok emlékezni főnökeimre, lelkes, kitűnő munkatársaimra, a vállalat más részlegeiből velem együttműködő barátaimra. És a nekem mindig kedves beosztottjaimra, akikkel több mint 20 évig közvetlenül dolgoztam együtt. Legszívesebben név szerint felsorolnám mindnyájukat, de kérem őket, ha e sorokat olvassák, nevüket feltétlenül képzeljék ide. Sok szép emlék marad meg bennem (kevésbé szép alig), egyet azonban kiemelnék: a Billing Péter által szervezett főmérnöki értekezleteket, ahol a vállalat teljes keresztmetszetének alapos megismerésén túl lehetőség adódott egész életre szóló emberi-baráti kapcsolatok kialakítására is.

Igen, egész életre szóló emberi, baráti kapcsolatok kialakítására adott lehetőséget a tungstramosok nagy családja, és habár kezdetben más cég állományában dolgoztam, végeredményben csak a cégtábla változott, az otthon kezdetben is, később is a Tungstram volt.

Egy ilyen gazdag életpálya után, hogyan telnek most a mindennapok?

Szakmai munkát eseti jelleggel az MTA Anyagtudományi Intézetében Dr. Gergely Györggyel együttműködve végzek. Kapcsolatom a Tungstrammal az évenkénti nyugdíjas találkozókra szorítkozik. 1999 óta a sors rendeléséből egyedül élek. Vigaszt és szabadidős elfoglaltságot részben az idők folyamán félretett olvasnivalók bepótlása, részben lányom és családja, két fiú unokám szerencsére bőven biztosít. Két évvel ezelőtt egy önként vállalt szívműtéten estem át. De mindent egybe vetve, úgy érzem, rendben vagyok.

Ádám János 1991-ben ment nyugdíjba, idestova több mint 14 éve. Felidézve a régi dolgokat azonban még most is érződik hangján az őszinte szeretet – szeretet, amelyet láthatóan kitörölhetetlenül érez az egykor volt főnökök, kollégák és főként közvetlen munkatársai, a kutatási témák és persze a Tungstram iránt is.

Balázs István †

Dunakeszin 1948. november 4-én született. Középiskolát 1967-ben Újpesten, a Landler Jenő Technikum híradásipari szakán végez. Tanulmányait a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola üzemszervező mérnöki karán folytatja, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen minőség-szabályozási szakmérnöki tanulmányokat folytat. 1992-ben, 44 évesen, angol felsőfokú nyelvvizsgát tesz, korábban, illetve közben a minőség-szabályozáshoz, minőség-biztosításhoz kapcsolódó, valamint vezetőképző tanfolyamokon vesz részt itthon és külföldön. Első munkahelye a dunakeszi Mechanikai Labor, ahol 1967 szeptemberében mint szerelő szakmunkás kezd dolgozni. A Tungsramba 1969. június 27-én lép be, és közel negyedszázadon át dolgozik itt. A vállalatnál volt üzemtechnikus, üzemmérnök, MEF közgazdasági csoportvezető, MEF műszaki osztályvezető, a Vállalati Minőségellenőrzési Főosztály vezetője. 1990-től 1993. december 31-ig quality director, azaz minőség-igazgató a GE Lighting Europe szervezetében. 1991 óta tagja, jelenleg alelnöke a Magyar Minőség Társaság Igazgatótanácsának és elnöke a Minőségmenedzserek Szakbizottságnak. 2 felnőtt gyermeke és négy leányunokája van.

Találkozásunkat megelőzően többször beszéltünk telefonon. A Tungsramnál hajdan elkerülhettük egymást. Ő két évvel jött korábban, mint ahogy én kiléptem a gyárból, azaz ha akkor mégis találkoztunk, az nem volt igazán „nyomot hagyó” egy 14 ezres „családban”. Ehhez hasonlóan futólagos volt az újrakismerkedés, ami 2003 őszén jött létre Fonyódon, a Tungsrám üdülőben, mai nevén Tungsrám Centerben, a „nosztalgia” találkozón. Vagyis, jóformán ismeretlen ismerős-

ként fejlődött beszélgető kapcsolatunk telefonálások során a személyes találkozásig.

Az ilyen, van is meg nincs is „távismeretség” révén a felekben önkéntelenül kialakul egy elképzelés a másikról. Bennem Balázs Istvánról az, hogy kiforrott stílusú, gyors felfogású, gyorsan reagáló, ráadásul ragyogó szellemességgel érvelő emberrel beszéllek, és ezt a számomra később elküldött pályaképe is alátámasztotta. Az előzetes „összbenyomás” egészült ki és vált személyessé a találkozással, aminek során egy derűs, valóban dinamikus, az élet és a világ változásait kezelni tudó és akaró emberrel beszélgethettem egy jó órányit.

Egész eddigi életem – ahogy ez „pályatesztedből” és telefoni beszélgetéseinkből is kiderült – a minőség körül forgott, ami speciális szelete a gazdasági élet, a termelés, de mondjuk így: a piac „tortájának”. Mesélj róla!

Valóban a minőség körül forgott 35 évig, de már kezd egy kicsit más körül is forogni az utóbbi 2 évben. Akarod, hogy ássunk le a minőség-létrehozás, -ellenőrzés és -irányítás világába, ami eddig is fontos volt, de a jövőben döntő lesz?

Meghatározható vagy körülírható a minőség mint fogalom?

A minőség nem jóságot jelent, hanem azoknak a tulajdonságoknak összességét, melyek a vevő számára, aki pénzt ad érte, fontosak. És emellett ott van a megbízhatóság is, ami azt jelenti, hogy a jellemzők hogyan változnak a felhasználás vagy a termék élete során.

Nyilvánvaló, hogy amíg ez tárgyiasul, addig lehetnek ütközések, ráadásul mindkét oldal irányába.

Ez csak ott fordul elő, ahol nem értik a szerepét, a jelentőségét. Jellemző a feladatkör fejlődésére vagy modernizációjára, hogy a Tungsramban annak idején volt a MEF, azaz a Minőség Ellenőrzési Főosztály és 1986-ig a MEO-s, a MEO-sok. Azután már minőség-biztosításról, most pedig már minőségirányításról beszélünk. Divatos idegen fogalommal Quality Managementről.

Milyen változást hozott ez a munka, illetve a feladat tartalmában, értelmezésében?

A dolgok, így utólag elemezve, logikusan következtek egymásból, de jellegüknél fogva egyre összetettebbé váltak: ma a bővített újratermelést folytató gazdálkodónak elégedetté kell tennie a vevőt. Ebbe beleértendő a műszaki követelmények és természetesen a szállítási határidő betartása, sőt már maga az ajánlat is. Az, hogy a gyártó vagy szállító milyen szolgáltatást ad terméke felhasználásához. Nem az ellenőrzés a döntő láncszem, de azaz válik a folyamat összehangolása során. Hogy hétköznapi példával éljek: ha megkóstolsz egy húslévest, az attól még nem lesz jobb! Meg

kell határozni, ki szerezzé be az anyagot, kik miért legyenek felelősek, ki írja le a receptet, amit a szakácsnak majd be kell tartania. És így tovább. Ebből lett a TOTÁL minőség.

Ezeket a tartalmi, vagy stílusos mondjuk így: „minőségi” változásokat lényegében mind megélted, megélhetted a Tungsramon, végül a GE-n belül.

Az „ős MEO-s”-tól, azaz a 1969-es „starthelyzetemtől” 1993-ig a Műszaki Ellenőrzési, majd Minőség Biztosítási Főosztály dolgozója voltam, ez munkakörökben kifejezve az üzemtechnikustól, a GE Lighting európai minőségigazgatója beosztásig átfogott sok mindent.

Menjünk bele egy kicsit részletesebben!

Üzemtechnikusként a Rádiócső Szerelvény Ellenőrzési Osztályon Vigh Károly mellett a feladatok és a vállalat iránti elkötelezettséget meg a „hajtást” tanultam meg. A MEF főmérnök közvetlen környezetében, mint üzemmérnök, Kimle Istvánt „második atyámnak” tekintetem, és nevét a műszaki alapossággal és emberi tisztességgel párosítom. MEF műszaki osztályvezetőként felettesemmel, Jurisits Jánossal a „minőségirányítás forradalmát” indítottuk el, legalább 10 évvel megelőzve korunkat és a fogadókésztséget. Következett a Vállalati Minőség Ellenőrzési Főosztály vezetői beosztás, ami Pálosi úr ebbéli felfogása miatt visszalépést hozott a feladat értelmezésében, pedig már mindenki tudta, hogy a minőséget nem elég csak ellenőrizni. Ő rendíthetetlen volt: „Maga Meo-s! Álljon a sarkon és büntessen!”. Az őt követő főnökömben, Billing Péterben nagyon jó vezetőt ismertem meg, kár, hogy igazi fejlesztési szakemberként a minőségirányításra akkor még nem tudott nagyobb figyelmet fordítani. Viszont bízott bennem, kezdeményezéseimet támogatta, és segítette a feltételek megteremtését is. Még a főosztály nevét is általa sikerült „Minőségbiztosításra” változtatni.

Dokumentálni volt alkalmas vagy lehetőséged a „minőség téma” fejlődését?

Nem kevesebbel, mint azzal, hogy 1989-ben úttörőként általunk készült el az első magyar Minőség Kézikönyv és elindult az első Szállítói Minőségbiztosítási Program az országban. De az is óriási dolognak számított, hogy mindezt megelőzően munkatársaimmal megszereztük az első magyarországi ISO 9001 minőségrendszer tanúsítást 1989 decemberében, aminek a lényegét még ma is sokan csak tanulgatják.

A GE-váltást a Tungsramban élted meg, és maradtál a beosztásodban, ami plusz kibővült némi nemzetközi feladattal egészen a GE Lighting Europe minőségigazgatója funkcióig.

Szerintem a GE megjelenésére szüksége volt a Tungsramnak. Úgy, mint működő tőkére. Mert a

Tungsram ragyogó szellemi tőkével rendelkezett, de a GE korszerű beruházásokhoz szükséges tőkét és leginkább korszerű szervezési és irányítási módszereket hozott a Tungsram működésébe. Ez a korszerűsítés finoman fogalmazva nem mindenkit érintett egyformán. A magam részéről jól tudtam az amerikai kollegákkal együtt dolgozni.

A tungsramos, illetve GE-s pályád 1993. december 31-ig tartott. Mire vagy belőle a legbüszkébb?

A Ford Projekt életem mindmáig legátfogóbb fejlesztése, ami 1991. februárban indult, és két évig tartott. Dolgozott benne több mint 100 munkatárs az autólámpa-területről. A kölni Ford 1993. februárban auditált bennünket, és elsőre megfeleltünk. Akkor ez a tanúsítás még a Ford magyarországi gyáranak sem volt meg. Akkor, amikor ez a GE amerikai gyárainak és a Thorn Lighting-nak Angliában csak másodsorra sikerült.

A tungsramos, illetve GE-s idők után, ahogy tudom, több külföldi tulajdonú, illetve érdekeltségű vállalatnál dolgoztál eredményesen. Ezek közül az elsőhöz, a Knorr-Bremse céghez, amelyik fékrendszerek előállításával foglalkozott, fejedelmű kiválasztással kerültél, azt pedig másoktól tudom, hogy 42 évesen tanultál meg angolul. Te még pont beleférsz abba a fogalomkörbe, hogy ennek a kornak sikerembere legyél.

Legsikeresebb évemnek 1998-at tartom, amikor a Knorr-Bremse Nemzeti Minőség Díjat vett át a Parlamentben, engem pedig az Év Minőség Menedzserének választott a „Szakma”, illetve a Magyar Minőség Társaság zsűrije. De azért ne hidd, hogy sosem döntöttem vagy választottam rosszul a kihívások közül. Aki egy valamiről mindent tud, az jó szakember, aki mindenről tud valamit, az jó vezető. Meg azt is szokták mondani, hogy mindenről mindent csak a jó titkárnő tud. Én mindenről tudtam valamit, és ennek köszönhettem, hogy a fényforrásiparon kívül is értem el sikereket.

Most? – Néhány hónapja egy amerikai tulajdonú cég, a Lighttech Lámpatechnológiai Kft. műszaki igazgatója vagyok. Főleg napozó csöveket gyártunk, nagyon szigorú követelmények mellett. Ugyanis ha például ezeknél hiba van, két eset lehetséges: vagy megégsz, vagy nem barnulsz le. Meg germicidlámpákat is készítenek, szintén magas minőségi követelmények betartásával. Termékeink szinte teljes mennyiségét az USA és Nyugat-Európa piacain értékesítjük. Amiórt még nagyon tetszik, hogy „hajazöttem” Dunakeszire és a fényforrásiparba, valamint hogy jó néhány tungsramossal vagyunk egy csapatban.

Amikor elmegy, nem mernék megesküdni rá, hogy veled vagy általa nem kezdődnek e még szakmai újdonságok. Az a típus, aki génjeiben hordozza, hogy ne álljon ellen a kísértéseknek.

Dr. Balogh Béla

1943-ban született Újpesten. A vasútgépészeti technikum elvégzése után a Kijevi Műszaki Egyetemen szerzett villamosmérnöki diplomát. Angol, német, orosz és horvát nyelvtudással rendelkezik. A nyolcvanas évek végén több nemzetközi vezetőképző tanfolyamon vett részt. 1967-ben lépett be az Egyesült Izzó Félvezető Fejlesztési Főosztályára. Ez volt első munkahelye. Fejlesztőmérnök, technológus csoportvezető, konstruktőr, majd fejlesztésvezető-helyettes munkaköröket töltött be. 1982-ben egy 30 fős mérnöki team megszervezésére, majd átvitelére kapott megbízást a Félvezető Fejlesztésről a Fényforrás Fejlesztésre. 1983-ban a Kutatási Főosztály vezetőjévé nevezték ki. 1986-ban lett a Mikroelektronikai Vállalat vezérigazgatója. 1998 és 2004 között a Vishay Hungary Kft. vezérigazgatója, innen megy nyugdíjba 2004. március 31-én. Két gyermeke van, Viktor 37, Noémi 28 éves. Mire e könyv megjelenik, már öt unokával büszkélkedhet.

A Vishay Hungary Kft. Fóti út-i irodájában beszélgetünk. A cégtable többször változott, de dr. Balogh Béla élete nagy részét itt töltötte, mióta 1984-ben kiválasztották, majd 1986-ban kinevezték a Mikroelektronikai Vállalat vezérigazgatójának. Sokat tett azért, hogy a volt KGST-országok közül ma nálunk a legmagasabb a mikroelektronikai ipar színvonala. Vezetői és műszaki példaképeit a Tungstramtól kapta. Hálával gondol Dienes Bélára és idézi fel Demeter Károly és Oldal Endre emlékét.

Mikor lettél műszakiból vezető? Miben különbözik a két feladatkör?

1967-ben kezdtem el dolgozni, és viszonylag hamar

vezető beosztásba kerültem. Először picurkába, aztán nagyobbba, majd még nagyobbba. Ahogy az ember halad fölfelé a létrán, úgy lesz inkább vezető és kevésbé szakember, helyesebben „vezető szakemberré” válik. Az is egy szakma. Azt is tanulni lehet, és kell is. Egy bizonyos határ után, ha még valaki mindig műszakinak érzi magát, pedig már vezető, az már káros. Talán azt mondhatom, hogy a 70-es évek végén volt a teljes váltás. Addig – mondjuk – csoportvezetőként mégiscsak inkább műszakinak kellett lennem, nem pedig vezetőnek. Aztán ez teljesen megváltozott. A vezető számára fontosak a közgazdasági, a szervezési és a pszichológiai ismeretek is. A műszaki tudás legfeljebb azért kell, hogy az ember meg tudja érteni a munkatársait.

Volt-e valaha olyan érzésed, hogy egy-egy vezetői feladatot korán vagy későn kaptál, illetve hogy a feladatot meghaladja a képességeidet?

Erre a kérdésre nem tudok becsületes választ adni. Talán azokat kellene erről megkérdezni, akik a munkatársaim voltak. Ez a bizonyos vezetőképzés a számomra 1983-ban kezdődött el a Tungstramban. Ha jól meggondolom, minden tanfolyamot 1990 előtt végeztem el. Ebben volt egy igen nagyfokú tudatosság, mert én ezeket a dolgokat meg akartam tanulni: marketinget, humánpolitikát és így tovább. A Tungstram kiváló bázis volt erre. Óriási referencia. Amíg élek, büszke leszek arra, hogy az Izzóban nőtem fel. Nem éreztem azt, hogy gyorsabban kellett volna előre lépniem, nem éreztem semmilyen kielégítetlenséget, hogy én ennél már sokkal többet tudok, és miért nem vagyok már ez, az vagy amaz? És fordítva sem, egyetlen beosztás sem bénított meg. Nem azt mondom, hogy nem voltak köztük óriási kihívások. Mert azért az nem volt semmi, amikor 40 évesen a MEV vezérigazgatójává neveztek ki. Kétségtelenül ez volt a legnagyobb ugrás számomra. De ettől sem félttem, hiszen volt kiktől tanulnom. Dienes Béla, amíg élek példaképem lesz, de sokat tanultam Demeter Károlytól is.

A mikroelektronika, az egy másik világ volt?

Olyannyira másik világ, olyannyira nagy a különbség, mint – mondjuk – a nagypapa és az unokája között. Az ő is ugyanaz, a vákuumtechnika, de az egyikből lámpa lett, a másikból elektroncső, és utána az elektroncső funkcióját vette át a mikroelektronika. Tehát azért volt némi közös, még ha nem is túl sok. Nem lehet azt mondani, hogy teljesen két vadidegen terület, de eléggé eltávolodtak egymástól. Ez a távolság éppen '79-ben kezdett csökkenni, amikor az izzólámpákról egyre inkább a kisülőlámpák felé haladt a világítástechnika. A kisülőlámpa ugyanis nem olyan, hogy fogok egy izzólámpát, és becsavarom, hanem ott van egy előtét, első közelítésben induktív, normál trafó jellegű, aztán

jöttek az elektronikus előtétek. Abban vannak félvezetők, ilyenek-olyanok, amolyanok. Hogy ez kicsi legyen, azt valamilyen úton-módon miniatürizálni kell. A kisülőlámpa nem működik önmagában, csak rendszerben. Ez volt az oka – az én megítélésem és a meghirdetett célok szerint is – annak az akciónak, amikor 30 mérnököt össze kellett gyűjteni a Félvezető Fejlesztésen és át kellett vinni a Fényforrás Fejlesztésre, Billing Péterhez. Ma itt, a Vishay-nál is gyártunk fényrendszerek elektronikus előtétjeihez szükséges alkatrészeket.

Melyik általad vezetett közösségben érezted a legjobban magad, illetve melyik feladatot szeretted a legjobban?

Ez rettentő nehéz kérdés. Nem volt olyan közösség, amelyet ne szerettem volna, amikor együtt dolgoztunk. Utólag az ember már aszerint rangsorol, hogy milyen sikereket ért el az adott közösséggel. Ez egy visszavetített érzés. Érdekes volt ilyen szempontból az a bizonyos „exodus” a félvezetőből a világítástechnikába. Aztán nagyon érdekes volt és nagy szeretettel emlékszem vissza, amikor a Kutató Intézetbe kerültem, amelynek az összes korábbi vezetőjét tiszteltem, és ezek közül egyet-kettőt személyesen is ismertem. Például Barla Bandit. De mire odakerültem, a Kutató Intézet – rajtuk kívülálló okoknál fogva – egy önbizalmát veszített csapat volt, akikkel kapcsolatban a vezetők is hitüket veszítették. Egy gyorsan süllyedő hajó volt, és úgy érzem, hogy sikerült nagyon jelentős változást elérni.

A következő, amit külön kiemelnék, az Intertermos. A történet úgy indul, hogy 1990-ben elmentem külföldre dolgozni. Az egész nagyvilág a munkahelyem volt. 1994 végén azonban hazahívtak, tulajdonképpen az Intertermos, a MEV budapesti „maradék”, egy ugyancsak lelkiileg is megrokkant társaság. Volt nekik egy jó nagy zsák pénzük, amit a bankban tartottak, és ennek a kamataiból éltek. Minél kevesebbet dolgoztak, annál több nyereségük maradt, mert amit csináltak, az csak vitte a pénzt. A céget a végelszámolás állapotában adta oda a tulajdonos, a Magyar Fejlesztési Bank. És egy olyan fordulatot sikerült – nem egyedül nekem, hanem közösen – elérni, ami lehetővé tette azt, hogy ma itt vagyunk. Minket minden volt KGST-ország irigylet. Az NDK külön történet, de a többi ország közül messze mi produkáljuk a legmagasabb színvonalú mikroelektronikát. Az oroszoknál is sokkal jobbak vagyunk. Ehhez a szerencse mellett rengeteg munka is kellett. Benne voltam a privatizációs tárgyalásokban.

Nagyon tisztességes áron vásárolt meg bennünket a Vishay. Azóta a vételár több mint hétszeresét fektette be a cégbe. Ők valódi stratégiai befektetők voltak, akik meglátták az esélyeket, a lehetőségeket. Ebből épültünk fel az elmúlt hat évben. Ez a harmadik olyan időszak, amire nagy szeretettel emlékszem vissza.

A Vishay fejleszt is Magyarországon?

A nagy cégek általában a kutatás-fejlesztést központi kérdésként kezelik. A mikroelektronikában mi messze nem vagyunk és nem is voltunk olyan helyzetben, mint pl. a Tungsram a világítástechnikai fejlesztésben, amelyről nyugodtan lehet mondani, hogy közel azonos nagyságrendű volt a GE fejlesztésével. Az eltérés elsősorban a pénzügyi források nagyságában volt. Tudásban Oldal Bandi bácsit, Ugrósdy Lacit vagy Nágel Ferit a világon bárkivel össze lehetett volna hasonlítani. Oldal Bandi bácsit majdnem apámként szerettem. Ilyet mi nem tudtunk produkálni a mikroelektronikában. Ennek megfelelően a mikroelektronikai fejlesztésben messze nem voltunk olyan erősek, mint a fényforrás-fejlesztésben a Tungsram. Természetesen harcoltam azért, hogy a Vishay-ban több műszaki feladatot kapjunk. Minden fórumon felhívtam a figyelmet arra, hogy itt a mérnök is olcsó, nem csak az operátor, és milyen jó mérnökeink vannak. Tavaly novemberben hirdették meg a Vishay-nál, hogy igen, Magyarországon ugrás-szerűen emelni kell a műszaki munka tartalmát, mennyiségét és így tovább. Ez van olyan jelentőségű fordulat, mint a Vishay bevonulása 1998-ban. Erre mondtam azt, hogy most már látom a Kánaánt, most már (bocsánat, Mózes!) mehetek. Persze, a döntés még nem végrehajtás; a harc nem fejeződött be. De ezt már utódaim vívják, „vitézlő harcos nem lehetek”.

Hamarosan nyugdíjba mész. Elégedett vagy a pályafutásoddal?

Én teljes lelki békében életem meg saját pályámat... Ezzel nem azt akarom mondani, hogy nem rúgtam kapufát, nem csináltam hülyeséget, de ha százszor újra kezdeném, mindentül, mindent beleszámítva, százszor ugyanezt az életpályát választanám – a bajaival együtt.

Jó olyan emberrel beszélgetni, akiből sugárzik – a teljesen jogos – elégedettség.

Én különben egy rettenetesen elégedetlen típus vagyok. Hajcsár voltam és – attól tartok – maradok is, főleg magammal szemben; de a sorssal elégedett vagyok.

Balogh Zoltán

1955. január 17-én született Budapesten. 1973-ban érettségizett a budapesti Toldy Ferenc gimnázium kémia tagozatán. 1973-tól 1977-ig az IBUSZ Egyéni Kiutazási Osztályán mint diszpécser, majd mint jugoszláv referens dolgozott. 1977-től a Külkereskedelmi Főiskola nappali tagozatos hallgatója, 1980-ban végzett és egyben angol és spanyol nyelvből felsőfokú szakmai nyelvvizsgát is szerzett. 1980 szeptemberétől decemberéig a Kőbányai Gyógyszerárúgyár (ma: Richter Gedeon) exportosztályán dolgozott, majd még ez év vége előtt az Egyesült Izzó Autólámpa Értékesítési Osztályára került, ahol elsősorban a spanyol nyelvű relációkba (Dél-Amerika, Spanyolország) történő értékesítés volt a feladata. Atszervezés után a Fényforrás Értékesítési Osztályon csoportvezetői feladatot kapott 1987 decemberéig, amikor is megbízták a Nippon Tungstram vezetésével Tokióban. A General Electric magyarországi akvizícióját követően továbbra is Japánban dolgozott a Nippon Tungstram beolvasásával létrejött GE Lighting Japan kereskedelmi igazgatójaként. Hazatérését követően, 1992 szeptemberétől 2000-ig a Belföldi Fényforrás Értékesítés vezetője, 2000-től 2003-ig pedig európai fénycső termékmenedzser volt. 2003-ban – elfogadva egy svájci multinacionális cég ajánlatát – távozott a Tungstramtól, s mind a mai napig a 100%-ban svájci tulajdonban lévő magyarországi vállalatnak, a KABA Elzett Zrt.-nek a vezérigazgatója. Felesége, Petre Mária 1976-tól 1984-ig szintén a Tungstram alkalmazásában állt. Egy saját és két nevelt gyermekük van.

Balogh Zoltánnak a Japánban eltöltött évei alatt sem kellett sokat tanulnia a kivételes japán udvariasságot,

ezt valószínűleg hozta magával otthonról meg a patinás Toldy gimnáziumból. De miként kerül valaki a kémia-szakos gimnázium padjaiból – ha némi kitéréssel meg kereskedelmi, nyelvi ismeretekkel felfegyverkezve is – a Tungstramba? Egyáltalán mit lehetett tudni a vállalatról annak idején – kívülről?

Nem sokat, bár a márkanév nagyon is ismerősen csengett. Ami pedig a kémiát illeti, nos a vegyészet mindig is érdekelt, de később az érdeklődésem egyre inkább a közgazdaság felé fordult. Talán ez családi örökség, hiszen szüleim mindketten szakmabeliek. A Tungstramba tulajdonképpen egy szerencsés véletlen folytán kerültem. A Külkereskedelmi Főiskola elvégzése után – ismeretség révén – a Kőbányai Gyógyszerárúgyár exportosztályán kezdtem dolgozni. A gyár azonban nem rendelkezett exportjoggal, ezért a munka nem volt túl érdekes számomra. Állásinterjú után hamar meg is állapodtam a Ganz-MÁVAG-gal, ahol éppen kerestek spanyolul tudó exportost, hogy 1981. jan.1-jén ott kezdek. Az élet azonban közbeszólt: egy havas decemberi estén összefutottam az utcán egy volt csoporttársam édesanyjával, aki megkérdezte, nem lenne-e kedvem a Tungstramban dolgozni. Miért ne? – gondoltam, és a vége az lett, hogy a vasút helyett a lámpát választottam.

A nyelvtudás a Tungstramban mindig kiemelten fontos volt, de persze – mondjuk – jó spanyolost sosem volt könnyű találni. Neked milyen pluszt adott a nagy konkvisztádorok nyelve?

Szerencsés volt a választás, annak idején nem sokan beszéltek a spanyolt. Amikor elkezdtem tanulni, még csak a nyelv szépsége, nem a hasznossága vonzott. Akkor már jól beszéltem angolul, ezért viszonylag könnyű dolgom volt, és sikerült egy jó magántanárt is találni, aki 8 hónap alatt felkészített a főiskolai felvételire és a középfokú nyelvvizsgára. A főiskola 3 éve alatt azután megszereztem a szakmai felsőfokú nyelvvizsgát is.

A Tungstramban az Autólámpa Értékesítési Osztályon kezdtem dolgozni. Érthető módon főleg spanyol nyelvetterületű országokkal foglalkoztam, ami számomra igen jó nyelvyakorlást is jelentett, nem is beszélve a számos dél-amerikai utazásról. Egyébként családon belül nálunk a spanyol szinte második anyanyelvnek számít. Feleségem, Petre Mária – aki 1976 és 1984 között szintén a Tungstramban dolgozott – gyerekként diplomata-szüleivel 5 évig Dél-Amerikában élt és ott is járt iskolába, így szüleihez hasonlóan magas szinten beszéli a nyelvet. Lányom Japánban született ugyan, de spanyol-tagozatos iskolába járt, és két alkalommal egy-egy félévet Spanyolországban, Valenciában tanult.

A másik nyelv, az angol meg Japánban vált nagyon hasznossá, ahol a Nippon Tungstramnál a kiszállítást

előtt még egyszer alaposan átvizgálták a japán autógyáraknak szánt lámpáinkat. Nagy költséget jelentett volna ugyanis, ha a szerelősor végén azért kellett volna féltreállítani egy kész autót, mert nem égett valamelyik lámpája.

Az angol ma már alapnyelv, így van ez Japánban is, bár az ottaniak angol nyelvtudása hagy némi kíváncsiságot maga után – kivéve persze a külföldön tanult japánokat. A japán nyelvtudással azonban én sem dicsekedhetem, de az ottani munkatempó mellett nyelvtanulásra nem sok idő maradt. A Tungstramnak igencsak nagy szüksége volt az itt megtermelt devizára. Kiváló minőségű termékeinkért jó árat fizettek ugyan a japán autógyárak, de az évi többzesezer autólámpánál a japánok által megkövetelt „zéró defekt” biztosításának igen jelentős költségvonzata volt. A magyarországi 100%-os átvizsgálást Japánban a kiszállítás előtt újabb 100%-os átvizsgálás követte. És akkor még a légi szállítások igen tetemes költségét nem is említettem. Úgy vélem azonban, hogy a sok nehézség ellenére sikeres volt a kinti tevékenységünk, és nem kis büszkeséggel töltött el a tudat, hogy a GE-akvizíciót követően létrejött GE Lighting Japan forgalmának jelentős részét továbbra is a Tungstram-autólámpák adták.

A Japánban eltöltött évek biztosan meghatározó élményt jelentettek számodra. Egészen más kultúra, egészen más emberek...

Valóban így van. Rengeteget tanultam a japán emberek mentalitásából, munkához való hozzáállásából, üzleti magatartásából. Talán kevesen gondolnák, hogy a sokszor rezzenéstelen arcuk mögött mennyi érzés, érzelem lakozik. Közöttük élve nagyon sok szép és kellemes élményben volt részem, megtapasztalhattam a mindenre kiterjedő érdeklődésüket (egy átlag japán sokkal többet tud Magyarországról, mint mi Japánról!), a másik ember iránti végtelen tiszteletüket. Japán kiküldetésemnek egyébként külön története van. A Nippon Tungstram vezetését ugyanis a Buenos Aires-i iroda vezetői posztja helyett kaptam. Az argentin iroda megalakulásához én is hozzájárultam külföldi útgajaimmal, amelyeknek többek között az volt a célja, hogy kiderítsük, melyik ország lenne a legalkalmasabb dél-amerikai iroda megnyitására. Így utólag nagyon halás vagyok a sorsnak az akkor kényszerűnek tűnő módosításához.

Japán nagy ugrás volt az ismeretlenbe, előtte sem én, sem a feleségem nem jártunk még ott. Persze igyekeztünk jól felkészülni. Tudtuk, hogy igen bölcs a

mondás, miszerint „ha Rómában élsz, élj úgy, mint a rómaiak”. Mindenesetre a Japánban eltöltött közel 5 év számomra egy második diplomával ért fel.

Hazatérésed és a belföldi értékesítés irányításának átvétele alapjaiban másféle készségeket igényelt. Ki kellett építeni a Tungstram márkabolt-hálózatát, miközben az itthon újak számító GE-márkát is be kellett vezetni, gondoskodni kellett a különböző értékesítési csatornák megfelelő kiszolgálásáról, egyszerűen kereskedni kellett.

Igen, egy kicsit vissza kellett zökkenni a rendszerváltás utáni még meglehetősen „képlékeny” magyar valóságba, de a fejlett japán gazdaságban szerzett tapasztalatok ebben is sokat segítettek. Ketten kezdtük a Belföldi Értékesítés Újjászervezését egy kolléganőmmel, és emlékszem, hogy első vevőlátogatásunkra még vonattal utaztunk Pécsre. Innen kiindulva kellett a szervezetet kialakítani és megteremteni a stabil hazai értékesítési hálózat alapjait. Mi vettük fel 1992-ben a kapcsolatot az első multinacionális kereskedelmi láncsal, a METRO-val, majd jött a többi Magyarországra betelepült multinacionális cég. Fokozatosan kiépítettük az egész országot lefedő márkaképviseleti hálózatot. Szerencsésnek mondhatom magam, mert ehhez a munkához rövid időn belül egy nagyszerű, elkötelezett és sikeres csapatot sikerült összeállítani.

Az évek során az autólámpák mellett volt idő megismerni a Tungstram többi fontos fényforrását is, a fénycsövek vonalán még termékmenedzser is voltál néhány évig.

A fénycső termékmenedzseri feladat egy egészen másfajta kihívást jelentett. Az értékesítés mellett a műszaki vagy éppen a gyártási feladatokkal is kellett foglalkozni. Az egyik legnagyobb sikeremnek azt tartom, hogy értékesítési tevékenységünk eredményeként a váci fénycsőgyár teljes kapacitás-kihasználtsággal működhetett. Rengeteget köszönhetek a Vácott dolgozó nagyszerű kollektívának, nagy szaktudásuknak és elkötelezettségüknek, külön is kiemelve Tar Béla igazgató nagyszerű munkáját.

Mindenesetre ma is jóleső érzéssel és nagy szeretettel gondolok a Tungstramban eltöltött 23 évre, a sok nagyszerű kollégára, remélve, hogy a sikerekhez én magam is hozzá tudtam járulni.

Balogh Zoltán karrierje csúcsát nem a Tungstram, de talán nem is a GE-Tungstram kebelében érte el, de az évek során itt felhalmozott tapasztalatok bizonyára segítettek megfejtani az Elzett-zárak titkát is.

Baracska Ferenc

1948-ban született Budapesten. 1975-ben a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen végzett. 1984-ben szakközgazdászti továbbképzésen nemzetközi gazdasági szakértő címet szerzett. 1986-ban a Világbank pénzügyi tanfolyamának hallgatója. 1987 és 1997 között több külföldi vezetőképző tanfolyamot végzett el. Felsőfokú angol nyelvtudással rendelkezik. 1981-ben lépett be a Tungsramba. 1981-től 1991-ig a Pénzügyi Főosztály vezetője. Részt vett az Állami Tervbizottság számára készülő anyagok összeállításában, a vállalat fejlődéséhez szükséges források megszerzésében. Irányította a félvezetőgyártás leválasztását a Tungsramról, segítette a Mikroelektronikai Vállalat megalakulását. Aktív részese volt a privatizáció előkészítésének. A GE-akvizíció után is több felsővezetői munkakörben dolgozott. Alelnökként vevőszolgálati, beszerzési, értékesítési, majd export-vevőszolgálati igazgató. 1998-ban lépett ki a GE-Tungsramtól. Jelenleg a Hudson Global Resources Kft. fejedelemszég ügyvezető igazgatója és a Közép-Kelet-Európai Régió vezetője. Nős, két gyermeke van.

Dinamikus, impulzív egyéniség. Gyorsan reagál és gyorsan beszél, de szemével folyamatosan figyeli, hogy tudja-e követni a beszélgetőpartnere. Erdemes figyelni a szavaira, hiszen azok közé tartozik, akik a Tungsrám tulajdonosváltását nem kudarcként élték meg, akik munkájukkal jelentősen hozzásegítették az amerikai-magyar vállalatot a sikeres folytatáshoz, és akik a vállalat sikereiből saját további karrierjük építéséhez is tudtak municiót gyűjteni.

1981-ben lépett be a Tungsramba. Ekkor már láthatóak voltak a „jéghegyek a magyar gazdaság tengerén”.

Meg kellett kezdeni a Tungsrám hajójának átépítését is. Milyen szerepe volt ebben?

Hadd kezdjem azzal, hogy a jó alkalmazkodó készségemnek köszönhetően több fontos dologban is részt vehettem az életem során. Nekem teljesen mindegy volt, hogy ez állami, vagy nem állami irányítás alatt történik. 1983 és 1985 között óriási nagy kérdés volt, hogyan lehet a Tungsrám továbbfejlődéséhez szükséges pénzügyi forrásokat megszerezni. Ennek érdekében részletes tanulmányokat készítettünk az Állami Tervbizottság számára. A munkában nagyon sok szakember vett részt, igazi csapatmunka volt. Ezt követően kaptam azt a feladatot, hogy a félvezetőgyártást válasszam le a vállalatról. Ez egy olyan úttörő munka volt, amit annak előtte senki sem csinált. A leválasztott szervezeteknek el kellett készíteni az új szervezeti felépítésnek megfelelő mérlegeit, ki kellett alakítani az új szervezet vezetését. Ilyen jellegű feladatokról nem tanultunk, ezt a gyakorlatban kellett elsajátítani. Ebben az időben nagyon sok olyan szakembert ismertem meg, akikre fel tudtam nézni, akiktől tanulhattam. Ez egy másfajta tanulás volt a számomra, mintha a Harvardon vagy Cambridge-ben tanultam volna. Én ott az élet sűrűjében tanultam meg egy szocialista nagyvállalat átalakítását, ami nem csak gazdasági, hanem politikai kérdés is volt.

Ennek nem voltak gazdaságtörténeti előzményei?

Egyáltalán nem voltak előzményei. Úgy kellett kitalálni, hogyan is nézzen ki egy leválasztó mérleg. Utat kellett törni. Nem volt privatizáció. A privatizáció előtt kellett ezeket a lépéseket megtenni. Sikerült hozzájutnunk a túléléshez szükséges pénzügyi forrásokhoz. 1986-87-ben hívtuk be az Arthur D. Little céget, és kezdtünk el gondolkodni azon, hogy lehet a Tungsrámat nemzetközileg is versenyképesé és pénzügyileg átláthatóvá tenni. Ebben a munkában olyan nagyformátumú szakemberek is segítségünkre voltak, mint Fekete János, aki akkor a Magyar Nemzeti Bank egyik elnökhelyettese volt. Annak idején részt vett az államosítás irányításában, és meghagyott néhány céget részvénytársasági formában. Ilyen volt a MAHART és a Tungsrám is. Emlékszem, hogy az ÁÉB-nál voltak elhelyezve a vállalat részvényei. Izgalmas dolog volt kinyomozni, hogy kik is az igazi részvényesek.

Hét évig volt a GE-Tungsrám alelnöke. Sok mindent megtudhatott ezalatt az új tulajdonosokról. Miben különbözik az amerikaiak gondolkodása a miénktől?

Nem csak másképp gondolkodnak, hanem más környezetben is nőnek fel. Már kora gyermekkoruktól kezdve rendkívül érzékenyek a pénzügyekre, és más technikai eszközöket használnak. Természetesen a különbség fokozatosan csökken. A másik eltérés, hogy Magyarországon kisebb a specializáció. Nálunk

egy szakembernek nem csak jó mérnöknek kell lennie, hanem egyben jó üzletkötőnek, jogásznak, menedzsernek is. Ebben az értelemben mi vagyunk előnyben, mert sokrétűbb tudással rendelkezünk. Nekik viszont egy adott dologban van mélyebb tudásuk.

Jelentős különbség van az életszemléletünkben is. Mondok egy konkrét példát: ha két amerikai találkozik, a beszélgetés során előbb-utóbb biztosan elhangzik, hogy „Te, John, hogy te milyen jó vagy! Nem, James, te jobb vagy nálam!” Belehajszolják a másikat a sikerbe. Ha két magyar ember találkozik, akkor az első kérdésük biztos valami ilyesmi lesz: „Hallottad, hogy a Kovácsot kirúgták?” Kicsit negatívan látjuk a világot, jobban komplikáljuk a dolgokat. Másik példa: amikor valaki egy amerikai vállalatnál kap egy feladatot, akkor az fel sem merül benne, hogy nem lehet megoldani. Azt mondja OK, és pár óra múlva azt is megmondja, hogy mire van szüksége a feladat végrehajtásához. Ha egy magyar kap feladatot, az első reflexió általában az, hogy ezt nem lehet megcsinálni. A végén persze kiderül, hogy a magyar oldotta meg jobban a feladatot, mert sokrétűbb tudással rendelkezik. Nem véletlen, hogy sok magyar szakember külföldön lett Nobel-díjas. Ennek oka, hogy egy támogató szemléletű környezetbe kerültek.

1986 és 1990 között nem volt olyan állami vezető, aki komolyabb pénzt fektetett volna a Tungsramba. Érdekes módon az amerikaiak mertek befektetni, és egy sikeres vállalkozást hoztak létre.

Tulajdonképpen milyen belső mozgatóerők vitték előre a pályán?

Engem mindig a tanulás vágya vitt előre. Mindig valami újat tanulni és továbblépni. A másik lényeges dolog, hogy amit megtanultam, a gyakorlatban is alkalmazni akartam. Nekem nagyon-nagyon tetszik, amikor egy embernek gyorsan kell gondolkodnia, gyorsan kell döntenie. Madách Imre írja Az ember tragédiájában, hogy „A tett halála az okoskodás”. A tanulás, a gyors alkalmazás és döntés, vagyis a tettek az én életemben nagyon komoly szerepet játszottak. Fontosnak tartom a sokrétűséget is. Nekem – hála Istennek – megadatott a sokrétűség. Akkor is, amikor még az állami irányítású vállalatnál dolgoztam, mert pénzügyi, logisztikai és ki tudja még hányféle területbe belekóstolhattam, és sikerrel tudtam venni az akadályokat. Amikor változott a világ, akkor talán egy kicsit előbb vettem észre, hogy mik azok az értékek, amik

mentén el kell mozdulnom: nyelvet kell tanulnom, számítógép-technikát kell tanulnom, a számítógép nyelvén kell gondolkodnom, versenyképesnek kell lennem. Nem csak a vállalat szintjén kell versenyképesnek lenni, hanem az egyén szintjén is. Azt hiszem, ezt nem tudatosan, inkább ösztönösen éltem meg, és a körülöttem lévőket próbáltam inspirálni erre. Mindig nyitott voltam az újra. Soha nem mondtam azt, hogy nem, hanem azt mondtam: egy pillanat, átgondolom, és aztán ha tetszett nekem a dolog, akkor léptem. Mindig az újítani akarás, a megújulás, a tanulás, ami körül mozgott az életem. Talán ezért tudtam hasznos lenni, és ezért sikerült néhány komoly eredményt elérni.

Gondolom, ezek a tapasztalatok különösen hasznosak egy fejedvadász-cég vezetője számára?

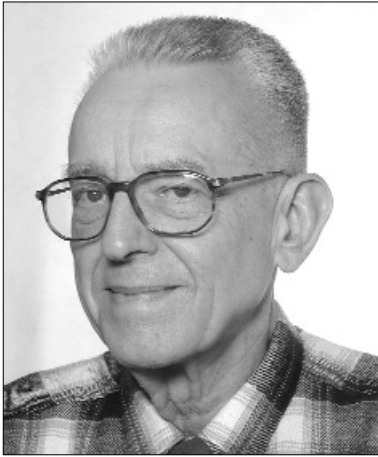
Ez így igaz. Úgy érzem, hogy az a tudás, tapasztalat és kapcsolatrendszer, amelyet én a korábbi években megszereztem ennél a vállalatnál, nagyon jól használhatóak. Hangsúlyozni szeretném, hogy ezek a dolgok nem elvtelen kapcsolatokra épülnek, hanem a személyes hitelességemre. Ennek tulajdonítható, hogy ma már az első öt fejedvadász-cég közé tartozunk.

Írja az önéletrajzában, hogy Szentendrén lakik. Amikor nem „építi a tapasztalatait”, nem önfejlesztéssel foglalkozik, mit szeret csinálni, hogyan telik Szentendrén az az idő, amit ön szabadnak nevez?

Ahhoz, hogy helyt tudjak állni a munkában, karban kell tartanom magam. Nagyon szeretek sportolni: teniszezem, úszom, kerékpározom. Sokat tanulok, olvasok, szeretek zenét hallgatni, színházba járni. Azokat a sportokat nem szeretem, ahol nem lehet kikapcsolódni. A tenisz az igen, az egy játék. „Csak futni” biztosan nem tudnék, abban nincs stratégia, csak monotonia. Az olyan jellegű sportokat szeretem inkább, ahol verseny van.

Az egyik dolog tehát a sport, aztán a kultúra és mind-ezt átfogja a család szeretete. Nagyon szeretek otthon lenni a hétvégeken. Szeretem a környezetem, a kertem. A negyedik nagyon lényeges dolog, amit megtanultam: ha sok pénzed van, akkor fektesd a bankba, ha kevés pénzed van, fektesd a gyerekeidbe. Egy kicsit átfórmálva: én nagyon szeretem a gyerekeimbe fektetni a tudásomat, szeretem, ha a nagy család körbevesz, próbálom őket formálni, amit ők szívesen fogadnak.

Barla Endre

1928-ban született Budapesten. 1946-ban kitüntetéssel érettségizett a Budapesti Evangélikus Gimnáziumban. 1950-ben jeles eredménnyel szerzett diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetem vegyész szakán. 1949 és 1953 között az egyetem Fizikai-Kémia Tanszékén volt tanársegéd. Mivel az aspirantúrára való jelentkezését többször elutasították (mint később kiderült „egyéb” származása miatt), munkahelyet változtatott. A Távközlési Kutató Intézet Vákuumtechnikai Laboratóriumába (TÁKI II) vették fel tudományos munkatársnak. Az itt eltöltött évek alatt vált a vákuumtechnika egyik legjobb hazai szakértőjévé. A Laboratóriumot 1969-től főosztályvezetőként irányította. Még ugyanebben az évben lett tungsramos, az új „Tudománypolitikai Irányelvek” keretében új három kutatási főosztályt – köztük a TÁKI II. Labort is – a vállalathoz csatoltak: megalakult a Tungsrám Kutató Intézet, amelynek 1971-től 1983-ig igazgatója. Az Intézet átszervezését és az ezzel járó jelentős létszámcsökkentés végrehajtását azonban már nem vállalta, ezért 1983-tól műszaki tanácsadóként dolgozott 1988-as nyugdíjazásáig.

Amikor leülünk egymással szemben, rögtön nyugtázom magamban, hogy arcán mindaz tükröződik, amit önéletrajzában leírt.

Magas homlok, a kesernyés mosolyból áradó bölcsesség. Kiváló tanuló volt és kiváló szakember. Vezetőként szinte megoldhatatlan feladatot kapott. Egy kialakult vállalati fejlesztési struktúrába kellett volna beillesztenie egy korábban más jellegű feladatra kialakított kutatói apparátust. Becsülettel tette dolgát, majd félreállt, amikor a Kutató Intézet radikális átszervezése került napirendre.

Gondolom, a te életedben is meghatározó volt a szülői ház. Édesapám – mint fiatal MÁV-tisztviselő – üres zsebbel költözött Nagyenyedről Budapestre 1920-ban. Édesanyám egy MÁV-nál dolgozó hétgyermekes asztalos egyik gyermeke volt. Szüleimtől tanultam a tudás, a munka és a teljesítmény tiszteletét, és hogy a vagyon nélkülözhető. Az elemi iskola elvégzése után a Budapesti Evangélikus Gimnáziumban (közismert nevén Fasori Gimnázium) végeztem a nyolc osztályt. Végig tandíjmenetesen és tanítványokat vállalva járultam hozzá taníttatásomhoz. A gimnáziumban kiváló tanárok oktattak. Vermes Miklós (később Kossuth-díjas) nagyban hozzájárult ahhoz, hogy később vegyészdiplomát szereztem. Cserkészként ekkor szerettem meg a természetjárást (gyalog, sível, kerékpárral, csónakkal), és ennek kapcsán született néhány, életre szóló barátság.

Az Evangélikus Gimnázium vallási vagy értékválasztás volt?

Családunk református, de a vallásunkat nem gyakoroltuk. Az iskolában kimondottan szabadelvű (ma úgy mondanák, hogy liberális, csak akkor másképpen értelmeznék) nevelést kaptunk. Nem foglalkoztunk azzal, hogy az osztályban ki a zsidó és ki a katolikus, mert volt mindenféle, csak máshova ment hittanórára. A többi meg azon múlt, hogy mivel tudta kivívni a többi gyerek megbecsülését. En például kötélmászásban, mert abban én voltam a legjobb. A másik – a nyelvtanulás felé irányító – sikeremet latinból szereztem. Az osztálytársaim 8 éven keresztül engem választottak a legjobb latinoknak.

Hogyan kerültél a Távközlési Kutatóba?

1950-ben végeztem az Eötvös Loránd Tudományegyetem vegyész szakán. 1949-től 1953-ig tanársegéd voltam a Fizikai-Kémia Tanszéken. Több éven keresztül hiába jelentkeztem aspirantúrára, mindig elutasítottak. (1956 után tudtam meg, hogy ennek oka az „egyéb” származásom volt.) Beláttam, hogy az oktatás-kutatás területén valahol máshol kell helyet találnom. Negyedéves koromban hallgattam Millner Tivadar alkalmazott fizikai-kémia előadásait. Ő keltette fel érdeklődésemet a vákuumtechnika iránt.

Egy dilettáns kérdezi tőled, hogy mi volt a feladata akkor egy fiatal kutatónak a TÁKI-ban? Mit kellett kutatni a távközléshez? Gyorsabb legyen vagy pontosabb? Egyszóval mi volt a feladatod?

A nagy TÁKI akkor fent volt a Rózsadombon. Elsősorban katonai célú távközlési rendszerek fejlesztésével foglalkoztak. Az újpesti, az Izzó területén lévő TÁKI II. Laboratórium elsősorban ezekhez a berendezésekhez fejlesztett ún. aktív elemeket, klisztronokat, magnetronokat. 1956 után megerősödött a polgári vonal. Ekkor fejlesztettük ki a haladóhullámú csöveket, és kezdtük meg kissorozatú gyártásukat. Először katód

problémákkal foglalkoztam, majd az egész technológia alapját jelentő ultravákuumtechnikával. Egyik nagyon szép és összetett feladatom a TV-kamerákban akkor használatos Vidicon-csővek gyártásának átvétele volt. Heimann úrnak, a Wiesbaden-Heiman GmbH. vezetőjének egy nagyon szép laborszerű üzeme volt. A fél világot ő látta el ilyen csövekkel. Szeretett Magyarországon vadászni, ezért a licenc árát levadászta nálunk. Én voltam az, akit a nyelvtudása és a szakmai ismerete alapján kiválasztottak a licenc átvételéhez.

Ez egy hidegháborús időszak volt. Éreztétek, hogy levegőben lóg a III. világháború?

1956-ig a TÁKI-ban katonai vezetés volt, főhadnagy volt a laborvezető. Sokáig az izzós kollégáknak az csípte a szemét, hogy a 27-es épület kapujánál külön porta volt, és oda az izzóból csak külön engedéllyel lehetett bejönni. Az én igazolványom az Izzó területére is szólt, és saját belépőm is volt. Egyébként abban a korban – akkor 30 éves voltam – nem foglalkoztam ezzel. Fiatalok voltunk, szépek voltak a lányok, eveztünk, csodálatos társaság volt. Később aztán saját hajóm is volt. Levittek a barátok a Tungsram-csónakházba. Micsoda élet volt ott vasárnaponként! Hétköznap meg jártunk a Tungsram-strandra. A munkámat tisztességesen elvégeztem. Igazán nem tudok ilyen értelemben rosszat mondani arra a korra. Éltem a világom, tettem a dolgom. Ehhez tartozik, hogy 1956-ban beválasztottak a munkástanácsba. Nem volt véletlen, mert előtte nem tettem lakatot a számra. Ami nem tetszett, azt mondtam. Az 56-os szerepválalásomból nem lett később semmi hátrányom.

Hogyan tudott beilleszkedni a Kutató Intézet a nagyvállalati szervezetbe?

A Tungsram fejlesztési szervezetei már teljesen lefedték a vállalat tevékenységeit, a beilleszkedés enyhén szólva problematikusnak látszott. Az átszervezés keretében 1969-ben három kutatási főosztályt helyeztek át a Tungsramhoz, ezekből (TÁKI II., HIKI Bródy, HIKI Adócsó) alakult meg 1971-ben a Tungsram Kutató Intézete. 1969-ben a TÁKI II. főosztályvezetője lettem, 1971-ben pedig a Kutató Intézet igazgatója. A kb. 400 fős intézmény részére feladatkört kellett találni. A fényforrasterületekhez szolgáltatás jelleggel (nedves kémiai és műszeres analitika, anyagvizsgálatok stb.) és néhány alapkutatóval (pl. fénycső-fényporok) lehetett kapcsolódni. A létszám megtartásához szükséges új területekként a vákuumtechnika és a mikrohullámú eszközök K+F munkái és kísérleti gyártása kínáltak (több kisebb téma mellett), azaz a diverzifikáció erősítése. A vállalat akkori vezetése ezt támogatta. Új termékek és technológiák kifejlesztése érdekében az évek során mintegy 30 hazai intézménnyel működünk együtt. Annak idején ez a beillesztés nem volt szerencsés. Kétféleképpen volt a harc: egyik oldalon a kollégáim nem

tudták megérteni, hogy mi miért történik, a másik oldalon pedig azért kellett küzdeni, hogy tudjunk mutatni valamit felfelé. Nem voltam elégedett az Intézet teljesítményével. A '70-es évek során a gazdasági gondok országosan és vállalati szinten is sokasodtak. A Kutató Intézetre fordítható Műszaki Fejlesztési Alap (MÚFA) természetszerűen folyamatosan csökkent, amit a Kutató Intézetben folyó kísérleti gyártás fokozásával lehetett ellensúlyozni létszámcsökkentés nélkül. Végül a '80-as évek elején a hatékonyság javítása egyik lépéseként a vállalat szétbontotta a Kutató Intézetet: a kísérleti gyártással foglalkozó részeket termelő bázisokhoz szervezte, a megmaradt létszámot pedig mintegy 100 főre csökkentette. A témákat a fényforrásokhoz igazította. Erre az átszervezésre már nem vállalkoztam. 1983-tól 1988-as nyugdíjazásomig műszaki tanácsadó státusban voltam, nem a Kutató Intézetben. Azóta több átszervezés következtében a régi Kutató gyakorlatilag megszűnt, miközben bizonyos fejlesztési területeken magas szintű és eredményes K+F munka folyik a vállalatnál.

Most mivel foglalkozol? – Nyugdíjazásom óta folyamatosan dolgozom, az utóbbi tíz évben főleg nagy nemzetközi cégek részére, 1997 óta mint egyéni vállalkozó: „műszaki szakértés, tanácsadás, tervezés” a főtevékenységem. Mivel életformám a folyamatos tanulás, újabb szakterületként a minőségbiztosítást vettem fel. Folyamatosan használom angol, német, orosz és olasz nyelvtudásomat. Mindig sok emberrel dolgoztam és ezt szívesen vállaltam, de most csodálatos érzés, hogy csak a saját munkámért vagyok felelős. A másik a lustaság. Azt mondtam magamnak: milyen jó dolog: gatyába' odaülni a számítógép elé. Már a 90-es évek elején megtanultam rajta dolgozni, élveztem a tanulást, ma már mindent meg tudok vele csinálni, ami a munkáimhoz szükséges. Elsősorban műszaki munkáimhoz és a fordításhoz használom. Kutya bajom sincsen.

A természetjárás megmaradt? – Igen, megmaradt.

Van valami határozott programod, vagy inkább improvizálsz? – Valóban inkább ötletszerű. Két éve a kiskutyám elaludt, addig vele futottam rendszeresen napi 8-10 km-t. Most már csak egy-másfél órát járkálok, már nem futok.

Családod? – A kutyát feltüntetted? Nős vagyok. Gyerekek nincsenek.

A beszélgetés utolsó mondatai is nagyon jól illeszkednek a kissé szarkasztikus, öniróniától sem mentes arcképhez. Az igazság azonban az, hogy Barla Endre a nehéz évek alatt is harmonikus, teljes életet élt, amiben sokat segített ugyancsak tungsramos felesége, Jobbágy Ica a Rádiócső MEO-ból. Fontos támasznak bizonyult a Tungsram Turista és Tájékutató Szakosztálya, ahol sok barátot szerzett, no és persze kiskutyája is...

Barlai Gyula †

1946-ban született Újpesten. Középiskolai tanulmányait a Kandó Kálmán Technikumban végzi. 1970-ben villamosmérnöki diplomát szerez a Budapesti Műszaki Egyetemen, és az Egyesült Izzó Gyár- és Gépelexport Főosztályán helyezkedik el üzletkötőként. Munkájával összefüggésben sokat utazik. Megfordul a KGST-hez tartozó és a fejlődő országokban, de járt az USA-ban, Angliában, Kubában, Kínában és Afrikában is. Hosszabb időt tölt Irakban és négy és fél évet Indiában. Később megismerkedik a fényrendszerek exportjával. Nős, felesége Zanchy Jeremiásnak, a Fonyódi Izzó Üdülő első vezetőjének lánya. Két felnőtt fia van, és várja első unokáját. 2002-ben leszállékolták, és a szabadidőt valóban szabad időként fogja fel.

Olyan, mint volt, legfeljebb teltebb az arca, talán a termete is, de csak a haja színe árulkodik arról, hogy az „idő kerekét” talán szívesen eladná valahol Tungstram márkajelzéssel, de megállítani neki sem sikerül. A gyárral, a kezdetekkel, a beilleszkedéssel indul a beszélgetés.

A villanykörtégyártásról fogalmam sem volt, és angol nyelvtudásom is igencsak kezdetleges volt. Ezzel szemben határozott sikert arattam, amikor egy 2000 tételes tartalékalkatrész-lista árazásában logarélccal kenterbe vertem a tekerős számológépet.

A kereskedelem területén lehet olyanról beszélni, hogy valami nem könnyből, hanem tapasztalat útján sajátítható el?

Nagyszerű mestereim voltak. Förstner Laci bácsitól tanultam, mi az a külkereskedelem, Csonka Sanyitól és Pongrácz Lajostól, mi az, hogy fényforrásgyár, Horváth

Lacitól hosszú előadásokat hallgattam Bagdadban a váltópályák lelkivilágáról. Wohl Pétertől megtanulhattam volna, milyen egy célorientált, igazi jó vezető, Susits Bélától viszont láttam, hogyan kell úriemberként viselkedni akkor is, amikor ezt nem éppen díjazták.

De ne hagyjuk ki azt sem, hogy én a Pál Laci titkársága alatt a KISz bizottság tagja voltam, és remélem, mások is egyetértenek velem abban, hogy ez a testület felfogásban, munkastílusban eltért elődjétől. Ez nem azt jelenti, hogy nem szórakoztunk jól, Réti Jani közreműködésével például a sikeres Kerig. Napokon Fonyódon.

A Tungstram-exportról szólva, miért szállított az Izzó gyárat? Az volt az „arany tojást tojó tyúk”.

A döntést, hogy valaki lámpát akar gyártani, azt nem a Tungstram hozta, hanem a lámpagyárat megrendelő ország. Olyan, ahol a kormány iparpolitikája beruházásokat támogató, de tömegcikk-importot nem. Sőt, azt büntette. Ilyen volt például India. Vagy olyan ország, ahol a kormány hivatalos iparfejlesztési programja az volt, hogy amire szükség volt, azt megvették.

De a konkurencia ezt nem csinálta...

A nagy fényforrás-márkák nem adtak el gépeket kifelé, de azért voltak cégek a világon, amelyek elég jó berendezéseket tudtak volna gyártani, ami azt jelenti, hogy a vevőink elvileg a Tungstram helyett mástól importáltak volna. Nekünk a kész vagy teljes gyárak exportja jóval magasabb nyereségtartalmú tevékenység volt a fényforrás-értékesítésénél. Annál is inkább, mert a gyárexporthoz alkatrészexportot is hozott.

A fejlődő országok piaca óriási lehetőségekkel kecsegtetett, ezért sorra gyártottuk a tanulmányokat, hol hogyan lehetne lámpagyárat megvalósítani: mennyi a beruházás költsége és mennyi forgalom számolható rá. A hatóságok felé készülő beadványokat többnyire velem írták. Azért sikerültek jól, mert érdekelt a feladat, szerettem csinálni. Igaz, ennek „ára” volt: az utolsó 10-12 évben este 8 körül jártam haza.

Sokat utaztál a cég megbízásából.

Nehéz az emlékek között válogatni. Laktam amerikai kollégium leharcolt szobájában, indiai egycsillagosban és Hilton VIP szintjén. Söröztem Arvay Feri bácsival és Horváth Lacival a londoni Sohóban. Ettem P. Nagy Balázs főztjét Havannában a gyönyörű kilátást nyújtó Hilton szállóban. Figyeltem Jermendy Karcsit tárgyalni a bagdadi üvegyárról. Kínában Nagy Sanyi mutatta meg – egyéb, hasznosabb dolgok mellett –, milyen a félkaros fekvőtámasz. Csináltunk lámpagyári megvalósíthatósági tanulmányt Horváth Palival Afrikában. Mindenki meglepődött, amikor megrendelték. Mi is.

Amikor 1978-ra kezdtem profi üzletembernek gondolni magam, egy afrikai lámpagyári szerződés megkötése után, valószínűleg jutalomként, elmehettünk az USA-ba, ahol alkalom volt kicsit „meglesni” Allan Merkent.

Azt, hogyan dolgozik egy amerikai üzletember amerikai körülmények között?

Bevallom, a különbség láttán lehangolódtam. Ezért vagyok nagyon büszke rá, hogy 10 évvel később, egy beruházási terv kapcsán én is tudtam Merkennek újdonsággal szolgálni.

Volt „leg” a kintléteid között?

Négy és fél évet töltöttem Indiában mint vállalati kiküldött, családotól. Magánéletem legboldogabb időszaka volt, pedig nem volt TV, viszont terített asztalnál ültünk minden étkezésnél együtt a gyerekekkel. Nagyrészt ma is ennek tudom be, hogy elégedett lehetek, ha rájuk, eredményeikre gondolok. Szerettem utazni – ki ne szeretne –, és sok szépet láttam, sok érdekes emberrel találkoztam. Álltam csodálkozó primitív halászkor gyűréjében Afrikában, és ültem Martin Gyurival csodálkozó nyugati üzletemberek gyűréjében egy cinosan „Adóészszerűsítési”-nek nevezett konferencia ebédjén Bécsben.

Ez már a 80-as évek időszaka volt.

Akkoriban már érdekeltségi hálózatunk bővítésén dolgoztunk. Ez érdekes munka volt, hiszen a partnereink piacgazdaságban működtek. A 80-as évek vége felé már kezdett derengeni, hogyan kell a helyzethez alkalmazkodni. Egyik legnagyobb sikeremet is akkor értem el. A magyar állam képviselői rendszeresen látogatták a külföldi érdekeltségeket, hogy ellenőrizzék, mi folyik ott. Ehhez tőlünk kérdőívben kértek előzetes információkat olyan ügyekben mint piac, marketing, stratégia stb. A kérdőívek megválaszolása mindig utált, immelámmal végzett munka volt. Egyszer viszont sikerült olyan válaszcsoportot összeállítanom, hogy elnyerte az

utazó delegáció tetszését. Így bár magam nem utaztam velük, hozzájárulhattam, hogy a jól végzett munka érzésével térjenek haza, és velük utazó kollégáimnak ne legyenek nehézségei.

Összegezhető lenne ez a háromnál több évtizeded a Tungsramnál?

Összegezni nagyképűség lenne. De az egész 30+1 évre talán a legjellemzőbb, hogy 1970 és 1990 között sok nagyreményű és nagy önbizalmú gazdasági és (kül)kereskedelmi szakember fordult meg a cégnél minden szinten. Mégis, 1996-ban a 100 éves évforduló kapcsán kitüntettek 100 kimagasló teljesítményt nyújtó régi tungsramost, abból csak 8-an voltak, akik nem műszaki, gyártási területen dolgoztak. Addigra a „szép-reményűek” többsége már otthagya a céget. Persze lehet, hogy a lámpagyártás nehezen konvertálható, így azok, akik ebbe tettek évtizedeket, már nem tudtak váltani. A kereskedelem, pénzügy, könyvelés kevésbé szakághoz kötött, így azok maradtak, akik nem voltak „vállalkozó kedvűek”. Én nem bántam meg, sőt büszke vagyok rá, hogy maradtam.

Most hogy vagy, Barlai Gyula?

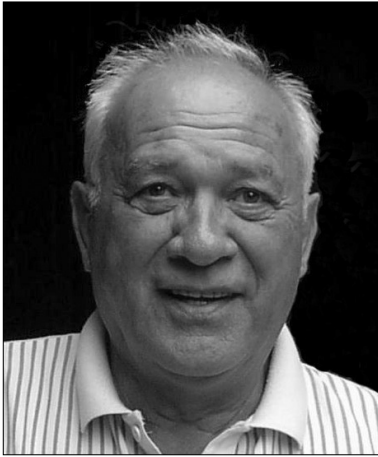
Most? Nyugdíjban várom első unokámat, és ezzel nagyon jól megvagyok. Szeretek olvasni, számítógépes játékokat játszani és sétáltatni a kutyámat. Tavasszal és nyáron, illetve ameddig szép az idő, szívesen tartózkodom a dunakanyari nyaralónkban.

Mi lenne, ha visszamehetnél a gyárba?

Szívesen visszamennék. Bármikor. Annak ellenére, hogy tudom, kétszer nem léphetünk ugyanabba a folyóba. Ez a Tungsram már más, mint ahol én 30 évet eltöltöttem.

Eredetisége változatlan: angol filmekből ismerünk hasonló laza, bölcs, nyugis, fanyarul szellemes, ha kell, önirónikus jellemeket. Élményekben gazdag élet áll mögötte és remélhetőleg még sok „nagyapa év” előtte.

Baumgarten Elemér †

1928-ban született Budapesten. Első szakmai képzett-sége szakmunkás, majd gépésztechnikus. Közgazdasági főiskolán szerez oklevelet. Kis és közepes vállalatoknál dolgozik műszaki beosztásokban. Többek között a Vasöntöde- és Gépgyárban, amelyet később az Egyesült Izzóhoz csatolnak. Így kerül a Tungstramhoz, ahol pályája kiteljesedik. 1958-ban a Személyzeti Osztály vezetőjévé, majd főosztályvezetőjévé nevezik ki. Ezt követően a Személyzeti és Szociális Igazgatóság helyettes vezetője. 1981-ben az Elektroncsőgyár, az Elektroncső Fejlesztés és az Adócsőgyár összevonása után létrehozott Vákuumelektronikai Gyar igazgatója. 1989-ben megy nyugdíjba. 1999-óta özvegy, 3 leánygyermek közül egyikük elhunyt. Négy felnőtt unokája van. Tevékenységét több ízben vállalati és kormánykitüntésekkel ismerték el. 1986-ban megkapta a Tungstram Nívódíjat.

Ugyanolyan dinamizmussal érkezik a találkozásra, mint amilyen egész pályáját jellemezte. Még az ősz haj sem tévesztheti meg azokat, akik régebből ismerik. Igen, a „Bami”! Ezen a néven ismerték és emlegették szűkebb, de talán tágabb köreiben is. A háta mögött vagy szemtől szemben. Csupa energia és lüktetés, mint amilyen 40 évvel ezelőtt is volt. Élénk, mindenre azonnal reagáló tekintete előre jelezte: az információk gyors feldolgozása következik és rá szinte azonnal döntés. Legtöbbször jó, legtöbbször olyan, amit később sem kellett megbánnia vagy megváltoztatnia.

Amikor említtem neki a „Bamit”, a bizalmas névrövidítést, amikor megkérdem, hogy szólíthatom-e így, azt mondja: természetesen. És megjelenik az a senki máséhoz nem hasonlítható vagány mosoly az

arcán, ami azt jelenti: igen, beültem az időgépbe, mehetünk! A 30-40 évvel ezelőtti Baumgarten Elemér világába, a Tungstramba vagy Egyesült Izzóba, az ifjúság, a férfikor egy emlékezősnyei idejű újraélésére. 1957-ben kerültem az Egyesült Izzólámpa és Villamosági Rt.-hez. 1958-ban a Személyzeti Osztályra osztályvezetőnek, majd főosztályvezetőnek neveztek ki. Erre az időszakra esett az ipari nagyvállalatok átszervezése, sok szakemberre volt szükség. Több mint ötszáz – főleg egyetemi és főiskolai – hallgatóval kötöttünk tanulmányi szerződést, akik közül később sokan váltak nagyformátumú vezetőkké.

Ez része volt annak a személyzeti politikának, ami később nemcsak folytatódott, hanem egyre szélesedett. Az ösztöndíjasok közül többen nemzetközileg is elismert szakemberek lettek.

Felelős döntések előkészítése, esetenként megvalósítása történt a Személyzeti Főosztályon, hiszen az Izzó különös helyet foglalt el a magyar gazdaságban, eredményei befolyásolták az ország iparának eredményességét is. Ebből egyenesen következik, hogy átgondoltan, jól előkészítetten kellett végrehajtani az átszervezéseket, a vezetői előléptetéseket vagy átminősítéseket. A műszaki, illetve vezetői utánpótlás biztosítását szintén.

Azután jött a nagyvállalattá válás: a váci, gyöngyösi, kaposvári, nagykanizsai, hajdúböszörményi, hajdúnánási gyárak létrehozása, valamint a Konvertának és az Adócsőgyárnak az Izzó szervezetébe történő beépítése.

A Személyzeti Főosztály munkája a nagyvállalat kiépítésében jelentősen elősegítette az új szervezeti rendszert létrehozását, a személyi feltételeik kialakítását. Vagyis a NAGYVÁLLALALAT létrehozása NAGY feladat volt, melyben a személyzeti munka NAGY SZEREPET kapott a működési és irányítási feltételek létrehozásában.

Az Izzó legfelső vezetése minden esetben kikérte az ön, illetve az önök véleményét a személyi döntések meghozatala előtt?

Ebben az időszakban neveztek ki a Személyzeti és Szociális Igazgatóság helyettes vezetőjévé. A vállalatvezetéshez, a vezérigazgatóhoz tartoztam. Ha valamilyen téma volt, engem hívtott, velem egyezett a véleményét. De én ezekben a helyzetekben nemcsak a személyes véleményemet, hanem a főosztály véleményét is képviseltem.

A hosszútávra szóló tervezésben, mint amilyen a humánpolitika, ott van a jó döntés ígérete mellett a tévedés lehetősége is a „pakliban”.

Így utólag nem merném kijelenteni, hogy mindig mindenben nekem adott a vezérigazgató vagy a „vezérkar”

igazat, de legtöbbször a döntő kérdésekben jónak bizonyult a meglátásom, és az élet igazolta javaslatom megalapozottságát. Egyébként az Izzó káderpolitikai tevékenysége a KGM irányvonalának is iránymutatóul szolgált, de természetesen igazodott is hozzá. Számos alkalommal, ha valahol valamilyen összetettebb probléma mutatkozott, kikérték a véleményünket, meghallgatták a javaslatunkat.

Önön, illetve szervezetén át hatott a törzsgyár a többinek a munkájára, légkörére?

Mindegyik gyárnak megvolt a maga személyzeti osztálya. Ezek kapcsolódtak a Váci úti Személyzeti Főosztályához. Az Izzó „akarata” ezeken az osztályokon keresztül érvényesült a döntő fontosságú személyzeti kérdésekben. Minden egységhez volt a káderpolitikai terv: ki most a vezető, ki fogja esetleg helyettesíteni, stb. Ilyen módon valamennyi rész hozzánk tartozott. De nemcsak a káderpolitika elveit, hanem a káderképzés tendenciáit, jelöltjeit is mi határoztuk meg. Ezt a két tevékenységet én vontam össze: a káderképzés vagy továbbképzés csak a káderpolitikai elveknek megfelelően érvényesülhetett. Amilyen módszerekről ma hallok, azok közül néhánynak az előfutárával már akkor találkoztam.

A terület egyre szélesedett, a felelősség egyre nőtt, és ha emlékezetem nem csal, akkor a személyzeti és szociális igazgatói funkciót mindig valahogy, valami miatt inkább reprezentatív „káderrel” töltötték be. Mintha az igazgatói címet amolyan levezető, protokoll állásnak tartogatták volna az ipar vagy a társadalmi szervek „leáldozóban lévő csillagai”, visszavonulás, nyugdíjazás előtt álló tisztségviselői számára. A munka dandárja, felelőssége pedig önre és apparátusára hárult.

Ha nem egészen vagy nem is pontosan így volt, de azért nem jár messze az igazságtól. A miértjét és a hogyanját már ne firtassuk. Tény az, hogy a gyakorlat

ban sok részleg került az irányításom alá, amelyek közül a Lakásépítési Osztályra vagyok talán a legbüszkébb. Az osztály feladata a dolgozók szociális körülményeinek javítása volt. Ebben a vonatkozásban előtte jártunk minden más vetélytársunknak. Az átadott több mint két és félezer lakás segítette a műszaki utánpótlás kiépítését, fiatalítását és erősítette a régebben itt dolgozók érzelmi kötődését is a gyárhoz. Vízont, hogy mennyire sokrétű és szerteágazó volt a „szemszoc.” feladatkör, arra mi sem jellemzőbb, mint az, hogy a gyár szó szerinti védelme, a munkavédelem, de még az akkor nem túl közkedvelt légó is az igazgatósághoz tartozott.

Pályája befejező fázisában mégis visszatért a kezdetekhez, műszaki pozíciót töltött be.

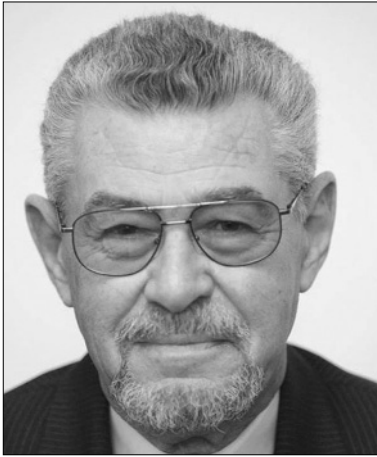
Igen, eljött az idő, amikor számos tevékenységet meg kellett szüntetni. Így fejeződött be a rádiócső-, televíziócső-előállítás és csökkent az adócsőgyártás. A három egységet: a rádió-, adócsőgyártást és a fejlesztési részleget 1981-ben összevonták Vákuumelektronikai Gyár néven, és rám bízta a gyár vezetését. Ekkor azonban már érezhető volt, hogy a fényforrás-ágazat részesül előnyben, ami a távlatokat, a nagyobb terveket, beruházásokat illeti. Későbbi utódom – bármilyen szép és átgondolt pályázatot tett is le a bírálók elé – a gyárat nem tudta megmenteni.

Mert közben tőlem, 1989-ben, 61 éves koromban megkérdezte a vezérigazgató, nem gondoltam-e rá, hogy nyugdíjba menjek. Bevallom, nem esett jól a kérdés, de értettem belőle...

Azóta a családomnak élek. Legnagyobb unokám jogi doktor lett, a legkisebb főiskolát végez.

Jó volt újra találkozni veled, mert egész energikus lényed igazolta, hogy az életigenlés, a dinamizmus nem életkor függő. A mai „pörgő” világban is velünk maradhat. Ha akarjuk. „Bami” akarja! És sikerül is neki!

Bárdos György

Bárdos György 1940. július 21-én született Budapesten. A Megyeri úti Általános Iskolába járt Újpesten, majd a budapesti Petrik Lajos Vegyipari Technikumban szerzett technikus oklevelet. 1968-ban diplomázott a Veszprémi Vegyipari Egyetemen. Első munkahelyén, az Egyesült Izzó ME-osztályán nagyteljesítményű Ge-tranzisztorokkal és nagytisztaságú szilícium előállításával foglalkozott. Ezután a fényforrásfejlesztés Kémiai Laboratóriumába került, ahol első munkái az izzólámpák kémiai technológiájához kapcsolódtak. A kétéves katonai szolgálatot követően megkapta a későbbi pályáját meghatározó első fényportechnológia-fejlesztési feladatot. 1968-ban megszervezte a Fénypor Kísérleti Üzemet. 1974-től a Fénycsőgyár fényporgyártási szervezetének vezetője. 1977-ben a szervezet átkerült a Budapesti Fényforrás-gyárba. 1984-ben megbízást kapott a Fénycső-fejlesztési Osztály fényporfejlesztő laboratóriumának megszervezésére és vezetésére. 1988-ban a szervezet Fénycső Kémiai Laboratóriummá bővült. 1987 és 1989 között tudományos munkatársi mellékállásban szupravezetők kutatásával is foglalkozott a Szilikátipari Kutató Intézetben. A hosszú pályafutása alatt megszerzett ismereteit 1994-től a vállalat benchmarking csapatában hasznosította. 1995-ben megvált a vállalattól. 1996 és 1999 között a kijelzőtáblák gyártásával foglalkozó Megalux Kft. alkalmazásában állt, ezután 2004-es nyugdíjaztatásáig a Lighttech Kft. fényporfejlesztő laboratóriumát vezette. 1995-ben megszervezte, és azóta vezeti a Laktóz Érzékenyek Társasága civil szervezetet.

A fénycsövek és higanygőzlámpák legfontosabb „alkatrésze” a fénypor, amely a kisülés ultrabolya

sugárzását látható fénné alakítja. Az átalakítás hatásfoka és a színvisszaadás határozza meg elsősorban ezeknek a lámpáknak a minőségét. Bárdos György 1974-től 1984-ig vezette a Tungstram fényporgyártását és a Fénypor Kísérleti Üzemet, így a Kutató Intézet dr. Körös Endréne által vezetett Fizikai-kémiai Laboratóriuma mellett meghatározó szerepe volt abban, hogy a vállalat ezen a területen is lépést tudott tartani a versenytársakkal és jó minőségben tudta kielégíteni a magyarországi gyárok és a külföldi létesítmények növekvő igényeit. A Tungstramban ledolgozott 36 év során négy elfogadott szabadalma, számos újítása és – ahogy írta: „rengeteg technológia-fejlesztési, tehát nem közölhető, belső publikációja” – született.

Kérésére megemlíthük szakmai mentorait – Major Gyulát, dr. Molnár Józsefet és Rimay Bélát – és azokat a munkatársait – Finta Jolánt, Fodorné Szűcs Katalint, Göntér Györgyöt, Hegedűs Erzsébetet, Katona Jánost, Kinczel Pétert, Kis Jánosnét, Nagy Andrászt, Pápai Istvánnét, Vass Klementinát, Zalay Anikót –, akik mások mellett segítették a munkáját.

Miért a vegyész szakmát választotta?

Apámtól Verne Gyula, May Károly könyvei mellett főként a legendás tudomány-népszerűsítő Sztroky Kálmán könyveit kaptam karácsonyra, születésnapokra. Galkó József tanár úr, a Megyeri úti Általános Iskola kémia tanára azonnal ráérzett a kémia iránti érdeklődésemre, és megtett a kémia-szertár „gazdájának”, az órákon bemutatott kísérletek előkészítőjének. Innen már egyenes út vezetett a neves Petrik Lajos Vegyipari Technikumba, majd később a Veszprémi Vegyipari Egyetemre.

Hogyan indult a tungstramos pályafutásod?

A technikum elvégzése után az Egyesült Izzó félvezetőfejlesztéssel is foglalkozó ME-osztályára kerültem, ahol első feladatom az OC 1016 teljesítmény-tranzisztor pn-átmenetének deffiniálását célzó marási kísérletek voltak. Később Major Gyula osztályvezető megbízott a nagytisztaságú – egykristály húzásra alkalmas – szilícium kísérleti gyártásának elindításával. Kutatási jelentés alapján nagyon rövid idő alatt sikerült elkészíteni egy termelő berendezést.

A következő munkahelyem a fényforrásfejlesztés dr. Molnár József vezette Kémiai Laboratóriuma volt, izzólámpák kémiai technológiáinak fejlesztési feladataival. A robbanásbiztos, hőálló lakk- és festékbevonatok, ezüsttűkrök, elektrokémiai fémbevonatok eljárásainak fejlesztésére a „megrendelést” a szomszédos Izzólámpa Laboratóriumból, Várkonyi Lászlótól és Demeter Károlytól kaptuk. Két év katonaság után azután megkaptam a szakmai pályám irányát meghatározó első fényportechnológia-fejlesztési feladato-

kat; a halofoszfát-fényporok hidrociklonos szemcse-fajtázásának „üzemesítését”, és a Hg-lámpák korrekciós fényporának a technológizálását.

Mit tekintesz a 36 év legfontosabb szakmai eredményének?

A Fényporgyártás rekonstrukcióját. Amikor 1974-ben átvettem a Fényporgyártás vezetését, akkor tíz évre visszamenőleg 2 évente váltották egymást elődeim. A dolgozók minden korábbi vezetőt „megettek”. A munkásgárdában senkinek sem volt szakmai végzettsége, de volt olyan művezető is, akinek csak hat általánosa volt. Az egész üzemet egy gimnáziumi érettségivel rendelkező, nagyon okos és a szakmát nagyon értő intrikus művezető uralta. Tulajdonképpen ő volt az, aki minden korábbi vezetőt megbuktatott. Amikor odakerültem, felajánlották, hogy ha kell, akkor elbocsátják. Azt válaszoltam, hogy eszem ágában sincs elküldeni, mert ő az egyetlen, aki szakmailag ért valamennyire a fényporgyártáshoz és kiváló szervezői adottságokkal rendelkezik. Később majd eldöntöm, hogy vele, vagy nélküle. Azzal kezdtem, hogy csoportvezetők, műszakvezetők számára alkalmazási feltétellel tettem a vegyipari szakmunkás képzés megszerzését. Ezt követte, hogy a friss szakmunkások, de régi szakemberek kiemelt bért kapjanak. A kiegyezés létrejött. A Fényporgyártás a Tungsram egyik legjobban fizetett és legfegyelmesebb munkahelyévé vált. A korábbi „uralkodót” egy keményebb vita után saját kérésére elengedtem, és vegyész-mérnök, vegyész-technikus művezetők kerültek az üzemrészek élére. A Fényporgyártás emberi rekonstrukciója megnyitotta a technikai rekonstrukció lehetőségét.

A második lépés a laboratóriumok megerősítése volt. Lézeres szemcseméret-eloszlás mérők, ultraibolya spektrofotométer, saját fejlesztésű szinkoordináta mérő és egyéb műszerek biztosították – egyre emelkedő termelés mellett – a minőséget, a folyamatos fejlesztést és az új technológiák bevezetését. Új épületekben egyre több korszerű gépet helyeztünk üzembe, minden alkalommal megküzdve a kapcsolódó technológiai változásokkal. (Néhány példa: nagyteljesítményű amerikai Selas izzítókemence, holland Vekamaf homogenizálók, kamrás szárítók helyett a legkorszerűbb magyar fluidizációs szárítók, új épületben gyártósorba szervezve a kalcium-foszfát alapanyag gyártása, nyugat-német szemcsefajtázó berendezés stb.) Közben a Kutató Intézettel együttműködve bevezettük a higanyóglámpák új fényporát az ittriumvanadátot. Műszer tartozékként – embargót megkerülve – beszerzett kisszámítógéppel 1977-ben beve-

zettük a termelés számítógépes programozását és a számítógépes bérelszámolást.

Tíz év után jó szívvel fogadtam el a felkérést a Fényporfejlesztő Laboratórium létrehozására és vezetésére, melynek része volt a Fénypor Kísérleti Üzem is. Itt kezdtük meg a kompakt fénycsövekhez használt fénypor-keverék piros komponensének (európiummal aktivált ittrium-oxid) kísérleti gyártását.

A rekonstruált Fényporgyártás a környezetvédelemben még nem volt túl erős. Ennek megoldása a tovább folytatódó rekonstrukció része lehetett volna. Amikor a GE szakemberei átvilágítottak bennünket, akkor a következőket állapították meg rólunk: „megvan a szakmai színvonal a jó minőségű fényporok gyártásához, de a GE Cleveland-i gyárában van egy korszerű, nagy kapacitású halofoszfát fényporgyártás, tökéletes környezetvédelmi háttérrel.” Érthető, hogy azt nem akarták feladni és Újpesten környezetvédelemben beruházni, ezért nálunk megszüntették a gyártást. A Fényporgyártás megszüntetése és a fejlesztés átszervezése után, néhány évig a Kutatóintézet keretei között a Fénypor-szintézis Laboratóriumot vezettem (ittrium-oxid és stroncium-aluminát fényporok). 1994-től a benchmarking csapatban dolgoztam Apáthy Atilával, Nágel Ferencsel, Nagy Jánossal és több más nagy tudású kollégával.

1995-ben megváltam a GE-től. 1996-tól a kijelzőtáblák gyártásával foglalkozó Megalux Kft-nél dolgoztam, majd 1999-től a Lighttech Kft-ben az általam létrehozott fénypor-fejlesztő laboratóriumot vezettem. 2004-ben innen mentem nyugdíjba.

Bárdos György egész életét végigkísérte a közösségi munka és a sport. A 60-as években az FMKT mozgalomban dolgozott és egy 112 lakásos ház építő-közösségét képviselte az Izzó lakótelepen. A 70-es 80-as években a Tungsram vízitűrázóinak szervezése, vezetése volt az aktuális feladat. A 90-es évektől a Laktóz Érzékenyek Társasága (mára ötszáz-fős, országos egyesület) vezetése és szakmai anyagainak készítése következett. Egészen fiatalon az úszás, vízilabda és tájékoztatósi futás, később a természetjárás, túravezetés, kajakozás, kenuzás volt soron. „Évtizedek óta támaszom, bölcs tanácsadó, életem társa, dr. Nagy Ildikó művészettörténész” – írja visszaemlékezésében. „Vele együtt egy-egy hangverseny, színház, képzőművészeti kiállítás is belefért a napjaimba. Az elolvasandó könyvek tornya időnként ledől, majd újra épül. Judit lányom a MÁV humánerőforrás tevékenységét segíti és vőmmel zseniálisan nevelik a hatéves Gábor unokámat.”

Bene Gusztáv

1938. július 15-én született Kisvárdán. Az általános iskola elvégzése után három évet a város gépipari technikumba járt, majd az iskola megszűnését követően Nagykanizsán érettségizik. 1970-ben szerez gépészmérnöki diplomát a Nehézipari Műszaki Egyetemen, majd 1979-ben gépipari gazdasági oklevelet a Budapesti Műszaki Egyetemen. Első munkahelye 1962-től a Hajdúsági Iparművek, ahol diszpécserként kezd, utána a Programozási Osztályt vezeti, gyárfejlesztéssel foglalkozik, majd a Közgazdasági Főosztály vezetője lett. 1979-ben Debrecenbe költözik. Szakmai továbblépéstől indíttatva, személyes kapcsolat révén kerül az Egyesült Izzó Hajdúböszörményi Gyárába főkönyvelőnek. Munkájában segítségére van a szinte akaratlanul szerzett széleskörű szakmai kapcsolatrendszere és vidéki helyismerete (Kisvárdá, Nagykanizsa). 1998-ban nyugdíjba vonul. Felesége 1986-ban meghalt, jelenleg második házasságában él. Lánya rádiózik (Bene Kornélia, Kelet-Magyarország ismert, népszerű szerkesztő riportere), két fiú unokája van. Második házasságával még két nagy fiú és egyiknek két kislánya, mint „unokák”, jelenti a teljes családot számára.

Azelőtt sosem találkoztunk, hiszen amikor Bene Gusztáv izzós lett, a beszélgető társ már Kelet-Magyarországon élt, távol a Tungstramtól és ifjúkora újpesti éveitől. Amikor elindul a magnó, és piros lámpácskája jelzi a felvétel kezdetét, mégis úgy bonyolódunk a múlt emlékeibe, mintha régi ismerősök lennénk. Hja, ez az Izzó-család korszakokat is átható varázsa!

Ha a középiskolás éveim nem úgy alakulnak, ahogy alakultak, akkor nem tűnnék ilyen kalandozós, ilyen Jelky András-szerű típusnak. Mert, hogy szülőhelye-

men, Kisvárdán jártam a gépipari technikumba 3 évig, majd az iskola megszűnése miatt Nagykanizsán érettségiztem. Ezután Miskolcra következett, a Nehézipari Műszaki Egyetem, majd a Budapesti Műszaki Egyetem, ahol gépipari-gazdasági mérnök diplomát szereztem 1979-ben. Ezekhez még hozzávehetnék számos vezetői és szakmai továbbképzést, melyek közül kiemelkedett az Esztergomi Vezetőképző középvezetői tanfolyama 1983-ban és az amerikaiak által Fonyódon a „gyakorlott vezetők” részére tartott kurzus (EMC) 1991-ben.

Első munkahelyed a Hajdúsági Iparművek volt.

Még hozzá hosszú ideig, és kialakította bennem azt a kettősséget, ami később végigkísérte a pályámat. Kezdetben kézenfekvő volt, hogy gépészmérnök leszek, elvégeztem a Gépészmérnöki Kar gépgyártástechnológia szakát. Amikor diplomamunkám elkészítése után visszakérültem, dr. Csedreki László, az akkori műszaki igazgató mondta nekem, hogy válasszak szakmai irányt! Addig ugyanis a termelésirányításban dolgoztam osztályvezetőként. Elkezdttem gondolkodni, sorba vettem a lehetőségeket, végül a gyárfejlesztést választottam, mert azt összetettebbnek éreztem a többinél.

Akkor kineveztek vezető tervezőnek. Ott elkezdtem foglalkozni komplex módon a gyárfejlesztéssel: a pénzügyek kezelése lett a csoportom, illetve osztályom feladata. A beruházási pénzzel, a felújítási pénzzel, a garanciális alapokkal, a fejlesztési alapokkal, mondhatni minden pénzzel az én társaságom foglalkozott. A tervezéstől az elszámolásig. A végső döntéseket természetesen a vállalat vezetése hozta, viszont mi mentünk a pénzek után: a bank, a Pénzügyminisztérium, a Műszaki Fejlesztési Bizottság és más hasonló források lehetőségeit figyeltük, és ahol lehetett pénzt szerezni, oda mi „kopogtattunk”. Különböző beadványok készültek az általam vezetett társaság gondozásában. Inkább több mint kevesebb sikerrel. Aztán elkezdődött a számítógépezés! Egy kis csoport beindult, és megfertőzött engem is a dolog. Akkor azt mondtam, hogy nekem a gépészmérnöki diploma mellé gazdasági diplomát is kell szerezni: beiratkoztam a BME közgazdaság-mérnöki szakára. Amikor pedig megüresedett a Közgazdasági Főosztály főosztályvezetői állása, felajánlották, hogy vigyem a területet. Odatartozott az egész vállalati tervezés, az árképzés és a tervvel kapcsolatos elszámolás. Úgy alakult, hogy igazgatók, gazdasági igazgatók váltottak, én meg maradtam. Szerettem a Hajdúsági Iparművekben dolgozni, mert ott lettem, ott lehettem akkori értelemben véve sokoldalú, felkészült ipari vezető. De talán épp ezért éreztem, hogy eljött az idő, váltani kell! Továbblépésre már sem tér, sem lehetőség nem mutatkozott.

Akkor az Izzó, a Tungsram lényegében távkapcsolat szerűen jelent meg az életedben?

Új helyet kerestem, amikor dr. Csedreki László – aki közben az Egyesült Izzó Hajdúböszörményi Gyárának igazgatója lett – hívott, vállaltam el a gyár főkönnyvelői beosztását. Így kerültem a Tungsram Rt. nagy családjába.

Hogyan alakult a beilleszkedés?

A központi szervekkel és a társgyárakkal való kapcsolat kialakítása is sikeresnek tekinthető. Egyrészt, amire a gyárba kerültem, dr. Csedreki László már megvívta csatáját, és komoly szakmai elismerést kapott a meghatározó emberek körében, másrészt ő mutatott be minden szakmai területen. Észrevette a központi vezetés, hogy önálló vállalatnál szerzett szakmai ismereteimmel, új ötletekkel jelentkezem, amelyek többsége bevezethető. Műszaki alapképzettségem és a spirálgyártási technológia iránti kíváncsiságom segített abban, hogy hamar megtanuljam, mi folyik a gyárban és a társgyárakban. A szakmai partnereim elfogadtak, de egy ideig sok egyezkedést kellett végigvinni. Például, amíg bevezetésre nem került a „belső elszámoló ár”. Ami megteremtette a gyárak válaltszerű működését.

Tulajdonképpen gépésznek vagy közgazdásznak tartod magad?

A gyári „megítélésem” nem változott: mindvégig főkönnyvelőnek neveztek, egy ideig elvtársnak, később úrnak. A feladatok azonban változtak. Amikor a készletgazdálkodás került előtérbe, akkor egy ideig az anyagellátási szervezet is az irányításom alá került. Aztán volt a gyárban néhány szervezőmérnök és matematikus, akik egy TPA-70 típusú számítógéppel spirálminősítő rendszert működtettek. A gyárvezetés úgy döntött, hogy fogjunk a fejlesztésébe, hogy a termelésirányítás szolgálatába állíthatók legyenek. A csapat irányítása szervezeten kívül hozzám került. A remek kis társaság nagyon jó eredményt ért el, és önálló szervezetként dolgozott tovább.

Jó volt az Izzó „főkönnyvelői” közé tartozni?

Az úgynevezett főkönnyvelői értekezleteket a központban tartották kioktatás, utasítás-kiosztási jelleggel. A terem első részét a központi szervezetek, a hátsó traktusokat a főkönnyvelők foglalták el. Kezdeményeztük, hogy az értekezleteket negyedévente minden alkalommal más gyárban szervezzük meg, amelyet sikerült elérni. Változott a résztvevők aránya és némiképp az

elhelyezkedés is. Megjött a főkönnyvelők hangja, így az egész Gazdasági Igazgatóság hasznát látta a változásnak. Ráadásul ezeket az értekezleteket nem lehetett egy délelőtti elintézni. Az együtt töltött 2-3 nap pedig alkalmat adott kötetlen beszélgetésekre, egymás megismerésére, azaz folyt a „csapatépítés”. Szerencsére az „amerikai vezetés” ezt a rendszert jónak találta, folytatta és továbbfejlesztette a külföldi gyárak bekapcsolásával. Közösen jutottunk el Angliába és Olaszországba is.

A nyugdíjba vonulás rosszul érintett?

A korhatár elérésekor magam kezdeményeztem távozásom. Munkaviszonyom így felmondással szűnt meg. Az utódom megtalálásáig azonban tovább dolgoztam. Kaptam a gyárvezetéstől alkalmat arra, hogy 11 hónapig foglalkozzam egy témával, ami korábbi tungsramos tevékenységemhez nem kapcsolódott. A termelésirányítást segítő munka elviekben elkészült, kísérletképpen egy gyártóvonalon elindult.

És milyen így, most már visszanezni arra, hogy a Tungsram amerikai tulajdon lett?

Ennek így kellett történnie! Olyan volt akkor már a helyzet a gazdaságban, az országban, a „táborban”, hogy például ha az amerikaiak nem jönnek, akkor lehet, még ma sincs Magyarországon kompaktfénycső-gyártás! Hiába volt kész a gépsor, amin tudtak volna gyártani, de nem volt pénz az előállításához. Az amerikaiak meg azt mondták, hogy azonnal gyártsatok még nem tudom hány sort, Kanizsán építjük a csarnokot és telepítjük az üzemet. Sőt! Amerikában abbahagyták a fejlesztést, mert nem volt olyan fázisban, mint a mienk. Azt mondták: ide minden pénzt, és tessék minél gyorsabban fejleszteni és gyártani.

És azóta?

Nyugdíjazásom előtt családi házba költöztem Debrecenben. Szerettem volna kamatoztatni tapasztalataimat, de erre már nem kaptam ajánlatot. Beérem a házkörül teendőkkal, a gyerekek és unokák segítségével. Feleségem 1986-ban meghalt. Azóta új házasságban élek Lányom rádiózik, unokáim középiskolások. Új házasságom által „kaptam” két nagy fiút, így a velük való kapcsolat is nagyon fontos számomra. Az egyiknél van két kislány unoka. A gyárba csak a nyugdíjas találkozó alkalmából megyek be. A volt kollégákkal nincs szorosabb kapcsolat. A Gépipari Tudományos Egyesület tagjaként a rendezvényekre eljárom, és ott találkozom régi ismerősökkel.

Billing Péter

1939. október 21-én született Budapesten. 1964-ben végzett a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán. Később ugyanitt az elektronikus szakmérnöki diplomát is megszerezte. 1964-ben lépett be az Egyesült Izzóba. 1964 és 1969 között az Optikai Laboratóriumban dolgozott fejlesztő mérnökként. 1969-ben kapta az első vezetői megbízást: a nagy nyomású kisülőlámpa-fejlesztés megszervezését és beindítását. Innen kerültek ki a xenon vetítőlámpák, a fémhalogén- és nátriumlámpák első típusai. 1971-től 1987-ig a Fényforrásfejlesztés vezetője. Erre az időszakra esik többek között a PAR 38, a halogén fényárlámpák, a H4, az első kompakt fénycsövek és a nagy nyomású nátriumlámpák újabb típusainak kifejlesztése és gyártásba adása. A fejlesztés kissorozatú gyártásokat is végez, hogy megfelelő gyártógépeket és technológiát tudjon átadni a gyárak számára. Ekor szerveződik a fényrendszer-fejlesztés csapata, a magas színvonalú szakember-utánpótlás érdekében beindul a doktorandusz-képzés, és elkezdődnek a belső szakmai továbbképző tanfolyamok. 1987-től 1990-ig a vállalat műszaki igazgatója. A fényforrás-ágazat mellett irányítása alá tartozott a gép-, az elektronikai és a vákuumelektronikai ágazat is. Fő törekvése a gyárak technológiai fejlesztési szervezeteinek kialakítása és támogatása. Egyik kezdeményezője annak, hogy a Tungstam a General Electricet válassza szakmai befektetőnek. 1992 és 2001 között general manageri beosztásban közvetlenül segítette az első amerikai műszaki igazgató munkáját. Személyesen felügyelte a GE első magyarországi fejlesztésének minősülő gyártmány- és gyártásfejlesztést a kompakt fénycsövek esetében, a hozzátartozó gépfejlesztést és a nagykanizsai beruházást. Ennek

sikere bizonyította azt, hogy Magyarország fogadóképes a többi beruházás megvalósítására is. Ezt követően különböző fejlesztőterületek tevékenységét irányította az autólámpák, halogénlámpák, fémalkatrészek, a minőségbiztosítás és az izzólámpa-gyártástechnológia területén. Munkájáért kétszer kapott állami és kétszer vezérigazgatói kitüntetést, majd a Gold Medal of Tungstam díjat. 2001-ben saját kérésére ment nyugdíjba. A vállalattal azóta szerződéses kapcsolatban áll, pályázatokat készít az állami fejlesztési források megszerzése érdekében. Állandó belépővel és saját irodával rendelkezik.

1964-es belépésétől 2001-es nyugdíjba vonulásáig a Tungstam volt az egyetlen munkahelye. Mind a 38 évre szívesen emlékszik. „Mindig szerettem a munkámat, és örömmel mentem be dolgozni.” Kristálytisza logikával fogalmazza meg gondolatait. Mindig a feladat megoldását tartotta fontosnak és nem azt, hogy őt tartsák nyilván „ötletgazdaként”. Vallja, hogy a Tungstam egyik legnagyobb értéke a szakmai és emberi sokszínűség, minden problémával volt kihez fordulni, és mindig lehetett ötleteket találni. Az emberi és szakmai hitelesség volt számára a legfontosabb. Nem a konfliktusokat, hanem a műszaki optimumot kereste. Valószínűleg ebben a néhány mondatban rejlik sikeres pályafutásának kulcsa. – Hogyan indult a pályája?

Amikor még egyetemistaként azon gondolkoztam, hogy az Egyesült Izzóba jövök dolgozni, akkor a váci TV-képcső gyártás érdekelt, elsősorban az ottani automatizálás. Mire elvégeztem az egyetemet, a TV-képcsőgyártás megszűnt. 1964. szeptember 1-jén vilámmal jöttem a gyárba felvételre. A vilámmal találkoztam először Demeter Károllyal – akit vívóként már ismertem –, és elkezdtünk beszélgetni. Akkor még nem sejtettem, hogy a pályánk milyen szorosan fog egymáshoz kapcsolódni. Az első munkahelyem, az Optikai Laboratórium, közvetlenül hozzá tartozott, tőle kaptam első vezetői kinevezésemet, majd őt követtem a különböző pozíciókban.

Őn a mai fogalmak szerinti „top-menedzser” volt?

Ezt cáfolnom kell. A mai top-menedzsert az jellemzi, hogy mindegy, hogy szőnyeggyártást irányít, vagy valami egészen mást. Én kifejezetten szakmai, műszaki vezető voltam. Nem mondom, hogy a gép alá is befeküdtem, de részt vettem a konstrukció kidolgozásában, és ott voltam az egyes technológiák beállításánál. Időmnek legalább annyi részét töltöttem a gyártó helyeken, mint a fejlesztésen. Abból a szempontból viszont menedzser voltam, hogy elsajátítottam a szükséges pénzügyi és vezetési ismereteket is. Nekem nem voltak soha olyan ötleteim, amelyek egyszerre csak kipattannak a semmiből. Szükségem volt arra, hogy legyen egy feladat, amelynek megkerestem az optimális megoldását. A Tungstamot azért is nagyon szerettem,

mert hihetetlen sokféle ember és sokféle szaktudás volt jelen. Nagyon jó érzés volt úgy dolgozni, hogy ha bármilyen kérdés felmerült, akkor tudtam, hogy kihez kell odamenni, aki abban profi és tudja a választ. Ez volt a vállalat egyik legfontosabb értéke. Vezetői munkám lényegéhez tartozott, hogy olyanoktól kértem tanácsot, akik mind szakmailag, mind emberileg hitelesek voltak. Egész életemben három embert küldtem el saját elhatározásból. Őket is csak azért, mert hazudtak, amit sem a téma, sem én nem viseltem el.

Szerette a konfliktus-helyzeteket?

Nem, lehetőség szerint kerültem a konfliktusokat. Az eredmény érdekelt és nem az, hogy legyőztek emberek. Mondok egy példát. A Szmecana Laci bácsi egy öntörvényű üveges szakember volt. Kezdő vezető voltam. Amikor csináltatni akartam vele valamit, mindig az volt a válasz: „Nem, azt úgy nem lehet”. Másnap újra megkerestem: „Laci bácsi, tegnap te azt mondtad, hogy ezt így meg így lehet megcsinálni”, és elmondtam ugyanazt, amit előző nap én javasoltam. A trükk bevált: megkaptam, amit akartam. Ezt a technikát az életem során nagyon sokszor alkalmaztam. Az amerikaiaknál is nagyon eredményes volt. Tudatosan törekedtem a konfliktus-helyzetek megelőzésére is. Ha mindenki úgy érzi, hogy jó irányba mennek a dolgok, akkor nincs miért konfrontálódni. Az összeütközések általában abból származnak, hogy az egyik ember úgy érzi, hogy ezt kéne csinálni, a másik pedig amazt szeretné. Ha az ember megtalálja mindkét elgondolásban a hasznosítható elemeket, akkor az esetek többségében ki sem alakul a konfrontáció.

Mi a véleménye a Tungstram eladásáról?

A General Electricet ketten választottuk ki kollégámmal, dr. Wohl Péterrel, aki akkor kereskedelmi igazgató volt, én pedig műszaki igazgató. Egyikünk sem tartotta megfelelő tulajdonosnak a pénzügyi befektetőket, mivel a fényforrásipari beruházásoknak hosszabb a megtérülési ideje annál, mint amekkorát a bankok szeretnek. A szakmai befektetők közül sem az Osramot, sem a Philipset nem tartottuk volna jónak, mivel nekik volt európai gyártóbázisuk, a Tungstram gyarmati sora került volna, hasonlóan, mint az a lengyel és cseh lámpagyárakkal később meg is történt. A legjobbnak a General Electricet találtuk, mivel nem volt európai gyártóbázisa és megfelelő tőkeerővel rendelkeztek a gyártás korszerűsítéséhez. A General Electricet először csak a Tungstram nyugat-európai eladási hálózata érdekelte. Erre alapozva akartam vegyesvállalatot létrehozni. A felvetést határozottan elutasítottuk, mivel a nagyobb tőkeerjük miatt ez a Tungstram halálát jelentette volna. Az elutasítás után egy évvel megjelentek, hogy ők mégis megvennék az egészet úgy, ahogy van. Soha sem felejttem el azt a napot, amikor délután

4 körül bejött hozzám Wohl Péter, és este 8 óráig a szobában fel alá járkálva beszéltek meg a GE-vásárlás előnyeit és hátrányait. Az idő fényesen igazolta álláspontunk helyességét. Az első ilyen visszaigazolás, hogy hatalmas tőkét fektettek be Magyarországon. Amikor idejöttek, akkor még olyan állapotok voltak, hogy ha reggel 7 órakor sürgősséggel meghívtuk telefonon Nagykanizsát, akkor este 7 óráig nem biztos, hogy a kapcsolat létrejött. Az amerikai fél éven belül az egész vállalatra kiterjedő telefonhálózatot telepítettek. Amikor a korábbi számítógépes rendszer csődöt mondott, hoztak egy új rendszert, és felvállalták azt, amit mi magyarok soha nem mertünk volna megtenni: a régi rendszert egyik napról a másikra megszüntették, és elkezdték az új rendszert adatokkal feltölteni. Ami közben volt, azzal pedig nem törődtek. Hatalmas mennyiségű pénzt hoztak Magyarországra. Egyértelműen kijelenthető, hogy a magyarországi GE nem gyarmata az amerikaiaknak, hanem a növekvő gyártás mellett a fejlesztés központjává is alakult. Több termékcsoporthoz – pl. autólámpa, fénycső – Magyarországról irányítják az amerikai fejlesztést. A GE megjelenése óta a vállalat árbevétele a duplájára nőtt. A Tungstrammal szerzett kedvező tapasztalatok alapján további GE-üzletágak jöttek Magyarországra.

A GE is elismerte a munkáját?

Minden amerikai vezetőmmel nagyon jó viszonyban voltam annak ellenére, hogy kezdetben egyáltalán nem tudtam angolul. Évek alatt tornásztam csak fel magam a tárgyalóképes szintre. Magam is meglepődtem azokon a szívhez szóló e-mail-eken, amelyeket az amerikai kollégáimtól a nyugdíjba vonulásom alkalmából kaptam. Valószínűleg ennek legfontosabb oka, hogy teljesítettem a rám bízott feladatokat. Az amerikai vezetők szívesen dicsekedtek az elért eredményekkel, és megbecsülték azt, aki ezeket az eredményeket szállította.

Szemmel láthatóan most is ereje teljében van. Hogyan telnek a nyugdíjas napjai?

A GE-vel ma is van élő szerződése családi vállalkozásom keretében. Csapody Miklós kollégámmal együtt a vállalat számára olyan pályázatokat készítünk, amelyekkel állami fejlesztési forrásokhoz lehet jutni.

Többen nem szívesen mennek be a gyárba, mivel „ez már nem a régi Tungstram” – mondják.

Ez a gyár ma is az a gyár, ami volt, csak megváltozott. A lényeg, hogy a gyökerek maradtak. Ha átmegyek a gyárudvaron, tucatszám találkozom régi munkatársakkal. Ma is ugyanazok a műszaki kultúrák élnek. A mai vezetőség, a gyárigazgatók többsége nálam kezdett, „saját gyermekeimnek” tekintem őket.

Befejezésül megemlíti, hogy a harmonikus családi háttér nagyon sokat jelentett számára. Boldog házasságban él, három gyermeke és három unokája van.

Borbély János

1937. november 5-én született Vácott. Középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. Gépészmérnök-hallgatóként kezdte, de harmadévben szakot váltott, és 1962-ben kohómérnöként végzett a Miskolci Műszaki Egyetemen. Az alaplévéhez 1968-ban gazdasági mérnöki diploma, 1977-ben angol állami nyelvvizsga-bizonyítvány is társult. 1962-ben üzemmérnöként kezdett dolgozni az Egyesült Izzó váci gyárában üvegyárban, majd főmechanikusi kinevezést kapott. 1971-ben Nagykanizsára került a Ribbon-buragyártás gyáregységvezetőjeként. Munkáját Budapesten a Gyártervező Irodában folytatta. 1995-től az Európai Technológiai Üveg Team (European Technology Glass Team) vezetője, majd 1997-től mint üvegtechnológiai fejlesztési főmérnök dolgozott. Főnökei kérésére jó néhány évvel megtoldotta aktív munkáséit, csak 2000 júniusában ment el nyugdíjba. A hosszabb távú feladatokat ui. már nem vállalta, de örömmel tett eleget a Lighttech Kft. felkérésének, és megtervezte számukra a továbbfejlesztésükhöz nélkülözhetetlen üvegyártást.

Ma is sportos, mosolygós, vidám természetű. Munkáját mindig is a részletekbe menő szakmai precizitás jellemezte. Nemzetközileg elismert, kiváló üvegyártási szakember. Bevezetésként a tanulmányairól, a pályakezdés éveiről kérdeztem.

Valójában gépészként kezdtem, gépészmérnök-hallgatóként 1957-ben. Harmadév közepén azon a kohász évfolyamon, amelyik velünk párhuzamosan kezdett, elfogytak a hallgatók, csupán egy tanuló maradt. Dr. Geleji Sándor kétszeres Kossuth-díjas akadémikus tett egy kört a gépészkaron, és invitált bennünket kohászni. Miután én mindig is éreztem valamiféle vonalmat

a kohászat iránt, átmentem. Ennek volt persze árnyoldala is, mert az októbertől májusig terjedő időszakban 11 különbözőzeti vizsgálat kellett letenni. Végül kohómérnöként végeztem.

És hogyan kerül egy kohómérnök az izzólámpagyártás közelébe?

A harmadik év végén, vagy talán a negyedik elején a hazai nagy cégek felkeresték az Egyetemet ösztöndíjajánlataikkal. Éltém a lehetőséggel, és ösztöndíjszerződést kötöttem az Izzóval. A csábító feladat a TV-képcsőbura-gyártáshoz szükséges üvegyár felépítésének terve volt Vácott. Ösztöndíjasként Mestyánné Erzsike aláírásával havonta 470 Ft-ot kaptam. Akkor ez jó kis pénz volt. A végzés után, 1962-ben léptem be hivatalosan az Egyesült Izzóba. Az első 2 évben lefutottam a „kötelező mérnökóvodai köröket”. A szerencse összehozott Gyurikovics János bácsival, aki csodálatos ember volt. Nagy-nagy gyakorlati tudással és egy csomó felhalmozott szakirodalommal. Tőle igen sokat tanultam.

Tudtad hasznosítani az egyetemi tanulmányaidat? Érdemes volt a kohászatra váltanod?

Nagyon érdekes volt mindjárt a kezdet. Az történt ugyanis, hogy még diplomatervként terveztem egy kemencét a Lenin Kohászati Művek középsorának rekonstrukciójára. A diplomatervem egy példányát elküldtem az ott dolgozó évfolyamtársaimnak, azután el is felejtkeztem róla. A diplomavédés után megnősültem, majd Vácra költöztünk, és elkezdtem dolgozni. Egyik alkalommal keres a postás, és 3000 Ft-ot adott át a Lenin Kohászati Művektől. Ott ugyanis újításnak minősítették a diplomatervemem, megvalósították a megtervezett manipulatorokat és magát a koncepciót, és hát honorálták is.

Végül is megvalósult a TV-képcsőbura-gyártás Vácott?

Nem, annak ellenére, hogy az oda megrendelt présorok, hűtőkályhák rendelkezésünkre álltak, a buragyártás mégsem indult el. Ez egy koncepcióváltás eredménye volt, mely szerint a TV-képcsővekhez szükséges búrák gyártását a Nagykanizsai Üvegyárra „profilírozták”, az Izzónak egyébként is egy hagyományos üvegyárra nagyobb szüksége volt.

Ez azzal járt, hogy át kellett alakítani a keverőházat, a kemence-alapokat, és egy jóval nagyobb kemence épült. Én akkor már ott voltam mint üzemmérnök. Nagyszerű dolog volt az alapoktól egy ilyen létesítményt megvalósítani.

A koncepcióváltás azonban nem hozta meg a várt eredményeket Nagykanizsán. Valahogy olyan módon próbálták TV-képcsőbúrát gyártani, mint – mondjuk – uborkásüveget, holott egészen más üvegről és egé-

szen más gyártástechnológiáról volt szó. Tehát a gyártás nem járt sikerrel, ezért importból kellett az üvegbúrákat behozatni. Az importbúrákkal sem jártunk jól, minden harmadikat ki kellett dobni. Csupa kínlódás volt az élet, és ez rányomta a bélyegét az egész fekete-fehér TV-képcsőgyártásra annak ellenére, hogy már előrehaladott kutatások folytak a színes TV-képcsőgyártás megvalósítására is. Végül úgy exportáltunk színes TV-képcsőgyártási technológiát a VTG-ben gyártott gépsorokkal, hogy azok nálunk üzemszerűen soha sem működtek, a gyártás maga meg sem valósult.

A váci gyár volt az egyike azoknak az izzós gyáraknak, ahol a gyártási profilok folyamatosan cserélődtek. Valóban korszerűtlen gyártásokat kaptak Budapestről a vidéki gyárak, azzal a megítéléssel, hogy a vidékiek nem is tudnák fogadni a korszerű technológiákat?

Valami olyan hasonlatot tudnék mondani erre, hogy ha átkerült a központból valamilyen technológia, az általában rozsdás, kenetlen és csikorgós volt, és akkor vidéken azt kifényesítették, korszerűsítették és hibátlaná tették. A vidékiek ezt a próbát az esetek többségében jól kiállták. Erre nagyon jó példa a Nagykanizsai Fényforrásgyár. Nem akart senki sem okosabb lenni a budapestieknél, ott mindenki azt a feladatot akarta megoldani, amit rábíztak, és azt mindig eredménnyel tette. Minél messzebb volt távolságban egy gyár a budapesti központtól, annál sikeresebben oldotta meg az ilyen vagy ehhez hasonló feladatot.

A vidéki ipartelepítésnek voltak egyéb problémái is?
Igen, a gazdaságin túl volt politikai oldala is, és ebből következően nem minden intézkedést lehetett észérvekkel megmagyarázni. Miért kellett például a budapesti Lakatosipari Vállalat 14 telephelyét átvennünk, mi volt ebben a fantázia, ki gondolta ezt komolyan? Ezek a gyárak nem tudtak igazán beilleszkedni a tungsramos közösségbe. Ameddig az izzó meglehetősen nagy intenzitással tudott exportálni komplett gyárakat Keletre, Délkelet-Ázsiába, addig ezek a gyárak még úgy, ahogy tartották magukat, de amint az exportlehetőségek csökkenni kezdtek, már nem lehetett velük mit kezdeni. Le is váltak a Tungstramról.

Legkedveltebb munkatársaid, beosztottaid?

Néhányat a sok közül, időrendi sorrendben: Horváth Miklós, Hanzel Tibor, Kardos Károly, Lipták György és még sorolhatnám.

A mai napig is aktív munkát végzel szűkebb szakmai területeden. Mivel foglalkozol most?

A nyugdíjkorhatárt tulajdonképpen 1997-ben már elértem, de végül is csak 2000-ben mentem nyugdíjba. Akkor is csak azért döntöttem így, mert az amerikai főnökömnek még hosszabb távon voltak tervei velem, ez viszont már nem esett egybe az én elképzeléseimmel. Ráadásul akkoriban már megkerestek több cégtől különféle tervezési feladatokkal, melyeket örömmel vállaltam. Így kerültem kapcsolatba a Lighttech-hel, amely szakmailag ugyan nem jelentett konkurenciát a Tungstramnak, de munkaerő szempontjából igen. Így aztán született egy megállapodás a Tungstram és a Lighttech között, hogy élesben foglalkoztatott munkakörben a Lighttech nem vesz át aktív dolgozót, hanem csak nyugdíjast. Sőt, aki már korábban elment a Tungstramtól, az is csak bizonyos türelmi idő lejártá után csatlakozhat a Lighttechhez.

Szabad idődben mint csinálsz, van-e valamilyen hobbid?

Nagyon szeretem a természetet, nagyon sokat kirándulunk. Ez valahogy mindig összekapcsolódik a családdal és az unokákkal. Egyébként 5 unokám van, 17 éves a legidősebb, és most született a legkisebb.

Gyermekeid közül van, aki folytatja a te szakmádat?

Nem úgy néz ki. Három lányom van. Egyikük Zeneművészeti Főiskolát végzett, énekszakos tanárnő. A középső gyógytornász, Egészségügyi Főiskolát végzett, a legkisebb pedig elszármazott Győrbe, ő közgazdász.

Kapcsolatod a Tungstrammal, a volt kollégákkal?

Barátként, szakmai érdeklődőként, esetenként tanácsadóként a mai napig is tartom a kapcsolatot a céggel, volt munkatársaimmal is több-kevesebb rendszerességgel találkozom.

Bócz József

1936. február 28-án született Nagyigmádon. Géplakatos édesapja és a háztartást vezető édesanyja három gyermeket nevelt. Az általános iskolát Nagyigmádon kezdte, Nygyarason fejezte be. 1954-ben érettségizett a váci 8 sz. Gépipari Technikumban. 1954. július 1-jén lépett be az Egyesült Izzóba, ahol 1959-ig a Budapesti Fényforrásgyárban lámpatechnológusként dolgozott, ezután 1974-ig a Nagylámpa Üzemben volt művezető, főművezető, majd üzemvezető. Miután alaposan megismerte a lámpagyártást, a Tungstram „utazó nagykövete” lett. A vállalat által szállított gépsorok és komplett gyárok telepítésének és üzembe helyezésének irányításában kapott feladatot, legtöbbször létesítmény-főmérnökként. Ennek állomásai a következők voltak: Tesla Pancevo, Jugoszlávia; Elektro Valula, Spanyolország; ECE Sonapat, majd HMT Hyderabad, India; Action Tungstram, USA; Iraki Lámpagyár; Poltava és Szmolenszk, Szovjetunió, s végül OI Sharif Co., Egyiptom. 1989 és 1992 között a Váci Fényforrásgyárban irányította a japán Chukyo cégtől vásárolt nagyteljesítményű (3600 db/óra) fénycsősor hatékonyságának javítását, majd részt vett az első saját fejlesztésű, közepes teljesítményű, 2500 db/órás fénycsősorok beüzemelésében is. A GE tulajdonosává válása után az amerikai gyárakban már alkalmazott korszerű műszaki megoldások magyarországi adaptációjában, majd a GE Lighting enfieldi gyáranak hatásfok-javításában is részt vállalt. 2003. március 1-jén ment nyugdíjba, de hamarosan ismét munkába állt a Lighttechnél. 2015-ben, 79 évesen, még mindig számítanak a tanácsaira.

Hogyan kezdődött pályafutásod az Egyesült Izzóban?
1954-ben léptem be a vállalathoz. Akkor még jobban

vonzott a foci a Vasas Izzó csapatában, mint a lámpagyártás. Egészen addig, míg Rapcsák Mihály, a Lámpagyár vezetője fel nem tette a kérdést: „Mi akar magam lenni, focista, vagy lámpagyártó?” Rapcsák úr nagyon szigorú, „nagy hangú” ember volt, ezért ijedtemben nem is válaszolhattam mást, csak azt, hogy persze, „lámpagyártó”. „Jól van, fiatalember, akkor én majd gondoskodom magáról” – mondta. Ő egyébként minden nap végigjárta a gyár három emeletét, és bement a műhelyekbe is. Az összes gépsornál ellenőrizte az álláspróbát. Állandó feszültségben tartott minket, de ez egy jó irányú feszültség volt, mert a tökéletes munkára ösztönzött. Ezt a fajta hozzáállást egy egész életre megtanultam tőle. Hát így kezdődött a pályafutásom... 60 év után is úgy hiszem, hogy jó döntést hoztam.

Technológusként mi volt a feladatod?

Napi technológiai ellenőrzéseket végeztem: hőmérsékleteket mértem, a kittmassza mennyiségét és egyéb technológiai paraméterek betartását ellenőriztem. Ez lehetővé tette, hogy jól megismerjem az egész gyártási folyamatot. Rapcsák úr észre is vette, hogy mennyire szeretek az üzemben lenni, ezért megbízott a 300W-os izzólámpák gyártásával. Egy 1200-1300 db/óra teljesítményű duplex gépsoron, félsebességen sikerült végül jó kihatással megoldanom a gyártást.

1959-től 1974-ig dolgoztál a Nagylámpa Üzemben művezetőként, főművezetőként, majd üzemvezetőként. Melyek voltak a legfontosabb eredmények?

Több nagy jelentőségű újítást valósítottam meg, amelyek közül az alábbiakat tartom kiemelésre méltónak:
– keskenyfilmlámpáknál a kerámiahíd helyett az üveg-híd gyártásának a kidolgozása;
– a 300W-os duplaspirállámpák gyártásának automatizálása duplex gépsoron;
– az 1000W-os normállámpák bűraméretének csökkentése 150-ről 130 mm-re;
– a kirakatvilágító fényszórólámpák gyártása kerámia-tartó helyett üvegpálcás kivitelben;
– a háromfényű lámpák gyártásának beindítása az amerikai piacra.

A fényforrások fejlesztésén és gyártásában nagyon sok jó szakember dolgozott. Együtt kezdtem Demeter Károllyal, Szabó Zsigmonddal, Ortó Józseffel és Leidgib Imrével, akiktől nagyon sokat tanultam. Én voltam közöttük az „Öcsi”, de minden rám bízott feladatot igyekeztem a legjobb tudásom szerint elvégezni. Az évek során így nagyon sok szakmai tapasztalatra tettem szert, amit később a külföldi szereléseken is hasznosítottam.

Melyeket emelnéd ki a külföldi munkáid közül?

Indiában először 1974-ben voltam. Az ECE indiai nagyvállalat a Tungstramtól komplett üvegyárat, fénycsős- és normállámpa-gyártó gépsort vett, az ezekhez szük-

séges know-how-val együtt. A Tungsram történetében ez volt az addigi legnagyobb vállalkozás. A telepítés vezetésével Héger Károlyt bízták meg. A Tungsram szakembereinek munkája két évig tartott. Küldetésük befejezése után a gyár működésében sok gondot okoztak az áramkimaradási zavarok és a betanulás hiánya. A gyár veszteséges üzemelése miatt a tulajdonos folyamatosan reklamált a Tungsram vezetésénél. A gondok megoldására az üveghez értő Zeller Gábort és engem küldtek ki. A helyiekkel végzett közös munkával sikerült az előírt szintre csökkenteni. Munkánk befejeztével a tulajdonos elismerését fejezte ki. Ez a siker volt az alapja a további megbízásaimnak. Következő feladatomban az indiai HMT-nél folyó munkához kötődött, amelyet Szabó Zsigmond vezetett. Ez még jelentősebb üzlet volt, mert az üvegyártáson, fényforrásgyártáson és alkatrészgyártáson túlmenően gépgyártást is tartalmazott. Én az izzólámpa-gyártó sorok telepítésében és beüzemelésében vettem részt, amelyet sikeresen végrehajtottam.

A kétéves indiai kaland után rögtön egy hároméves kiküldetés következett az USA-ba: az Action Tungsram létesítmény-igazgatójának neveztek ki.

Az Action Tungsramnak a tőkés árbevétel mellett az volt az országos jelentősége, hogy ez volt az első magyar-amerikai vegyesvállalat. Amikor 1978-ban kimentem, akkor a gyártócsarnok építését éppen befejezték. Mi telepítettük a gépeket és terveztük meg a hozzájuk szükséges szolgáltatások kiépítését. Jobb kihozatalokat értünk el, mint Magyarországon. Olyan munkakultúrát tanultunk meg az USA-ban, amelyet érdemes volt honosítani. A műszakok végén minden ember a kijelzőket nézte, hogy milyen volt az aznapi teljesítmény. Ha sikerült néhány darabbal túlszárnyalni a korábbi csúcst, akkor ez mindenkinek örömet okozott. Ekkor szűrtem le azt a következtetést, hogy csak lelkes, motivált emberekkel érdemes dolgozni. Dienes Béla nagy figyelmet fordított arra, hogy Nagykanizsán is hasznosítsák az Action Tungsramnál megszerzett tapasztalatokat.

Ezután jött az iraki gyár több tízmillió dolláros bővítése. 1982-ben voltam Irakban, egy éven keresztül. Kerényi László volt az igazgató és én a létesítményfőmérnök. Kulcsátadással, termelési garanciával adtunk el üvegyárat és lámpagyártó gépsorokat. Nagy követelmények voltak, de ezeket is sikerült egy jó csapattal teljesíteni.

Mi történt az iraki kiküldetés után?

Demeter Károlyval az USA-ban és később az iraki átadásnál is találkoztam. Azután már itthon egyszer a gyáruvaron kiáltott utánam, és utolérve mondta: „Jóska, ki kell menned a váci gyárba. Mutasd meg,

hogy forintért is tudsz dolgozni.” A feladat a japán Chukyo cégtől vásárolt, 3600 db/órás, nagyteljesítményű fénycsőgyártó sor hatékonyságának a növelése volt. Jó képességű emberek dolgoztak a soron, de nem volt csapatmunka. Amikor látták, hogy ha kell, éjjelnappal bent vagyok a problémák megoldása érdekében, akkor ők is másképp álltak hozzá a munkához. Aztán a Gépfejlesztési Intézet kifejlesztette a közepes teljesítményű (KT) sorokat. Az első kettő a váci gyárba került, majd 8 sort adtunk el a szovjeteknek. Ezeknek az üzembe helyezése okán mentem ki Gábor András vezérigazgató felkérésére Poltavába és Szmolenszkbe. A nehézséget az jelentette, hogy a gépsort vezérlő elektronikát és a kapcsolószekrényeket a helyszínen kellett összerakni, és csak ezt követően kezdhattuk meg a beüzemelést. De ezt a feladatot is a vevő megelégedésére sikerült végrehajtanunk.

Milyen feladatokat kaptál a GE vezetése alatt?

A magyarországi selejtszint csökkentése érdekében lehetőséget kaptam arra, hogy több szakemberrel együtt meglátogassam az amerikai gyárakat. Én hamar lehorgonyoztam Bucyrusban, ahol a legnagyobb teljesítményű gyártósorok működtek. Gyorsan megbarátkoztam az ottani kollégákkal, akiktől minden segítséget megkaptam. A közös munka eredményeként volt olyan időszak, amikor a GE leghatékonyabban működő gyára a Váci Fényforrásgyár volt. Ezután kiküldtek a GE Lighting enfieldi gyárába, Angliába. Több év alatt itt is szép eredményeket értünk el a helyi szakemberekkel a selejtszint és a költségek csökkentésében.

2003 március 1-jén mentél nyugdíjba, de hamarosan ismét felvetted a munkát a Lighttech-nél.

A Lighttech-ben újra együtt dolgozhattam Csáky Józseffel, akivel korábban a Tungsramban – Budapesten és Vácott is – nagyon szép eredményeket értünk el. Az egyik legjobb főnöknek tartom, akivel a hosszú pályafutásom alatt találkoztam. 13 éve dolgozom itt, és noha 79 éves múltam, de még mindig számítanak a tanácsaimra.

Beszélg pár szót a családdodról is!

Elmondhatom, hogy nagyon szerencsés vagyok a családommal. A feleségem orvos. Amikor Indiába mentünk, akkor ő a Pest Megyei Kórház általános igazgatóhelyettese volt. Ezt az állását adta fel azért, hogy együtt maradhasson a család. A gyerekeknek is jót tett, hogy világot láthattak és nyelvet tanulhattak. Az Egyesült Államokba is együtt mentünk. A lányom ott végzett két egyetemi évet, a fiam pedig ott tett érettségi vizsgát. Később lányom közgazdász, fiam pedig műszaki főiskolán légiforgalom-irányítói diplomát szerzett.

Buzásy László

1937. december 22-én született Kiskörösön. A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának Híradástechnikai Szakán szerzett mérnöki diplomát 1961-ben. Az Egyesült Izzó ösztöndíjasaként 1961-ben lépett be a vállalathoz. Először a katódsugárcső-, majd a rádiócsőgyártásban dolgozott. Ezután az akkor induló vidikongyártásban a telepítés, később a mérés vezetése volt a feladata. 1963-ban került a gyöngyösi félvezetőgyártáshoz tranzisztorteknológusként, majd a műszerészműhely vezetője lett. Fontos kitérőként a gyár gépgyártási részlegének elektromos üzemét vezeti, 1972-től pedig ismét félvezető: üzemvezető a diódagyártásban, majd az IC-gyártásban. A gyöngyösi nagyberuházás kapcsán több külföldi tanulmányúton vett részt. 1990-ig a félvezető-gyáregység vezetője. Kisebbségi megszokással 1993-tól ismét a gyöngyösi gyárban dolgozik. 1996-tól nyugdíjas, mellette aktív dolgozó egy kft.-ben.

Buzásy László egész pályája a félvezetőiparhoz kötődött: átélte az indulás, a nagyberuházás és az átszervezések időszakát. A változásokat utólag sem bánja, mert – mint vallja – „mindig lehetett valami újat tanulnom”.

Ösztöndíjasként kezdte, 22 évet töltöttél el az Izzó kötelékében, összességében pedig majd több mint három évtizedet a félvezetőgyártásban. Az Izzóval hogy kerültél kapcsolatba?

Az egyetemen a gyengeáramú szakra jártam. Ösztöndíjasként módomban volt többször látogatást tenni a budapesti központban és ott a félvezetőgyártásban is. Ekkor azonban még nem alakult ki bennem szilárd elhatározás a félvezetőgyártás mellett. Minden mű-

szaki megoldás érdekelt. Már középiskolás korom óta műszaki érdeklődésű voltam. Édesapám mérnöknek készült, az indíttatás tehát tőle van. Az Izzóba 1961-ben léptem be. Emlékezetes számomra a kezdés éve, mivel 1961. június 21-én az egyik napilapban megjelent rólam egy cikk „Egy egyetemista” címmel. A cikk alcíme pedig a következő volt: „Mennyibe kerül egy diploma?” A cikk írója kiszámolta, hogy a diploma megszerzéséig a tanulmányaim 5 éve alatt mennyit költöttem rám, ill. hogy mennyi bevételem volt az állam, a társadalom, az Egyesült Izzó és saját munkám eredményeként. Nos, a végeredmény rendkívül szemléletes volt. A diploma megszerzésének 5 esztendeje 39 122 Ft-ba került, míg az 5 év „bevétele” 33 450 Ft volt. A különbség 5672 Ft, tehát ennyibe került a diploma, amely egy egész emberöltő megélhetését biztosította számomra. A cikkíró azt a kérdést tette fel írásában, hogy „a szocialista országokon kívül, hol van a világnak egyetlen olyan állama, amelyben egy fiatalember az egyetem elvégzése után körülbelül 4 év alatt megkeresi azt az összeget, amelybe 5 év alatt egész életfenntartása és diplomája került?” Én az Egyesült Izzótól havi 550 forint ösztöndíjat kaptam, fizetsem az első évben 1320 Ft, a második évben pedig 1600 Ft volt. Nos, ezt a támogatást és bizalmat kellett nekünk – kezdő pályatársaimmal együtt – megszolgálni, megbecsülni, és ennek mi eleget is tettünk. Az Izzóba kerülésünk után kis lépcsőfokokként mentünk előre; de abban biztosak lehettünk, hogy ha becsületesen dolgozunk, akkor nem portásként fogunk végezni. Lehetett látni, hogy hol tart az előttünk járó generáció, Mészáros Sándor, Csabai István vagy László Béla bácsi, akiről tudtuk, hogy követhetők, számíthatunk a segítségükre.

Tudsz hasonló példát mondani a mostani kezdőkről? Erről nincs tapasztalatom.

Hogy kerültél a félvezetőgyártásba?

„Mérnökóvodásként” a katódsugárcső-gyártásban kezdtem. Onnan kerültem át a rádiócsőgyártásba, aztán a vidikongyártásba mint üzemmérnök. Közben megnősültem, és kerestük a lakáshoz jutás lehetőségeit. Így kerültünk Gyöngyösre feleségemmel együtt, akinek első és egyetlen munkahelye a Pipis-hegyi gyár volt. 1963-tól az induló félvezetőgyártásban tranzisztorteknológus voltam, majd rám bízta a műszerész-csoport vezetését. Egy rövid időre átkerültem a Gépgyárba, feladatom az elektromos műhely létrehozása, majd vezetése volt. Ekkor kapta meg Gyöngyös feladatát a TV-képcsőgyártó berendezések gyártását. 1972-ben visszakerültem a félvezető-gyáregységbe, és a diódagyártás üzemvezetője lettem. Majd részese voltam a gyöngyösi nagyberuházásnak, az integrált-áramkör-gyártás létrehozásának, a termelés beindítá-

sának, a külföldi tanulmányutaknak a Telefunkennél, majd a Fairchild-nál. Ez volt talán a legszebb és leg-eredményesebb munkám az életem során.

Gondolom, ezt a műszakilag magas gyártási kultúrát nem volt egyszerű felbontani a kétkézi dolgozók szintjére, érthetővé tenni számukra.

A betanított munkások egy részét Budapesten képezték ki, majd Gyöngyösön folytatódott a betanítás. Budapestről rendszeresen jártak le kollégák, akik még bennünket is képeztek, hiszen a fejlesztés a központban volt. 1800 fő volt a legnagyobb félvezetős dolgozói létszám. Főleg nőket foglalkoztattunk, ebből adódott, hogy az állományi létszám csaknem fele mindig „gyesen” volt. Egyszóval, nem volt könnyű feladat, állandóan képezni kellett magunkat is és munkatársainkat is.

Ennek meg is lett az eredménye. Mesélj a félvezető-gyártás „fénykoráról”!

En három szakaszt jelölnék meg. Az első az úgynevezett úttörő munka volt 1962 és 1965 között. Aztán jött a nagyberuházás: 1968-ban készült el a 26-os épület, és beindult a planártranszistor-gyártás. A harmadik szakasz az integrált áramkörök honosítása volt 1977-ben. Ez volt a teljesítményünk csúcса. Olyan gyártási kultúrát művelhettünk, amely nemzetközileg is elismert volt. Termékeink igen keresettek voltak a KGST-országokban, jelentős profittal tudta az Izzó értékesíteni azokat. Ezekből a termékekből láttuk el a magyar elektronikai ipart. 1983-ban azután a gyár a Mikroelektronikai Vállalathoz került. Én akkor a félvezető-gyáregység vezetője lettem, és maradtam is ebben a pozícióban egészen 1990-ig. A csapást az jelentette számunkra, amikor leégett a Főti úti központ, mielőtt az újabb nagyberuházás beindulhatott volna. Persze lehet, hogy az lett volna az igazi nagy csapás, ha beindul a termelés. Erről ugyanis megoszlanak a vélemények. Nyilvánvaló, hogy akinek az élete a Főti úthoz volt kötve, az azt mondta, hogy az igazi fordulatot az ottani működés jelenthette volna.

Hogy alakult a további sorsod 1990 után?

Oktatásszervező voltam a villamos iparban, a MEV-en kívüli területeken. 1991-ben a Samsunghoz kerültem. Akkor folyt a TV-készülékgyártás felfuttatása, a koreai cég beruházása. 1993-ban újra a Pipis-hegyen volt a

munkahelyem: az Intebip gyáregység igazgatója lettem. 1995-ben Budapesten az Intermosnál termelési igazgató voltam, majd 1996 júniusában nyugdíjba mentem. A nyugdíj mellett jelenleg a számítástechnikában ügyködöm Gyöngyösön egy kft.-nél, főleg a vezeték nélküli PC-hálózatok fejlesztése és kiépítése terén.

Emlékeid között az Izzó és a gyöngyösi csapat hogy maradt meg?

Nagyszerű cég volt az Egyesült Izzó. Dicsérem az akkori vezetést, a kiváló szakembergárdát.

A gyöngyösi félvezetősök igazi csapatot alkottak. Érdekes, hogy a gépgyári gárda másképpen tartott össze, ez jellemzője a mai helyzetnek is. Mi most is évente tartunk félvezetős találkozókat.

Kik voltak a legkedvesebb munkatársaid, feletteseid?

A sok közül néhányat kiemelve: Osztás József, Mészáros Sándor, Csabai István, Sánta Imre, Dévai Huba, Pálosi József, Takács István, Skultéti János.

Magánéleted, szabadidős elfoglaltságod?

Feleségem, Katona Anna gépészmérnök, és – mint említettem – szintén izzós volt. Két lányunk főleg a tanulás lehetőségét kapta tőlünk, amit 5-5 diploma megszerzéséig vittek. 3 unokánk teszi széppé napjainkat. A hobbim a borászkodás, de nem Gyöngyösön, hanem a Balaton mellett. 3 éve aranyérmes borom volt a községi borversenyen.

A volt félvezetősök közül sokan siratták, többen „el is temették” a magyar félvezetőipart már akkor, amikor kényszerűségből leválasztották a Tungstramról. Amellett, hogy ezzel a megállapítással a mai félvezetősök biztosan – és talán joggal – vitába szállnának, az is igaz, hogy az élet megismételhetetlen, elemezni, polemizálni lehet ugyan, de a „mi lett volna akkor, ha” jellegű kérdésekre nem adható korrekt válasz.

Az azonban Buzásy László szavaiból is kitudnik, hogy a félvezetőgyártás a Tungstram kezében nagyon jó helyen lehetett, hiszen ő is, kortársai is igazi kihívásként élték meg a gyöngyösi félvezetőgyártás aranykorát, és a vállalat többi nagy családjához hasonlóan nekik is sikerült igazi csapattá kovácsolódnuk.

Czulek László †

1934 januárjában született Nagykanizsán. Szülővárosában járt elemi iskolába. 1952-ben a Nagykanizsai Piarista Gimnáziumban érettségizett, amelynek neve az államosítás kapcsán időközben Irányi Dániel Gimnáziumra változott. Még ebben az évben felvették a Veszprémi Vegyipari Egyetemre. 1957-ben jeles diplomával szilikátos vegyész mérnökként végzett. Első munkahelye a Lábatlani Cement- és Mészművek volt 1957-től 1963-ig. 1963-ban helyezkedett el az Egyesült Izzó Nagykanizsai Fényforrásgyárában. Induláskor a Technológiai Osztály vezetője, majd 1969-től a gyár főmérnöke. 1980 és 1982 között Sziráiban gyártelepítésen vett részt, visszajövele után a gyár központi MEO szervezetét vezette. 1990-ben kerkedvezményes nyugdíjba került. Felesége – szintén vegyész mérnök – 1963-tól 1988-as nyugdíjazásáig ugyancsak a Nagykanizsai Fényforrásgyár dolgozója volt.

Czulek László szerény, halk szavú, összességében elégedett ember benyomását kelti. Sikereiről, gyári kötődéseiről mérnöki alaposággal beszél, a sikertelenségekről is, bár érhető módon kissé csalódottan. A leváltásával kapcsolatos, jellegzetesen pártállami história a hosszas fejtegetés ellenére is kissé homályban maradt, de talán ez így is van jól. Azt mindenesetre jó volt hallgatni, amikor Czulek László arról beszélt, hogy képes volt újra felállni a „ringben”, és azt is, hogy minden jogos vagy vélt sérelem ellenére is milyen szorossá fonódott a kötelék közte és a Tungstram között.

László, mesélj valamit az iskolás évekről meg arról, hogyan kerültél az Egyesült Izzóba!

Az már a gimnáziumban kiderült, hogy a vegyész

érdekel a legjobban. 1952-ben leérettségiztem, és sikeres felvételi után a veszprémi egyetemre kerültem, amely éppen akkoriban (1951 őszén) vált le a Budapesti Műszaki Egyetemről, s keresztelték át a BME Nehézvegyipari Karáról Veszprémi Vegyipari Egyetemre.

1957-ben jeles diplomával végeztem, és még abban az évben megházasodtam: feleségül vettem gimnáziumi, majd egyetemi tanuló társamat, Tamás Margitot. Első munkahelyünk végzettségünknek megfelelően a Lábatlani Cement- és Mészművek volt. Ott dolgoztunk 1957-től 1963-ig, én mint üzemvezető, feleségem pedig mint MEO vezető. Döntően az határozta meg választásunkat, hogy még az egyetemről ismertük a lábatlani gyár főmérnökét, és ő hívott bennünket, nem is beszélve arról, hogy ifjú házasként lakáshoz juthatunk. Közben megszületett leánygyermekünk, és szerettünk volna visszakerülni Nagykanizsára, miután mindketten tősgyökeres kanizsai családból származunk. A nyári szabadságot rendre Nagykanizsán töltöttük szüleinknél. Ez így volt 1963-ban is, amikor megtudtuk, hogy az Izzó Nagykanizsán tervez gyárat építeni. Bementem a Városi Tanácsshoz, ahol szerencsémre éppen akkor tett látogatást és tárgyalt Dienes Béla vezérigazgató a városi vezetőkkel. A tárgyalási szünetben sikerült vele beszélnem, és miután két mérnökről volt esetünkben szó, érdekelt a jelentkezésünk. A várostól lakást kaptunk, az Izzótól pedig munkát. Vállaltuk a budapesti betanulást, és várva-vártuk a Nagykanizsai Kísérleti Üzem beindulását.

Belépésemet követően első munkahelyem a technológiai szervezet volt. Belecsöppentem a kísérleti gyártás „technologizálásának” közepébe: napi gondok, feladatok megoldásáról volt szó, állandó kapcsolatban a budapestiekkel. Később, a gyártás beindulásával ritkultak a problémák, és sikerült már egyedül, saját magunknak is úrrá lenni a mindenkori helyzeten. Többször kaptunk elismerést és biztatást Budapestről, és ez kétségtelenül növelte önbizalmunkat. Az volt az első nagy vívmányunk, amikor megkaptuk az exportra szállítás lehetőségét. Teljesíteni tudtuk ui. az elvárt tömeggyártási minőségi szintet, bizalmat kaptunk a központtól.

Maga a Technológiai Osztály nem a mai értelemben vett önálló osztály volt, hiszen mi teljesen beleolvadtuk a napi gyártási feladatok megoldásába. Úgy lehetett a technológiát a legjobban kézben tartani, ha ott voltunk a gyártás közvetlen közelségében. Minimális adminisztrációval, arányaiban jóval több gyakorlati munkával felügyeltük a gyártástechnológia betartását. Ez jó módszernek bizonyult, különösen akkor, ha a normál-lámpa-gyártás mellett egyidejűleg fénycsőgyártás is folyt, tehát többféle eljárást kellett kiszorgálni. Az akkori körülmények között ez volt a legeredményesebb szervezeti felállás és működési mechanizmus.

*Később mint a gyár főmérnöke jelentős szerepet kap-
tál a nagyberuházás megvalósításában.*

Naponta kísértem figyelemmel a beruházási, kivitelezési munkákat. Menet közben olyan feladatom is volt, hogy a gyári kollektíva előtt meg kellett magyarázni, hogy milyen hatalmas változások előtt áll a gyár, fel kellett készíteni őket a belépő új létesítmények fogadására. A kivitelezési munkákkal egyidejűleg – amint lehetett – már is telepítettük a gyártóberendezéseket, tehát egyúttal feladatunk volt a gyártási folyamatok irányítása is.

Közben egyre bővült a létszám. Sikerült több, korábbi veszprémi egyetemi társamat is hozzánk csábítani, így a már meglévő gépész, elektromos szakemberek mellett igen jó vegyész gárda is verbuválódott. A szolgáltatási feladatok irányítását a feleségem látta el, igen „férfias”, kitartó munkával. Mint vezetőnek sokat jelentett a biztos háttér, hogy mindenkor számíthattam munkatársaim segítségére, az elkötelezett, szakmailag kifogástalan munkára. Élvezet volt velük dolgozni, és nem jelentettek problémát a nehéz feladatok sem. A kitűnő szakembergárdának köszönhető, hogy különösebb gyártási, minőségi probléma nélkül tudtunk gyártani hosszú éveken keresztül.

1980-ban mégis leváltottak. Beszélhetünk ennek okáról?

Beszélhetünk, de konkrét, hivatalos magyarázatot nem tudok adni, mert nem kaptam. Annak idején kollégákkal, barátokkal elemezve a történeteket, két okot véltünk találni.

Az egyik szerintünk az volt, hogy mind a megyei, mind a városi pártbizottság szerette volna elérni, hogy nagyobb beleszólása legyen a gyár életébe és jobban „gazsuláljanak” nekik a gyár gazdasági vezetői. Mivel azonban nem minden úgy történt e tekintetben, ahogy elvárták volna, „fogást” kerestek, és „aki keres, az talál” elv alapján az igazgatónkat sikerült eltávolíttatniuk. Ekkor én még a helyemen maradtam.

A második ok véleményünk szerint az volt, hogy a 70-es évek végén, a 80-as évek elején ismert módon a vállalat egésze nehéz pénzügyi helyzetbe került, ami intézkedések, átszervezések sorára sarkallta a vállalat vezetőit. Az egyik ilyen kézenfekvő intézkedés lehetett a legnagyobb vidéki gyár főmérnökének leváltása.

De mindezek csak feltételezések, mert a leváltás indoklása helyett egyszerűen felszólítottak, hogy egészségi okokra hivatkozva kérjem felmentésemet.

Kértem. Több év múlva hallottam egy olyan változatot is, hogy állítólag a vezérkar neheztelt meg rám, mert szerintük nem álltam ki elég határozottan a volt igazgató mellett. Egyébként ők sem kérdeztek meg az ügyben. Mindenesetre úgy tűnt, elpártolt tőlem a vállalatvezetés.

Két évet voltál külföldön, majd a gyár központi MEO vezetője lettél. Nehéz volt a váltás?

Leváltásom után lehetőség kínálkozott arra, hogy Szíriában gyártelepítésen vehessek részt. Ez a kiküldetés jó volt a regenerálódásra. Helyrejöttem, főleg lelkiileg, és visszatértemkor nem jelentett semmi problémát a felajánlott – számomra meglehetősen új – munkaterület átvétele. Úgy gondolom, hogy a szíriai kiküldetésem sikeres volt, több mindenki gondját kellett viselnem, ugyanakkor a napi munkákat is el kellett látnom.

1990-ben mentél nyugdíjba. Mi maradt meg emlékeidben az Egyesült Izzóról, a Tungstramról?

Említettem már, hogy törzsgyökeres nagykanizsai vagyok. Amikor azonban a város szeretetéről beszélek, akkor ez alatt a Tungstram szeretetét is értem. Ha én a budapesti központban dolgoztam volna, közel sem érezném ezt a közelséget a céghez, mint itt, Nagykanizsán. Ha visszagondolok arra, hogy a Tungstram mit tett Nagykanizsáért, és hogy a kanizsaiak mit tettek a Tungstramért, akkor azt kell mondanom, hogy a mi gyárunk rászolgált a bizalomra, és ezzel a bizalommal nem éltünk vissza soha.

Feleséged szintén izzós volt. Mennyire sikerült „függetleníteni” magatokat odahaza a vállaltatól?

Nem volt ebből sohasem problémánk, mert nagyon kevés téma került haza. Mindent megoldottunk a cégen belül. Többnyire közös megbeszéléseken vettünk részt, szoros munkakapcsolatban dolgoztunk. Feleségem volt néhányszor olyan helyzetben, hogy azonnal kellett mennie valamilyen szolgáltatási zavar elhárítására, de szerencsére ilyenre sem gyakran került sor.

Mivel töltitek nyugdíjas napjaitokat?

Rendszeresen járok úszni, nagyokat sétálunk. A délutáni órákra marad a pihenés, az olvasás és a tévénézés. A Balaton mellett van egy nyaralónk, a nyári hónapokat rendre ott töltjük.

Csanádi Géza

1951. július 10-én született Budapesten. 1972-ben végzett a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karán. Pályafutása során számos egyéb képzésen is részt vett (felsőfokú külkereskedelmi tanfolyam, marketing stratégiai tanfolyam, MBA diploma). Német és angol nyelvből felsőfokú nyelvizsgát tett, de a spanyolt és a lengyelt is gyakorolta. Első munkahelyén, a Hajtóművek és Festőberendezések Gyárában labormérnöként dolgozott. 1974-ben lépett be az Egyesült Izzóba, ahol közel két évig a félvezetőfejlesztésen technológusként, majd 1975 és 1982 között a Gyár- és Gépértékesítési Főosztályon üzletkötőként dolgozott. 1982 és 1984 között Lengyelországban látta el a vállalat képviselőjét, 1985-1989-ben pedig Indiában a Tungstram regionális igazgatója volt. A GE-Tungstram első éveiben az Alkatrész-értékesítési Irodát vezette, ezután a globális vállalatoknál szokásos 2-3 éves váltásokkal az autólámpák területén volt rangidős termékmenedzser, majd időrendi sorrendben izzólámpa-, fénycső- és speciál-lámpa-termékigazgató. 1997-től 2002-ig jelentős pályamódosítással a Kuvaiti Nagykövetségen külgazdasági attasé, 2002 és 2008 között a Transelektro, később a Crompton Greaves cégcsoport kuvaiti irodáját vezette. 2008-tól 2011-ig ismét külgazdasági attasé: a Magyar Köztársaság Egyesült Arab Emírségének Nagykövetségén, Abu Dhabiban képviselte a magyar gazdaság érdekeit az Emírségekben és Ománban, segítette az itt képvisellel nem rendelkező magyar vállalatokat és a Magyarországra irányuló befektetéseket. 2012-től nyugdíjas.

Az édesapát – a Tungstram jogi ügyeit intéző, kifogástalan modora és nagy tudása okán általános

tiszteletnek örvendő dr. Csanádi Zoltánt – érthető okokból jóval előbb ismertem meg, mint a fiát, aki inkább fanyar humoráról volt ismert, de egyéb tekintetben igazán nem esett messze az alma a fájától. Amikor felvetődött a virtuális interjú elkészítésének igénye, kiindulásként nem is csupán önéletrajzzal, hanem egy kész „esszével” állt elő, amelyet nem igazán illett kérdésekkel szétzörölni, inkább csak nyesegetni kellett, azt is főként a terjedelmi korlátok miatt. Egyszerűen azt javasoltam, dőljünk hátra egy pár percre, és hallgassuk figyelmesen, miként emlékszik vissza Géza az egyhangúnak igazán nem nevezhető tungstramos éveire!

A Tungstramban eltöltött 23 évvel kapcsolatban három dolgot tudok megragadni, nevezetesen, hogy sokat tudtam tanulni, hogy érdekes emberekkel találkozhatam és hogy érdekes helyekre juthattam el.

A tanulás máig tartó szeretetét egyébként az Apáczai Gyakorló Gimnázium kísérleti oktatási rendszerben működő matematika-fizika szakos osztályában plántálták belénk. Elsősorban fizika- és kémia-tanárainknak, Holics és Karakas tanár uraknak vagyok hálás, hogy megtanítottak fegyelmezetten és strukturáltan gondolkodni, és elültették bennünk az állandó kíváncsiság magját. Ezért, gondolom, egyértelmű, hogy a gimnáziumból az utam egyenesen a Műegyetem Vegyészmérnöki Karára vezetett. (Itt is kaptunk egyfajta útravalót egy nagyon bölcs diáktól, aki a BME R-épületének egyik padjára rávéste: „Aki tanul, az buta, aki nem, az az is marad!”)

A diploma után az azóta békében elhunyt Hajtóművek és Festőberendezések Gyárához kerültem. A cég annyiban volt tipikus, hogy nyugati licenc alapján szinte kizárólag a keleti piacokon tudott megjelenni, és utólag bevallom, számomra a legnagyobb vonzereje az volt, hogy másik három évfolyamtársammal együtt kerültem oda. Noha itt is volt lehetőségem nemzetközi tárgyalásokon részt venni, ennél többre vágytam, ezért 1974 elején átigazoltam a Tungstramba, ahol a Félvezetőfejlesztés galvanizáló laboratóriumában kezdtem dolgozni. A váltásban édesapámmal folytatott beszélgetéseink is motiváltak, aki szintén tungstramos volt (a Jogi Főosztályon), és aki mindig buzdított arra, hogy egy nemzetközileg számottevő helyen is próbáljam ki magam.

A félvezetők terén tapasztalt kétségtelen versenyhátrányunk okán azonban 1975 őszén átmentem a Gyár- és Gépértékesítési Főosztályra, ahol aztán 14 évig maradtam. A külkereskedelem területén első tanítómesterem a klasszikus kereskedő alakját megtestesítő Seemann Miklós volt. Vele kezdtem el járni az NDK-ba, amely akkor talán nem volt a legérdekesebb helyek egyike (a valamikori Kelet-Berlinről máig is a szürke szín jut eszembe), de NDK-s

partnereink, a Narva és a Heimelektrik/Elektrotechnik szakemberei – azon túlmenően, hogy a kezdetben még botladozó német nyelvtudásomat kedvesen tolerálták – a hosszabb együttműködés után őszintén megnyiltak, és rajtuk keresztül az akkori NDK belső életébe is bepillantást nyerhettem.

Persze azért máshova is eljutottam. Többször jártam Indiában, ami mind a partnerek, mind az ország tekintetében kiemelkedő kulturális élmény volt. Jártam Líbiában, ami nem is az ország, hanem az ottani római emlékek miatt volt érdekes, és amit annak köszönhetek, hogy – mivel Kadhafi hatalmának csúcspontján a 30 év alatti egyedülálló nőket nem engedték be az országba – egyik kolléganőmet helyettesíthettem. Külön kiemelem az indonéz projektet, amelynek előkészítése során három hónapot töltöttem Jakartában, és ezáltal a kínai tárgyalási gyakorlatot és talán a kínai kultúrát is megismerhettem kicsit. (Indonéziában az üzleti élet jelentős része a valamikori kínai kereskedők leszármazottainak kezében összpontosul.) Még megemlékeznek Angoláról is, ahol egy potenciális lámpagyár ügyében jártam egyik kollégámmal, és amely az egyetlen olyan trópusi ország volt, ahol semmilyen ételt/gyümölcsöt nem lehetett venni, így két hétig ugyanazt a menüt ettük a szállodában. Cserében éjszakánként néha géppisztolysorozatok ébresztették az embert (ez a polgárháború csúcsa volt, a reptéren kubai MIG-ek között szállt le az utazó).

1980 jelentős változást hozott az életemben. Abban az évben többször is jártam Lengyelországban, sőt egy 6 hetes kiküldetésen is részt vettem, amikor a sorok teljesítményét bizonyítandó teljes magyar személyzettel kellett átadni 2 fénycsősort. A sikeres átadás után nem sokkal az akkori kereskedelmi igazgató, Falus Gabriella megkérdezte, hogy el tudnám-e vállalni a cég varsói irodájának vezetését. A dolog pikantériája az volt, hogy ez a beszélgetés pár nappal a Jaruzelski-féle katonai hatalomátvétel és a szükségállapot bevezetése után zajlott le. Így a következő év május elsejéig ugyan már Varsóban ünnepeltem, de a könnygázgránátok falba ivódott füstjétől az aluljárókban még napok múlva is „elérzékenyült” az ember. A lengyel partnerekkel különben jól ki lehetett jönni, sokszor éreztem, hogy van igazság a hagyományos „magyar-lengyel barátság”-ban. Varsó amúgy is kedves hely számomra: ott-tartózkodásunk alatt született a fiam, és a nehézségek ellenére is jól éreztük magunkat.

1984 tavaszán meglepetésként ért dr. Wohl Péter telefonja, amelyből kiderült, hogy a vállalat erősíteni kívánja az indiai irodát, és felmerült átköltözésünk lehetősége. Természetesen – mint mindig – most is került porszem a gépezetbe: a tervezett kiutazás előtt nem sokkal következett el merénylet Indira Gandhi elleni, így végül csak 1985 februárja talált bennünket Delhiben. Különösen ekkor, az indiai évek alatt tudatosult bennem, hogy milyen fejlett gépgyártása volt a Tungsramnak, és milyen versenyképes termékeket tudtunk szállítani szerte a világba. Külön büszkeséggel tölt el, hogy az akkori idők indiai presztízsberuházása, a Maruti Suzuki gyár megindítása után sikerült H4-es lámpáinkkal kizárólagos szállítóvá válnunk, és hogy az akkori restriktív indiai vámrendszer ellenére a gáz-kisülőlámpákból is jelentős exportot bonyolíthattunk. 1990 elején azután végleg hazatértünk, és az már más világ volt. Az alkatrész-értékesítésen kezdtem el dolgozni, majd a GE „rotációs rendszerének” köszönhetően később mint termékmenedzser és termékigazgató az autólámpa, a fénycső és a normállámpa területekkel is foglalkozhattam. Lehetőségem nyílt az MBA másoddiploma megszerzésére is, részben a pittsburghi egyetemen, ami nem csak a tananyag, hanem az amerikai gondolkodásmód és kultúra mélyebb megismerése szempontjából is hasznos volt. Az igazi nagy váltás éve 1997 lett. Megpályáztam a kuvaiti nagykövetségen megnyíló külgazdasági attaséi pozíciót, és a pályázat elnyerése után, 1997 végén – 23 év után – elhagytam a vállalatot. Nem volt könnyű a döntés, a gyerekeim mondták is, hogy ritkán láttak olyan gondterheltnek, mint azokban az időkben, de utólag visszatekintve, most is így tennék. 4 és fél év követségi munka után aztán elfogadtam a Transelektro akkor megüresedő regionális igazgatói állásajánlatát, majd további 6 év kuvaiti tartózkodás után – ismét pályázat útján – az Abu Dhabiban lévő nagykövetség külgazdasági attaséi pozíciójába kerültem, amelyet három évig töltöttem be.

2011-es visszatérésem óta nyugdíjas vagyok. Sokkal kevesebb időm van a „munkás évekhez” viszonyítva – cinikus családtagok szerint azért, mert lelassultam, és minden tovább tart. Komolyra fordítva, mintegy összegzésképpen: hálás vagyok a sorsnak, hogy aktív időszakom legnagyobb részében olyan munkát végezhettem, ami örömet okozott.

Csapody Miklós

1939. július 31-én született Debrecenben. 1957-ben a Budapesti Piarista Gimnáziumban érettségizett. 1967-ben a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán szerzett diplomát. Tárgyalóképes angol nyelvtudással rendelkezik. 1962-től dolgozik a vállalatnál. 1968-ban nevezték ki a TMK Elektromos Osztálya vezetőjének. Számos újítást nyújtott be, 1972-ben Aranyérmes Kiváló Újító kitüntetést kapott. 1972-től a Fényforrás Fejlesztési Főosztály téma-vezető mérnöke, vákuum- és kisülőlámpa-fizikával foglalkozott. Magyar, angol és német nyelven előadásokat tartott magyar és külföldi felhasználóknak a közvilágítási fényforrások helyes üzemeltetéséről. 1975-től nagynyomású kisülőlámpa főkonstruktor. Irányítása alatt és aktív részvételével kerültek ki a fejlesztők kezei közül a legkorszerűbb külsőtéri fényforrások, a nagynyomású nátriumlámpák és fémhalogénlámpák új típusai. Szakmai tanfolyamokat szervezett munkatársai számára, számtalan találmányi bejelentést tett, 17 elfogadott szabadalma van, ezért Aranyérmes Kiváló Feltaláló kitüntetést kapott. Munkájáért 1986-ban elsőként megkapta a Demeter Károly által alapított vezérigazgatói díjat. Demeter Károly halála miatt egyben a díj máig egyetlen kitüntetettje. 1986-tól egy évig a Budapesti Fényforrásgyár főmérnöke. 1987-ben a Fényforrás Fejlesztési Főosztály vezetőjévé nevezték ki. Ennek a korszaknak a legjelentősebb termékei a kompakt fénycsövek és fémhalogénlámpák új típusai. 1990-ben, a GE-akvizíciót követően a vállalat termékfejlesztési igazgatója. Döntő lendületet adott az új termékek gyártásba vételének. 1992-ben a GE Lighting Tungstram, majd GE Lighting Europe műszaki igazgatójának nevezték ki. Tagja volt a miniszterelnök fejlesztési tanácsadó

testületének. 1996-tól a GE Lighting Europe kutatás-fejlesztési igazgatója és Felügyelő Bizottságának tagja lett. Számos előadást tartott magyar, illetve nemzetközi hallgatóság előtt a korszerű kutatás-fejlesztési tevékenységről, gondolkozásmódról. 1997-ben az Igazgató Tanács, 1998-ban a Magyar Mérnökakadémia tagjává választották. Különböző fórumokon propagálta a vállalati, illetve egyetemi, akadémiai kutatószervezetek együttműködésének fontosságát. Hosszú távú oktatási együttműködést kezdeményezett a műszaki egyetemek és a vállalat között, ennek megvalósítására az Aschner-ösztöndíj keretében együttműködési szerződéseket dolgozott ki és kötött meg. 1999-ben Gábor Dénes-díjban, 2000-ben a Magyar Mérnökakadémia díjában részesült. 2001-ben ment nyugdíjba. 2002-ben az oktatási minisztertől átvehette a Kármán Tódor-díjat. Jelenleg a GE Hungary Rt. senior advisora.

Kedves Csapody úr, ezt a portréketetet valószínűleg olyanok is olvasni fogják, akik nem fényforrás-szakértők. Arra kérem, hogy az ő kedvükért foglalja össze a fényforrásipar legjellemzőbb sajátosságait!

A fényforrásipar speciális iparág: alapvető jellemzője az egyszerű felépítésű, de fizikai működésüket tekintve igen bonyolult, alacsony egységárú, nagy tömegben előállított termék. A legnagyobb tömegben eladott izzólámpa nagyon egyszerű termék: csak néhány alkatrészből áll, szemben mondjuk például egy gépkocsival, amely több ezerből. Az egyszerű felépítésből nem következik, hogy a mögötte lévő tudomány is az. A megvalósítás nehézségeit elsősorban a lámpa belsejében uralkodó igen magas hőmérséklet okozza. További jellemzője a fényforrásiparnak, hogy nagyon lassú a típusváltás, ugyanazt a terméket évtizedekig gyártják és alkalmazzák. Pl. a hannoveri (néhány éve már frankfurti), vagy más hasonló nemzetközi szakvásárokon a kiállított termékek mintegy 95%-a lényegében nem új, hanem a meglévő termékek kismértékű „ráfejlesztésével” jön létre. Az utolsó, jelentős, igazán új termékek a 70-es években születtek. Azóta is születnek új típusú fényforrások – pl. az ún. elektróda nélküli kisülőlámpák –, de ezek jelentősége – egyelőre legalábbis – minimális. A fényforrásipar konzervatív, lassan változó iparág.

Másik jellemző, hogy műveléséhez igen speciális szakismeretekre van szükség, amelyek más vállalatoknál nem, vagy csak alig találhatók, ill. használhatók fel. Két dolog következik ebből. Az egyik, hogy a fényforrásipari munkahelyeken viszonylag alacsony a fluktuáció, a szakemberek nehezen mennek el más munkahelyekre. A másik oldala ennek a kérdésnek, hogy nehéz szakembert találni, mert fényforrásiparhoz értő szakember alig van a vállalaton kívül. Nagyon összenő a vállalat és a szakembergárda. A híres csa-

ládi tradícióknak – a vállalat szeretete mellett – ez a magyarázata.

Több mint 10 évig dolgozott felsőszintű vezetőként már a General Electric által irányított vállalatnál. Hogyan látja ezt a korszakot?

A Tungstram és a General Electric „összetalálkozása” mindkét fél részéről szinte elkerülhetetlen volt. A Tungstram részéről azért, mert nem volt tőkéje ahhoz, hogy helyt tudjon állni az élesedő piaci, szakmai versenyben. A GE-nek pedig azért volt szüksége a Tungstramra, mert hiába volt egyike a világ három legnagyobb fényforrásgyártó cégének, az európai piaci részesedése csak 1-2% volt szemben a Tungstram mintegy 8%-os részesedésével. (A GE egy évvel később megvette az angol Thorn Lighting céget is, és ezzel európai részesedése mintegy 15%-ra növekedett.) A Tungstram az elsők között került külföldi tulajdonba a magyar ipar zászlóshajói közül, ugyanakkor ez a lépés a GE részéről jelentős kockázatvállalást is jelentett. Ki lehet jelteni, hogy nem rendelkeztek elegendő információval arra vonatkozóan, hogy mit is vesznek meg. Nem elsősorban a műszaki tartalmat illetően, hanem a környezet, a politikai helyzet, az emberi mentalitás és az üzleti kapcsolatok vonatkozásában. Tény az, hogy első lépésként egy piacot – mármint a Tungstram addigi piacait – és az ezt kiszolgáló gyártókapacitást vették meg, továbbá a betanítottmunkásgárdát. Nem a műszaki értelmiséget, nem a kutatás-fejlesztést. Aztán menet közben jöttek rá, hogy ebben a gárdában sokkal több van.

1993-ban született meg az a döntés, hogy a nyolc kiemelt kutatási-fejlesztési témából négyet Magyarországra telepítenek át Amerikából. A valóságban per sze nem Magyarországra települtek át, mert ezekkel a szakterületekkel eddig is foglalkoztak a Tungstramnál, csak az amerikaiak eddig nem hasznosították az itteni tudást.

Elkezdődött egy olyan időszak, amikor a GE Lighting vezetése komolyan igényt tartott a magyarországi kutatás-fejlesztésre, a mérnöki munkára, a szellemi teljesítményekre, a szabadalmakra.

Egy ideig viszonylag könnyű volt a megnövekedett igényekhez szükséges szakemberek felvétele, mert a 90-es évek közepén sok kiválóan képzett műszaki keresett állást. A helyzet 1996-97 körül kezdett megváltozni: a Magyarországra települt többi cég miatt lényegesen csökkent a szakember-kínálat.

Ekkor indítottuk el az oktatási együttműködést a műszaki egyetemekkel. Alelnökként én tárgyaltam le és

írtam alá a budapesti, a miskolci és a veszprémi egyetemekkel az Aschner-ösztöndíj-szerződéseket. Ennek az volt a tartalma, hogy a harmadéves mérnökhallgatók számára a vállalat évente meghirdetett 30-50 olyan K+F témát, amelyek megoldására a cégnek ténylegesen szüksége volt. A meghirdetésre jelentkező pályázó hallgatók szigorú szűrést követően kerültek kiválasztásra, és velük havi 50 000 Ft összegű ösztöndíj-szerződést kötöttünk. A harmadik évtől kezdődően az ötödik év végéig ők tulajdonképpen ket-tős életet éltek, élnek. Végzik az egyetemet, és közben dolgoznak a vállalatnál – egy nemzetközi team-ben – a kiválasztott témákon.

Mennyire állják a magyar szakemberek a versenyt az amerikaikkal?

Az egyetemről kikerülő diplomások professzionális (szigorú értelemben vett szakmai) tudása versenyképes. A probléma az eredményes munkához szükséges további készségek hiányával, ill. nem megfelelő szintjével van. A magyar mérnököknek csak kis hányada tud idegen nyelvet olyan szinten, hogy meg-állja a helyét egy nemzetközi csapatban. Hiányosságok vannak a vállalati feladatokkal való azonosulás, a csapatt munkára való képesség, a kommunikációs adottságok, a piaci és vállalati ismeretek stb. tekintetében. Ezek miatt nagyon kevés magyar tudott megmaradni, helytállni a felső szintű vezetésben.

Négy gyermeke, kilenc unokája van. Kérem, hogy beszéljen róluk!

Az életnek a munka mellett van egy másik fő része, ez a család, a magánélet. Legalábbis így kellene lennie, szerintem. Ha rajtam múlna, hogy milyen irányba fejlődjek a világ ebben a vonatkozásában, én nem az amerikai utat választanám. A minél nagyobb jólét elérésének módját talán valóban Amerikától lehet megtanulni. Viszont, ha azt tekintjük célunknak, hogy az emberek minél jobban „érezzék magukat a bőrükben”, azaz az élet minőségét, akkor máshová célszerű fordulni.

A gyermekeimet nem befolyásoltam, hogy átveszik-e az amerikai mentalitást. Az egyik fiam ma már egy nagyvállalatnál befutott felső szintű menedzser. Nem én beszéltem rá. Kiment Amerikába egy két éves MBA-kurzusra, és ma már egy igazán profi menedzser. A másik fiam aneszteziológus. A lelkét kiadja a betegekért, és nem fogad el hálapénzt. Én mindkettőjükre büszke vagyok. Na meg a két lányomra: egyikőjük számítástechnikus, a másik angol tanár.

Csatári Zoltán

Csatári Zoltán 1948. december 18-án született a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tiszakerescenyben. Négygyermekes családban nőtt fel. Középszkolai tanulmányait a debreceni Mechwart András Gépipari Technikumban végezte. A technikus oklevél megszerzése után a Kandó Kálmán Műszaki Főiskola gyengeáramú karán kapott diplomát 1971-ben. Első munkahelyén, a nyíregyházi Mezőgép Vállalatnál gyártástechnológusi feladatokat látott el. 1973 novemberében kinevezték a vállalat kisvárdai gyáregységének főmérnökévé. 1975. március 1-jével – amikor a gyáregységet az Egyesült Izzó Hajdúböszörményi Alkatrész- és Gépgyárhoz csatolták – megbízást kapott a hajdúböszörményi gyár kisvárdai gyáregységének vezetésére, majd 1979 után az önállóvá vált Kisvárdai Fényforrás- és Alkatrészgyár gyárigazgatójává nevezték ki. 28 éven át, 2003-ig állt a gyár élén. 2003-tól a Váci Fénycsőgyár igazgatója volt. 2006-ban, 32 éves tungsramos múlttal a háta mögött szüntette meg munkaviszonyát, és a családi vállalkozáshoz csatlakozott.

Szinte népmesei ihletésű, de tény: Csatári Zoltán pályája kezdetén háromszor találkozott az Egyesült Izzóval, s csak a harmadik találkozás bizonyult tartós-nak, de az aztán 32 évig meg sem szakadt. Mindenesetre izgalmas és tanulságos olvasmány, hogy hogyan kerül valaki egy alig 1000 lelket számláló kis szabolcsi faluból egy nemzetközi méretekben is ipari óriás egyik gyárának élére. „Visszatekintve az elmúlt 40 évre, biztos mondhatjuk, hogy Kisvárdai életében meghatározó ipartörténet íródott az Egyesült Izzó és a General Electric jóvoltából, egy ma is nagy-szerűen prosperáló gyár született és erősödött folya-

matosan az évek során, ami hozzájárult Kelet-Magyarország gazdasági fejlődéséhez – talán nem is kevéssel. A nagy számú munkahely, a tudás, a szakmai és munkakultúra, mindezek sokat jelentettek a térség fejlődésében, felzárkózásában. Nagyra értékeltem és mindig büszkén képviseltem a szabolcsi emberek becsületességét, őszinteségét és munkaszeretetét, igyekeztem sokat tenni támogatásukért.” – írja Zoltán mintegy összegzőképpen visszaemlékezéseiben, és a következő sorok mindezt csak tovább erősítik.

Első munkahelyem a nyíregyházi Mezőgép Vállalat volt, ahol gyártástechnológusi feladatokat láttam el. Másfél év után, 1973 novemberében kinevezték a vállalat kisvárdai gyáregységének főmérnökévé. Az Izzóval először a főiskolai évek alatt egy üzemlátogatás keretében találkoztam; az üvegyártást, búrafűvást tekinthettük meg. A második találkozás a főiskolai államvizsgán történt, ahol Horváth Pál, az Egyesült Izzó akkori műszaki vezérigazgató-helyettese vizsgabizottsági elnökként értékelte a tudásunkat, szakmai felkészültségünket. A harmadik – és igencsak tartósra sikerült – kapcsolatfelvételre 1975. március 1-jén került sor, amikor a Mezőgép Vállalat kisvárdai gyáregysége az ország egyik legismertebb és nemzetközileg is jelentős, nagy múltú vállalatához, az Egyesült Izzóhoz csatlakozhatott. A Mezőgép apró gyáregységből egy csapásra egy komoly lehetőségek ígéretével kecsegtető nagyvállalat kelet-magyarországi bázisa lett. Ezek az évek ugyanis szerencsés módon egybeestek az Egyesült Izzó iparfejlesztést, termelésikapacitás-bővítést célzó nagyszabású vidéki ipartelepítési programjával, amelynek során egymás után született meg a nagyszámú szabad munkaerővel rendelkező keleti országárszabzonban az Egyesült Izzó hajdúböszörményi, hajdúnánási és kisvárdai gyára. Ekkor, 25 évesen kaptam kinevezést a vállalat Hajdúböszörményi Alkatrész- és Gépgyára Kisvárdai Gyáregységének vezetésére. Olyannyira megfeleltünk az elvárásoknak, hogy a sikeres gyártelepítés és a termelés beindítása után, 1979-től már a vállalat önálló gyáraként dolgozhatunk tovább. A Kisvárdai Fényforrás- és Alkatrészgyár munkáját 2003-ig, több mint 28 éven át irányítottam.

A majd három évtized sok sikert, jelentős eredményeket, komoly technológiai fejlődést, de néha nehézségeket és kudarcokat is hozott a gyár életébe – és egyúttal az enyémbé is. A '70-es, '80-as években zajlott a régi és új gyárak termelési profiljainak átrendezése, észszerűsítése. Több gyárból – Vácról, Nagykanizsáról, Budapestről – különböző miniatűr-lámpák és autólámpák gyártása került át Kisvárdára. Ezért munkatársaimmal együtt újra és újra bizonyítani kellett készségeinket, elkötelezettségünket és alázatunkat a folyamatos fejlődés, a költséghatékonyság, a

minőség iránt. Hosszú út vezetett az autólámpa-spirálok kézi formálásától a két végén fejtelt halogénlámpák „gyártási kiválósági központja” cím kiérdemléséig, vagy a zseblámpaizzók gyártásától a speciális halogénlámpák előállításáig.

Fiatal vezetőként sokat tanultam a tapasztalt, nagy tudású gyárigazgató kollégáimtól, amiből – hitem szerint – sokat sikerült tovább is adnom tehetséges termelésirányító munkatársaimnak.

Az eltelt évek alatt sok-sok kitűnő embert, kiváló vezetőt, mérnököt, kutatót, kereskedőt és pénzügyest ismertem meg és szereztem tapasztalatokat tőlük a körültekintő, megfontolt döntés-előkészítésről, a precíz végrehajtásról, vagy éppen a munkatársi kapcsolatok állandó fejlesztéséről. Tudást, tisztességet, bizalmat, elkötelezettséget – egyszóval emberi értékeket – kaptam tőlük.

A Tungstam, majd a GE nem csak a gyárban dolgozóknak jelentett biztos, korszerű munkát, munkahelyet, hanem Kisvárdra városnak és tágabb környezetének is egyre fontosabbá vált jó hírű, a foglalkoztatottak jelentős száma és a magas szintre fejlesztett munkakultúrája kapcsán. A nagyszámú nő alkalmazott mellett sok mérnök és több száz szakmunkás fejleszthette és gyakorolhatta ismereteit a fényforrás- és alkatrészgyártásban. Közülük később sokan eljutottak a GE amerikai és angliai gyáraiba vagy éppen Japánba, az ottani gépgyártó partnerünkhöz. A közvetlen mikro-környezetre is több területen volt hatással a gyár, az oktatás-képzés és az egészségügy támogatásában, az infrastruktúra fejlesztésében.

A kisvárdai gyár eredményeinek, az itt dolgozók elkötelezettségének, kiváló szaktudásának köszönhetően az új tulajdonosnak egyébként eszébe sem jutott a gyár bezárása, ellenkezőleg: folyamatosan tovább fejlesztette. A GE-éra első éveiben megismerhettem, gyakorolhattam a „participative leadership”, a részvételen alapuló vezetés amerikai módszerét, aminek lényege a munkatársak hatékony bevonása volt, a szervezet minden szintjén az előkészítési és döntési folyamatokba. Ezzel nőtt a résztvevők motiváltsága, elkötelezettsége a végrehajtás tekintetében, így jobb üzleti eredményeket lehetett elérni. A GE elvárta az angol nyelv elsajátítását is, ami bizony 40 éves életkor felett komoly kihívás volt – és gondolom, nem csak számomra.

Izzós, GE-is pályám befejezéseként 2003-tól négy éven át vezettem a Váci Fénycsőgyárat. Kemény munka volt: új technológiák, üvegyártás, új emberek – és a költözés a családi életünket is alaposan megváltoztatta. Mindenesetre jelentős termelési sikereink voltak: elértük a 100 millió db/éves mennyiséget a fénycsőgyártásban, elindult a 2D kompakt és a T5-ös fénycsövek gyártása és az ólommentes üvegyártás is. Éppen ezért – már önálló vállalkozóként – nagy meglepetéssel hallottam a váci fénycsőgyár bezárásának hírért. A döntésnek persze nyilván megvoltak a nehezen kivédhető külső okai – az általános gazdasági válság, a világítástechnikában a szilárdtest-világítás megjelenésével megindult ipari innovációs forradalom és ezáltal a hagyományos fényforrások szerepének csökkenése –, de mindezek ismeretében is nehéz volt tudomásul venni aényt. A döntés bizonyára sok-sok kiváló mérnöknek, szakembernek okozott jelentős kényszerű életpálya-módosítást, és egyben a kitűnő hírnevű és magas fokú ipari kultúra végét is jelentette – betöltetlen űrt hagyva maga után a városban.

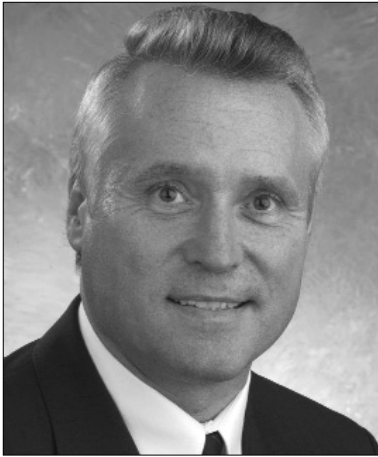
2006-ban, 32 éves tungstamos múlttal a hátam mögött szűnt meg munkaviszonyom a vállalatnál, azóta családi vállalkozásunkat támogatom.

41 éve élek házasságban imádott feleséggel. Két gyermekünk van: Zoltán és Adrienn. Örök hálával tartozom feleségemnek, akitől mindig támogatást, meleg családi háttérrel kaptam a munkámhoz. Az utazásaimat, távolléteimet tolerálva gyakran helyettem is nevelte gyermekeinket. Amellett volt energiája diplomát szerezni az ELTE-n, és utána elismert klinikai szakpszichológusként gyógyítani a rászoruló embereket.

Fiam közgazdász, jelenleg egy amerikai cég közép- és kelet-európai kereskedelmi és marketing igazgatója. Nős, két fiúk született: Barnabás és Dominik. Lányom ügyvédként dolgozik egy budai ügyvédi irodában, ő tavaly ment férjhez.

Napjaimat továbbra is a munka határozza meg; családi házunk építését szervezem. Szabadidőmben sokat utazunk, bortúrákra járunk a baráti körünkkel, síelünk. A sport, a foci még mindig nagy kedvencem, amit többen szeretnének gyakorolni a család aprajával-nagyjával együtt. Legfőbb célom, hogy továbbra is egészségben legyek képes erősíteni a családi köteléket, sok szeretettel adva minden hozzátartozómnak.

Csáki József

1950-ben született Sárospatak mellett, Tiszakarádán. Vácott érettségizik technikumban, majd a Budapesti Műszaki Egyetem, illetve a Nehézipari Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán szerez diplomát. 1974-ben lép be az Egyesült Izzóba, ahol a Volfrámgyár technológusa lesz. 1980-tól a technológiai csoport vezetője. 1990-től a Váci Fényforrásgyár igazgatója. 1990-1992 között a GE clevelandi gyárában üzemvezető. 1994-től a Budapesti Fényforrásgyár igazgatója. 1997-től a Gépdíviszóban dolgozik. 2003-ban válik meg a Tungstramtól, és átveszi Dunakeszin a Lighttech Kft. ügyvezető, azaz első számú vezetői tisztségét. Családi állapota: nős, három felnőtt gyermeke van.

Sokat hallottam róla, míg elérkezett tervezett beszélgetésünk időpontja. Sőt a fonyódi nosztalgia összejövetelen találkoztunk is 2003-ban, csak hát ott sem az idő, sem a rendezvény célja nem a közelebbi ismerkedések vagy a kapcsolatok mélyítésének lehetőségét kínálta. Ugyanis mi annakidején pont elkerültük egymást, már ami az izzós mivoltot jelenti: ő két évvel később lépett be a gyárba, mint ahogy én eljöttem. Így mára maradt a „hírből ismerés”, hogy vezet, szervez, összetart, irányít, motivál egy, a hajdani Tungstram nevű „óriási tengerjáróhoz” képest kis „cirkálót”, ami azonban nagyon jól navigál a világpiac „óceánján”, saját profiljában pedig bizonyos értelemben „zászlóshajónak” számít. Külön érdekessége, hogy a „fedélzeten” Csáki József körül a „tisztikar” és a „legénység” jelentős része volt tungstramos. Ők, ha áttételesen is, de tovább éltetik a régi, családias szakmai szellemet, egyúttal továbbörököltik a fiatal kollegák felé, akik annak közvetlen részesei már nem lehettek, de legen-

deként számukra is él tovább. Szóval vártam az immár tényleges megismerkedést, de az ő programját arra a napra a munka, a váratlanul jött feladatok átszervezték, viszont telefonon készséggel vállalta a beszélgetést. Az természetesen az idő, generációk és tulajdonosi viszonyok felett lebegő örök Tungstramszellemről indult, és „körbejárta” a múltat, a jelent, és valamit érzékeltetett a jövőt illetően is.

Először, azaz 1974-ben, odakerülésemkor magam sem értettem, miért tarják olyan nagy dolognak bejutni az Izzóba. Miért mondják, hogy fogjam fel úgy, mint aki egy nagy családba került. De ahogy teltek-múltak a hónapok, évek, ahogy megismertem a gyárat, a vállalat szervezeti felépítését és egyre több embert, rájöttem a „Tungstram Család” jelentésére. Arra az egy-egy szakrai és érzelmi kötődésre, ami semmi máshoz nem hasonlítható.

De nyilván vannak, illetve voltak összetevői?

Megismertem egy sor olyan kiváló, elkötelezett embert, akikre fel lehetett nézni. Egyre inkább érzékelhető volt a számomra egy sajátos, definiálhatatlan szellem, ami megnyilvánult abban, ahogy elvártak dolgokat a teljesítésben, ahogy segítettek a munkát, ahogy segítettek épülésünket, fejlődésünket. Egészen addig, amíg mindez bennünk elkötelezettséggé, összetartozássá vált. Nagy és meghatározó élmény volt és maradt számomra a „Tungstram-szellem”, ami szerintem ma is abszolút rangot ad a vállalatnak világszerte. A Tungstramot mindig egy elég tudatos személyzeti politika – ma humán menedzselésnek neveznék – jellemezte, amivel, sok egyéb mellett, megelőzte korát. Akkor talán nem is figyeltünk erre, holott valóban alapul szolgált egyéni fejlődésünkhöz és természetesen a vállalati profil, a kutatások, a technológiák, az eredmények érvényre jutásában. 1980-tól megbízást kaptam a Volfrámgyárban a technológiai csoport vezetésére. Kiváló gyárvezetéssel és csapattal kapcsolódunk a nemzetközi volfrámiparba.

Előmeneteledben is voltak ennek fokozatai vagy fejlődési periódusai?

Elmondhatom: kezdetben dolgozhattam a „bányában”, azaz az üzemben, majd a szakmai elfogadottság legyeként értékelem, hogy részt vehettem közös, nemzetközi fejlesztésekben és konferenciákon. Hogy hallgathattam előadásokat és tanulhattam világhírű tudósoktól, pl. Dr. Millner Tivadartól, Dr. Neugebauer Jenőttől. Ezek a tények leírhatatlan élményt jelentettek a számomra. Mindennek csúcsa pedig a Toshiba-val együtt épített új volfrámgyár megvalósításában való részvétel volt.

Azután bizonyos értelmű irányváltás következett, ahogy ez az általad leírt adataiból kiderül.

A Váci Fényforrásgyár vezetésére 1990-ben kértek fel, de ez sem szakmailag, sem emberileg nem jelentett gyökeres változást. Mi több, lenyűgözött az, amit ott tapasztaltam, illetve aminek magam is részese, motíválója lettem: a gyár elkötelezettsége, lelkesedése, amit annak érdekében tett és mutatott, hogy teljesítménye folyamatosan javuljon és a „csapat” világszínvonalra emelje a fénycsőgyártást.

Azután kezdett „átalakulni a világ”, új idők jöttek. Gazdasági értelemben is...

Sok, a világpiacon számító vállalat élt meg hasonló fordulatot. Maga a Tunggram-név, a Tunggram-kultúra a GE-hez való tartozásban is tovább él. Építeni lehet azokra a dolgokra, amik a korábbi kiváló lehetőségek alapját jelentették: például a mérnökóvoda-rendszer, amiben magam személyesen nem vettem részt, de hasonlótl átéltem. Az a világpiacon szereplés, az a szakmai elismertség, ami benne volt ebben a nagyvállalatban, az a pénz, amit beruházásként azokra a fejlesztésekre lehetett fordítani és az a fajta elkötelezettség, ami itt a kapukon belül munkált, a továbblépés felé számos irányt mutatott. A hatékonyság irányába, a létszám-gazdálkodás irányába, a költségkezelés irányába, a teljesítmény mérése, a visszacsatolás, az utódlás, a képzés irányába. A tunggramos gondolkodás, vagyis felélni arra, aki érdemes rá, elkötelezettség és hihetetlen szakmáseret nélkül nem lehetett volna például az autópárhban előretörni, nem lehetett volna olyan volfrámot csinálni, ami világszínvonalú.

A GE milyen koncepcióval kezdte a tulajdonosi létet, azaz a közös munkát?

Három fő „csapásirányt” jelölt ki, ahogy én láttam: egy, amit a Tunggram jobban csinál, azt hagyni, azaz továbbvinni, kettő, amiben van mire építeni, azt a profilt vagy kutatást áthozni, három, ami reménytelen, azt visszafeljeszteni. Tehát a két terület, a két szakmai, gazdasági szemlélet legjobb gyakorlatait egyesíteni és ha kell, kicserélni.

Számodra ezenközben jött Cleveland, üzemvezetés 1992 és 94 között a GE ottani gyárában.

Így 10-12 év távlatából már nem látok olyan nagy különbséget amerikai gyár és magyar gyár képessége, kultúrája, hozzáállása között. Amit mi tanulhattunk: jobb beruházási konstrukcióban megvalósítani azt, amit meg akarunk csinálni. Ez sikerült. Ide sok gyártás jött, innen kevés gyártás ment el. Ma ugyanolyan értékekkel rendelkezik szerintem például Nagykanizsa, mint bármelyik amerikai gyár, de említhetném bármelyik magyar megfelelőjét is. Termelő területen dolgoz-

tam, sokat tanultam, tanulhattam tőlük. De bárhol lehet tanulni, ha valami újat akar elsajátítani, majd saját képére formálni az ember. Azaz: van, amire azt mondja, ezt megvalósítom, és van, amire azt, hogy nem. Nálunk a tunggramos termelésben a mérnöki képességek hihetetlen erősek, ezt kell megtartani, megbecsülni és harcolni azért, hogy meg is maradjon! A mérnök nem egyszerű kategória és nem is olcsó.

1994-től a Budapesti Fényforrásgyártást vezetted.

Ez a terület talán a legösszetettebb munka volt a fényforrásgyártásban. Kiváló munkabírású kollegákkal dolgozhattam együtt, eredményesen. Olyan területté vált a gyár, ahol folyamatosan indult beruházás. és gyártási kiválósági központként értékelték a rendszerben.

Azután 2003-tól az új kihívás: búcsú a Tuggramtól és a Lighttech Kft.

A cég 1993-tól működik. Profiljában, a szolárium barnító fénycsőgyártás területén a világ egyik legnagyobb gyártójának számít, de gyártjuk és forgalmazzuk a germicidlámpák teljes skáláját is. Ezek között vannak különleges, a levegő, illetve víz tisztítására hatékonyan és környezetkímélő módon alkalmazható típusok. Feladataink megoldásában építke volt tunggramos szakemberekre, többek között azért, hogy megpróbáljuk nálunk koncentrálni az összes korábban felhalmozódott fénycsőgyártást.

Vonzó ma a Lighttechnél dolgozni?

Speciális tudást, emberi tartást ad, illetve igényel, megbecsülést lehet elérni, fejlődést tesz lehetővé, perspektívát jelent senioroknak és fiataloknak egyaránt.

Legfőbb személyes ambíciód?

A volt tunggramosok és a már saját nevelésűnek számító fiatalok munkájának, közösségi szellemének összehangolása. A világ előrehalad, ebben kell újra és újra megtalálni a vállalat és a magunk helyét. Nem gond nélküli feladvány, de azért vagyunk, hogy megvalósuljon. Ma, holnap, holnapután és azután.

Elbúcsúzunk, és letesszük a kagylót. Azt próbálom felidézni, hogy milyen fogalmakat említett legtöbbször Csákó József a beszélgetés során. Nem sokáig kell gondolkodni: elkötelezettség, szakmai tekintély, szakmáseret. Nem véletlenül! Ezek nélkül valóban nem megy. Úgy legalábbis nem, ahogy egy volt tunggramos által irányítva mennie kell a dolgoknak.

Dr. Csedreki László

1932. november 15-én született. Általános és középiskoláinak elvégzése után, 1956-ban a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen gépészmérnöki, 1962-ben ugyanott gazdaságmérnöki diplomát szerez. 1972-ben műszaki doktorrá avatják a Budapesti Műszaki Egyetemen. Diósdon kezd dolgozni, majd áthelyezéssel Debrecenbe kerül, a Gördülöcsapágy Gyárba fejlesztő mérnöként. 1959 januárjától a Lakatos és Gépipari Vállalat, majd az egyesülés után az így létrejött Debreceni Mezőgépgyár főmérnöke 1964 márciusáig. 1964. március 1-jétől a Hajdúsági Iparművek főmérnöke, majd műszaki igazgatója, vezérigazgató-helyettese 1979 októberéig. A Tungsramban 1979. november 1-jén kezd dolgozni. A Hajdúböszörményi Alkatrészgyár igazgatója, majd 1987. január 1-jével vezérigazgatói megbízottként a Tungsram volfrámiparágának integrálása lesz a feladata. Ennek eredményeként jött létre a Vákuumtechnikai Alkatrész- és Gépgyár, amelynek 1994. december 1-i nyugdíjba vonulásáig igazgatója. Nős. Fia és lánya is orvos, két egyetemista és két kisebb unokája van.

Szakmai önéletrajza záradékként rövid levelet küld. Ebben írja, hogy nyugdíjazása óta a szakmával lényegében nem foglalkozik, hanem szobrász. Telefonon egyeztetjük, hogy náluk találkozunk. Nem mondok ellent, hiszen így megláthatom alkotásait, képet nyerhetek egy olyan Csedreki Lászlóról is, aki az anyag „nem ipari célú” megformálásában örömet lel. A látogató nem csalódik: körülöttünk megannyi fafaragás, a fában lévő, a fából kihozható szépség és mondanivaló gazdag együttese. – Kezdjük a múlt felidézésével!

Sikeres ipari vezető voltam egész életemben: 27 évesen már főmérnök lettem, és attól kezdve csak

felfelé tartottam a ranglétrán. Voltak hullámvölgyek, de úgy összegezhetem vezetői pályámat, hogy én egy sikeres „fickó” voltam. Nemcsak gyakorlati téren, hanem a tudomány terén is. Tulajdonképpen „csak a szépre emlékezem”, ha visszagondolok az elmúlt évtizedekre. Első munkahelyemen, a Hajdúsági Iparműveknél a feladatom a hadiipari vállalat termelési szerkezetének átalakítása volt, amelynek során kialakult a magyar háztartásigépgyártás. Annak keretein belül a mosógépek, centrifugák, porszívók, forróvíztárolók magas technológiai színvonalú tömegtermelése és infrastruktúrája. Az automatamosógépgyártás és a lapradiátor-gyártás nagyszabású gyárfejlesztéssel vált európai színvonalúvá, és korszerűsödött a vállalat szervezeti és technikai feltételrendszere.

Ezek után jött az Izzó, azaz a Tungsram. Voltak gondjaid az induláskor?

A Hajdúböszörményi Alkatrészgyár igazgatója lettem. Már a kezdet-kezdetén láttam, hogy sok tennivalóm lesz, és erre fel is voltam készülve. Változtatni kellett a gyár arculatától kezdve a termékszerkezeten, a gépi és technológiai berendezések konstrukcióin, a túlsúlyban lévő kézi megmunkálási műveleteken át a szervezeti felépítésig sok mindenen. Nem volt könnyű a feladat, mert kezdetben a budapesti központtal kellett megvívnom a csatát. Ugyanis voltak, akik nem lelkesedtek a sorozatos változtatások láttán. Ekkor azonban már a gyári kollektíva támogatását magam mellett tudhattam.

Tömeggyártásról lévén szó zárttá, irányíthatóvá és ellenőrizhetővé kellett tennünk az összes fő- és mellékfolyamatot. Hasonló feladat volt, mint az előző cégemnél. Vezető munkatársaim, sőt a fizikai dolgozók is partnereim voltak az átszervezések és a korszerűsítések végrehajtásában. Annyira élveztem a műszaki-fejlesztési feladatokat, hogy én magam is belefolytam némelyik munkába. Zártciklusú, technológiák szerinti gyártástelepítéseket hajtottunk végre, automatizáltuk, felgyorsítottuk a gyártóberendezéseket. Óhatatlanul megjelent az önálló gépfejlesztési és gépgyártási tevékenység technikai, tárgyi és személyzeti megteremtésének igénye. Miután létrehoztuk a vákuumtechnikai gép- és tartalékalkatrész-gyártást – nem kevés központi ellenállásra –, megteremtettük az alapját a további fejlesztéseknek. Saját magunk gyártottunk szinterelő harangokat, présszerszámokat, hőkezelő és izzító berendezéseket, teljesen új konstrukciójú spiralizáló gépeket, kiegészítő profilként vákuumszivattyúkat stb. Nem sokkal később elértünk egy olyan technikai, gyártási és minőségi színvonalat, hogy a saját igények kielégítésén túl gépexportot is vállaltunk. Mindezek mellett korszerű, a legszigorúbb környezetvédelmi előírásokat is kielégítő molibdén

magkimarási technológiát dolgoztunk ki és alkalmaztunk. Megoldást találtunk a molibdénfémhulladékok visszanyerésére.

Szóval „ment a szekér”. Gondolatban ekkor elértük 1987. január 1-jéhez, amikor is egy újabb feladatot megoldására kaptál megbízást.

Vezérgazgatói megbízottként a Tungsram területileg és szervezeten is három gyárként elkülönült volfrámiparának egy szervezetbe való integrálását kaptam feladatul. A végeredmény: három telephellyel – Budapest, Hajdúnánás, Hajdúböszörmény – létrejött a Vákuumtechnikai Alkatrész- és Gépgyár, amelynek 1994. december 1-ig, nyugdíjba vonulásomig igazgatója voltam.

Sikertörténet volt ez a hét év?

A történet összetett: volt a három gyár. Újpesten a fémgyártás, Nánáson a huzalgyártás és Böszörményben a spirálgyártás. A spirál a volfrám végterméke, tehát a fényforrásgyárak számára egy kérdés létezett: jó a spirál, vagy sem? Ha nem volt jó, akkor azt nem vizsgálták, hogy melyik fázisban keletkezett a baj. Senki sem kereste az okot, csak kijelentették: rossz a spirál. Tehát mindig Böszörmény volt a bűnbak! Holott ez a fém egy emlékező fém. Tudja, hogy mit csináltak vele a technológia különböző fázisaiban, és ez egymásra épül. Ami azt jelenti, hogy ha valamit elkövettek a fémfázisban vele, azt az életben nem hozzák már helyre. Annak ellenére, hogy több sikeres fejlesztési intézkedés és beruházás történt a nyolcvanas évek elején a huzal- és a spirálminőség általános javítására (pl. a Toshiba volfrámfém-gyártóvonal megvétele), a teljes vertikum még nem volt alkalmas a homogén minőség állandó szinten tartására. Ez főleg a szakadamentes spiralizálhatósági hosszakban volt mérhető. Az egységes ágazati szervezet létrejöttével a technológia- és gyártásfejlesztési munka felgyorsult, és viszonylag rövid időn belül nagyságrenddel javultak az átlagos szakadási hosszak

Mi volt a titok?

Mind három gyár jelentős fejlesztési eredményei adták a sikert. Jó szakmai kapcsolatokat építettünk ki a német H.C. Stark céggel, és ezáltal stabilizálódott az alapanyag-minőség, egyúttal megoldódott a molibdénfémhulladékok mellett a volfrámhulladék feldolgozásának több évtizedes problémája is. Az újpesti és a hajdúnánási gyár tömeggyártásszerűen oldotta meg a kovácsolt és a vastag méretben megmunkált huzalok ún. „kéregmentesítését” és a fémgyémunkálási fokozatok optimális beállítását. Ezzel együtt a hajdúböszörményi gyár folytatta a technológia- és gyártáskorszerűsítési munkáit. Mindez együttesen hozta azt a nemzetközileg is kiugró eredményt, amely az anyag-

kihozatal növekedésében, a hatékonysági mutatók és a minőségi paraméterek javulásában volt mérhető.

A te személyed milyen értelemben hozott változást?

A Hajdúsági Iparművek hadiüzem volt, hihetetlenül szabályozott és fegyelmezett gyártással, ahol szintén a bemenő jel állandósága volt a lényeg. Ezért tudtam, hogy ennek a majd háromszáz gyártási műveletnek szabályozottan, a szigorú gyártási és minőségi paramétereknek megfelelően kell működniük. Emellett az alapanyag-ellátástól kezdve a fémgyártáson és -megmunkáláson keresztül a technológiáknak, a gépi berendezéseknek és a kezelőszemélyzetnek minden fázisban egyenszilárdságúaknak kellett lenniük. Az én feladatom a három gyárból álló ágazati szervezet létrehozása és eredményes működtetése volt. Felkaroltam és képviseltem a kitűnő gyári, technológiai kezdeményezéseket. A három gyár integrálásával rövid idő alatt a Tungsram volfrámipara igen magas minőségi és hatékonysági színvonalon működő termelést produkált, ma a GE-Lighting világméretű „kiválósági központja”-ként működik

Készíthetnének valamilyen összegzést így a beszélgetés végén?

A magyar gépiparban eltöltött 38 és fél évből 35 évet gyakorló felső vezetőként tevékenykedtem a termelés-szervezés, műszaki fejlesztés és vállalatirányítás terén. Vezetői magatartásomat a munkahelyhez való teljes elkötelezettség, a céllal való azonosulás határozta meg, módszereimet pedig a komplex probléma-kezelés és ezek rendszerszemléletű, célratörő, racionális megoldása jellemezte. Eredményeim döntő tényezője volt, hogy olyan együtt gondolkozni és cselekedni képes, tehetséges munkatársakat tudtam magam köré szervezni, akiknek az együttes, célratörő teljesítménye átlagon felüli volt. Gyakorlati tapasztalataimat időnként igyekeztem elméletileg is megalapozni, és ezeket közreadni. Ezt tükröznék egy meglehetősen rangos publikációs jegyzék. Munkásságomat több állalati, miniszteri és társadalmi kiténtetéssel ismerték el.

A szobrászatnak, a faragásnak mi az alapja?

Gyerekkorom óta barkácsoló típus voltam. Modellleztem is és nagyon jól rajzoltam! Amióta az eszemet tudom, rajzolok. Az alkotás agyi folyamat. Azt csinálja a kezem, amit meglátásom alapján az agyam kiad neki utasításban: itt vészen, itt vegyen le! Valahogy így. A munkám mellett mindig csináltam valamit. Az Iparművekben zománcképeket égettem. Faragni, szobrászkodni '87-ben kezdtem el. Témáim az ősmagyar hitvilág, a világirodalom, Villon, a görög-római mitológia foglalkoztat. Leginkább az ősmagyar hitvilág szakrális hierarchiája: sámánok, táltosok, billogosok.

Cséka Károly

1941. május 8-án született Ungváron. Középszkolai tanulmányait Győrben, a Berzsenyi Gimnáziumban végezte. Külkereskedelmi pályára készült, de támogatottság hiányában végül is a Közgazdaságtudományi Egyetem számviteli szakán szerzett diplomát. Első munkahelye a Szerszámgépipari Művek Győri Célgépgyára volt. Az Egyesült Izzó Kisalföldi Gépgyárába 1979-ben lépett be, és ott mint gyári főkönyvelő dolgozott 1992-ig, a vállalatnál való kilépéséig. Jelenleg nyugdíjas, mellette feleségével együtt egy könyvelési irodát működtet. Nyelvismerete: orosz, ukrán és angol.

Cséka Károly szakmai karrierjének csúcsát az Egyesült Izzóban érte el főkönyvelőként, előtte azonban korábbi munkahelyén, a SZIM-ben végigjárta szakmai területe valamennyi kihagyhatatlan lépcsőfokát. A kérdésre, hogy sikeresnek tartja-e, elégedettnek érzi-e magát annak ellenére, hogy nem a kiszemelt pályára került, így válaszolt: „Megbecsült ember voltam mind anyagiakban, mind pedig erkölcsileg. Elégedett vagyok a múltammal.”

Károly, az egyetemi diploma megszerzéséig meglehetősen rögös volt az út.

Kárpátaljáról, Ungvárról települtem át Magyarországra. Már a gimnáziumi tanulmányaim során elhatároztam, hogy a külkereskedelmi pályát választom. Ehhez a nyelvi háttér megvolt oly annyira, hogy oroszból egy országos középszkolai versenyen első díjat is nyertem. Mindezek alapján a Közgazdaságtudományi Egyetem külkereskedelmi szakára jelentkeztem. Szinte biztosra vettem, hogy felvesznek – gondoltam, talán még felvételi vizsga nélkül is –, hiszen nemcsak az egyik

kötelező nyelvet, az orosz, hanem a választható angolt is jól tudtam. Az egyetemi felvételikor azonban közölték velem, hogy a külkereskedelmi szakra nem tudnak felvenni, ellenben a pénzügyire igen. Akkoriban a felvételinél ui. a munkás-paraszt származásúak esetében pozitív diszkriminációt alkalmaztak, így nekem – egyéb származású lévén – nem sok esélyem volt egyből bekerülni a „külsőkre”. Azzal biztattak, hogy az első év után lesznek lemorzsolódások, főleg a nyelvtudás hiányossága miatt, és lehetőségem lesz szakot váltani. Döntenem kellett, hogy mit tegyek, várjak még egy évet, vagy elkezdjem a pénzügyi szakon. Őszintén megmondva, nekem fogalmam sem volt a pénzügyekhez, de végül is a későbbi váltás reményében oda iratkoztam be. S noha a könyvvitel, a statisztika, a „tartozik-követel” területén egyáltalán nem mozogtam otthonosan, azért sikeresen tettem le az első vizsgáimat. Azután találtam egy kollégiumi társat, aki a külkereskedelmi szakról szeretett volna átkerülni a pénzügyire, de hiába volt ő munkásszármazású, az ügylet az én származásom miatt nem volt „csere-szabatos”. Később lett volna lehetőségem Moszkvában folytatni az egyetemet, de csak az én pályázatomat fogadták el, s egyedül nem volt kedvem belevágni. Közben édesapám elintézte, hogy felvegyenek a Szerszámgépipari Művek győri gyárába ösztöndíjasnak, mert a gyárnak éppen szüksége volt egy közgazdászra. Végül is így rekedtem meg ezen a pályán, de nem hogy nem bántam meg, egyenesen megszerettem.

És hogy kerültél az Egyesült Izzóhoz?

1976-ban a Magyar Vagon- és Gépgyár bekebelezte a Szerszámgépipari Művek győri gyárát, és az alkalmazotti állományú dolgozók többségét elküldték. A volt kollégák zöme a Kisalföldi Gépgyárban kapott munkát. Csak néhány alkalmazott maradhatott, köztük én is. Az átszervezést követően a számviteli osztály vezetője lettem. 1979-ben találkoztam Kovács Róberttel, akivel korábban együtt dolgoztunk a Szerszámgépipari Műveknél, és aki akkor az Egyesült Izzó Kisalföldi Gépgyárának technológiai osztályát vezette. Ő ajánlott Fogarasi Károly gyárigazgató figyelmébe, aki éppen főkönyvelőt keresett. Munkahelyi gondjaim miatt éppen időben jött ez az ajánlat, pályázatot sem kellett benyújtanom, és viszonylag gyorsan átkerülhettem az Egyesült Izzóhoz.

Milyen volt akkor a Kisalföldi Gépgyár?

1979-ben már egy jól menő gyárnak számított, közel 700 fővel dolgoztak. A termékek zöme exportra került, többek között vákuumtechnikai gépek, berendezések, de voltak egyedi igényekre gyártott gépek is, főleg nyugat-európai vevők számára. Az Izzó meghatározó részben lekötötte a gyártási kapacitást a gépxportjára.

hoz, a maradék, viszonylag szerény kapacitást pedig mi töltöttük ki német és osztrák megrendelésekkel. Ez az állapot tartott jó pár évig. A gyár igen jól prosperált egészen a GE-akvizícióig. Az amerikai vezetés magasnak ítélte a gyári létszámot, és leállította a gyár saját gépxportját. Később már a Tungsram belső igényei is alig kötötték le a Kisalföldi Gépgyár kapacitását. A létszám drasztikusan csökkent, 1992-ben – elmenetelemkor – már csak kb. 250 fővel dolgozott a gyár.

A te idődben milyen volt a gyár és a központ kapcsolata?

Belépésemkor egy jól szervezett, jó és átlátható szervezeti felépítésű nagyvállalathoz kerültem. Szerintem igen jó volt a központi irányító szervezetek és a gyárak kapcsolata. A gyárak önelszámoló egységként dolgoztak, és ez a munkánkban nagy könnyebbséget jelentett. A központi vezetéssel minden kérdésben szakmailag korrekt megoldásokat tudtunk találni, mindenkor számíthattunk segítségükre. Ez megmutatkozott a tervtárgyalások hangulatában, a napi együttműködésben egyaránt.

Külön kell említenem a gyári főkönnyvelők negyedévente rendszeresen megrendezett találkozóit. Minden évben egy alkalommal más-más helyen töltöttünk el 2-3 napot, megismerve a társgyárakat, sajátos problémáikat. Ezek a találkozók a szakmai kapcsolatokon túl szoros munkatársi, emberi kapcsolatok kialakulására is alkalmasak voltak. Gyári főkönnyvelőként nem is találkoztam olyan problémával, amivel mi gyári szinten ne tudtunk volna megbirkózni. Mindig becsületesen teljesítettünk. A főkönnyvelői szervezet jó csapatot alkotott, a gyár többi részlegével együtt harmonikus együttműködésben dolgoztunk. Szinte egy nagy család voltunk. A gyár többször kapott kitüntetést, s ilyenkor az egész csapat együtt ünnepelt. Szerveztünk sportnapokat, családi napokat. S miután mi voltunk a Tungsram legidősebb gyára, még a központi telephelynél is idősebbek, a gyártörténeti emlékek ápolásáról sem feledkeztünk meg.

Volt a gyárnak krónikása?

Nagy szerencsénkre volt egy történész, Veszprémi György, aki felkutatta a gyári levéltárból a gyár alapításáról és múltjáról szóló összes elérhető dokumentumot. A feldolgozott gyártörténeti anyagból kiállításokat is szerveztünk. Minden évben gyarapodott a kiállítási anyag. Gyártörténeti kutatásainkat városi szinten is támogatták, kiállításainkat nem csak gyáriak látogatták, és a gyár vezetősége is hozzájárult a fel-

merült kiadások fedezéséhez. A kiállításokra mindig meghívtuk nyugdíjasainkat is, és velük együtt idéztük fel a múlt eseményeit, emlékeit.

13 éve kerültél el a Tungsramtól. Mit jelentett neked és mit jelent ma, hogy tungsramos voltál?

Rám igen nagy hatással volt mind a nagyvállalat, mind pedig a győri gyár. Igen nagy tekintélyű és igen jó vezetőink voltak. Kitűnő munkatársakkal dolgozhattam együtt akár gyári, akár társgyári szinten. Amikor elkerültem a győri gyárból, akkor a vezetőim arra kértek, hogy évente legalább egyszer találkozzunk, és ne felejtjük el egymást. Ezeket a találkozókat rendre megtartjuk, együtt nosztalgizunk a „régis szép időkről”, mert valóban szép és emlékezetes időköt élünk együtt át. Magának a tungsramos légkörnek volt egyfajta csapatformáló szerepe.

Kiket neveznél meg korábbi vezetőid, munkatársaid közül?

Legemlékezetesebb számomra Fogarasi Károly személye. Jóindulatú, korrekt vezető volt. Ilyen típusú emberrel még korábban nem találkoztam. Számomra ő volt a legnagyobb egyéniség. Sajnáljuk, amikor vállalati érdekből elvitték őt a Győri Gépgyár éléről. A Tungsramon belül a legtöbb segítséget Harsányiné Katitól kaptam. Rendkívül segítőkész volt, és igen jó szakember.

Jelenleg mivel foglalkozol?

Mivel a feleségem is szakmabeli, közösen alakítottunk egy könyvelési irodát. Annyit vállalunk, amennyire időt tudunk áldozni, ügyelve arra, hogy ne terheljük túl magunkat, legyen elegendő szabadidőnk. Ezenkívül társasházi képviselő vagyok, három lakóház, 47 lakás tartozik hozzám. Emberek között vagyok, ezért szeretem ezt a munkát.

Van egy hétfégi házunk nem messze Győrtől, az ad munkát meg pihenést. Tartjuk a családdal a kapcsolatot. Két gyermekünk van. A fiam elvégezte a BME Villamosmérnöki Karát, s a munka mellett diplomát szerzett a Közgazdaságtudományi Egyetemen is. A lányom elvégezte a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskolát, és jelenleg Münchenben él. 2-2 unokával örvendeztetek meg bennünket. Az unokák nagyon sok örömet szereznek nekünk.

Mint régi sportember folyamatosan figyelem a város sportéletét. Sajnos a labdarúgás már nem tartozik a kedvenc sportok közé, de talán még javul e téren is a helyzet.

Darvas György

1936. augusztus 25-én született Újpesten. A Könyves Kálmán Gimnáziumban érettségizett 1954-ben. Ifiként az Újpesti Dózsában, majd a Vasas Izzóban úszott és vízilabdázott. 1960-ban diplomázott a Közgazdaságtudományi Egyetem ipar szakán. Sportkapcsolatai révén került az Egyesült Izzóba 1960. szeptember 1-jén, a Rádiócső Gyáregységbe, mint üzemgazdász. Örömmel vett részt a fiatalok kulturális programjainak szervezésében. Nevéhez fűződik az első „Izzó Fesztivál”-ok megszervezése. 1963-ban nevezték ki a Sajtoló- és Szerszámgyar számviteli vezetőjének. 1970-től 1975-ig a Rádiócsőgyárban tölti be az első számú üzemgazdász pozíciót, amelyet neveztek számviteli vezetőnek, főkönyvelőnek vagy gazdasági vezetőnek. 1975-ben kilépett, és két évig a Kézműipari Vállalat pénzügyi főosztályvezetője. 1977-ben elvállalja a Transelektro Külkereskedelmi Vállalat gazdasági igazgatói beosztását, ahol húsz évig dolgozott. 1996-ban ment nyugdíjba. Nős, egy fia és két unokája van.

Darvas György sikeres, harmonikus ember benyomását kelti. Ami nem kevés! Másfél évtizedig dolgozott az Izzóban, ebből több mint tízet gazdasági vezetőként. Az izzós évekre ma is szívesen emlékszik, és örömmel vesz részt a volt tungsramos vezetők számára szervezett találkozókön. Ahogy örömmel jött erre a beszélgetésre is.

Honnan indultál, mik voltak ifjúkorod meghatározó élményei?

Gyermek- és fiatalkori emlékeim Újpesthez kötődnek. A Vörösmarty utcai óvoda, ahol édesanyám óvónő volt, a Toldi utcai elemi, az Április 4. téri fiúiskola,

ahova 2 év piarista gimnáziumi kitérő után kerültem – akkor lett ugyanis a 4 elemiből 8 általános –, amelynek ablakából sóvárogva nézegettük a szomszédos lányiskola tanulóit. Koedukált osztálynak ekkor még hírehamva sem volt. És persze a Könyves Kálmán Gimnázium, ahol 1954-ben érettségiztem. Meg természetesen a sport, ami esetemben az úszást és a vízilabdát jelentette. Az akkori Dózsát, majd a Vasas Izzót.

A sport révén kerültél dolgozni is az Izzóba?

Igen, de nem közvetlenül. Úszásban vérmes reményeim nem voltak, elkezdtem vízilabdázni, mert azt érdekesebbnek is találtam, és átigazoltam az Izzóba. Úszni, vízilabdázni. „Világraszóló” tehetség nem voltam, nagy eredményeket sem értem el, így, mikor '56-ban bekerültem a Közgazdaságtudományi Egyetemre, a sportolást abbahagytam. Azonban a kapcsolatok megmaradtak, és – mint volt izzós sportoló, mint tősgyökeres újpesti – természetesen a Tungsramban akartam elhelyezkedni. Ez abban az időben nem volt könnyű! Szigeti Tonó bácsi, aki ismert és népszerű volt az úszó- és vízilabdaéletben, ő intézte el, hogy felvegyenek. Üzemgazdászként kerültem be '60-ban a Rádiócsőbe. A „Király-korszakban”, 1960. szeptember 1-jén.

Milyen volt az első munkahely?

Nagyon tetszett! Sok tehetséges fiatalal dolgoztunk együtt. Mindegyik mérnök volt, én egyedül közgazdász. A gyáregység-vezető, Király Endre egy nagyon intelligens, ma úgy mondanák „nagy formátumú” vezető volt. Az őt követő Mészáros Sándorról is hasonló a véleményem. Üzemvezetőként maga köré gyűjtötte a fiatalokat, szakmai önképzőkört szervezett, előadásokat tartott.

Kiegészítésül pedig ott volt a vállalati kulturális élet szervezése.

Nem voltam soha valami nagy mozgalmi ember, de vonzódtam a kultúrához. Sokat olvastam, szerettem a zenét, szerettem a képzőművészetet és a társaságot. Ez az ambícióm találkozott a KISZ-vezetés igényével, hogy lendítsük fel a fiatalok kulturális életét, legyenek programok, szórakoztató és ismereteket adó rendezvények, és próbáljuk őket ezekben minél jobban bevonni. Író-olvasó találkozók, színházlátogatásokat, színház utáni művész-közönség találkozók szerveztem az Izzóban. Együttműködtem a Szakszervezet kultúr-bizottságával is. Jól érezhető pezsgést sikerült elindítanunk. Minden évben megszerveztük például az Izzó Fesztivált, amely gyáregységek közötti vetélkedés volt.

1963-ban nevezték ki a Sajtoló- és Szerszámgyar számviteli vezetőjének.

Zala Hugó bácsi helyére nevezték ki, aki nyugdíjba ment.

A legfiatalabb számviteli vezető voltam – 27 évesen – a vállalatnál. Kinevezésemkor és még néhány hónapig Molnár János, majd Pósfai József, utána pedig Iványi Ferenc volt a gyáregység-vezető. A Sajtolóban nagyon jó kollektíva dolgozott együtt, szép emlékeim vannak ebből az időből is. Különösen Iványi Feri idejében sikerült jó csapatot kialakítani. Jellemző, hogy pl. a munkaügyi vezető az a sajnos igen fiatalon elhunyt Fogarasi Karcsi volt, aki később a Győri Gépgyárnak, majd a Vákuumtechnikai Gépgyárnak lett az igazgatója. Ez egy sikeres és eredményes időszaka volt a Sajtólónak, amit külön kellemessé tettek a munka utáni baráti összejövetelek, közös programok.

Hogyan kerültél vissza a Rádiócsőbe?

1970-ben neveztek ki Mészáros Sándort a Rádiócsőgyár igazgatójának. Ő hívott vissza. Elöttem Németh Jóska volt a gazdasági vezető. Ő átment a Gazdasági Igazgatóságra, és az önelszámolási részleget vette át, vagy alakította meg. Mészáros Sanyi rávette, hogy a Jóska helyére menjek vissza a Rádiócsőbe. 1970-től 1975-ig dolgoztunk együtt. Jól megértettük egymást. Bóta Sándor volt a főmérnök. Hármunk közül rám hárult az a feladat, hogy a gazdasági és pártvezetés közötti konfliktusokat kezeljem. Nem voltak nagy összeütközések, mégsem volt kellemes feladat. Igaz, hogy segítségemre volt a gyár fődíszpécsere, Kanyó Ervin is, akivel – lévén, hogy gyermekkorunkban szomszéd utcában laktunk – jó haverság alakult ki. A Rádiócsőgyárral többször sikerült a Kiváló Gyár címet elnyerni, ami a jó munkán kívül – most már bevallhatom – az ügyes tervezésnek és a tervtárgyalásokon történő sikeres szereplésnek volt köszönhető.

1975-ben kiléptél, és elmentél a Kézműipari Vállalathoz. Miért?

Szerettem volna a vállalati központba kerülni, konkrétan a külkereskedelmi vonalra. Nem volt rossz a gyáregységekben sem, de teljesen el voltam zárva a külvilágtól. Borzasztó rossz volt, hogy semmi olyan feladatot nem kaptam, amivel kapcsolatba kerülhettem volna vállalaton kívüli intézményekkel – nem feltétlenül a minisztériumokra gondolok – bővíteni a

tudásomat, látókörömet. Sajnos – az ígéretek ellenére – nem sikerült az Izzó kereskedelmi szervezetében megfelelő álláshoz jutnom, ezért fogadtam el a pénzügyi főosztályvezetői kinevezést a Kézműipari Vállalatnál, amely a Fővárosi Tanács legnagyobb vállalatának számított, 16 000 fővel. Korábban a pénzügyekkel egyáltalán nem foglalkoztam, ezért ez nagy kihívást és sok új ismeret elsajátítását jelentette számomra

Ki ajánlott a Transelektrohoz?

KISZ-es kultúrkapcsolatok révén kerültem kapcsolatba Borovitz Tamással, aki a Röplabda Szövetség főtitkáráként gyakran jött az Izzóba, mivel az Izzónak nagyon jó röplabdacsapatai voltak. Ilyenkor mindig jökt beszélgettünk. Később a Transelektro személyzeti főnöke lett. Ő beszélt rá a váltásra, ami nagyon szerencsés lépésnek bizonyult.

Mi volt a Transelektro profilja?

Egy nagy külkereskedelmi vállalat volt, amely erős-áramú termékekkel és energetikai berendezésekkel foglalkozott. Nagyon jó csapat volt, jó szellemű, konstruktív gondolkodású vezetőségével. Mára a privatizáció eredményeként egy tekintélyes – tisztán magyar tulajdonú – holding lett.

A családod hogy van?

Feleségem szintén közgazdász, ugyancsak hosszú ideig izzós volt, de a gyermeknevelés lakáshoz közeli munkahelyet kívánt. Így lett BRG-s. 1986-tól nyugdíjas. Zoltán fiamat, aki 1966-ban született, az idegenforgalom érdekelte, s ma a szállodaiparban tevékenykedik.

Nagyon jól nézel ki. Az ősz hajad ellenére tíz évet nyugodtan letagadhatnál.

Köszönöm. Én már az Izzóban is ősz voltam, ez családi örökség. Az egészségem teljesen rendben van. Úszni lusta vagyok. A tenisz érdekesebb, hetente háromszor játszom pár órát. Jól érzem magam a bőrömben.

Örültem, hogy ilyen jó erőben láttam, hogy jól van.

Dévai Huba

1936. november 19-én született Debrecenben. Karcagon nőtt fel, ott végezte a középiskolát is. 1960-ban szerzett diplomát a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán, híradástechnikai szakon. A Telefongyárban kezdett dolgozni. 1963-ban lépett be az Egyesült Izzó gyöngyösi gyárába (akkor még „Szerszám- és Készülékgyár”, később „Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyár”), és kezdettől fogva itt dolgozott különböző beosztásokban. Volt üzemmérnök, csoportvezető, osztályvezető, majd 1971-től gyáregység-vezető. 1983-ban a gyöngyösi gyárat a Mikroelektronikai Vállalathoz csatolták. Az ezt követő – Skultéti János igazgató nyugdíjazása és elhalálása utáni – átszervezéssel egyidejűleg a gyár főmérnök-helyettese lett. A gyár privatizálása után kialakult vezetéssel azonban már nem tudott együtt dolgozni, ezért 1991-ben kérte nyugdíjazását. Ezután 10 évet egy építőipari vállalkozásnál töltött. Tényleges nyugdíjazására 2001 végén került sor.

Magas, sportos, örök vidám, a magyar félvezetőgyártás egyik neves képviselője. Pályafutása során átélte a félvezetőgyártás „gyermekéveit”, majd „fénykorát” és – megítélése szerint – hanyatlását. Visszaemlékezésiben nincs panasz, inkább csak nosztalgia az egykori gyöngyösi sikerek iránt. – Indításként egy szokványos kérdés: Már az iskolás éveidben is megvolt benned a műszaki érdeklődés?

Igen, habár kezdetben még vegyész szerettem volna lenni, anyai indíttatás révén. Édesanyám gyógyszerész volt, és nagyon sok időt töltöttem mellette a különböző gyógyszer-alapanyagok kevergetésével. Aztán egy rövid ideig gondolatban az építészet felé váltottam, nem tudom, miért. Úgy másodikos-harmadikos gimnazista

lehettem, amikor már határozottan a villamos szakma felé fordultam. Az osztályban voltunk néhányan azonos érdeklődésűek, el is neveztek bennünket „trafósok”-nak. Sokféle – mai fejlett primitív megoldásnak minősíthető – elektrotechnikai, rádiótechnikai dolgot készítettünk. Ettől az időszaktól kezdve nem volt kétséges, hogy a Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karára megyek továbbtanulni.

Többen panaszkodtak, hogy az ötvenes években igen nehéz és körülményes volt a választott egyetemre bekerülni. Neked is voltak ezzel problémáid?

Nem. 1955-ben érettségiztem, kitűnő eredménnyel. A karcagi gimnázium igen erős középiskola volt, nagyon jó indítást adott az egyetemi felvételihez. Gyakorlatilag nem is készültem a felvételire, csupán az utolsó napokban olvastam bele a Szabad Népbbe, arra számítva, hogy politikai témájú kérdést is kaphatok. Maga a felvételi vizsga könnyen ment. Politikai vonatkozású kérdést nem is kaptam. Bennem is volt ugyan egy kis félsz az akkori kategorizálás miatt, mivel „egyéb” származású voltam (nemcsak édesanyám volt értelmiségi, ügyvéd édesapám is, igaz, hogy ő 1942-ben meghalt). De az én esetemben mindez nem jelentett problémát. A felvételi vizsga szóbeli része azért emlékezetes számomra, mert – miután minden kérdésre jól válaszoltam – a vizsga vége felé a felvételi bizottságban helyet foglaló egyetemi DISZ-titkár megkérdezte, hogy sportolok-e? Mondtam, hogy igen, mégpedig több sportágban. „Az egyetemi tanulmányaid során is folytatod a sportolást az egyetemi sportkörben?” – kérdezte azután. Határozott igennel válaszoltam. Ekkor már sejtettem, hogy felvettek.

Az egyetemi évek alatt mit tapasztaltál, milyen volt az akkori hallgatók tudásszintje?

Ez nehéz kérdés. Tény, hogy 560-an kezdtünk, és 125-en végeztünk. Nagy volt a lemorzsolódás. 1956-ban nagyon sokan „disszidáltak”, majd különösen a második év végén, az úgynevezett alapszigorlatokon hullottak el sokan.

Az eredményes diplomavédés után pedig jött Gyöngyös, a nagy kihívások időszaka. Hogy kerültél az Izzóhoz és Gyöngyöstre?

Az egyetem elvégzése után megházasodtam. Budapesten, feleségem szüleinél laktunk. Kezdetben nem is volt semmi gond, azonban 1962-ben megszületett a lányunk, és ettől kezdve egyre nehezebbé vált a helyzetünk, mivel anyósom kétségtelenül segítő szándékait feleségem nehezen viselte el. A költözés elkerülhetetlenné vált, de nem volt hova. Sorra jártam az álláshirdetéseket megjelentető cégeket. Voltam Esztergomban, Szolnokon, Szegeden, de lakást egyik cég sem tudott biztosítani. Azután 1962 őszén a Népszavában olvastam egy apróhirdetést, miszerint „A Gyöngyösi Szerszám- és Készülékgyár keres felvételre villamosmérnököket, vegyészmérnököket, fizikusokat.

Felvétel esetén lakást biztosítunk”. Azonnal leutaztam Gyöngyösre, ahol közölték, hogy az Egyesült Izzó Gyöngyösre fogja telepíteni a félvezetők tömeggyártását, és ehhez keresnek mérnököket, főiskolai végzettséggel rendelkezőket. Budapesten Huvé Pista bácsinál kellett felvételi vizsgát tennem, majd 1963. nyarán Gyöngyösre költöztünk.

Mióta működött a gyöngyösi gyár? – 1953-ban jött létre mint gépgyár – hadiüzemi besorolással. Egy budapesti fegyvergyárnak volt az úgynevezett tükörüzeme, ami azt jelentette, hogy a gyár elkülönített részében komplett – főleg lőszergyártásra alkalmas – gyártógépek álltak lezsirozva, anyaggal feltöltve arra az esetre, ha a budapesti üzem megsemmisülne. A gyár „működő” része mezőgazdasági gépekhez, traktorokhoz gyártott alkatrészeket. 1963-ban eldőlt, hogy oda települ a félvezetőgyártás, a gyárat az Egyesült Izzóhoz csatolták. Kezdetben nem kevés problémánk volt abból, hogy a gépgyártás mellé félvezetőgyártás települt. A két szakma olyan távol volt egymástól, mint a kazánkovács a fülörvostól. Nem csak a szakmák közötti különbség okozott feszültséget, hanem az is, hogy az ő szemükben mi a pesti „fehérköpenyesek” voltunk. Kezdetben a gépgyártásból irányítottak át hozzánk vezetőket. Szereplésük nem mindig járt sikerrel, az első üzemvezető elment pedagógusnak, a párttitkárt leváltottuk. Amikor egy önálló pártalapszervezet alakult a félvezetőgyártás területén, „magunknak” választottunk párttitkárt. Közben a félvezetőgyártás örült léptekkel haladt előre.

Tényleg, mit és milyen felhasználási területekre gyártottatok?

A kezdeti időszakban germánium-diódákat és -tranzisztorokat. 90%-uk hazai felhasználókhoz került. Nagyon kevés exportunk volt. Változás akkor következett be, amikor a kelet-németek és a csehek már csökkentették a Ge-alapú eszközök gyártását. Exportunk ugrásszerűen megnövekedett mind a dióda-, mind a tranzisztor-eladásokból. Az eladásokra egyébként elég kevés rálátásunk volt, mivel az értékesítési szervezet Budapesten volt. Hozzáink a vevői reklamációk révén jutottak el piaci információk. Vagy említhetem a Videotonnal való együttműködésünket, amely révén például a „mintaként” behozott nyugati TV-készülékekből láthattuk a szakma rohamos fejlődését.

Milyen volt a kapcsolatuk a budapesti központtal? Kapcsolatunk rendszeres volt. Ők a fejlesztéssel foglalkoztak, mi a gyártással. Az együttműködés így adott volt. Volt ugyan néhány gyöngyösi kolléga, aki hiúsági kérdést csinált abból, hogy mi nem kaphattunk fejlesztési feladatokat. Különösen a nagyberuházás megvalósulása idején hiányolták azt, hogy nem kaptunk kellő önállóságot. Én akkor gyáregység-vezető voltam, és igyekeztem ezeket a szembenállásokat letörni, az

ellentéteket elsimítani. A fejlődés középső szakaszában a termékválasztékunk folyamatosan bővült. A különböző teljesítményű germánium-tranzisztorok gyártása mellett megkezdtük a szilícium-alapú diódák és tranzisztorok gyártását. Kezdetben csupán 4-5 éves lemaradásban voltunk a nyugat-európai gyártókkal szemben, később ez – sajnos – növekedett. Nagyon jelentős exportunk volt a Szovjetunióba, Csehszlovákiába és az NDK-ba. Ebben az időszakban kb. 2500 fő dolgozott Gyöngyösön a félvezetőgyártásban. Jelentős sikerekről számolhattunk be.

Azután jött még néhány izgalmas év a Fairchildtól vásárolt IC-gyártás kapcsán, majd hirtelen kiderült, hogy nincs szükség magyarországi félvezetőgyártásra, vagy legalább is nem ekkora volumenben és nem ilyen termékválasztékkal.

Valóban, a következő fejezetet a Fairchild-Izzó együttműködés nyitotta meg, amelynek eredményeként Gyöngyösre települt az integrált áramkörök szerelése és mérése. Eleinte az volt az elképzelés, hogy az elemgyártás is Gyöngyösön lesz, ehhez azonban az Izzónak már nem volt elég pénze. A szerelő-mérő üzem hamar elérte a névleges kapacitást. Maga a Fairchild is meg volt elégedve a gyártott termékeink minőségével – olyannyira, hogy az ő bélyegzésüket használhattuk, ezzel értékesíthettük a termékeket. Megnőttek az export-értékesítési lehetőségeink. A sikersorozat után a félvezetőgyártás létjogosultsága egyik napról a másikra megszűnt. NDK-s szakmai barátaink szerint akkor, amikor lebontották a Berlini Falat, amivel mindenki számára elérhetővé vált a nyugati piac. Olcsóbban és jobb minőségű termékhez juthatott hozzá mindenki. A versenyhelyzet tehát jelentősen megváltozott. Ráadásul a gyöngyösi gépgyártás „Nagy Vevője”, a szovjet piac fizetéseképtelenné vált. Minden adott volt a csődhelyzethez. Azután jött a privatizálás, ami számomra kedvezőtlen gyárvezetést hozott, ezért 1991-ben – 55 évesen – kértem nyugdíjaztatásomat. Azonnal „beleestem” egy kft.-be. Építőipari profil, „neked nem kell érteni ehhez, te leszel az ügyvezető” – mondták a társak. További 10 év ebben a közösségben telt el, eleinte viszonylag kevés munkával és leterheléssel, később napi 14-16 órás, sok utazással járó elfoglaltsággal. Közben a félvezetőgyártás is több tulajdonosváltáson esett át. Most a Vishay nevű amerikai világcég a tulajdonos. Nekünk, régieknek pedig maradt a nosztalgia, a régi történetek felemlgetése az évenként ismétlődő gyöngyösi „izzós találkozón”.

Mit csinálsz most, mivel telnek napjaid?

2001 végével mentem nyugdíjba „igaziból”, azóta élvezem a kertés-házás életformát. Segítségét jelent a nyugdíj mellé, hogy néha hozzá tudok jutni műszaki fordításokhoz, ezzel tudjuk tartani korábbi (soha sem fényűző) életszínvonalunkat.

Falus Gabriella

1930. december 29-én született Budapesten. Érettségi vizsgát a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban tesz 1949-ben, majd 1953-ban elvégzi a Közgazdaságtudományi Egyetem külkereskedelmi szakát. 2003-ban megkapja az egyetem aranydiplomáját. A külkereskedelem iránt vonzódik, négy idegen nyelvből tesz felső fokú vizsgát. Első munkahelye az Elektroimpex Külkereskedelmi Vállalat, ahol a Laboratóriumi Műszer Export Osztály munkatársa, majd vezetője. Átszervezés miatt az osztállyal együtt a vállalatból kiváló Metrimpex dolgozója lesz. 1969-től 1975-ig férje megbízatása folytán Argentínában dolgozik, ahol kereskedelmi titkárként a Tungssrammal is foglalkozik. Az Egyesült Izzóban 1975-ben helyezkedik el. Először a Marketing Főosztály vezetésével bízzák meg, majd az Izzólámpa Export Főosztály vezetője lesz. 1977 őszétől 1982-ig, öt éven át a Tungssram Kereskedelmi Igazgatója Olaszországba szóló kereskedelmi tanácsosi kinevezéséig. 1987-ben hazatér, és további hat évig végez vezetői tevékenységet a kereskedelem-fejlesztés és beruházás-ösztönzés területén. 1993-ban a Hungarian Investcenter-Tradeinform (a mai ITDH jogelődje) vezérigazgatójaként megy nyugdíjba. Fél évszázada él férjével boldog házasságban, egy fia és két, már felnőtt unokája van.

Alighanem, amióta vezetők és vezetettek léteznek a világon, örökké vitatott kérdés marad, hogy megfelelő-e a nők aránya az irányításban? Illetve, hogy az a hölgy, aki pozícióban van, megfelel-e környezete várakozásainak, azaz jól fogja-e össze, jól vezérli-e az ügyet, aminek jobbítására bizalmat kapott? Ilyen és ehhez hasonló gondolatok járnak a fejében, miközben találkozni készülök Falus Gabriellával, a volt Tungssram

messze egyetlen női igazgatójával. Amikor megpillantottam, azonnal éreztem, hogy jelenség-lényegű személyiség lesz beszélgető partnerem. S máris megfogalmazódott bennem a tulajdonképpeni kérdés megfajtése is: az a nő jó vezető, aki képes minden hivatalos gond, probléma, siker és csalódás mellett, sőt ellenére megőrizni magában nőiségét és azt kisugározni környezete felé.

Falus Gabriella hosszú évekig irányítója volt annak a területnek, ahol végeredményben eldőlnek a dolgok: amit kínálni tudunk, azt jól kínáljuk-e, amit kérnek tőlünk, azt vállalhatjuk-e? Eladható-e az, amit eladni szeretnénk? Az első kérdés is ebből következik: mi alakult ki előbb önben, a nyelvek iránti, vagy a külkereskedelem iránti vonzalom?

Eredetileg orvos akartam lenni, de úgy alakult, hogy a Közgazdasági Egyetemre vettem fel. Hosszú ideig próbáltam átkerülni az orvosira, de nem sikerült. Ez akkor sem volt egyszerű dolog. Akkoriban az egyetemen a harmadik évtől lehetett szakosodni, s mivel addigra már több nyelvet jól beszéltem, érdekelni pedig az operatív dolgok érdekelték, a külkereskedelmet választottam. Visszatekintve: ma már nem bánom, hogy közgazdász lettem, talán nem is lettem volna olyan jó orvos, mint amilyen külkereskedő vált belőlem.

Visszavezethető családi szálakon a nyelv iránti vonzalom, illetve nyelvérzék?

Abban a szerencsében volt részem, hogy ismerhettem a dédnagymamám, aki félig-meddig osztrák volt, és velem óvodás korom óta németül beszélt. Ő ültette el bennem a nyelvek szeretetét. Még elemi iskolában kezdtem angolul tanulni, a középiskolában ez folytatódott az oroszsal, az egyetemen hozzájött a francia is, a házassággal meg a spanyol. Ugyanis a férjemnek spanyol az anyanyelve. Az olasz nyelv azután nagyon könnyen „ragadt rám”, míg Olaszországban dolgoztam. Nagy könnyebbség volt, a szakmában pedig nagy előnyt jelentett, hogy pl. akármilyen nyelven jött a posta, az számomra érthető volt, és bármelyik partnerrel tudtam valamilyen közös nyelven beszélni. A tárgyalásokon nem kellett külön erőfeszítésként arra figyelmem, hogy idegen nyelven beszélünk.

Legyen kedves beavatni egy titokba: a kereskedőnek mindegy, mit ad el, vagy nagyobb a siker esélye, ha valami „köze” is van az áruhoz?

Istenigazából akkor tud megfelelően foglalkozni egy áruval, ha bizonyos szinten ért hozzá. A Metrimpexnél, ahol laboratóriumi műszerek értékesítésével foglalkoztam, még egy szaktanfolyamot is elvégeztem, hogy valamennyire megismerjem termékeinket.

Akkor most előtűnt az Izzó kapuja. Lépjünk be rajta! Már Argentínában is foglalkoztam a Tungssrammal. Jöttek ki külkereskedelmi és ipari szakemberek a gyár-

ból. Amikor mandátumunk lejártakor hazajöttünk, természetesen felmerült a „hogyan tovább” kérdése. Több állásajánlat közül végül a Budavox és a Tungstram ajánlatának mérlegeléséből a Tungstram lett a „nyerő” az exportlehetőségek miatt. Az akkori kereskedelmi igazgató, Teke László – aki évfolyamtársam volt az egyetemen – bízott: „gyere el, a marketingen megismerkedhetsz a vállalattal, és utána átnyergelsz export-vonalra!”

Az a marketing, amit ma annak nevezünk, akkor még csak csirájában volt meg...

Nekem átmenetet jelentett a tényleges exportmunka felé. Akkor tudtam erre váltani, amikor a Lámpa főosztályt kettéválasztották, s kineveztek az Izzólámpa Export Főosztály élére. Sajnos ott se lehettem sokáig, mert szó szerint rábeszéltek: legyek a kereskedelmi igazgató.

Ez gyors karrier! Hogy érezte magát abban a gyárban, ahol legendás volt generációk felnövekvése, folytatógalossága?

Nagyon jól, pedig a kezdet nekem sem ment könnyen. Egyébként sem vagyok gyorsan barátkozó típus, ami miatt eleinte ütköztem is. Egy példa: még a marketingen voltam, amikor szóba került, hogy bizonyos nyilvántartásokat számítógépre kell vinni. Készült egy tervezet, amit én külkereskedelmi szakmai szempontból bíráltam. Ha jól emlékszem, odáig is „elmerészkedtem”, hogy kijelentsem: ebben és ebben a vezérigazgatónak szerintem nincs igaza. Akkor kicsit nekem is támadtak, mondván: még alig vagyok tungstramos, hogy gondolom? Az igaz – válaszoltam –, viszont a szakmát ismerem. Vagyis beleütköztem ebbe a „Tungstram-család” szemléletbe: nem elég a gyárban sok időt eltölteni, ha apád vagy anyád vagy mindkettő nem volt izzós. Az a különös dolog történt később, hogy akaratlanul folytatója lettem ennek a hagyománynak, mert a fiam a 90-es évek második felében néhány évig felelős beosztásban dolgozott a GE-nél. De visszatérve kezdeti nehézségeimre: ez a „tungstramos gyökerek” nehéz eset volt, de utána azt tapasztaltam, hogy azok, akik számítottak, értékelték a szakmai és emberi hozzáállást, a hozzáértést. Többen mondták: nem is hitték, hogy ilyen hamar be tudok illeszkedni és részévé válni ennek a zárt közösségnek.

Hogyan boldogult azokkal, akik már sok vihart megélték a Tungstram „hajóján”, illetve akikre – jó értelemben persze – azt lehetett mondani, hogy „nem a 6.20-sal jöttek”?

Úgy, hogy én sem a 6.20-sal jöttem! Másképp nem is ment volna! Egyetlen módszerben hittem: szakmailag és emberileg is rá kell találni arra az alternatívára, ami egy adott témához a legmegfelelőbb. Magam nem

voltam egy asztalra csapó, hangot felemelő, a többieket túlkiabáló típus, inkább igyekeztem megkeresni a legjobb, legelfogadhatóbb megoldásokat. Nem voltam önkényes vezető, mindig igyekeztem meghallgatni mások véleményét is, és ha úgy láttam, hogy valaki az enyémnél jobb megoldást javasol, hagytam magam meggyőzni, és ezt hirdettem is.

A 82 utáni évek változása az életében összefüggött az olaszországi külkereskedelmi kirendeltségvezetői megbízással?

Amikor kineveztek milánói kereskedelmi tanácsosnak, még szó sem volt a Tungstram privatizálásáról. Döntésemet az motiválta, hogy Olaszország a harmadik legnagyobb kereskedelmi partnere volt Magyarországnak, és Milánóban „virágzott” a kereskedelem. Nyugdíj előtt ez volt az utolsó lehetőségem ilyen megbízásra. Ugyanakkor sajnáltam elhagyni a Tungstramot.

Olaszországból hazatérve nem fejezte be az aktív pályáját?

Pedig esküszöm, be akartam! Hogy újra több időt tölthessek a zongoránál, a számítógép előtt, hogy elolvassam mindazt, amire a munka mellett nem volt időm, hogy unokázzak. Mellesleg, de korántsem mellékesen, ekkor kaptam a Munka Érdemrendet, meg egy ajánlatot a Konjunktúra és Piackutató Intézetnél a kereskedelem-fejlesztés és a külföldi beruházások ösztönzésének megszervezésére. Ez nem feltétlenül volt az „én világom”, de felkeltette az érdeklődésemet. Ebben az időben pl. – amikor egy esetleges EU-tagság még kéjes álom sem volt – sikerült rábeszélnem a Külgazdasági Minisztériumot, hogy hozzunk létre egy EU információs irodát, melyhez a belga állam anyagi közreműködését is igénybe tudtuk venni. Ez lett aztán a mai működő Euro Info Center. Azután 1993 végén, a HIT, a minisztérium kereskedelmet és beruházást ösztönző vállalata (a mai ITDH jogelődje) vezérigazgatójaként mentem végleg nyugdíjba.

Hogyan él azóta, ma már valóban „csak” magánemberként, és van-e kapcsolata a szakmával?

Nagy szerencsém, hogy a férjemmel hasonlóan gondolkodunk a „hétköznapi” élet egy sor dolgáról. Mindig készültem arra, hogy amikor már nem leszek „aktív”, legyen valami más, amivel foglalkozni tudok. Ilyen lett pl. a számítógép és az Internet. Élvezem például az összegyűlt kismillió fénykép, dia számítógépes feldolgozását, rendszerezését is. És újra zongorázom. Mindent egybevetve, nagyon szerettem a szakmámat, a munkámat, hisz a külkereskedelmi munka, többek között attól szép, hogy nem monoton, mindennap más, minden nap újat hoz. De az aktív évek elmúltak.

Ha megkeresnék az EU-hoz kapcsolódás valamilyen feladatával? – Már nem vállalnék ilyet.

Dr. Farkas Mihály

1950. május 16-án született Pécsen. Középiskolai tanulmányait Kaposváron fejezte be. Karrierjét jelentősen befolyásolta az a tény, hogy 14 éves kora óta rendszeresen sportol (a Kaposvári Dózsa röplabdacsapatának játékosaként 53 alkalommal szerepelt a magyar ifi-válogatottban), ezért – noha a Pécsi Janus Pannonius Állam- és Jogtudományi Egyetemre nyert felvételt – a Budapesti Spartacus SC hívására hamarosan átigazol, felköltözik Budapestre, ahol a felnőtt válogatott tagjaként 11 alkalommal szerepelt nemzeti színekben. A Tungsrámhoz 1973-ban került, felesége úi. állást kapott a cég lakótelepi óvodájában, s rajta keresztül a Tungsrám SC vezetői hamarosan rátaláltak a kiváló sportolóra. Hosszú éveket töltött a vállalat Szakszervezeti Jogsegélyszolgálatánál, miközben aktívan sportolt a vállalat férfi röplabda-csapatában. 1978-tól a Jogi Főosztály munkatársa volt, ahol munka- és gazdasági jogi peres ügyekben képviselte a vállalatot, segítette a vidéki gyárak jogi ügyeinek intézését, majd a 80-as évek végén, 90-es évek elején részt vett a Tungsrámból kiváló számos önálló vállalat alapításában. 1986-ban a Jogi és Iparjogvédelmi Főosztály Munkajogi Osztályának vezetője, majd 1989-ben – igazgatói besorolással – főosztályvezető jogtanácsos. 1994-ben távozott a cégtől. Azóta a Budapesti Ügyvédi Kamara tagjaként önálló ügyvédként dolgozik, közel a kellemes emlékekhez, a régi Tungsrámhoz, Újpest központjában lévő irodájában. Felesége, Judit elvesztését mai napig nem tudta fel dolgozni. Egyedül él, 29 éves fia már régen önálló.

Úgy hozta az élet, hogy Farkas Mihály saját maga által írt önéletrajzi adatait csak egy telefoninterjú segítségével sikerült kiegészíteni. Az ilyen beszélgetéseknek

megvan az a baja, hogy az ember nem látja a tekintet, lehetetlen észlelni annak finom rezdüléseit, a fránya technika ilyenkor pusztán csak információ-csejéjére jó. Ennek ellenére Misi szavaiból még így az éteren keresztül is átsütött a nagy tudású, sikeres jogász-sportember szerénysége, aki teljesen hihető őszinteséggel mesélt arról, hogy a Tungsrámtól történt távozása után, „magánzó” ügyvédként megtett első lépéseinél a legnagyobb problémát az jelentette, hogy most először kellett tanácsaiért pénzt kérnie, nem úgy, mint a régi szép időkben, a jogszolgáltatásként eltöltött években. – Kedves Doktor Úr, mi kollégák voltunk ám, csak elkerültük egymást, én ugyanis dolgoztam a Jogügyi Osztályon. Pánczél Dénes helyett én vezettem le a fegyelmi eljárásokat mint fegyelmi előadó. Talán még te is emlékszel a nevére.

Dini nevére? Persze, utána a Homoki Ági jött. Én akkor kerültem oda, amikor Sárffy Zoltán volt az osztályvezető. De sok – szakmailag is elismert – kolléga mellett olyan nagyszerű emberekkel is együtt lehettem mint dr. Leleszi Imre, dr. Martin György és dr. Stanka István, akikkel nem csak együtt dolgoztam, de a barátságukkal is megtiszteltek.

Írod az önéletrajzodban, hogy Pécsen születél, majd Kaposvárról kerültél a Tungsrám bűvkörébe. Hogyan is történt ez? Hogy fedeztek fel?

Tulajdonképpen engem a Spartacus hozott fel. Akkoriban az NB II-es Kaposvár csapatában játszottam. Jól emlékszem, volt egy mérkőzésünk az akkor még ugyancsak NB II-es Tungsrámmal. A tét számukra az NB I-be való feljutás volt. És képzelted, 17 éves gimnazistaként hogyan éltem meg, hogy legyőztük a Tungsrámot! Ezt követően kerültem az NB I-es Spartacusba. Amikor azután 1973-ban megnősültem, a feleségem is Pestre került Kaposvárról, és első munkahelye a Tungsrám lakótelepi óvodája lett. Innét kezdődött az én tungsrámos életem is. A Vasas Izzó SC vezetői ugyanis megkerestek és „elcsábítottak”. Könnyű volt, mert rendkívül vonzó jövőképet vázoltak fel előttem. Ugyanannál a vállalatnál dolgozhattam feleségemmel, lakást ígértek, régi ifi-válogatott-társaimmal játszhatam újra együtt, és volt még egy nagy „adu” a kezükben: ígéretet kaptam, hogy „sportállás” helyett a vállalat jogi ügyeinek intézésében vehettek majd részt, vagyis dolgozhatok a választott „szakmámban”. Ez a perspektíva azért nyílható meg számomra, mert az átigazolással kapcsolatos tárgyalások egyik résztvevője, dr. Leleszi Imre, a csapat akkori edzője egyben a Tungsrám jogi főosztályának dolgozója is volt.

Aktív sportolóként mi volt a legnagyobb siker az életedben?

1974-től játszottam a Tungsrám férfi röplabdacsapatában. Akkoriban a magyar kupában második, a bajnokságban 3. helyezést értünk el.

Hogy indult a Tungstromos pályafutásod szakmai oldala? Neked tulajdonképpen a jogáspálya gazdasági oldala maradt. Megszeretted ezt a fajta munkát?

Nagyon kellemes évek következtek: megszületett a gyermekünk, befejeztem az egyetemet, dolgoztam a vállalat szakszervezeti jogsegélyszolgálatánál és sportoltam a vállalat röplabdacsapatában. 1978-ban lakást kaptunk, majd átkerültem a Jogi Főosztályra. De hogy a kérdés második felére is válaszoljak: egyrészt nagyon megszerettem ezt a fajta munkát, másrészt a jogsegélyszolgálatnál elsősorban ingyenes jogi tanácsadás volt a feladatom, tehát sok-sok ember ügyes-bajos jogi vonatkozású problémája, még váloperek is.

Ez valóban klasszikus ügyvédi pálya. De később, a gazdasági jellegű ügyek esetén nyilván voltak számodra jó és rossz témák is.

Szerettem a vállalatot képviselni más vállalatokkal szemben gazdasági ügyekben. Nem szerettem viszont például, ha szolgálati találmányok esetén a dolgozóval szemben kellett képviselni a vállalatot, amikor én is azt éreztem, hogy esetleg a dolgozónak van igaza. Összegezve, úgy éreztem, hogy mindazt, amit lehetett, elértem és megkaptam a Tungstromtól. Igyekeztem ezt elkötelezett munkával viszonzni. Munka- és gazdasági jogi peres ügyekben képviseltem a vállalatot, segítettem vidéki gyárak (Kaposvár, Győr, Hajdúság) jogi ügyeinek intézését. Részt vettem több társaság (Tungstrom Oktatási Leányvállalat, Tungstrom Lézer-technikai Kft., Tungstrom Sprint Kft., Tungstrom Konverta Kft. és Tungstrom Üdülő Kft.) alapításában. Tevékenységem elismerésének tekintem, hogy 1986-ban a Jogi és Iparjogvédelmi Főosztály Munkajogi Osztályának vezetője, majd 1989-ben – igazgatói besorolással – főosztályvezető jogtanácsos lettem. Büszke vagyok arra, hogy tagja voltam a Tungstrom Rt., a Tungstrom Lézer-technikai Kft. Felügyelő Bizottságának és a Tungstrom Kereskedőház Igazgatóságának. Képviseltem a vállalat vezetését a Tungstrom SC Elnökségében. Erkölcsi elismerésnek tekintem továbbá azt is, hogy a Magyar Röplabda Szövetségben megválasztottak a Jogi és Etikai bizottság elnökének.

No és milyen változást hozott az új tulajdonos, és hogyan élted meg a pályamódosítást?

A tulajdonosváltások (MHB és végül a GE) először rendkívül sokoldalú, széles látókört igénylő feladatokat jelentettek nekünk, jogászoknak. Főosztályunknak olyan jogi problémákat kellett megoldania, amelyekkel korábban a gyakorlatban talán senki sem találkozott. Megnőtt a jog jelentősége és így a mi megbecsülésünk is a Társaságnál. Néhány év alatt azonban szép lassan minden a helyére került. A feladatok

kezdték kevésbé színesek lenni, és a döntési jogkörök is elkerültek Magyarországról. A profilitisztítás miatt sok olyan munkatárs – beleértve a műszaki és fizikai területet is – távozott el a vállalatától, akikkel szívesen találkoztam nap mint nap. Lassan megérlelődött bennem a gondolat, hogy kipróbáljam magam a jogi munka egy másik területén is, és ügyvédként dolgozzam tovább. 1994-ben távoztam el a cégtől, és beléptem a Budapesti Ügyvédi Kamarába. Azóta egyéni ügyvédként dolgozom. Közeli a kellemes emlékekhez, a régi Tungstromhoz. Irodám ugyanis a kerületben, Újpest központjában van.

Hogyan lesz vállalati jogtanácsosból magánpraxist folytató ügyvéd? A zárt, izós családban töltött évek után hogy érzed magad magánzó ügyvédként? Könnyű volt a váltás, vagy neked is meg kellett küzdeni ezért?

Nagyon kellemes volt a Tungstrom mint munkahely, és kellemes volt a váltás is, azt volt nehéz megszokni, hogy közvetlenül és személyesen ellenszolgáltatást, pénzt kérjek a munkámért. Előbb-utóbb azonban tudomásul kellett venni, hogy az ügyvédi iroda fenntartása, a telefon- és közmű-számlák nekem is kiadást jelentenek, és ezt ki kell „termelnem”, különben „megszűnik” a munkahelyem. Mi egyfajta burokban élünk a Tungstromban. Csak mostanában jutottam el oda, nem tudom hány év után, hogy tudomásul veszem, ha valaki eljön hozzám jogi tanácsért, akkor én részére ugyanúgy szolgáltatást nyújtok, mint pl. az autószerelő vagy egy tisztítószalon. Az pedig már mindenkinek természetes, hogy a kapott szolgáltatásért fizetnie kell.

Pályafutásod a sporttal kezdődött, beszélgetésünk vége felé kanyarodjunk el ismét erre a területre: gondolom, van kapcsolatod a sporttal ma is? A röplabdával nincs. Magamat „sportoltatom”.

Többet azt jósolják, hogy sok más sportág között a röplabda is lassú halálra van ítélve. Nincs benne üzlet. Így érzed te is?

Egyetértek. Meg nincs piramis, megfelelő utánpótlás.

Végezetül, hadd kérdezzem meg, hogy a Tungstrommal maradt-e fenn formális vagy informális kapcsolatod? No és néhány szót a magánemberről is, ha lehet!

A Tungstrom tenisz-szakosztályának elnöke vagyok. Szabadidőmben sokat teniszezek. Feleségemet több mint hét éve vesztettem el, azóta egyedül élek. Van egy 29 éves fiunk – szintén a Tungstromban volt pályakezdő –, aki ugyan már külön költözött, de azért jelenleg is a Tungstrom-lakótelepen lakik. Azt hiszem, rám, ránk is igaz az, hogy a Tungstrom valamilyen formában még akkor is bennünk él, ha a kötelékek az évek folytán óhatatlanul meglazultak.

Fejes Sándor

1957. szeptember 30-án született Budapesten. A szakközépiskolai érettségi után 1976-ban az Egyesült Izzó tanulmányi ösztöndíjasaként műszerész munkakörben helyezkedett el a Konvertában. A katonai szolgálatot követően – egyéves egyetemi előkészítő után – 1984-ben felvételt nyert a Közgazdaságtudományi Egyetemre. 1987-ben szerzett közgazdász diplomát, és 1988-ban kinevezték a gyár főkönyvelőjének. 1990-től 1994-ig számviteli vezető a Tungstram központjában. 1994-ben vált meg a tungstramos kollektívától. Azóta több nyugat-európai érdekltségű cégnél töltött be főkönyvelői, pénzügyi igazgatói beosztást. Jelenleg az A.O. Smith Elektronikai Kft. pénzügyi igazgatója.

Dinamikus, a mai követelményeknek megfelelő „top menedzser”. Minden tétben az újabb és újabb kihívások motiválják. Örökmozgó, rendkívül céltudatos. Úgy vallja, hogy a megelégedettség számára csak „átmeneti állapot”.

Műszerészként kezdte a Konvertában, majd ugyanott lett főkönyvelő. Mi a siker története?

Édesapám ragaszkodott ahhoz, hogy az érettségi mellé szakmát is szerezzek. Kérésének ugyan eleget tettem, de én kezdettől fogva humán beállítottságú voltam, és ez már a szakközépiskolai évek alatt is látszott. Mivel elektroműszerész szakmát tanultam, édesapám ismeretsége révén az Egyesült Izzó tanulmányi ösztöndíjasa, majd a Konverta dolgozója lettem. Egyébként tizenketten mentünk az iskolából egyidejűleg oda dolgozni. Abban az időben a Konverta fő profilja az egyenáramú töltőberendezések és színházvilágítási rendszerek, valamint a fényforrásgyártó gépsorok elektronikai szabályozó egységei voltak, majd a

félvezetőgyártás is kiemelt jelentőségű lett.

Szerettem a fizikai munkát, és a jövedelmemmel is elégedett voltam, habár az anyagiak akkor még nem játszottak meghatározó szerepet az életemben.

1982-ben, a katonaság után adódott egy olyan lehetőség számomra, hogy egyéves egyetemi előkészítő tanfolyamra mehessen a gyár javaslatára. A tanfolyamon szakmunkásokon kívül szakközépiskolát végzetek is részt vehettek. „Beneveztem” tehát a SZET-re, majd 1984-ben felvettek a Közgazdaságtudományi Egyetem nappali tagozatára. 1987-ben az ipargazdaság szakon szereztem közgazdász diplomát. Megjegyzem, én már a katonaság előtt is tanultam, mégpedig a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán, de még idejében abbahagytam, mert tulajdonképpen nem akartam műszaki végzettséget szerezni. Egyébként is a Konverta tele volt főiskolát és egyetemet végzett mérnökkel.

Milyenek tervezték a jövődet?

Arra gondoltam, hogy pénzügyi, közgazdasági vonalon kell magamat képezni, és megcéloztam a gyári főkönyvelői beosztást mint elérendő célt. Szerencsémre ebben a gyárvezetés is partnerem volt, mivel a gyár akkori főkönyvelője nyugdíjazás előtt állt. Azt a lehetőséget kaptam, hogy az egyetem elvégzése után egy évet még együtt dolgozhattam a főkönyvelővel, majd ténylegesen átvettem a munkakörét. Én tehát tudtam, hogy miért tanulok és mi vár rám, ha visszamegyek az egyetemi tanulmányok befejezése után. 1988-ban lettem a gyár főkönyvelője. Nagy igyekezettel láttam hozzá a munkához, de számomra elég hamar kiderült, hogy nem az én elképzelésem szerint alakulnak a dolgok. Nem váltak be a reményeim, nem jöttek be a terveim, csalódott voltam. Ebben az időszakban keresett meg Harsányi Kati – aki akkor a fényforrásgyártási ágazatról leválasztott gép- és elektronikai divízió pénzügyi vezetője volt –, hogy menjek be a központba a divízió számviteli vezetőjének. A kérés kapóra jött számomra, egyébként is az akkor bekövetkezett vállalati privatizáció számtalan átszervezést jelentett vállalati és gyári szinteken egyaránt. A gép- és elektronikai divízió is így jött létre. Az átszervezésekkel egyidejűleg az új tulajdonos részéről megindult egy profiltisztítási folyamat is, ami többek között gyárak bezárásával vagy eladásával járt együtt. Ez utóbbi sors várt a Konvertára is. Megjegyzem, a Konverta dolgozói viszonylag jól jártak, mert – mondhatni, hogy kedvező áron – lehetőséget kaptak a gyár megvásárlására, és még évekig dolgozhattak a Tungstram rendelései alapján. Ezen a területen mindössze körülbelül 1 évig maradtam, nyilvánvaló volt ugyanis, hogy maga a divízió sem kerülheti el a folyamatos leépítést, és amikor hívtak a központi könyvelésre, elfogadtam a Számviteli Főosztály vezetői posztját. 1994-ig, két évig dolgoztam ebben a beosztásban.

Mi jellemezte a megváltozott körülmények között a számviteli terület munkáját?

A szervezeti felállás akkor az volt, hogy a GE-s számviteli, pénzügyi vezető készítette az amerikai szempontok szerinti éves jelentést, és nekünk kellett a keze alá dolgozni, elkészíteni a magyar elszámolást úgy, hogy minden gyárnak meglegyen az éves jelentése és minden ilyen egyéb adata, és ezt kellett átforgatni az amerikai elszámolási rendszernek megfelelően. Egyébként nagyon jó volt együttműködni az akkori amerikai főnökömmel, Herbert Fuchs úrral. Sokat tanulhattunk tőle. Beavatott bennünket az amerikai könyvelési technikába, mi pedig bemutattuk a magyar gyakorlatot. Meglepő módon érdekelte őt az, hogy mi hogyan csináljuk, hamar felismerte a számviteli rendszer logikáját, a két könyvelési eljárás különbözőségeit. Hozzájárult több számviteli vonatkozású fejlesztéshez, tehát szakmailag igen érdekes és változatos volt mellette a munkám.

Ebben az időszakban, 1990-ben kezdődött egy óriási nagy projekt a Tungstramnál, nevezetesen az SAP, a teljes integrált informatikai rendszer telepítése. A rendszer kialakítása a pénzügyi moduldal kezdődött, és utána lépésről-lépésre rakták hozzá a többi modult, a termelésirányítás különböző részeit, a vevőkiszolgálást, a raktározást stb. Nagyon jól lehetett a rendszerfejlesztőkkel együtt dolgozni. Kitűnő szakemberek végeztek ezt a munkát, előzetesen a világhírű SAP cégnél tanulták ki a szakmát. Olyan tudásra tettek szert ezáltal, hogy utána kelendőek lettek világszerte a számítógépes piacon. Nos ebben a projektben feladatom a pénzügyi modul működtetése és fejlesztése, a többi modul integrálása és a belépő vidéki gyárak beindítása volt. Mivel azonban nem volt segítségem, az informatikus munkatársak elmentek, egyre nehezebbé vált a munka, és a mi területünkön is megjelent a létszámleépítés igénye. Eljött az az idő, amikor már nem éreztem a munkám fontosságát, és látható volt, hogy előrelépési lehetőségem sem lesz ezen a területen. Bármennyire is hihetetlen, de kezdő pénzügyiseket vettek fel az amerikaiak. Ezek az amúgy tehetséges, de gyakorlatlan fiatalok több pénzügyi kurzuson mentek keresztül, több külföldi tanulmányúton vettek részt, majd 1-2 éves pénzügyi tevékenység ellátása után – ha azt sikerrel tudták teljesíteni – mentek tovább, a következő helyre. Nekem akkor már családom volt, tehát ez a lehetőség nem vonzott, és mivel fejlődési lehetőségem sem adódott, elhatároztam, hogy váltok. Végül 1994-ben eljöttem a Tungstramtól.

Az életrajzi leírásodból olvasom, hogy az utóbbi 10 évben immár a negyedik munkahelyen dolgozol. Mi

volt a gyakori váltások oka?

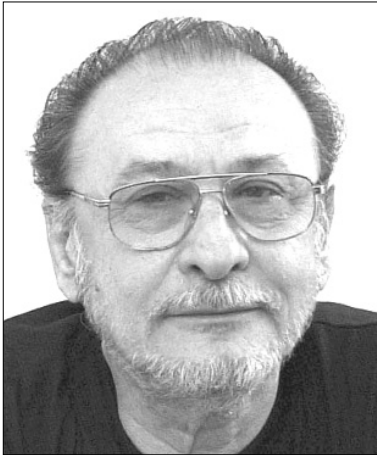
Kerestem az új szakmai kihívásokat, próbára tettem magamat több más területen. 1994 és 1997 között főkönyvelő voltam a holland érdekeltségű PRIMAGÁZ Magyarország Rt.-nél, 1997 és 2001 között pedig pénzügyi igazgató voltam a belga-francia érdekeltségű PROFI Magyarország Kereskedelmi Rt.-nél. 2001-től 2004-ig ugyancsak pénzügyi igazgatóként dolgoztam a német tulajdonú nemzetközi vállalatcsoport magyarországi vállalatánál, a Knorr-Bremse Fékrendszer Kft.-nél Kecskeméten, ami szakmai szempontból ugyan kielégítő volt, de a mindennapi utazásokat már nem tudtam hosszabb távon vállalni. Így kerültem végül a jelenlegi munkahelyemre, az A.O. Smith Elektronikai Kft.-hez pénzügyi igazgatónak. A cég amerikai tulajdonban van, villanymotorokat gyárt. Maga a feladat egyrészt azért volt vonzó számomra, mert a cég gazdasági mutatóin van mit javítani, és ez az a munka, ami igazán megfelel az elképzeléseimnek. A szakmunkás-képesítésem, továbbá az eddig megszerzett szakmai tapasztalatok nagy segítséget jelentenek számomra a mostani feladatok ellátásában. A jelenlegi munkám kifutását egyébként 3-4 évre kalkulálom. Nagy esélyem van azonban arra, hogy utána is itt maradjak, hiszen kilátásba helyezték, hogy várományosa lehetek a cég első számú vezetői posztjának. Ha kölcsönösen megfelelően egymásnak, akkor hosszú távon maradok. Erről azonban csak 2-3 év múlva lehet majd beszélni.

Azt vallom, hogy az én praxisomban 3-4 év alatt eljut az ember odáig egy cégnél, hogy nagy valószínűséggel már nem tud hatást gyakorolni a változásokra. Ahol eddig dolgoztam, ott viszonylag nagy léptekkel haladtunk előre, és ez hajtott engem is. Amikor a cég már beállt egy stabil állapotba, akkor már nem volt érdekes számomra a munka. Végül is engem a fejlesztési lehetőségek motiválnak. Ilyen habitusú ember vagyok, ez mozgat folyamatosan.

Hobbid? – Ami a kikapcsolódást illeti, a munka és a tanulás mellett a futball volt számomra mindig a fontos. A hetvenes évek második felében az Újpesti Dózsa ifjúsági csapatában játszottam. Később a Konverta kispályás csapatában játszottam sokáig, de a munka mellett ez már egyre kevésbé sikerült, így ezt is abbahagytam. A régi konvertás játszótársakkal ma is közeli kapcsolatot tartok. Ma már inkább kertészkedem, no meg hétvégenként kiülhetem főzési szenvedélyem. Ezenkívül maradt még a kirándulás a családommal, barátaimmal.

Család? – Nős vagyok, három lánygyermekünk van.

Fericsán Tibor †

1936-ban született Újpesten. 1954-ben a Könyves Kálmán Gimnáziumban érettségizett. Három szemesztert végzett Miskolcon a Nehézipari Műszaki Egyetemen, majd 1959-ben kapott diplomát a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karának gyártástechnológus szakán. 1959. május 20-án lépett be az Egyesült Izzóba, ahol, egyetlen munkahelyeként, 40 évig dolgozott. Kezdetben gépszerkesztőként a Mintagépgyárban, azután a Lámpagyárban csoportvezető, műszakvezető, művezető, üzemvezető volt. A Közgazdaságtudományi Egyetemen ipari mérnök-közgazdász diplomát szerzett, és megtanult angolul. Fényforrásgyártási gyakorlata és nyelvtudása alapján nevezték ki az első Tungstram vegyesvállalat műszaki igazgatójának Sri-Lankába, ahol két évig töltötte be ezt a tisztséget. Visszatérte után a Budapesti Fényforrásgyár főmérnökének nevezték ki. 1973-tól 1983-ig a Nagykanizsai Fényforrásgyár igazgatója volt. Saját kérésére 1983-ban visszahelyezték Budapestre, ahol a Budapesti Fényforrásgyár igazgatója lett. 1988-tól a fejlesztési szervezetben főmunkatárs. A Generál Electric tulajdonszerzését követően a termelési igazgató mellett volt műszaki tanácsadó. 1999-ban családi okok miatt kérte nyugdíjazását. Nős, egy felnőtt fia van.

Hosszú ideig volt első számú vezetője a két legnagyobb fényforrásgyárnak, a nagykanizsainak és a budapestinek.

A GE-s korszakban a mindenkori termelési igazgató tanácsadójaként segítette az önköltségsökkentő amerikai módszerek átvételét, bevezetését. A sors kiszámíthatatlansága folytán beszélgetésünk helyszíne mégis Debrecen.

Mikor alakult ki a műszaki érdeklődésed?

Már 10 éves koromban tudtam, hogy mi akarok lenni, hogy gépekkel akarok foglalkozni. Alig tizenévesen vekkeroórákat javítottam. Magamtól jöttem rá, hogyan kell a letört rugót megjavítani. Sokan nem engedhették meg maguknak az újat. A szomszédok sorban hozták hozzám javítani az órákat.

De elhagytad az órákat, és izzós lettél, méghozzá egy életre.

Gépszerkesztőnek vettek fel a Mintagépgyárba, amelyből később kinőtt a VTG. Helyileg a 17. épület 4. emeletére. Bérdy Elemér volt a főnököm. Ő végig gépszerkesztő maradt, nagyon sok konstrukció fűződik a nevéhez. Én elsősorban a volfrámgyártáshoz szükséges gépekkel foglalkoztam, húzó, spiralizáló, szinterelő gépekkel. A feladat azonban nem volt igazán kedvemre való, hozzám a gyakorlati munka közelebb állt. Átmentem a Fényforrásgyárba, ahol aztán végigjártam a vezetői számlálétrát.

Hogyan esett rád a választás a Sri Lanka-i kiküldetést illetően?

Hamar rájöttem, hogy az üzemi, gyártásszervező mérnök közgazdasági tudás nélkül félelmes. Ezért beiratkoztam a Közgazdaságtudományi Egyetem esti tagozatára, és ipari mérnök-közgazdász diplomát szereztem. Ez egy hároméves kurzus volt. Munka mellett jártam minden este. Tanultam speciális közgazdaságtant, könyvelést, számvitelt, kalkulációt, statisztikát, árpolitikát, marketinget. A következő céloim egy nyelv elsajátítása volt: megtanultam angolul. A fényforrásgyártási gyakorlat mellett ezek döntőnek bizonyultak abban, hogy én legyek az első Tungstram vegyesvállalat műszaki igazgatója. Az egész üzletet Susits Béla készítette elő, aki nagyon jó kereskedő volt. A vásárlók nem értettek a lámpagyártáshoz. Ültetvényeik voltak. Tőkebefektetési szándékkal akartak lámpagyártást létesíteni. Csak úgy voltak hajlandók gépet vásárolni, ha a Tungstram biztosítja a műszaki gárdát és egy 1000 fontos értékű jelképes részesedéssel a nevét is a vállalat létrehozásához.

Milyen feladat várt, amikor hazajöttél?

A Budapesti Fényforrásgyárban lettem főmérnök. Az igazgató Kiss Laci volt. Egy csomó műszaki dolgot kellett rendbe tennem. Voltak olyan lámpatípusok, amelyeket a piac igényelt, de nem tudtuk gyártani. Ez még a halogénlámpák felfedezése előtt történt. A dia-vevítőbe és a mozik vetítógépeibe rendelték olyan lámpákat, amelyek a fényre voltak kihegyezve. Ezért a spirált lényegesen magasabb hőmérsékletre kellett beállítani. Nem a tartósság, hanem a fényerősség volt a fontos. Ezeknél a lámpáknál a néhány tíz óráos élettartam már megfelelő volt, de azt sem volt könnyű el-

érni. Rájöttünk, hogy a gáznyomás emelésével is növelhető a lámpák élettartama. Ahhoz viszont, hogy ne durranjon szét a lámpa a lezárás előtt, a gázt le kellett hűteni cseppfolyós nitrogén alkalmazásával. A magasabb belső nyomáshoz természetesen erősebb üvegre volt szükség. Magasabb olvadáspontú kemény üveget, kvarcüveget vagy Vycor-üveget használtunk. Ettől már csak egy lépés volt a halogéntechnológia.

Ezután következett tíz év Nagykanizsán.

Nagykanizsa volt a Tungstram első jelentős vidéki beruházása, ezért Dienes Béla vezérigazgató személyesen is nagy figyelmet fordított a vezető kiválasztására. A megyei és városi pártbizottságok miatt sem lehetett akárkit leküldeni. Ők helyi vezetőt szerettek volna, ezért egy minden szempontból támadhatatlan jelöltet kellett kiválasztani. Mellettem szólt a fényforrásipari gyakorlatom, a közgazdasági ismeretem, a nyelvtudásom és a Sri Lanka-i tapasztalatom. Így kerültem Kanizsára. A gyárba természetesen „életet kellett lehelni”. Ott volt egy csomó nagyon szorgalmas, rendes ember – megjegyzem a vidéki emberek lelkileg sokkal tisztábbaknak tűntek, mint a városiak. Szóval, mindenki várta, hogy mondjak már valamit, mondjam meg, mit és hogyan csináljanak. Meg kellett mutatni, hogy hol zárják el a gázcsapot, hogyan lehet az olvasztólángot beállítani, szóval így indultunk. Tanfolyamokat szerveztünk, de így is csak nehezen tudtuk az évről évre jelentősen megnövelt tervhez a szükséges létszámot biztosítani. Dienes Béla iszonyatos tempót diktált. Az egyik évben 110 millió, a következő évben már 180 millió lámpát kellett gyártanunk. 15 új ember mellé 3-4 régebbi dolgozót helyeztünk, de kezdetben így is rengeteg selejtet gyártottak. Egy csomó klasszikus üzemszervezési problémát kellett megoldani.

Egy ilyen „hősi” folyamatban milyen volt a vezetői közérzeted?

A munkámat megbecsülték. Elismert a város, a megye. A sok protokolláris kötelezettségtől már szinte beteg voltam. Ilyen este, olyan este, honvédelmi nap. Állandóan enni, inni kellett. Végül teljesen személyes okok miatt jöttem el. A feleségem és a gyerekeim itt éltek Budapesten. Én általában hétfőn reggel mentem le, majd pénteken délután vissza. De volt olyan, hogy hente többször utaztam oda-vissza. Évente 100 000 kilométert autóztam. Nagyon fárasztó volt, de amíg

Dienes Béla volt a vezérigazgató, addig nem akartam kérni a felmentésem, hiszen megígértem neki, hogy vállalom és csinálni fogom. Amikor Demeter Károly 1983 februárjában lejött Nagykanizsára, említettem neki, hogy a családom miatt vissza szeretnék jönni Pestre. Megígérte, hogy egy éven belül megoldja. Betartotta az ígérését: Kiss Lacit kinevezte a Váci Fényforrás- és Alkatrészgyár igazgatójának, engemet pedig a helyére, a Budapesti Fényforrásgyárba.

Sokat utaztam, szakmai útjaim során eljutottam Európa csaknem minden és a többi földrész nagyon sok országába.

A második legsikeresebb időszakod a GE-Tungstram házasság után következett.

Kevin Gallimore volt az első termelési igazgató. Idejövetele után végigjárta a gyárakat. Egy fiatal hölgy volt a tolmácsa a kereskedőktől, aki a műszaki szak kifejezéseket nem nagyon ismerte. Az első napok után ezért bement Varga György vezérigazgatóhoz azzal, hogy nem létezik, hogy ne legyen itt olyan műszaki, aki ismeri a gyárakat és tud angolul is. Így lettem a közvetlen munkatársa. Három évig dolgoztunk együtt. Végigjártam a GE amerikai gyárait. Sok százmillió dolláros önköltségjavítást hajtottunk végre. Utána Don McKena lett a termelési igazgató, aki az amerikai rendszernek megfelelő hároméves „vetésforgó” folytán egész más területről került ide, így valóban elkelt mellette a műszaki segítség. Engem mindketten nagyon megbecsültek. Még mai értelemben is szép fizetésem volt mielőtt eljöttem, és még részvényeket is kaptam. Szerencsére, azokat még a dollár értékcsökkenését megelőzően eladtam

Hogyan telnek most a napjaid?

A feleségem kérésére költöztünk Debrecenbe. Rokonai élnek itt, a közelükbe akart kerülni. Van egy szép családi házunk, hozzá 350 négyszögöl telek. Napi pár órát ott dolgozgatok. Kell a mozgás. Tavaly 90 liter borom termett. Vannak gyümölcsfáim. Boldogítanak a termésükkel. Meg szerszámaim és mindenféle gépem. Az egész házra szép faburkolatot készítettem. Minden nap csinálgatok ezt-azt.

Búcsúzáskor látom rajta, hogy jó volt számára újra élni Ceylont, illetve Sri Lankát, Kanizsát, Pestet, a múltat. Megvallom, nekem is.

Fodor Tibor †

1929. január 8-án született Miskolcon. A gimnáziumi érettségi után a MÁVAG kohászati üzemknél, a Martinacélműben helyezkedik el. Fizikai munkásként, majd adminisztratív munkakörben dolgozik. Két évet végez a Miskolci Állami Jogakadémián, majd Budapestre kerül, és egyetemi tanulmányait megszakítva általános gépészmérnöki oklevelet szerez. 1950-ben a Nehézipari Minisztérium, (a későbbi KGM) alkalmazásába kerül. 1956 januárjától műszaki titkár György Gyula mellett, akit az Egyesült Izzó vezérigazgatójává történt kinevezése után, 1957 novemberében követ a vállalathoz. Először a Munkaügyi Főosztályon ismerkedik a gyárral, majd a Vezérigazgatói Titkárságra kerül mint műszaki titkár. 1962 januárjától az Anyagellátási Főosztály vezetője lesz. 1978. január 1-től, a nyugállományba vonuló Gábor András helyét veszi át az Üzembiztonsági Főosztály élén. Egy 1986-ban bekövetkezett infarktust követően, 1987 novemberében leszázalékolják. Többször részesül a kohászat, a gépészet, illetve a vállalat kiváló dolgozója elismerésben. Kétszer tüntetik ki Honvédelmi Erdeméremmel, egyszer a Haza Szolgálatáért érdemérem arany fokozatával. 1986-ban, 30 éves izós munkája jutalmául megkapja a Tunggram Nívódíjat. Nős, egy fia és két unokája van.

Harminchat éve a főnököm volt, és van harminckét éve, hogy nem láttam, de ha képzőművész lennék, le tudnám rajzolni emlékezetből az akkori Fodor Tibort, a 4-es épület első emeletének főosztályvezetői irodájában. Ahogy az ajtóval szemben ül könyvéig feltűrt ujjú világoskék ingben, meglazított nyakkendővel, és telefonál. Az íróasztala jobbán lévő hatalmas „kulcsos” telefonról. De szól hozzám, a belépőhöz: „üljön le,

Jancsikám, mindjárt beszélünk, csak ezt befejezem!” Aztán a kagylóba: „Szia, Fodor vagyok. Gondolom, tudod miért hívlak! Ne izéljetez már azzal a bronz sínnel, mert mi is ki tudunk cseszni veletek, ha akarjátok! Nem szabványos! Miért? Te meg én, mi szabványosak vagyunk? Mégis jó! Szóval menni fog? Akkor küldhetek érte! Rendesek vagytok. Fiad leérettségizett? Az asszony jól van? Hogy bír még elviselni? Na szia, és kösz még egyszer!” Aztán nekem: „Rétikém, reggel induljon Csepelre a szalagért. Ejjel legyártják. Már a raktárban lesz: Ha mégse, akkor onnan hívjon fel! Ne hagyja magát lerázni! Rendben? Viszontlátásra.” Legyártották, hoztuk.

Most, mire találkozásunk helyére értem, már ott volt. A folyósón ült egy fotelben. Könyvéig feltűrt világoskék ingben, meglazított nyakkendősen. Mintha mi se történt volna, csak közben elmúlt 32 év. Érezzük, hogy meghatódtunk. Megöleljük egymást, és tegeződünk. Önkéntelenül. Magától értetődően.

Miskolci lévén a Bükk szerelmese voltam. Így találkoztam először 1949-ben az Izzóval, a Csanyik-völgy és a Forrás-völgy találkozásánál. Megláttam, hogy gyár épül. Érdeklődésemre elmondták az ott dolgozók, hogy a Tunggram kriptongyára dűlja majd fel a kies táj nyugalmát. Akkor még nem gondoltam, hogy a már akkor világhírű cég teszi majd ki munkásságom döntő részét, kezdve Vezérigazgatói Titkárságán, folytatva az Anyagellátási Főosztály vezetőjeként és befejezve az Üzembiztonsági Főosztály munkáját irányítva.

Az Izzó „növekedése” az anyagellátási éveidre esett. Hogyan tartottál lépést vele?

Örökké úton voltam, hol valamelyik városba, hogy „naprakész” legyek, és közben szerveztem a főosztályt. Az üzemek, gyárak anyagigényének kielégítése nemcsak izgalmas, de hálátlan feladat is, de tudtam azt is, hogy sikerélményeket is hoz majd.

A tervgazdálkodás szabályozói között.

Igen. Utolsó pillanatban érkező exportmegrendelésekkel, rövid szállítási határidőkkel, ugyanakkor előírt anyagrendelési ütemezéssel, ami bonyolult, olykor *ad hoc* megoldásokat tett szükségessé. Nem szólva arról, hogy a „Vezér” kezdte decentralizálni, bizonyos szorúk alapján „szétszórni” a költségeket, ami újabb és újabb leckét adott fel. De az volt a jelszó, hogy „minden jó, ha a(z év)vége jó!”

A centralizálás híve voltam: megszerveztem a központi anyaggazdálkodást, a legfontosabb anyagok központi beszerzését, az anyagnyilvántartás számrendszert és a tervecsoportot. Ezek után sikerült a szállítóinkkal is a kiemelt anyagokra, anyagcsoportokra – az országban egyedülként – éves, ötéves, tízéves kapacitási szerződéseket kötni. Ezek terhére a konkrét

igényt félveként, vagy negyedévenként hívtuk le. Így volt jó, mert kereskedőink, meg a termelés olykor az utolsó pillanatig várt. Arra nem gondoltak, hogy nekem 1-2 évvel előbb kell(ene) anyagot rendelnem, ők a gyártás beindulása előtt „találták ki” igényeiket. Mi viszont kiadtuk a készárut grátisz 110 kirendeltségnek, és figyeltük, mi, hogyan alakul? Tudtunk stornírozni vagy emelni: volt úgy, hogy valamiből 100 ezerrel kellett több, mint amennyire készültünk. Jött is fel a Mestyán nagy lihegve, Némethnéék számoltak, a beszerzők ügyeskedtek, és indult a gyártás!

Ilyenkről esett szó a híres szombati vezérigazgatói értekezleteken?

Dienes Béla az értékesítést figyelte, elvégre abból éltünk! A szombati szeánszokon számoltak be az igazgatók a terv állásáról, ha volt lemaradás, annak okairól. Sokszor éjszakába nyúló munka kellett ahhoz, hogy a hiánylistára felelős, az igazságnak megfelelő válaszokat tudjuk adni.

Kapcsolatod a vezetőtársakkal?

Jó. Mikor, mennyire. A legtöbb „háborút” néhai Mestyán Béla termelési főosztályvezetővel vívtam, de ő volt az is, aki a leginkább mellénk állt, ha slamasztikába kerültünk. Dienes Bélára, a Vezérre meg kifejezetten büszke voltam. Gyakran elvittem magammal rázósbabb tárgyalásokra a nyomaték kedvéért. Más cégek első emberei nyomába se léphettek. Reprezentatív megjelenésű, tekintélyt sugárzó vezető volt. Mondták is a többiek: könnyű nekem, ilyen főnökkel lehet eredményeket elérni. Gondoltam: bezzeg, ha tudnátok mennyit cseszeget, nem irigyelnétek. Arra büszke vagyok, hogy anyagellátási probléma miatt a gyár termelése nem állt és nem is maradt le.

Azután jött a harmadik nagy fejezet, az Üzemrendészeti Főosztály...

Gábor Bandival, a rendészet főnökével összejártunk. Egyszer mesélte, hogy megállították a rendőrök, elővette az igazolványát, mire szó nélkül elengedték. Polgári védelmi alezredes volt. Mondom neki viccesen: csináltass nekem is! Mire ő: gyere a helyemre, és kapsz, megyek nyugdíjba. Elgondolkodtam. Ő meg szólt a Lajtainak, jött Selyem meg Iványi, és már kész

tényként könyvelték el a váltást. A rendészetet meg kellett tanulnom, az anyagellátást meg kellett tanítanom. Fél napot én foglalkoztam az utódommal, Horváth Csabával, fél napot én foglalkoztam az utódommal, Horváth Csabával, fél napot Gábor Andris velem. Búcsúzóul megkért, szeressem a volt embereit. Nem is bántottam őket, megvártam, amíg lassan, fokozatosan rájönnek, hogy mi az, ami már nem nekik való.

Ekkor szervezted át az Üzemrendészetet?

Olyan jól, hogy elsők lettünk a KGM-vállalatok között. Járőrözés, térkép, világító jelző, a mindenkori tartózkodásukról, precízen, pontosan. Megtervezve, begyakoroltatva. „Gyakorlásból” felgyújtottuk még az irodaházat is! Reprezentáltunk. Kaptuk is az elismeréseket.

A kettőből melyik feladatkört érezted közelebb magadhoz?

Nem tudom. Gépesítettem az anyagellátást, és gépesítettem a rendészetet is. Tizenhat év anyagellátás, kilenc üzembiztonság. Mindkettő más kockázat, de kockázat. Az anyagellátáson éreztem, hogy szükség van rám, a rendészetben szükségessé tettem magam. A privatizációt viszont nem bírtam volna ki.

Ezt igazolja az is, hogy 1949-hez képest az 1999-es Fodor Tibor, a Bükkben járva, a Csanyik- és Forrás-völgy találkozásánál újra meglátta azt a gyárat. De most fájó nosztalgiát, kifejezett szomorúságot érzett, hogy az Egyesült Izzó egykori gyöngyszemére már nincs kiírva, hogy Tungsram Kriptonyár.

Hogy élsz most?

Vigyáz rám a család, nem engednek semmit csinálni. A feleségem félt, nem akar egyedül maradni. A fiamnak néha segíték, és az unokák. Ja, lehet hogy ez meglep: írok. Megírtam a valamikori iskolám történetét, és csináltam egy kis újságot a volt iskolatársaknak. Most jönnek hozzám halászlére. Nem politizálunk, emlékezünk.

Amikor elment, nem mondtuk ki, de mindketten éreztük, hogy újra velünk volt a fiatalágunk. Ha csak egy órára is. Azután elszállt. De talán nem végértényesen.

Földi Ibolya

1949-ben született Jászszentandrásan. 1967-ben, a gimnáziumi érettségét követően lépett be a Tungsramba. Betanított munkásként a Fénycsőgyárban dolgozott. 1969-ben került a Bérelszámolási Osztályra. Az évek során nem csak a bérelszámolási folyamatot ismerte meg, hanem a kapcsolódó munkajogot, a társadalombiztosítási szakterületeket, a költség-gazdálkodást, az érdekeltségi rendszereket, a számvitelt, majd az adózással összefüggő törvényeket és gyakorlatot. 1973-ban szerezte meg a szakmai érettségét. 1978-ban nevezték ki a Bérelszámolás vezetőjének. 1984-ben főiskolai oklevelet, 1986-ban felsőfokú számviteli, majd 1988-ban felsőfokú személyügyi szaktanfolyamot végzett. 1985 és 2003 között több vezetőképző tanfolyamon vett részt. 1995-ben a bérelszámolási feladatkört „kiszervezték” a Tungsramból. Ekkor került az amerikai tulajdonban lévő EDS Kft.-hez, ahol a bérelszámolás divízió igazgatója. Kinevezése óta a divízió – új ügyfelek megnyerésével – megduplázta árbevételét.

Földi Ibolyát szinte minden tungsramos ismeri és becsüli. Nőies, ápoltság jellemzője biztos szakmai tudással, világos és határozott véleményalkotással párosul. Mindvégig hűséges maradt szakterületéhez, munkatársaihoz, elveihez és – amíg lehetett – a Tungsramhoz is.

Ibolya, te vagy beszélgetőpartnereim közül az első, aki a számvitel klasszikus területéről fogsz nekünk mesélni és titkokat elárulni. Az adózásról, a bérelszámolásról. Hogy milyen feladatokat jelentett ez az egész, hiszen te valójában állam voltatok az államban. Csomó olyan jogosítvánnyal és olyan teherrel, amiért cseré-

ben az állam azért rakott egy-két olyan dolgot rátok, aminek nem nagyon örültetek. Hogyan tudtál kapcsolatot tartani például a műszakiakkal vagy a szinte külön kasztot képező kereskedőkkel? Merthogy megvoltak a kasztjai a Tungsramnak. Voltak benne láthatatlan határok emberek és emberek között. Hogyan illeszkedett a bérelszámolás a vállalati hierarchiába? Annak idején öt főosztálya volt a gazdasági igazgatóságnak: közgazdasági, pénzügyi, számviteli, munkaügyi... az ötödikre nem is emlékszem. Folyton változott a szervezet. De amit kérdezel, hogy hogyan működött a vállalati hierarchia vagy inkább „kasztrendszer”, nos amikor volt egy értekezlet, ahol összegyűltek a műszakiak, a kereskedők, a pénzügyesek és a termelők, akkor mindenki a másira mutogatott. A termelés termelt volna többet, ha el tudta volna adni a kereskedő. A fejlesztő fejlesztett volna, ha a pénzügy tudott volna adni pénzt a fejlesztésre. A pénzügy a kereskedőre mutogatott, hogy ő adna pénzt, ha a kereskedő jobban dolgozna, kevesebb kintlévőség lenne, nagyobb lenne a pénzforgás sebessége, és így tovább. Ez az örök harc folyt évtizedeken keresztül, legalábbis az én emlékezetem szerint.

1978-tól voltam a Bérelszámolás vezetője. A Gazdasági Igazgatóságon belül egy különálló szívetet alkotunk. Neveztek bennünket „büntető lágernek”, de neveztek a „titkok tudóinak” is. Hadd szóljak azokról is, akikkel annak idején indultunk, akik felettünk atyáskodtak, segítettek, támogattak bennünket. Nagyon szerettem Lippach Zoli bácsit. Imádni való ember volt. Amikor vezető lettem, ő bizony akkor már túl volt a 65-ön, de mi fiatalok sokan rajongásig szerettük. Nagyon hisztériás és makacs, de ezzel együtt nagyon szeretetre méltó is volt, és nagyon értette a szakmát. Sokat tanított bennünket mindenféle dologra. Ha elkapta az indulat, képes volt a szobájában a szekrényajtókat végig rugdosni, nem fogta vissza magát, de ugyanilyen dolgok pozitív irányban is megnyilvánultak.

A gyárakkal milyen volt a kapcsolatokat?

Mi központi szervezet voltunk, a helyünk is „központi” volt. 20 évvel ezelőtt ideiglenesen helyeztek el bennünket a 4-es épületnek abban a szárnyában, amely nem volt alkalmas a raktározásra. A Tungsramban dolgozó kolléganőim még ma is ugyanott vannak. Igaz, hogy a helyiségeket azóta szépen felújították. Szervezetileg a Bérelszámolás szinte mindenhová tartozott, talán csak a Gondnoksághoz nem. Tartozott a Pénzügyi Főosztályhoz, a Számviteli Főosztályhoz, voltunk önálló osztály, tartoztunk a Munkaügyi Főosztályhoz. Egy időben talán a Jogi Főosztályhoz is közünk volt, de akkor már a munkaügyön keresztül.

Mindig közvetlenül éreztük azt, hogy egy-egy gyárnak mekkora az önállósága. Minden olyan gyárban, amely-

nek volt önálló bérelszámolása, önálló számvitele, ott kapcsolatban voltunk a főkönyvelőkkel, akik végül is ezekért a területekért feleltek. Minden hónapban jöttek a gyárakból, hozták a könyvelési feladást, amit nekünk kellett átvenni, összesíteni, átadni a számvitelre.

Túlélünk elég sokféle bérigazgatási szabályozást. Kiemelt nagyvállalként minden újdonságban részt kellett vennünk. Nagyon sokáig vergődünk a bérszínvonal-szabályozásban, az sem volt egy egyszerű dolog. Aztán kijelöltek bennünket, és a bértömeg-szabályozás alá kerültünk másik négy nagyvállalattal együtt, ami azt jelentette, hogy mindenfélét mérni kellett, néztek, vizsgáltak, elemeztek bennünket.

1988 óta van adózás, ami új és nehéz feladatot jelentett. A társadalombiztosítás is mindig a mi feladatunk volt. Nekünk kellett megfelelnünk a revízióknak. Ha volt büntetés, akkor azt nekünk kellett kivédeni. Ebben persze néha segített a Tungsramnak a magyar gazdaságban betöltött szerepe is. A létszámunk 35 000 fő volt. A nagy közszolgáltatók (MÁV, Posta stb.) után mi voltunk a legnagyobbak, a legnagyobb termelő vállalat. Kellő súlyunk volt a különböző hatóságoknál. Ha valamit el akartunk érni, akkor az így vagy úgy, de sikerült.

Mit szerettél a Tungsramban és mit nem? Mentalitásokat tekintve te közösségi ember vagy. Nem mindenki az, de veled beszélgetve rögtön megérzi ezt az ember. Te az a típus vagy, aki nyitott mások felé.

Talán mindent szerettem a Tungsramban. Fiatalon ott voltunk a KISZ-ben. Csapatostul jártunk ide-oda. Ott alakultak ki a barátságok, életre szóló kapcsolatok, házasságok. Olyan közösség volt, amelynek az ember benne élt a közepében. Én elég fiatalon lettem vezető. 28 éves voltam, amikor kineveztek a Bérelszámolás vezetőjének. Attól kezdve mindig nagyon sok beosztottam volt és sok olyan vezető kollégám, akikkel napi kapcsolatban voltam. Engem szinte mindenki ismert a Tungsramban. Fájdalom, de utolsó tungsramos éveimet – kb. 1989-től 1995-ig, amíg ott voltam fizikailag is – úgy éltem meg, hogy nagyon sok kollégám utolsó útja hozzám vezetett, akiknek felmondták, vagy akiket elküldtek karkedvezményes nyugdíjba. Általában az én íróasztalomnál fejezték be a pályafutásukat. Elmondták, miként élték meg, hogy a gyár „kiment alóluk”, vagy hogy a kapun kívülre kerültek. Ezek az ismer-

etségek megmaradtak. Sok mindent megéltünk együtt. Mindent szerettem, de volt azért egy-két kínos dolog, ami annak idején nagy port vert fel. Például a „sportügy”, amiről nemigen akarnék konkrétumokat mondani, de azt bizony nekünk hármunknak kellett befejeznünk szegény Leleszy Imrével és Sugár Györggyel. Mi hárman voltunk a bizottság, és rengeteget tipródtunk. Boda János, sajnos, ennek az ügynek lett az áldozata.

Valami más emlék a Tungsramról? Voltál-e például üdülni vagy külföldön a Tungsram jóvoltából?

Üdülni – ha jól emlékszem – talán egyszer, de az is valami őszi időszak volt, szezonon kívül. De a Szovjetunióban voltam barátság-vonattal, Berlinben is csereüdültetés keretében. Művészeti verseny nyertesével voltam egy moszkvai úton, közvetlenül az olimpia előtt. Szilágyi Anti volt a csapat vezetője, én voltam a helyettese. Én a férjemmel, Anti a feleségével jött. Volt a nyertesek között egy ifjú pár is. Emlékszem, a fiú faszobrász volt, egy szoborral nyert. Előtte nősült, ez lett volna a nászútjuk. Moszkvában akkor már nagyon sok szálloda volt, de mind az olimpiára épült, és mindegyik háromágyas volt. Tekintettel kellett lennünk a nászutasokra, ezért mi egy szobában húztuk meg magunkat a Szilágyi Antiékkal. Úgy aludtunk, hogy egyik éjszaka mi fekdünk külön ágyon, tehát a férjem és én, külön-külön, Antiék pedig egy ágyon, a következő éjszaka Antiék külön és mi egy ágyon. Nagyon sok szép emlékem van abból az időből.

Most mivel foglalkozol?

Egy másik multinál robotolok. „Egészen szabad akaratból.” A GE elkezdte „kiszervezni” a szolgáltatásokat, a rendszert, a TMK-t, a takarítást, majd sor került a bérelszámolásra is. Talált egy amerikai partnert, a texasi központú EDS-t, akik átvették a Tungsram bérelszámolási feladatait a munkatársakkal együtt. Ebből az EDS létrehozott egy önálló üzletágot. Egy évig csak a Tungsrammal foglalkozott, aztán nőttek az elvárások, folyamatosan bővíteni kellett az ügyfélkört és az árbevételt. A bérelszámolás önálló üzletága lett az EDS-nek. Ennek az üzletágnak vagyok az igazgatója. Ma már közel 21 000 ember bérelszámolását végezzük.

Gerber András

1946. szeptember 27-én született Szombathelyen. A középiskolai tanulmányait Kőszegen, a Jurisich Miklós Gimnáziumban folytatta. Mérnöki diplomát a BME Villamosmérnöki Karán, híradás- és műszeripari technológiai szakon szerzett 1971-ben. Második diplomáját a BME Gépészmérnöki Karán, gazdaságmérnöki szakon szerezte 1983-ban. Az Egyesült Izzóba 1971-ben lépett be, és kezdettől fogva Kaposvárot, az Elektroncsőgyárban dolgozott egészen 1993-ig, a gyár eladásáig. 1983 és 1993 között a gyár főmérnöke volt. Kiemelkedő iparszervezői munkája elismeréséül 2001-ben a Magyar Köztársaság Elnöke a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje kitüntetésben részesítette. Jelenleg gyárigazgató a Videoton Holding Rt. Elektroplast Vállalatnál, az Izzó volt gyárában. A cég 2004. évi munkája alapján Nemzeti Minőségi Díjban részesült a nagy termelővállalatok kategóriájában. Nyelvismerete: középfokú német, alapfokú angol.

Csendes, halk szavú, mondatai pontosak, határozottak. A beszélgetés során a műszaki Gerber András mellett dhatalanul kirajzolódik a közösségért tenni akaró, ízig-vérig kaposvári honpolgár is.

Hogy lett Gerber Andrásból éppen műszaki?
Talán már általános iskolás koromban is műszaki beállítottságú voltam, ennek ellenére gimnáziumot végeztem, mert Kőszegen, ahol laktunk, nem volt technikum. Aktívan részt vettem mindenféle iskolai szakkör munkájában, főleg amelyik műszaki jellegű volt.

És hogy lett izzós?
Amikor 1971-ben feleségemmel együtt elvégeztük a

műszaki egyetemet, Somogy megyében éppen akkor indult az Egyesült Izzó gyára, és szakembereket kerestek. A szakmai vonzódás és a lakáshoz jutás lehetősége motivált mindkettőnket.

Viszonylag hamar lettél vezető. Előmeneteledben mennyiben játszott szerepet az egyéni ambíció és volt vezetőid támogatása?

Az, hogy viszonylag gyorsan lettem vezető, talán arra vezethető vissza, hogy akkor eléggé nagy volt a szakemberhiány, és ebből eredően is viszonylag hamar kaptunk érvényesülési lehetőséget. Folyamatosan kerültem egyre magasabb beosztásba. Technológusból lettem laborvezető 1973-ban, majd technológiai osztályvezető 1974-ben, főtechnológus 1976-ban, majd 1983-ban főmérnök. Az akkori vezetők csaknem mindegyike segítette pályámat: legelső vezetőm, Sámson László, a gyár főtechnológusa, aztán később Valykó Mihály főmérnök, Nagy Lajos gyárigazgató, majd az őt követő Simkó Antal gyárigazgató.

A Kaposvári Elektroncsőgyár több fejlődési szakaszon ment keresztül. Te magad melyik időszakot tartod a legeredményesebbnek?

Tényleg nagyon sok korszaka volt a Kaposvári Elektroncsőgyárnak. Voltak mélypontok és voltak kimagaslóan eredményes időszakok is. Talán a hetvenes évek egyik legjelentősebb vívmánya a teljes elektroncsőgyártás Kaposvárra történő letelepítése volt. Ebben biztos, hogy jelentős szerepem volt. Sikerre vitük az elektroncsőgyártást, és egy viszonylag nagy létszámú termelőgyárat sikerült létrehozunk. Később, a nyolcvanas években döntő volt, hogy az elektronika és a műanyaggyártás irányába fordultunk, amikor már az elektroncső mint termék korszerűtlen lett. Ugyancsak jelentős szakasza volt fejlődésünknek, amikor átvettük Budapestről a nagynyomású higanygőzlámpák és kevertfényű lámpák gyártását. Ezt is meg tudtuk oldani, és talán ez az innovációs készség jellemzi napjainkban is a kaposvári gyárat. Egyszerűen igen sok műszaki-technikai váltást éltünk át kezdettől fogva. A változtatást jórészt mi kezdeményeztük. Néha a túlélés, de többnyire a korszerűbb, az új iránti törekvés okán. A vállalatvezetés részéről többen támogatták e törekvéseinket, elsősorban a mindenkori szakmai főtechnológusok, a termelési igazgatóság vezetői, és meghatározó szerepük volt a társgyáraknak is.

Ha a mai fejjel kellene döntened az előző időszak telepítési, profiltisztítási dolgaiban, melyik gyártási profilt nem vállalnád?

A számtalan technológia közül az elektroncső-, a lámpafej-, a félévezetőárvány-gyártás, később az elektronikai termékek gyártása, azután a robotvezérlések gyártása volt sikeres. Ami nem járt sikerrel, az a lámpa-

gyártás volt. Viszonylag rövid ideig volt nálunk, és nem tudtunk látványos eredményeket elérni.

A gyár életében jelentős fordulópont volt a privatizáció. Hogy élte meg a változást?

A gyáreladás a legnehezebb időszak volt a cég életében és persze az enyémben is. Az akkori több ezres létszámot pár százra kellett csökkentenünk, nagyon sok jó munkatárstól váltunk akkor meg. Szerencsére maradt egy olyan mag, amely ismét tudott újítani. Sikerült ideiglenesen találni egy befektetőt, aki pár évig működtette a gyárunkat, majd aztán – szintén az akkori kollektíva eredményeire alapozva – sikerült egy újabb magyar nagyvállalathoz, a Videotonhoz kerülni.

A régiék majdnem mindegyike kérdés nélkül is beszélt arról, hogy életükben milyen sokat jelentett a tungsramosok nagy családja.

Ez a családi légkör – szerintem – Budapestről „települt le” a vidéki gyárakba, később azonban mindenütt kialakultak a helyi tradíciók. A Tungstram-családhoz tartozás nálunk is meghatározó jelentőségű volt. Igen sok, Budapestről lekerült kolléga járult hozzá a családi légkör kialakításához, és nagy szerepük volt abban, hogy ez a fajta légkör tovább erősödjön a helyiek, az újonnan belépők bevonásával. A későbbiekben ez a hagyomány már „kaposvári módon” fejlődött tovább. A családi tradíciók nálunk is megvoltak, hiszen házaspárok, gyerekeik, rokonaik dolgoztak egyidejűleg a gyárban, és ez a mai helyzetre is jellemző. Garancia és jó ajánlás volt a Tungstramnál dolgozni.

Az önéletrajzodban említéd, hogy ugyanazon irodában dolgozol több mint 20 éve, csak a beosztásod és a cégtábla változott.

Tényleg így van, beköltözésemkor a gyár fejlesztési főmérnöke voltam, ezt követően főmérnöként dolgoztam, jelenleg pedig mint a gyár igazgatója. Cégünk neve: Videoton Holding Rt. Elektroplast Vállalat, kb. 1000-1100 fővel dolgozunk. Fő tevékenységünk a műanyag fröccsöntés, szerszámgyártás, elektronikai egységek szerelése. Bevételünk 97%-ban a külföldön történő értékesítésből realizálódik.

Gyárigazgatói munkád mellett igen sokoldalú társadalmi, szakmai munkát végzel különféle szervezet tagjaként. Ezt a munkádat kimagasló elismeréssel díjazták 2001-ben.

Az utóbbi 10-15 évben, amikor az ipari termelés országos szinten visszaesett – a mi cégünk példája is ezt mutatta –, Kaposvár térségében is több cég bezárta kapuit. Akkor többedmagammal elhatároztuk, hogy

megpróbáljuk a városban az ipart feltámasztani. Megalakítottuk a Videoton Ipari Parkot, ahova igyekeztünk összevonni a városban található gyártókat. Lépéseket tettünk a piaci lehetőségek fejlesztésére is. A városban ma is a mi cégünk az egyik legnagyobb ipari vállalkozás. E sikerek alapján egyre több helyre hívtak, és bevontak számos szakmai testület, társadalmi szervezet munkájába. Így lehetőségem nyílik segíteni a közös törekvések megvalósítását, ugyanakkor én magam is újabb információk birtokába jutok. A másik fontos tevékenységem a szakember-képzésre irányul, hogy segítsen megnyerni Kaposvárnak a fiatal szakembereket és segítsen itt is tartani őket. A munkámat több fórumon elismerték, és ennek kapcsán kaptam Mádl Ferenc köztársasági elnöktől a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje kitüntetését.

Ennyi elfoglaltság mellett marad-e egyáltalán még szabad időd?

Viszonylag kevés. A hobbimra azért mindig jut idő, nevezetesen a számítástechnikára, amely az internetezésen túl számítógépek összeépítését jelenti. Emellett a családi ház kertjének gondozása és a néha előforduló lakáskarbantartások is rám maradnak. Speciális szabadidős programom a szőlészkedés és a borászat somogyaszalói telkünkön.

Feleséged és két fiatod is mérnök. A műszaki élet menyiben dominál a családi életben?

Valóban, mindkét fiam műszaki. Biztos, hogy az indítást mi adtuk. Feleségem a Kaposvári Egyetemen oktat. Mit mondjak: a két menyem is műszaki végzettségű.

András, sikeres pályát futottál be, magas beosztásban dolgozol jelenleg is. Összességében elégedett ember vagy?

Mindennel természetesen nem vagyok elégedett – az emberek többségéhez hasonlóan –, de az eddig elért eredményekre – a személyes sikerekre és az engem mindig támogató kollektívával együtt elért közös sikerekre – azt hiszem, büszke lehetek.

Jelenlegi kapcsolatod a GE-Tungstrammal?

Ma is szállítunk műanyag alkatrészeket a kompakt fénycsövek gyártásához a GE Hungary Rt.-nek. Természetesen a még fellelhető volt kollégákkal is tartom a kapcsolatot, bár – sajnos – számuk egyre fogy. A kaposvári volt kollégákkal rendszeres a kapcsolatom. Különbféle találkozókat szervezünk. A mi korszályunk kezd kiöregedni, ezért még inkább törődünk kell egymással.

Győri Tamás

1941. május 1-jén született Budapesten. A Megyeri úti általános iskolában, majd az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban tanult. Az Izzó ösztöndíjasaként lett egyetemista és okleveles gépészmérnök. 1965-ben kezdett dolgozni üzemmérnökként a Fénycsőgyárban. 1968-tól 1974-ig a Higanylámpagyártás üzemvezetője, 1974 és 1975 között a gyár főtechnológusa, 1975-től 1977-ig főmérnöke. A Fénycsőgyár és az Izzó-lámpagyár szervezeti összevonását követően a Budapesti Fényforrásgyár Gázkisülőlámpa-gyártásának főmérnöke 1984-ig, majd újbóli átszervezést követően 1989-ig a Fényforrásgyár fejlesztési főmérnöke. Vezérigazgatói megbízottként irányította a japán Ywasaki céggel közös fejlesztésben készült keményüvegű H4-es autófényszórólámpa-gyártási projektet. 1989-ben egy váratlan betegség következményeként leszalákoláltak. Több éves rehabilitáció után „talpra állt”, vállalkozásba kezdett, többet magával megalakította a New Probitas Kft.-t. Új profiljuk a vákuumtechnikai és fényforrásgyártó gépek felújítása és értékesítése. A Tungsramból kivált régi kollégákkal dolgozik együtt, és számos külföldi partnerük van. Minőségügyi szakmérnök.

Tamás, életrajzodnak a következő alcímet adtad: „Két életszakasz, és ami közös bennük: a TUNGSRAM”. A két életszakaszt egy váratlan betegség eredményezte. Életednek második szakaszában is tungsramosnak vallod magad, habár már nem a régi kötelékben, hanem saját vállalkozásodban dolgozol.

Kezdjük akkor az első „életszakasszal”! Újpesten nőttem fel, a Megyeri úti általános iskolában, majd a Könyves Kálmán Gimnáziumban tanultam. A szüleim az Egyesült Izzóban dolgoztak, én a Vasas Izzó Sport

Klubban atletizáltam. Kötődésem az Izzóhoz így teljesen természetesen alakult, de így volt ezzel akkoriban minden második ember Újpesten. Anélkül tehát, hogy presszionált volna valaki, én magam választottam az Izzót. Az első személyes kapcsolat az Izzóval 1956-tól a sport volt. Felejthetetlen és sikeres évek voltak, azóta is tartó barátságok szövődtek, és csak hálás szívvel tudok gondolni Sugár Pista bácsira, aki edzőnk és nevelőnk is volt, ugyanakkor az Egyesült Izzó Anyag-gazdálkodási Osztályán dolgozott.

Érettségi után egy évet dolgoztam a Vákuumtechnikai Gépgyárban, majd gyári ösztöndíjasaként lettem egyetemista 1959-ben, és mint okleveles gépészmérnök végeztem a Budapesti Műszaki Egyetemen.

Diplomával a zsebemben, 1965-ben kerültem üzemmérnökként a Fénycsőgyárba. Saját döntésem volt, míg végzős egyetemista társaim többsége fejlesztési-konstruktóri területekre ment, engem a gyakorlati, műszaki feladatok jobban vonzottak. Kezdő mérnökként a viszonylag új, akkor induló Higanylámpagyártásba kerültem. Rengeteg feladat, pezsgő élet, évente megduplázódó termelés, az új, importból beszerzett Luxram-gépsor üzembeállítása, a termeléssel együtt futó technológia fejlesztése töltötte ki az induló éveket. Rövid idő alatt kellett megtanulni az önálló munkavégzést. Sokat segített ebben a gyár főmérnöke, Tolnai Gusztai bácsi. Pár év alatt üzemvezető, főtechnológus, majd főmérnök lettem a Fénycsőgyárban. A gyors előremenetelnek sok összetevője lehetett, de kétségtelenül szerencsém is volt, mert a hatvanas években kevés felsőfokú végzettségű ember volt a Fénycsőgyárban. Ebből csak előnyöm származott: sok érdekes feladatot kaptam, önállóan dolgozhattam, és a vezetői posztokért sem kellett harcolni, a vezetők nyugdíjba vonulásával automatikusan megnyílt az előbbre lépés lehetősége. Igen jó gyári kollektívában dolgoztam, hamar befogadtak és elfogadtak vezetőjükként is

A fénycsőgyári időszakomból három meghatározó élményt elevenítek fel. Az első a higanylámpa-reklamációkkal kapcsolatos. A Tungsrám HGL nagy nyomású higanylámpák vonatkozásában a legmagasabb minőségi követelményeket a svédországi piac jelentette, ahonnan néha reklamációt is kaptunk. Ennek volt a pozitív következménye, hogy számomra kinyílt a világ: közvetlen kapcsolatba kerültem a felhasználókkal, így munkámat a felhasználói igényeknek, észrevételeknek megfelelően tudtam alakítani, amit a piac azonnal visszaigazolt.

Ebből született a második emlékezetes élmény: a HGL-team. A vállalat különböző részlegeiből sikerült a szakembereket egy olyan csapatba összefogni, amelynek az volt a feladata, hogy a versenytársakéival megegyező színvonalú higanylámpa-konstrukciót és -gyártástechnológiát fejlesszen ki. Élmény volt együtt

dolgozni Ádám Jánossal, dr. Körösnével, Oldal Bandi bácsival, Ortó Jóskával.

A harmadik emlék egy halálos üzemi balesettel kapcsolatos, melynél a gyárigazgató tartós betegsége miatt nem csak a Fénycsőgyár főmérnökeként, de megbízott elsőszámú vezetőjeként is helyt kellett állnom. Ebben a feszült helyzetben nagy segítség volt, hogy Dienes Béla vezérigazgató délutánonként meglátogatott, meghallgatott és segített, hogy visszazökkenjünk a normál „kerékvágásba”.

1977-ben a Fénycsőgyár és az Izzólámpagyár összevonásából létrejött a Budapesti Fényforrásgyár. Változtak a körülmények. Hogy élted meg a változást? A két gyár összevonása logikus lépés volt. Kiss László lett az összevont gyár igazgatója, aki kitűnő szakember és ugyanakkor jó vezető volt. Az összevont gyárnak két főmérnöke lett: Schmidt Feri a halogénlámpa-, én a gázkisülőlámpa-gyártásé. A termelési és fejlesztési feladatok mellett új lámpacsaládok termelésének beindításán dolgoztam. Először a kevertfényű lámpák gyártását indítottuk el, majd a nagy nyomású nátrium- és fémhalogénlámpák gyártását vettük át a Fejlesztési Főosztálytól. Ebben az időszakban sok feladatot kaptam Demeter Károlytól. A rá jellemző csipkelődő stílusban mondta el véleményét, ami mögött azért mindig éreztem a segítő szándékot. A 70-es 80-as években úgy éreztem, hogy én is része vagyok a nagyvállalat lüktető életének. Az emlékeztető éves tertvtergyalgások résztvevőjeként megismertem az egyes gyárak feladatait, terveit, elképzeléseit. A gyártásfejlesztési tertvtergyalgásokon, a fejlesztési pénzek tertvezésénél közvetlenül láttam a Tungstram fejlődését, terveit. Ez a nyitott irányítási módszer nemcsak érdekes, de hasznos is volt, és így utólag is úgy látom, hogy kreatív, eredményes munkát végeztünk.

1984-ben ismét átszervezés történt. Évekig együtt dolgoztunk Schmidt Feri főmérnök kollégával, aki a gyár termeléséért volt felelős, míg én a műszaki fejlesztéséért. Ismét új területtel, a halogénlámpa-gyártással kellett ismerkednem. Ezzel kapcsolatos utolsó nagy munkám: vezérigazgatói megbízottként irányítottam a japán Ywasaki céggel közös fejlesztésben készülő keményüvegű H4-es autófényszórólámpa-gyártási projektet. Több éves igen kemény munka, forradalmian új szemlélet és gyártástechnológiák megismerése, valamint a japán szakemberekkel közös munka tette sikeressé ezt a fejlesztést.

A folyamatos tanulás újabb állomása az autógyári beszállítással kapcsolatos. A japán és európai autógyárak által a H4-es autófényszóró-lámpákkal szem-

ben támasztott minőségi követelmények teljesítése versenyfutás volt az idővel. A gyárigazgatóval, Fericsán Tiborral munkaszervezéssel, a gyártásban végzett folyamatos technológiai fejlesztéssel igyekeztünk az igényeknek megfelelni. Ez a munka készítetett arra, hogy tovább képezsem magam és a Budapesti Műszaki Egyetemen minőségügyi szakmérnöki oklevelet szerezzek.

Eljutottunk 1989-ig, amikor egy váratlan betegség folytán lezárult a tényleges tungstramos időszakod. Hogy volt erőd újra kezdeni?

Váratlanul jött a betegségem, minden előjel nélkül. Vezetés közben az autóban rosszul lettem, s mint később kiderült agyérelzáródást kaptam. Megbénult a beszédközpontom, elvesztettem egyensúlyérzéke-met. Mentő, intenzív osztály meg minden. 48 éves voltam, és az orvosok szerint kb. 85 éves ember fizikai állapotába kerültem. Néhány hónap múlva aztán, ha lassan is, de egyre több minden helyreállt: megtanultam olvashatóan írni, javult a kondícióm, kezdem folyamatosan beszélni, és szerettem volna újból munkába állni. Az orvosom azonban azt mondta, hogy nem szabad siettetni a gyógyulást, és lebeszélte a munkavégzésről. Igaza volt, nem sokkal később le is szalé-koltak. Több éves rehabilitáció következett, majd az újrakezdés.

Ekkor kezdődött a második életszakaszod?

Igen, ez a mostani. Először ügynökös-ködtem, majd 3 évig egy, a Budapesti Műszaki Egyetem által vezetett projektben minőségbiztosítási szakértőként dolgoztam. 1994-ben konzorciumi formában sikeresen indul-tunk az APV Rt. egyik pályázatán, majd megalakítottuk a New Probitas Kft.-t. Új profilként elkezdünk foglal-kozni a vákuumtechnikai és fényforrásgyártó gépek-kel. Újraélednek a régi tapasztalatok és kapcsolatok, a Tungstramból kivált régi kollégákkal új környezetben új feladatokkal ismerkedünk. Kis méretben működik egy konstrukciós részleg, van alkatrészgyártás, gép-szerelés és üzembeállítás. A tevékenység nagy része export, és egyre több működő referenciával is ren-delkezünk. Egyedüli tulajdonosként vezetem a céget. A műszaki vezetőnk dr. Horváth László, aki a VTG szüle-tésétől vezető beosztásban irányította a Tungstram gépgyártását. Családiás légkörben – nagyrészt a nyugdíjkorhatáron túli kollégákkal közösen – tesszük a dolgunkat, és nem is annyira a kényszer, mint inkább a szakma és a munka szeretete hajt bennünket. Mi már nem vagyunk tungstramosok, de új környezetben azzal foglalkozunk, amit ott tanultunk, és büszkék vagyunk, amikor sikerül helytállni a piaci versenyben.

Halm Ottó

1946. április 5-én született Balatonfőkajáron. 1964-ben érettségizett az Épületgépészeti Technikumban. A BME épületgépész szakán 1971-ben végzett. 1970-ben hívták az Egyesült Izzóba: a kosárlabdacsapatnak erősítésre, a Beruházási Főosztálynak pedig épületgépészre volt szüksége. 1976-ig volt műszaki ellenőr. 1976-tól 1989-ig a Sport- és Szociális Létesítmények Osztályát vezette, hozzá tartozott az összes sport- és szociális létesítmény üzemeltetése, karbantartása, felújítása, beruházási ügyei. 1986-ban a Testnevelési Főiskolán kosárlabdaedzői képzést szerzett. 1989-től 1993-ig létesítményigazgató. 1991-ben elvégezte az Oxford Brooks University menedzserképző tanfolyamát. Sportpályafutásának jelentősebb állomásai: 1960-tól 1966-ig játszott a Honvéd ifjúsági kosárlabdacsapatában, az időszak végén tagja volt az ifjúsági válogatottnak. 1966-tól 1970-ig a Ganz Mávag NB I-es csapatát erősítette, és tagja volt a junior válogatottnak. 1970 és 1974 között a Vasas Izzó csapatában kosárlabdázott. 1987-ben egy évig a Vasas Izzó ifjúsági női kosárlabdacsapatának volt az edzője. 1980 és 1992 között a Tungstram európai hírű női kosárlabdacsapatának volt szakosztályvezetője, majd három év után elnöke. 1988-ban megalapította az NB I-es Női Kosárlabda Ligát. 1982 és 1990 között a Budapesti Kosárlabda Szövetség alelnöke, 1993-tól 1997-ig a magyar férfi kosárlabda-válogatott vezetője volt. 1997-től egy évig a MAFC szakosztályigazgatója, majd 1998-tól a klub ügyvezető alelnöke. 1993-ban, amikor a GE elkezdte a sportlétesítmények felszámolását, nyugdíjba ment. Nős, egy gyermeke, egy unokája van.

A Tungstramban a sportot irányítók között számos elhivatott, hozzáértő, nemzetközi kitekintéssel rendelkező

szakember dolgozott. Halm Ottó még közülük is kiemelkedik: játékosként és sportvezetőként egyaránt jelentős pályát futott be. És akkor még nem is beszélünk azokról az eredményekről, amelyeket mint a Sport- és Szociális Létesítmények Osztályának vezetője, majd mint létesítményigazgató ért el a Tungstramnál – „én voltam az egyetlen profi sportoló, aki e mellett teljes értékű munkát végzett” – mondja, s ezt a vállalat akkori vezérkara is nagyra értékelte.

Hogyan kerültél az Izzóba?

1969 végén keresett meg Selyem András és Tisliár Pál, akik gazdasági munkájuk mellett a kosárlabdacsakosztály vezetői voltak. A kosárlabdacsapatnak mint játékosra, a Beruházási Főosztálynak pedig mint épületgépészre volt rám szüksége. A feleségem, aki sokszoros bajnok kosárlabdajátékos volt, 1969 végén, én 1970. január 2-án léptem be a vállalathoz. Reggel felvettek mint kosárlabdázót, majd délután két órára mentem Szirmai Kornélhoz, a Beruházási Főosztály vezetőjéhez felvételizni mint épületgépész műszaki ellenőr. Ő nem tudta, hogy már felvettek. Végül nála is megfeleltem. Sose felejttem el, hogy életem első munkanapján az Izzóban a legendás Pióker Náci bácsi azt mondta: „Édes fiam, jegyezd meg, hogy ha nem csinálsz semmit, akkor hibát sem fogsz csinálni!” Nem fogadtam meg a tanácsát. Négy éven át kosaraztam, közben befejeztem estin az egyetemem, és mindennap dolgoztam.

Mit csinált akkor a Beruházási Főosztály?

Új gyárakat épített, intézte a gépáttelepitéseket és a törzsgyári felújításokat. Én voltam az egyetlen épületgépész. Miután 1974-ben befejeztem a sportpályafutásomat, igazolódott, hogy az addig végzett munkám jó befektetés volt. Egyrészt ismertem a vállalat sok vezetőjét, és ők is az én munkámat. Dienes Béla vezérigazgató nagyra értékelte, hogy a hivatásos sportolás mellett dolgoztam is. Ennek köszönhetem, hogy 1976-ban kineveztek a Sport- és Szociális Létesítmény Osztály vezetőjének. 400 ember munkájának az irányítását bízták rám.

A sportpályafutásodból mit emelnél ki?

Amikor én idekerültem, a Vasas Izzó egy NB II-es élcsapat volt, ahová kettőnkét igazoltak, hogy feljuthassanak az NB I-be. Ez sikerült is, majd több éven keresztül középcsapat, majd élcsapat voltunk, egészen megszűnésünkig. A női csapatot 12 éven keresztül, 1980-tól 1992-ig menedzseltem. Ez egy világszínvonalú csapat volt, bejártuk a fél világot, többször voltunk bajnokok, kupagyőztesek és BEK 3. helyezettek. Megvertük például a világbajnoki 5. helyezett Ausztráliát Melbourne-ben. Ennek a meccsnek maig őrzöm a videofelvételét.

Játszottunk a Crystal Palace tornán is, amelyet a Philips szponzorált, és 36 csapat vett rajta részt. A záróünnepségen, az ajándékok átadásának a felénél elfogytak a Philips-reklámszatyrok. Mi elővettük és átadtuk a Tungstram-reklámszatyrokot. Ezekben oszto-gatták utána a Philips ajándékait. Hazajövetelünk után kaptunk is a Philipstől egy levelet, hogy akkor sem vehetünk többet részt a tornán, ha a Tungstram-felirat akár csak a trikónkon is szerepelni fog. A Tungstram vezetése pedig megdicsért, hogy egy nagyon jó ingyen reklámot csináltunk a vállalatnak.

A Tungstram tudatosan szorította háttérbe a futballt és helyezte előtérbe a teremsportokat?

Nem. A foci 1976-ban ismét felvirágozott, bejutott a Vasas Izzó az NB I-be. Akkor volt a nagy Tábor utcai rekonstrukció. Ezt nem vállalta sem a Bíró Karcsi, sem a Beruházási Főosztály, mert mindenki azt mondta, hogy 9 hét alatt nem lehet a rekonstrukciót levezényelni. Végül Soós Ádám főosztályvezetőm segítségével, aki mindig támogatott, elvállaltam. Őrült hajtás kezdődött. Ha az utcán megláttunk egy teherautót vagy egy munkagépet, az másnap már nálunk dolgozott. A Földgépnél a csőalagutak helyett számunkra gyártottak látható elemeket. Dienes Béla vezérigazgató minden második-harmadik nap üzent nekem, hogy 4 óraker jön értem. Kilenc héten keresztül személyesen ellenőrizte a pályaeépítést. Kitűnő munkatársaim segítségével sikerült a feladatot megoldani. Az első meccs mindjárt egy Izzó-Dózsa meccs volt, ahol 11 000 néző előtt megtörtént a pályaeavatás.

Mi történt azután, hogy a General Electric megvásárolta a Tungstramot?

A General Electricnél a vállalati sport ebben a formában ismeretlen, nem egészen értették, hogy lehet például a gyárban két tornaterem. A GE filozófiájában ugyanis nem szerepel a sporttámogatás. Alapítványokon keresztül támogatnak beteg gyerekeket, szimfonikus zenekarokat, egyetemeket stb. A sportot direktben sehol nem működtetik. Cleveland-ből megszereztem a szervezeti-működési szabályzatukat. Ettől kezdve számomra világos volt, hogy mi teljesen feleslegesek vagyunk. Mondtam is az akkori vezérigazgatóhelyettesnek, de ő nem akarta elhinni. Fél év múlva hívatott, hogy felesleges a helyettesem, rúgjam ki. Azt mondtam, nem rúgom ki, inkább én megyek el. Tisztességgel elbúcsúztattak. Később leépítésre került majdnem az egész szociálpolitikai vonal sporttal,

óvodákkal, bölcsődékkal, üdülőkkel együtt. Egyedül a fonyódi üdülő maradt meg oktatási központként, Budapesten két sportszarnok és a Tábor utcai sporttelep, vidéken pedig néhány sportpálya.

Mert náluk, Amerikában, hogy működik a sport?

Ők az egyetemi sportot támogatják. Nagy hagyománya van annak, hogy a magasabb pozícióban lévők később komoly összegekkel támogatják az egyetemet. Minden egyetemen van egy atlétikai igazgató, aki az egyetemi testnevelésért és élsportért egyaránt felelős. A Duke Egyetemnek egy tizenötezres férfi és külön egy ötezres női kosárlabdacsapnoka van. Egy női kosárlabdacsapatnál négy edző, 2 masször és 2 orvos dolgozik. Mi ezt képtelenek lennénk megfizetni.

Most mivel foglalkozol?

Sajnos megbetegedtem, leszálalékoltak. Két-három évig az életemért küzdöttem. Szívproblémák, cukorbetegség, sok minden összejött. Amikor egy kicsit talpra álltam, akkor meghívtak a férfi kosárlabdaválogatott vezetőjének. Négy évig csináltam. Ezalatt került be a magyar válogatott 34 év után újra az Európa Bajnokság döntőjébe. A fiam kérésére hagytam abba. Őt választották csapatkapitánynak, ezért azt mondta, hogy zavarja, hogy én vagyok a főnöke. Aztán Kecskemét következett. Náluk voltam 10 hónapig, fizetés nélkül, csak rezisztívítást kaptam. Alig jöttem el tőlük, másnap már megkeresett a MAFC. Ott nagy hagyományokkal rendelkező kosárlabda-szakosztály van, amely iszonyatosan nagy veszteséget termelt. Kérték, hozzam rendbe. Egy év alatt sikerült is. Amikor meghalt a klub ügyvezető alelnöke, akkor föl-kértek, hogy a nyugdíj mellett legyek én az ügyvezető alelnök.

Hogy telnek a napjaid?

Huszonhárom szakosztály, tíz diáksportkör és két létesítmény felügyelete a feladatom. Reggel 8 óraker kelek. 9-ig fürdés, reggeli, injekciózás, meg minden, ami ilyenkor van. Kilencor indulok, tízre beérek, és ha nincsen semmi különös, akkor délután két óráig dolgozom. Ha szükséges, addig maradok, amíg kész nem vagyok. A pénteki napom szabad, ennek fejében szombat-vasárnap meccsre járok. Ennyi. Így telik a napom, szerény nyugdíjas fizetéssel. Ugyhogy el-vagyok. Úri környezetben, csodálatos Duna-parti, nagy irodában, csupa professzorral körülvéve. Hidd el, nem mindig könnyű...

Harsányi Sándorné (Harsányi Kati)

1946. november 17-én született Szegeden. Mérlegképes könyvelő, okleveles közgazda és szakközgazdász. Az Egyesült Izzóban 1968-ban helyezkedett el, több mint 30 évet töltött el megszakítás nélkül a vállalatnál. Különböző vezetői munkakörökben dolgozott. 25 éves volt, amikor kinevezték osztályvezetőnek, majd a Közgazdasági Főosztály vezetőjének. Később megbízott gazdasági igazgató lett, majd stratégiai tervezési igazgató. Számos vállalati és minisztériumi kiténtetés birtokosa. Jelenleg nyugdíjas.

Fiatalon – és „nő létére” – lett vezető, azon kevesek egyike, akikre – okkal – már pályafutásuk elején is felfigyeltek. Kati kedves mosolya, közvetlen stílusa, szakmai felkészültsége révén nagy bizalmat élvezett a vezetők körében is. Közszájon forgott a nagyságrendek iránti kiváló érzéke, jó memóriája. Imádta a szakmáját. Életrajzod címe: „Harminc év az Izzóban”, majd a következő Illyés-idézettel folytatod: „A szél kihívására a fa gyökerével válaszol”. Értem én ennek allegorikus üzenetét, de azért ez mégiscsak igazi lírai alkatra utal. Szereted a verset, az irodalmat?

Igen, feltétlenül, bár nem vagyok kimondottan lírikus alkat. Illyés gondolatai jutottak eszembe, amikor átgondoltam életem harminc évét, amit az Izzóban töltöttem: „A mindennapok kihívásának csak úgy tudunk eleget tenni, ha hiszünk magunkban, biztos erkölcsi értékeink vannak, és mindazt, amit a munkavégzésünk során teszünk, biztos szakmai tudás birtokában tesszük. Ezek voltak és ezek ma is életem gyökerei, ezek segítettek és segítenek ma is, ha a szél kihívása megszólít.” A vers szeretetét többek között édesapámnak köszönhetem. Ő egy csodálatos, rendkívül kultúrált, olvasott ember. Az én igazi hazai, szülői

indíttatásom: „Becsüld önmagad, a munkád, és tegyél úgy, hogy mindig szembe tudj nézni cselekedeteiddel, hogy nyugodtan hajthasd álomra a fejedet!”

Tényleg szép hitvallás. És hogyan érvényesült ez a mindennapokban? Milyen volt az indulás?

A lelkem mélyén a kezdettől számított 22. év volt az igazán emlékezetes. 1968 meghatározó volt az életemben: a közgazdász-diploma megszerzése, házasságkötés és a munkába állás az Izzóban. Elkezdtük építeni a házunkat, az életünket, a jövőnket. Mint volt társadalmi ösztöndíjas a férjem előző helyére kerültem. Munkatársaimat az ő révén már ismertem, mégis szorongás volt bennem, hiszen családjuk ősi izzós dinasztia volt, és úgy éreztem, a név is kötelez. A Közgazdasági Osztály fiatal emberekből állt. Vezetők és beosztottak együtt tanultak a bevezetésre került új gazdasági mechanizmust. Mint kezdő diplomásoknak természetesen ebben nagy segítségünkre voltak vezetőink, közülük is kiemelve Székely Róbertet és Winkler Györgyöt. Emlékezetes volt az első nyilvános bemutatkozásom. Igazgatói munkaértekezlet. Kezem, lábam remegett, hiszen a vállalat teljes „vezérkara” ott volt. Dienes Béla, nagy tiszteletnek örvendő vezérigazgatónk megszólított: „Maga kicsoda?” Bemutatkozásom után újabb rövid kérdés következett: „Iskolai végzettsége?”. Fülig elvörösödvé válaszoltam: egyetem. „Látják, ilyen emberekre van szükségünk!” – mondta, mindenki felé fordulva. Így indultam...

Mikor kezdődtek az igazán sikeres évek?

Talán 1971-ben. Váratlan nagy öröm ért: megbíztak a Közgazdasági Osztály vezetésével. Jó érzés volt, hogy biznak bennem és képesnek tartanak az új feladat elvégzésére. Kollegáimmal számos előterjesztést, pályázatot és vállalati tervet készítettünk. A mi munkánk is benne volt azokban az elismerésekben (pl. a számos „Kiváló Vállalat” kiténtetésben), amelyek országos rangot adtak az Izzónak.

Részese, majd irányítója voltál több nagy jelentőségű pályázat elkészítésének és a Világbankkal folytatott tárgyalásoknak is. Meg kellett tanulnod a „külsősök” fejével gondolkodni. Milyennek láttad az Izzót kívülről-belülről?

Azok igazi csapatmunkák voltak. A fő összefogó, koordinátori szerep valóban rám hárult. A kérdés második részére utalva, szerencsém is volt. Érdekes szituáció volt az enyém. Férjem mint közgazdász mindig az államigazgatásban dolgozott, és segítségével igen komoly kiténtési lehetőségem nyílt a népgazdasági folyamatokra. Komoly szakmai vitáink voltak a makro- és mikrogazdaság megítéléséről. Ezeket a vitákat érdemben fel tudtam használni a munkám során. A külső kapcsolatok nagyon fontosak és sokat érőek voltak. Mindenki – így én is – kihívásnak

tekinttem minden új helyzetet. Kellően felkészült partnerei voltak a világbanki szakértőknek. Nem a mi hibánkból hiúsult meg a hitelfelvétel. Hiszen amikor áttestünk az összes átvilágításon, és mindenben megfeleltünk a világbanki szempontoknak, addigra az ország már nem volt hitelképes.

Az Izzó állam volt az államban – mondták sokan. Többet megengedtek az Izzónak, mint másnak?

Ezt nem mondanám. Az Izzó kevés magyar vállalattal volt összehasonlítható. Sajátos struktúrával rendelkezünk, ami részben előnyt, sok esetben azonban hátrányt jelentett. Valóban állam voltunk az államban. A szabályzók alól azonban ritka volt a kivétel. A magas exportrészarány, a sajátos kereskedelmi hálózat, a teljes vertikálitás az átlagostól meglehetősen eltérő állapotot jelentett. „Nagyságunknak” megvolt a pozitív és a negatív oldala egyaránt. Nem volt érdemi különbség kis- és nagyvállalat között, és ennek később meg is lett a negatív eredménye. Kevés olyan cég volt, mint az Izzó, amely magába foglalta a teljes innovációs folyamatot – beleértve a kutatás-fejlesztést, a termelést, az értékesítést, a fiókhálózatot Európától Japánig. Ennek megvoltak a finanszírozási és egyéb problémái, amit persze a mindenkori szabályzórendszer nem tudott figyelembe venni. 1975-76-ban létrehozták az ún. „konvertibilis export árualap növelő” hitelkonstrukciót. Rengeteg munka és energia ráfordításával elkészültek a hitelszerződések az általam igen tisztelt és nagyra becsült Lippach Zoli bácsi vezetésével. Természetesen az akkori gazdasági körülmények figyelembevételével. Felépült Közép-Európa legkorszerűbb fényforrásgyára Nagykanizsán, számos új, korszerű technika került bevezetésre. A vállalat finanszírozása azonban egyre nehezebbé vált. Míg egy alapvetően belföldre termelő cég jövedelmezőségét relatíve könnyen lehetett hosszú távra is prognosztizálni, addig a termelés 75-80%-át exportra előállító Izzónál ez rendkívül nagy bizonytalansággal járt. A külső gazdasági környezet és a belső szabályozás ütközött össze.

Mikor kezdődtek a nagyobb bajok?

A 80-as évek elején, amikor elkezdődött a pénzügyi rendezésre irányuló – véget nem érő – előterjesztések sorozata. A vállalat saját erőből már nem tudta kivédeni az eladósodást. Az Állami Tervbizottság kiemelten kezelte az Izzót. Ebben a koordinációs munkában is nekem jutott az irányító feladat. Egyeztetnem kellett a vállalati adatokat a külső szervek véleményével, javaslataival. Féléves megfeszített munkával az Állami Tervbizottság konszolidálta a vállalat helyzetét, és 3,5 milliárd forint hitelt töröltek az adósságból. Eredményes munkánkat Demeter Károly vezérigazgató kiemelten elismerte. A külső változások felgyorsultak, és az évtized végére a privatizáció már elkerülhetlenné

vált. 1989-ben az Egyesült Izzó – az elsők között – külföldi tulajdonba került. A kommunikáció nyelve angolra váltott, és az új kihívás meghaladta az erőmet. Az életem gyökeresen megváltozott. Mégis, az a több mint 20 év, amit az Izzóban töltöttem, igen szép és változatos volt (a GE-s évekre már nem feltétlenül így emlékszem vissza). Azt csinálhattam, amit nagyon szerettem. Rendkívül jó emberek vettek körül, elismerték a tudásomat, kitartásomat. Akikkel együtt dolgoztam, tudták, hogy számíthatnak rám, a bizalom kölcsönös volt. A gyárakkal, főleg a főkönnyelőkkel kitűnő jó szakmai és emberi kapcsolatom volt. Sokat jártam a gyárakban, mindenhol szeretettel fogadtak. Sokban segítettek egymást, igazi csapatmunka volt a mi munkánk jellemzője. Külön kiemelném a sikeres főkönnyelői értekezleteket, azok rendkívül jó szakmai és emberi hangulatát, és természetesen az igazit, a sokat „szidott” Gazdasági Igazgatóságot.

Főnökeid? – Az izzós vezetők többnyire jól ismerték fel a hazai és a nemzetközi lehetőségeket, és időben léptek, ha a szükség úgy kívánta. Sokat harcoltak a vállalatért, és ehhez megfelelő időben, megfelelő szakmai érvekkel alátámasztott felkészítő anyagokat kellett készíteni. Pályafutásom során mindig igyekeztem megfelelő partner lenni és maximálisan segíteni a munkájukat. Azt hiszem, ez nem csak vertikálisan, hanem horizontálisan is működött. Egyébként voltak jó és kevésbé jó képességű főnökeim. A konfliktusok, amelyek minden munkakapcsolatban kialakulhatnak, jó emberi kapcsolatok esetén gyorsan rendeződnek, de ha ez hiányzik, mély sebeket okozhatnak. Részem volt mindkettőben.

Van még kapcsolatos a Tungssammal?

Ugy tűnik, hogy a mi korosztályunk szakmai tudására a mai Tungssammal már nem igen volt szüksége. Egy teljes generáció hiányzik a mai cégnél. Érdemi kapcsolatom ma már nincs. Nyugdíjas lettem, a méltó búcsú elmaradt (nem fértem be a „Tungssam top 100”-ba, de még az ezüst plakettet sem kaptam meg). Én azonban mindig úgy emlékszem majd vissza, hogy „jó multság, férfi munka volt” mindaz, amit ezért a nagy múltú vállalatért tettem.

Milyen nyugdíjasnak lenni?

Minden időnek megvan a hangulata, csak fel kell ismerni és alkalmazkodni kell hozzá, amennyire csak lehet. Sokat olvasok, szeretek kézimunkázni, ellátom a házimunkát, igyekszem naprakész lenni a mindennapok körforgásában. Sokszor hiányzik az állandó „nyüzsgés”, a megszokott ritmus, de ez már egyre távolabb van. Új élet, új célok, remélem még sokáig. A nyarat a Velencei tónál töltjük. Férjem horgászik, én pedig élvezem a szabadságot, a függetlenséget.

Köszönöm a megkeresést és a lehetőséget, hogy életutamról rövid áttekintést adhattam!

Hány Antalné

1935. március 8-án született Budapesten. 1953-ban érettségizett a Koltói Anna Gimnáziumban. A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának Gyengeáramú Szakán szerzett villamosmérnöki diplomát. Az Adócsőgyárban 1959-ben kezdett dolgozni egy műszaki csoportban, amelyet a mikrohullámúcső-gyártásra való felkészülésre hoztak létre. A mikrohullámú csövek gyártásának beindulása után művezetői, majd megbízott főművezetői beosztásban dolgozott. Két évig volt a kisadócsőgyártás üzemvezetője. 1975-ben nevezték ki a mikrohullámúcső-gyártás üzemvezetőjévé. Munkatársaival rövid idő alatt sikerült a gyártási problémákat megoldani. 1975 és 1980 között volt a jelentős nyereséget termelő mikrohullámúcső-gyártás üzemvezetője. Munkáját minden évben Kíváló Dolgozó kitüntetéssel ismerték el. 1980-ban a gyár főtechnológusának nevezték ki. Ezt a munkakört töltötte be a Vákuumelektronikai Gyár megalakulása után is. 1989-ben nevezték ki a gyár főmérnökének. Erre az időszakra esett az egyenirányítócsövek gyártásátvétele az ABB-től, a Richardson cégnek készült fém-kerámia kötésű generátorcsövek gyártása és az ipari magnetronok gyártásba vétele. 1990 decemberében ment nyugdíjba.

Angyalföldi otthonában találkozunk. Ma is ugyanolyan határozott, mint amikor üzemvezetőként vagy főmérnöként dolgozott. Megőrizte szellemi frissességét is: a nappaliban ott van a személyi számítógép, amit naponta bekapcsol, hogy az Internetről tájékozódjon a világ történéseiről. Az unokái büszkék arra, hogy a nagyival mindenről lehet beszélgetni. Milyen volt a családi háttér?

Édesapám cipőfelsőrész-készítő volt, édesanyám

szövvőnő. A családban nem volt egyetemet végzett. A tanulásra elsősorban édesapám ösztönzött. Ő is nagyon jó képességű volt, de abba kellett hagynia a tanulást, amikor az édesapja meghalt. Segítenie kellett az édesanyját és az árván maradt testvéreit. Az általános iskolát a Salvator Intézetben, a Karmelita Nővéreknél végeztem. Magas volt a tandíj, de osztályelsőként én tandíjmentes voltam. Nagyon magasak voltak a követelmények. A gimnáziumban sokáig abból éltem, amit ott tanultam. Erős volt bennem a törekvés, hogy többet érjek el, mint amire a szüleimnek lehetősége volt.

Kedvenc tantárgyaid?

Mindig a matematika és a fizika. Amikor a gimnáziumi fizikatanárom hosszú ideig beteg volt, engem kért meg, hogy tartsam meg az órákat. Feleltetni persze nem volt jogom, csak magyarázni. Elsősorban a műszaki problémák foglalkoztattak. Máig emlékszem, hogy mosogatás közben azon gondolkodtam, hogyan lehetne a kifolyó víz mozgási energiáját a víz előmelegítésére fordítani.

Az Adócsőgyárnak – amint te is vallood – nagyon jó híre volt. Nem mindig tartozott azonban a Tungstramhoz. Talán kevesen tudják, hogy hazánkban a műsorszóró rádióadások 1923-ban indultak meg, importált adóberendezésekkel. Ezzel egy időben kezdte meg a Tungstram a rádiócsövek gyártását. A döntően tömeggyártásra berendezkedett vállalat profiljába azonban nehezen lett volna beilleszthető az adócsövek néhány darabos gyártása, így beszerzésük továbbra is importból történt. Ezt a lehetőséget ismerte fel dr. Patay Imre, a Tungstram egyik kutatómérnöke: 1923-ban önállóította magát, és a rádióadók elhasznált adócsöveinek felújítására VATEA néven létrehozott egy kis vákuumtechnikai műhelyt, mindössze 8 fős személyzettel. 1929-ben a cég a holland Philips leányvállalata, majd 1939-ben a „Magyar Philips Művek” tagja lett, a II. világháború után pedig Magyar Adócsőgyár néven dolgozott tovább. A Tungstramhoz – az akkori Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-hez – végül az 1963-as állami szintű ipari átszervezések során került „EIVRT Adócsőgyára” néven.

Milyen volt az Adócsőgyár, amikor 1959-ben beléptél? Belépésemkor az Adócsőgyáron belül akkoriban alakult egy 8-10 főből álló műszaki csoport, amelynek a feladata a mikrohullámú csövek gyártására való felkészülés volt. Ennek a csapatnak lettem én is a tagja, és ez egész későbbi műszaki pályafutásomat meghatározta. Első eredményünk egy amerikai reflexklisztronnal azonos paraméterű mikrohullámú cső kifejlesztése volt. Ez a csapat lett a „magja” a későbbi mikrohullámúcső-gyártásnak, dr. Tóth Imréné vezetésével. Az Egyesült Izzó Kutató Intézetében kifejlesztett

haladóhullámú csövek gyártásba vételével és kis sorozatú gyártásának beindításával foglalkoztunk. Mi terveztük meg az új üzem alaprajzát, a gépek és berendezések elrendezését. A fiatal műszaki gárda – köztük én is – a kezdeti időszakban igen sok vezetői és szakmai segítséget kapott az Adócsőgyár akkori főmérnökétől, Garai Lászlótól.

Hogyan alakult később a pályád?

A mikrohullámúcső-szerelés művezetője, majd a mikrohullámú üzem megbízott főművezetője lettem. Főnököm azért nem akart véglegesen kinevezni, mert „hogyan néz az ki” – mondta –, „hogyan két nő irányítja a gyártást?” Ezért elfogadtam a kisadócső-üzem üzemvezetői kinevezését.

Két év múlva komoly műszaki problémák voltak a mikrohullámú csövek gyártásában, csak 10-20%-os volt a kihozatal. Csabai Károly igazgató kérte, hogy vegyem át a mikrohullámúcső-gyártás vezetését. Csak azzal a feltétellel vállaltam, ha én állíthatom össze az együtt dolgozó csapatot. Munkatársaim közül kiemelném Bátky Lajost, Szabó Lászlót és Panyik Jánosnéét. Ők később mind fontos vezetői munkaköröket töltöttek be. Bátky Lajos az adócsőfejlesztés, majd az adócsőgyártás és -fejlesztés vezetője lett. Szabó László engem követett a mikrohullámúcső-gyártás üzemvezetői, majd a főmérnöki beosztásában. Panyik Jánosné a katódsugárcső- és monitorcsőgyártás, majd a nagynyomású nátriumlámpák gyártásának vezetője lett, jelenleg a GE-Tungstam Zalaegerszegi Alkatrészgyárának igazgatója.

Sikerült megoldani a műszaki problémákat és legyártani a tervteljesítéshez szükséges 60 db haladóhullámú csövet. A mikrohullámúcső-gyártás élen töltött éveket műszaki pályám legszebb és legeredményesebb szakaszaként tartom számon. A magas nyereség biztosította az egész gyár nyereséges működését.

A szoros értelemben vett gyári feladatok mellett még ma is szívesen gondolok vissza a Központi Fizikai Kutató Intézet számára végzett munkára, amelynek során – később a NASA által is használt – magyar fejlesztésű PILLE berendezésben lévő TLB 2 típusú gamma sugármérő cső technológiai fejlesztésében vettem részt.

A munkám során előforduló utazások közül a mai Szentpéterváron lévő Sztetlana gyárban, a tanulmányi-együtműködési szerződés keretében megtett utak maradtak a legemlékezetesebbek számomra. A műszakiak kulturáltsága és együtműködési készsége rendkívül jó benyomást tett rám. Maradandó élményt jelentettek a Szentpéterváron és a környező cári rezidenciákon tett látogatások is.

1980-ban neveztek ki a gyár főtechnológusának.

Ennek az volt az előzménye, hogy Magyar László főtechnológus nyugdíjba ment. Több jelölt is volt. Én azért örültem a kinevezésnek, mert reméltem, hogy többet foglalkozhatok műszaki témákkal, és csökken az a terhelés, amelyet egy termelőüzemben a mindenkori tervteljesítés kényszere jelent.

Hogyan emlékszel vissza a Vákuumelektronikai Gyár létrehozására?

1981-ben a teljes elektroncsőprofilot egy gyárba vonták össze. Az árbevétel növelése érdekében minden gyártási profil megmaradt. Ennek sebezhetősége a rendszerváltás és a „két Németország” egyesülése után vált nyilvánvalóvá. Így utólag nézve, talán szerencsésebb lett volna a Konvertával történő összevonás és a berendezésgyártás irányába való elmozdulás.

1989-ben neveztek ki a gyár főmérnökének. Milyen érzésekkel, gondolatokkal fogadtad el a felkérést?

Egy műszaki ember számára a főmérnöki beosztás jelenti az „i betűn a pontot”. Nehéz két évet dolgoztam végig főmérnökként. Az első évben sikerült a termelési és nyereségtervet teljesíteni. Megindult a kapcsolatterjesztés a nyugati cégek irányába. Megrendelést kaptunk a Richardsontól fém-kerámia generátorcsövek gyártására, sikerült szerződést kötnünk az ABB-vel az egyenirányító csövek gyártásának átvételére. Ez azonban nem tudta pótolni a KGST-piac elvesztését. Különösen fájdalmas számomra, hogy a mikrohullámúcsőgyártást sem sikerült megmenteni. Túl jó volt a csöveink élettartama, ezért a szovjet utóállamok több évig üzemeltetni tudták a mikrohullámú távközlési rendszerüket a korábban szállított csövekkel...

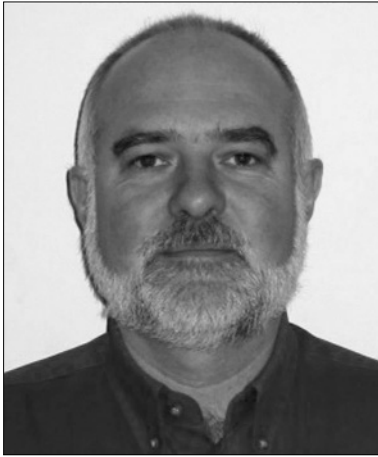
Hosszú évekig dolgoztál vezető beosztásban. Hogyan tudtad a munkát és a családi kötelezettségeket összehangolni?

Nekem nagyon jó háttértem volt. Édesapám sajnos nagyon hamar meghalt, így édesanyámmal együtt éltünk. Ő várta mindig meleg ebéddel a lányomat és fiamat. Nélküle nem tudtam volna a munkahelyen helytállni.

Lányom vegyész-biológus, fiam villamosmérnök, mindkettőjükre büszke vagyok.

Öt unokám van. A lányom gyermekeivel a középiskolában sokat foglalkoztam. Ma már mindketten egyetemisták, de gyakran meglátogatnak. Miattuk is igyekszem lépést tartani a fejlődéssel. Rendszeresen használom az Internetet is. Így mindig van miről beszélgetni velük.

Hiripi András

Hiripi András 1952. augusztus 22-én született Debrecenben. Általános és középiskolai tanulmányait is itt végezte. A Landler Jenő szak-középiskolában érettségizett, és elektroműszerész szakmában kapott szakmunkás bizonyítványt. Az érettségi után a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem gépgyártás-technológus szakára nyert felvételt, de az egyetemi tanulmányai során történt kisebb pályamódosításnak köszönhetően vegyipari gépészmérnök szakon szerzett 1975-ben diplomát. Egyetemi éveit alatt Izzó-ösztöndíjas volt, így egyenes úton vezetett az Egyesült Izzó hajdúböszörményi gyárába, ahol a korábbi nyári gyakorlatait is töltötte. Az 1973-ban indult tungsramos/GE-s pályafutása – 4 év kihagyással (ez is nagyon szoros vállalati kötődés mellett telt) – 2015-ös nyugdíjazását követően ma is aktívan tart.

„Hálás vagyok édesanyámnak, aki valamikor 1973 nyarán találkozott Debrecenben Kovácsné Kati néni-vel, az Egyesült Izzó hajdúböszörményi gyárának akkori személyzeti vezetőjével, aki rábeszélte, hogy legyen a fia ösztöndíjasa az Izzónak” – írja visszaemlékezéseiben Hiripi András. Azóta „elrepült 40 év az életemből, ami – így visszagondolva – nem telt el rosszul és talán nem telt el eredménytelenül sem” – folytatta. Nos, ez utóbbi megállapítással feltétlenül egyet kell értenünk.

Nagyon szerencsésnek tartom magam, hogy szakmai pályám egybeesett a volfrám- és a volfrámspirálgyártás korszakos jelentőségű technikái forradalmával. A Tungstram a kutatás, fejlesztés, minőségbiztosítás, üzemszervezés és az emberi erőforrás menedzselése területén – szellemiségben és az alkal-

mazott módszerek tekintetében – mindig a magyarországi ipari környezet előtt járt. Fiatal, pályakezdő mérnökként olyan innovatív környezetbe kerültem, amely alapvetően meghatározta szakmai, emberi fejlődésemet, egész jövőmet. Mindjárt az elején hadd emlékezzek meg azokról, akiknek nagyon sokat köszönhetek, akik szinte mecénásaim voltak pályafutásom során – persze a teljesség igénye nélkül: Vigh Károly, Ipacs György, Majoros István, Benkő Béla, dr. Csedreki László, Szabó Zsigmond, Billing Péter, Csapody Miklós.

Rögtön a belépésem után megkaptam feladatként a molibdén porkohászat, fémgyártás és durvahuzalgyártás Hajdúböszörménybe telepítését. Ez a munka nagy lehetőség volt egy kezdő mérnök számára: technológia betanulása, gépek megismerése, fogadókészítés kiépítése, gépek telepítése és beüzemelése, a dolgozók betanítása és a termelés beindítása. Visszagondolva az elmúlt 40 évre, ez a gyárépítő, technológia-transzfer jellegű munka végigkísérte egész életemet.

Ezután végigjártam a kezdő mérnöki pálya szokásos szakaszait. Dolgoztam technológusként, művezetőként, termelési osztályon csoportvezetőként, majd 1982-ben kineveztek a Hajdúböszörményi Alkatrészgyár főtechnológusának. Ekkor került dr. Csedreki László a gyár élére, aki nagyformátumú, sok tapasztalattal és nagy gyakorlattal rendelkező vezető – korábban a Hajdúsági Iparművek műszaki igazgatója – volt. Irányításával a gyárban a műszaki munka új fejlődési pályára állt: a technológia szervezetten belül megszerveztük a kémiai és fémfizikai laborokat, a gép- és gyárfejlesztési részlegekkel, prototípusgépek kivitelezésére és tesztelésére alkalmas kísérleti gépgyártással rendelkező műszaki fejlesztési osztályt, a technológiai kísérleti műhelyt, az újonnan kifejlesztett gépek tesztelésére alkalmas minta spirálgyártást. Kidolgoztuk a közel 1000 spiráltípus számítógépes feldolgozásához szükséges műszaki adatbázist is, és elkészítettünk egy felmérő tanulmányt a spirálgyártás műszaki technológiai helyzetéről, amely meghatározta a következő 10 évre a főbb fejlesztési irányokat és prioritásokat.

Intenzív, élő kapcsolatokat alakítottunk ki a Tungstram Kutató Intézetével, a környezetünkben működő egyetemekkel, akadémiai kutatóintézetekkel. A fejlesztést tudományos alapokra próbáltuk ugyanis helyezni, amelyek nélkül csupán megfigyelésekre alapozott, rövidtávú válaszokat tudtunk volna adni a gyártás problémáira. Ez az időszak a spirálgyártás nagy ipari forradalma volt:

- a háromsávos kombináció bevezetése;
- a molibdénhuzalok méretválasztékának csökkentése;
- a huzalméretok szabványosítása, a tétel nagyságok jelentős növelése (1500-ról 16 000 darabra), szinkroni-

zálása az automata magkioldással, annak környezet-kímélővé tétele;

- a lasszós spiralizálás bevezetése;
- a kétfordulatú, nagysebességű szekunder spiralizálás alkalmazása;
- új vezérlőelektronika kidolgozása;
- a grafitmentesítő és az alakrögztítő zíztás összevonása egy berendezésbe és sebességének tízszerezése növelése;
- a nagysebességű egykéses spirálvágás kifejlesztése;
- a zártrendszerű magkioldáshoz kapcsolódó sav- és Mo-visszanyerés bevezetése;
- a W és Mo vegyes huzalhulladékok feldolgozásának ipari méretekben való megvalósítása.

Ebből az időszakból személyes eredményemnek tekinthetem a kémiai technológiák rekonstrukcióját; ez a technológia a mai napig abban a formában és elrendezésben üzemel, ahogy az 1982-ben megtervezésre került. A nagy mennyiségű huzalhulladék zártrendszerű, környezetkímélő feldolgozását szabadalmaztatni is sikerült.

Ezeket a fejlesztéseket nem tudtuk volna megvalósítani és a tömeggyártásban elterjeszteni saját spirálgyártó és huzalmegmunkáló gépek kifejlesztése nélkül. A gépgyártás kiépítését a vállalatvezetés új tanműhely és gyártócsarnok építésével támogatta, a technikai hátteret pedig speciális CNC gépek üzembeállításával biztosítottuk. A saját igények kielégítése mellett exportra is kezdtünk gyártani gépeket, bekapcsolódtunk a nemzetközi vérkeringésbe, kiállításokon vettünk részt, sőt műszaki együttműködést alakítottunk ki a GTE Sylvania-val, akik tesztelték gépeinket, és 1986-ban lehetőség nyílt spirál- és volfrámgyártásuk megtekintésére is.

A GE-akvizíció után a Billing Péter által vezetett vállalati műszaki fejlesztési szervezetben a volfrám és molibdén alkatrészgyártás fejlesztési főmérnöki pozíciójában folytattam munkámat. A Vákuumtechnikai Alkatrész- és Gépgyár több termék „gyártási kiválósági központja” lett. Elindultak a technológia-transzfererek, például a Thorn spirálgyártásának Hajdúböszörménybe telepítése Angliából, a két végén fejelt halogénlámpák spirálgyártásának áttelepítése az amerikai Mettoonból, az angliai Leichesterből és Dél-Koreából. Ezzel egy időben nagyon jelentős műszaki fejlesztéseket hajtottunk végre a két végén fejelt halogénlámpák spirálgyártása gazdaságosságának növelése érdekében.

1992-ben a volfrám alkatrészgyártás és autólámpagyártásfejlesztés igazgatójaként felkerültem Budapestre a Csapody Miklós által vezetett európai műszaki fejlesztési szervezetbe.

Számos fejlesztési feladat megvalósítása mellett ekkor terveztük meg és hajtottuk végre a hajdúnánási és a hajdúböszörményi gyár racionalizálását is, amelynek során egy telephelyre került a spirálgyártás, az azt kiszolgáló volfrám és molibdén finomhuzal-gyártás, a gyémánt húzószerszám-gyártás, valamint az árambevezető elektróda-gyártás.

1994-1995-ben a fém- és üvegalkatrész-gyártás fejlesztési igazgatójaként az alkatrészgyártási ágazat fejlesztési munkáit (ólommentes üveggyártás, a kísérleti és minta spirálgyártás Hajdúböszörménybe telepítése) vezettem. Zalaegerszegen is jelentős fejlesztések indultak be. 1995 és 1998 között szakmai pályám nagyon izgalmas időszaka következett, amikor a GE távol-keleti akvizícióinak műszaki támogatását kellett szervezmem és biztosítanom Európából.

1999-ben azután négyéves pályamódosítás következett a Multicon Fővállalkozó Kft. keretei között, de a sors akaratából ekkor sem szakadt meg teljesen a kapcsolatom a vállalattal, projektvezetője lettem ugyanis a GE két nagy veresegyházi beruházásának, a repülőgépalkatrész-felújító üzem és a turbinagyár építésének. Nagy kihívást jelentett mind a két projekt, különösen a technológiák telepítése. Nagyon intenzív és feszített időszak volt ez az életemnek.

E beruházások befejezése után, 2004-ben visszatértem a GE-Tungsramba, és azóta is itt dolgozom. Érdekes kerettörténetként visszakerültem eredeti tanult szakmámhoz, a kerámiagyártáshoz. Ekkor indult a kerámia kisülősöves fémhalogénlámpák kerámia alkatrészeinek gyártása a Budapesti Fényforrásgyárban.

Kezdetől fogva tagja voltam a műszaki csapatnak, majd hét éven keresztül vezettem magát a kerámiagyártást. Izgalmas évek voltak ezek is. 2013-2014-ben aztán jött még egy nagy kihívás: a Ravenna-i kvarc kisülősöves fémhalogénlámpa- és kisülősögyártás Magyarországra telepítése. A kisülősögyártás a törzsgyár 75-ös számú épületébe került, így új életet és funkciót kölcsönözve a több éve használaton kívüli – egykor a sajtóló gépeitől hangos – monstrumnak.

Hiripi András 2015 tavasza óta nyugdíjasként dolgozik a kerámiagyártásban. Feleségével 39 éve élnek együtt – ahogy írta: „nagy egyetértésben és boldogságban” –, jelenleg Nagymaroson. Három fiuk közül kettő már kirepült a családi fészekből, a harmadik még egyetemi tanulmányait végzi: műszaki menedzsernek készül. A legidősebb fiú, aki gyerekkorában – talán nem véletlenül – „lámpacsináló mérnök” akart lenni, végül logisztikusként végzett a Műegyetemen, a középső fiú pedig számítógépes könyvelési területen dolgozik.

Hodács Józsefné †

1931. május 8-án született Szegeden. 1949-ben jeles eredménnyel érettségizett a Szent Margit Leánygimnáziumban. Egyetemi tanulmányait a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Karának vegyész szakán végezte. 1953-ban államvizgázott és szerezte meg az okleveles vegyési diplomát. Az egyetem elvégzése után a minisztérium az Egyesült Izzóba irányította, ahol az akkor alakult Műszaki Ellenőrzési Főosztályra vették fel. Horváth Pál főosztályvezetőtől – a későbbi műszaki vezérigazgató-helyettestől – kapta a feladatot, hogy mint analitikus vegyész alakítsa ki a főosztály laboratóriumát, amely biztosítja a vállalathoz beérkező rendkívül sokféle vegyi anyag, olaj, oldószer, fém és forrasztóanyag vizsgálatát a vonatkozó állami szabványoknak és egyéb előírásoknak megfelelően. Az irányítása alatt dolgozók létszáma, a labor műszerezettsége és az elvégzett vizsgálatok száma fokozatosan növekedett. A szakmai és vezetői követelményeknek megfelelően rendszeresen képezte magát. 1961 és 1986 között összesen hat mérnöktovábbképző és három vezetőképző tanfolyamon vett részt. Munkáját hat alkalommal „Kiváló Dolgozó” kitüntetéssel, 1982-ben a Minisztertanács által alapított „Kiváló Munkáért” kitüntetéssel, 1986-ban pedig a Radván János alapítvány díjával ismerték el. 1989-ben a Tungsram vezérigazgatója levélben köszönte meg a vállalat eredményes működése érdekében végzett több évtizedes kiemelkedő tevékenységét. 2003. szeptember 12-én megkapta a Szegedi Tudományegyetem „aranydiplomáját”.

A riport készítésére kedvesen és örömmel fogad dunakeszi otthonában. Az eltelt éveket csak az ősz hajszálak jelzik. Most is kedves, ápolts és figyelmes. Az

asztalon többféle sütemény és üdítő jelzi a gondos készülődést. Én is készültem. Az életrajz alapján előre feljegyeztem kérdéseimet. Az első szokásos kérdést követően azonban nem csak az ő hangja csuklott el, az én szemembe is könnyek szöktek.

Milyen volt a családi háttere? Honnan indult, mivel foglalkoztak a szülei?

A szüleim tisztviselő emberek voltak. Édesapám postafőellenőr volt. Édesanyám is postatisztviselő volt egészen addig, míg a bátyám meg nem született. Négyen voltunk testvérek, egy nálam nyolc évvel és egy négy évvel idősebb bátyám és egy nálam hét évvel fiatalabb öcsém. Ez egy nagyon szép, nagyon jó család volt egész addig, míg nem jött a háború. A háború végén polgári áldozatként meghalt az édesapám, a nagyobbik bátyám, aki szigorló jogász volt, édesanyám testvéreinek egész családja, mind a négyen, édesapám húga és az ő lánya. Nyolc halálos áldozat, akiket több évig gyászoltunk.

Kanyó Ferenc történész író „Szeged és környéke második világháborús hősei és áldozatai” című könyvében személyre szólóan állít emléket nekik is, leírva tragikus halálukat.

A családi tragédiák miatt édesanyám egészségi állapota nagyon megromlott. Nem tudott munkát vállalni. Édesanyám családja segítette a taníttatásunkat. Természetesen mindannyian igyekeztünk, hogy ösztöndíjasok lehessünk. A nyári szünetekben dolgoztunk, hogy azzal is könnyítsünk a gondokon. A bátyám és öcsém orvosok lettek. Amint keresni kezdtünk, mindannyian segítettük édesanyánkat.

Hogyan került az Egyesült Izzóba?

1953-ban végeztem a Szegedi Tudományegyetem vegyész szakán mint analitikus vegyész. Az egyetemi évek alatt, a téli és nyári szünetben a Délalföldi Mezőgazdasági Kutató Intézet paprikanemesítő laboratóriumában dolgoztam. Az egyetem elvégzése után is itt szerettem volna maradni, de sajnos erre nem volt lehetőség. Akkor még nem volt szabad a munkavállalás, a minisztérium helyezte el a friss diplomásokat. Így kerültem az Egyesült Izzóba. Abban az időben legalább hat-nyolc munkahelyen kellett felvételizni minden diplomásnak vállalaton belül, mielőtt kijelölték, hol állhat munkába. Előzőleg alakult meg a Minőségellenőrzési Főosztály, amelynek Horváth Pál volt a vezetője, aki megbízott a főosztály anyagvizsgáló laboratóriumának kialakításával. Horváth Pál nagyszerű vezető volt, csak a tények, az elért eredmények érdekelték. Később műszaki vezérigazgató-helyettesként is figyelemmel kísérte és segítette a laboratórium munkáját.

Az Izzólámpa Kémiai Üzemek Theisz-Osváth-féle laboratóriumában kaptam egy kis helyet az indulásnál.

Később személyeket vehettem fel a vizsgálatokhoz. Majd folyamatosan áttértünk az MSZ szabványok szerinti minősítésekre. 1962-re készült el az önálló, nagy méretű laboratóriumunk.

Az Anyagvizsgáló Laboratórium kulcsfontosságú volt a vállalat számára. Érezte ennek az erkölcsi és anyagi elismerését?

A laboratórium folyamatosan fejlődött a vezetésem alatt, de csak 1964-ben kaptam csoportvezetői, majd laborvezetői kinevezést. A folyamatosan bővülő termékszerkezet (új fényforrások, rádiócsövek, TV-képcsövek, félvezetők), valamint a vidéki ipartelepítések, majd a nagyvállalati központosított anyagbeszerzés és anyagvizsgálat miatt állandó fejlesztésre volt szükség mind a vizsgálati módszerek, a műszerezettség, mind a szakember-állomány szempontjából. A 60-as évek közepétől a 70-es évek végéig a laboratórium létszáma 15-18 fő volt. Ezekben az években elsősorban Majoros Istvánnak, a VMEF főmérnökének szakmai irányítására és segítségére számíthattam.

A beérkező anyagok mellett vizsgáltuk a belső gyártású anyagokat (fénycső-fényporok, galvanizált alkatrészek, kovasav stb.) is. Gyártási probléma esetén gyors, pontos és objektív vizsgálatokkal segítettük a hibaokok kiderítését és megszüntetését. Az üzemek teljes bizalommal kérték segítségünket. Megbízható, pontos méréseink miatt a beszállító cégek elfogadták reklamációinkat.

Felkészült, a munkájukért felelősséget vállaló, nagy-szerű munkatársaim voltak. Hosszú lenne felsorolni a teljes gárdát, ezért csak a több évtizeden át itt dolgozó Somogyváriné Ildikót és Molnárné Juditot, Zalai Anikót, Gyepessyné Emőket, Kovácsné Juditot és Egerváryné Gizit emelem ki.

Munkakörömnél fogva folyamatosan részt vettem a vállalati, országos és a KGST-szabványok készítésében. A Magyar Szabványügyi Hivatal vegyianyag-, fém- és lángforrasztási szakbizottságaiban vállalati szakértőként dolgoztam több évtizeden keresztül. Folyamatosan képeztem magam a Gépipari Tudományos Egyesület és a Mérnöktovábbképző Intézet tanfolyamain. Többször kaptam Kiváló Dolgozó és egyéb kitüntetés, a velük járó pénzjutalmakkal.

Hosszú éveken keresztül dolgozott vezető beosztásban. Nagy volt a szellemi, idegi igénybevétel. Hogyan tudta egyeztetni a munkahelyi és a családi kötelezettségeket?

Nagyon nehezen. A férjemmel – aki kezdetben az ME osztályon dolgozott – négy évig átjárós albérleti szobában laktunk. Szerencsénkre a főbérnök szeretett

bennünket, és koraszülött fiunkat unokájaként gondozta 1957-ig, külföldre távozásáig. Ezután Szegeden élő édesanyám vállalta kisfiunk gondozását. Kéthetenként látogattuk, nagyon fájdalmas időszak volt. 1958-ban megszületett a leányunk, őrá egy néhány utcával távolabb lakó néni vigyázott napközben. Folyton sietni kellett, hogy ne késsek el, mert a csengetőlapon kellett jelezni az érkezést és távozást. Késni nem volt szabad.

1960-tól férjem a Váci TV-képcsőgyár kémiai üzemének lett a vezetője. Hajnalban ment, késő este ért haza idegesen, fáradtan. A bevásárlás, főzés, mosás, gyermeknevelés rám várt felelősségteljes munkám után, a mosógép nélküli, szénfűtéses lakásban. 1963-tól – amikor már nagyobb lakásba költöztünk – a gyermekek tanulásának segítése mellett a saját továbbképzéseim kerültek előtérbe a laboratórium folyamatos fejlesztésének érdekében is. Általában este 10 óra után tanultam és készítettem a főnökeim által kért jelentéseket és egyéb munkákat. Mire végeztem, néha bizony már hajnalodott.

Mikor és milyen körülmények között ment nyugdíjba?

A 80-as évek közepétől változott a minőségirányítás koncepciója. Az ellenőrzés helyett a minőségtervezést és -irányítást helyezte a középpontba, ami az ellenőrző személyzet leépítését vonta maga után. 1988 végén felmentésemet kértem a labor vezetése alól, mert nem akartam felszámolni azt, amit korábban felépítettem. A labor átadása után főmunkatársaként dolgoztam a VMEF szervezetében, majd 1989 végén nyugdíjba mentem.

Négy unokám van, a 90-es években elsősorban velük foglalkoztam, az ő tanulásukat segítettem.

Hogyan telnek most a napjai?

Rendszeresen főzök, bevásárolok, hogy a lányomnak – aki szintén vegyész – ne legyen gondja a vacsora készítésére. Gyakran meglátogatom a fiamékat is. Családunk nagyon összetartó, örömem elsősorban a gyermekeimben és az unokáimban van. Van egy baráti társaságom is, akikkel beszélgetés közben kézimunkázunk. Hamar megtanított az élet arra, hogy nem az arany a fontos, hanem a szeretet.

Közhely, hogy minden ember élete kész regény, és hogy minden embernek megvan a maga keresztje. De Irmuskát hallgatva ezek a közhelyek megtelnek valóságban megélt küzdelemmel, emberséggel, szeretettel. Úgy érzem, hogy ezen a beszélgetésen nagyon sokat – és nem csupán információt – kaptam tőle.

Horváth Ákos

1944. április 14-én született Kőszegen. A Kőszegi Jurisich Miklós Gimnáziumban érettségizett 1962-ben. Egy évet fizikai munkásként dolgozott, majd az Egyesült Izzó ösztöndíjasaként került egyetemre. 1968-ban a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán villamosmérnöki, 1970-ben mérnök-tanári diplomát szerzett. 1962-től dolgozott az Egyesült Izzó alkalmazásában, a diploma megszerzése után – 1968-tól – a Nagykanizsai Fényforrás- és Üvegyárban, 1973 óta különféle vezetői beosztásokban. Kezdetben az aszimmetrikus autofényszóró-lámpák gyártásának üzemvezetője, 1975-ben a lámpagyártás gyáregységének főmérnöke, 1978-tól a gyáregység műszaki főmérnöke, 1980 óta gyári fődiszpécser, 1983-tól a gyár termelési főmérnöke, a gyárigazgató helyettese. 1992-től a Kompakt Fénycső Gyáregység vezetője, 1995-től „six sigma champion” egészen 2004-es nyugdíjazásáig. Nyelvismerete: angol. Minisztériumi Kiváló Dolgozó, Vállalati Kiváló Dolgozó, GE Vezetői Díj kitüntetések birtokosa.

Horváth Ákos ma is erős kézszorítású, dinamizmusa változatlan. Büszkén vállalja az Izzónál töltött 42 évet – „egyetlen cégnél” – mondja –, „egyetlen nap táppéNZ igénybevétele nélkül”.

Akos, Izzón belüli pályafutásod olyannyira „folyamatvezérelt” és egész, hogy kérdésekkel nem is lenne célszerű szétördelni. Mesélj az izzós évekről!

Az Egyesült Izzóban először a központban lévő Fényforrás Fejlesztésre kerültem betanított munkásként, onnan a Szolgáltatás Gyáregységhez mint palackszállító. Fő törekvésem a társadalmi ösztöndíj elnyerése volt. Egy év fizikai munka után izzós társadalmi ösztöndíjjal mehettem egyetemre. 1968-ban szerez-

tem meg a diplomát, majd kezdő diplomásként még az év őszén Nagykanizsára kerültem, a Lámpagyáregységbe. Nem sokkal a kezdést követően katonai szolgálatot kellett teljesítenem. Visszatérésemkor, 1970-ben vette kezdetét az aszimmetrikus autofényszóró-lámpák gyártásának Nagykanizsára telepítése. A gyártás indulásakor az első fázis vezetője, majd az üzem vezetője lettem. 1975-ig dolgoztam ebben az üzemben, mérnöki munkám legszebb éveit töltöttem ott. Rengeteg beosztottal igen jó emberi és munkatársi kapcsolatba kerültem. Változatos és nagyszerű munkáink voltak. A fejlődés csúcán elértük a 17 millió db lámpa/év szintet, gyakorlatilag problémamentesen. Kellő gyakorlatra tettem szert a lámpák optikázásában, és ugyanakkor vákuumtechnikai ismeretekkel is gazdagodtam.

1970-ben – a mérnök-tanári szak elvégzésével – a napi munka mellett tanítottam a város egyik neves gimnáziumában, ahonnan több végzős diák került az Izzóhoz. 1975-ben, az akkor már 3200 főt foglalkoztató Lámpagyáregységbe kerültem főmérnöknek Mészáros László gyáregységvezető mellé. 5-éves főmérnöki tevékenységem alatt hatalmas fejlődésen ment keresztül a gyáregység, óriási feladatokat oldottunk meg. Volt olyan évünk, amikor 28 db gyártósort mozgattunk meg vagy telepítettünk újként. A néhány tíz milliós éves gyártási kapacitást több száz millióra bővítettük.

1980-tól a Fényforrásgyár fődiszpécseré lettem. A megbízás 3 éve alatt igen sok új ismeretet szereztem – az anyagtervezéstől a készletezésig, a programozástól a kiszállításig. Ez a feladat még jobb csapatmunkát, még jobb munkaszervezést igényelt. Nem is volt különösebb probléma. A gyakorta megrendezett vállalati fődiszpécseri értekezleteken számomra nem volt megválaszolhatatlan vagy kényes kérdés. Egyszer azonban, amikor Nagy Lajos termelési igazgatóhelyettestől egy, a kiszállítással kapcsolatos kérdést kaptam – a kiszállítási felügyelete egyébként nem tartozott a feladataim közé –, elhatároztam, hogy saját szorgalomból megismerem ezt a feladatkört is. Ennek is tudható be, hogy amikor 1983-ban a gyár termelési főmérnöke lettem, a kiszállítást is hozzám csatolták. A vevőkiszolgálás jobbítása érdekében munkatársaimmal évekre visszamenőleg felmértük a vevői kört, mennyiségi igényeiket, figyeltük a napi gyártást, a raktárra adásokat, és nagyon pontos kiszállítási határidőkkel dolgoztunk. Felkészültek voltunk minden olyan kereskedői „húzásra”, amely a gyár hibájaként akarta volna beállítani a saját hibájuk miatt bekövetkezett kiszállítási elmaradásokat. Demeter Károly, akkori vezérigazgató egy ilyen típusú sikertelen felelősség-áthárítási próbálkozás kivizsgálását követően kijelentette, hogy a nagykanizsai gyárban van a legjobb termelésirányítás a vállalat gyárai közül. 1990-ig ebben a beosztásban többi vezetőtársammal együtt sikert-sikerre

halmoztunk, nagyszerű eredményeket értünk el. A gyár rendre Kiváló Gyár elismerésben részesült, mi pedig számos Kiváló Dolgozó kitüntetést kaptunk. A legnagyobb elismerésben azonban 1996-ban a vállalat 100 éves évfordulóján részesültem, amikor bekerültem az arany plakettel kitüntetett „top 100” közé.

Mi volt a közösen elért sikerek titka?

Az egészséges gyári légkör, a jó szakmai felkészültség, a bizonyítási vágy. De említhetném a 4000-5000 főt foglalkoztató gyár közös felelősségét is. Miközben a városban egyre-másra mentek tönkre gyárak, mi egyre stabilabbak lettünk, és nekünk mindig képesnek kellett lennünk a váltások fogadására, a változások pozitív kezelésére. Mindenki komolyan vette munkáját, születtek a jobbnál-jobb ötletek, és ez volt a kulcsa a gyár folyamatosan kimagasló teljesítményének.

Legsikeresebbnek az aszimmetrikus autofényező-lámpák gyártásában eltöltött időszakot emelled ki. Akkori feletteseid, munkatársaid közül kik segítették munkádat?

Valóban, számomra ez az üzemvezetői feladat volt a legemlékezetesebb. Azokat a sikereket érzem igazán magaménak. Több neves segítóm közül Ortó Józsefet említeném elsőként. Egy alkalommal jól letolt, mert nem volt kellő rend és tisztaság az üzemben. Később rájöttem, hogy miért is fontos az üzemi rend, az áttekinthetőség mind termelési, mind technológiai szempontból. De kiemelkedő személyiségeknek tartottam Dienes Bélát és Demeter Károlyt, a vállalat akkori első számú vezetőit. Sokat tanultam tőlük is.

A társgyárakkal, az ottani vezetőkkel milyen kapcsolatban voltál?

Főleg a gyári fődíszpécerekkel voltam állandó kapcsolatban. Igen jó csapat volt a fődíszpécseri gárda, azon belül is jó szívvel említem Ardó Miklós és Pávay József nevét. A gyárak közül a zalaegerszegi és a váci gyárral kerülhettem volna nagyon közeli kapcsolatba, hiszen mindkét gyárba jelöltek gyárigazgatóknak. Nem fogadtam el a felkérést, mert engem a nagykanizsai beosztásaim teljes mértékben kielégítettek, és nekem egy „csillaggal” több nem érte meg, hogy váltsak, hogy felrúgjam a nyugalmamat, itt hagyjam – ha átmenetileg is – a családomat. Soha nem féltem ugyan az új kihívásoktól, de mindig erősebb volt a nagykanizsai kötődésem. Kielégített az itteni munka és az, hogy a gyár második embereként dolgozhattam. A GE idejében is kaptam ajánlatot, de arra is nemet mondtam. Akkor tettem fel magamnak először azt a kérdést, hogy szabad-e nemet mondani? Hogy veszik ezt a feletteseim, talán majd beskatulyáznak, és nem keresnek többé? Azzal nyugtattam magam, hogy nehéz ugyan nemet mondani, de még nehezebb azt csinálni, amit nem akarok. Mindent egybevetve, voltak lehetőségeim

váltani, ez ma is jó érzéssel tölt el, de nem tettem. Itt tartott a város szeretete, a családom, maga a gyár, és az sem közömbös, hogy itt élnek a testvéreim is Nagykanizsán.

Azután jöttek a GE-s évek. A General Electric – néhány más globális vállalathoz hasonlóan – az elsők között vezette be a japán eredetű six sigma munkamódszert, amely első közelítésben a szinte hibamentes minőségi szint elérésére irányul (a hat szigma matematikai statisztikai alapon 3,4 hibát enged meg 1 millió termék esetén). Ákos, hogy lett belőled „six sigma champion”? Az új gyári szervezetekben megszűnt a főmérnöki munkakör, 1992-től a Kompakt Fénycső Gyáregység vezetési feladatait láttam el gyárigazgató-helyettesi rangban. Azután a gyári készletekért és kiemelt vevőkért feleltem, majd 1995 végén én lettem a nagykanizsai gyár „six sigma champion”-ja. A munka a vezetés bevonásával és oktatással kezdődött. 1996-ban 12 projekt indult. Jelentős sikereket, dollármegtakarításokat értünk el, igen sok embert mozgattunk meg, több nemzetközileg is elismert projektet tudtunk sikerre vinni. Háromszor szerveztünk az egész GE Lighting-ot átfogó „Six Sigma Kongresszus”-t a tapasztalatcsere érdekében. Az eltelt években a befejezett projektek száma jóval meghaladta az ezret, javítva és tökéletesítve a különböző gyári tevékenységeket, folyamatokat. 2002-től kiemelt gyári „six sigmás” projekteket is irányítottam.

2004-ben mentél nyugdíjba. Mit csinálsz azóta?

Aktív nyugdíjas vagyok. Elég sok hobbim van, most igazán kiélhetem magamat különböző barkácsolási munkákban. Nyári szórakozásom az úszás, szörfözés, az egész évben gyakorolható horgászás. Tagja vagyok a Nagykanizsai Bridzs Klubnak, most éppen az angol szabályokat fordítom és az Interneten játszom. Ezúttal is tudom kamatoztatni az 1990 óta megszerzett angol nyelvtudomásomat, előtte évekig németet tanultam. Kertészkedem, utazgatok, nyaranta kempingezek az Adriai tenger partján és itthon, sokat olvasok, internetezem, szóval nem unatkozom. Részt veszek a gyári és egy városi nyugdíjas klub rendezvényein, programjaiban. Adtam magamnak 1-2 évre szóló szabadságot. Egyelőre nem tervezek konkrét munkavállalást.

Visszatekintve a 42 éves izzós múltra, elégedett ember vagy?

Elégedett vagyok minden vonatkozásban. Egyetlen vállalatnál tölthettem el a 42 évet. Összehasonlítási lehetőségem más céggel így nincs, az Izzótól azonban mindent megkaptam, és úgy érzem, hogy nincs egymás felé tartásunk. Boldog családi életet élhettem. Két gyermekünk van. A fiam Budapesten, a lányom pedig itt Nagykanizsán lakik. Három unokánk van, gyermekorvos feleségemmel szívesen vagyunk velük.

Dr. Horváth József †

1940-ben Budapesten született. A Budapesti Műszaki Egyetemen okleveles villamosmérnök, majd fényforrás-technológiai szakmérnök lesz, és műszaki doktori címet szerez. Első munkahelye a Budapesti Elektromos Művek, ahol 1958-tól 1977-ig dolgozik. Az utolsó 9 évben a Közvilágítási Osztály vezetője. 1978-ban lép be az Egyesült Izzóba, ahol akkor kezdenek fényrendszerek értékesítésével foglalkozni. A Fényrendszer Iroda vezetője lesz. 1990-ben kollégáival létrehozza a Lisy Fényrendszer Rt.-t, 1991-ben eljön az Izzóból, és a TUNGSRAM-Schröder Rt. elnök-vezérigazgatója lesz. 1999-től a Kandeláber Rt. elnök-vezérigazgatója is. Több hazai és nemzetközi szakmai testület tagja, vezetőségi tagja, vezetője. Számos kítüntetése van. Többek között az Elektrotechnikai Nagydíj, az Aschner-díj, Zipernowsky-díj, a Pollich-díj. A belga király Léopold-renddel jutalmazta. Nős, két felnőtt gyermeke és két unokája van.

Újságírók sok irodában fordulnak meg, de olyan hangulatúban, olyan stílusúban, mint dr. Horváth Józsefé, alig. Mert ott minden a fényről szól, ám mégis egy finom szalon. Lakója sokra vitte az életben, de nem tagadja: nem ilyen milió vette őt körül gyermekéveiben. Az elegáns környezet „uralkodója” nagyon is egyszerű, közvetlen. Mondhatnám „nyitott”, vagy „vagány”.

Az ötvenes évekre estek a gyermekéveim, szüleimmel szerényen éltünk Angyalföldön. A „Tromosban” fociztam – ifi magyar bajnok, középiskolás válogatott voltam –, így hát érettségi után az Elektromos Művekhez mentem dolgozni.

Ott hogy kezdődött a pályafutásod?

A megígért írásztal helyett segédmunkásként kezd-

tem. A Közvilágítási Osztályon végigjártam a számár-létrát. Segédlevelet szerevve esti tanfolyamon, hat évig dolgoztam mint villanyszerelő. Esti egyetemen lettem erósáramú villamosmérnök.

Reál, vagy humán érdeklődésű voltál?

Inkább humán. Építész szerettem volna lenni. Azt tartom mai napig is az emberi tudományok csúcának! Ösztönösen jól döntöttem, hogy a közvilágításra kértem magam. Ott a fényvel kellett foglalkozni, ami az építészet része. Itt eldőlt a sorsom. Megismertem a szakmát, megszereztem a diplomát, 28 éves koromban ott lettem osztályvezető, ahol felnőttem. Budapest köz- és díszvilágítása tartozott hozzám. „Fényépítész” lettem. Díszvilágításokat terveztem, én csináltam az első hazai nátrium- és fémhalogénlámpás köz- és díszvilágításokat, és újításom alapján cseréltek le több száz-ezer izzólámpát higanylámpára. 20 évet töltöttem az ELMŰ-nél.

Hogy kerültél a Tungstramhoz?

Egy nagy átszervezésben felosztották a Közvilágítási Osztályt, az Izzó meg épp elkezdett foglalkozni a komplett fényrendszerekkel. Átcsábítottak.

Kinek az ötlete volt a Tungstramnál a profilbővítés?

Úgy tudom, Demeter Karcsié, akivel jó viszonyban voltunk, különböző szakmai fórumokon találkoztunk, sőt a nátriumlámpával kapcsolatos fejlesztéshez meghívott tanácsadónak a Fejlesztési Főosztályára. Aztán 1978-ban beléptem az Izzóhoz, majd a Fényrendszer Iroda vezetője lettem. Akkor ott új üzletágot hoztunk létre, a magyar fényrendszer-exportot. Ez segítette a fényforrások eladását, mert megmutattuk, hogy az új, korszerű lámpákkal milyen kitűnő világítási berendezések készíthetők. A nagyobb érték a profitot is növelte. És a cég image-ét is gazdagítottuk.

Hogy léptetek be a fényrendszer-piacra?

A Tungstram széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszerén keresztül. Meghívást kaptam különböző bizottságokba, funkciókkal láttak el, rengeteget tanultam, ismeretségre és ismeretekre tettem szert. Közben bejártam a világot.

A legemlékezetesebb munkák?

Főleg sportvilágításban voltunk nagyok. Csak néhány ország, ahol sportvilágításokat építettünk: Ciprus, Portugália, Algéria, Bulgária, Lengyelország, Észak- és Dél-Korea, Ecuador, Ausztrália, Arab Emirátusok, Finnország, Kína, Szaud-Arábia. Az olaszországi futball világbajnokságra is szállítottunk világítást. Nehéz körülményeink ellenére felkészültségünk lehetővé tette, hogy a Philips-szel, Siemens-szel versenyezzünk, és sokszor nyerjünk is.

És az építész hajlamok?

Megmaradtak. Például mi csináltuk 1978-ban Havana egész díszvilágítását. Itt történt meg, hogy hirtelen meg kellett oldanom a santiagoói Morro Erőd díszvilágítását. Egyetlen délután terveztem meg, két nap alatt megcsinálták. Nappal kellett beállítanom az éjszakai világítást, és olyan szakadékokba is terveztem lámpákat (a rajzról nem derült ki), ahová kötélen engedtek le –, mert ők odatették (!). Végül nem kellett módosítani semmit. Szép lett. Életem egyik nagy bravúrja volt. Később, részben a TUNGSRAM-Schröder Rt. keretein belül, mintegy 30 budapesti díszvilágítást terveztem és létesítettem.

A TUNGSRAM-Schröder Rt. létrejöttében mi volt a szereped?

A fényrendszer fontos eleme a lámpatest. Az Izzó lámpatestgyártással nem foglalkozott. De a rendszerekhez szükség volt rá. A belga Schröder céggel és az akkori Magyar Alumíniumipari Trösztrel közösen hoztuk létre a TUNGSRAM-Schrödert. A Tungsram részéről én voltam a felelős. A MAT nevében Horvát Péter vett részt az alapításban, szintén régi izzós, kiváló szakember, akitől rengeteget tanultam. A cég az első termelő vegyesvállalat volt. Meghonosítottuk a korszerű lámpatestgyártást. Ma az ország legnagyobb lámpatestgyára, több milliárdos éves forgalommal, a magyar közvilágítási piacból 75-80 %-kal részesedik. A cégnek kezdetből igazgatósági tagja, aztán 10 évig elnöke, végül igazgatósági tagja voltam, és jelenleg az elnöke és rész tulajdonosa vagyok.

Azután jött a nagy váltás a Tungsram életében, ez érintette személyes sorsodat is.

A GE szorgalmazta volna a saját lámpatest-eladást, szembe kellett volna mennem a Schröderrel, és ez nemcsak morális probléma lett volna, hanem műszaki meggyőződésnek sem felelt meg. A GE eladta a részesedését a TUNGSRAM-Schröderben, a belgák meghívtak a vállalat vezetésére, aztán a MAT is megszűnt. A belgák mellett én lettem a magyar tulajdonos. Később megvettük a Kandeláber Rt.-t, és öt év után beolvastottuk. A TUNGSRAM-Schröder sikertörténet! A tízmillió forint alaptőkével induló cég saját erőből kétmilliárd forintra növelte a tőkéjét. A 80-as években vállalatalapítási hullám volt a cégnél. Egyedül a TUNGSRAM-Schröder él és fejlődik ma már ezek közül. A Cégbíróságon a TUNGSRAM csak a mi nevünkben szerepel, igyekszünk is méltóak lenni rá.

Még egy cégben érdekelt vagy: a LISYS-ben.

A LISYS a szívem csücske. Még 1990-ben a Fényrendszer Iroda fiatal mérnökeivel létrehoztuk a LISYS Fényrendszer Stúdiót. Ennek én vagyok a fő részvényese.

3 millió Ft tőkével indulva értük el a 15 éves fejlődést. Ma részvénytársaság, évi kétmilliárd forintos árbevétellel, több mint félmilliárdos saját tőkével. A létszám negyven fő, kétharmada mérnök.

Mivel foglalkozik a LISYS?

Alkalmazott világítástechnikával, komplett világítási berendezések létrehozásával. Ebben a műfajban piacvezetők vagyunk itthon. Hozzánk kerül a magyarországi presztízs munkák legnagyobb hányada. A Nemzeti Galériától a Feszty-körképig, az összes budapesti díszvilágítás, a szegedi Dóm, a Pannonhalmi Apátság díszvilágítása. A sportvilágításban szinte az összes stadion világítását – a Népstadionét is – mi csináltuk. A színházvilágításban is 60-70 %-os piaci részesedésünk van. Évek óta mi készítjük Budapest karácsonyi világítását. Legújabban hangrendszerekkel is foglalkozni kezdtünk. Például az új Nemzeti Színház komplett hangrendszerét szállítottuk. Mintegy 600 nagyberendezést létesítettünk a 15 év alatt.

Közben a szakmai civilszervezetekben is nagyon sokat vállaltál.

A Magyar Elektrotechnikai Egyesületben 35 éve dolgozom, a Világítástechnikai Szakbizottságnak voltam titkára, alelnöke, elnöke. A Nemzetközi Világítástechnikai Bizottság (CIE) igazgatósági tagja, divízióigazgatója voltam 8 évig. Most a Felügyelő Bizottság tagja vagyok. A LUXEUROPA Igazgatótanácsának magyar tagja vagyok. A Jedlik Ányos Társaság alelnöke. Az Európai Világítástervezők Szövetségének (ELDA) egyetlen magyar tagja. Ez is fontos, hogy a szakmájában naprakész legyen az ember.

Mi számodra a legnagyobb szakmai öröm?

A világítástechnika nagyon látványos, nagyon lehet szeretni. Amikor áll az ember egy stadion közepén, és hirtelen 1000 luxszal világítjuk a pályát. Vagy amikor a Lánchíd, a Budai Vár újonnan elkészült díszvilágítása egy gombnyomásra működni kezd. Semmihez sem hasonlítható sikerélmény.

És magánemberként?

Szeretem a zenét, jazzrajongó vagyok. Érdekel a képzőművészet, talán egy kicsit értek is hozzá. Van egy kis gyűjteményem, 70-80 festmény, kispasztika, no meg régi bútorok. Érdekel a sport is, a politika is. És szeretem a jó bort. Van egy kis kollekcióm, kb. 800 palack. Kezdeni kéne meginni, hogy még életemben a végére jussak.

A gyerekeim egyenesben vannak, örömemre a két kis unoka sokat van nálunk. A hét közben a szakmám, a hétvégeken az unokák jelentik a fényt az életemben.

Horváth Miklós

1938. március 6-án született a Vas megyei Bérbalta-váron. Középiskolai tanulmányait Szombathelyen végezte. A középiskolát követően a székesfehérvári Vadásztöltény Gyárban dolgozott, majd 1957-ben felvételt nyert a BME Gépészmérnöki Karára. 1959-ben lett az Izzó ösztöndíjasa. Az egyetem elvégzése után – 1962-ben – a Mintagépgyárba került mint fejlesztő-mérnök. 1965-től a Gyöngyösi Gépgyárban ugyancsak gépfejlesztéssel foglalkozott, majd 1968-tól Nagykanizsára költözött, ahol a Nagykanizsai Gépjavító Vállalat főmérnökeként dolgozott. 1971-ben került a Nagykanizsai Fényforrásgyárba, kezdetben mint üvegyártási technológus, majd az Üvegyár főmérnöke, később gyáregységvezetője. 1980-ban a Nagykanizsai Fényforrásgyár főmérnöke lett. 1982 és 2002 között a gyár igazgatója volt. Nyugdíjba vonulását követően a város polgármesterének gazdasági tanácsadója. Kitüntetései: Aschner Lipót Életmű Díj, Munka Érdemrend ezüst fokozata, Nagykanizsa Város Díszpolgára, Zala Megye: az Év Menedzsere, Zala Megye Gazdaságáért Díj, többszörös Kiváló Dolgozó. Nyelvismerete: angol.

Nagykanizsán a Polgármesteri Hivatalban találkozunk. Felszabadult, vidám, s a régi emlékek felidézése még fiatalabbá tesz. Ugy tűnik, szinte ma is együtt él a gyárral.

Miklós, mi vonzott a műszaki pálya felé?

Születésemtől kezdve műszaki beállítottságú vagyok. Már általános iskolás koromban is arról álmodoztam, hogy mérnök leszek. Bár villamosmérnök szerettem volna lenni, végül gépészmérnökként szereztem diplomát. Nem sikerült menet közben váltani a két

mérnöki kar között, erre nem volt mód. Azt, hogy gépészmérnök lettem, azóta sem bánom, de a villamosságot még mindig kedvelem.

Hogyan lettél Izzó-ösztöndíjas? Egyáltalán mit tudtál az Egyesült Izzóról?

Az egyetemet megelőző évben a Vadásztöltény Gyárban (ma Videoton) dolgoztam mint gyakorló technikus, oda is szándékoztam visszamenni a végzés után. Évfolyamtársaim közül többen kötöttek azonban ösztöndíj-szerződést az Izzóval, és az ő hatásukra változtatam elképzelésemen. Nagyon jó választásnak bizonyult, jöllehet az Egyesült Izzóról akkoriban szinte semmit sem tudtam. Az első utam örökre bevésődött az emlékezetembe. Amikor az Izzó Váci úti központjába utaztam a 3-as villamossal, és a Külső Váci úton megcsapott a bőrgyárak elképesztő büze, akkor mindenre gondoltam, csak hosszú izzós pályafutásra nem. A Mintagépgyárban kezdtem fejlesztőmérnökként. Kiemelkedő tudású – számomra még ma is nagy szak tekintélynek számító – kollégákkal (Király Imre, Slachta György, Pongrácz Lajos) dolgozhattam együtt. Azután Gyöngyösre kerültem, elsősorban a lakásproblémáink megoldása miatt. Igen jó ajánlólevéllel mentem oda, és a munkám is roppant élvezetes volt: gyógszeripari gépek fejlesztési munkáiban vettem részt.

Sikeres kezdés után mégis megváltál az Izzótól.

Gyöngyösön a gyári légkör volt az, ami zavart. Későbbi vezetői munkám során sokat hasznosítottam e negatív tapasztalatokból. Mindenesetre 1968-ban Nagykanizsára kerültünk, és a Gépjavító Vállalatnál kaptam főmérnöki állást. Akkor az Izzónak még csak egy kísérleti üzeme működött Nagykanizsán. Annyi kapcsolatunk volt, hogy mi javítottuk az üzem teherautóit. Amikor eldőlt a nagykanizsai nagyberuházás sorsa, felkerestem a telephely akkori vezetőjét, és mivel én sem voltam ismeretlen előtte, hamar megállapodtunk, és átjöttem az Izzóhoz. Ez 1971-ben történt. A Gépjavítónál töltött 3 évem arra mindenképpen jó volt, hogy megtanuljam igazán becsülni az Izzót.

Szakmai karriered alakulásában döntő momentumnak bizonyult, hogy az üvegyártás területére kerültél: megélhettél a vállalatnál egy kisebbfajta ipari forradalmat.

A nagyberuházás részeként az amerikai Corning cégtől megvásároltunk egy Ribbon üvegbúragyártó sort. Ennek kapcsán 3,5 hónapos tanulmányúton vettünk részt a Corningnál, ahol egy csodálatos, magas fokon automatizált gyártástechnológiát ismerhettünk meg, kitűnő együttműködésben az amerikai szakemberekkel. A Corning céggel való kapcsolat létrehozásában elvülhetetlen érdemei voltak Dienes Bélának és Jermendy Károlynak. Az, hogy mi hozzájuthattunk

ehhez a gyártástechnológiához, az az Izzó fényforrás-gyártásának elismerését jelentette. Az akkori bura-gyártási volumen több mint húszszorosát volt képes a Ribbon-sor előállítani: évente 440 millió db üvegbúrát. 1972-ben az akkor induló Üvegyár főmérnökének, majd három évvel később a gyáregység vezetőjének neveztek ki. Az Üvegyárban eltöltött éveimet még most is a legsikeresebbek közé számítom, ott tanultam meg, hogy mi kell egy csúcstechnológia kiszolgálásához, mi valójában a termelés-szervezés és hogy milyennek kell lennie egy jó vezetőnek.

Azután lassan feljutottál Nagykanizsán a ranglétra csúcsára.

Igen. 1980-ban a Nagykanizsai Fényforrás- és Üvegyár főmérnöke lettem. Ebben az időszakban jelentős szervezeti változáson ment keresztül a gyár: kialakultak a gyáregységi szervezetek, köztük a gépészeti gyáregység, amely a gyártósorok automatizálásával jelentős mértékben javította az egész gyár hatékonyságát, versenyképességét. 1982-ben pedig kineveztek gyárigazgatónak, és ettől kezdve 20 éven keresztül vezethettem ezt a kitűnő gyárat és kiváló kollektíváját.

Miért éppen rád esett a választás? Mit tudtál jobban a többi vezetőnél?

Ezt a vállalat akkori vezetőitől kellene megkérdezni... Én az üvegyári munkámmal, akkori vezetői beosztással nagyon elégedett voltam. Nem is gondoltam arra, hogy egyszer én leszek a gyár igazgatója. Az igazság az, hogy erősen műszaki beállítottságú vagyok, és fejlesztő szerettem volna mindvégig maradni. A sorsnak – és persze Dienes Bélának – köszönhető, hogy ilyen magasra jutottam.

Soha sem akartak elmozdítani Nagykanizsáról és áthelyezni más gyárba vezetőnek?

A Váci Fényforrásgyárba többször is, de nem vállaltam. Akkorra már egy rendkívül jó csapat kovácsolódtott össze Nagykanizsán, és én nagyon jól éreztem magam abban a kollektívában. Büszke vagyok azonban arra, hogy gyárunkból több kitűnő vezetőt kapott a nagyvállalat. A gyári vezetők között kitűnő volt a kapcsolat: tudtunk örülni egymás sikerének, és maga a gyári légkör is segítette a rátermett, igyekvő emberek kiválasztódását, előmenetelét. Ugyanez a lehetőség megvolt a fizikai dolgozók esetében is. Hiszen az automatizált gépsorok egyre több magasan képzett szakmunkást igényeltek, és akinek módjában állt és akart is tanulni, az előtt nyitva állt az út a gyáron belüli előrehaladásra, vagy akár külföldi munkavégzésre is különféle gyártelepítéseken. Kiváló szakmunkásgárdával rendelkezünk. Nagykanizsán van egy jeles középiskola, a Cserháti, ahonnan 5-éves képzést követően

nagyon ígéretes fiatalokat kapunk. Mechatronikát tanulnak, technikusai képesítést szereznek, és igen jól megállják a helyüket.

Azt vallod, hogy nemzetközi összehasonlításban a fényforrásgyárak között a nagykanizsai gyár messze a legjobbak közé tartozik.

Így igaz. Persze más volt a nemzetközi megmérettetés a hetvenes-nyolcvanas években, és más a GE akvizíciót követően. Már a nyolcvanas években is volt módunk összevetni teljesítményünket a versenytársakéival, de soha sem gondoltuk, hogy olyan jók vagyunk, mint ahogy az a kilencvenes években már számokkal alátámasztva is látható volt. Jók voltunk és vagyunk a minőségben, a költséggazdálkodásban, a vevőkiszolgálásban, és ez a döntő.

A „kiválóságnak” biztos volt árnyoldala is: sokszor kellett megmutatni a gyárat magas rangú delegációknak. Itt bizony megfordult mindenki. A nyolcvanas-kilencvenes években általában a politikai, a banki, a minisztériumi vezetők, a város vendégei. Ritkábban külföldiek, inkább a főbb vevőink. A „GE-Tungstam házasságot” követően érthetően megváltozott a helyzet, és egyre több szakmai, vevői delegációt láthattunk vendégül. Néha sajnáltuk az így kiesett időt, de ez is hozzártartozott a „nagyágunkhoz”.

Hogyan telnek a nyugdíjas évek? – Nyugdíjazásomat követően Nagykanizsa polgármesterének gazdasági tanácsadójaként dolgozom. A város gazdasági, ipari dolgaival, a vállalkozók – különösen a külföldi befektetők – ügyeivel, az Ipari Parkkal foglalkozom. Igen változatos és sokrétű a munka.

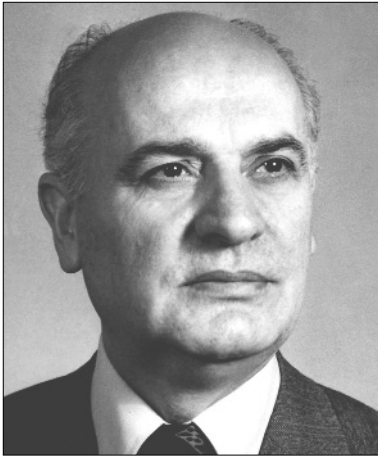
Szabadidős elfoglaltságod?

Orvosi „parancsra” napi 5-6 km-t kell gyalogolnom. Az itteni munkám befejeztével megebédelek, és irány a „hegy”, a szőlőskert, majd onnan vissza haza. Ha nem is mindennap, de heti átlagban háromszor megteszem ezt az utat. Nagyon jó és egészséges kikapcsolódás. Mellette a kertészkedés, a szőlészet, ami leköt. Egyébként két alkalommal az én borom nyerte el a „város bora” címet. Remélem, hogy idén is ez lesz az eredmény. Be szoktam járni a gyárba is, de különben minden lényeges dolgot tudok rólok. Elmegyek a közös névnapokra, egyéb gyári rendezvényekre. Tagja vagyok a Tungstam Klubnak, és negyedévenként találkozom a volt kollégákkal.

A családról egy rövid bemutatást.

Nős vagyok, egy lányom és egy fiam van. Lányom pedagógus, a fiam Cleveland-ben, a GE-nél dolgozik mint informatikus.

Horváth Pál

1923-ban született Sátorlajújhelyen. Ott érettségizik 1941-ben, a Piarista Gimnáziumban. A Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karára iratkozik be, majd ott a villamos tagozatot választja. A III. évfolyam után gyakorlatra az Egyesült Izzóba jelentkezik, 1944 júniusában felveszik a gyárba. A Szerelvény Ellenőrzésben kezd dolgozni. Szeptemberben visszatér tanulmányaihoz, de munkahelyét nem adja fel, marad a Tungstramnál. Október 15. után besorozzák. 1945 januárjában fogságba kerül, majd néhány társával jelentkezik abba a századba, amelyik a Budai Önkéntes Ezred részeként becapcsolódik Budapest ostromába. A harcok után, még márciusban visszatér az Izzóba, mielőtt az oroszok leszerelik a gyárat. Hat hónappal később áll újra munkába. Először a Gép-szerkesztésben, majd a Rádiócső Szerelvény Ellenőrzésben dolgozik. 1951-től osztályvezető-helyettes, 1953-tól pedig a megalakuló MEF főosztályvezetője. 1960-tól a vállalat főtechnológusa, 1962-től műszaki igazgatóhelyettes. 1967-től műszaki igazgató és vezérigazgató-helyettes. Hosszú ideig tagja volt az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságnak. Pályája során számos kitüntetést kapott, illetve elismerésben részesült. 1983-ban, 60 évesen nyugállományba vonul. 54 éve nős, egy leánya és két fiú unokája van.

Nem sokkal azután, hogy bekerültem a gyárba, Horváth Pál lett az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. műszaki igazgatója, első műszaki embere. Amikor megjelenik találkozásunkon, egy pillantással nyugtázom, hogy ugyanolyan, mint volt: diszkréten elegáns, komoly, lényre tekintélyt sugároz. Ahogy akkor. Csak közben eltelt négy évtized.

„Vonzódtam a real tárgyakhoz, a matematikához, fizi-

kához és az idegen nyelvekhez. Úgy döntöttünk otthon, hogy mérnöki pályára megyek. Beiratkoztam a Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karára. Jeles érettségivel minden további nélkül felvettek.” – Kezdi visszaemlékezését.

Az elektronika a gépészet valamiféle fakultációjaként működött?

Kifejezetten gyengeáramú képzés nem volt, de harmadik évtől „B” tagozatra mehettek, akik érdeklődtek az elektronika iránt. Ez azt jelentette, hogy az általános tananyaghoz elektronikai tárgyakat lehetett felvenni. Zömében erősáramról, villamos motoroktól, távvezetékekről, Kandó-mozdonyokról tanultunk. Emellett volt még rádiótechnika is. Aki ennél tovább akart lépni, annak maradt az önképzés. Ekkor vettem hasznát a német tudásomnak, mert kevés egyetemi tankönyv volt, és a könyvtárban meglévő szakkönyvek jelentős része német nyelvű volt.

Már ebben az időben feltűnt az Izzó az életében?

Az egyetem harmadik évfolyama után – 1944-ben – kötelező üzemi gyakorlatra kellett mennünk. A hirdetések között szerepelt, hogy az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. is felvesz hallgatókat. Jelentkeztem. Három különböző helyen levizsgáztattak, és felvettek. Így kerültem 1944 júniusában a Tungstramba, a Szerelvény Ellenőrzésbe. Vezetője Kenczler Ödön mérnök volt. Kitűnő szakember, aki bevezetett a rádiócső- és alkatrészgyártás rejtelmeibe.

Hogy lehetett folytatni a háborús körülmények között a tanulást?

Szeptemberben beiratkoztam a negyedik évfolyamra. Nemsokára megtudtuk, hogy az egyetemet kitelepítik Németországba. Én nem akartam elhagyni az országot, maradtam tehát a cégnél. De jött a nyilas hatalomátvétel, megjelentek a plakátok, elrendelték a katonakorú férfiak bevonulását. Ez alól nem volt ajánlatos kibújni. Alakulatom 1945. január végén fogságba került. Mivel tudomásunkra jutott, hogy Debrecenben új kormány alakult, néhány társammal jelentkezünk az egyik önkéntes magyar alakulatba, amelyik részt vett Budapest ostromában. Ezekből lett a Budai Önkéntes Ezred.

Eljött a béke!

A harcok után, március elején Újpestre mentem, és jelentkeztem a gyárban. Visszavettek, és azt is megengedték, hogy a 36-os épület egyik irodájában lakjam ideiglenesen. A Tungstram akkor orosz katonai célra rádiócsöveket kezdett gyártani. Az oroszoknak ugyanis első dolguk az volt, hogy kipróbálják, mire képes a Tungstram. Ezért a híradástechnikai eszközeikben használt miniatűr, direkt fűtésű rádiócsövek néhány tí-

pusából mintákat adtak, és azt kérték, hogy a cég ezeket gyártsa a szovjet hadseregnek. Néhány hét alatt szakembereink kifejlesztették és letették eléjük a működő csöveket. Ebből meggyőződtek arról, hogy az itt lévő szellemi kapacitás és eszközök sokra képesek. Később is bejtek, tanulmányozták a gépek működését és teljesítményét. Nem gondoltuk, hogy az Izzó leszerelésére készülnek.

Pedig ez háborúban állítólag a győztesek „bevett” szokása.

Egy reggel nagy csendre ébredtünk. Amíg máskor a műszeresek keltette apró zajok már munkakezdés előtt hallatszottak, most semmi! Kinéztünk, üres volt a csarnok. Aztán a Pintér József utca felőli ablakon át megláttunk egy szuronyt! Orosz katona sétált az ablak alatt. Megszállták a gyárat. Rövidesen megkezdődött a gyár leszerelése.

Hogyan alakult utána a helyzet, illetve a személyes sorsa?

Hat hónappal később kerültem vissza. Már elkezdődött az újjáépítés. Először a Gépszerkesztésben dolgoztam. Óriási szerencsére a rajzok túlnyomó része megvolt, és túlélte a vést sok kitűnő szakember is. Elkezdődött két normálálampa- és két rádiócsőgyártó-sor üzembe helyezése. A sors különös „játéka” volt, hogy azokkal a berendezésekkel indult újra az élet, amelyeket a gyárvezetés még korábban Kőbányán – egy pincében elrejtve – befalaztatott. Egy esztendő múlva visszatértem a Rádiócső Szerelvény Ellenőrzésbe, újra Kenczler Ödön munkatársaként. Egyetemi tanulmányaimat a munka mellett folytattam és fejeztem be.

Azután tovább mesél pályájáról. Hogy 1951-től osztályvezető-helyettesként kibővül hatásköre: alkatrészek és bizonyos beérkező anyagok ellenőrzése is hozzá kerül. Arról, hogy országos rendelkezésre 1953-ban létrehozzák a Műszaki Ellenőrzési Főosztályt (MEF). Ennek vezetésével bízza meg Viola Gyula, az akkori igazgató. 1957-ben György Gyula lesz az új igazgató, aki őt 1960-ban vállalati főtechnológusnak, majd 1962-ben fejlesztési műszaki igazgatóhelyettesnek nevezi ki. Hatásköre lesz a termék- és gyártásfejlesztés, anyagi eszközeivel együtt. 1962-től az Egyesült Izzót „nagyvállalattá” szervezik át, Dienes Béla vezérigazgatóval, valamint műszaki, gazdasági, kereskedelmi és személyzeti-szociális igazgatósággal. Dienes Béla vezérigazgató Horváth Pált a műszaki igazgató helyettesévé, majd – Vaszily György műszaki igazgató nyugállományba vonulását követően –

Asztalos Lajos miniszterhelyettes műszaki igazgatóvá nevezi ki. Néhány hónappal később – e funkció megtartása mellett – vezérigazgató-helyettes lesz.

A nagyvállalattá válás oka az volt, hogy Budapesten és környékén már nem volt szabad munkaerő, viszont a vállalattól elvárt fejlődés szükségessé tette az ország különböző területeire való terjedését. Ezek igen nagy feladatot jelentettek mind gazdaságilag, mind műszakilag.

Mit jelentett ez műszaki vonatkozásban?

A termékek fejlesztésében csak saját erőforrásainkra támaszkodhattunk. A gyártásfejlesztésben is értünk el saját erőből jelentős eredményeket. Példa erre a nagyteljesítményű normálálampagyártó sor, a nagyteljesítményű fénycsőgyártó sor és a közepes teljesítményű, teljesen automatizált lámpagyártó sor. Más, kisebb súlyú, de fontos eredmények felsorolására kevés a hely.

Voltak „idegen” eredetű fejlesztések is?

Néhány esetben sikerült nagy külföldi cégektől magas műszaki színvonalú berendezéseket beszerezni. Ezek közül az amerikai Corning cégtől Nagykanizsára beszerzett Ribbon büragyártó gép, a Vácra telepített Danner csőhúzóberendezés; a japán volfrámgyártó berendezések, a Fairchild integrált áramköröket összerakó berendezései emelhetők ki. A fejlesztéseket a kitűzött paraméterekkel valósítottuk meg.

Melyik időszakban volt a legjobb a szakmai közérzete?

Nehéz erre egyértelmű, rövid választ adni, hiszen az évek során mindig új és új feladatokkal kerültünk szembe, és minden eredmény, amit munkatársaimmal együtt elértünk, jóleső érzéssel töltött el.

Hogy él ma, igazgató úr?

Mint idős nyugdíjas, szerényen. Egy társasházban lakunk. Feleséggel együtt elég sok egészségi problémával küzdünk. Sokat olvasok és igyekszem a világgal lépést tartani. Mintegy 15 éve van számítógépem. Élvezem az Internet lehetőségeit, a digitális fényképfeldolgozást, az e-mail-es kommunikációt. Ha mégis valami probléma adódik, segít a családom fiatalabb generációja.

Jó volt beszélgetni veled, aki átélte, ahogy a gyáróriás csupasz falakkal indult odáig, hogy az ország egyik legnagyobb vállalata legyen. És hallgatni, mi mindent tud ma is és mennyi mindenre emlékszik. Bennem örökre Horváth Pál testesíti meg az első számú műszaki vezető fogalmát.

Horváth Pál Zoltán

1948-ban született Mezőtúron. Gyermekfejjel műszaki pályára készült, de kollégiumi férőhely hiánya miatt végül is Szolnokon a Vásárhelyi Pál Közgazdasági Technikumban érettségizett. 1970-ben Külkereskedelmi Főiskolát végzett, angol és orosz nyelvvizsgával. 1970-ben került az Izzóhoz, az akkori Gyár- és Gépértékesítési Főosztályra. 1976 és 1980 között az Izzó New Delhiben lévő irodáját vezette. 1980 és 1993 között a korábbi munkahelyén főosztályvezető-helyettes, majd 1983-tól a főosztály vezetőjeként dolgozott. 1990-ben az újonnan szerveződött Gépvízízü kereskedelmi igazgatója. 1993-ban lépett ki a Tungsramtól. Családi vállalatot alapított, tevékenysége szinte folytatása az addigi munkájának.

Talán kevesen tudják, hogy Horváth Pál Zoltán – a Tungsrám korábban egyik legsikeresebb üzletágának, a vákuumtechnikai gyár- és gépértékesítésnek egyik jeles képviselője – tulajdonképpen műszaki pályára készült.

Apám révén lettem műszaki vénájú. Ő egy áramszolgáltató vállalatnál dolgozott. Amikor csak tehettem, megfordultam a cég telephelyén. A nyári iskolai szünetben ott is dolgoztam. Otthon állandóan „buheráltam”, talán telefont, elektromos készülékeket, nem is tudom már, miket. Úgy indult volna az én sorsom, ahogy akkoriban elgondoltam, ezért a Kandó Kálmán Technikumba jelentkeztem Budapestre. Az áramszolgáltató cégtől ösztöndíjat is kaphattam volna. Végül is azon bukkott meg a dolog, hogy kollégiumi férőhely hiánya miatt ezt az iskolát nem vállalhattam. Váltanom kellett, és Szolnokra kerültem a Vásárhelyi Pál Közgazdasági Technikumba. Itt érettségiztem, és ez nagyrészt meg is határozta a jövőmet.

A Vásárhelyi Pál nevét viselő technikumnak volt valami köze a névadójához, valamilyen vízügyi témához? Nem, ez egy „tisztán” közgazdasági technikum volt. Tipikus közgazdasági témákat tanultunk, például statisztikát, könyvelést stb.

Mi történt azután?

Már az általános iskolás évek alatt elkezdtem nyelvet tanulni egy öreg bácsinál Mezőtúron. Ezzel sikerült valamelyes alapot szereznem a középiskola befejezéséig, és így kerültem a Külkereskedelmi Főiskolára. A későbbi külkeres tevékenységhez sokat segített a kezdeti műszaki beállítottságom, hiszen az első munkahelyemen, a Gyár- és Gépértékesítési Főosztályon azért valami gyártási ismerettel kellett hogy rendelkezünk. A főiskolán már az Izzó ún. társadalmi ösztöndíjasa voltam. Ezt az Izzóban dolgozó egyik rokonom révén sikerült elérnem. Így a nyári kötelező gyakorlatokat az Izzónál töltöttem. 1970-ben végeztem a főiskolán, és még abban az évben elhelyezkedtem az Izzónál, a már említett főosztályon. A szakmában olyan elismert kollégák és vezetők társaságában dolgoztam mint Etelaky Lajos, Zetelaky Zoltán vagy a főosztály vezetője, Förstner László. Emlékezetes és sikeres 6 évet dolgoztam ezen a szakterületen.

1976-ban nagyon érdekes periódus kezdődött izzós pályafutásodban: Indiába kerültél és lettél ott irodavezető. Hogyan tudtál egy számodra idegen világba beilleszkedni?

Valóban, 1976 és 1980 között az Izzó New Delhi-i, más néven távol-keleti irodájának voltam a vezetője. Fiatalon ez a négy év adta a legtöbbet szakmailag és emberileg is, hiszen ekkoriban létesültek az izzós gépekkel és technológiával felszerelt legnagyobb gyárak a térségben. A magyar-indiai kapcsolatok minden területen a „csúcson jártak”, emellett egy olyan népet, kultúrát és országot sikerült alaposan megismernünk, amelynek emlékei azóta is bennünk élnek. Megszerettük Indiát, az ott élő embereket. Érdekes, hogy több előttem ott dolgozó kolléga épp az ellenkezőjét mondta, hivatkozva az elmaradottságra, a szegénységre. Kétségtelen, hogy India egy más világ. Több száz millió ember életszínvonala tényleg alacsony, és az is tény, hogy India a békétlenségéről is nevezetes, de ez nem csak egyedül az indiaiakra jellemző, hanem a többi ázsiai országra is, főleg vallási alapokon. Ezek az ellentétek hol erősödnek, hol pedig gyengülnek, de ott élve igazából nem érzed ezt a konfliktust.

Az Iroda csak gépexporttal foglalkozott?

Túlnyomórészt igen, de mellette volt – ha kis százalékban is – tömegcikk-exportunk is: speciállámpát és rádiócsövet exportáltunk abban az időben. Idővel azonban India fokozatosan ráállt a különféle vákuum-

technikai termékek gyártására, így az említett tömegcikk-exportunk nem volt tartós. A mi irodánk – mint minden más vállalat irodája abban az időben – a magyar kereskedelmi kirendeltségen belül dolgozott. Elsősorban adózási megfontolásokból, így mi kifelé a kereskedelmi tanácsosnak voltunk az asszisztensei. Jogilag ez teljes mértékben rendezett és korrekt volt. 1976 és 1980 között több magyar nagyvállalatnak és külkereskedelmi cégnek volt képvisellete Indiában. Az egyes exporttémák szakmai és pénzügyi kezelését, bonyolítását intéztük. Az Egyesült Izzó abban az időben igen sok projektben vett részt Indiában. Volt olyan időszak, amikor 40-50 emberünk dolgozott különféle gyártelepítési, szerelési munkákon. Azoknak az ügyes-bajos dolgait is mi intéztük.

Azóta jártál Indiában?

Igen, turistaként is és szakmai vonatkozásban egyaránt. Főleg a mostani munkám miatt voltam ott többször.

A következő állomáshelyed ismét Budapest volt.

1980-ban kerültem vissza ugyanarra a (bár nevében megváltozott) főosztályra. Először főosztályvezető-helyettes, 1983-tól pedig főosztályvezető voltam, azután az 1990-ben megalakult Gépdívizíó kereskedelmi igazgatója 1993-as távozásomig.

Maradjunk még egy kicsit a gépexportnál! A gépeladások rohamos csökkenése a Tungstram privatizációja után következett be?

Voltak ennek már az azt megelőző években is kedvezőtlen előjelei. Sőt még sokkal korábban. Nem volt minden esetben világos és egyértelmű válasz arra a kérdésre, hogy a gépexportot mennyire kell futtatni és támogatni. Nagyon sok múlott a mindenkori vállalatvezetésen. Az örökös kérdés az volt, hogy célszerű-e olyan országba gépeladást forszírozni, ahol nagy hagyományai vannak a tömegcikk-eladásainknak. Ugyanis ha a gépeladást erőltetjük, akkor egy idő után már nem veszik tőlünk a tömegcikket, hiszen saját maguk is képesek kielégíteni az ilyen jellegű igényeiket. Ezért sok ellenzője volt a gépexportunknak. A válaszuk minden esetben az volt, hogy ha nem tőlünk, akkor mástól veszik meg a gépeket, hiszen a konkurrencia jelen volt ezeken a piacokon is. Minden esetben kellő mérlegelés alapján döntöttünk arról, hogy hol, mit szabad eladni. Nem rendeltük alá hosszú távú terveinket rövid távú sikereknek. Nekem az volt a véleményem, sőt meggyőződése, hogy igény esetén mindent eladhatunk, kivéve a legmodernebb technikát és gépkonstrukciót. A megoldást végül is az adta, hogy a gépeladást összekötöttük gép- és lámpaalkatrészek

eladásával. Így a lámpaeladásaink helyett lámpaalkatrészeket értékesítettünk, amelyeket ők szereltek össze – a mi gépeinken. Mellette gyártási szakembereket biztosítottunk számukra, ugyancsak bevételi lehetőséget teremtve ezzel. A mai világban már természetes, hogy ilyen konstrukciókat alkalmaznak. Például az autógyárak esetében, akik összeszerelő sorokat telepítenek szerte a világban, és a kész autók eladása helyett így biztosítják a piacon maradásukat.

Amikor eladtatok egy gyárat, akkor azt konkrét vevői megkeresésre tettétek, vagy pedig ti találtatok rá a vevőre?

Változó volt e tekintetben a mindenkori helyzet. Sok esetben az állami áruhitel-megállapodások útján kerültünk a vevő közelébe. Ilyen volt például a tanzániai, a szíriai, a vietnámi projekt. Ezek a politikai indíttatású hitelmegállapodások számunkra azért voltak kedvezőek, mert biztosak lehettünk abban, hogy a magyar állam időben teljesíti a fizetési kötelezettségét. Más volt a helyzet azonban az iraki és a kínai projektek esetén, amelyek hosszas előkészítő munka után jöttek létre. Az 1980-as éveket e projektek sikerei jellemezték. A megromlott iraki helyzet azonban megakasztotta ezt a sikersorozatot. A kínai piac továbbra is nyitott, de sajnos nem használtuk ki a kínálkozó lehetőségeket. Ugyanez elmondható az ukrán vagy orosz piac kínálta óriási kihasználatlan lehetőségekről is.

Végül is amikor a gyár- és gépexport 1993-ban drasztikusan visszaesett, váltottál, s azóta feleségeddel egy családi vállalkozást működtettek.

Valóban ezt a vállalkozást a feleséggel együtt hoztuk létre, aki közgazdász, és 1970-től 1985-ig szintén az Izzó alkalmazásában állt. Tevékenységünk majdhogyanem folytatása annak, ami eddig is volt: más ex-tungstramos kollégákhoz társulva, a lámpaiparban a multik által hagyott hézagok kitöltésével ugyancsak gépexporttal foglalkozunk. Több – a Tungstram által gyártott és értékesített – használt gépet visszavásárolunk például az ukránoktól, felújítjuk őket, majd másoknak eladjuk.

Amikor nem dolgozik a családi vállalkozás, akkor mi a szabadidős elfoglaltság?

Gödön lakunk, ott nekem többnyire a fűnyírás. De van egy telkünk Zebegényben, néhány gyümölcsfával. Nyáron rendszeresen járunk oda, jó kikapcsolódás mindnyájunknak. Szerencsére a munkahelyünk is Gödön van, így elmondhatom, hogy végleg sikerült életünkéből kikapcsolni a főváros zaját és mentesíteni magunkat az egyre elviselhetetlenebb közlekedési morál hatásai alól.

Hosó János

1949. október 11-én Budapesten született. A Landler Jenő Technikumban híradásipari technikus, a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola üzemszervezési szakán mérnöki, majd tervberuházói szakmérnöki oklevelet szerzett. A későbbiekben itthon és külföldön több szakmai és vezetőképzésen vett részt, angol nyelven beszél. 1960-tól a Vasas Izzó SC-ben sportolt. Első munkahelye 1968-tól az Egyesült Izzó Gyártervező Irodája volt. 1970-ben vezető tervezőként részt vett a Nagykanizsai Fényforrásgyár zöldmezős beruházásában, a budapesti, váci, kaposvári, zalaegerszegi, pécsi, hajdúsági gyárak tervezésében, majd 1976-ban vezérigazgatói biztosként a gyöngyösi mikroelektronikai beruházás megvalósításában. Szíriában, Irakban, Indiában, Pakisztánban, az Egyesült Államokban, Marokkóban, Ghánában, Tanzániában és még a világ számos pontján épültek vákuumtechnikai gyárak terveit alapján. 1981-től a társaság külföldi érdekeltségeinek műszaki ügyeit intézte, és részt vett a Tungstram japán, francia és angliai közös vállalatainak alapításában. 1985-től a Gépághozat Fővállalkozási Irodájának vezetőjeként szovjet, vietnámi, egyiptomi, nigériai, iráni és indonéziai gyáreladások és -építések műszaki munkáit készítette elő. 1988 és 1989 között indonéziai kiküldött. 1989-től 1993 közepéig a GE európai fényrendszer-divíziójának igazgatója. 1989-től három évig ellátta a Credilux Rt. igazgatótanácsának elnöki posztját is. 1993-tól a HOLUX Fényrendszer Kft. tulajdonos-vezérigazgatója. Feleségével – aki ugyancsak izzós volt (31 évig!) – és két egyetemista leányukkal ma is a gyár mellett, Újpesten élnek.

A tekintélyt parancsoló külső mögött Hosó János barátságos, nyílt, közvetlen, de azért kemény is tud

lenni – főnként is, tárgyalópartnerként is –, ha a szükség úgy kívánja. Tulajdonosként ma hazánk egyik legrangosabb világítástechnikai tervező-nagykereskedő cégét vezeti – természetesen ezt is a „tungstramos” alapokra építve.

János, te hogy kerültél az Egyesült Izzóba? A munka lehetőségen kívül mi vonzott oda?

Az Egyesült Izzó híres volt arról, hogy családok több generációjának adott munkát és nagy szociális érzékenységgel viseltetett irányukba. Családunkból édesanyám dolgozott a gyárban, az értékesítési osztályon. Ezért mi, gyerekek rendszeresen eljutottunk az Izzó kultúrházába, hol színházi, hol más rendezvényekre, melyeken még nővérem is többször fellépett mint zongorista. Telente a mai irodaház helyén lévő felöntött tenispályákon korcsolyáztunk, nyaraink pedig a Tungstram-strandon teltek, ott tanultam meg úszni, és az iskolai szünetekben nem is volt nap, hogy legalább pár órát ne töltsünk el az uszodában. A strandon szekrényünk és tárolt csónakunk volt, így a csónakházi teraszon sokat „gibiceltünk” a megrögzött ultisoknak, és családostól vacsoráztunk a „pacional”.

Ha nem is dolgozóként, hanem „csak” igazolt versenyzőként 1960-ban aztán én is izzós lettem, és hamarosan egy országos bajnokságot nyert vízilabdacsapat tagja. Es mint műszaki érdeklődésű, hol is tanulhattam volna máshol tovább, mint a vállalat által támogatott középiskolában, a Landlerben. A középiskola befejezése után, 1968 augusztusában gyakornokként a Gyártervező Irodára kerültem.

A munka mellett tanultam, sportoltam, s ha időm engedte, lejártam barátaimmal az Ifjúsági Klubba. Sokat voltunk busszal kirándulni az ország szinte minden pontján, és persze mi is a vállalat fonyódi üdülőjében nyaraltunk. Későbbi feleségemet is Fonyódon ismertem meg, ahol szintén izzós szüleivel nyaralt. Kaptunk lakást is az Egyesült Izzó lakótelepén.

Hogyan teltek az évek a Gyártervező Irodán?

Kisebber üzemátrendezések, technológiai folyamatok tervezésével kezdtem. A vállalat 1970-től jelentős beruházási források felett rendelkezett, így az országban működő kiemelkedő társirodákat – Iparterv, Vegyterv, EGI, KGMTI stb. – is bevontuk a munkákba. Sok nemzetközi híru tervező megismerése és munkájuk koordinálása felejthetetlen élményekkel tett gazdagabbá. Rá kellett döbbsennem, nincs is annál szebb, mint újat alkotni, aktív részese lenni egy mérnöki alkotás megvalósulásának. Egyre több technológus-tervezői, vezetői illetve irányító-tervezői megbízatást kaptam. A sok tapasztalat mellett a nagykanizsai nagyberuházás I. üteme egy miniszteri kintutetést, majd a II. ütem egy megosztott Építészeti Nívódíjat „hozott”. A hetvenes évek elejétől a hazai feladatok

mellett egymás után kaptuk a külföldi gyártervezési megbízásokat. Kinyílt számomra a világ, és a magyar mérnöki tudás egyik hívívője lehettem a fejlődő világ sok országában. Az utolsó nagy hazai kihívást a gyöngyösi Fairchild-beruházás jelentette. A sikeres beruházás meghozta a második miniszteri kiténtetést. A vállalati hitelállomány a 70-es évek végére igen megnőtt, új beruházások nem indultak, így munkáink megkritkultak. Vezérigazgatói tanácsra pályát módosítottam, és 1981-ben az akkor kialakuló és a Tungsram külföldi fiókjait irányító Érdekeltségirányítási Főosztály műszaki szakértője lettem.

Mivel foglalkozott egy tapasztalt gyártervező a fiók-irányítás területén?

A második világháborút követően az Egyesült Izzó „jóvátétel fejében” nem csupán teljes gyártóberendezés-parkját veszítette el, hanem külkereskedelmi jogát is, és külföldi gyárai, fiókvállalatai is elvesztek, illetve egy részük formálisan a magyar állam tulajdonába került át. A külkereskedelmi jogot a hatvanas évek közepén, megmaradt fiókjainkat a hetvenes évek elején kaptuk vissza. Az Érdekeltségirányítási Főosztály a külföldi fiókhálózat megerősítésére, fejlesztésére jött létre.

Új munkakörömben főleg finanszírozási és gazdálkodási kérdések vizsgálatával foglalkoztam, ezen belül vállalat alapítási és felszámolási ügyekkel. Megvalósíthatósági tanulmányokat is készítettem számos relációban a közvetlen jelenlét vizsgálatára és egyéb tanulmányokat fiókjaink állóeszköz-állományának korszerűsítésére, forrásteremtésre.

Akármilyen hasznos dolgokkal foglalkoztál is, a szíved azért csak visszahúzott... .

Valahogy úgy. 1985-ben felajánlották a Fővállalkozási Iroda vezetői posztját, és így „visszatartam a szakmához”. Az újjászervezett Fővállalkozási Irodán beindult a nagyvállalati céloknak megfelelő, tudatos gyár-eladási előkészítő ajánlati munka. Akkoriban egyedüliek voltunk a piacon, akik nemcsak fényforrásgyártó gépeket, hanem a fényforrásgyártáshoz szükséges üveggyártást, komplett, kulcsrakész gyárakat és know-how-t is kínáltunk.

Az Iroda másik jelentős feladata az elnyert munkák megvalósítása volt, ami a gépek vállalaton belüli legyártásától kezdve a külső gépbeszerzéseken át a gépátadást vagy üzemépítést végző szakembergárda kijelöléséig és a helyszíni munka menedzseléséig a teljes beruházási folyamatot átölelte. Sok sikeres projektnél az átadás után is fennmaradt a kapcsolat, és az üzemeléshez szakembereket, tartalékalkatrészeket biztosítottunk, egyfajta híd szerepet töltöttük be.

A jelentős, de ekkor már visszaesést mutató KGST-megrendeléseket egyre több „dollár-relációs” megrendeléssel tudtuk pótolni, és így folyamatos munkát biztosítottunk a gépgyárainknak, a velünk együttműködő tervezőirodáknak és a gyár különböző műszaki posztjain dolgozó nagy tudású munkatársaknak – a remélt-nél is magasabb haszon realizálása mellett.

1988-89-ben az indonéziai projekt igazgatójaként részt vehettem a 70-es években Tungsram-segítséggel épült gyár rekonstrukciójában, ami főleg új alkatrészyártókapacitás kiépítését, valamint a korábban telepített normál- és dekorációs lámpa- és fénycsőgyártó sorok kihozatalának javítását jelentette. Üveggyárat és keverőházat, spirálgyártást, valamint sztatikus búrabevonási technológiát is telepítettünk. A kiküldetés ismét sok tapasztalattal gazdagított, de a legtöbbet talán kislányaim kapták, akik minden előképzettség nélkül az alsó tagozat két évét angol nyelvi környezetben tölthették el. Ez a nyelvi indíttatás sokat segített későbbi tanulmányaikban, és jelentősen befolyásolta pályaválasztásukat is.

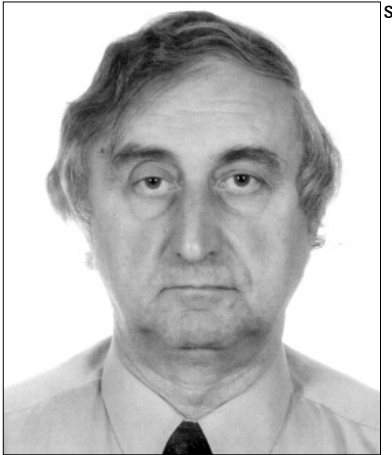
Közben itthon „eladták alólad a gyárat”.

És ezzel megváltozott a vállalati stratégia is: „fényforrást és nem gépet kell eladni” – mondták, viszont akkor még a fényrendszer-tevékenységet vállalkozási szemléletű üzletágként kívánták fejleszteni a Fényrendszer Divízió keretében, amelynek hazatérésem után én lettem az igazgatója. Először is a kereskedelmi apparátus mellett fejlesztési, gyártatási, alkalmazástechnikai és marketingfeladatok ellátására is alkalmas szervezetet kellett létrehozni. Vezetésem alatt elkészítettük tíz sikeres amerikai GE-lámpatestcsalád európai honosítását, és megkezdtük hazai gyártásukat. Egy sor fényrendszer-alkatrész és lámpatest fejlesztését és gyártatását szerveztük meg, és sorra építettük utcák, középületek és sportpályák világítását is.

És 1993-ban megérett a helyzet az önállósodásra.

Igen. Úgy gondoltam, hogy képességeimet ki kellene próbálnom a privát szférában – egyre több volt vezető-társam tette ezt sikerrel –, és az amerikai vezetés is stratégiát módosított a fényrendszerek területén, ami nem találkozott az enyémmel. A 25 éves munkaviszonyt kölcsönös megegyezéssel felbontva ezért HOLUX Kft. néven új céget alapítottam. Mint a Szilícium Völgyben a mérnökirodák többsége, mi is a garázsomban rögtönzött irodából indultunk el. Azt gondolom, jól sáfárkodtam a Tungsramban tanultakkal. Elmondhatom, ma is jó csapattal, kiegyensúlyozott körülmények között a hobbimnak élhetek: részt vehetek sok mérnöki alkotás megvalósulásának menedzselésében.

Ignác György

1946. március 10-én született Újpesten. Általános és középiskoláit Újpesten végezte, a Landler Jenő Gépipari Technikum közlekedésgépész szakán szerzett technikus képesítést 1964-ben, majd a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskolán 1967-ben üzemmérnöki oklevelet kapott. 1967-ben lett az Egyesült Izzó dolgozója, kezdetben mint üzemmérnök a Speciállámpagyártásban, majd üzemvezető-helyettes a Normálámpa I. üzemben. Feladata elsősorban a Tungstram legújabb fejlesztésű normállámpagyártó sorainak beüzemelése volt. 1972 és 1981 között több külföldi kiküldetésben vett részt ugyancsak géptelepítési, beüzemelési feladatokkal. 1981-82-ben létesítményfőmérnökként egy komplett lámpagyár felépítését és átadását irányította Marokkóban. 1984-ben, a normállámpagyártás budapesti megszűnésekor átkerült a H4 üzembe, 1989-től ezen a területen üzemvezető, majd 1990-ben az Autólámpagyáregység vezetője lett. 1996-ban a Tungstram fennállásának 100. évfordulóján a 100 kitüntetett egyike. A GE akvizícióját követően, 1991-ben az autólámpák technológiai fejlesztésének vezetője volt a Fényforrásgyárban. 1992-től 2000-ig a Műszaki Igazgatóságon belül létrehozott autólámpa termék- és technológiafejlesztés vezetője. 2002-ben, 41 évi munkaviszony után megvált a Tungstramtól. Jelenleg egy speciális mérőberendezéseket gyártó cég műszaki igazgatója.

Gyuri, meséld el, hogyan lett egy közlekedésgépészből az autólámpagyártás területén nemzetközi szinten is elismert fényforrásfejlesztő és -gyártó szakember az Egyesült Izzóban?

Édesanyám tanácsára – aki ugyancsak izzós volt – már a középiskolában az Egyesült Izzó ösztöndíjasa

lettem, és az Egyesült Izzó küldött rögtön a technikum befejezése után szintén ösztöndíjjal a főiskolára is.

1967-ben üzemmérnökként kezdtem. A felvételt követően azt kértem a személyzeti előadótól, hogy ne irodába, hanem gyártásba helyezzenek. Így kerültem a Speciál I. üzembe, ahol autólámpagyártással kezdtem foglalkozni. A katonaságnál töltött néhány hónapos kiképzést követően a Normálámpa I. üzembe helyeztek, és ez a terület volt a meghatározója a későbbi munkám zömének. Ebben az üzemben telepítettük és üzemeltettük az Egyesült Izzó legújabban fejlesztett normállámpagyártó gépsorait. Hosszú ideig folyamatos fejlesztőmunka folyt a Vákuumtechnikai Gépgyárral közösen, ami az 5000 db/óra teljesítményű gyártósor kifejlesztésével érte el a fejlődés csúcspontját.

Sok ilyen gépsort adott el a vállalat, és így lehetőségem nyílt hosszabb időt külföldön is eltölteni, ami abban az időben nem volt mindennapos dolog. Így én már 1972-ben egy hónapig dolgozhattam Pancsován, a volt Jugoszláviában, 1974-ben pedig az akkori NDK-beli Narva cégnél voltam. 1977-ben a Nagykanizsára telepített normállámpasorok helyére PAR 38-as gépsort telepítettünk, amit a japán CKD cégtől vásároltunk. Egy hónapig voltam Nagoyában az átvevőcsapat tagjaként, majd 1981-ig én irányítottam idehaza a telepítési munkákat és a gyártás felfuttatását.

Elmondhatom, hogy a Budapesti Fényforrásgyárban néhány kivételtől eltekintve valamennyi gépsor első példányának telepítése és beüzemelése az én irányításommal történt. Megtanultam az összes gép kezelését, manuális szerelését, karbantartási munkát is szívesen vállaltam, és így rengeteget tanulhattam.

1981-ben Marokkóban létesítményfőmérnökként egy komplett lámpagyár felépítését és átadását irányítottam. Családommal együtt Casablancában laktam, és onnan jártam dolgozni, kb. 50 km-re a sivatagba. 1982-ben tértem haza, és a normállámpagyártásban folytattam a munkát mint üzemvezető-helyettes.

Egy-egy kiküldetésed során feletteseid az erősségeid közül melyik oldaladat keresték, a gépészt, a lámpagyártási szakembert, a projektvezetőt?

Ennek megválaszolására még így utólag sem vagyok hivatott, de szerintem a gépészeti, a lámpagyártási tapasztalat és a technológiai ismeretek döntöttek a kiválasztáskor. Emellett persze voltak vezetői, irányítási feladatok is, és mivel mindig új problémák megoldásával kellett foglalkozni, a kreativitás is fontos elvárás lehetett.

Összesen harmincszor voltál Japánban. Mi volt az, amit csak te tudtál ott elintézni?

Az első utazásaim a gépek átvételére irányultak, majd amikor az autólámpafejlesztés vezetője lettem, akkor jött egy olyan időszak, amikor vevőlátogatások és vevőreklamációk miatt kellett utaznom. Ki kellett ismernem

a japán emberek lelkiállagát, tárgyalási stílusát, az idegenekkel szembeni fenntartásaikat, így viszonylag könnyebb volt velük tárgyalni. Az a fontos, hogy elnyerjük a tárgyalófél bizalmát. A japánokra jellemző, hogy ha elfogadják a partnerüket, és már bizalommal vannak iránta, akkor feloldódnak, és attól kezdve eredményes tárgyalásokat lehet velük folytatni. Ez különösen sikerült a CKD gépgyár esetében, és így amikor sorozatban vásároltuk tőlük a gépsorokat, gépeket, akkor ezeket mind én intéztem a specifikáció egyeztetésétől az átvétellel és az itthoni telepítéssel bezárólag.

Mi történt a normállámpagyártásban eltöltött hosszú évek után?

1984-ben minden normállámpagyártási tevékenységet letelepítettünk a Nagykanizsai Fényforrásgyárba. En átkerültem a H4-es halogénautólámpa-gyártó üzembe, ahol éppen folyamatban volt egy automata H4H keményüvegű gyártósor vásárlása a japán Ywasaki cégtől. A gépsor 1987-ben készült el. 1989-ben kineveztek az üzem vezetőjévé. Ebben az időszakban a Tungsram már meghatározó cég volt autólámpák tekintetében a piacon. Míg a konkurenciánál 10-15% volt a lámpaértékesítésen belül az autólámpák aránya, a Tungsram esetében ez 30%-ra rúgott. Pozíciónk megszerzéséhez eredményes típusfejlesztéseket, gyártóberendezés-korszerűsítéseket és jelentős minőségjavítást kellett végrehajtanunk.

A GE is hamar felismerte ennek a területnek a jelentőségét, és a Tungsram megvásárlása után az autólámpafejlesztés és -gyártás jelentős pénzügyi és szakmai támogatásban részesült.

Azért ehhez kellett egy kis idő. Ennek ellenére, hogy sikeres szakmai terület volt a miénk, az új tulajdonos kezdetben óvatosan kezelte ezt a témát. Az első években mi is átestünk egy-két átszervezésen, melynek következtében 1990-ben a Budapesti Fényforrásgyárban létrejött az Autólámpa-gyáregység, melynek én lettem a vezetője. 1991-ben újabb átszervezés eredményeként az Autólámpatechnológiai Fejlesztés vezetőjét vettem át, majd 1992-ben kineveztek a Műszaki Igazgatóságához tartozó összevont „autólámpa termék és technológiai terület” programvezetőjének. Ezzel irányításom alá került az összes magyarországi autólámpafejlesztés. 1993-tól jelentős pénzügyi ráfordításokkal aztán rohamos fejlődés indult el az autólámpafejlesztés és -gyártás területén. Megépítettük a H1-es automata gyártósort, automatizáltuk a H3-as gyártást, üzembe helyeztük a második H4H gyártósort, elkészült a 9005/6-os automata sor és az első H7-es sor. A gyártósorok fejlesztése mellett jelentős volt a termékefejlesztési munka is. Volt olyan év, amikor 27 új típust fejlesztettünk ki. Nyolc évig irányítottam az

autólámpa-fejlesztést. Ez idő alatt megszereztük az összes nagy autógyár és fényszórógyár minőségi auditján az „A” kategóriás beszállító minősítést. Az autólámpaeladások megkétszereződtek. Azt gondolom, hogy szerencsésen találkozott a Tungsram szakmai tudása és innovációs tapasztalata a GE tőkeerejével.

Végül is egy szakmai konfliktus miatt váltál meg az autólámpa-területről, majd később magától a Tungsramtól is. Helyesen döntöttél, vagy ma már másként ítéled meg az akkori helyzetet?

Fontosnak tartom előjáróban megemlíteni, hogy az eredményeket egy igen jól összekovácsolódott csapattal sikerült elérni. A probléma az első gázkisülő autofényszórólámpa, a D2-es beruházása kapcsán alakult ki a gázkisülőlámpás fejlesztők és közöttem. Eredménytelenül próbáltam képviselni egy jóval rövidebb fejlesztési időszakkal és az autólámpák igen magas minőségi követelményeivel kapcsolatos érveimet. A viszonyunk menthetetlenül megromlott, és közös megegyezéssel 41 év után kiléptem a Tungsramból. Nagyon nehéz időszak következett ezután, de a Budapesti Fényforrásgyár, régi otthonom befogadott, és mint szaktanácsadót foglalkoztatott. 2002-ben ezt a munkakört hátrahagyva léptem ki a Tungsramból véglegesen. Zárójelben jegyzem meg, hogy távozásom után a fejlesztés megvette azokat a gépeket, amelyek az általam készített eredeti tervben benne voltak.

Utólag visszatekintve erre a több mint négy évtizedre, kik voltak azok, akik segítettek előmenetelében, mindennapi munkádban?

Mivel igen sok helyen dolgoztam, ezért ezt a kérdést nagyon nehezen tudom megválaszolni. A feletteseim közül kiemelném Pakot Sándort, Csapody Miklóst, Billing Pétert és Jurisits Jánost. Közvetlen munkatársaim közül P. Kovács Istvánt, Margit Ferencet és Juhász Emilt.

Mit csinál jelenleg Ignác György? – Jelenleg egy speciális mérés technikával foglalkozó cégnek vagyok a műszaki igazgatója. Nagysebességű, automatikus mérőberendezéseket gyártunk. A világ nagy autógyárainak beszállító vagyunk. Nagyon jól tudom hasznosítani a Tungsramnál tanultakat, szakmai tapasztalataimat.

Elégedett vagy eddigi pályafutásoddal, munkáddal?

Alapjában véve igen. En a Tungsramtól a munkám ellenértékeként mindent megkaptam. A cég számomra 41 éven keresztül stabil egzisztenciát biztosított. Nem tagadom, hogy az eljövetelem éve nagyon kritikus volt számomra, de sikerült az újrakezdés. Anyagilag nagyon jól jártam, viszont mentálisan nagyon nehéz fel dolgozni a mai napig is az eljövetelet.

Iványi Ferenc †

1929. január 27-én született Budapesten. Elemi iskoláit Kispesten végezte. 1945-ben, 16 évesen orosz fogságba került, de sikerült megszöknie. A rendkívül hideg és a gyenge öltözék miatt ennek ára fél tüdejének elvesztése volt. A betegség nem törte meg, testben és lélekben egyaránt erős maradt. 1948-ban kitűnő eredménnyel elvégezte az Állami Felsőipari Iskola gépész tagozatát. A Fehérvári úti volt Fegyvergyárban kezdett dolgozni szerszámszerkesztőként. Rövid idő elteltével a legjobbakat is túlszárnyalta. Rendkívül igényes volt önmagával szemben. Kiváló dolgozója lett a vállalatnak. Később, Dienes Béla munkatársaként, a Kohó- és Gépipari Minisztérium Híradástechnikai Igazgatóságán dolgozott főmérnöki beosztásban. György Gyula vezérigazgató kérésére 1958-ban lépett be az Egyesült Izzóba, és hamarosan átvette a Sajtoló és Szerszám Gyáregységhez tartozó Gyártóeszköz Gazdálkodási Osztály vezetését. 1962-ben nevezték ki a Sajtoló és Szerszám Gyáregység vezetőjének, majd a gyárrá alakulás után igazgatójának. A gyárat 10 éven át vezette magas színvonalon. Ebben az időszakban több szakkönyvet is írt (Szerszámbeállítók könyve, Gépi működtetésű kéziszerszámok). 1972-ben termelési igazgatóhelyettesnek, majd 1974-ben kereskedelmi igazgatóhelyettesnek nevezték ki. Perfekt német nyelvtudása volt, és meg tudta magát érteni angolul és oroszul is. 11 évig tartozott irányítása alá a vállalati teljesítményt jelentősen befolyásoló Fővállalkozói Iroda és az Import Főosztály. Ebben az időszakban építette a Tungstram a legtöbb külföldi létesítményt. Neki és munkatársainak a felelőssége volt a szerződéskötés és a kivitelezés megszervezése. 1984-ben Fogarasi Károly gyárigazgató tanácsadója lett a Vákuumtechnikai

Gépgyárban. 1989-ben ment nyugdíjba. Munkáját sok kitüntetéssel ismerte el a vállalat, amelyek közül a legértékesebb a Tungstram aranyérem volt számára, amelyet minden évben csak hárman kaphattak meg. Nyugdíjas éveiben közel tíz évig volt az NN Biztosító tanácsadója, majd egy svéd-magyar segélyszervezetben hasznosította tapasztalatait. Több tízmillió forint értékben hoztak be adományokat magyar iskolák és kórházak számára.

Iványi Ferenc 2015. augusztus 8-án, 86 éves korában végzetes baleset folytán, hirtelen távozott köreinkből, ezért a vele tervezett beszélgetésre már nem kerülhetett sor. Azonban barátai, Salgó Román és dr. Ujlaki György, akik korábban munkatársai is voltak, mindent megtettek azért, hogy portréja mégis elkészülhessen. Az arckép végleges formába öntését P. Szabó Gábor vállalta magára.

Részlet Salgó Román írásos anyagából

Kiváló emberismerettel rendelkezett, gondosan válogatta ki az üzemek és az itt szükséges műszaki, munkaügyi, gazdálkodási, tervezési, termelési, technológiai és adminisztratív területek felelős vezetőit. Változatlanul feljegyzett minden lényeges ügyet és adatot, okosan, nagyon ügyesen tudta a fontos munkákat a legalkalmasabbal végeztetni. Saját területének vezetőjeként nem tért ki az új feladatok elől sem. Jól példázta ezt a mikrohullámú csövek készítéséhez szükséges mágnesszerelvények kifogástalan legyártatása. Összefogta és kitűnő együttműködésre készítette az egymásra utalt területek vezetőit. Munkatársainak fejlődését figyelte és elősegítette. Ennek eredménye, hogy miután a vállalat termelési igazgatójának helyettesévé lépett elő, volt munkatársai közül öten lettek sikeres gyárigazgatói vállalatunknak, egy pedig egy más gyárnak alkalmas igazgatója (a Tungstramban: Fogarasi Károly, Németh István, Tisljár Pál és Uhrin István, külföldi létesítményen: dr. Ujlaki György, más vállalatnál: Veres Kálmán).

Darvas György telefoninterjújából

Nagyon jól felkészült, nyugodt vezető volt. Rendkívül precíz kimutatásokat készített a gyári mutatókról. Gyöngybetűkkel írt, és szerette a grafikonokat. Határozott, korrekt és empatikus volt a dolgozókkal szemben is.

Szekeres Sándor írásos jellemzése

Iványi Ferencet igazából termelési igazgatóhelyettes korából ismerem. Előtte is találkoztunk, amikor a Sajtoló és Szerszámgár igazgatója volt. Akkoriban a Szervezési Főosztályon dolgoztam, a termelés-irányítási rendszerek szervezését végeztük. Tiborcz István

mellett gyakran voltam résztvevője a Mescsán-féle heti értekezleteknek. Munkakapcsolatunk Ferivel ekkor alakult ki, és ez barátságáig is fejlődött. Amikor a Kereskedelmi Igazgatóságra kinevezték igazgatóhelyettesnek, szervezetfejlesztési feladatot kapott. Az irányítása alá tartozó Raktárgazdálkodási Főosztály, Számlázási Főosztály és Gazdálkodási Iroda munkáját kellett korszerűsíteni. Ehhez megfelelő szakembereket kerestem. Engem arra kért fel, hogy legyek a számítástechnikai tanácsadója. Örömmel fogadtam a felkérést, mert tudtam, hogy jó menedzser. Nem akart mindenkinél okosabb lenni, ezért körülvette magát jó szakemberekkel, és hagyta őket dolgozni. Mindig elfogadta és végrehajtotta a javaslataimat, bízva szakértelmemben, viszont elvárta, hogy felelősségteljesen végezzem munkámat. Soha nem fordult elő, hogy ne állt volna mellettem, ha egy ötletemet támadták, hiszen gyakran akadt a változtatás ellen ágáló. Ezekért a vezetési elveiért, emberi magatartásáért tiszteltem és nagyra becsültem.

Részletek a dr. Ujlaki Györggyel készült interjúból

Kezdő, zöldfülű segéd voltam, amikor 1962-ben az egyik szombaton a présműhelybe bejött egy jól fészült, középkorú úr, akiről később kiderült, hogy Dienes Béla vezérigazgató. Leállították a gépeket, csönd lett. Ő felállt egy hokedlira, és bemutatta az új főnökünket, Iványi Ferenc gyáregység-vezetőt, aki akkor 33 éves volt. Ő volt a legfiatalabb a hasonló munkakört betöltők között. Jól megnéztük magunknak: fiatal, elegáns, jól öltözött fiú volt, de úgy véltük, hogy majd a gyakorlatban fog eldőlni, mire képes. Az újonnan kinevezett főnökök gyakran hetekre bezárkóznak az irodájukba, és nem is hallani róluk. De ő már egy-két nap múlva megjelent a műhelyben. A műhelybe is elegánsan öltözve jött le, csak úgy panyókára magára terített egy kék munkaköpenyt. Körbement a műhelyben, mindenkivel barátságosan elbeszélgetett. Először azt gondoltuk, hogy ez csak egy szokásos protokoll séta. Hónapok múlva lett világos számunkra, hogy ez szorosan hozzátartozik a vezetői stílusához. Fontos volt számára, hogy mindenkit személyesen ismerjen, és közvetlen információi legyenek arról, hogy mi folyik az üzemekben. Soha senkinek nem adott szakmai tanácsot, csak megkérdezte, hogy áll a munkával, várhatóan mikorra fejezi be. Fejből tudta, mi a sürgős feladatok, ilyenkor megkérte az illetőt, hogy igyekezen, mert a rádiócsőgyártásban már nagyon várják az általa készített szerszámot. A stílusa barátságos és ösztönző volt. Egyszer, szokásos üzemi szemléjén ész-

revette, hogy az egyik kiváló szerszámkészítő pityókásan jött be dolgozni. Megkérte, hogy jöjjön fel hozzá az irodájába, ahol azt mondta neki: „Gyula, maga az egyik legkiválóbb dolgozó, akinek példát kellene mutatnia a többiek számára. Kérem, hogy soha többet ne jöjjön be ittasan a műhelybe, mert kénytelen leszek elbocsátani.” Jellemző volt rá, hogy senkit nem szégyenített meg a többiek előtt, és a hibázónak mindig megadta a korrigálás lehetőségét.

A problémamegoldó készségére jó példa egy, a szír üzletemberekkel annak idején kötött megállapodás. A Tungsram tárgyaló delegációja igyekezett rávenni a külföldi partnert, hogy a kapott igen jelentős állami hitelnek minél nagyobb részét költsék el nálunk. A tárgyalásokat az mozdította ki a holtpontról, hogy Iványi Ferenc felajánlotta nekik, hogy ha a hitel kétharmadáért a Tungsramtól vásárolnak, akkor ráadásként építünk nekik egy víztornyot is a gyár területén. Létrejött a megállapodás, mi, szakemberek pedig vakartuk a fejünket, mert víztornyot még nem építettünk. Végül találtunk Budaörsön egy társaságot, akik a szerződés értékének kevesebb, mint egy százalékáért megépítették a víztornyot. Jellemző volt rá ez a megoldás. Nem 5%-os árengedményt ajánlott a megállapodás aláírása érdekében, hanem egy ennél jóval kisebb értékű víztornyot, mivel tudta, hogy ez a sivatagos területen élők szemében nagyobb értéket képvisel. A tárgyalásokon mindig nagyon felkészült volt, ezért lehetett laza és elegáns. Azt az érzést keltette az üzleti partnerekben, hogy a Tungsram számára nem létfontosságú a megállapodás, de ők elszalaszthatnak egy kedvező üzleti lehetőséget.

A portré készítője nem dolgozott együtt Iványi Ferencsel. A korábbi munkatársai által készített írásos anyagok és a velük folytatott beszélgetések alapján azonban egy nagyon határozott kép rajzolódott ki róla. Kiváló vezetői adottságokkal rendelkezett. Jól választotta ki a munkatársait és megbízott bennük. Nagyon precízen adminisztrálta magának az irányításhoz szükséges információkat. A legnehezebb helyzetekben is nyugodt maradt, és próbálta megtalálni a megoldást. Mindig elegáns és jól felkészült volt. 1961-ben nősült meg, és házassága egész életre szólt. Fia, Ervin, akire nagyon büszke volt, 1965-ben született, és apjához hasonlóan a műszaki pályát választotta – és minden bizonnyal ő is nagyon büszke édesapjára. Unokáját, Andrást, aki 2007-ben született, nagyon szerette, méltónak tartotta az Iványi név továbbvitelére.

Jermendy Károly †

1927-ben született Salgótarjában. A középiskola elvégzése után okleveles gépészmérnök lesz. Diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzi. Később felsőfokú nyelvizsgákat tesz angol és német nyelvekből. 1954 augusztusában lép az Egyesült Izzóba mint fejlesztőmérnök. Pályájának további állomásai: 1960: üzemvezető, 1962: főtechnológus, 1963: üvegyártás ágazati szakmai főtechnológus, 1976: létesítményigazgató. Az Egyesült Államokban és Japánban üvegyártási csúcstechnológiákkal ismerkedik meg. Ő dolgozza ki az ágazat fejlesztési tervét, melyet a vállalatvezetés jóváhagy. 1994-ben távozik a Tungsramból. Fia, András (okl. szociológus), majd 4 év múlva felesége, Erzsébet (okl. könyvvizsgáló, ny. Tröszt gazdasági igazgató) betegségben elhunynak. Unokái: Anna (23) és Eszter (19). Kitüntetései: TUNGSRAM Nívódíj, Miniszterelnöki Elismerő Oklevél (Kínában), Munka Érdemrend, a Gépípar Kiváló Dolgozója kétszer.

Az akkori gyárban – a 60-as, 70-es években – bizonyára valahol, valamikor mentünk mi el egymás mellett, mert az akkori gyárban bármikor bárki elmehetett valaki mellett, aki fontos. Jermendy Károly pedig fontos ember volt. Már akkor is. Csakhogy az ilyen találkozásokat nem őrzi meg az emlékezet.

Most telefonon lépünk kapcsolatba először, miután elküldte precízen fogalmazott pályatükrét, azután még néhányszor. A vonal másik végéről egy, a részletek pontosságára gondosan ügyelő, a majdani feldolgozás iránt őszintén érdeklődő, kellemes embert ismerek meg. „Látatlanul.” Azután találkozunk. Finoman elegáns, magas úr lép a helyiségbe, és egyhamar régi-új ismerősként kezdünk beszélgetni. Kölcsönös

tisztelet hangján. Kezdetben családi háttérrel, indítatásról, ami segíti az üveg-titok, az üvegyártás iránti vonzalom kialakulásának megfejtését.

Édesapám okleveles mérnök volt, 1926-tól 1960-ig dolgozott a Salgótarjáni Üvegyárban, mely ma is üzemel. Nagyon innovatív mérnök volt, előbb műszaki igazgatója, majd 45-től az államosításig igazgatója a gyárnak. Otthon gyakran volt téma egy-egy újabb fejlesztése vagy újítása.

A család szívesen osztotta meg velem a napi problémákat? – Nagyon érdekesen tudta elmondani ezeket a munkáit, és mi érdeklődéssel hallgattuk. Testvérem, Zoltán szintén okleveles mérnök lett.

Tehát a műszaki tudományok iránti érdeklődéseket ezek szerint a szó szoros értelmében „apáról fiúra szállt”. – A családi atmoszférának ebben jelentős szerepe volt.

Az eredmény, illetve a következmény...hogyan 40 éven keresztül dolgoztam az Egyesült Izzó, majd a Tungsrám RT. multinacionális vállalatnál, megszakítás nélkül! Negyedszázadon át voltam felelős az üvegyártási ágazat műszaki fejlesztéséért különböző beosztásokban, aminek során megvalósítottuk az ágazat fejlesztési terveit.

Milyen volt a kezdet és milyen a folytatás?

A kezdeti időszakom gépészeti, technológiai és üveg-olvasztókemence-fejlesztések és -tervezések jegyében telt el. A háború után elsőként kaptam a vállalatnál megbízást egy komplett exportgyár szerelésének, üzembe helyezésének irányítására külföldön, Kínában, 1959-ben. A fejlesztési folyamatnak voltak történelmi állomásai. Például az újpesti üvegyár olvasztókemencéinek áttervezése és átállítása barnaszén generátorgázzal földgáztüzelésre. A generátorgázt ajkai szénből fejlesztettük. Az ország legmagasabb kéntartalmú szénét adó ajkai bányát a 30-as években vásárolta meg az Izzó. Ennek következménye lett, hogy az újpesti üvegyárban volt az ország hasonló gyárai közül kén-dioxidban kiemelkedően a legmagasabb szennyezettségű a levegő. Ez igen káros volt az ott dolgozók egészségére. Ezt küszöböltük ki a földgázra való átállással.

Most egyszerűen hangzik, és természetesnek tűnik, ám soha semmi nem olyan egyszerű...

Végigjártam több nyugat-európai ország üvegyárait, és sikerült hozzájutnunk Európa akkor legmodernebb földgáztüzelő berendezéséhez.

És megkezdődtek a cég átalakulása után megkívánt további fejlesztések?

Jelentős kapacitásbővítés volt vállalatunk második üvegyárának létrehozása Vácott. A termelés olajtűzelésű kemencével kezdődött. Az olajtűzelőrendszert később oldaltűzelésűre modernizáltuk.

Azután Nagykanizsán hoztuk létre a vállalat legnagyobb üvegipari fejlesztését, az igen nagy – az eddigi gépeinkhez képest 16-20-szoros – teljesítményű, Ribbon-rendszerű izzólámpaballon-gyártó és -belülhomályosító üvegyárat. Egy szakfolyóiratban figyeltünk fel az amerikai Corning cég ismertetőjére. A licencszerződéskötési tárgyalássorozatnak végig résztvevője voltam. A vállalatvezetés engem jelölt ki a tervezési és szerelési munkák koordinálására vállalatunk érintett szervezetei és a Corning cég között.

A cég szakemberei az első másfél évben minden hónapban ideutaztak tervegyeztető tárgyalásokra. Ezeket én tartottam. A ballongyártás 2 1/2 évvel a szerződés életbelépése után indult, a belülhomályosító rendszer további 1/2 év múlva. A Ribbon-üvegyár első vezetőjét, Borbély Jánost javaslatomra nevezte ki Dienes Béla vezérigazgató. A gyár létrehozatalában végzett munkáért Munka Érdemrend kitüntetésben részesültem.

És ezzel még nem is ért véget a fejlesztések sora.

5 év múlva Nagykanizsán létrehoztuk a második Ribbon-ballongyártó rendszert, és ehhez szükséges módon megnöveltük az olvasztókemencét. Később az újpesti üvegyár nagylámpabúra-gyártását is a Ribbon-kemencére helyeztük át, ami rendkívül gazdaságosnak bizonyult.

Az újpesti üvegyárban megszüntettük az I. V. gépeken történő ballongyártást, és helyette egy sokkal komplikáltabb boroszilikát keményüvegbúra-gyártást hoztunk létre két világszínvonalú cseppadagolású körforgó automatával a higanygőz-, infra-, nátrium-, ill. PAR 38 lámpák részére. Az LH 16 típusú búrafúvógépet a japán Nippon Electric Glass cég szállította. A PGT 16 típusú présgépet az amerikai Lynch, a technológiát a Toshiba. Az olvasztókemencét terveztük mi. Ez a felülről kezdeményezett fejlesztés mentette meg az újpesti üvegyárat a bezárástól.

A fénycsőbúrákkal kapcsolatban megmutatkozó egyre növekvő mennyiségi és minőségi igények kielégítésére Vácott létesítettünk egy igen nagy teljesítményű Vello-rendszerű fénycsőbúragyárat a Corning cégtől vásárolt licenc és gépi berendezések alapján, amelyhez hasonlók csak az Egyesült Államokban működnek. Küszöbön állt a Vello-rendszerű ólomüvegcső-gyártás létesítése is, aláírásra készen volt a szerződés, azonban a vállalat pénzügyi helyzete azt már nem tette lehetővé.

Végül Zalaegerszegen a fejjyártás erősen megnövekedett vitritüveg-igényének kielégítésére saját tervezésű gyárat létesítettünk. Ez lett a vállalat negyedik üvegyára.

Az üvegyártás fejlesztésében mi a döntő, az üveg vegyi értelemben vagy a mechanika, amelyik megmunkálja?

A vállalatnál folyó vákuumtechnikai üvegyártásban, annak sajátosságainál fogva a gépészeti, olvasztókemence-, gyártástechnológiai fejlesztések domináltak. Én ezen rendszerek fejlesztésében éltem. A hazai munkám mellett műszaki tanácsadóként dolgoztam Argentínában és többször Indiában. Húsz éven át képviseltem a vállalatot a KGST Üvegyártó Gépek szekciójában mint a magyar delegáció vezetője. Kiküldetésem során közel 500 000 km-t tettem meg repülőgépen. Belépésemkor 1 üvegyára volt a vállalatnak, akkori közép-európai műszaki szinten, távozásomkor már 4 működött, 90%-ban világszínvonalon, és ma is üzemelnek teljes kapacitással. Mindig az újat kerestem, és arra törekedtem, hogy az meg is valósuljon. Egyik fő kezdeményezője és mozgatója lehettem annak, hogy a nagyvállalat üvegyártását világszínvonalon építsük ki. Támogatva sok-sok ember segítségével, munkájával, akarásával, úgyszeretével.

Ahogy jött, úgy távozik: halk ajtócsukással, nesztelenül. Mint sokat látott, sokat tapasztalt, sokat tudó idős úr, egy angol filmből.

Jurisits János

Baranyában született 1946-ban. A BME Villamosmérnöki Karán párhuzamosan szerezte meg a villamosmérnöki mellé a tanári diplomát is. Az egyetemi tanárségédi állását kecsegtető kutatási téma reményében cserélte fel a kutatóival a Tungstram Kutató Intézetében. Az 1970-es évek elején pályát módosított, s hosszú éveken keresztül a vállalat Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályán dolgozott. Referensként az akkori NDK, Csehszlovákia és Lengyelország vonatkozásában felelt a KGST-együttműködésért. 1980 és 1983 között a Műszaki Főosztályt vezette, majd újabb pályamódosítással a minőségbiztosítás területére kérte magát, ahol hamarosan ismét főosztályvezetői megbízást kapott. Kilenc évet töltött el Japánban a Nippon Tungstramnál, ahol sikerült tartós kapcsolatokat kiépítenie a japán autógyárakkal. Külföldi kiküldetése után, 1995-ben – az ő szavaival – „már egy más vállalathoz” tért vissza, ahonnan 1998-ban közös megegyezéssel távozott. Jelenleg egy 1995-ben Magyarországra települt nemzetközi cégnél dolgozik, amely elektronikai termékeket szerel össze, s ma már – nem kis részben éppen az ő munkájának köszönhetően – fejleszt is számos vezető elektronikai világcég számára.

A mosolygós, nyílt tekintet mögött határozott, kemény, céltudatos jellem rajzolódik ki bennem Jurisits Jánosról a beszélgetésünk alatt. Ő ugyan ezt „lázadó alkatként” aposztrofálja, amiért – elmondása szerint – meg is kapta mindig „a megfelelő pofonokat”. „Én büszke vagyok arra, hogy ott, akkor és olyan körülmények között vállaltam politikai szerepet” – vallja például, és kéri, kapjon ez külön hangsúlyt is portréjában.

A „mozgalmi élete”, az FMKT, a 75 éves Tungstram-

ünnepek szervezése, az Ifjúsági Törvény programok, a „négyzögülések” stb., stb. „Úgy érzem” – írja önéletrajzában – „a Tungstram MSzMP VB-jében végzett munka sem volt pártkatonai feladat, ma sem tekintem annak, szívesen vállaltam: a minőségügy érdekeinek leghatékonyabb védelmi fórumán – az akkori gyakorlatnak megfelelően.”

Mondd, János, tulajdonképpen mikortól vetted észre magadon, hogy reál, vagy humán érdeklődésű ember vagy?

Valamikor az érettségi környékén. Nekem valahogy a reál tárgyak mindig könnyebben mentek, csak az nem volt világos – egészen addig, amíg el nem végeztem az egyetemet –, hogy tanári, vagy mérnöki pályán menjek tovább. Mert nagyon szerettem tanítani. Ezért is vállaltam egyetemista koromban KISz-aktivistaként egyetemi előkészítőket. Pécelre, Érdre, Esztergomba jártam.

És miért esett éppen a villamosságra a választás?

Nem volt ez nagyon megalapozott. Amit a vidéki környezetben akkor egyáltalán műszaki életnek lehetett nevezni, azt nekem a rádió, a televízió jelentette. Híradástechnikát akartam én is tanulni. Kétszer felvételiztem. Eredetileg az NDK-ba jelentkeztem, de oda csak ötöt vettek fel. A felvételi eredményem alapján Leningrádba felvettek volna, de azt meg nem vállaltam.

És akkor jött a Tungstram. Hogyan kerültél be? Szinte mindenkinek van erre egy külön története.

Igen, nekem is van. Volt egy állásom a Műszaki Egyetemen, az Elektroncső és Félvezető Tanszéken. Felvettek, bejegyezték, hogy tanárségédként oda kerülök. Csakhogy volt ott egy Kenczler Ödön nevű úr, aki a Tungstram Kutatóban volt félállásban. Vákuumtechnikát adott nekünk elő. Megkeresett egyszer, s mondta, hallottam, hogy te ide jönnél, erre a tanszékre, és most nem tudom, melyik ujjamat harapjam, mert megbíztak a Tungstram Kutatóban, hogy keressék valakit, aki egy most induló témát vállalna. És a leírás alapján én téged találtalak meg. Még a XI. kerületben felcsillantott lakáslehetőségre is volt megfelelő válasza, nevezetesen, hogy a Tungstramban jobb a helyzet, ott még előbb kapok lakást. Végül is aki helyettem ott maradt, hamarabb jutott lakáshoz, de egy év múlva én is kaptam úgy, hogy nem lehet panasz. Szóval így kerültem a Tungstramba.

Írod az önéletrajzodban, hogy ionimplantációval, szóval szilárdtestfizikával foglalkoztál. Mi volt az, amit igazán szerettél?

Valóban szilárdtestfizikával akartam foglalkozni. Akkor még csak az irodalomban volt szó az ionimplantációról. Tudtam, hogy ehhez kell vákuumtechnika, amihez a Barla Bándi vezette Kutató apparátusa nagyon jónak tűnt háttérként, meg kell ionágyú, és persze meg kell tervezni azokat a mozdulatalközöket, amikkel be-

teszi az ember a vákuumba a szeletet, amibe be akar valamit lőni. S mindehhez megvolt az alapom, mert tanultam és szerettem is a finommechanikát, technológiát, kémiát. Csak aztán később azt is mondták, hogy ez az ionágyú annyiba kerül, hogy azt majd talán az Akadémia kapja meg. Így is történt. Egyszóval az álmok és a valóság nem mindig találkoznak.

Volt lehetőségek nemzetközi tapasztalatokat szerezni, vagy a műszakiak tényleg jóval kevesebbet utazhattak, mint a kereskedők?

A Kutatóban nem nagyon. Persze ha nem adtak pénzt arra, hogy megvalósíthassuk azt, amit kutattunk, akkor kár lett volna pénzt adni arra, hogy utazzunk, hiszen az információkat egy fél évvel később kiadványokban meg lehetett találni. A gond nem ez volt. Én ma úgy látom, hogy nem adtak elég anyagi támogatást, vagy nem döntöttek elég szelektíven a kutatási témákról. Sok okos ember volt ott, de kétségtelenül nem volt mindre szükség. És én akkor úgy gondoltam, hogy tovább kell lépni. Így kerültem a nemzetközi kapcsolatok területére. Akkor aztán utazhattam eleget, még sokat is.

Konkrétan mivel foglalkoztál ott?

Az akkori szocialista országok megosztották egymás között a fejlesztést és gyártást. Ez volt a szakosodás. Őt évre előre mi készítettük elő, hogy milyen félvezetőket, elektroncsöveket, fényforrásokat adunk el például a cseheknek, lengyeleknek, németeknek (ezek voltak az én területeim) és hogy mit veszünk mi tőlük. Ennek a műszaki feltételeit kellett egyeztetni. Az volt a feladatunk, hogy a jogászokkal közösen parafálásig előkészítsük a szerződéseket.

És szeretted csinálni?

Igen. Ez már közelebb volt a gyakorlathoz. Volt egy kitűnő főnököm, Hornyák Tibor, aki megtanított például fogalmazni. Sose felejtem el, egyszer megkért, hogy írjak le valamit, aztán behívott, leültetett maga mellé, és azt mondta, figyelj ide! Kihúdom a felét, és most mondd meg, változott-e az értelme, vagy hiányzik-e valami. S én megdöbbenve vettem észre, hogy semmi sem változott. Rájöttem, hogy lehet szűkszavúan, precízen és korrekten fogalmazni. Később több alkalommal vettem részt a REAB 5. Szekció munkájában is, még magyar delegáció vezető is voltam például Ordzsonikidzében. Igazi tekintélyünk volt, szakmai ismereteink, rugalmasságunk és állandó vidámságunk okán. Szakmai példaképem Dr. Bitó János (főosztályvezető, majd fejlesztési igazgatóhelyettes) volt, akit 3 év után a vállalat legfiatalabb főosztályvezetőjeként követtem a posztján. Amikor azután kezdett lassan „az ellenség belülről támadni”, és pl. a nemzetközi kapcsolatokban a „megbízhatóság” fontosabb kritérium lett a szakmai ismeretknél, az idegen nyelvtudás hiá-

nya sem volt akadály, egy kicsit megcsömöröltem, és kértem felmentésemet a főosztályvezetői beosztásomból, hogy beosztott mérnökként a VMEF Fényforrás Osztályán kezdjem újra az életet. Ezekre az évekre is szívesen emlékszem vissza. Az volt a szerencsém, hogy a vállalat vezetésének szemléletváltása a minőség szerepét illetően éppen ebben az időszakban fordult nagyot – nem is lehetett volna fenntartani nyugat-európai piacainkat, ha nem így gondolkodnak. Én részesültem abban a megtiszteltetésben, hogy a piac és vállalatvezetés által is elvárt szemléletváltozást „levezényelhettem”, a teljes VMEF-gárda aktív támogatásával. Ezután következett az egy évesre tervezett, de különféle okok miatt 9 évesre sikeredett Japán kiküldetésem. Egy izgalmas, sok munkával és sikerrel járó időszak következett, amelyben sok tungsrámos munkatárs támogatásával sikerült tartós kapcsolatot kiépíteni a japán autógyárakkal.

Írod, hogy a 28 évi szolgálat után közös megegyezéssel távoztál.

Igen, ez 1998-ban történt. Utána egy olyan helyet találtam, ami nekem mindjárt nagyon megtetszett. Egy 1995-ben Magyarországra települt nemzetközi cégről van szó, amely elektronikai termékeket szerelt össze számos vezető elektronikai világcég számára. Két részre volt osztva a gyár, s az egyiknek én lettem a termelési igazgatója azzal a megjegyzéssel, hogy akkor indult egy olyan termék, amivel rengeteg gond volt, s azt mondták, hogy ha 2 hónap alatt a gyártást rendbe szedem, akkor 1 év múlva én leszek ennek a gyárnak az igazgatója. S akkor egy év múlva én lettem a gyár igazgatója.

Kedves János, alig merem megkérdezni, hogy amikor nem igazgatód ezt a gyárat, akkor mit csinálsz?

Most nem igazgatom, a fejlesztés megszervezésén dolgozom, mert a „bérmunkás” lét óta ma már gyártás- és tavalytól gyártmányfejlesztés is folyik. Ennek a magyarországi részét próbálom megszervezni. Most is jól érzem magam. Én általában jól érzem magam. Nagyon sok hobbim van, aggódom is ezért... Kertészkedés, zene, olvasás. Szeretek utazni. Közel vagyunk Ausztriához, majdnem jobban ismerem már, mint Zalaegerszeg környékét.

Jurisits János 28 éves tungsrámos múlttal – közös megegyezéssel ugyan, de keserű szájjal – került el a Tungsramtól. Határtalan becsvágya, az évek során felhalmozódott sokrétű ismeretei, tapasztalata alapján azonban újra csak bizonyítani tudott, ha más területen is. A marsallbotot azért mégiscsak a Tungsramnak köszönheti ő is a képzelt tarisznyában. Az már persze tényleg kizárólag az ő érdeme, hogy hasznát is tudta venni.

Kadlecovits Géza

1939-ben született Újpesten. Édesapja a bőriparban dolgozott, édesanyja feladata a három gyermek nevelése és a háztartás vezetése volt. Az általános iskola elvégzése után elektroműszerésznek tanult. 1955-ben lépett be az Egyesült Izzóba. Első munkahelye a Fejlesztési Főosztály Elektroncső Mérése volt. A 27 hónapos kötelező katonai szolgálatot követően üzemgazdász oklevelet szerzett. 1966-ban érettségizett az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban. 1972-től 1985-ig az egyre magasabb beosztásban dolgozó Demeter Károly titkárságát vezette, akit 1983-ban vezérigazgatónak neveztek ki. Demeter Károly korai halálát követően, Gábor András vezérigazgató is megerősítette titkárságvezetői beosztásában, majd 1986-ban kinevezte az Igazgatási Főosztály vezetőjének. Jelentős szerepet vállalt a Tungstram történetének tudományos igényű feldolgozásában, hosszú ideig vezette a Gyártörténeti Bizottságot. Munkájuk eredményeként megjelent a Tungstram története c. könyv, megnyílt a Tungstram Múzeum, és emléktáblát kapott a vállalatot alapító Aschner Lipót. 1989-től 2003-ig volt az Aschner Lipót Alapítvány titkára. 1969-től 1993-ig vezette a Természetjáró Szakosztályt, amely sok vállalati dolgozó számára tette lehetővé a szabadidő egészséges eltöltését. 1988 és 1990 között a Magyar Természetbarát Szövetség elnöke is volt. Munkáját a Sport Érdemérem arany fokozatával ismerték el. A Tungstram vezetésétől 1993-ban kérte a nyugdíjazását. Aktívan részt vett az újpesti közéletben is. Alapító szerkesztője az Újpesti Helytörténeti Értesítőnek. Az elmúlt 25 évben tizenhat könyv, hét tanulmány és egy dokumentumfilm készítése fémjelzi munkásságát, amelyért Újpestért díjat és Újpest Díszpolgára címet kapott.

Nehéz volt Gézát rábeszélni a portré elkészítésére. Ennek talán az is oka volt, hogy közvetlen munkáján túl is ezer szállal kötődött a Tungstramhoz – gyártörténet, múzeum, természetjárás, s a privatizációval mindezek alaposan átértékelődni látszottak. Portréja nélkül azonban minden bizonyosan szegényebb lenne a Tungstram arc(kép)csarnoka.

Miért pont az Izzóba jöttél dolgozni?

Az Egyesült Izzó az első és egyetlen munkahelyem volt. Nem családi hagyomány vezetett a „váci úti villanygyárba”, én ugyanis erősen humán érdeklődésű voltam, műszaki dolgok kevésbé érdekelték. Abban az időben az volt a gyakorlat Újpesten, hogy a nyolcadikos diákoknak újpesti vállalatoknál üzemlátogatásokat szerveztek, hogy a diákok ismerkedjenek a gyári élettel. Egy ilyen látogatáson jártam először az Izzóban. Meglepett, amit akkor tapasztaltam, különösen a rádiócsőgyártást tartottam érdekesnek. Ezért elektroműszeresként felvételre jelentkeztem. Az első munkahelyem a Fejlesztési Főosztály Elektroncső Mérése volt. Főnököm, Dr. Kerekes Béla, később a nagynyomású nátriumlámpa hazai kifejlesztője volt. Nagy tisztelettel emlékezem rá – kilencvenkét évesen ma is dolgozik.

De az igazi – életre szóló – találkozás esetében Demeter Károly nevéhez fűződik.

Az ezerkilencszázhetvenes évek a nagy átszervezések időszaka volt. A szervezeti átalakítás sok vitát kiváltó személyi változásokat eredményezett. 1957-ben több fiatal műszaki szakember lépett az Izzóba, ezek közül többen a hadseregből érkeztek. Ekkor lépett be Demeter Károly fizikus, aki az egyetemről jött. Tehetséges ember volt, gyorsan feltalálta magát, amit az is bizonyít, hogy 1965-ben már a Fejlesztési Főosztály vezetője lett. Kezdetben nem szimpatizáltam vele. Egy fonyódi rendezvényen kerültünk közelebb egymáshoz. Ekkor győződtem meg arról, hogy nemcsak kiváló szakember, hanem egy tisztességes, becsületes ember, akit érdemes támogatni. Én is elnyerhettem a szimpátiáját, mert Rimay Bélával és Tahi Péterrel együtt engem is beválasztott abba a szűkebb csapatba, amelyre fontos feladatokat bízott. Ennek köszönhetem, hogy 1972-től 1985 szeptemberéig a titkársága vezetője lehettem. Demeter Károly ízig-veéig tudós ember volt, amihez párosult egy vele született tulajdonság: hallatlan munkabírás és szókimondás jellemezte. Nehezen tűrte, ha bárki is kívülről kritizálta a vállalatot. Angolul és németül jól beszélt. Fiatal korában versenyszerűen vívott. Egészségesen élt, még a teaivásban is óvatos volt.

Tulajdonképpen mi a titkárságvezetői munka lényege?
Nagyon sok függ egy jó titkártól. A titkár az egyetlen

személy, akivel a vezető őszintén megoszthatja a vállalat vezetésével, köztük a személyi kérdésekkel kapcsolatos gondjait, mielőtt döntést hoz. Ezért fontos, hogy a titkár diszkrét, feddhetetlen és teljesen megbízható legyen. Jól informálnak kell lennie a vezető munkáját érintő minden kérdésben. Észlelnie kell, ha a vezető ellen bármilyen irányból támadás készül. Nemcsak informálnia kell a vezetőt erről, hanem megteremtene a lehetőségét is annak, hogy a vezető erre megfelelő fórumon reagálni tudjon.

Melyik volt a legnehezebb időszak a számokra?

Mindannyiunkat váratlanul ért, hogy Demeter Károly tíz hónappal a kinevezése után váratlanul rosszul lett, kórházba került. Műtétek sorozata után jött a felismerés iszonyata, hogy a betegsége nem gyógyítható. Mi lesz a vállallattal és mi lesz a három kiskorú gyermekével? A családjának az volt a kérése, hogy betegségről nem szabad senkit tájékoztatni. Barátok, munkatársak, s még a minisztérium munkatársai sem kaphattak információt. A beteg és a munkahely közötti egyetlen kapcsolás a titkárság vezetője volt. Életem megrendítő eseménye volt, hogy én találkozhattam vele az utolsó napon. Az a néhány mondat, amit akkor mondott, soha nem felejthető. Egyébként a betegsége alatt is a vállalati ügyek voltak a legfontosabbak a számára. Volt olyan, hogy egy japán céggel történő, fontos szerződés aláírása érdekében megszakította a kórházi kezelését. A legnagyobb fájdalmak közepette is elvégezte a feladatait, mert küldetésének tekintette, hogy a Tungstramot kivezesse a nehéz gazdasági helyzetből.

Demeter Károly halála után sok minden megváltozott. Pályázatot írtak ki a poszt betöltésére, amelyet Gábor András miniszterhelyettes kapott meg. Az általános gyakorlattól eltérően az új vezető megtartotta közvetlen munkatársait, így maradtam a titkárság vezetője. Néhány hónappal később került sor a teljes körű átszervezésre. Ekkor történt meg a titkárság feladatainak átcsoportosítása. Létrejött az Igazgatási Főosztály, amelynek vezetésére engem neveztek ki. Ebbe a szervezetbe került a területgazdálkodás, a központi irattár, a TÜK, a sajtókapcsolatok, a vállalati nyomda, a Gyártörténeti Bizottság és a vállalati múzeum.

A tulajdonosváltás hogyan érintette az általad irányított területet?

Tudtam, hogy jelentős változások fognak történni, csak azt nem tudtam, hogy a fájdalmas intézkedéseket mennyi tapintattal fogják végrehajtani. 1990-ben Varga F. György vezérigazgatót én figyelmeztettem arra, hogy Magyarországon március 8-án szokás egy vállalati

ünnepszünet megtartása a nők tiszteletére. „Rendben van, de az a kérésem, hogy egy zongora is legyen a teremben” – válaszolta. Az ünnepi beszéd végén elmesélte a hallgatóságnak, hogy amikor 20 éves korában kiment az Egyesült Államokba, akkor zongorázással kereste a kenyerét, ezért most el fog játszani néhány számot a megjelent hölgyek tiszteletére. A hölgyek megtapsolták a vezérigazgató zongorajátékát, majd visszamentek a munkahelyekre. Másnap felhíborodottan jött hozzám a Vállalati Szakszervezeti Bizottság titkára elpanaszolni, hogy az ünnepelt hölgyek közül többen megkapták a felmondásukat... Én 1993-ban kértem nyugállományba helyezésemet.

Tungstramos éveid alatt hosszú ideig voltál a Természetjáró Szakosztály vezetője.

1969-ben vettem át Tordai Tamástól a szakosztály vezetését. Előtte az elnökség tagja voltam. Akkor még viszonylag alacsony volt a szakosztály létszáma. Akkor indultunk komoly fejlődésnek, amikor sikerült minden hónapban egyszer, péntektől-hétfőig megkapunk a vállalati buszt, amelyet hétköznapiakon munkások szállítására használtak. A jelentős érdeklődés hatására nőtt a szakosztály létszáma, többeket elküldtünk túravezetői tanfolyamra. A természetjáró mellett jól működött a víztúra, a kerékpáros és a tájékoztatósi futó tagozat is. Sorra csatlakoztak hozzánk előbb a budapesti, majd a vidéki gyárak természetjárói. Mi lettünk az ország legnagyobb Természetjáró Szakosztálya. Ennek volt köszönhető, hogy 1988-ban a Magyar Természetbarát Szövetség elnökévé választottak.

Aktívan részt vettél az újpesti közéletben is.

Még felsorolni is nehéz a vállalt feladatokat: két cikluson keresztül Újpest tanácsának tagja illetve a Jogi, Ügyrendi és Igazgatási Bizottság elnöke, az Újpesti Városvédő Egyesület alelnöke, az Újpesti Helytörténeti Alapítvány kurátora és az Újpesti Értelmiségi Klub vezetőségének tagja voltam. Alapító gyárak természetjárók vagyok az Újpesti Helytörténeti Értesítőnek.

Hogyan élsz most?

További terveim és elképzeléseim háttérét családom biztosítja. Házasságunk izzós házasság, feleségemet itt ismertem meg, közel ötven éve szeretetben és békecsókban élünk. Feleségem, Kecskés Edit aranydiplomás villamosmérnök, akinek figyelme a kilencéves Gergő Bendegúz unokánk fejlődését ellenőrzi. Akos fiunk sikeres ember. Ő gondoskodik mindannyiunkról. Én ma is dolgozom, a helytörténet-kutatás változatlanul érdeklődésem központja.

Kanyó Ervin †

1936. augusztus 17-én született Újpesten. Az általános és középiskolák elvégzése után a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán szerez diplomát. Első és egyetlen munkahelye az Egyesült Izzó, ahova 1954-ben lép be. Pályáját az Izzó Rádiócsőgyárában üzemtechnikusként kezdte a szivattyómérés részlegnél, ahol 1958-ban, 22 évesen művezetőnek nevezik ki. 1966-ban a Rádiócsőgyár fődizpécseré lesz. 1974-től a Budapesti Elektroncsőgyár, majd az összevonások után, 1981-től a Vákuumelektronikai Gyár főmérnöke. 55 évesen korengedményes nyugdíjazását kéri, amihez a gyárvezetés hozzájárul. Azóta vállalkozóként dolgozik. Harmonikus házasságban él. Két felnőtt lánya és egy unokája van.

Minden bizonnyal Kanyó Ervin az általam legrégebben ismert izzós vezető, főnököm is volt. Akkor éltem gimnazista éveimet, és mivel édesanyám a gyáregység termelési osztályán dolgozott, mi sem volt természetesebb, mint az, hogy a nyári szünetekben az Izzóban dolgozzak egy-másfél hónapot. Természetesen a Rádiócsőben, az Audion-épület első emeletén, mint csőszállító segédmunkás. Hozzám hasonló korú csinos lányok vagy nem sokkal idősebb fiatal hölgyek munkaasztalai között tologattam gumikerekű kocsimat, amire a kész rádiócsővel teli kereteket raktuk a MEO-ba való szállítás vagy az onnan való elszállítás végett. Ott suhant, járkált, intézkedett egy fehér köpenyes fiatalember, a diszpécser: Kanyó Ervin.

Most találkozóra várom, hogy beszélgessünk a múltról és megtudjam, hogy alakult azóta az élete, mennyit fogott rajta az idő. Amikor belép, megállapítom: nem sokat. Annyit, amennyit – viszont elkerülhetetlenül –

mindenkin változtat. Persze a 60-as évekkel kezdjük és az Izzó matriarchális-patriarchális jellegével.

Drága édesanyám 45 évig a Tungsramban dolgozott. Nagypám 55 évig mint alapító tag az Üveggyárában. Három nagynéném 40, 30 és 29 évig, két nagybátyám 38, illetve 40 évig, unokabátyám 10 évig, unokaöcsém 30 évig. Krisztina lányom 2 évig dolgozott a Kereskedelmi Igazgatóságon, de 16 éve Kanadában él. Bea viszont itthon, szorgalmas, sikeres vállalkozó.

Amikor megismertelek főnökömként, nem voltál sokkal idősebb nálam, és te voltál a művezető. Később a gyáregység fődizpécseré. Hogy kezdődött?

Amikor Király Endre gyáregységvezető fölvetett engem a Rádiócsőbe, akkor még csak technikus voltam, menet közben végeztem a főiskolát. A bizonyítvány és minden nálam volt, akarom átadni a papírokat neki, mire azt mondja, nem kell. Mi a hobbi? – kérdezi. Magamban gondoltam, most szórakozik, vagy mi van? Hobbi? Hát van egy versenygépem, egy váltós, elől 2, hátul 4, és azzal nyáron, szünidőben bicajozok. Járom a Balatont, az országot. Erre azt mondja: télen mit csinálsz? Télen nem biciklizek, nem jó. Akkor mit csinálsz a biciklivel? Mondom, leszedem a kerekeket, beolajozom a vázat, betekerem utána papírral, a kerekeknél is kívül bekenem a racsnikat, azt is beolajozom, azt is bekenem, és elteszem. Amikor befejeztem a felsorolást, azt mondja: melyik osztályra tegyem? Kész. Ez volt a vizsgáztatás. Később jöttem rá, hogy ő is rendszerető volt. A rendszeretemet én otthonról hoztam. Elvem lett, hogy ahol nincs rend, ott baj van. Szóval így indítottam 18 éves koromban. Négy év múlva, 1958-ban művezetői kinevezést kaptam. Óriási dolog volt 22 évesen ilyen beosztás! Még a Magyar Rádió is készített velem interjút, állítólag én voltam az ország legfiatalabb művezetője. 8 év múlva pedig én lettem a Rádiócsőgyár fődizpécseré.

Mit jelentett tulajdonképpen a diszpécserőség?

Intézkést, elintézkést, minden bajok elhárítását, a dolgok összehangolását. A diszpécser szó a dispatch, a „(gyorsan) elintéző” angol szóból kreált fogalom. Na most a hierarchia szerint abban az időben tulajdonképpen a diszpécser mint termelési irányító, termelési felelős egyfajta módon főnöke volt a gyárnak. Közvetlenül az igazgatóhoz tartoztak a fődizpécserék a gyárakban. Nem tudom, miért esett rám az igazgató választása. Lehet, hogy nekem különös szerencsém volt Király Endre igazgató úrral. És, gondolom, nyilván megismert, mint művezetőt, üzemvezetőt, és meg lehetett elégedve a munkámmal.

A javadra mutató korszakok között a „régiekkel” nem okozott problémát?

Nagyon megtisztelő, de nagyon felelősségteljes beosztás.

tás volt, és munkáséletem egyik legszebb, de legnehezebb ideje, kemény feladatokkal. Több idősebb vezető, üzem- meg osztályvezetők nem nézték túl jó szemmel, hogy náluk jóval fiatalabb kolléga a termelési főnökük, és a társgyárak és a vállalatvezetés is kíváncsian figyelte a tevékenységem. Ezt hamar átlátam, és minden igyekezetemmel a feladatomra koncentráltam. Arra, hogy a gyár gazdaságos termelési eredményét elősegítsem. Ezért esetenként kénytelen voltam konfliktusokat is felvállalni, de arra vigyáztam, hogy személyében senkit se bántsak meg. Ez, úgy tudom, sikerült. Erre bizonyíték, ha régi kollégákkal találkozom, a legnagyobb barátságban beszélgetünk. Alapfilozófiám az volt – pedig még nem volt kapitalizmus –, hogy akkor van pénz, ha a munkát becsületesen elvégeztük. Ebben az időben a Rádiócsőgyár dolgozói tudommal a legjobban fizetettek voltak a gyárak jövedelemviszonyainak összehasonlításában. Aztán 1974-ben Dienes Béla vezérigazgató úr kinevezett a Budapesti Elektroncsőgyár főmérnökévé. Nagyon szerettem ezt a munkát is. Nagy előny volt számomra, hogy előző munkaköremben megismertem a gyár, a termékek különböző technológiai folyamatait. Így bátran döntöttem a különböző témákban.

Mikor érezted, hogy a Tungsramon belül egy Káin és Ábel történet indul azzal, hogy a rádiócsövet a félvezető váltja fel?

Amikor kezdődött a vidéki ipartelepítés. Mikor Kaposvárra telepítették a rádiócsőgyártást, már voltak ilyen hangok, hogy tulajdonképpen itt terület kell, ott meg van munkaerő, de nincs munka. Kihelyeztük a feladatokat. A régi típusokból még régi készülékeket forgalmaztak a nyugatiak, a keletiek is, így utáncsővezésre még rendelték Kaposvár által gyártott csöveket. Nálunk maradtak utoljára a színes tévé spéci csövei, a PY 88-as család meg a PL 36 és a PL 500, de egy idő után ezek gyártása is megállt. A modern típusok pedig már nem kellett a világkereskedelemnek.

Mesél arról az emberileg nehéz időszakról, amit a leépítések hoztak, amit le kellett „vezényelni”, de emberi módon a lehető legkevesebb „sérülést” okozva. Igyekezett úgy végrehajtani, hogy lehetőleg mindenkinek legyen másik munkahelye vagy nyugdíja, azaz megélhetése. Amikor már Gyöngyös is kezdett „feljönni”, érezte, hogy a folyamat visszafordíthatatlan. Pedig ma is azt tartja, hogy más szakértelmet igényel az a gyárt-

mány, amiben 60 alkatrész van és más az, amiben 6. De az akkori vezetés is tisztában volt vele, hogy a rádiócsőgyártás környékén meglehetősen nagy szellemi energia, tudás és tapasztalat halmozódott fel. Ekkor, 1981-ben következett egy új, de mint kiderült, végső átszervezés.

A vállalatvezetés úgy döntött, hogy a Budapesti Elektroncsőgyárat, az Adócsőgyárat, a Katódsugárcső- és Monitorcsőgyártást, valamint az Elektroncsőfejlesztési Főosztályt összevonják. Ez lett a Vákuumelektronikai Gyár, aminek ugyancsak a főmérnöki teendőivel bízott meg Dienes Béla. E feladat volt eddigi munkám csúcса. Sok összetett, bonyolult előállítású termékkel és új, különböző egyéniségű emberekkel. Szép, de nagyon nehéz feladat volt. Ráadásul a pályám egyetlen beosztásába sem úgy kerültem, hogy én jelentkeztem, hogy magamat ajánlottam volna.

Jól érezted magad abban az összevont főmérnöki pozícióban?

Minden nehézsége ellenére szerettem és lelkesen végeztem. Egészen 55 éves koromig, ekkor – 37 év után – nem kellett! Ilyen az élet! Ekkor kértem nyugdíjazásomat. Az ok – hála Istennek! – nem egészségügyi volt. Ezt bizonyítja, hogy 67 éves koromban még mindig jó kedvvel, aktívan dolgozom. De összességében – a „végjátéktól” eltekintve – nagyon jó volt izzósnak, tungsramosnak lenni. Második otthonnak éreztem a gyárat, megbecsült ember voltam. Elismerték a munkámat. Sok kitüntetést és anyagi megbecsülést kaptam. Azóta mint vállalkozó dolgozom. Sokat hasznosítok a Tungsramban 37 év alatt felhalmozott tudásból és tapasztalatból.

Hogyan él Kanyó Ervin, a magánember?

Családközpontú vagyok. Csinos feleségem van. Igazi társ. Aranyos gyermekeim, tündér unokám. Vejtem, sógorom, sógornóm, unokaöcsém. Szép, nagy család. Szeretjük egymást. Szabadidőnkben sokat kirándulunk, olvasunk. Utazunk belföldön, külföldön. Ameddig a jó Isten lehetőséget ad, élvezzük a munkásévek gyümölcsét.

Örültem a találkozásnak. Kikísértem a folyosóra, ahol felesége várt rá. Tényleg csinos. Ha jól emlékszem rá, kéz a kézben indultak el. Talán egy pillanatra megint a fiatal, fehérköpenyes, örökké dinamikus diszpécser láttam. Mint akkor a Rádiócsőben. Jó érzés volt.

Dr. Katona Pál

1944. július 17-én született Újpesten, ahol 1962-ben a Könyves Kálmán Gimnáziumban érettségizik. Dolgozni nyomdásztanulóként, majd szakmunkásként kezd az Egyetemi Nyomdában. Az Egyesült Izzó társadalmi ösztöndíjasaként 1967-ben a Külkereskedelmi Főiskolán szerez diplomát. Jogász később, 1984-ben lesz, levelező tagozaton, a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen. Beszél angolul, németül, de „nem lehet eladni” oroszul és dánul sem. Az Egyesült Izzóban 1967-től dolgozik. Kezdetben segédüzletkötő, majd a kereskedelmi igazgató titkára. Később tolmácsként hónapokat tölt az Egyesült Államokban, majd Nagykanizsán. 1973-tól csoportvezető az Import Főosztályon, 1976-tól az Izzólámpa Értékesítési Főosztály osztályvezetője, majd főosztályvezetője. 1983-ban nevezik ki a Tungsram Koppenhága igazgatójának, ahol 1989-ig látja el a feladatot. 1989-ben, a GE Tungsram izzólámpa termékcsoporthoz menedzser. 1990-ben saját céget alapít SAGA Kereskedelmi Kft. néven, amelynek ügyvezetője. 1968-ban kötött házasságából két felnőtt lánya és három unokája van.

Ismeretségünk a gimnáziumi évekre nyúlik vissza, a kosárlabda iskolabajnokság mérkőzéseire. Nehéz volt ellene játszani: gyors volt, dinamikus és kiszámíthatatlan. Jól irányított és jól dobott, különösen távolról. Azután, már mindketten izzósként, a hathetes KISZ-iskolába jártunk együtt, a Bimbó utcába. Az iskolával szemben volt egy pinceétterem, ahova hazafelé betértünk egy sörré, dumálgatni egy kicsit. Haverok lettünk. Meghívott esküvőjére is, amit néhai apósa, a nagyszerű grafikusművész, a Ludas Matyi népszerű karikatúristája, Endrődy István a Gundel Étteremben rendezett. Ez ma is nagy dolog lenne, akkor pedig még

nagyobbnak számított, hiszen a klasszikus polgári kultúra megnyilvánulása volt. Ott is laktak, majdnem a Gundellel szemben egy ideig a szülőknél, az akkori Népköztársaság, most Andrássy út sarkán, egy „régí”, tágas, finoman elegáns lakásban.

Amikor belép, örülök, hogy újra látom. Évtizedek után. Ahogy mondani szokták, szinte semmit nem változott. Csak a haja lett fehérebb, körszakálla és a felette kunorodó bajusz pedig teljesen őszre váltott. A szemek alatt egy árnyalattal mélyebb a ránc, mint volt a távoli dobások és pincesorozések idején.

A társadalmiösztöndíj-sztorinál kezdeném, mert az ma is érdekes a nagy humán erőforrás-bűvészkedések korában. Szóval pénzt akartam a tanulmányaimhoz, és társadalmi ösztöndíjat kértem a Tungsramtól. Teljesen ismeretlenül, protekció nélkül írtam egy levelet, hogy itt születtem, apukám, anyukám is újpesti, kaphatnék-e a gyártól ösztöndíjat. Erre jött a válasz Baumgartner Elemér személyzeti főosztályvezető aláírásával, hogy ekkor, akkor vagy amakkor – itt három időpont következett – a nekem legmegfelelőbb időpontban jöjjenek be megkötni a szerződést! Nem akartam elhinni, hogy nekem, a „csóringernek”, aki koldul 650 forintot, azt írják, hogy válasszak aláírási időpontot! Ez a jó benyomás a diplomázáskor majdnem megfordult: amikor jelentkeztem a jeles oklevelemmel és szeretnék kezdeni, akkor csaknem az volt a válasz, hogy már sok embert ismerek a vállalatnál, nézzek körül, hol tudnék dolgozni. Ilyen „tervszerűen” vártak. Kicsit meglepett.

Ebből lett a külkereskedelem...

Magyar külkereskedőnek lenni a Tungsramban, szakmailag egyedi dolognak számított: még nem nyüzögtek a részvénytársaságok, és akkoriban kaptuk vissza az önálló külkereskedelmi jogot és kezdtünk külkereskedni. Majdnem mindenki tanulta a „szakmát”. Néhányan jöttek ugyan az Elektroimpexből, de legtöbben menet közben sajátítottuk el, amit kellett. Gépeket áruztam, aminek a döntő része a Szovjetunióba ment, 80 oldalas specifikációkkal. Az én dolgom volt ezeket a dokumentumokat ellenőrizni.

Az első külföldi út?

Az a Tungsram Énekkarral volt. Észtországba. Fel is készültem oroszul minden zenei szakkifejezésből, durból, molból, fekvésekből, erre első este az Észt Tudományos Akadémián az agysebészetről tartottak nekünk előadást. Azt kellett lefordítanom. Azóta vallom: semmire nem lehet felkészülni.

De áttérve a gépexportra, a szovjet piac beláthatatlan volt, viszont ott csak az orosz nyelvet tudtam használni. Volt egy időszak amikor majdnem minden izzólámpát eladtunk Európának és Amerikának, ezért a teljes magyar piacot a mi gépeinken, Szovjetunióban gyártott lámpákkal árasztottuk el. De mondtuk nekik, hogy

Tungsram-névvel futtassák, nehogy kiderüljön a származási hely. Hát rá is írták, hogy Tungsram. Cirill betűkkel. Aztán átkerültem a tömegcikk-területre, ami már angol tudást igényelt: három hónapot tolmácskodtam az Egyesült Államokban, azután Nagykanizsán.

Majd következett Koppenhága

Ha jól emlékszem, 1983-ban kerültem Koppenhágába. A Tungsram Dánia talán a legrégebbi külképvisellete volt a gyárnak, 1926 óta működött. Az én „elődöm” Wohl Péter volt Dániában.

Hogy működött egy ilyen kirendeltség?

Minden Tungsram-cég önálló, külön bejegyzett vállalat volt, ahol igazán ott voltunk Más országokban képviselők vagy egyedárusítók működtek. Amikor Koppenhágában leszálltam a gépről, egy 30 fős dán vállalatnak lettem az első embere, aminek a belső vezetői beszéltek angolul, de ha már a raktárossal akartam szót érteni, azt csak dánul tehettem meg. A hivatalos formaságok után megválasztottak igazgatónak, és visszavonhatatlanul a dán cég igazgatója lettem. Igaz, egy frászban voltam például attól, hogy mit kell csinálni, ha azt mondják: sztrájk! Mert itthon sok mindent meg lehetett tanulni, de a sztrájkra való munkáltatói reagálást nem.

Mellesleg volt ilyenre példa a te idődben?

Egyszer, de nem a mieink, hanem szállítómunkások szüntették be a munkát. Ott állt a sztrájkórség a kapuban. Mondtam nekik, jöjjenek be, igyanak egy teát! Azt hitték, meg akarom vesztegetni őket. Kinn maradtak. Én ittam meg a teát. Szóval a Tungsram Dánia ugyanúgy működött, mint egy helyi cég, és ugyanolyan piaci környezetben, mint bármelyik Nyugat-Európában.

Milyen volt az anyavállalattal a kapcsolatokat?

Azon kívül, hogy elfogadták a cég éves költségvetését, nagy önállóságot hagytak. Vagyis magam döntöttem ügyeinkben. A központot az érdekelte, hogy a költségvetés számai megvalósuljanak. De nem járatlan úton jártam. Ez egy 1926-tól működő üzletmenet volt, nem kellett új partnereket keresnem. Wohl Péter kiépített piacot, bevezetettséget „hagyott rám”. Ez nem jelen-

tette azt, hogy új dolgot nem próbálhattam, de nem volt feltétel.

Azután újra Budapest következett, még hozzá termékcsoporthoz vezető beosztásban. Mit takart ez pontosan?

Egy nagyon magas beosztást, amit szinte csak most tudok felfogni. Mert utánam már csak amerikaiak ültek a székekben. A feladat az volt, hogy a Tungsram által gyártott izzólámpa-termékeket az egész világon legfelső vezetőként kellett koordinálni. Eladást, műszaki fejlesztést egyaránt. Hogy mertem elvállalni? Wohl Péter idejében alakult ki ez a három termékmenedzseres rendszer, az autólámpákra, a gázkisülőlámpákra és a normállámpákra. Ennek lett három termékcsoporthoz vezető igazgatója. Amit nem tudtam elviselni, hogy míg kinn hatalmas önállóságot élveztem, itthon – megtisztelő feladat ide vagy oda – lényegében csavar lettem egy nagy gépezetben. Tudtam, hogy nem csinálom sokáig.

A jelen? – Hannoverben akkumulátorosok invitáltak azzal, hogy ők engem képzeltek el igazgatónak. Egy izlandi fiúval megalapítottuk a céget. Telefonközpontokhoz, erőművekhez, nagy ipari létesítményekhez szállítunk akkumulátorokat. Évi 200-400 millió forgalommal.

Aztán még elmeséli, hogy régen teniszezett, de tíz éve beleszeretett az amatőr lóversenyzésbe, amiről szerelmes lelkesedéssel beszél. Mit beszél? Áradozik! A lovairól, felkészítésükről, a versenyekről, a hajtás gyönyörűségéről. Elköszönünk, ki tudja milyen hosszú időre megint? Pedig jó lenne feleségét újra látni, lányait, unokáit megismerni. De életünk útjai nem egy irányba vezetnek. Örülök, hogy jó kedélyű, frappánsan fogalmazó és szellemes, mint a kosárlabdázós-pince-sörözős időkben volt. Eszembe jut egy legendás „húzása” az akkori kereskedelmi igazgatóval szemben: levitt hozzá egy levéltervezetet, aki visszaadta módosításra, széljegyzetekkel ellátva. Nem volt sem kedvem, sem türelmem átírni – mesélte akkor –, ezért letisztáztam és újra beadtam neki az első változatot. Két nap múlva kaptam vissza, sarkán kézírásos megjegyzéssel: Na látja, Palikám, így mindjárt más!

Dr. Kedves Ferenc †

1932. január 14-én született Szegeden. A Szegedi Baross Gábor Gimnáziumban érettségizett 1950-ben, majd 1954-ben a Szegedi Tudományegyetemen szerzett fizika-matematika szakos középiskolai tanári oklevelet. Miután a Magyar Tudományos Akadémia Tudományos Minősítő Bizottsága felvette aspiránsnak, munkahelyéül a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet (HIKI) Bródy Imre Laboratóriumát jelölte meg az Egyesült Izzó központi telephelyén. 1957-ben Nagy Elemér meghívta az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Kísérleti Fizikai Tanszékére munkatársának, ahol tanársegéd, adjunktus, majd docens lett. Itt készítette el kandidátusi értekezését. A fizikai tudomány kandidátusa fokozatot 1961-ben kapta meg. 1968-ban áthelyezték a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Alkalmazott Fizika Tanszékére, ahol először tanszékvezető docens, majd tanszékvezető egyetemi tanár lett. Előadói szinten beszélt németül, angolul, olaszul, kissé franciául és oroszul. Gábor András elnök-vezérigazgató meghívására 1989-ben igazgatóként átvette a Tungstram Bródy Imre Kutató Központ irányítását. 1994-ben ment nyugdíjba.

Dr. Kedves Ferenc dús ősz hajú, mosolygós tekintetű (nomen est omen), nagy szakmai elismertséggel bíró ember. Tanárból lett kutató, majd ismét tanár, de alapjaiban mindig is kutatói vénájú maradt. Életrajzi leírásának címe: „Tungstram két részletben”.

Ferenc, neved hallatán óhatatlanul felmerül az emberben a kérdés: honnan származik a Kedves családnév? Kutattatok nevetek eredetét?

Igen. A II. világháború előtt volt egy olyan kutatási terület, ahol mindenkinek igazolnia kellett felmenőinek a

születési helyét, idejét. Édesapámnak annyit sikerült kiderítenie, hogy Csíkszentmárton, Csíkszentdomokos volt a nagyszülők lakóhelye. Ott pedig gyakori a Kedves családnév.

Ahhoz, hogy egy tanár-család gyermekét a kutatói pálya felé tereljen az élet a pedagógusi helyett, ahhoz kellett valami „felsőbbrendű beavatkozás”.

Valóban érdekesen alakult az indulás, ui. én nem tanár, hanem fizikus szerettem volna lenni, habár adott volt a szülői háttér, indíttatás: szüleim tanárok voltak. Édesanyám ugyan nem tudott tanárként dolgozni, mert az egyetem elvégzése után nem kapott állást, később pedig a négy gyerek kellően lekötötte. Elsős fizikusként kerültem át a tanári szakra, miután a fizikus szakot megszüntették Szegeden, és a 10 fős társaság felkerült Budapestre. Én pedig nem akartam Budapestre jönni, hiszen a család már megvolt, így hát átkerültem a tanári szakra. Azután 1954-ben felvettek aspiránsnak, és az akkori HIKI Bródy Imre Laboratóriumába kerültem, az Egyesült Izzó központi telephelyére. Szigeti György vezetése alatt tanultam és dolgoztam 3 évig. Aspiránsi tevékenységem egyértelművé tette számomra, hogy kutatói munkával fogom a következő éveket tölteni.

Mi volt a konkrét kutatási feladatod?

A Bródy Laborban félvezetőanyagok fizikai tulajdonságainak vizsgálatával foglalkoztam Bodó Zalán közvetlen irányítása alatt. Meghatároztam a germánium egykristályok fajlagos elektromos ellenállását, számoltam ebből a szennyezés koncentrációját, mértem a töltéshordozók mozgékonyosságát. Nagyon izgalmas feladat volt e mérés elvégzése, mert végül is a töltéshordozók koncentrációs mozgása jelentősen befolyásolja a tranzisztorok paramétereit, működését, amely nagyban függ a szennyezés-tartalomtól. Ebben a laborban dolgozott még a volfrámkutatásban többek között Millner Tivadar, Prohászka János és Horváth Antal, a kémiai, ill. félvezető részlegben Hegedűs András, Szabó János, Szép Iván és Rózsa Éva. Az elektrolumineszcencia elméletével Nagy Elemér foglalkozott, a kísérleteket pedig Weiszburg János végezte. Itt dolgozott a kitűnő üvegtechnikus, az „üvegsozobrászat művésze”, Várbíró Emil is.

Azután jött az első „pályamódosítás”.

Igen, 1957-ben Nagy Elemér meghívott az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Kísérleti Fizikai Tanszékére munkatársának, ahol tanársegéd, adjunktus, majd docens lettem. Itt készítettem el kandidátusi értekezésemet. A fizikai tudomány kandidátusa fokozatot 1961 decemberében kaptam meg. Nem sokkal később, 1968 szeptemberében áthelyeztek a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Alkalmazott Fizikai Tan-

székére, ahol először tanszékvezető docens, majd tanszékvezető egyetemi tanár lettem. Debrecenben 21 évet töltöttem el. Egy olyan tanszékét sikerült kialakítanom ott, amely még ma is működik Szilárdtest Fizika Tanszék néven. Az utódom a korábbi tanítványom lett.

Az egyetemen tudtál még foglalkozni kutatási munkával?

Ha akartam volna, sem lehetett ilyen tevékenységet folytatni, hiszen az egyetemen nem volt technikai, laboratóriumi felszereltség a korábbi témáim folytatásához. Feladatomban a szilárdtestfizika-oktatás bevezetése volt, és én tartottam a fizikai témájú előadásokat csaknem két évtizeden át. A szilárdtestfizikai ismeretek mellett a fémfizikai múltamat is magammal vittem az egyetemre, mert ez a téma már korábbról is érdekelt. A kandidátusi értekezésem is fémekkel volt kapcsolatos. Ezek az alapokon nőtt fel a tanszéknek az a kollektívja, amelyre nagyon büszke vagyok: világhírű csapatot sikerült létrehozni. Több nemzetközi konferenciát tartottunk neves külföldi tudósok részvételével. Akik nálunk végeztek, általában kutatási területeken helyezkedtek el, például a KFKI-nél, Csepelen. Többen már minősítést is szereztek, kandidátusok lettek. Igen büszke vagyok rájuk.

Az egyetemi múltad lezárását jelentette a nagy csábítás, amikor ismét a Tungstramhoz kerültél.

1989. szeptember 1-jével az egyetemről hívott meg Gábor András elnök-vezérigazgató a Tungstram Bródy Kutatási Központ (BIKK) igazgatójának. Ekkor kezdődött a tungstramos múltam második része. Vezetőként már nem volt módomban a kutatási munkák részleteivel foglalkozni, így saját korábbi munkáimmal sem. A munkatársak feladatainak meghatározására kellett koncentrálnom, amihez jó gyakorlati és szervezési rutint biztosított számomra az egyetemen végzett ilyen jellegű munka.

A BIKK főként anyagtudománnyal (fémek, fényporok, kerámiák, különféle kötések) foglalkozott, kölcsönhatásokat (gáz-szilárdtest-kölcsönhatás, a kölcsönhatás függése a gázösszetételtől) vizsgált, valamint felületkutatást (felületanalitika, felületkémia, kolloidrendszerek, tapadási kérdések) végzett. A tudományos munka elősegítésére konferenciákat szerveztünk hazai szakértők bevonásával, az ismeretek bővítésére belső szemináriumokat szerveztünk. A kutatás jobb feltételeinek biztosítására új műszerek beszerzésére és fiatal szakemberek felvételére is sor került. Szorosabbra fűz-

tük az együttműködést a Tungstram egyes gyáregységeivel és az MTA Műszaki Fizikai Kutatóintézet munkatársaival. További kapcsolatok épültek ki a Magyar Tudományos Akadémiával, különböző egyetemekkel és az ipar néhány intézetével. Sikerült részt venni számos külföldi tudományos és ipari konferencián és intézet-látogatáson is.

A BIKK fő feladata a lumineszcens fényforrások anyagának a kutatása volt. Ebben a munkában helyettesem, Ádám János segített, aki sok évtizede volt a Tungstram munkatársa. A feladat elsősorban a fényporok minőségének a fejlesztése, majd a felviteli technika javítása, az egyenletes, foltmentes réteg kialakítása volt – Balázs László, Szigeti Judit és mások közreműködésével.

Elked legmélyén, amikor visszajöttél, mit éreztél magadban, kutatót, oktatót, vagy vezetőt? – Inkább kutató voltam, de még az egyetemen is az.

1994. április 30-ig dolgoztál a GE Tungstramnál. Gondolom, egy kutató-oktató nem tudja egyik napról a másikra abbahagyni. – Azóta rendszeresen foglalkozom általános és középiskolai fizikai tankönyvek szakmai bírálatával.

Ez azt is jelenti, hogy véleménynyilvánítási lehetőség van a könyvek szerzőiről is? – Elsősorban a szakmai bírálat a feladatomban. Ismerem a szerzőket, közülük nem egy a tanítványom volt. Jó nevű szakemberek. Tudni kell, hogy a Tankönyv Kiadó választja ki a szerzőket. Viszonylag kis létszámú a tankönyvírók köre, és általában elfogadhatóan, jól írnak.

Családi életed, hobbid, szakmai kapcsolataid?

Sajnos a nejem 2001 őszén elhunyt. 1961-től voltunk házások. Két gyermekünk és három unokánk van. Mindkét gyermekünk orvos.

Hobbim a tudománytörténet, a fizika és az élővilág kapcsolata, különösen a jelenségek megnyilvánulása az élőlényekben. Több műtéten estem át az elmúlt években, most már szerencsére mozgásomban nem vagyok korlátozva, már gépkocsit is vezetek. Magamnak főzők, vannak igen sikeres ételkülönlegességeim. A GE-Tungstrammal nincs semmilyen kapcsolat. Korábban elmentem egy-egy nyugdíjas találkozóra, de szakmai információkat akkor sem kaptam a korábbi munkahelyemről. 2004 szeptemberében vettem át az aranydiplomát. Ezt is megélhettem.

Kenderesy Tamás

1938-ban született Szigetváron. 1961-ben végzett a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán, 1966-ban pedig a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett villamosmérnöki diplomát. Fél évig dolgozott az Elektron-sugárcső Fejlesztésen, majd áthelyezését kérte a Félvezető Kísérleti Gyártáshoz. 1966-ban nevezték ki a Berendezés Fejlesztő Laboratórium vezetőjének. 1976 és 1983 között a Computex automatizálási osztályát irányította. 1983-ban jött vissza a Tungsramba. Az Elektronikai Fejlesztési Főosztály létrehozására és vezetésére kapott megbízást. 1990-től a Gépdivízió belül látott el különböző tervezési, projektvezetési feladatokat. 2003-ban kérte nyugdíjazását. Nyugdíjaként a Tungsramnak és egy másik vállalatnak is dolgozik.

A riportkészítés közben az a benyomásom, hogy gondolatai időnként elkalandoznak – talán most is valamilyen műszaki probléma megoldásán töpreng. Vérbeli műszaki, aki igazán akkor van elemében, ha egy új fejlesztési feladattal találkozik. Ő honosította meg a Tungsramban a mikroprocesszoros gépvezérlést. Ma is szívesen áll csatasorba, ha „a feladatra hívó trombita” megszólal.

Mire emlékszel az első évekből?

Első évfolyam voltunk a Kandóban, akik felsőfokú végzettséget kaptak. Végzés után, emlékszem, felhívtam a Tungsrám Személyzeti Osztályának vezetőjét: Kezét csókolom, Kenderesy Tamás vagyok, most végzetem a Kandó felsőfokún, elfogadjá-e ezt a Tungsrám főiskolai végzettségnek? Erre ő azt válaszolta: igen. Tessék eljönni, egy kicsit beszélgetünk. 5 napra rá behívtak katonának. A menyasszonyomat megfűztem, hogy

jöjjön el ő is a felvételi beszélgetésre. Én elmentem katonának, ő pedig elhelyezkedett a Tungsramban. Egy rövidített szolgálaton vettem részt, 3 hónap múlva leszereltem, visszamentem a személyzetishez, s megkérdeztem, hogy aktuális-e még az állás. Ez 1962 januárjában volt. Igazából tiszta véletlen, hiszen a Tungsrám volt talán a harmadik cég, amelyet felhívtam. Első főnököm, Csabai István mindössze egy félévig kísérletezett azzal, hogy egy rendes katódsugárcsőves műszakit faragjon belőlem, mivel a rendkívül érdekes félvezetős szakterület – és menyasszonyom – vonzásának nem tudtam ellenállni. Így még abban az évben a Pálosi József irányítása alatt működő Félvezető Kísérleti Gyártáshoz igazoltam. Itt, mint az első és egyetlen villamos fejlesztő szakmérnök, komoly erőfeszítéseket tettem a germánium ötvözőkályhák hőmérséklet-szabályozóinak és egyéb villamos berendezéseknek a korszerűsítésében.

A boldog „bütykölési” időszak azonban megszakadt, amikor megbízást kaptam a Végtermékminősítő Osztály irányítására. Az új munkakör inkább jövedelmező volt, mint érdekes, így kapva-kaptam az alkalmon, amikor Lőrincz Lajos meghívott az általa akkor toborzott Félvezetős Berendezés Fejlesztő Laboratóriumba. Az új feladatkör valóban sok izgalmas szakmai kihívást hozott, és jól illeszkedett a Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán akkor megkezdett esti tanulmányaimhoz. Tulajdonképpen ekkor kezdődött a sok évtizedes és még ma is tartó – a Tungsrám változó szakmai területeihez illeszkedő – elektronikus pályafutásom. A fejlesztőcsapat mindössze néhány jól felkészült villamosmérnökből és műszerészből állt. Feladunk az akkor rohamos lépésben fejlődő félvezetőgyártás ellátása volt gyártásközi és végellenőrző mérőberendezésekkel.

1966-ban – a Műszaki Egyetem sikeres befejezésével egyidejűleg – feladatkörömben újabb változás történt. A Berendezés Fejlesztő Laboratórium éléről más munkakörbe elkerült Lőrincz Lajos helyett kinevezést kaptam a Laboratórium irányítására. Szerencsére a csapat méreteiből fakadóan az irányítói munka mellett maradt időm színvonalas mérnöki feladatok ellátására is. Ezek nagy része több mérnök munkájára is kiterjedő, olyan összetett fejlesztési feladat volt, amely egyúttal kitermelte és fejlesztette a csapatépítési gyakorlatomat is.

Rövid néhány éven belül jelentősen megváltozott a team összetétele. Fiatal mérnökökkel bővültünk, akkoriban jött Sztankó József, Málik Sándor, Frits István, Molnár György és Ragályi József, akik ugyan még csak bontogatták szárnyaikat, de repülni akartak. Erre az akaratra nagyon jó fel lehetett építeni egy ütöképes csapatot. Sokszor gondoltam erre a kis lelkes gárdára pályafutásom során, amikor jóval később, néhányan a „kis pénz, kis foci” elméletet próbálták meghonosítani

a szakmában. A hetvenes évek közepén a további félvezetős átszervezések sodrában módosult az én szerepkerám is. Dr. Giber János irányítása alatt összevonták a kísérleti gyártást és a fejlesztést, Pálosi József pedig a félvezető szakterület szakmai főtechnológusa lett, és ebben a minőségében a Fairchild-beruházást és a Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyár létrehozását irányította.

1972-ben Zanati Tibor vette át az irányítást Dr. Giber Jánostól, és első lépésként a Berendezés Fejlesztés Laboratóriumba integrálta a korábban független, Makrai József irányítása alatt működő gépfejlesztést és az ún. „Kulcsár István-műhelyt”. Az összevont, közel 100 fős szervezet irányítására én kaptam megbízást.

Miért váltottál 1976-ban?

A jelentősen megnőtt vezetői feladatok mellett meglehetősen kevés idő jutott a szorosan vett szakmai munkára. Ennek tudható be, hogy hosszas vívódás után 1976-ban elfogadtam egy könnyűipari kisvállalatot, a Computex ajánlatát egy automatizálási osztály irányítására, ahol intenzív fejlesztési munkát végezhettem az akkor világviszonylatban is újnak számító mikroprocesszoros vezérlés területén.

Hogyan kezdődött a második tungsrámos korszakod?

Hét év után, 1983-ban szakmailag megerősödve jöttem vissza a Tungsramba Pálosi József hívására, aki a teljes vállalatra kiterjedő átszervezés után ekkor került a Tungstram műszaki igazgatói székébe. Egy korábban nem létező Elektronikai Fejlesztési Főosztály – ipari elektronikai termékek fejlesztésének és gyártásának megteremtése – volt a feladatomban a Tungsramban. A kijelölt szakterület a robotika, a fényrendszerek, a gépvezérlés és a lézertechnika volt. 1983 októberében még egyszemélyes főosztály voltam, 1984 februárjában már több mint százán voltunk. Erre az időszakra esik – Siemens-licenc alapján – a Kuka-robot vezérlésének honosítása egy automatizálási vitele Kaposvárott, Ódor László osztályvezető irányításával. Ebből a termékből 240 darabot szállított a szovjet autópiacra a kaposvári gyár Simkó Antal igazgató és Gerber András főmérnök támogatásával.

Szép eredményeket értünk el a lézerfejlesztés területén is. Pálya Ottó osztályának a széndioxid orvoslézer-berendezésekkel sikerült jelentős piacot találnia különböző kórházakban, klinikákon. A SZIM-együttműködéssel pedig iparilézeres lemezmegmunkáló központokat tudtunk értékesíteni.

A Fényrendszer Fejlesztés – Koncz László irányításával – számos processzoros színpadi fényszabályozó rendszert és különböző fényvetőket adott át gyártásra a Konvertának, ahol akkoriban Salgó Román volt az igazgató és Tözsér Ferenc a főmérnök. A Tungstram beruházásaihoz és gépexportjához kötött Gépvezérlés Fejlesztést az első években Sztankó József, majd Koncz László vezette. Számos projekt közül talán a Vácra és exportra egyaránt készített fénycsőgyártó (KT-) sorokat, a váciaknak szállított búragyártó sorokat, a nagykanizsai normállámpagyártó gépsorok vezérléseit, valamint a nátriumlámpák gyártásához készült szerelőboxot és gyártósort érdemes kiemelni.

Hogyan változtak a feladatok a GE megjelenését követően?

Az új tulajdonos General Electric szinte az első napokban határozott az elektronikai ágazat sorsáról: a fényforráságazatba nem illeszkedő elektronikai gyáraktól megvált. Az Elektronikai Fejlesztési Főosztály feladatköre – és ennek megfelelően a létszáma is – lecsökkent. A korábban 160 fős létszám néhány hónap alatt a negyedére, lényegében egy osztályra szűkült. A Gépdívizó részeckeként fényforrásgyártó gépek elektronikus vezérlésének tervezésével foglalkoztunk. Végül 2003-ban nyugdíjba mentem. Az utolsó munkám egy H7-es autólámpagyártó gépsor fejlesztésének és kivitelezésének komplex menedzselése volt. Ennek köszönhetem, hogy nyugdíjasként visszahívtak egy második sor létrehozására.

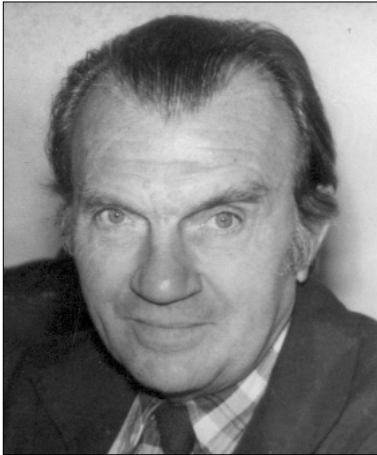
Mit csinálsz a szabadidőben?

Kertes házunk van, mindig van mit csinálni. Az elmúlt néhány évben például egy emeletráépítést. Aki épített, az tudja, hogy ennek soha sincs vége. Imádom a kertben dolgozni. Homokos a talaj, így sokat kell bűvészkednem, hogy szép legyen a fű. Azt hiszem, a jó Isten nagyon bölcsen alkotta meg az embert, mert ahogy öregszik, szűkül az érdeklődési köre. Amikor a Tungsramba kerültem, minden szombatban táncolni mentünk. Ha most azt mondanák, hogy nyakkendőt kell kötnöm, és el kell mennem ugrálni, akkor beteget jelentenék.

Úgy látom, kiegyensúlyozott vagy.

Tulajdonképpen igen. Ha nem fájna a derekam, nem lenne semmi bajom. Peti fiunk 15 év házasság után született meg. A nejem és én is 42 évesek voltunk. Munka után fáradtam mentem haza. A fiam olyan 10 éves lehetett, és kért, hogy menjek vele lábteniszezni. Nem volt lelkem nemet mondani. Ezért éreztem mindig 10 évvel fiatalabbnak magamat.

Dr. Kerekes Béla

1924. augusztus 24-én született Búcsón. A közeli Komáromi Bencés Gimnáziumban érettségizett. Gépészmérnöki oklevelet 1948-ban kapott a Budapesti Műszaki Egyetemen. Még ebben az évben elhelyezkedett az Egyesült Izzóban, a Rádiócső Szerkesztésbe került. Néhány év múlva – mint ún. metódus-mérnök – már a rádiócsövek szerelési, szivattyúzási és mérési ügyeivel foglalkozott. Rádiócsőfejlesztési tevékenysége során 26 találmányi bejelentésére kapott szabadalmi oltalmat. Jelentősebb munkái közé tartozott a forrasztott színüveg rimlock-csővek gyártástechnológiájának, az EH 81 heptóda konstrukciójának és a keret-rácsok gyártástechnológiájának kidolgozása. Winter Ernő akadémikus javaslatára rádiócsőfejlesztési tevékenységéért a Magyar Tudományos Akadémia a „műszaki tudományok kandidátusa” fokozatot adományozta 1972-ben, a Budapesti Műszaki Egyetem pedig egyetemi doktori címmel tüntette ki. 1970-ben megbízták a Kerámialámpa Laboratórium létrehozásával, ahol a nagynyomású nátriumlámpára a világ-szabadalom birtokosától, a General Electrictől eltérő megoldásokat dolgozott ki. A konstrukcióra és a gyártástechnológiára több szabadalmat kapott. „A nagynyomású nátriumgőzlámpák hazai fejlesztése” címmel a Magyar Tudományos Akadémiához benyújtott doktori értekezésére elnyerte „a műszaki tudományok doktora” címet. Kidolgozta és szabadalmaztatta a 35W-os nagynyomású nátriumlámpa konstrukcióját is. 1985-ben nyugdíjba ment. A nagynyomású nátriumlámpára vonatkozó kutatásait nyugdíjasként is folytatta. Kidolgozott egy elektronikus működtető szerelvényt, amelynek egyik vége becsavarható a hagyományos izzólámpák E27-es foglalatába, a másik végébe pedig magát a fényforrást lehet egyszerűen becsavarni.

Miért választotta a műszaki pályát?

A szüleim falusi tanárok voltak, a családukban nem volt műszaki. A gimnáziumban lettem rádióamatőr. Így kerültem a Tungstrammal is kapcsolatba. Mint amatőrt érdekelt néhány rádiócsőtípus, és levélben kértem információt a Tungstramtól. Rövid időn belül bőséges anyagot kaptam. Meglepett, hogy egy ilyen nagy vállalat egy kis gimnazistának is milyen előzékenyen válaszol. Nagyon megtetszett ez a hozzáállás, ezért az egyetemi évek alatt – 1943-ban és 1944-ben – a Tungstramba mentem gyakorlatra. A Rádiócsőmérésbe osztottak be. Akkori főnökeim, Barta István és Katona János szívesen és készséggel magyarázták el a rádiócsövek gyártását és mérését.

Milyen volt a Tungstram a 40-es, 50-es években?

A rádiócső a virágkorát élte. A Tungstram kb. felelészben fényforrás- és felelészben rádiócsőgyártásból állt. A rádiócső műszakilag lényegesen bonyolultabb volt, mint az izzólámpa, és évről évre több új típust kellett kifejleszteni. Ezért a rádiócsövek területén sokkal több műszaki dolgozott, mint a fényforrások területén. A helyzet csak a hatvanas évek végére változott meg.

Mit jelentett akkor a rádiócsőfejlesztés?

Feladatunk a nyugatiakkal (Philips, Telefunken, RCA, Sylvania) csereszabatos vevőcsövek kifejlesztése volt, mert ezeket a Tungstram nagy mennyiségben tudta exportálni. A háború előtt az említett gyárakkal a Tungstram kartellbe tömörült, és így alkalma volt megismerni azok technológiáját, használhatta a szabadalmait. A háború után ez megszűnt. Mi csak azt tudtuk, hogy mit kell gyártani, de azt nem, hogy hogyan. A sokat emlegetett „másolás” így nehezebb feladatnak bizonyult, mintha a típusainkat a saját gyártástechnológiánkhoz igazíthattuk volna. Figyelemmel kellett lenni a szabadalmi szempontokra is mind a konstrukció, mind a gyártástechnológia kialakításánál. Ez a magyarázata annak, hogy a rádiócsőfejlesztési tevékenységem alatt 26 találmányomra kaptam szabadalmat, természetesen azokban a nyugati országokban is, ahova azokat a vállalat üzleti okok miatt bejelentette. A „másolási” munka illusztrálására említem meg az alábbi esetet: A második világháború alatt az amerikaiak – elsősorban katonai célokra – kifejlesztették a 7-csapos – ún. miniatűr – rádiócsöveket. (Később ezeket mi is gyártásba vettük.) Európában a Philips azonban 8-csapos típusokat fejlesztett ki, mert a takarékosági okokból Európában közkedvelt kombináltcsöveket (pl. trióda-pentódákat) 7 csapon nem lehetett elhelyezni. A Philips továbbá azt hirdette és szabadalmaztatta, hogy előnyösebb a cső búrját a tárcsával 400 °C-on zománcal összeragasztani, mint 8-900 °C-on összeforrasztani. Így ugyanis csökkenthető az alkatrészek oxi-

dációja és élettartamjavulás érhető el. Az összeragasztott csőre butyók fémgűrűt ragasztottak, amelyen egy vezető butyók segítette a cső behelyezésekor a helyes pozicionálást. A nyugati TV-készülékeket ilyen – ún peremcsapos (rimlock-) – csövekkel látták el. Tehát ilyen csöveket is kellett gyártanunk. A ragasztott csövek üvegtörését azonban nem tudtuk 10% alá szorítani. A problémát úgy oldottam meg, hogy a csöveket átkonstruáltam, és áttértem a beforrasztásra. Az áttervezésre azért volt szükség, mert a ragasztásnál a búra súlyánál fogva szabadon ráesett a ragasztókarikával ellátott tárcsára, beforrasztásnál viszont a ballont a szerelvényhez kellett támasztani. Elhagytam a fémgűrűt is, kidolgoztam ui. egy eljárást a vezető butyók ballontól történő kinyomására. Ezzel az eljárással 10,2 millió csövet gyártottunk le a szokásos 1-2%-os üvegtöréssel. A legnagyobb elismerést a Philipstől kaptuk. Két évvel azután, hogy a forrasztott színűveg rimlock-csőveink az európai piacon is megjelentek, a Philips is feladta a ragasztós technológiát, és áttért a forrasztásra a Tungstram-csővek szerinti színűveg-kivitelben.

Hasonlóan komoly műszaki teljesítménynek számítottak a Winter Ernő vezetésével kidolgozott ún. fél-fűtőáramú teleses csövek, valamint az én vezetésem alatt az önálló konstrukciójú EH 81 típusú heptóda és a keretrács-gyártás kifejlesztése is.

Hogyan kezdődött a nagynyomású nátriumlámpa fejlesztése?

A General Electric a 60-as évek végén jött ki a nagynyomású nátriumlámpával, amelynek kisülőtteste áttetsző kerámiából készült (ez a ma is gyártott és közkezdvelt Lucalox™ lámpacsalád). A Tungstram vezetése kísérletet tett a szabadalom és a know-how megvásárlására, a GE azonban elutasította a vételi ajánlatot. Mivel mi korábban foglalkoztunk kerámia-búrák rádiócsövek fejlesztésével, Demeter Károly főosztályvezetőtől 1970-ben megbízást kaptam, hogy hozzak létre egy 20-fős Kerámialámpa Laboratóriumot. Szabadalmi és technológiai okok miatt a GE lámpáinál alkalmazottól eltérő megoldásokat dolgoztam ki, és ehhez megterveztem a szükséges berendezéseket is, amelyeket a laboratórium mechanikai műhelye gyártott le. A konstrukcióra és a gyártástechnológiára több szabadalmat kaptam. E szabadalmak szerint a GE lámpáitól eltérően, nióbbium helyett volfrámfém-réteggel ellátott kerámiadugót, higany helyett pedig kadmiumot

alkalmaztam. Később a bevezető fémréteget a kerámiadugón átvezetett, egy vagy több nióbbiumhuzallal helyettesítettem. Az első lámpákat már 1972-ben kiállítottuk a BNV-n, ahol a termék vásárló nagydíjat kapott. 1974-ben pedig első gyakorlati felhasználásuként 180 db 400W-os nagynyomású nátriumlámpát szereltek fel a Clark Ádám téri alagút megvilágítására.

Azután amerikai leányvállalatunk javaslatára kifejlesztettük a 35W-os nagynyomású nátriumlámpatípust is. Amerikában ugyanis az a szokás, hogy mindenki köteles az utcát a saját portájáról, saját költségére megvilágítani. Ilyen teljesítményű nagynyomású nátriumlámpával sem a GE, sem más cég nem rendelkezett. Több ezret exportáltunk már, amikor a GE megakadályozta az amerikai szabadalom megadását. A Tungstram a magas ügyvédi költségek miatt inkább leállította a lámpák szállítását. Magyarországon azonban jelenleg is több tízezer működik ebből az egyik leggazdaságosabbnak tekinthető kültéri fényforrásból.

Számomra kitüntető a GE e tárgyban 1982. június 4-én írt levele. A szabadalmi tanácsadó ebben beszámol arról, hogy a Tungstramnál az ő szakembereik véleménye szerint kik azok, akik hozzájárultak a fényforrástudomány fejlesztéséhez: Just, Hanaman, Bay, Kerekes, Szigeti. (Természetesen nem udvariatságból helyezem magamat a 4. helyre, csupán a GE-level sorrendjét idézem.) Just Sándor és Hanaman Ferenc 1903. június 6-án az első használható volfrámzásal izzólámpára vonatkozó szabadalmi bejelentésük alapján, Szigeti György a fénycsőre vonatkozó kutatásaiért, Bay Zoltán a második világháború alatt műszaki vezérigazgatói tevékenységéért, majd utána a Hold-radar kísérletéért érdemelte ki az elismerést. Velem kapcsolatban pedig nem gondolhatok másra, mint a nagynyomású nátriumlámpára vonatkozó kutatásaimra.

A beszélgetés végén megmutatja nekem a családi házban lévő mechanikai és elektromos műhelyét. A nagynyomású nátriumlámpához szükséges előtéteket képes egyedül is előállítani. Maga gyártotta le a fröccsöntőszerszámot. Saját fröccsöntőgépén képes a műanyagalkatrészeket is legyártani. Az egykori rádióamatőr, aki eljutott a legmagasabb tudományos fokozatig, és nyolcvanévesen is megőrizte alkotókészségét. Munkájával – nem csak az idézett GE-level tanúsága szerint – valóban örökre beírta nevét a Tungstram történetébe.

Kerényi László †

1932. május 5-én született Újpesten. 1950-ben a Könyves Kálmán Gimnáziumban érettségizett. 1954-ben szerzett villamosmérnöki diplomát a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának erősáramú szakán. Első és egyetlen munkahelye a Tungsram volt: 1954-től 1992-ig dolgozott a vállalatnál. 1960-ban közép fokú angol nyelvvizsgát tett. 1964-ben a Közgazdaságtudományi Egyetem esti tagozatán közgazdász-mérnök oklevelet kapott. Pályájának fontosabb állomásai: 1954-56: üzemmérnök a Volfrámgyárban, 1956-59: megbízott művezető a dumetgyártásban, 1959-62: üzemvezető a volfrámgyártásban, 1962-63: a Volfrám és Drótalkatrész Gyáregység főtechnológusa. 1963-73: a vállalat fém- és drótalkatrész-gyártásának szakmai főtechnológusa. 1973-81: a Váci Fényforrás- és Alkatrészgyár igazgatója. 1981 és 1987 között Irakban létesítményigazgatóként egy új lámpagyár építésében, majd üzemeltetésében vett részt. 1987-91: a Tungsram Külföldi Létesítmények Műszaki Ajánlati Irodáját vezette. 1991-92: létesítményigazgató a dél-koreai Suwonban. 1992 és 1993 között – 1992 októberétől már nyugdíjasként – létesítményigazgató az iráni Rashtban. 1994-től 2005-ig az általa alapított Lux-Consult Kft. ügyvezetője volt. Oktatási tevékenysége: 1969-72 – anyagtechnológiát tanított a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán, szerzője volt a sok kiadást megért „Anyagtechnológia. A Fémek és a Szén” c. tankönyvnek; 1973-74 – a Budapesti Műszaki Egyetem folyó szakmérnök képzés keretében a „Félkésztermékgyártó eszközök” tantárgy gyakorlatvezetője volt. 2004-ben a Budapesti Műszaki Egyetemről 50-éves villamosmérnöki tevékenysége évfordulójára aranydiplomát kapott.

Egyike volt a Tungsram utazó nagyköveteinek. Alapos gyakorlati és önképzés után érdemelte ki ezt a címet. 38 évi szolgálata során 25 országban több mint 60 alkalommal képviselte külföldön a Tungsramot. Végigjárta a volfrámgyártás iskoláját. A váci gyár porfilváltással egybekötött modernizálása kiváló tapasztalatokkal gazdagította, és komoly alapot szolgáltatott a későbbi külföldi létesítmények megvalósításához. Nehéz feladatokat hajtott végre, kiválóan. Ezek közül kiemelkedik az iraki gyárepités.

Az első 20 év a volfrámgyártás jegyében telt el.

Igen. A napi feladatok végrehajtásának segítése során fokozatosan megismertem a gyártás titkait. A technológiai vizsgálatok és a fémfizika tanulmányozása útján egyre közelebb kerültem a volfrámfejlesztéshez, volfrámkutatáshoz, amelynek során olyan elismert szaktekintélyek és tudósok mellett szerezhettem ismereteket mint Túry Pál, Millner Tivadar, dr. Neugebauer Jenő, Prohászka János, Vaszily György, Árvay László és még sokan mások. 1961 és 1963 között az MTA Híradástechnikai Bizottsága a Magasolvadásponthúzó Fémek Albizottságának műszaki titkári teendőit bízta rám. A kutató-fejlesztő tevékenységet 1965 és 1970 között aspirantúra keretében folytattam. 1970-ben – a sikeres kandidátusi vizsgák letétele után – aspiráns végbizonysítványt kaptam. Kandidátusi vizsgáim orosz (szakfordítói) és angol (középfokú) állami nyelvvizsgából, filozófiából, a fémek képlékeny alakításának elméletéből, fémfizikából és statisztikus mechanikából, valamint a kandidátusi témáimmal összefüggő szakmai vizsgákból álltak. Kutatási témám: „Adalékanyagok hatása a porkohászati úton készített volfrámhuzalok technológiai viselkedésére és főképpen azok fémfizikai tulajdonságaira az olvadásponthoz közeli hőmérsékleteken.” Disszertációm a munkakörváltásból eredő időhiány miatt végül is nem tudtam befejezni. Ennek az időszaknak az elején külön feladatot is kaptam, a katódnyelcsövek hazai gyártásának megvalósítását. Ekkor élték másodikvirágzásukat az elektroncsövek, de a gyártásukhoz szükséges katódnyelcsövek importját embargó akadályozta. A következő megoldást dolgoztuk ki: a szovjetektől vásárolt katódnyel-alapanyagból Angliában szalagot gyártattunk, a szalagot – a franciáktól beszerzett gépen – a váci gyárban csövé formáltuk, hosszirányba összehegesztettük, majd végső méretre húztuk. A rekordidő alatt megvalósított gyártásért miniszteri dicséretet kaptam. Később az orvosi műszergyártás tanácsadójaként a hasonló technológiával megvalósított injekcióstű-gyártás fejlesztésében is közreműködtem.

Ezután következett a Váci Fényforrás- és Alkatrészgyár

1973-tól 1981-ig voltam a váci gyár igazgatója. Ez idő

alatt hajtottuk végre a gyár teljes profilváltását és modernizálását. A TV-képcsövek gyártása sajnos gazdaságtalanná vált, mivel a magyar üvegipar nem tudott megfelelő minőségű képcsőbúrát gyártani, az importált búra ára pedig megközelítette a kész képcső árát. Ezért a vállalat vezérkara úgy döntött, hogy Vácott megszünteti a képcsőgyártást és helyette fénycsőgyártásra tér át. A fénycsőgyártás váci telepítésével párhuzamosan új, nagy és közepes teljesítményű fénycsőgyártó-sorokat fejlesztettünk ki. Az utóbbit, a japán Chukyo-val közösen fejlesztett és KT fénycsősorként közismertté vált sort később több országba exportáltuk.

Az alkatrészgyártások területén elsősorban az alábbi két terület fejlesztésében való közreműködésemet említeném meg:

– a fénycsőbúrák gyártásához az amerikai Corning cégtől megvásároltuk a világ legmodernebb gyártóberendezéseit és technológiáját (az úgynevezett Vello-technológiát), és Vácott ezen a bázison felépítettünk egy modern üveggyárat;

– a normál áramvezető elektródák esetében pedig a teljes gépparkot lecseréltük nagy teljesítményű gépekre az angol Luxram cégtől vásárolt mintagép alapján.

A váci időszakom alatt végzett tevékenységemet 1977-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozatával ismerték el.

És mi volt a feladatod Irakban?

1981 januárjában kaptam létesítményigazgatói megbízást egy komplett lámpagyár Irakban történő megépítésére. A szerződés „kulcsrakész” létesítmény megvalósításáról szólt. A projekt minden részletének végrehajtása – a tervezéstől a teljesítménypróbáig – a Tungsram feladata volt. Tervezési munkák, beszerzések, építési munkák (épületek, kerítés, kapu, utak, csatornázás), vízrendszerek (Tigris-parti vízkivételi mű, 7 km távvezeték, víztisztító, vízlágyító, vízsótalanító, üzemi vízhálózatok, 2 db víztorony), két csatornahálózat (ipari és biológiai, mindkettő külön szennyvíztisztítóval), földgázfogadó- és gázhálózat, kompresszor-telep és levegőhálózatok, telefonközpont és telefonhálózat, tűzjelző rendszer, TMK karbantartó műhely, konyha és étterem.

A gyárban a következő termelőegységek kaptak helyet:

– lámpagyártás évi 26 millió darabos kapacitással. (3 db normállámpagyártó, 1 db duoluxlámpagyártó és 1 db stopplámpagyártó sor);

– üveggyár keverőházzal, 2 db (ólom- és magnézia-üveg) kemencével, ún. kis-Ribbon lámpabúragyártó és komplett Danner ólomüvegcsőgyártó egységekkel; a lámpagyártó és üveggyártó épületek közötti központi raktár konveyoros anyagmozgatással;

– tárcsa- és fejgyártás.

Több mint 300 magyar szakember vett részt a helyszíni munkákban, akiket a helyi építési alvállalkozók kerekben 200 egyiptomi, indonéz és helyi munkása egészített ki. A komplett gyár alig 2 év alatt, a szerződés szerinti határidőre elkészült. A termelés fokozatosan beindult, és sikeres teljesítménypróba után az iraki partner át is vette a létesítményt. Az ünnepélyes felavatásra és a termelés beindítására 1983. január 6-án került sor. Hangsúlyozni szeretném, hogy a sikeres teljesítés nem csak a Bagdadban dolgozók érdeme volt, hanem azoké is, akik a vállalat különböző területein – szinte példa nélkül álló módon – részint munkaköri kötelességből, részint a nélkül – megszámlálhatatlan esetben nyújtottak segítséget. A témában érintett gyárak, vállalati szervezetek és munkatársak felsorolására nincs elegendő hely. A sok közül csak néhányuk nevét említeném meg: Horváth Pál Zoltánét, Borbély Albertét, Kirádi Ervinét. Végül, de nem utolsó sorban a Tungsram bagdadi irodájának vezetőjét, Réthelyi Ferencet emelném ki, akivel szinte egymás minden gondolatát kitalálva dolgoztunk együtt.

Az átadást követően – a termelés és a karbantartások segítésére – menedzsmentszerződés keretében 36 fővel Bagdadban maradtam. Ennek a szerződésnek külön érdekessége volt, hogy az 1 éves időtartam alatt 26 millió lámpát kellett legyártani, a gyárépítési szerződésben megadott 100%-os kapacitás szerinti típusmegosztásban. Abban az esetben, ha a 26 millió lámpát a Tungsram hibájából nem tudtuk volna elkészíteni, azt díjtalan lámpakiszállítással kellett volna kipótolni. Mit mondjak: egyetlen lámpát sem kellett díjtalanul kiszállítanunk.

Könnyebb, vagy nehezebb volt külföldön egy vezető helyzete?

Bizonyos szempontból nehezebb, más szempontból könnyebb. A feladatok sokkal több és gyorsabb döntést igényeltek, a helyi klíma, a szokatlan körülmények, a kommunikációs problémák is nehezebb feladatot jelentettek, mint a hazaiak. Könnyebb volt viszont együtt tartani az embereket, nagyobb volt bennük a szolidaritás. Nem elhanyagolható a lényegesen nagyobb bérek szerepe sem: az esetleges hazaküldés veszélye nagyobb fegyelemre ösztönzött.

Mostanában hogy telnek a napjaid?

Az elmúlt év végéig saját cégemnél mindig találtam magamnak munkát, hiszen az ügyvezetéstől a számítógépes leírásig mindent magam végeztem. Idén már „igazi” nyugdíjasként élek. Nappal sokat bolyongok a városban, este sokat internetezek. Azért most is vállalom angol-magyar vagy magyar-angol fordítási munkákat.

Kiss Attila

1944. június 13-án született. 1967-ben végzett a Közgazdaságtudományi Egyetem ipar szakán. Dolgozni a Vörös Csillag Traktorgyárban kezdett üzemgazdász-ként, majd pénzügyi vezetőként. Ezt követően a Lampart Műveknél volt főkönyvelő. 1979-ben lépett be a Tungsramba mint gazdasági igazgatóhelyettes. 1980-ban nevezték ki gazdasági igazgatónak. Ezt a beosztást 1989-ig töltötte be, majd az amszterdami székhelyű Tungsram Holding Co. vezetője lett. Angolul és oroszul beszél. Jelenleg saját céget működtet „nyugdíjkiegészítésül”.

Sokan irigyelték, hogy fiatalon lett a Tungsram egyik első számú vezetője. Ráadásul jóképű, jó kiállású fiatalember volt. Bírta idegekkel a nyolcvanas évek megpróbáltatásait. Segítette a vállalat vezetőit, hogy a legnehezebb időszakban is hozzájusson a Tungsram a nélkülözhetetlen fejlesztési forrásokhoz. Az elsősorban aforizmáiról híres XVIII. századi francia íróval, Nicolas Sébastian Roch de Chamfort-ral egyetértve vallja, hogy „A közgazdászok olyan sebészek, akiknek kitűnő bonckésük van, de csorba a műtökésük, s ezért remekül dolgoznak hullákon, de sanyargatják az eleven húst.” Talán az egyetlen szocialista vállalati vezető volt, aki felszámolt egy kapitalista leányvállalatot. Nyolc éve egy súlyos betegségen esett át, amely megváltoztatta világszemléltét. A „kis dolgok”, a család, az unokák, a kert és a foci váltak az igazán fontosakká számára.

Miért lett közgazdász? Elhivatottságot érzett, hogy gazdasági területen dolgozzon?

Ki kell ábrándítanom: az elsődleges célom az volt, hogy mindenképpen egyetemi végzettséget szerezzek,

és ez a lehetőség adódott. A közgazdasági dolgok és a vezetői beosztás alapvetően szervezési kérdés. Ezek hasznomra is váltak az idők folyamán.

Pályázott a gazdasági igazgatóhelyettesi beosztásra? Akkor még nem volt divat a pályázatadás, más módszerrel kerestek vezetőket: „Nincs valakid, akit esetleg gazdasági igazgatóhelyettesként tudnánk alkalmazni?”. Előtte pénzügyi vezető voltam 6 éven keresztül, majd vállalati főkönyvelő lettem a Lampartnál. Ezek megfelelő referenciát jelentettek. Valaki szólt valakinek, végül pedig elnyertem a vezérigazgató tetszését.

A Tungsramnál generációk követték egymást, a vezetők általában belülről választódtak ki. Hogyan fogadták?

Nem volt könnyű beilleszkedni a Tungsram viszonylag zárt világába, de úgy gondolom, sikerült. Máig emlékszem rá, hogy egyik első beszédemben véletlenül „körtét” mondtam izzólámpa helyett. Utána nagyon kényelmetlenül éreztem magam.

Mindenkihez emberséggel közelkedtem. A döntéseket mindig megbeszéltem a munkatársaimmal, de a döntés után megköveteltem a fegyelmezett végrehajtást. A hagyományos tervezési, beszámoltatási, pénzügyi tevékenységen kívül feladatkörömbé tartozott a munkaügy, két nyugati termelő gyár és 13 nyugati értékesítési szervezet gazdasági irányítása is.

Milyen volt a vállalat gazdasági helyzete a nyolcvanas években?

1980-ban a Tungsram már túl volt a vidéki ipartelepítésen. Dienes Béla vezérigazgató nagyformátumú vezető volt, aki jól érzett rá a magyar gazdaság akkori legsúlyosabb problémájára, a tőkés külkereskedelmi mérleg egyensúlytalanságára. Az exportfejlesztő beruházások megvalósítása után a politika rútol cserbenhagyta a devizaárfolyamok mesterségesen alacsony szinten tartásával. Az életszínvonal oltárán a tőkés exportot lebonyolító vállalatokat áldozták fel.

Rendszeresen meg kellett jelennünk az Állami Tervbizottság előtt. Az előterjesztéseket döntő részben dr. Németh József készítette. Tiszteletre méltó szakértelemmel és fegyelmezettséggel végezte munkáját. A gazdasági szabályozók állandó változtatásával az akkori kormány elérte, hogy az egyes variációk hatása vagy hatástalansága nem volt megállapítható. A növekvő adók alól minden vállalat kikapukat keresett, ami újabb szigorításokhoz vezetett. Az alacsony dollárárfolyam miatt az exportőrök tönkrementek, az ország eladósodott, a fűnyíró-elv tarolt.

A hiteleket normál esetben a nyereségből kellett volna visszafizetni. Abban az időben még alapgazdálkodás volt. Volt fejlesztési alap és volt amortizáció. Ebből a kettőből adódott az összes fejlesztési forrás. Ha a nye-

reségből nem képződött elég fejlesztési alap, akkor az amortizációt kezdtük felélni. Az Állami Tervbizottság döntése alapján még az amortizáció egy részét is hiteltörlesztésre kellett fordítanunk. Ez közgazdasági képtelenség. Ezzel nem csak a vállalat jövőjét, hanem jelenét is megnyomorították.

De voltak belső gyengeségeink is. Túlságosan magas volt a létszám és alacsony a termelékenység. Voltak olyan gépsorok, ahol 40% volt a selejt. A gyárak vezetői mégis többleterőforrásokat igényeltek a tervteljesítéshez.

1983-ban Demeter Károly lett a vezérigazgató, akivel csaknem baráti kapcsolatban voltam. Az inséges időkben megpróbáltuk ébren tartani az értelmet. A gazdasági kényszerintézkedések végrehajtása vasszigort igényelt és temérdek konfliktussal járt. Egészségét minden bizonnyal a megfeszített munka kezdte ki. Túl nagy árat fizetett a vállalatnál bevezetett reformokért.

És milyen feladatai voltak a külföldi érdekeltségekkel kapcsolatban?

A Tungstram külföldi termelő és értékesítő érdekeltségeinek gazdasági ellenőrzése során bejártam az egész világot. Az egyik legmaradandóbb „élményem” az írországi gyár bezárása volt. Rossz piaci felmérés alapján létesítettük a gyárat. Már az első évben hatalmas veszteség halmozódott fel. Nekem jutott a feladat, hogy a bezárási folyamatra a helyszínen tegyem rá a pecsétet. A helyzet szokatlan volt, mivel egy „kommunista” nagyvállalat zárta be „kapitalista” leányvállalatát. A dolgozók előtt ismertettem, hogy miért kell bezárni a gyárat. A szakszervezetek teljesíthetetlen követelésekkel álltak elő. Kemény megjegyzéseik miatt fel kellett függesztenem a tárgyalásokat. Másnap már inkább kértek... A kérések egy részét a Tungstram teljesítette is.

1989-ben váltottam fel a gazdasági igazgatói széket az amszterdami székhelyű Tungstram Holding Co. vezetői székével. A nem minden ráhatás nélkül elfoglalt pozícióban a külföldi érdekeltségek tőke- és hitelezésének összehangolása, a helyi adók minimalizálása volt a feladatom. Mire jól eligazodtam a „vadkapitalista” környezetben, a GE megvette a Tungstramot. Az új vezetés a londoni pénzügyi központot részesítette előnyben, ezért haza kellett jönnöm.

Szép, gerincerősítő, markáns éveket töltöttem a Tungstramban. Sok, de nem elégedő sikerélménnyel.

Ennek ellenére szeretett a Tungstramban dolgozni?

Igen, nagyon. A nehézségek sem tudták kedvemet szegni.

Véleménye szerint mi lenne ma a Tungstrammal, ha nem vásárolja meg a GE? Megállná a helyét a piaci versenyben?

Persze, hogy megállná a helyét. A korábban gyártott fényforrások nagy része még ma is piacképes. Nem szabadna viszont gépeket és technológiát eladni. Az, hogy milyen távolságra szállítva versenyképesek a termékek, az egy külön elemzést igényel. Biztos vagyok abban, hogy a Tungstram szellemi és termelő kapacitása ma is piacképes lenne. Nem véletlenül voltunk jelen az 1930-as évektől kezdődően a nyugat-európai piacon.

És mivel tölti mostanában a napjait?

Nyugdíjas vagyok. Saját cégem döcögösen, de megtermeli a nyugdíjkiegészítést. A fennmaradó időben a családi házunk kertjét ápolom és hódolok futballszenvedélyemnek. Egy héten kétszer focizok, egyik alkalommal a Tungstramban. Természetesen! Most is alig tudtam az izomláztól a lépcsőn feljönni. A kertünkben is sok örömet találok. Az egyik oldala díszkert. Van benne halastó, felette híd. Igazán gyönyörű. Hátul van egy pár paradicsom, zöldség. Igazolni tudom, hogy a friss házi zöldségnek nincsen párja.

Nyolc éve agyműtéten estem át, ami teljesen megváltoztatta egész világszemléletemet. A korábban görcsösen fontosnak tartott dolgok mára már veszítettek fontosságukból. Helyükre apró, jól megoldott feladatok nyomulnak. Alapvetően derűs lettem. Derűmet fokozza két unokám: a hét éves Tivadar és az öt éves Bertalan.

Tényleg, a családról még nem is beszélgettünk!

Feleségem a CIB Banknál főosztályvezető. Kapcsolatunk harmonikus. Nagyobbik lányunk, Hajnalka – a két unoka mamája – 34 éves, az ING bank munkatársa, főiskolát végzett, két nyelven beszél. 26 éves kisebbik lányunk, Kornélia Közgazdasági Egyetemet végzett, három nyelven beszél, jelenleg Németországban dolgozik marketing menedzser-asszisztensként.

Van még kapcsolat a közgazdasági szakmával?

A szakmával csaknem minden kapcsolatom megszakadt. Magamban dühöngök, hogy a képzetlen politikusok egyre nehezebb helyzetbe sodorják az országot. Az átlagember egyre megoldhatatlanabb helyzetbe kerül. A volt kollegákkal egy-egy CIB-fogadáson vagy a foci pályán találkozom. Nem annyira a szakmáról, inkább egy-egy szép cselről vagy gólról beszélgetünk.

Ugyancsak Chamfort írta valahol, hogy „A boldogság nem könnyű dolog... Önmagunkban meglegelni nagyon nehéz; másokban meglegelni lehetetlen.” Kiss Attilát hallgatva, úgy gondolom, azért van ez alól kivétel...

Koleszár Ferenc

1946. június 18-án született Tolnában. A Tolnai Földvári Mihály Gimnáziumban érettségizett 1964-ben. Az érettségi mellett rádióműszerész-szakvizsgát is tett. Az 1964-65-ös tanévben Budapesten a Kandó Kálmán Híradástechnikai Főiskolán elvégezte az első évfolyamot, majd 1965-től Moszkvában tanult tovább, ahol a Moszkvai „Acél és Ötvözetek Egyetem” Automatika Tanszékén szerzett mérnöki diplomát. Az egyetemi éve alatt az Egyesült Izzó moszkvai kirendeltségén tolmácsként, gépkocsivezetőként, kiállításépítőként dolgozott. Az egyetem elvégzése után, 1970-ben a Vákuumtechnikai Gépgyárban helyezkedett el tervezőmérnökként. 1972-73-ban az NDK-ban dolgozott, szintén tervezőmérnökként. Hazatérése után a VTG külföldi szerelésvezetője lett. 1974 és 1980 között a Gépexport Osztályán dolgozott. 1980-tól 1985-ig Moszkvában, az ottani kirendeltségen képviselte a Tungstramot, kezdetben mint kirendeltségvezető-helyettes, majd mint vezető. A Tungstramtól 1985-ben a Mikroelektronikai Vállalathoz került, és a MEV képviselőjét látta el Moszkvában 1987-ig. A MEV megszűnése után egy német-magyar vegyesvállalat ügyvezető igazgatója volt, majd 1996-tól a Venprod Kft. tulajdonosaként dolgozik.

Hogy kerültél át a gyengeáramú szakmai területre a Moszkvai „Acél és Ötvözetek Egyetem” Automatika Tanszékére?

Az volt az oka, hogy Budapesten albréltben laktam, és a szüleim nem tudták a pénzügyi terheket vállalni. A főiskolai első évet is úgy tudtam elvégezni, hogy minden hétvégén vagonokat rakodtam ki. Amikor lehetőség kínálkozott külföldi egyetemre jelentkezni, akkor is csak az motivált, hogy diákkotthoni elhelyezéshez és

kedvezményes étkezési lehetőséghez jussak.

Egyetemi éveid alatt tolmácsként, néha gépkocsivezetőként dolgoztál az Izzó moszkvai kirendeltségén. Három évet dolgoztam a Gyebroszki András vezette kirendeltségen. Ott ismertem meg az Izzó akkori vezetőgárdáját. A delegációk közül elsőként a dr. Vámbéri Lőrinc műszaki igazgató által vezetett csoportnak segítettem a tolmácsolásban. A tárgyalások adócsövek, rádiócsövek témakörben folytak. Azt követően a Horváth Pál műszaki vezérigazgató-helyettes által vezetett delegáció munkáját segítettem. Évente egy-két alkalommal Dienes Béla vezérigazgató is kiutazott Moszkvába. Gépeladás témában igen sok tárgyaláson vettem részt Takács István főmérnök, Fleischer Bertalan, Pongrác Lajos gépfőkonstruktőrök kíséretében. Több kiállítás megrendezésében is segédkeztem. A delegációk kísérőjeként igen sok gyárat, minisztériumot látogattunk meg. Találkoztunk fizikai dolgozókkal, vezérigazgatókkal, professzorokkal, miniszterhelyettesekkel. Igen sok információhoz jutottam a Tungstramról. Különösen a szakmai kiállítások anyagainak előkészítésekor kellett mind szakmai, mind egyéb vonatkozásban felkészülnöm. A legjelentősebb kiállítás az Izzó 75. évfordulója alkalmából volt, ahol a 75 év gyártörténetét mutatták be. Izgalmas és felemelő volt a 3 hetes kiállítás segítőjeként dolgozni.

1970-ben helyezkedtél el a VTG-ben. Milyennek ismerd meg az Egyesült Izzót a moszkvai benyomások után?

Tervezőmérnökként kerültem oda, és dr. Horváth László és Fleischer Bertalan irányítása alatt dolgoztam. Részt vettem a nagyteljesítményű amerikai Ribbon-sor honosításában, különféle ballonfűvógépek tervezésében, a fekete-fehér TV-képcsőgyártó gépek modernizálásában. Az Izzó még nagyobbra nőtt a szememben. Részesem voltam egy kitűnő szakmai kollektívának. Megfogott az a légkör, ahogy engem mint kezdőt fogadtak és segítettek. És akkor még csak a VTG-t láttam! Ugyanezeket a pozitív jelzőket tudom elmondani a többi gyárra és a nagyvállalat egészére is. Kezdetben ugyan egy kicsit szűknek éreztem a kapott feladatokat, de ez csak az első félévben volt, később önálló tervezőmérnökként dolgozhattam. Mindjárt az első tervezői munkám sikeres volt. A fénycsőbúra-gyártáshoz kellett megterveznem a búracsőveknek a csőhúzó-sorra adaptálható átmérő-, ovalítás- és falvastagságmérő szerkezetét. Nagyon megszerettem a géptervezéssel összefüggő munkákat. Lehetőségem volt az üvegyárak és a fényforrásgyárak megismerésére.

A következő állomás 1972-73-ban az NDK volt. Az Izzó küldött ki arra a munkára?

Nem, ez egy egyéni lépés volt. Az NDK-magyar egyezmény kapcsán, munkaerő-segítségnyújtás címen mentem ki dolgozni. Az oka csupán az volt, hogy albréltben laktam, egyedül éltem, és kerestem a lehetősé-

get. Mehetnékem volt. Jól kerestem, és ott is tervező-mérnöként dolgozhattam. Maradhattam volna tovább is, de 2 év után visszajöttem az Izzóba, ugyancsak a VTG-be. A Szereldébe kerültem, és külföldi szerelésvezetőként dolgoztam Bulgáriában és a Szovjetunióban.

Azután 1974 és 1980 között jött a gépexport.

Gyebroszki Bandi hívott át a gépexportra, ahol kezdetben a tartalékalkatrész-exporttal foglalkoztam. Érdekes volt abból a szempontból, hogy az Izzó által 10-20 évvel korábban eladott gépekhez kellett biztosítanunk a gyorsan kopó alkatrészeket. Megismertem a gépkonstrukciókat, a gépek rajzdokumentációit, ez mint mérnökembert nagyon érdekelt. Ugyanakkor mint kereskedő árajánlatokat készítettem, szerződéseket kötöttem.

1980 és 1985 között ismét Moszkvába kerültél. Mi volt a feladatod?

Kezdetben mint kirendeltségvezető-helyettes dolgoztam kb. egy évet. Évről-évre növekedtek a feladataink, ugyanakkor a lehetőségek is. Értékesítettük a gépgyárak és az elektronikai gyárak szinte valamennyi termékét. Kezdve a Konverta színházvilágítási rendszereitől a mozigépek xenonlámpájáig, aztán a gépgyárak színes TV-képcsőgyártó gépeit, az üvegipari gépeket a lámpagyártógépeket, az elektronikai ipar félvezetőgyártó gépeit, a Zsiguli gyárba szállított KUKA (Siemens) hegesztőrobotokat, a VTG nagyteljesítményű sorozathúzó présgépeit, amelyeken nemcsak alumínium és sárgaréz lámpafejeket sajtoltak, hanem a hadiipar számára szükséges alkatrészeket is. Beutaztam a tungsramos kollégákkal az akkori egész Szovjetuniót, ahová gépeket, lámpát, színházvilágítási pultokat szállítottunk Eközben kirtartó tárgyalásokkal, apró figyelmességekkel sikerült számos „nehéz ügyet” elsimítani, amikor valahol elromlott egy-egy gépünk, vagy meg sem érkezett a szükséges határidőre. A legnehezebb feladatok az évenkénti ártárgyalások voltak, ahol természetesen igyekeztünk a vállalat számára legmagasabb árszinteket elérni. Ennek nagy mesterei voltak Takács István, Nagy Sándor, Fleischer Bertalan és jómagam. 5 éves ottlétem alatt az árucsereforgalom 3,5-4-szeresére növekedett. Ez főleg az államközi megállapodások eredménye volt, de nekünk is jelentős munkánkba került.

1985-ben átkerültél a Mikroelektronikai Vállalathoz. Mi volt a váltás oka?

Személyesen dr. Balogh Béla kért fel a MEV moszkvai képviselőjére. Ez lehetőséget biztosított számomra ahhoz, hogy továbbra is Moszkvában maradjak. A gyerekeink be tudták fejezni az iskolai tanulmányaikat. A másik ok az volt, hogy a családommal együtt megszerettük Moszkvát. A MEV mellett a Skála Coopot és

a Temaforgot képviseltem 1987-ig. A MEV megszűnése előtt, 1989-ben egy német-magyar vegyes vállalatnak lettem a kisebbségi tulajdonosa és ügyvezető igazgatója.

Milyen benyomásaid, emlékeid maradtak a Tungstramról? Mit vittél tovább magaddal a tungsramos tapasztalatokból?

Amit megtanultam a Tungstramnál, az a csapatmunka. A cégnél mindig nagyon jó csapatmunka folyt. Nem tudom, hogy ez minek volt köszönhető, de akár a gyárakban, akár a műszakiaknál vagy a kereskedőknél, mindenhol önzetlen együttműködést tapasztaltam. Ezt a szellemet vittem magammal. E nélkül nem tudtam volna eredményeket elérni. A tungsramosok mindenben segítőkészek voltak, baráti kapcsolatok alakultak ki, és ez nagyon mély benyomást tett rám.

Jelenleg mivel foglalkozol?

1996-ban kivásároltam a már korábban említett német-magyar vegyes vállalatból a német tőkerészt, és jelenleg a Venprod Kft. tulajdonosa és ügyvezetője vagyok. Ezt a családi vállalkozást a feleségemmel irányítjuk. Cégünk a FÁK országaiba és a Baltikumba szállít magyar konzerveket, étolajat, élelmiszert, és onnan vásárolunk fenyő fűrészárut és betonacélt.

Őnéletrajzodban írod, hogy az utóbbi időben ismét kapcsolatba kerültél a GE-Tungstrammal.

Nem volt könnyű, de végül sikerült. A történethez hozzátartozik, hogy a GE a moszkvai kirendeltségén keresztül szállít fényforrásokat az utóállamokba. A szállítás hosszadalmas, a konténeres szállítások pedig drágák. Cégünk jelenleg Kazahsztánba szállít árut rendszeresen vasúti vagonokban – évente több százal. Ezért a kazah partnerek megkerestek azzal a kéréssel, hogy vállalam fel a vagonokkal történő szállítást Magyarországról. Felvettem a kapcsolatot a GE-vel, megállapodtunk, és évente több vagon lámpát szállítunk Nagykanizsáról Kazahsztánba. Olcsóbb lett a szállítás, és így növekedhet a forgalom.

Terveid, hobbid, család?

3-5 évet szeretnék még dolgozni, tehát egy kicsit a nyugdíj után is. Talán még egy néhány műszaki cikkel bővíteném az export áruskálát. Kedvelt elfoglaltságom tavasszal-nyáron a kertészkedés, mellette a külföldi utazások. Néha segítik a fiamnak, az ő hobbi-ja ugyanis a motorozás. A most vásárolt új motor átalakításán, finombeállításán dolgozunk. Lányom 29 éves, 2 diplomával, orosz, angol, francia felsőfokú nyelvvizsgával a General Motors-Chevrolet európai reklám-marketing igazgatóságán dolgozik. Fiam 27 éves, gépjármű gépészmérnök, a Budapesti Műszaki Egyetem tanára és a Mercedes-Benz tervezési bedolgozója, ő is három nyelvvizsgával rendelkezik.

Dr. Köves András

1955. január 31-én Budapesten született. 1973-ban érettségizett a Szent István Gimnázium angol tagozatán. Diplomát 1978-ban kapott a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Szállítmányozás és szervezés szakán. 1977-ben „Széles testű utasszállító gépek gazdaságossága” címmel írt tudományos diákköri munkájáért díjat vehetett át az oktatási minisztertől, s 1981-ben megvédte egyetemi doktori értekezését is. 1987-ben elvégezte a brüsszeli Management Centre Europe-ban a külföldi fiókvállalatok irányítása c. tanfolyamot, 1991-ben pedig a General Electric Crotonville-i oktatási központjában vett rész marketing-menedzsment képzésen. A magyaron kívül öt idegen nyelven beszél anyanyelvi szinten, négyből felsőfokú nyelvvizsgálója is van. Az egyetem elvégzése után, 1978-ban került a Tungstramhoz. Az itt eltöltött 16 év fontosabb állomásai: 1978-86: üzletkötő, majd kereskedelmi vezető a Fényrendszer Értékesítési Főosztályon; 1987-90: a Fiókirányítási Főosztály vezetője; 1990-93: kislülőlámpa termékcsoport-menedzser, majd 1994-től üzletfejlesztési menedzser a Kelet-Európai Értékesítési és Marketing Igazgatóságon. 1994-ben megvált a Tungstramtól. 1994-től 1998-ig a Zwack Unicum kereskedelmi igazgatója, 1998-tól 2003-ig a Beghin-Say Kft., 2003-tól pedig a Bunge Rt. kereskedelmi és marketing igazgatója.

Tanulmányaid során gondoltál arra, hogy kezdettől fogva multinacionális cégeknél fogsz dolgozni?

Ez egy nagyon érdekes dolog. Amikor beléptem „hozánk”, akkor mint kezdő üzletkötőnek különféle lekérdőző lapokat kellett kitöltenem. Rettenetesen kétségbe voltam esve, hogy ennyi iskolával és nyelvvizsgálókkal a hátam mögött ilyen papírmunkákkal kell

foglalkoznom. Amikor beszámoltam szüleimnek az első benyomásaimról, akkor jött az a bizonyos apai intelem, amely helyre tette a gondolkodásomat. Apám megkérdezte, hogy mi akarok valójában lenni. A válaszom az volt, hogy műfordító, vagy tolmács, vagy filozófus. Apám közbevágott, és a következőket mondta: az életben általában két oldalon helyezkednek el az emberek, az egyik oldalon lévőeknek van miből adniuk, a másikon azok, akik kérnek. Amelyik oldalon tudnak adni, azok vagy ipart űznek, vagy földet túrnak, vagy kereskednek, ők ebből élnek, és ez így van rendjén. Döntsd el – mondta –, hogy ezek közé akarsz kerülni, vagy a másikkalhoz. Ez a mentális apai pofon térített észhez, és rájöttem, hogy a gyakorlati életben lehet megtalálni a munka örömét és szépségét. Ez vezetett mindvégig eddigi pályámon, és remélem, hogy be is tudtam bizonyítani a munka iránti elkötelezettségemet. Az, hogy a Tungstramnál dolgoztam, majd azt követően valóban csak multi cégeknél, az már a megszerzett külföldi tapasztalatok és a rutin eredménye.

Munkád mellett jelenleg is folyamatosan tanulsz. Mi motivál, vagy ez a mai kor követelménye?

Most éppen az hajt, hogy megtanuljam a horvát nyelvet. Ez abból fakad, hogy minden multi cég régiókra van szervezve, és az én munkám Magyarországon kívül a Délvidékre is kiterjed. Úgy érzem, előnyös, ha anyanyelvi szinten tudok tárgyalni. Jól is esik a tanulás. Igazából folyamatosan tanultam ezt-azt, részint tényleges ilyen gyakorlatias igény, részint pedig egyfajta szellemi önkarbantartás igénye miatt.

Miért választottad pont a Tungstramot?

Mindig a véletlen a legnagyobb rendező. Édesapám találkozott egy régi ismerősével, és az ő ajánlására kerültem az Izzó Fényrendszer Értékesítési Főosztályára 1978-ban, tulajdonképpen teljesen véletlenül és a személyes kapcsolatok útján. Semmiféle predesztináció nem volt benne, bár amikor megtudtam, hogy milyen nagy cég az Izzó, akkor az nekem nagyon imponált, és éreztem, hogy a választásom biztos jó lesz. *Végül is 16 évet töltöttél el a Tungstramnál, és viszonylag igen rövid időn belül lettél vezető. Mi volt a siker titka?*

Valahogy mindig olyan helyen voltam, hogy amikor feladatért kellett jelentkezni, akkor soha nem húztam le a kezem. Utólag is remélem, hogy miközben én állandóan akartam előre menni, senkit nem lóktam félre, senkinek sem tapostam a sarkára. Szokták mondani a labdarúgásban is, hogy a jó kapusnak szerencséje is van, ez történt az én esetemben is. Mindig úgy volt, hogy amikor már úgy éreztem, hogy váltani kellene, a körülmények is hozzásegítettek a váltáshoz. Négy évvel a belépésemet követően Szendrey Lajos kinevezett osztályvezetőnek, ami akkor egy 27 éves fiatal esetében ritkaságnak számított. Innen indult a vezetői pályafutásom.

1986 végén volt az igazi nagy kiugrás, amikor a 8 éves monokultúrás fényrendszeri tevékenységem végén Bánd Béla és dr. Wohl Péter együtt és külön-külön is azt mondták, hogy bennem több van, mert a fényrendszer ugyan szép terület, de a Tungstram egészéhez képest sajnos csak marginális volt és maradt is. Így kerültem át a Fiókirányítási Főosztály élére.

Vezetői munkához milyen segítséget kaptál a Tungstramtól?

Nagyon sok összetevője van ennek a kérdésnek. Kaptam egyrészt igen tapasztalt munkatársakat, közöttük is Lászlóné Franciskát, Makszi Jolit és Barlai Gyuszt, akivel ugyan nem volt felhőtlen a főnök-beosztott viszonyunk, de ez az eredményes munkavégzést nem befolyásolta. Amellett a cég nagyon nagy gondot fordított arra, hogy szakmailag fejlődhesen az ember. Még alig melegegett meg alattam a szék, amikor kiküldtek Brüsszelbe egy adózással, transzferárrakkal kapcsolatos képzésre. Olyan kurrens dolgokkal ismerkedtem meg, ami akkoriban sokak számára elérhetetlen volt. Komoly tudásanyagra tettem szert a Tungstramnál töltött éveim alatt, amelyért utólag is köszönet. *Melyik időszakot és melyik szakmai területet tartod – így utólag is – a legsikeresebbnek?*

Mindegyik valamiért nagyon szép volt, de azért a gázkiülő termék-team című történet 1990 tavaszától 1993 végéig – az összes nyűgével együtt – volt a legsikeresebb. Eleinte nem volt valószínűsíthető számomra ennek a munkának a sikere. Feltettem magamnak és a főnökeimnek is azt a kérdést, hogy miért kell nekem termékcsoport-menedzsernek lennem, amikor az azt megelőző munkámat szeretve és sikeresen csináltam. Wohl Péter erre azt mondta, hogy a termékmenedzseri funkció nagyon fekszik számomra. Utólag beigazolódott, hogy jól látta, és a „termékmenedzselésem” legfőbb eredménye az volt, amikor a Tungstramnak sikerült elsőnek a nyolccsöves kompaktfénycső-típust piacra dobnia, majd hogy Nagykanizsán felépült az a csodálatos gyártóüzem. Hát ha valami, akkor ez volt az igazi csúcspont, és ez az azóta is. Sok mindent csinálók jelenleg is, és sikereim vannak, de azt azóta sem tudták felülmúlni.

Megítélésed szerint mi juttatta a Tungstramot több más termék esetében is a nemzetközi élmezőnybe?

Ami a Tungstramot abszolút előnyhöz juttatta azokon a területeken, ahol ma is kiugróan jó – ilyen pl. az autólámpa és a kompakt fénycső –, az egyszerűen az ott dolgozó műszakiak szinte önfelelődozó téma- és munkaszeretetének, lelkesedésének köszönhető. Mellette azért ott van szerényen az értékesítési szervezetek képviselőinek önzetlen munkája is. Sokat segített a Tungstram nemzetközi pozícióinak megtartásában a GE-akvizíció. A nagy multi cégek számára –

így a GE számára is – nagy előnyt jelentett a rendszerváltás előtt és után már menedzserként dolgozó kiváló vezetők megléte. Ez egy hihetetlen szerencsés történelmi keverék volt abból a szempontból, hogy volt egyfajta patriarchális és érzelmi kötődésünk az adott témához és volt már bizonyos kitekintésünk a korszerű menedzseri és technikai módszerek tekintetében. Egyfajta vagányság és invenciózus témaközelítés is volt bennünk. Mindez együtt egyfajta kreatív elegyet alkotott, és ez jelenti ma is a sikert. Bár ezt a fajta vagányságot a multik nem tűrik, mindent leszabályoznak, és ami ebből a szabályozottságból kilóg, annak mennie kell, és én is ezért mentem.

Eljutottunk 1994-hez, amikor is elhagytad a Tungstramot.

Szükségyszerű és részben kényszer volt a váltás. Ma már átlátom azt is, hogy van valami előnye az akkor utált rotációs gyakorlatnak, amit a multik nagyon tudnak. Akkor ezt nem így láttam. Nem értettem, hogy miért mozdítanak el a sikeres kompaktfénycső-területről. Kényszerítették a váltásra, amelynek voltak személyes motivációi is, és ezért döntöttem úgy, hogy elmegyek.

Összességében mit jelentett számodra a tungstramos közösség?

Többször mondtam már jelenlegi kollégáimnak, hogy az eddigi cégek közül itt érzem magamat a „legtungstramosabbul”. A nevelő vállalatot nem lehet elfelejteni. Nekem a Tungstram volt sportnyelven az „anyaegyesületem”, annak minden érzelmi és egyéb kötődésével együtt.

Jelenlegi munkád? – A magyar növényolajipar fellegvára a mostani cégem, a Bunge. Miénk a Vénusz és a Floriol-márka, és viszonylag vezető pozícióknak van Magyarországon és a régiókban.

27 dolgozó év után mi a véleményed magadról? Elégedett vagy?

Feleséggel szoktuk mondani, hogy ha van szeretet, egészség és munka, akkor már-már elégedettnek kell lenni, mert ha bármelyik hiányzik ezek közül, akkor az ember élete béna és féloldalas. Miután nekem a jó sors megadta mind a hármat, miért lennék elégedetlen? Azt csináltam, amit szerettem, és csinálom most is, sikereim voltak, vannak.

Úgy tudom, hogy a repüléshez való vonzalmad változatlan és határtalan.

Két szoba tele van makettekkel, könyvekkel, filmekkel, nagyon nagy gyűjteményem van. Az Interneten keresztül szerzem be a repüléssel kapcsolatos érdekességeket. A makettek közül 350-360 db van összerakva és kb. 200 van még dobozokban. Várják a nyugdíjas éveimet. Remélem, lesz rá mód, hogy kiéljem magam ebben is.

Dr. Kőrös Endréné dr. Fraknóy Veronika

1926-ban született Újpesten. Az Újpesti Kanizsai Dorottya Gimnáziumban érettségizett. 1949-ben okleveles vegyészként végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen. Először ösztöndíjasként, majd az MTA alkalmazottjaként dolgozott az ELTE Kolloid-kémiai és Kolloidtechnológiai Tanszékén. Ugyanitt 1957-től egyetemi tanársegédként oktatói munkát is végzett. 1959-ben szerezte meg egyetemi doktorátusát. 1962-ben lépett be a Híradástechnikai Ipari Kutatóintézetbe. 1965-ben megszerezte a „kémiai tudomány kandidátusa” tudományos fokozatot. 1966-ban tudományos főmunkatársnak nevezték ki. A HIKI-nek a Tungstram területén lévő főosztályát 1969. január 1-jén csatolták a vállalathoz, ekkor lett a Tungstram dolgozója. 1969 januárjától a Fényporkutatási Főosztály Fénypor Osztályának tudományos osztályvezetője, majd 1971-től a Fizikai-kémiai Laboratórium vezetője lett, tudományos főosztályvezető-helyettesi rangban. 1972 és 1975 között a Kutató Intézet fényforráságazati témafelelőseként az Egyesült Izzó fényforrásokra vonatkozó kutatómunkáit koordinálta. 1972 óta tagja a Magyar Tudományos Akadémia Kolloidkémiai és Szilárdtestkémiai Munkabizottságainak. 1983-ban ment nyugdíjba. Nyugdíjasként 1984-től 1991-ig a Kutató Intézet, ill. Kutatási Központ Tudományos Tanácsának elnökeként szervezte és irányította a Tudományos Tanács üléseit. A GE Tungstram Kutató Központjában a Fénypor Munkacsoport tudományos tanácsadójaként 2001 végéig dolgozott. 1984-ben munkásságáért Tungstram Nívódíjban részesült. Számos hazai és külföldi konferencián tartott előadást, közel 60 tudományos közleménye jelent meg hazai és külföldi szaklapokban. Hat megadott és egy benyújtott szabadalom kidolgozásában vett részt. Aktívan

részt vesz a MATE és a Magyar Kémikusok Egyesületének munkájában. 1989-től tagja az IACIS-nek (International Association of Colloid and Interface Scientists). 1992-ben a MATE Kruspér István Emlékéremmel tüntette ki. A Magyar Kémikusok Egyesületétől 1997-ben kapott „Kiváló Egyesületi Munkáért” oklevelet. Tagja a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének.

A Tungstram tudományos közéletének egyik legismertebb személyisége volt. Első látásra törekeny asszonynak tűnt, de néhány mondat után már megváltozott a partnerek véleménye. Mindig érthetően, világosan, határozottan fogalmazott. Vezetőként családias, alkotó légkört teremtett, amely kedvezett az eredményes szakmai munkának.

Hogyan lettél vegyész?

A családjunkban elsősorban jogászok és pedagógusok voltak. Én orvos szerettem volna lenni. Édesapámnak volt egy nagyon jó mérnök barátja, aki azt mondta, hogy az orvosi egyetemre nagyon nehéz bejutni. Azt tanácsolta, hogy válasszam a vegyész pályát, mert ez rokonszakma, az ott tanultak orvosi szempontból is nagyon jól használhatóak. Így kerültem a Pázmány Péter Tudományegyetemre, amelyet később Budapesti Tudományegyetemnek, majd a végén Eötvös Loránd Tudományegyetemnek neveztek. Buzágh Aladár professzor – akít azóta is szakmai példaképemnek tekintek – harmadéves koromban meghívott a Kolloid-kémiai Intézetbe, ahol egy válogatott hallgatói csoportban dolgozhattam. A kolloidkémiait nagyon megszerettem, ezért az egyetem elvégzése után is az Intézetben maradtam. Különböző státusokban 1949-től 1962-ig dolgoztam itt.

Miért változtattál?

Buzágh professzor halála után Wolfram Ervin került a tanszék élére. Őt Németországból hívták haza, korábban Drezdában volt tanszékvezető. Nekem nem is vele volt problémám. Egy rendkívül kellemetlen természetű személyzetisünk volt az egyetemen, aki gátolta az én előrehaladásomat. Azt mondták, hogy osztályidegen vagyok, mivel az édesapám magas beosztásban volt a Postatakarékpénztárnál, vallásos voltam, és nem voltam párttag. Anyyira ment ez a háttérbeszorítás, hogy nem kaptam meg az adjunktusi kinevezésemet, pedig ezt a tudományos munkám messzemenően indokolta volna. Ezért éltem a lehetőséggel, amikor a Híradástechnikai Ipari Kutatóintézetben egy kolloid-kémikust kerestek. Soha nem felejttem el, hogy Szigeti György a felvételi beszélgetésen azt kérdezte tőlem, hogy milyen folyamatok játszódnak le akkor, ha egy ideális kristályt ionokat tartalmazó oldatba helyezünk. Nagyon tetszhetett neki a válaszom, mert azonnal felvettek a Fizikai-kémiai Laboratóriumba.

Első feladataid a HIKI-ben?

Mivel kolloidkémikus voltam, először bevonástechnikával foglalkoztam. Két nagy témában működtem közre: a fénycsőbevonatok minőségjavításában és az ülepítéssel TV-képernyő-bevonatok készítési mechanizmusának vizsgálatában. Nagyon intenzíven dolgoztam, már az első évben szerepeltem az Intézet év végi jelentésében egy-egy témakörrel.

Mikor lettél tungsramos?

A HIKI-nek és a TÁKI-nak a vállalat területén lévő főosztályait 1969-ben az Egyesült Izzóhoz csatolták, mivel korábban is elsősorban izzós témákkal foglalkoztunk. Az átszervezőskor dr. Szabó János volt a Főosztály vezetője. Az ő nyugdíjba vonulása után, 1971. február 1-jén neveztek ki a Fizikai-kémiai Laboratórium vezetőjének. Akkoriban ez egy igen nagy létszámú, 40-42 fős laboratórium volt. Ide tartoztak a kisülésfizikával foglalkozó részlegek is, de ezek rövid időn belül leváltak dr. Antal Kálmán és dr. Bolla István vezetésével. A legfontosabb témánk a fényporok és fényporbevonatok minőségének javítása volt. A Laboratórium szervezete átfogta a teljes folyamatot. Fénypor-előállítás, -bevonással és optikai vizsgálattal foglalkozó osztályok alkották a Laboratóriumot. Jelentős eredményeket sikerült elérnünk a halofoszfát fényporok minőségjavításában. A szemcseméret és morfológia beállításával sokkal jobb hatásfokú fényporokat tudtunk előállítani. 1975-től a kompakt fénycsővekben és a higanygőzlámpákban alkalmazott ritkaföldfém tartalmú fényporok előállítására és bevonat-készítésére dolgoztunk ki eljárásokat. Szorosan együttműködtünk a fényforrásgyárakkal és a fényporgyártással. Ha a technológia megkívánta, munkatársaink délután és éjszaka is bejttek dolgozni.

Nagyon jó munkatársakkal, családias légkörben, egymást segítve dolgoztunk. A preparatív részlegről dr. Gelencsér Pétert, P. Szabó Gábort, Sajó Gábort és Kinczel Pétert, a bevonással, morfológiával foglalkozók közül dr. Deme Istvánt, Szigeti Juditot és Auber Zsuzsát, az optikai részlegről Balázs Lászlót, Vass Verát és Abasári Emőket említem, de a sort hosszan folytathatnám, a különböző időszakokban más és más munkatársak váltották egymást.

1984-től 1991-ig voltál a Kutató Intézet Tudományos Tanácsának elnöke. Kik voltak a Tanács tagjai és mivel foglalkoztatok?

A tagok az Intézet laborvezetői voltak: Ádám János, Balázs János, Hangos István, Juhász László, Millner József, Neumayer Béla és Zalaba Andor. Később bekapcsolódott a munkába Oldal Endre is. Az egyik feladatunk azoknak a témáknak a kijelölése volt, ame-

lyekkel a nemzetközi trendek figyelembe vételével az Intézetnek is foglalkoznia kellett. Ennek érdekében külső előadókat is meghívtunk. A Tanács meghallgatta azokat az intézeti munkatársakat is, akik egy-egy területen komolyabb eredményt értek el. Ez igazi tudományos műhely volt, amelyben nagyon szerettem dolgozni.

Férjed szakmabeli volt, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Beszélgetek otthon szakmai témákról?

Igen, ha bármelyikünket foglalkoztatott egy szakmai probléma, azt megbeszéltük. Bár különböző szakterületeken dolgoztunk – ő szervesen kémiával foglalkozott –, a kémiai gondolkodásmód azonos volt. Mivel aktívan részt vettünk a tudományos közéletben, mindketten tudtunk ajánlani egymásnak olyan kollégákat, akik egy-egy szűkebb szakterületnek a specialistái voltak. Emberileg és szakmailag is nagyon jól megértettük egymást, egészen 2002-ben bekövetkezett haláláig igazi szakmai társak is voltunk.

Családod? – Egy fiam, két unokám és egy dédunokám van. Fiam édesapám szakmáját választotta, jogász lett. A Legfelsőbb Bíróság tanácselnöke polgári jogi területen. Elismert szakember, sokat hívják különböző szakmai fórumokra előadásokat tartani. A Kossuth Rádió Törvénykönyv című műsorában is gyakran elemez egy-egy polgári jogi problémát. Menyem az Országos Közoktatási Intézet tudományos munkatársa, az informatika gyermekkori oktatásának és alkalmazásának módszertani kérdéseivel foglalkozik. Ő is sok előadást tart. Mivel velük egy házban élek, otthon is működik a tudományos műhely. Egyik unokám gyógyszerész, az ő fia Domonkos, az első dédunokám. Másik unokám az Újpesti Kábeltévé szerkesztőriportere.

Hogyan telik egy átlagos hétköznapi?

Nagyon sok munkám, feladatom van. Tavaly még minden héten bejártam a Tungsramba is, idén már csak havonta. Változatlanul érdekel, hogy milyen témákon dolgoznak a kollégák, és szívesen segítem a munkájukat. Itthon elsősorban a szakmai anyagok, könyvek, CD-k rendszerezését, kartotékolását végzem.

Kedvenc időtöltésed?

Hangverseny- és operabérletünk van, de itthon is rendszeresen hallgatok zenét. Utazni is szeretek. Mindig akad olyan barátnőm, aki szívesen tart velem. Hobbim az érmegyűjtés is. Kapcsolatban vagyok a Magyar Érmeforgalmazóval és az Éremművészeti Intézettel is. Örömet jelent, ha egy-egy új, szép érmével gyarapíthatom a gyűjteményem.

Kőrösi Péter

1940. április 27-én született az Urál-vidéken, az egykori Szovjetunióban. Középiskolai tanulmányait szülőhelyén végezte. 1959-ben települt át Magyarországra. Gépészmérnöki diplomát a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett 1964-ben. Ezt követően került az Izzó kollektívájához. 1969-ig a Volfrámgyár dolgozója, majd huzamosabb ideig a Kereskedelmi Igazgatóságon tevékenykedik különböző vezetői beosztásban. 1977 és 1981 között a Tungstram moszkvai irodáját vezette. 1987-től 1990-ig kereskedelmi igazgatóhelyettes. Az 1990-94-es években a Tungstram Kereskedőház Rt. igazgatója, majd megvált a Tungstramtól, és több más cégnél töltött be vezetői pozíciót.

Önéletrajzod alapján, Péter a te indulásod a nagybetűs életben aztán tényleg nem volt akármilyen! Tudták az Izzóban, hogy milyen tragikus és szomorú volt a gyermekkorod?

Igen, tudták. Ha nem is sokan, de a vezetőim és néhány közeli munkatársam, igen. Egyszer egy szovjet miniszterhelyetessel tárgyaltunk Dienes Béla vezérigazgatóval együtt, s a vendég azt találta mondani, hogy „a szibériai ember az oroszoknál bizony különleges emberfajta”. Erre Dienes úr: nálam is van egy ilyen „szibériai” ember.

Mesélnél erről a különleges múltadról?

Oroszországban, az Urál-vidéken születtem. Kalandos és tragikus út vezetted oda szüleimet. Édesapám, Kőrösi József a Budapesti Műegyetem elvégzése után előbb Németországba, majd onnan édesanyjammal együtt Moszkvába ment dolgozni az akkor épülő moszkvai metróhoz. További sorsukról 2004-ben az általam megszerzett KGB-dokumentumokból már pontosabb

adatokat tudok: 1938-ban mindketten börtönbe kerültek, majd 1,5 év múlva csodával határos módon kiszabadultak. 1941-ben édesapámat újra letartóztatták, és 1943-ban börtönben halt meg. Édesanyám velem együtt egy uráli internálótáborba került.

Tényleg szomorú történet. És a folytatás?

1959-ben sikerült visszajönnünk Magyarországra. Felvételt nyertem a Műszaki Egyetemre. Hogy legyen pénz a tanulásra, nyaranta idegenvezetőként dolgoztam. Már az első évben összehozott a sors az Egyesült Izzó egyik delegációjával, pontosabban a személyzeti osztály akkori vezetőjével, Papp Józsefnével. Neki köszönhető, hogy a gyári ösztöndíjat megkaptam, aminek az volt a feltétele, hogy a 4 évig folyósított ösztöndíj fejében nekem legalább 4 évig kellett volna dolgoznom a vállalatnál. Ebből 30 év lett!

Az életrajzodban több csapásirányt láttam: először mindenesetre volfrámusként dolgoztál. Hogyan emlékszel vissza ezekre az évekre?

Szerencsésnek érzem magam, mert mindvégig kitűnő szakemberek között dolgozhattam. Először a Volfrám Szakmai Főtechnológián, amelyet Kerényi László vezetett. Külön élmény volt számomra, hogy időnként feladatokat kaptam különböző kísérletek lefolytatására a legendás, híres nagy kutatótól, Túry Páltól, a formatartó spirál világszabadjának „atyjától”. Túry bácsinak az Izzó volt az élete. Fantasztikus élmény volt bölcsességeit hallgatni. Ezekből a történetekből sokat tanulhatott az ember. Hálás is vagyok minden tungstramos „öregnek”, tényleg rengeteget tanulhattam tőlük. De minden kollégámnak is, mert nagyszerű csapat volt a Tungstram. Azután 1967-ben – 27 évesen – kineveztek a Gyémántüzem vezetőjének. Benkő Béla gyáregységvezető már az első izzós éveimtől szinte atyai figyelemmel kísérte, támogatta munkámat. Érdekes volt az az ember is, akitől az üzemet „örököltem”: Galbavi József, aki a háború után, de még a gyár szovjet leszerelése előtt hazavitte a legfontosabb gyémántmegmunkáló gépeket és ezzel lehetővé tette a gyár újbóli megindítását (gyémánt-húzószerszám nélkül nincs se lámpa, se rádiócső...)

És ezt követően jött egy teljesen új feladatkör a Kereskedelmi Igazgatóság kötelékében. Kinyílt előtted a világ. Melyik munkádat szeretted jobban: a mérnököt, vagy a kereskedőt?

1969-ben kerültem a Gyár- és Gépértékesítési Főosztályhoz üzletkötőnek a Szovjet Gépexport Osztályra. Ott is szerencsém volt együtt dolgozni olyan vezetőkkal és kollégákkal, akiktől kezdő „küikeresként” nagyon sokat tanulhattam. Ilyen volt Förstner László főosztályvezető, dr. Wohl Péter, akinek tanácsaira az egész tungstramos pályám során igényt tartottam, és közvetlen főnököm, Greiner Márta.

Ha jól számolok, te közel 25 évig foglalkoztál Tungstram-gépek eladásával a szovjet piacon. Milyen szere-

pet játszott számunkra ez a piac?

Életemnek ez volt az egyik legszebb és legemlékezetesebb szakasza. A II. világháború után a „jövététel” címén teljesen leszerelt gyár újraindításához nélkülözhetetlen gépgyártás az 50-es évek vége felé kezdett exportra is termelni. Tudomásom szerint 1954-ben ment ki az első Tungstram-gépsor a Szovjetunióba. De az igazi nagy fejlődés a gépgyártásban, önálló ágazattá alakulása akkor következett be, amikor Dienes Béla lett a vállalat vezetője. Rendkívüli nagy energiát fordított arra, hogy a KGST fényforrásiparral foglalkozó szekciójában a Tungstramé legyen a vezető szerep. Tudta, hogy a szovjet fényforrásipar abban az időben nem rendelkezett sem gépgyártóbázissal, sem számottevő nyugati kapcsolatokkal. Másfelől világosan látta, hogy az általunk eladott gépek a szovjet belföldi piacra termelnek, és nem teremtenek további konkurenciát számunkra a tőkés országokban. És még valami: abban az időben kezdődött a Tungstram nagy offenzívája az európai piacon. A szüntelen konkurenciaharc azt követelte, hogy a vállalat egyre korszerűbb, egyre nagyobb teljesítményű gépsorokkal rendelkezzen. E sorok kifejlesztése és gazdaságos legyártása az ilyen típusú gépeket nagy volumenben igénylő szovjet piac nélkül elképzelhetetlen lett volna. Dienes Béla elérte azt, hogy a Tungstram szaksodhatott az összes fényforrászserelő sorra, az üveggyári gépekre, a TV-képsőgyártó-sorokra. Ennek következtében mi szinte monopol helyzetbe kerültünk a szovjet piacon, hiszen a gépigényeiket mi elégítettük ki. Ezt mutatja, hogy pl. a Szovjetunióban gyártott minden 10 izzólámpából 8 és minden 10 fénycsőből 6 a mi gépeinken készült. A Tungstram számára a gépértékesítés a szovjet piacon a legnagyobb hasznot hajtó üzleték egyike volt, a vállalati nyereségnek jelentős hányadát eredményezte. És még valami, ami talán nem köztudott, és talán tagadták is, de bizony ott próbáltuk ki először a legújabb fejlesztésű gyártósorainkat és gépeinket!

A kitűnő gépgyári konstruktőröknek és kiváló szakembereknek köszönhetően általában kisebb-nagyobb gond nélkül sikerült az új gépek átadása és beüzemeltetése.

Nagy tisztelettel említem a Gépfejlesztés egykori vezetőjének, dr. Horváth Lászlónak a nevét. Kiváló szakember. Sikerünk titka talán az volt, hogy a gépkonstruktőrökkel együttműködve külkereskedőink közösen vitték végig a gépelandásokat. A szakemberek tudása, a kereskedőink kitűnő felkészültsége, nyelvtudásuk, piac- és ország-ismeretük, korrektségük – egyszerűen sikerre voltunk ítélve!

Ez az időszak volt meghatározója az én további életemnek, ennek a sokszínű munkának köszönhetem eredményes pályafutásomat a szovjet, majd az orosz piacon és az orosz partnerek megbecsülését.

A moszkvai sikeredet követte egy tartós kiküldetés Moszkvába.

Igen, 4 éven keresztül a Tungstram moszkvai irodáját vezettem. Ez volt az az időszak, amikor a Tungstram gépgyártása felfelé ívelt, nemcsak volumenben, de a profilbővítés terén is. Abban az időben a gépágazatban már 3-4000 ember dolgozott, megjelentek új fényforrások, ill. elektronikai termékek is: színházvilágító berendezéseink a vezető szovjet színházakba kerültek. Talán kevesen tudják, hogy az exportra szánt Lada gépkocsikba csak Tungstram halogénlámpát építettek be, vagy az összes moszkvai moziban a vetítógépek fényét a mi xenonlámpáink adták. Pusztai Istvánnal együtt sikerült a vállalatunknak új piacokat találni, sok új vevővel bővült a kapcsolatunk. Nagyon jó volt akkor Moszkvában tungstramosnak lenni, büszkéek voltunk vállalatunkra és az elért eredményekre.

Erre az időszakra esett a Moszkvai Olimpia. Ehhez milyen élményed kapcsolódik?

Vállalatunknak addig mindig sikerült az Olimpia Hivatalos Szállítója címet megszereznie. Büszke vagyok arra, hogy még 1976-ban kiutazva Moszkvába aláírhattam a Szovjet Olimpiai Bizottsággal az erre vonatkozó megállapodást. Az Olimpián bejáratosok voltunk az Olimpiai Faluba: ott szereltük fel Moszkva első diszkóját. Érdekes volt megfigyelni sportolóinkat, megbarátkoztunk velük, sőt Papp Laci hajlandó volt teljesen önzetlenül a versenyekre felvenni a Tungstram-feliratú pólót. Nagy feltűnést okozott ezzel!

Hazajövetelem után a Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályára kerültem főosztályvezető-helyettesként, majd 1985-től két évig a Külkereskedelmi Minisztériumban dolgoztam osztályvezetőként. Visszatérésem után 1987-től 1990-ig kereskedelmi igazgatóhelyettes voltam, a szocialista reláció irányításáért feleltem.

Sokak életében jelentett fordulatot 1990.

Valóban, 1990-ben megszűnt a KGST és vele együtt az elszámoló „valuta”, a transzferábilis rubel. Jött helyette a dollár, az orosz cégek azonban nem rendelkeztek valutával, nem tudták kifizetni korábbi szállításainkat, és nem tudtak új rendeléseket feladni. Tudtak volna azonban valuta helyett áruval fizetni. Akkor alakult meg vezetéssel a Tungstram Kereskedőház Rt. ezeknek az orosz áruknak a beszerzésére és belföldi értékesítésére. A GE akvizíciója után segítettünk a GE Kereskedőházának (GE Trading-nek) is az orosz piacon való elgazodásban. 1994-ben Kereskedőházunk kivált a Tungstramból, és ezzel befejeződött 30 éves tungstramos életpályám. Ezt követően is mozgalmas és kihívásokkal teli évek következtek, míg 2002-ben nyugdíjas nem lettem. A történet azonban itt sem ér véget, hiszen 2002-től projektmenedzserként dolgozom a Lighttech cégnél, a FÁK-piacra irányuló export elősegítése a feladatomban.

Lipták György

1948. december 16-án született Nyíregyházán. 1967-ben a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumában érettségizett kitűnő eredménnyel, majd 1972-ben a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán szerzett vegyipari gépészmérnöki diplomát. Szakmai tudásának gyarapítását jól segítette az 1983-ban kapott üvegyipari szakmérnöki diploma. 1976-ban német nyelvből középfokú, később angolból felsőfokú nyelvvizsgát tett. 1972-ben Budapesten, a Vegyészernél kezdte pályáját, majd 1973-ban a Chemimasnál tervező. 1975-ben lépett be az Egyesült Izzóba, ahol különböző területeken 35 évet töltött az üvegyártás szolgálatában. Közel 10 évet az Üvegyártási Szakmai Főtechnológián segítette a váci üvegyárak fejlesztését, majd 1985 és 1989 között a Budapesti Üvegyárban műszaki vezető. 1989-től Egyiptomban létesítmény-főmérnöként irányította az üvegyár létesítését, üzembe helyezését, majd létesítmény-igazgatóként a fényforrás- és üvegyár üzemeltetését, bővítését. 1991-től egy évig újra a Budapesti Üvegyár fejlesztési vezetője. 1992-től a GE Lighting Üvegyártási Központ élére nevezik ki. 1999 és 2010 között, nyugdíjba vonulásáig vezette a GE európai üvegfejlesztését. 1976-ban belépett a Szilikátipari Tudományos Egyesületbe, 20 éve titkára az Üveg Szakosztálynak, közben 4 éven át az International Commission on Glass környezetvédelmi bizottság tagja. Számos vállalati elismerés megkoronázásaként tagja lett a Tungsrám fennállásának 100 éves évfordulóján arany emlékéremmel kitüntetett 100-fős csapatnak. Műszaki tudományos ismeretterjesztő munkájáért kétszer kapott miniszteri elismerő oklevelet és megkapta a „Szilikátipárért” érdemremet is.

Lipták Györgynek a Tungsramban eltöltött éveiről készült érdekesítő beszámolóját csupán a terjedelmi korlátok miatt kellett közösen itt-ott rövidítenünk. Ennek – érthető okokból – főként a tulajdonosváltás utáni időszak látta kárát, noha mesélni való akadt volna bőven azokról az évekről is, amikor az amerikai vezetés Lipták Györgyöt a GE Lighting Üvegyártási Központjának élén a fényforrásgyártás egyik meghatározó alapanyaga, az üveg kutatásának, fejlesztésének irányításával bízta meg.

A véletlennek köszönhetem, hogy üvegyipari szakember lettem és nem profi sportoló. Gyerekkoromban kezdtem vívni. 14 évesen egy országos seregszemplén korosztályom legjobbjaként első helyen végeztem. Debrecenben azonban nem volt megfelelő infrastruktúra sportolói álmaim valóra váltásához. Bérházunkban azonban volt egy nálam idősebb fiú, aki kitűnő atléta és mellette zseniálisan jó vegyész volt. Néha én is ott settenkedtem körülötte. A konyhában, a gáztűzhely lángjánál üvegcsöveket hajlítottunk. Ő szeretett meg velem a kémiai és persze az üveget is, ezt a fantasztikusan sokféle, sokszínű, csodálatos anyagot.

Sportolói karrierem az egyetem elvégzése után befejeződött, de sokat merítettem belőle. Mai napig szeretettel gondolok azokra a vetélytársaimra, akikkel az igazi fair play szellemében tudtunk viaskodni egymással. Egész életre szóló útravalót kaptam a sporttól: az ellenfél tiszteletét, a küzdeni tudást, a vesztes helyzetek megfordítását, az alapos felkészülést a siker érdekében.

Pályámat a Vegyészernél kezdtem, de igazi fejlődési lehetőségek hiányában öt hónap után átmentem a Chemimashoz szerkesztői/tervezői munkakörbe. Az osztályunk forgódobos szárító, hűtő, beégető készülékek és üzemek tervezésével foglalkozott. Emlékszem, milyen fantasztikus látvány volt először szembesülni a valóságban egy 100 méter hosszú 5 méter átmérőjű forgódobbal.

Bár érdekes volt a munkám és nagyon jó kollégáim voltak, közvetlen főnökömmel nem sikerült jó munkakapcsolatot kialakítani. Ezért egyre többet kezdtem panaszkodni – édesapám korai elvesztése után – atyai jó barátomnak, unokabátyámnak, dr. Leleszi Imrének, aki az Egyesült Izzóban jogászként dolgozott. Ő tanácsolta, hogy menjek hozzájuk dolgozni. Hosszú tépeldés után rászántam magam, hogy találkozzam az akkor fejlesztési igazgatóhelyettes Demeter Károllyal. Kiállása, határozottsága, céltudatossága nagyon imponáló volt. Azt ajánlotta, hogy az Üvegyártás Szakmai Főtechnológiát válasszam, ahol nagyon érdekes témákon lehet dolgozni, sokat lehet tanulni és hatalmas, új fejlesztések indultak el. Tanácsát követtem, és ezért a mai napig hálás vagyok.

Jermendy Károly, a szervezet vezetője rendkívül igényes, nagy tudású, több nyelven beszélő, művelt szakember – és korát messze megelőzően jó projektmenedzser – volt. Elévülhetetlen érdeme, hogy fényforrásaink egyik legfontosabb alkatrészgyártásának modernizálására a világ legjobb üvegyártási technológiáit vásárolta meg a vállalat.

Nagyon jó helyre kerültem. Kollégáimmal – Margit Ferencsel, Gillay Endrével, Fábry Györggyel – nemcsak a szakmai munkában segítettük egymást, de hétvégeken kalákában kitapátáztuk egymás lakását, segítettek nekem a házépítésben, a legkeményebb fizikai munkákban.

Hamarosan az amerikai Corning cégtől vásárolt nagyteljesítményű Vello fénycsőbúra-húzó sor telepítésének és üzembe helyezésének koordináló mérnöke lettem. Szobányi rajzdokumentációt kaptunk az amerikaiaktól, amelyek alapján részben a gépgyárainkban készültek a gépek. Még alkalmam volt Gyurikovics János bácsi fantasztikus tárgyi tudását és fiatalos lendületét megcsodálni, de Borbély János szakértelméből, magabiztosságából és töretlen optimizmusából is sokat merítettem. Angol nyelvtudásom alapján magam is részt vettem a dokumentációk fordításában és lektorálásában. Ez óriási lehetőséget jelentett a nagy létesítmény még alaposabb megismerésére. Bekerültem abba a csapatba, amely két hónapig az USA-ban tanulmányozhatta a csőhúzás gépeit és technológiáját.

Közben Margit Ferenc kollégám ötlete alapján – hosszas szervezés és egyeztetés után – 1981-ben a Veszprémi Egyetemen elindult az üvegyipari szakmérnök-képzés. Az Egyesült Izzóból tizen szereztünk másoddiplomát, és mellette életre szóló barátságok, gyümölcsöző, egymást segítő szakmai kapcsolatok szövődtek a magyar üvegyipar leendő vezetői között.

1985-ben Margit Ferenc hívására – aki akkor már évek óta vezető volt ott – átmentem a Budapesti Üvegyárba. Műszaki csoportvezető és Feri helyettese lettem. Első munkám a KÜ10 keményüveg-ballon gyártó prototípus gépsor telepítése, üzembe helyezése és a termelés felfuttatása volt. Komoly szakmai kihívással járt a CdS-sárga üvegballon-import kiváltása, az első kis elektromos fűtésű kemencénk beindítása és üzemeltetése, a III-as számú kemence füstgázának tisztítása zsákos porszűrővel, ami abban az időben egyedülálló volt Magyarországon.

1987-ben megbízást kaptam a Tungsram tervei alapján Egyiptomban épülő fényforrásgyár üvegyárának

vezetésére. Szerencsém volt, mert már a specifikáció kidolgozásától részt vehettem a munkában.

1990 elején Szabó Zsigmond – az akkori létesítmény-igazgató – alelnöki kinevezést kapott a GE-Tungsram első igazgatóságában, így én lettem az egész létesítmény vezetője. Két szép évet töltöttem Egyiptomban. Nemcsak a kulturális kincsek, természeti szépségek és egy egészen más kultúra megismerése jelentett sokat, de az is, hogy szinte minden döntést magam hozhattam meg. Pályafutásom nagy sikerének tartom, hogy az általam kényszerből egyoldalúan felvett gyárátadás-átvételi és hiánypótlási jegyzőkönyvet (szabadságra ment éppen a felelős beruházási igazgató...) hazajövetelem után három héttel megjegyzés és fenntartás nélkül írta alá az egyiptomi partner. Az egyenes beszéd, a jó partneri kapcsolatra törekvés, a hitelesség meghozta gyümölcsét.

1991-ben tértem haza, és egy évig újra a Budapesti Üvegyár fejlesztési vezetője lettem. 1992-ben újabb fordulat következett életemben, a GE Lighting ugyanis Budapesten alakította ki az üvegyutak központját, és legszebb szakmai álmom vált valóra, amikor megbíztak ennek vezetésével. A legnagyobb kihívás az ólomüveg fizikai tulajdonságait legjobban megközelítő ólommentes üveg összetételének kifejlesztése, majd későbbi bevezetése, valamint az üvegtörések okainak meghatározása, kiküszöbölése volt.

1994-ben bekerültem a műszaki igazgatóság vezetői csapatába a Bródy Imre Kutató Központot képviselő koordináló menedzserként, majd 1999-től az összevont üvegfejlesztés vezetője lettem nyugdíjba vonulásomig.

2010-ben mentem nyugdíjba. A szakmától nem távolodtam el, a mai napig titkára vagyok a Szilikátipari Tudományos Egyesület Üveg Szakosztályának. Évente két szakmai napot tartunk, melyeknek egyik fő szervezője vagyok.

Boldog családi életet élek. A nehéz időkben is számíthattam szerető feleségemre, akit a Miskolci Egyetemen ismertem meg. Eredetileg ő is gépészmérnök, de a rendszerváltás után pályamódosításra kényszerült. Két lányunk közgazdász, bankban dolgoznak. Egy kislány unokánk van, aki bearanyozza nyugdíjas életünket. Csodálatos látni, hogy fejlődik napról napra. Szabadidőmben még mindig aktívan sportolok. Heti négy-öt alkalommal focizom és röplabdázom – jóval fiatalabbakkal, télen síelek, néha korcsolyázom. Nagyon szeretek színházba és hangversenyre járni.

Littermeryczky Ferenc

1942. november 14-én született Újpesten. 1960-ban a Budapesti Vörösmarty Mihály Gimnáziumban érettségizett, és még abban az évben az Egyesült Izzóban kezd dolgozni. A Tungstram lett az első és egyetlen munkahelye. Tanulmányait ezt követően munkavégzés mellett folytatta: 1963-1967-ig gépgyártástechnológiát tanul a Budapesti Felsőfokú Gépipari Technikumban, 1973-ban a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola gépgyártástechnológia szakán üzemmérnöki képesítést szerez. Munkavégzése színvonalát mindenkorai előljárói kezdettől fogva értékelték, számos alkalommal részesült mint szakember vagy mint vezető kitüntető elismerésben. Családi állapota: nő, egy lánya és három fiú unokája van.

Kétszer is beszélgettünk a készülő portré okán, mert először a „technika ördöge” kifogott rajtunk: a magnóban, közben kimerült az elem, ami csak otthon derült ki. Megkértem, találkozzunk újra! Ennek készsége telt eleget. Másodszorra látva őt, újra megfogalmazódik bennem: jó fizikai állapotban lévő mérnök ember, akinek az Izzó, azon belül pedig a Sajtoló volt első és egyetlen munkahelye.

Korábról nem ismertük egymást, pedig egy ideig egy épületben dolgoztunk.. Az ő munkahelye a Sajtoló volt, enyém a Rádiócső Kémiai Labor. Mindkettő a 75-ös épületben, csak az egyik a földszinten, a másik a 3. emeleten. Reggelente, 9 óra körül elmentem a présműhely mellett, és hallgattam, amint falai és fémrácsos ablakai mögül óriási robajok zúdultak ütemesen, mintha mesebeli óriások kalapáltak volna hatalmas üllőiken rettentő csinálmányokat. Holott „csak” pontos présgépek gyártottak kicsiny, finom, érzékeny alkatrészeket.

Visszatérve a riportra: akinek mondandója elején ott áll le a magnó, hogy éppen azt mondja: „nekem az életem volt a gyár”.

A Tungstramba 1960-ban léptem be, és a 2003-ban bekövetkezett visszavonulásomig ott dolgoztam. Ennek során egész tevékenységem a sajtolt alkatrészigyártás és szerszámgépgyártás területére terjedt ki. Kezdetben több területen, különböző beosztásokban dolgoztam, majd 1976-ban megkaptam első vezetői megbízatásomat: a Sajtoló és Szerszámgépgyártás Szerszámszerkesztési Osztályának vezetésével bíztak meg. Ez a feladatkör 1981-ben szerszámszerkesztési szakmai főkonstruktori megbízatással egészült ki.

Manapság ez a „hűség” eltűnt az értékrendből, de akkor sem volt kis dolog.

Nevezhetjük egyenes életűnek is azt, hogy lényegében végig azonos pályán maradtam. Vagy nevezzük szakmai elhivatottnak, a valahova, valamilyen közösséghez tartozás igényének. Jól éreztem magam abban a közösségben, és a mai napig hiányoznak azok az évtizedek.

A Sajtoló csapata két részből, a szerszámosokból és a sajtolósokból, a présműhely gárdájából állt. Ezen belül lenni kellett bizonyos differenciának, mert a szerszámkészítők, mindenütt az országban, de talán a világon is, a szakmák elitjének tartották magukat.

A Szerszámszerkesztésben tervezőmérnökként kezdtem, így a szerszámosoknak, „papírforma” szerint, tényleg közelebb kellett volna állniuk a szívemhez. Magam is tapasztaltam, hogy ők büszkéek arra, hogy a vasas szakmán belül talán a legtöbb kreativitást ez a szakma igényli, és ténylegesen kiemelkedő képességű szakemberekkel, „igazi egyéniségekkel” volt szerencsém együtt dolgozni. Sokat tanultam tőlük. Főmérnökként viszont már az alkatrészigyártásra is nagyobb figyelmet fordítottam, és be kellett látnom, hogy a kettő szerves egész, mert a végterméket, azaz a termelési értéket a présüzem hozza, ők állítják elő a tulajdonképpen alkatrészt, és ott is az adott szakmához nagyon is értő, azt nagyon szerető, mondhatni azt alázatosan közelítő emberek voltak.

Milyen szerszámok készültek általatok?

Mi lényegében csak a Tungstramnak dolgoztunk, illetve a saját alkatrészigyártásunknak csináltuk a szerszámokat. Ezekkel a szerszámokkal gyártottuk, préseltük a különböző lámpagyártó sorok számára a bonyolult sajtolt fémalkatrészek tömegét.

Majd jött az előlépésed, utána pedig az összevonás... Igen, 1986-ban a Sajtoló és Szerszámgépgyártás főmérnökévé neveztek ki. Ebben a beosztásban dolgoztam 1993-ig, mikor is a vállalati átszervezések során a Sajtoló és

Szerszámgár beolvadt a Budapesti Fényforrásgyárba. Ettől kezdve a továbbiakban, a sajtoló és szerzámgártási terület vezetőjeként, mint gyártásvezető dolgoztam. Ettől számítva már ezen a területen, ebből a feladatkörből mentem nyugdíjba 2003 végén.

Az átszervezés valamilyen belső logika eredményeként alakult?

Nem volt benne semmi rendkívüli, és nem függött össze a tulajdonosi viszonyokkal. Viszont kétségtelen, hogy az új felállításban kereste a helyét gyár, gyáregység, fejlesztő részleg egyaránt. Végül az összevonás arról szólt, hogy az újpesti központban ne legyenek egymástól elkülönült, önálló gyárak, hanem a budapesti törzstelep egyetlen, szakmai értelemben osztott, vezetési szempontból viszont osztatlan fényforrásgyár legyen, lámpagyártó részleggel, alkatrészgyártással, üvegyártással, sajtolóval.

Ki volt az önálló Sajtoló utolsó igazgatója?

Vaszily György, mármint a néhai főmérnök fia. Bizonysos tulajdonságai, a tisztessége, humanitása, empátiája folytán emlékezetes számomra. Jól lehetett vele dolgozni. Sőt hozzátehetjük, hogy ilyen összehasonlításban kevés hasonló vezető volt a gyárban.

Akik rólad tettek említést a riportok során, azok téged is igencsak pozitív jelzőkkel illettek.

Pedig inkább makacs voltam és önféjű, viszont kétségtelenül egyenes.

Az együttműködés a többi egységgel zavartalan volt az összevonás után?

A százasok valóban a vasas szakmák csúcsát jelentették, azaz elitjét képezték, de azután el kellett fogadnia mindenkinek, illetve elfogadtatni mindenkivel,

hogy az egyetlen egységgé összevont gyár más területein is kiemelkedő képességű és felkészültségű szakemberek dolgoznak. Rá kellett vezetni az embereinket, hogy bizony vigyázni kell a másik területen dolgozók érzékenységre, ha azt akarják, hogy őket is olyan tisztelet vegye körül, mint amelyet szakértelmükkel, munkájukkal, magatartásukkal megérdemeltek. Elmondhatom: sikerült kialakítani a jó együttműködést az egyes részlegek között.

Nehéz volt a válás?

Annóra, hogy nem is megyek be látogatóba, pedig olykor szoktak hívni. A régi munkahely régi emlékeit nem szabad bolygatni. Fájó lehet. De kapcsolatok maradtak. Egyébként én döntöttem el, hogy visszavonulok, hogy felállok. Jó szívvel búcsúztattak. Akkor is és azóta is azt érzem, hogy jól döntöttem. Hogy akkor kell elkészönni, illetve valamit abbahagyni, amikor még jól teljesítünk, és megbecsülést élvezünk. Nekem ez sikerült.

Hogy telik a Nagy Szabadság?

Teljesen őszintén mondom, igazán jól! Központjában a család és baráti kapcsolatok és természetesen a hobbi, a „másik szerelem”: az evezés. Remélem, még sokáig megfelelő „csapásszámmal”.

Íme egy ember, egy sors – gondoltam távozta után –, ami példa arra, hogy a derű, a kiegyensúlyozottság titka, arra törekedni – szakmailag és emberileg egyaránt –, hogy magunkhoz arányos karrierre, életvitelre, boldogságra vágyjunk. Littomericzky Ferenc önmagához arányos, általa elérhető célokat tűzött maga elé, ilyen vágyakat igyekezett valósággá váltani. Mindez sikerült neki. Mi jelenthet ennél többet az életben?

Majoros István †

1923. augusztus 9-én született Székesfehérváron. A Komáromi (Révkomáromi) Bencés Gimnáziumban érettségizett 1941-ben, majd beiratkozott a Budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Karára, ahol 1951-ben szerzett diplomát. 1967-ben a Mérnök Továbbképző Intézetben felsőfokú minőségellenőri, 1989-ben minőségellenőrzési tanácsadói-szakértői képesítést szerzett. Első munkahelye – még egyetemista korában – a Dunai Repülőgépgyár volt. Ezután a Gamma Művek következett, majd a Telefongyárban dolgozott. 1951-ben lépett be az Egyesült Izzóba. A Drótygyártásban kezdett mint üzemmérnök. Az ötvenes években létrejött Volfrám- és Drótalkatrész Gyáregységben termelési osztályvezetőként, később a gyáregység főtechnológusaként dolgozott. Ezt követően a Műszaki Ellenőrzési Főosztályon a Műszaki Osztály vezetője, majd a MEF főmérnöke lett. Innen került a Vállalati Főtechnológiára fém- és drótalkatrész szakmai főtechnológusnak. Ebből a beosztásból ment nyugdíjba 1983-ban. Nyugdíjazását követően a Műszaki Fizikai Kutató Intézetben dolgozott szakértőként. Nyelvismerete: német és angol. A Gépipari Tudományos Egyesületben és a Mérnök Továbbképző Intézetben tartott előadásokat a minőségbiztosítás néhány speciális kérdéséről. 2001 év őszén a Budapesti Műszaki Egyetemtől 50 éves gépészmérnöki tevékenysége évfordulójára aranydiplomát kapott.

Nyugdíjazását követően ritkán találkoztunk, később már csak a temetéseken jöttünk össze. Legutóbb, azonban már ott sem. Hiányzott, rosszat sejtettem, ezért a temetés után azonnal felhívtam. Szerencsére ő vette fel a telefont, és szabadkozva elmesélte, hogy

már egyedül nem tud kimozdulni a lakásból. Érdeklődött a régiékről, hogy kiről, mit tudok. Megnyugtattam, hogy a többség még megvan.

Repülőmérnök akartál lenni. Miért nem sikerült a fiatalkori álmokat megvalósítani?

Valóban, én repülőmérnök szerettem volna lenni, ezért választottam a Műegyetemet, ahol – többek között – aerodinamikát is oktattak. A Dunai Repülőgépgyárba mentem gyakornoknak, ahol a Messerschmidt-gépekhez való DB-motorok gyártásában vettem részt. Ezután a Gamma Műveknél dolgoztam, ahol repülőgépműszerek tervezésével foglalkoztam, majd a háború befejezése után – mivel a repülőgépgyártás minden formája megszűnt Magyarországon – a Telefongyárban helyezkedtem el betanított munkásként. Ekkor negyedéves gépészmérnök-hallgató voltam. Nemsokára gyártásirányító, majd üzemvezető lettem. 1950-ben aztán eltávolítottak a cégtől: kiderült, hogy „osztályidegen” vagyok, apám ugyanis csendőrtiszt volt.

Első tungsramos éveid?

1951-ben kerültem az Egyesült Izzóba Hegedűs Vince révén, aki akkor a titkárságon dolgozott. Még az egyetemi évekből ismertük egymást. Jelentkezésemkor a személyzeti osztály vezetője megkérdezte, hogy miért rúgtak ki. Mondtam, hogy nem tudom. „Nyugodtam megmondhatja” – válaszolta, „úgy is felvesszük”. Végigmentem a felvételi procedúrán. Ekkor ismertem meg Hrapcsák Mihályt, Stölczner Mihályt, Vaszi Györgyöt, Vámbéry Lőrincet, Rédl Endrét, Bánki Lászlót és Lévai Jánost. Nagy nevű, nagy tiszteletben álló vezetők voltak. Belépésemet követően – rövid kitérő után – a Drótygyártásba kerültem üzemmérnöknek. Az első időben csak apróbb feladatokat kaptam akkori osztályvezetőmtől, Szalai Sándortól. Egy évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy egyáltalán véleményt merjek mondani a szakmáról és hogy megismerjem az Izzót. Nagy segítséget jelentett a munkámhoz az, hogy éppen abban az időben kezdődött a Berliini Izzólámpa- és Rádiócsőgyártás és az Egyesült Izzó közötti együttműködés, s így lehetőségem nyílt a berliniek gyártástechnológiáinak megismerésére. Nekem jutott az a feladat, hogy gyártási, technológiai dokumentációkban rögzítsem a megszerzett szakmai információkat. Már akkor is neves szakemberek dolgoztak a volfrámgyártás területén, többek között Rogocz Mátyás, Mersva Imre, Galbavi Kelemen, Nagy Sándor, akik megtanítottak az egyes műveletek apróbb fogsáira is. Vagy említhetném az izzólámpagyártás kitűnőseit, közöttük is Mikus Józsefet.

Az ötvenes évek közepén vállalati átszervezések következtében a Drót- és Spirálgyártás, a W-Fémű, a W-Alapanyaggyártás, a Dumetgyártás és az Elektrodagyártás kivált a Lámpagyárból, és megalakult a Volfrám- és Drótalkatrész Gyáregység. Én a gyáregység

termelési osztályát vezettem, majd 2 év múlva főtechnológus, később gyáregységvezető lettem.

Ezt követően egészen más szakmai területre kerültem, a Műszaki Ellenőrzési Főosztályra. Nem volt nehéz a váltás?

Utólag is áttekintve a változásokat, nem. Kezdetben a Műszaki Osztályt vezettem. A MEF akkori vezetője Horváth Pál – későbbi műszaki vezérigazgató-helyettes – volt. Aztán azon a területen is átszervezés következett be, és az országban először az Izzó Műszaki Ellenőrzési Főosztályán főmérnöki státuszt alakítottak ki, amelyet én tölthettem be. Ez akkor még nem volt Magyarországon gyakorlat, legalábbis a minőségellenőrzés területén. Felügyeltem a beruházásokat, különböző korszerősítéseket irányítottam, és hozzám tartoztak azok az osztályok is, amelyek közvetlenül nem kapcsolódtak gyártási tevékenységekhez. Ilyen volt például a Műszerellenőrzés vagy az Idegenáru-ellenőrzés. Állíthatom, hogy az ország legjobb idegenáruellenőrzési szervezetét működtettük akkor. Külön kiemelném a kémiai ellenőrzési területet és annak nagyszerű vezetőjét, Hodács Józsefnét.

Végül innen is tovább kerültem, mégpedig a Vállalati Főtechnológiára fém- és drótkatrész szakmai főtechnológusnak. Egyébként az akkori átszervezések során a szakmai főtechnológusok mintájára a MEF-ben létrehozták a szakmai főellenőri pozíciókat, és olyan kitűnő vezetőkkel töltötték be mint például Kiss László vagy Kimle István. A Vállalati Főtechnológia vezetője Árvay László volt. Szinte baráti kapcsolat alakult ki köztünk. Kölcsönösen elfogadtuk egymás véleményét, több problémát oldottunk meg közösen. Vele, Benkő Bélával és másokkal szorosan együttműködve sikerült a hajdúsági gyárakat a kor követelményeinek megfelelően az európai élvonalba hozni. Korszerű spiralizálás, többfokozatú volfrámdrótgyártás, számítógéppel vezérelt spirálmínósítás, lézeres és ultrahangos gyémántmegmunkálás került Hajdúnánásra és Hajdúböszörménybe.

Bámulatosan sok nevet említettél már eddig is a régiak közül. A volfrámosok közül kikre emlékszel a legjobb szíveddel?

Mivel hosszú ideig voltam vezető beosztásban az Egyesült Izzónál, így igen sok vezető, szakértő és beosztott kollégával kerültem kapcsolatba: lámpagyáriakkal, félvezetősökkel, gépgyáriakkal, zalaiakkal, hajdúságiakkal. Azt hiszem, hogy ezeket a kapcsolatokat – vállalaton belül vagy más vállalatnál, esetleg külföldön – mindenütt a kölcsönös megbecsülés és a tisztelet jellemezte. Nagyon jó, szinte baráti szálak fűztek Benkő Bélához, a Volfrám- és Drótkatrész Gyár akkori igazgatójához. Mind a ketten konok fejűek

lévén, sokat vitatkoztunk. Kiváló vezető és nagyszerű szakember volt. Legnagyobb közös munkánk a Toshiba cégtől származó volfrámgyártó létesítmény szerződésének létrejötte, a telepítés elindítása, a gyár létrehozása, a technológia adaptálása és a termelés megindítása volt. Módomban volt a volfrámkutatás és -fejlesztés nagyjaival együtt dolgozni: Millner Tivadarral, Tury Pállal, dr. Neugebauer Jenővel vagy a mostaniak közül Mészáros Istvánnal.

Külföldi hivatalos útjaid? – Sokszor voltam hivatalos kiküldetésen. Az Egyesült Izzó lehetővé tette számomra, hogy szinte az egész világot bejárjam már azokban az években is, amikor az átlag állampolgár még a szomszéd országokba is nehezen jutott el. Voltam az összes KGST-országban, de Svájcban, Franciaországban, Indiában, Japánban, Angliában is.

1983-ban mentél nyugdíjba. – Ennek oka az egészségi állapotom volt. A hetvenes évek elején kezdődött a probléma a szívemmel, és a helyzet fokozatosan romlott úgy, hogy 1982 elején szívinfarktust kaptam, és már nem is mentem vissza dolgozni. Ugyanez év nyarán bypass-műtéten estem át. Én, aki a viszonylag nagy súlyom ellenére elég gyors mozgású voltam, azt vettem észre az utolsó gyári éveim alatt, hogy már alig tudtam néhány tíz métert egyfolytában menni. Meg kellett állnom, mert alig kaptam levegőt. Betegségem ellenére nyugdíjazásom után még dolgoztam. A Műszaki Fizikai Kutató Intézetben voltam szakértő. Így, amíg az Intézet létezett, addig volt kapcsolatom a Tungssrammal. Azóta csak a nyugdíjas találkozók. 2004-ben ismét szívinfarktust kaptam, s emiatt már nem tudok úgy mozogni, mint korábban. Bottal járok, és segítség nélkül nem is mozdulok ki a lakásból. A fiaim visznek-hoznak a temetőbe, vagy máshova. Pedig még szeretnék elutazni a Tátrába, és szeretném meglátogatni a nagybátyámat Orosházán. A műszaki tevékenységemet befejeztem, mert úgy érzem, hogy nézeteim már nem elég korszerűek, és azt nem tudnám elviselni, hogy csak a korom miatt hallgassanak meg, majd a hátam mögött megmosolyogják az „öreget”. A gépészet és az elektronika fejlődését azonban ma is érdeklődéssel figyelem.

Hogy telnek a mindennapjaid? – Ötvenöt évig éltem házasságban. Ma egyedül élek Feleségem két éve agyvérzés következtében meghalt. Magamat ellátom, ahogy tudom, a gyerekeim takarítanak. Ebédet hozatok magamnak, kedvemre választhatok több menüből egy hétre előre. Két felnőtt fiam van és három lassan már felnőtt unokám. Hát így vagyok. Örülök, ha a volt izzósok felkeresnek, ha megtudok rólok valamit, de sajnos egyre kevesebben vagyunk.

Margit Ferenc

1945. szeptember 20-án született a Komárom-Esztergom megyei Tokodon. Hétgyermekes nagycsaládban nőtt fel. Középiskolai tanulmányait a Veszprémi Vegyipari Technikumban végezte. Érettségi után felvételt nyert a Veszprémi Vegyipari Egyetemre. 1969-ben diplomázott a Szilikátkémia és Technológia Ágazaton. 1983-ban, ugyancsak Veszprémben üvegyipari szakmérnöki diplomát szerzett, 2002-ben pedig sikerrel letette a középfokú angol nyelvvizsgát. 1970-ben feleségével együtt lépett be az Egyesült Izzóba. Első munkahelyén, az Üvegyártás Szakmai Főtechnológián üvegyártási technológusként dolgozott. A 70-es években fiatal mérnökként tevékeny résztvevője volt a Tungstram üvegyipari fejlesztéseinek, a Ribbon-, Vello- és keményüveg-gyártó sorok vásárlásának az USA-ból és Japánból. 1982-től a Budapesti Üvegyárban üzemvezető, főmérnök, majd gyáregységvezető. 1994-től a Budapesti Fényforrásgyár termelési főmérnöke. Ebből a beosztásból ment nyugdíjba. A vállalatnál eltöltött 43 év alatt részese, irányítója lehetett sok kimagasló technológia, új termék, gyártósor bevezetésének, nemcsak az üvegyártás, hanem a fényforrásgyártás területén is. A budapesti üvegyártás vonatkozásában kezdeményező és végrehajtó szerepet vállalt az üvegolvasztó-kemencék hatékonyságnövelést célzó fejlesztésében, az elektromos póttűtés alkalmazásának elterjesztésében, valamint a különböző vákuumtechnikai üvegek – pl. a sárga és az UV-üveg – saját gyártásának kidolgozásában és exportcélokra történő gyártásában, értékesítésében. A környező országokban számos – pl. poharak, hőpalackok előállítására szolgáló – Tungstram-gépsor átadását is végezte üvegyári

munkatársaival. A 70-es és 80-as években fejlődő és „egzotikusnak” számító országokba – Vietnámba, Indiába, Indonéziába, Zairébe, Marokkóba – is eljuttott, ahol üvegyárak telepítését, illetve gyártósorok vagy technológiák üzembe helyezését irányította. Vállalati munkája mellett több éven át tanított a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán üvegyártási és fényforrásalkatrész-gyártási ismereteket. Munkája elismeréseként többször kapott Kiváló Dolgozó kitüntetést, Vezetői Díjat. A legnagyobb elismerésnek azonban azt tartja, hogy a Magyar Tudományos Akadémián 1996 augusztusában, a Tungstram alapításának 100. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen század magával – mindazokkal, akik „sokat tettek a vállalat sikereiért” – ő is átvehette az arany emlékérmét. Két gyermeke és öt unokája van. 2013-ban, 68 éves korában ment nyugdíjba.

Lévén az elektroncsövek és a fényforrások búrójának anyaga is üveg, gyártásának tudománya a Tungstramban mindig is előkelő helyet foglalt el. Kiváló elméleti és gyakorlati művelői – köztük Apáti Attila, Jermendy Károly – tungstramos életműve mellé Margit Ferenc szakmai eredményei is méltán odasorolhatók. A beszélgetés elejére óhatatlanul odakívánczik az obligát kérdés: hogyan lesz valakiből éppen üvegyártási szakember?

1945. szeptember 20-án születtem a Komárom-Esztergom megyei Tokod községben, a család hatodik gyermekeként. Később, 1949-ben még egy öcsém is született, így hétgyermekes, nagycsaládban nőttem fel. A megélhetési környezet – a szénbánya és a Tokodi Üvegyár közelsége, amely utóbbi egyébként már akkor is az Egyesült Izzó beszállítója volt – további életemben is mély nyomokat hagyott. Mivel édesapám a bányászatnak még csak a gondolatától is eltiltott, így az üvegyártásra esett a választás, ami végigkísérte egész életemet.

A középiskolát Veszprémben, a Vegyipari Technikumban végeztem, majd érettségi után azonnal felvételt nyertem a Veszprémi Vegyipari Egyetemre. 1969-ben diplomáztam, természetesen a Szilikátkémia és Technológia Ágazaton. Mivel menyasszonyom – későbbi feleségem – is ott tanult és ott is végzett, Veszprémben, a Radiokémia Ágazaton, s az Egyesült Izzó éppen akkor pályázatot írt ki végzett vegyészmérnökök számára, nekünk természetes volt, hogy mindketten ide jelentkezzünk. Újpesten, a Váci út 77-ben, a Vállalati Főtechnológián kaptunk állást. Én az Üvegyártás, feleségem az Elektroncső Szakmai Főtechnológián.

Életünk nagy szerencséje, hogy a vállalat és a család érkei két fontos ponton találkoztak. Az egyik az volt, hogy a vállalat a hosszú távú fejlesztés érdekében lakástámogatással „kötötte meg” dolgozóit, és elkezdte

az „Izzó lakótelep” építését, ahol mi is lakáshoz jutotunk. A másik pedig az, hogy a vállalat akkori nagy formátumú vezetői felismerték a fényforrásgyártás vertikális fejlesztésének szükségességét, s állami támogatás segítségével üveg-, volfrám- és alkatrészgyártási csúcstechnológiák megvásárlására biztosítottak lehetőséget. Szerencsés időben érkezünk, s mindketten részesei lehettünk e nagyszerű, folyamatos fejlődésnek.

Számomra ezt az időszakot ismét csak két fontos dolog határozta meg. Az egyik a vezető, Jermendy Károly személye, aki motorja volt az üveggyártás fejlesztésének és egyben tanítómesterünk is volt. A másik a csapat: Lipták György, Gillay Endre (sajnos már nincs közöttünk), Fáby György – akik hozzám hasonlóan gondolkodtak az életről és a munkáról. Az is meghatározóan fontos volt – és erre, azt hiszem, méltán lehetek büszke, hiszen abban az időben ez keveseknek adatott meg –, hogy Japánban hetekig tanulmányozhattam a Nippon Electric és a Toshiba üveggyárainak működését.

A 80-as évek elejére alaposan megcsappant a fejlesztések lendülete; nemcsak a Tungstam, az egész ország pénzügyi gondokkal küszködött. A kilábalást a vállalat többek között az átszervezésektől, a profil diverzifikálásától várta, majd megoldásként jött a privatizáció. De jó szakemberekre szerencsére az amerikai tulajdonosnak is szüksége volt.

1982-ben az Üveggyártás Szakmai Főtechnológiáról átkerültem az Újpesti Üveggyárba, s mint üzemvezető, később főmérnök, majd gyáregységvezető irányítottam a gyár munkáját. Az itt eltöltött 12 évet az „életben maradás” érdekében végzett tudatos munka határozta meg. Új típusokat vezettünk be a fúvott és a préselt keményüveg-gyártás területén. A II. sz. kemencére honosított keményüvegbúra-gyártó gépsort telepítettünk, és exportcélokra is gyártottunk keményüvegbúrákat. Különböző kisméretű kemencéken speciális gyártási technológiákat vezettünk be UV-üvegek, sárga üvegek és elektronikai célú üvegek előállítására. Eközben külföldön többféle, itthon kikísérletezett és kipróbált üvegipari gyártóberendezést adtunk át, például pohár- és hópalackbetét-gyártó gépsorokat, ezzel is támogatva a vállalat gépágazatát. 1994-ben új fejezet kezdődött az életben, amikor Csákó József kezdeményezésére a GE-Tungstam teljes budapesti telephelyének termelésirányítását kellett átvennem. Először félelmetesnek tűnő, majd izgalmas, de mindenképpen felelős feladat volt számomra a

vállalat kereskedelmi hálózatát termékekkel ellátni, társgyárak, társüzemek alkatrészigényét biztosítani időben, jó minőségben. Nagyszerű dolog volt új munkatársakat megismerni, együtt dolgozni velük. Csákó József mellett Hermann Miklós, Bogár Attila, P. Kovács István, Juhász Emil, Ignácz György személyében új barátokra is találtam közöttük. Támogattak minden időben, és sokat tanultam tőlük. Pályám utolsó fázisában – termelésirányítói feladataim mellett – újra visszatértem az Üveggyár fejlesztéséhez. A vállalati szintű „Ravenna projekt” részeként az I.sz. keményüveg kemencére kapacitásbővítési célból 3. gyártóvonalat telepítettünk, ami biztosította a teljes gázkislülámpa-transzfer keményüvegbúra-igényét. Ha jól tudom, ma is üzemel.

Margit Ferenc nagyon büszke szintén vegyész-mérnök felesége szakmai sikereire és persze gyermekeire is, akik – talán nem véletlenül – a General Electric életpályamodelljeit követik.

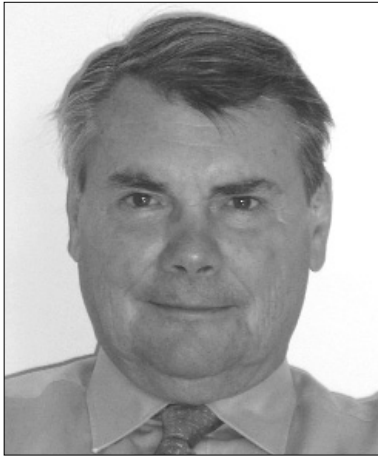
Közben tudatosan próbáltam építeni „tungstamos családomat” is. Két gyermekünk megszületése után feleségem az Izotóplabor vezetőjeként, majd vállalati sugárvédelmi vezetőként a gázkislülámpák gyártásához szükséges bizonyos izotópos alkatrészek előállításával, fejlesztésével foglalkozott. Később a Környezet-, Egészség- és Munkavédelmi Igazgatóság, a KEM-en a vegyszeti terület irányítója volt. Innen ment nyugdíjba 1999-ben – a sugárvédelmi munkája okán – kerkedvezménnyel.

Lányunk, Ágnes a New Yorki Állami Egyetemhez tartozó Oswego-i Egyetemen, azután a Budapesti Közgazdasági Egyetemen szerzett diplomát, majd a GE pénzügyi vezetőképzési programja (FMP) elvégzése után egy ideig a GE-Tungstamban dolgozott, jelenleg három gyermekét neveli. Férje, Phillip Marshall 4-4 évig a GE-Tungstam pénzügyi vezérigazgatója, majd elnök-vezérigazgatója volt.

Fiunk, György a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán diplomázott, és utána elvégezte a GE műszaki vezetőképzési programját (TLP). Jelenleg a GE Lighting minőségirányítási igazgatója. Két gyermekük van.

2013-ban, 43 munkával eltöltött év után nyugdíjba vonultam, amit „nem könnyen” veszek tudomásul még ma sem, bár a nagy családom, köztük 5 unokám mindig ad szép feladatokat. Sok időt töltünk a ráckevei nyaralónkban, ahol kertészkedni és horgászni szoktam. Szeretek koncertekre és sporteseményekre járni. Mindig akad több családtag is, aki elkísér.

Dr. Martin György

1942. március 24-én született Budapesten. Az Eötvös József Gimnáziumban végzi középiskolai tanulmányait, majd 1970-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi karán kap diplomát. Később külkereskedelmi szakjogászvizsgát, felsőfokú angol nyelvizsgát tesz, és elvégzi a Testnevelési Főiskola vízilabdaedzői karát. Első munkahelye, az Újpesti Dózsa vízilabdázójaként, a Belügyminisztérium. Az Egyesült Izzóba 1969-ben lép be, ahol külkereskedelmi üzletkötőként kezd dolgozni, majd jogi előadó lesz és játékos a Vasas Izzónak. Pályáját a Külkereskedelmi és Jogi Osztály, ezt követően a Jogi- és Iparjogvédelmi Főosztály vezetőjeként folytatja. A „Girozentrale-időszakban” ügyvezető igazgató, a vállalat értékesítését követően pedig mint általános ügyviteli- és jogi vezérigazgatóhelyettes, igazgatósági tag, mint a Tungstram Kereskedőház Igazgatóságának elnöke és több külföldi Tungstram-érdekeltség igazgatóságának, felügyelőbizottságának tagja dolgozik. A vállalatától, vezérigazgatóhelyettesként, 1994-ben jön el. Jelenleg az IMMOGAR Kft. ügyvezető igazgatója. Emellett több igen jelentős sportvezetői tisztséget tölt be: tagja a Magyar Olimpiai Bizottságnak és a Nemzetközi Úszósövetségnek (FINA), alelnöke a Magyar Nemzeti Sportszövetségnek és elnöke a Magyar Vízilabda Szövetségnek. Két házasságából három gyermeke van.

Magyarországon a vízilabda szent dolog. Abban nem ismerünk lefelé menő időszakot. Legfeljebb egy-egy kisiklást. Olimpiák előtt, mikor a várható aranyak számát latolgatjuk, így kezdjük: nyernek a pólósok, az egy. Dr. Martin Györgyöt várom a riportra. Keresem ma-

gamban arcvonásait az időben de hiába: a pólós az nem úgy ismert, mint a focista! Merthogy nyakig ott a víz, fölötte arc, plusz sapka. És a küzdelem heve sem a vonások rögzülését segíti a nézőben. Annyira legálábbis nem, hogy civilkén is könnyen megismerjék. Martin dr. a 70-es évek Vasas Izzójában játszott, azóta pedig – ahogy értesültem róla – már ő vezeti a „műhelyt”, amiből egyre-másra nyerő csapatok kerülnek ki. Olimpiát, meg világbajnokságokat nyerő csapatok. Amikor belép, megállapítom, hogy magassága, alkata, vonásai, egész lénye Christopher Reeve-re, a világsztárra, a Szupermen első és eddig legsikeresebb alakítójára emlékeztet.

Természetesen a póló volt előbb, hiszen vízilabdázni korábban kezdtem, mint jogot tanulni. Azután egy ideig egybeesett a kettő. Amikor bekerültem a Tungstramba, azaz az Izzóba, mint sportoló kerültem oda, de egy év után már a Kereskedelmi Igazgatóságon dolgoztam teljes munkaidőben. A többieknek nem volt kötelező bejárni a gyárba, pontosabban ezt akkor munkaidő-kedvezménynek nevezték, de mi, ketten, hárman úgy éreztük, hogy ez véges állapot, amiből majd tovább kell lépni, és már készítettük elő későbbi pályánkat. Az edzésekre elmentünk, de emellett volt komoly munkafeladatunk is. Én az arab országokkal foglalkoztam általában, de közvetlen területem Szíria volt. Nagy élményem az Aleppóban épített, kulcsrakész Tungstram-fényforrásgyár. Mindent gyártott: izzólámpákat, hozzávaló alkatrészeket, sőt, az üvegyár is a sajátjuk volt. Azzal a feltétellel vállaltuk ugyanis a garanciákat, ha tőlünk vásárolnak mindent.

Egy ilyen gyárértékesítési folyamatban mi volt a jogász szerepe? – Speciális helyzetben voltam: mint üzletkötő szerepeltem a „stáblistán”, de jogi képzettségemből következően saját témáim szerződéseit magam csináltam. Emiatt volt is időnként némi torzszalkodás a jogi osztállyal, mert nem szerettem mást közel engedni a „vadászterületükhöz”. Az utazási lehetőségek miatt, ami akkor valóságos értéknek számított, sőt elismerésnek. Viszont azzal, hogy meg tudtam csinálni a területemet érintő szerződéseket, egy munkaerő megspórolható volt.

Ugorjunk egy nagyot az időben, következzenek emlékei egy ugyancsak érdekes, izgalmas szakaszáról a Tungstramnak, nevezetesen a Girozentrale-dőszakról! Egy olyan privatizációs folyamat beteljesülésének része volt, ami messze megelőzte a korát: létrejött egy banki konzorcium, ami a Magyar Hitelbanktól megvásárolta a Tungstram részvények 49%-át, ami akkor Európának ezen a vidéken kuriózumnak számított. De az egyedülálló az volt, hogy 1989-ben a Tungstram Rt.-t igazi részvénytársasággá alakítottuk át, aminek a részvényeit el is lehetett adni. Mert korábban erről, illetve ilyenről szó nem lehetett, hiszen a részvények nem léteztek! Jogilag sem, és gyakorlatilag sem.

Ennek a háttérében jogi vagy gazdaságpolitikai fordulatot sejtetek. Vagy mindkettőt!

Egyik következett a másikkól: 1989-ben adták ki az új társasági törvényt, az azt megelőző a 30-as évekből datálódik, aminek volt egy olyan pontja, hogy a bizonytalan kintlévőségeket át lehet alakítani részvénytőkévé. A Magyar Hitelbanknak volt egy 5-6 milliárd Ft-os Tungsram-hitele. Ezt még a régi szabály szerint átalakította részvénytőkévé, és a kezdeti 270 millió alap-tőke a tranzakció következtében 6 milliárd 270 millióra emelkedett.

Az állam ezt a „koreográfiát” szó nélkül hagyta?

Az akkori pénzügyi vezetés nem ismerte fel a lehetőséget! Még akkor sem, amikor Demján úr felajánlotta, hogy az MHB befizeti a magyar állam tulajdonrészét! Nem tartottak rá igényt! Tehát, amikor a Girozentrale megvette a 49%-ot, a Magyar Hitelbank visszakarta befektetett tőkéjét és ugyanakkor megőrizte a vállalat többségi tulajdonát. Vagyis egy rossz hitelből több milliárd forintot kasszírozott. Talán hihetetlen, de ezt a „ziccert” hagyta ki a magyar állam.

Azt hallottam, hogy a GE először a kirendeltségek iránt mutatott vételi szándékot, és vegyesvállalatot létesített volna a Tungsrammal. Volt ilyen „kitérő”, vagy ez csak mende-monda?

Az utóbbi. Mert így nem igaz! A GE meg akarta szerezni a piacot, és felmérte, milyen komoly szellemi kapacitás van a Tungsramban. Nem abból indult ki, hogy megvegye az érdekeltségeket. Amerikából izzólámpát szállítani nem volt gazdaságos. Nem titkolt szándékuk volt, hogy az energiatakarékos fényforrások, a kompakt fénycsövek gyártását ide hozzák át. Meg is történt. Ez van Nagykanizsán.

Mennyire tudták, hogy mit vesznek meg? Tudtommal kutatások kerültek ide és szakemberek Amerikába vezető beosztásokba...

Alaposan előkészítették a dolgot. Nyugodtan állíthatom, mert minden tárgyaláson részt vettem, az elsőtől, az utolsóig. Pontosan tudták, mit vesznek meg, milyen szellemi és milyen anyagi értékek árát fizetik ki. Végig követtem, miket kértek, miket néztek meg. Lehetett érezni a megbeszélésekből, mi érdekli őket. Nagykanizsa már akkor központi helyet foglalt el terveikben, bár még nem volt olyan állapotban, mint most. Amióta a tranzakció megtörtént, Nagykanizsa lett a legnagyobb kompaktfénycső-gyár.

Sokan voltak hatással önre a 35 tungsramos év során a Tungsram-családban?

Általában minden olyan vezető, akire felnézhettem, akitől tanulhattam és minden munkatársam, akivel öröm volt együtt dolgozni. Mint például Szabó Zsigmond, a „varázsló”, aki mindig meglepett azzal, hogy exportált gépsoraink, például Indiában, Egyiptomban, sosem tudták az ígért mennyiséget hozni, csak addig,

amíg ő és emberei ott voltak. Vagy ha a fénycső színe nem felelt meg a várakozásnak Zsiga állított valamit itt, tekert valamit ott, és máris olyan lett, amilyennek kellett lennie. Mindenki csak állt, és csodálkozott. Most borász.

Aztán beszélgettünk a Tungsram Kerekedőház gépkecsival ellentételezett barterüzleteiről, az akkreditív rendszerű banki elszámolásról, amit az amerikaiak nem akartak átvenni, az energiatakarékos fénycső lényegéről. Meg az írországi gyáralapításról, majd ugyanannak felszámolásáról, amelyben a folyamat mindkét oldalát ő csinálta végig.

Az egész egy téveszmén alapult: voltak, akik azt gondolták, hogy ha az EU-n belül létrehozunk egy gyárat, akkor az egész Tungsram élvezni fogja az EU-n belül gyártók státuszának előnyeit. Ugyanakkor speciális izzót gyártott, kiszámították, mennyi kell ahhoz, hogy gazdaságos legyen. Csak elfelejtették, hogy az egész világ igénye a fele sincs annak, amennyit az üzem termel. Rövid idő múlva hegyekben állt a gyertyaizzó. A gyártó részt felszámoltuk, a kereskedelmi tevékenység megmaradt. Akkor még az ország legfelső vezetése nem hitte, hogy egy magyar vállalkozást fel lehet, illetve fel kell felszámolni, ha veszteséges.

A vízilabdával kezdtük, befejezés gyanánt illő talán visszatérnünk hozzá. Annál is inkább, mert vannak, akik a Nagy Üzletet jelentő csapatsportágak, a jégkorong és a kosárlabda előretörését jósolják például a vízilabdával és röplabdával szemben.

Meggyőződésem, hogy ettől nem kell tartanunk. Mert a NOB valóban csökkentésre készül, de két sportágban emelte a létszámot. Ebből az egyik a vízilabda, a női torna bekapcsolásával, miközben vívásban a fegyvernemek csapatszerényeit már meg is szüntették.

Jelenleg a sportban, pontosabban a vízilabda sportágban betöltött szerepén kívül mivel foglalkozik ma dr. Martin György? – Van egy befektetési vállalkozásom. A cég ingatlanokat vesz és készít elő széles skálájú hasznosításra. Szállodától a golfpályán és halastavon át, egészen a bányáig.

Egy kis póló valamelyik uszodában? – A vizet utálom az időközben jött fülproblémám miatt. Valamikor elég jól kezeltem a labdát és a vizet. Ma már nem, és ezt nem akarom, hogy lássák. Van helyette az utazás, a tenisz, a szauna, a kertészkedés.

Golfpályát említett. A golfolás nem tartozik közéjük? Hihetetlen, de igaz: egy átlagos útó 100 ezer forint, az éves tagsági díj 250 ezer. Sosem lesz tömegsport. Én is kihagyom.

Nem sokkal e sorok véglegesítése előtt érkezett vissza Athénból, az olimpiáról, ahol a zárónapon is felcsendült a magyar himnusz. Csapatunk, az ő és szakembertársai által kialakított és menedzselte magyar vízilabdaválogatott tiszteletére.

Mádi Péter

1953. április 15-én született Hajdúböszörményben. Általános iskolai tanulmányait helyben végezte, majd szerszámkészítő szakmát tanult. 1967-től 1973-ig – egyetemi tanulmányai elkezdéséig – szerszámkészítőként dolgozott az Izzó jogelődjénél, a Hajdú-Bihar Megyei Finommechanikai Vállalatnál. 1978-ban okleveles gépészmérnökként végez, Miskolcon. Izzó-ösztöndíjas lévén az Egyesült Izzó Hajdúböszörményi Alkatrészgyárába kerül. 1980 és 1999 között különböző vezetői munkakörökben dolgozott Hajdúböszörményben, majd 1999-ben gyárigazgatói kinevezést kapott Budapesten, a Gépdíviziónál. A GE-Tungsramnál 2003-ban szűnt meg a munkaviszonya.

A vállalat huzal- és spirálgyártásának vidékre történő telepítésekor figyeltek fel a telepítést irányító vezetők a határozott, megnyerő modorú kezdő mérnökre, aki az akkor kapott bizalmat a későbbi évek során számos vezető pozícióban végzett munkájával bőségesen visszafizette a vállalatnak, utolsó megbízatásaként a GE-Tungsrám Gépdívizíójának igazgatói székében.

Péter, meséld el bevezetőként sikeres tungsramos karriered első lépéseit! Hogyan kerültél az Izzóhoz?
A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen folytatott tanulmányaim 5 éve alatt az Izzó ösztöndíjasa voltam. Ebből automatikusan adódott, hogy a diploma megszerzése után, 1978-ban ide jöttem dolgozni. Első munkahelyem – még az egyetemi évek előtt – nem az Izzó volt, hanem az Egyesült Izzó Hajdúböszörményi Alkatrészgyárának jogelődje, a Hajdú-Bihar Megyei Finommechanikai Vállalat, ahol szerszámkészítőként fizikai munkát végeztem.

Az egyetemet követő első izzós éveimben üzem-mérnökként dolgoztam. Üzemi folyamatok szervezésével, szerszámok, segédeszközök tervezésével foglalkoztam.

1980 és 1987 között munkaszervezési osztályvezetőként igen sikeresen oldottunk meg számos embert próbáló feladatot. Először is egy új, elsősorban üzemi és munkaszervezési feladatok végrehajtására szakosodott osztályt kellett kiépíteni és működtetni. Később ehhez az osztályhoz csatolták az informatikai tevékenységet is. Elsősorban a termelés támogatása volt a feladatunk. Lokális hálózatot építettünk és működtettünk.

A Hajdúböszörményi Alkatrészgyár a nyolcvanas években rohamos fejlődésnek indult. Mennyiben voltál ennek a gyári sikernek részese?

Valóban, az Alkatrészgyár évről-évre fejlődött. Ez egy fiatal mérnök számára nagyszerű feladat volt mind szakmai, mind egzisztenciális szempontból. Az igazán vonzó az volt, amikor hozzákezdtünk a vákuumtechnikai gépek fejlesztéséhez, majd gyártásához. Ennek eredményeként az általunk tömeggyártásban előállított volfrámhuzalok, elektródák és spirálok gyártóberendezéseit és gépeit is már mi gyártottuk. Megtremtettük a vákuumszivattyúk fejlesztésének és gyártásának hajdúböszörményi feltételeit is, és a gyártást Budapestről le is telepítettük. Gépgyártási tevékenységünk odáig fejlődött, hogy már exportra is termeltünk.

A vidéki ipartelepítés az alkatrészgyártások esetében is végbement. Milyen volt a telepítést követően a gyár és a központ kapcsolata?

Egyértelműen jó volt, hiszen a Kutató Intézzel és a budapesti fejlesztőkkel állandó kapcsolatban maradtunk. Azokon a területeken, amelyeken önállóak voltunk, ott természetesen önállóan láttuk el a K+F feladatokat is. Elég hamar felismertük, hogy ott, ahol a budapesti kollégák talán nem voltak elég készségesek vagy rátermettek a szakmai, üzemi tudásuk és gyakorlatuk átadásában, magunknak kell agresszívebbeknek lennünk. De általában sikeresek voltak a budapesti betanítási programok, és ennek is köszönhető az, hogy viszonylag rövid idő alatt, zökkenőmentesen lezárulhattak a telepítések.

1987-től a gyár főmérnöke voltál. Ekkor már egy kiteljesedett gyári, szakmai tevékenységi kör műszaki irányítását láttad el. Utólag milyennek értékeled ezt az időszakot?

Igen sikeresnek. Akkorra már az ágazati összevonás eredményeként a hajdúnánási és a budapesti üzemek is a Hajdúböszörményi Alkatrészgyárhoz tartoztak. Hatalmas volt a feladat, de minden vonatkozásban

eleget tettünk az elvárásoknak. Jó csapat volt a miénk, élén egy olyan sikeres és nagy tudású vezetővel mint dr. Csedreki László. Ő volt a legnagyobb hatással rám és a pályafutásomra. Egyfajta elismerése volt a gyári kollektívának az, hogy a kilencvenes években már szerepet kaptunk több technológiai transzfer megvalósításában is az USA-ból és Angliából.

Tungsramos pályád betetőzéseként 1999-ben kineveztek a szervezeten belül összevont Vákuumtechnikai Gépgyár és Győri Gépgyár igazgatójának.

Amikor én gyárigazgató lettem, ez a két gyár már jóval kisebb termeléssel és létszámmal dolgozott, mivel a korábban nagy arányú gépexportot a GE korlátozta. Ennek logikus következménye volt tehát a két gyár közös irányításának megvalósítása egy divízió belül. A kiesett exportot a GE-ben jelentkező beruházási feladatok megoldásával igyekeztünk pótolni.

A munkahelyváltás együtt járt a család Budapestre költözésével. Hogy kerültetek végül Veresegyházra?

Annyira „vidéki” maradtam, hogy eszembe sem jutott Budapestet lakni. Így választottuk Budapest közeliségében az elmúlt évtized alatt egyébként hatalmas fejlődésen átesett Veresegyházat, és ott építkeztünk.

Sorolj fel néhányat tungsramos sikereid közül. Melyek voltak a legnagyobb kihívások?

Az első nagy siker – persze kiváló munkatársaimmal együtt értük el – a helyi számítógépes hálózat kiépítése volt 1985-ben a termelési folyamatok támogatására. Az akkori technikai eszközökkel (TPA 70, Commodore 64) mások is szinte technikai bravúrnak könyvelték el. A másik talán a hajdúböszörményi gépfejlesztés és gépgyártás megteremtése, majd működtetése. Ezzel a gyár a vákuumtechnikai alkatrészgyártó gépek gyártóbázisa lett tungsramos belső igények és exportfeladatok kielégítésére. A VTG-ben pedig számos új gépsor (T5, H7, D2, Helical stb.) megépítése és a sikeres gyári auditok (ISO 14001, ISO 9001-2000, Global Star).

Ezek az eredmények nem pusztán bizonyítási vágyból adódtak, rá voltunk kényszerülve a hatékonyság folyamatos javítására.

A mostani munkahelyed, a Pikopack Rt. a szakmai és a vezetői ambícióid csúcsa, vagy további változásokat is tervezel?

2003. december 1-jétől kerültem a Pikopack Rt.-hez, ahol a vezérigazgató termelési és műszaki helyettese vagyok. Számos hatékonyságnövelő projektet irányítok, amelyekhez hasonlókat a Tungsramnál többször is végigcsináltam. Tungsramos ismereteim, tudásom birtokában kellő erőt éreztem a váltáshoz és a jelenlegi feladatok ellátásához. A cég egyébként 100%-ban magyar tulajdonú, két telephelyen, 600 fővel dolgozunk.

Hogyan emlékszel vissza a tungsramosok nagy családjára? Továbbra is a családhoz tartozónak érzed magad?

Egyértelműen, hiszen nagyon sokat köszönhetek volt cégemnek. Mind szakmai, mind pedig emberi vonatkozásban erősen kötődöm még ma is a Tungsramhoz.

Gyermekeid orvosnak készülnek. Ez kinek a hatására alakult így?

Nagyon egyszerű a válasz: a feleségem gyógyszerész. Miközben én a céges munkákkal voltam elfoglalva, addig a feleségem foglalkozott a gyerekek nevelésével. Az ő hatására választották az orvosi hivatást. Egyik gyermekünk már végzett orvos, másik kettő most jár az orvosi egyetemre.

Szabadidős kikapcsolódásod?

Természetkedvelő vagyok. Ha tehetem, sokat kirándulok családommal, de szívesen pihenünk a Tisza parti házukban is, és gyakran horgászom a Tiszán.

Mádi Péter még ha akarná, se tudná könnyen elfelejteni a Tungsramot, a GE-Tungsramot, a céget, amely egész eddigi pályáját alapvetően meghatározta, hiszen lakóhelyén, Veresegyházon naponta találkozhat a jelenlegi tulajdonos General Electric két másik magyarországi gyárával: a repülőgépmotorok alkatrészének javításával foglalkozó kisebb gyárteleppel és az óriási turbinagyárral. Talán nem is tudják a két gyárban, hogy milyen jó nevű szomszédjuk van...

Mály István †

1944. december 30-án született Kelenföldön. Az általános és középiskolai tanulmányait Budapesten végezte. Sikertelen egyetemi felvételi után segédmunkásként dolgozott, majd katonai szolgálatot teljesített. Ezt követően műszerész szakmunkás lett, majd munkája mellett a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán üzemmérnöki diplomát szerzett. Ekkor az Elektrotechnikai Vállalatnál dolgozott. Számítástechnikai karrierjét Lipcsében folytatott tanulmányaival alapozta meg. 1974-ben került az Egyesült Izzóhoz, a Számítógép Központba. Elvégezte a SZÁM-ALK Számítástechnikai Rendszerszervező szakát. A Szervezési Főosztály vezetője, majd átszervezés után igazgatója lett. 1998-ig volt a vállalat állományában. Jelenleg a Budapest Bank operációs vezetője.

Azon kevés vezetők egyike, aki fizikai munkából, jórészt szorgalmának köszönhetően és önképzés útján sikeres vezető pályát futott be, és jelenleg is vezető beosztásban dolgozik. Kreatív, igazi csapatépítő alkat. István, mindig reál érdeklődésű ember voltál?

Igen, ez mindig jellemző volt rám. Keresztapám órásmester volt, ő vezetett be a rádióamatörködés rejtelmeibe. Detektoros, majd később tranzistoros rádiókat építettünk. Már általános iskolásként erős volt bennem a műszaki érdeklődés. Ezért próbálkoztam a villamosmérnöki pályával, de sikertelen egyetemi felvételi után végül is a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán szereztem üzemmérnöki diplomát.

Írod az önéletrajzodban, hogy a főiskolás évek után az Elektrotechnikai Vállalatnál, majd az Irodagéptechnikai Vállalatnál dolgoztál.

Igen, először műszerész szakmunkásként, a főiskola

elvégzése után pedig labormérnöként. A cég profilja TV-adók gyártása volt. Munkám mellett a német nyelvtanulás volt a hobbim. Ezt „von zu Hause”, otthonról hoztam magammal, nevelőszüleimmel gyakran beszélgettünk németül.

Az Irodagéptechnikai Vállalathoz úgy kerültem 1972-ben, hogy a cég karbantartó mérnököket keresett. Jelentkeztem, és felvettek. Nagyon boldog voltam, hogy számítógép közelében lehettem. Ezt követően 2 évig Lipcsében tanultam a számítógépek javítását. Tulajdonképpen ekkor kezdődött a számítógépes karrierem. Igen jó csapatba kerültem. Minden nap tanultuk a szakmát meg a nyelvet is. Aztán későbbi nejem is kiköltözött egy időre Lipcsébe, miután őt is vonzotta ez a szakma meg Németország. Összeházasodtunk, családot alapítottunk.

1974-ben kerültél az Egyesült Izzóhoz. Miért a váltás?

Akkoriban kezdett az Izzó számítógépes szakembereket keresni. Azon túl, hogy szakmailag is vonzóan találtam, lakást is kaptunk, ami nekünk, kétgyermekes családnak igencsak nagy dolog volt. Feleségem szintén az Izzó dolgozója lett. A Számítógép Központba kerültem, ahol nagyon sokat dolgozva és tanulva igazán élveztem a feladatot és a csapatmunkát.

Annak idején még nem igazán látszott a számítástechnika ilyen óriási előretörése. Lehetett egyáltalán sejteni a jövőbeni felhasználási lehetőségeket?

Akkor még nem igazán. Egy viszonylag elszigetelt világ volt a miénk. Az én karrieremnek az akkori fázisa is erről szólt. Össze voltunk zárva egy számítógéppel, rendész ült a bejáratnál, nehogy oda bárki is bemessen. Tonna számra gyártottuk a riportokat, az adatok, az eredmények, a számítások mind-mind papíron voltak rögzítve. Sokszor gondoltunk arra, hogy a riportokat talán senki sem fogja elolvasni.

Akkor hogy' érezted, a számítástechnika felé fordulásod nagy „kanyar” volt az életedben?

Először semmiképpen sem, hiszen a kezdet abszolút „műszaki” vonal volt. Látható, követhető volt az út a rádió- és TV-technikától a számítógépek felé. Az volt a dolgom, hogy kitanuljam, hogyan működik az adott berendezés, és ha elromlik, megjavítsam.

Az igazi „kanyar” 1981-ben jöhetett volna létre, amikor az Izzónak esélye volt 2 db korszerű IBM-számítógép beszerzésre, de sajnos a várt és beígért OMFB-támogatás elmaradt. Pedig a lelkes és hozzáértő csapat komoly előkészületeket tett a gépek fogadására. Rendelkeztünk ugyan egy szocialista relációból származó számítógéppel, de mindannyian tudtuk, hogy a berendezés nem üzembiztos, és az alkalmazása is korlátokba ütközött.

Egyáltalán kinek szolgáltatott adatokat? Kitől kaptatok és kinek adtatok?

Legnagyobb részt a termelés kapta az adatokat. Az igazság az, hogy jórészt mi magunk találtuk ki – „jó lesz ez, kell ez majd neked” alapon. Eleinte igen kezdetleges megoldásokkal próbálkoztunk. Volt egy „híres” programunk, az ún. rétegsoros lefejtés. Az alkatrészgyártások valóban jól tudták volna használni, de rendkívül lassú volt, így nem értük el a várt eredményt. További munkánk főleg bérezéssel, számvitellet és raktározással kapcsolatos kimutatás-készítés volt. A kereskedelmi területre nehéz volt betörnünk adatszolgáltatásainkkal. Ott minden a hagyományos módon történt, mind a programozás, mind pedig a raktári készletek kezelése, lehívása. Lassan bár, de végül ott is csatát nyertünk.

Voltak, akik azonnal partnerek lettek. Voltak, akik úgy érezték, hogy „csöbe akarjuk húzni” őket azzal, hogy kimutatunk róluk olyasvalamit, amit ők nem akarnak. Szóval nem volt egyértelmű a munkánk vállalati fogadtatása. Ma is igaz az, ami már akkor is ismert volt, hogy a felső vezetés abszolút elkötelezettsége és példamutatása szükséges a számítástechnika eredményességéhez. Ha a felső vezető nem tartja fontosnak a számítástechnikusok munkáját, akkor az lesz a helyzet, ahogy a régi vicc is lefestette: „Hogy néz ki egy számítástechnikai projekt, milyen lépésekből áll? 1.Lelkesedés, 2.Csüggedés, 3.Elkeseredettség, 4.Bűnbak-keresés, 5.Végül kitüntetések mindazoknak, akik nem vettek részt benne.” Valahol ez a szakmában jelenleg is benne van.

Sokat változott azóta a világ, felgyorsult az élet. Számítástechnika nélkül nem is lenne kezelhető sok fontos funkció, s ez igaz az élet bármely területére. A néhai csúcspot jelentő Commodore 64 ma már muzeális tárgy, pedig a kezdetekben milyen nagy kincs volt! Főleg azok számára, akik Bécsben féláron szerezheték be, itthon pedig tízszeres áron árulták. Ugyanakkor a magyar kreativitás csodákat művelt ezekkel a gépekkel, jó példa erre a Hajdúböszörményi Alkatrészgyárunk, ahol egy lelkes mérnökőrgárda igen komoly eredményeket ért el használatával annak idején.

A nyolcvanas évek első felében, közepén, miközben a Tungsram életében is jelentős változások voltak, a te megbízatásod is változott.

Ekkor már kiléptem a hagyományos hardveres szerepkörömből, és egyre inkább orientálódtam a szervezés – a folyamatok és rendszerek – irányába. Elvégeztem a

SZÁMALK Számítástechnikai Rendszerszervező szakát. Közben a cég vezetésében is változás következett be, Demeter Károly lett a Tungsram vezérigazgatója. Ekkor lettem a Szervezési Főosztály vezetője, majd igazgatói kinevezést kaptam. Később, 1985-ben végre komolyabb számítógépet is vásárolhattunk. Az akkori vezetés még jobban támogatta azt a törekvésünket, hogy az általunk nyújtott szolgáltatás valóban feleljen meg a vevő elvárásainak. Ma ezt úgy hívjuk, hogy a „vevő hangja”. Ezzel nagyon sok partnert tudtunk magunknak szerezni, miközben a számítástechnikai szolgáltatásunk is jelentősen változott.

Írásodban említed, hogy vezetői beosztásod révén részt vettél különféle átvilágítások készítésében, főleg amikor már előkészületben volt a Tungsram privatizációja.

Ez az időszak a 80-as évek második felében volt. A Szervezési Főosztály ún. „facilitátori”, vezénylő-összehangoló szerepet töltött be a szakmai képviselők mellett. Igazi team-munka volt, sok nehéz és addig ismeretlen feladatot kellett megoldani.

1990 után a Tungsram történetében jelentős változás következett be a General Electric idejüvetelét követően. Ez a változás a te munkádban is jelentős fordulatokat eredményezett.

Valóban. 1990-ben az első család voltunk, aki kimehetett az USA-ba, 2 évre. Én a GE Lighting központjában dolgoztam, gyermekeink ott jártak iskolába, feleségem pedig gondoskodott rólunk. Mindnyájan sokat kaptunk ettől a 2 évtől. Azt követően jöttek az újabb kinevezések és az érdekesnél-érdekesebb szakmai feladatok. De ez már egy másik történet.

Mály István nagyon szerényen ugrik át az „érdekesnél-érdekesebb szakmai feladatok”-on. Pedig ezekről is sokat mesélhetett volna.

Hazatérése után alelnökként az informatikai ágazatot irányította, később évekig dolgozott csapatával a GE-Tungsram fényforrásainak vevőcsalagató, új köntösnén, a teljesen megújított csomagolódobozok tervezésének, vevői-kereskedői tesztelésének, gyártásának megszervezésén. A GE-Tungsram Szponzorálási Bizottságának elnökéként pedig felügyelte a vállalat ilyen célokra minden évben elkülönített pénzkeretének igazságos elosztását – sok hátrányos helyzetű embertársunk életkörülményeinek javítására, oktatási, kulturális célokra.

Mennyei Sándor

1949. október 13-án született Győrött. A győri Jedlik Ányos Gépipari Technikum gépjáratástechnológiai tagozatát kitűnő minősítéssel végezte. A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen szerzett mérnöki diplomát 1973-ban. 1981-ben szerszámszerkesztő és -gyártó szakmérnöki diplomát szerez. Az Izzóhoz 1978-ban került, és 1993-ig a Győri Kisalföldi Gépgyár volt a munkahelye. Izzós pályafutása során műszaki fejlesztési csoportvezetőként, majd főtechnológusként, 1984 és 1993 között pedig gyárigazgatóként dolgozott. 1993-tól más cégeknél különböző vezetői beosztásokat töltött be. 1994-ben saját mérnökirodát alapított, amely a mai napig működik. Jelenleg a Nypro Hungary Kft.-nél gyárigazgató. Kommunikációs szintű angol és tárgyalóképes német nyelvtudással rendelkezik. 1986-ban a Gépipari Tudományos Egyesület elnökségi tagjává választották.

Lendülettel teli, határozott egyéniség. Mindig mérnök-ként, konstruktórként, technológusként végezte munkáját, bármilyen beosztásban is dolgozott. Rendkívül konstruktív, igazi alkotó típus.

Milyen volt az Izzóhoz tartozni a kezdet-kezdetén? Milyen volt a beilleszkedés?

Nem jelentett problémát a kezdet. Én elsősorban mérnöknek vallottam magamat és csak másodsorban vezetőnek, mert az csak egy beosztás. Teljesen mindegy volt számomra, hogy milyen beosztásban dolgoztam. Pályafutásomat a SZIM Győri Gépgyárában kezdtem. Azért említem ezt meg, mert ott olyan szakmai nevelést kaptam, amely végigkíséri az egész pályafutásomat. Komoly berendezéseket gyártottunk. Azt követően egy évet dolgoztam a RÁBA Rt.-nél, de

ott már nem éreztem jól magam. Édesapám is ott dolgozott, és számára érthetetlen volt, hogy mit nem szeretek annál a hatalmas cégnél. Megjegyzem, a RÁBA a város egészségére meghatározó jelentőséggel bírt, ennek ellenére nem volt vonzó számomra.

Ezután kerültem az Izzó Kisalföldi Gépgyárához. A gyár akkor már 3 éve tartozott az Izzóhoz. Elődje a nagy múltú Mezőgazdasági Gépgyár volt, amelyre az alulszervezettség, a korszerűtlen termékek gyártása volt igazán jellemző. Az Izzóhoz való csatlakozás tette lehetővé a gyár felemelkedését. Ehhez persze kellett egy jó csapat is.

Tanúja, részese és irányítója voltam annak a folyamatnak, amikor egy uborkaválogató szalagból eljutottunk oda, hogy később az összes tungsramos gépsor adagoló- és szállítórendszerét mi fejlesztettük és gyártottuk, vagy a sonkaprésztől hogyan vezetett az út a gyorsprés gyártásáig. A legfontosabb dolognak azt tartottam, hogy még vezetőként sem szakadtam el az aktív szerkesztési munkától. Ez a szemlélet még ma is jellemzője a munkámnak.

Milyen termékeket gyártottak a nyolcvanas években?

Elsősorban élelmiszeripari gépeket, mellette szállítószalagokat, majd szállítórendszereket. Igen szoros szakmai kapcsolatban voltunk a konzervgyárakkal, minden igényüket kielégítettük. Később egyre inkább szakosodtunk a fényforrásgyártó gépekhez kapcsolódó gépegységek, automaták gyártására – üvegcsőhúzó gépekre, spiralizáló gépekre és különféle adagoló szerkezetekre. Voltak különleges gépjáratás-technológiai megbízásaink is. Ilyen volt például a váltópályák gyártása. Nem volt egyszerű feladat, de megoldottuk.

Mi jellemezte a későbbi termék-összetételt?

Mint említettem, egyre több feladatot kaptunk az alkatrész- és fényforrásgyártó gépsorok kiegészítő egységeinek gyártására. Ugyanakkor biztosított volt számunkra egyfajta szabadság ahhoz, hogy másfajta gépek gyártását is vállaljuk – a fémsajtoló gépek, földmunkagépek, acélszalakító sorok tartoztak ide. Ezekből a termékekből évekre előre volt megrendelésünk. Nagyon jó kooperációs partneri kapcsolataink voltak abban az időben. Később már erősen korlátozták számunkra a Tungstram profiljától idegen termékek gyártását, és egyértelművé vált számunkra az, hogy kizárólag fényforrásgyártó gépek gyártására kell szakosodnunk.

Milyen volt Győrött, a RÁBA közelségében élni? Jelentett valamilyen előnyt Nyugat-Európa közelsége, vagy egyáltalán az, hogy valaki a Dunántúlon dolgozhatott?

Kétségtelen, hogy a nyugati határhoz közel élni nem ugyanolyan, mint az ország keleti felén. Az ország fej-

lődésében meghatározó jelentőséggel bír jelenleg is a dunántúli térség. Az is tény, hogy a RÁBA rendkívül nagy húzóerőt jelentett mind szakmailag, mind pedig egzisztenciálisan. A győriekre egyébként is jellemző, hogy az emberek gondolkodásában, magatartásában felismerhető egyfajta egészséges igényesség saját magukkal, munkájukkal, egész életvitelükkel szemben.

Milyen volt akkor a tungsramos közösség?

A Tungsram az a „műhely” volt, ahol voltak tapasztalt kollégák, akiktől szakmai, kereskedelmi és vezetői ismereteket is lehetett tanulni. De talán a legnagyobb erő az volt, hogy tudtuk, hogy egy ilyen csapatba tartozunk. Rendkívül nagy elismerést jelentett számomra az, amikor Demeter Károly elnök-vezérigazgató 34 éves koromban gyárigazgatónak nevezett ki, és akkor én voltam a „legkisebb” a csapatban.

Munkámhoz minden esetben megkaptam a kellő támogatást és segítséget, elsősorban Nagy Lajos, Vigh Károly, Horváth Pál Zoltán nevét említeném. Győrtől a legtöbb segítséget és támogatást Kovács Róbert főmérnöktől kaptam, és állíthatom, hogy így együtt európai színvonalú géppgyárat hoztunk létre. Fontos és meghatározó volt Gábor András elnök-vezérigazgató irányítása, munkája abban a vonatkozásában, hogy azonos szintre emelte és közel hozta egymáshoz a Tungsram gyárait, szervezeteit. A legkedvesebb partnereim a Tungsramból a Termelési Igazgatóság, a Fővállalkozási Iroda munkatársai voltak.

Mint ízig-veéig mérnököt a részletek érdekelték, vagy a végeredmény?

Mindig a végeredmény. Teljesen mindegy volt és az ma is, hogy milyen csapattal dolgozom. Érték a csapatépítéshez, és rám is nagy hatással vannak az eredményesség szempontjából fontos húzóemberek. Gépészként meghatározó számomra a konstruktivitás, az ilyenfajta gondolkodás és feladatmegoldás. A mai gépészmérnökökből pont ez hiányzik. Számítógépen dolgoznak, ugyanakkor szabadkézzel nem tudnak még egy csavart sem lerajzolni.

Szép emlékü esetek, élmények?

Csak felsorolássszerűen: az üvegfejú lámpák gyártó-

sorának átadása Kínában, az egyiptomi közepes teljesítményű (KT-) fénycsőgyártó sor szerződésének aláírása, a moszkvai útjaim, hogy hogyan zárunk sikeres évet Záhonyban Kisvárda segítségével...

Most milyen területen dolgozik, mivel foglalkozik?

1993-ban – miután elhagytam a tungsramos kollektívát – a Transelektronál dolgoztam szakértőként, majd 1994-ben saját mérnökirodát alapítottam, amely a mai napig működik. Ezenkívül foglalkoztam tanácsadással, de aktív munkát végeztem a KÜHNE Mezőgazdasági Gépgyár Rt.-nél mint vezérigazgató, a Philips Components Kft.-nél mint termelési vezető, vagy a SHINWA Precision Hungary Kft.-nél ugyancsak gyárigazgatóként. Jelenleg a Nypro Hungary Kft. nagyigmándi gyárának vagyok az igazgatója. A NOKIA egyik beszállítója a mi gyárunk. Mobiltelefonok elő- és hátlapjainak festését és szerelését végezzük. Napi 100 000 darabos kapacitással termelünk. Igen jól hasznosíthatom a tungsramos gyakorlatokat, tapasztalatokat például a szerelési műveletek automatizálásában.

Kapcsolat a szakmával és a volt kollégákkal?

A géppgyártással mint szakmával a mai napig is igen közeli a kapcsolat. A vákuumtechnika megjelenik a jelenlegi szereléstechinikai gyártási tevékenységeinkben is. Volt munkatársaimmal – főleg a győriekkel, de azért más tungsramos kollégákkal is – hol szorosabb, hol lazább a kapcsolat.

Befejezésül valamit a magánemberről...

Feleségem a megyei könyvtár helytörténeti részlegét vezeti. Fiam jogász, de nincs messze a technikai dolgoktól sem. Hobbim az utazás, a sport és a zene.

Mennyei Sándor kereken tizenöt éves tungsramos múltja minden bizonnyal meghatározó lesz további pályáján is. Nem kis büszkeséggel említi meg a „legszebb emlékek” között a Tungsram Győri (Kisalföldi) Géppgyárának igazgatójaként akkoriban megfogalmazott kérdést: Van-e még egy olyan gyár a földön, ahol tudnak üvegcsövet, műanyagcsövet és acélcsövet is gyártani, mint mi? A mai választ nem tudom, de hogy akkor nem volt más, csak az övék, az biztos.

Mészáros István

Mészáros István 1945-ben született a Nógrád-megyei Mohorán. 1963-ban érettségizett a miskolci Gábor Áron Kohó- és Őntőipari Technikumban, egyetemi tanulmányait pedig állami ösztöndíjjal a Moszkvai Acél- és Ötvözetek Egyetemen végezte 1963 és 1968 között. Volfrámgyártással kapcsolatos diplomamunkájának megvédése után a Tungstram Volfrám-Molibdén Laboratóriumában kapott fejlesztőmérnöki munkát dr. Neugebauer Jenő mellett. 1975-ben Demeter Károly frissen kinevezett műszaki igazgatóhelyettes bevonta a fényforrás célú volfrámhuzalok minőségének javítását célzó munkákba. Ennek keretében döntött a vállalat úgy, hogy korszerű gyártástechnológiai berendezéseket és gyártási know-how-t vásárol a japán Toshiba cégtől. 1977-ben telepítési főmérnöki megbízást kapott az új gyártóvonal fogadására és beüzemelésére. A gyártóvonal 1980 végén sikeresen megkezdte az üzemszerű munkát. Közben, 1978-ban „átigazolt” a Volfrámgyárba, ahol 1981-ben általános főmérnöki kinevezést kapott. 1983-ban Demeter Károly – már vezérigazgatóként – megbízta egy vállalati szintű Fém Alkatrész Fejlesztési Önálló Osztály létrehozásával. Vezetésével az új osztály 1983 és 1995 között a többszöri szervezeti módosítások mellett is eredményesen működött – 1990 után már szoros együttműködésben az amerikai társszervezetekkel. 1995-ben megbízást kapott a GE Cleveland-i Fém Fejlesztési Osztályának vezetésére. 1998-ban, megbízatásának leteltével hazatért és folytatta fejlesztési tevékenységét. 2009-ben, 64 éves korában ment nyugdíjba. 2000-ben az elsők között kapta meg a „Principal Engineer” kinevezést, amelyet a vállalat a műszaki fejlesztés területén kiemelkedő eredményeket elérő

szakemberek elismerésére hozott létre. Munkásságáért egyszer kapott állami és háromszor vezérigazgatói kitüntetést, megkapta a „Kiváló Újító” és a „Kiváló Feltaláló” arany medált és a Tungstram alapításának 100-éves jubileuma alkalmából adományozott arany emlékérmét is.

Úgy érzem, Mészáros Istvánból kellőképpen felkészültem, amikor ismét elolvastam a Fizikai Szemlében 1992-ben megjelent „Volfrám-kutatás Magyarországon” című cikkét. Önmagában már az is minősít, ha egy ilyen rangos tudományos/műszaki fórum helyet ad a közlésre, mintegy elismerve egyúttal azt is, hogy a cikk szerzője besorolt a nagy „volfrámos elődök” – Just Sándor, Hanaman Ferenc, Túry Pál, dr. Neugebauer Jenő – közé.

Mondd, Pista, mennyire kellett felkészültnek lennie a Tungstramnál annak, aki a volfrámgyártásban érvényesülni akart?

Amikor végzés után felvételt nyertem a Demeter Károly vezette fejlesztési főosztályra, közelebről dr. Neugebauer Jenő Volfrám-Molibdén Laboratóriumába, nagyon gyorsan tudatosult bennem, hogy szerencsés módon a Tungstram jelenét és jövőjét meghatározó „agyközpontba” sikerült bekerülnöm, ahol egy professzionális csapat professzionális vezető irányítása mellett nagyon professzionális tevékenységet végez különféle fényforrások kifejlesztésében, tökéletesítésében – szoros versenyben a világ vezető gyártóival. Egymás után ismertem meg és kerültem munkakapcsolatba a legkiválóbb szakemberekkel (Oldal Endre, Ugródsy László, Várkonyi László, Dr. Kerekes Béla, Billing Péter, Poppe Kornélné, Nágel Ferenc), akiktől különösen sokat tudtam meg azokról a fényforrásokról, amelyeknek fejlesztéséhez a későbbiekben a szükséges fémalkatrészek kidolgozásán keresztül én is hozzá tudtam járulni.

Ennyire tudatos volt a Tungstram választása?

Speciális képzési hátterem – a színes- és ritkafémek metallurgiája – nagymértékben meghatározta a jövőbeli munkámról alkotott elképzeléseimet. Ezek között előkelő helyet foglalt el a Tungstram a fényforrásokban felhasznált volfrám, molibdén, alumínium, réz és még további színes- és ritkafém alkatrészek kapcsán. Mindenesetre a Tungstram kapuját átlépve elkezdődött számomra az a 41 évig tartó tungstramos lét és életforma, ami meghatározta egész életemet.

Az ember visszatekintve már könnyen tudja nagyobb szakaszokra osztani a pályáját. Neked nyilván a Toshiba-beruházás volt az egyik jelentős határvonal. Kétségtelenül így van. Belépésemkor került intenzív szakaszába a nagyobb fényerejű, hosszabb élettartamú halogén izzólámpák tömeggyártásának kifejlesztés-

tése, ami általánosan felvetette az igényt a fényforrás célú, adalékolt volfrámspirálok tisztaságának és melegszilárdságának jelentős növelésére és a minőség egyenletességének biztosítására. A munkának meg is lett az eredménye: a 70-es évek elején a Tungsram versenytársaival szinte egyidőben tudott megjelenni a piacon a H4-es kétfonalú halogén autófényszóró-lámpával. Munkakörömből adódóan napi kapcsolatban voltam a Volfrámgyárral (szerencsére, egy épületben voltunk), így egyre jobban megismerhettem a vállalat volfrámhuzal-gyártásának akkori kondícióit. Nagyon sok volt a teendő a fejlesztés (korszerűbb volfrámfém-por-redukció, folyavas fém-pormosás, nagyobb méretű rudak gyártása, különleges hőkezelések alkalmazása stb., stb.) és az ehhez szükséges nagyon speciális, egyedi gyártóberendezések tervezése és kivitelezése terén.

Egyszóval kellett a paradigmaváltás...

Igen, mert egyre világosabbá vált, hogy a nagyobb teljesítményű izzólámpák újabb típusainak fejlesztéséhez és gyártásához, illetve a meglévők továbbfejlesztéséhez hosszú távon meg kell oldani a megkívánt paraméterekkel rendelkező volfrámalkatrészek gyártását. A megvalósítási elemzések azt mutatták, hogy ez a legrövidebb idő alatt és legkisebb kockázattal kész gyártási know-how és a speciális gyártóberendezések megvásárlása révén valósítható meg.

Demeter Károly – 1975-től már műszaki igazgatóhelyettesként – személyesen irányította a projekt beindítását. Engem már 1976-ban átállított erre a tevékenységre. Az előzetes tárgyalások alapján 1977 nyarán a Toshiba mellett döntöttünk. Ezt követően kaptam megbízást a Toshiba volfrámgyártóvonal komplex letelepítésére és üzembe helyezésére, beleértve a Japánban lefolytatott betanulást is. Közben 1978-ban átléptem a Volfrámgyár állományába. A telepítési munkák folytatásába a Volfrámgyár kiváló mérnökei (Csákó József, Bella János és sokan mások) is intenzíven bekapcsolódtak. Ennek is köszönhetően a gyártóvonal 1980 végén sikeresen megkezdhette munkáját.

Az önálló fémalkatrész-fejlesztés létrehozása egyfajta elismerése volt az elvégzett munkának, de ugye annak is, hogy néhány évet sikerült elfecsérelni megint a fejlesztés vonalán?

Valahogy úgy. Történetileg egyébként Benkő Béla gyárigazgatót 1981-es nyugdíjazása után a Volfrámgyár élén Vigh Károly követte, én pedig általános gyártási főmérnök lettem, egészen 1983 végéig. Akkor Demeter Károly – már mint a Tungsram vezérigazga-

tója – megbízott egy széles hatáskörű, vállalati szintű Fém Alkatrész Fejlesztési Önálló Osztály létrehozásával és vezetésével. Ezt a döntést többek között az a felismerés indokolta, hogy a három évvel korábban átadott Toshiba gyártóvonal technológiájában központi – így utólag: mindenképpen hibás – döntésre nem volt szabad fejlesztést végezni, s persze hogy mutatkozni kezdtek a jelei annak, hogy a konkurens cégek egy-két nagyon fontos volfrámhuzal-paraméter vonatkozásában megint megelőztek bennünket. A tiltás feloldása után több mint egy nagyságrendű javulást értünk el például a volfrámhuzalok spiralizálás közbeni szakadásainak csökkentésében. Új, nagyobb szilárdságú huzalfajtát is sikerült kidolgoznunk, szabadalmaztatnunk és gyártásba vennünk.

Pályád következő nagy szakasza már a GE-hez kötődik. Szerinted mikor tudatosult az új tulajdonosban, hogy nem csupán gyártást, hanem tudományt is sikerült vásárolniuk?

Az 1990-es akvizíció idején fényforrás célú volfrámhuzalaink minőségi paraméterei – a GE szakembereinek véleménye szerint is – már meghaladták a Cleveland-i volfrámgyár huzaljaiét, emiatt folyamatosan igényelték szakmai támogatásunkat. 1995-ben dr. John Breen, a GE Lighting akkori vezérigazgató helyettese felkért a GE Cleveland-i fémfejlesztési csoportjának vezetésére. Három évet töltöttem el ebben a beosztásban. Sokat tapasztaltam, jó emberi és műszaki kapcsolatokat építettem ki, és szakmai elismerésben sem volt hiány.

Ez volt, gondolom, pályád csúcsa, de azért a völgyekbe is besüt olykor a nap, ugye?

1998-ban tértem haza, és itthon folytattam fémalkatrész-fejlesztési tevékenységemet ismét csak kiváló szakemberek (Kiss Péterné, Nagy György, Tóthné Göndör Lilla, Gál Tamás) társaságában. Újabb, nagy melegszilárdságú volfrámhuzal-típusok szabadalmát kaptuk meg, s mindegyik bekerült a vállalat gyártási programjába. 2000-ben az elsők között kaptam meg a Principal Engineer kinevezést, 2007-ben pedig egy hónapra meghívtak a GE Schenectady-ben lévő kutató központjába. 2009-ben nyugdíjaztak, de azóta is folyamatosan tartom a kapcsolatot volt munkatársaimmal. Feleséggemmel sokat utazunk a világban. Két lányom és két unokám (17 és 8 évesek) van. Nagyobbik lányom és férje tovább viszi a hagyományokat: mindketten kohómérnöki végzettségűek és a GE-nél dolgoznak gyárigazgatóként, ill. gyáregységvezetőként. Kisebbik lányom „még magasabbra” tört: légiutas-kísérő.

Mészáros Sándor

1927. május 8-án született Úllón. Vegyész mérnöki diplomát szerez 1950-ben, a Budapesti Műszaki Egyetemen. Első mérnöki munkahelye a Hőtechnikai Intézet, ahonnan átkéri magát az Egyesült Izzóba. 1954-től a csőgyártás üzemvezetője, 1964-től az elektroncsövek szakmai főtechnológusa. 1970-től a Budapesti Elektroncsőgyártó igazgatója, 1975-től fejlesztési főmérnöke. 1984-től, 1988-as nyugdíjazásáig, tanácsadó, illetve főmunkatárs. 1970-től 1996-ig a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán az elektroncsövek másodállású főiskolai tanára volt. A Híradástechnikai Tudományos Egyesületben 1968-tól a vákuumtechnikai szakosztály elnöke volt, ebbeli munkásságáért Puskás- és Pollák-díjban részesült. 1991 óta özvegy. Házasságából egy fia és egy lánya született. Fia 1993-ban, 41 évesen elhunyt, nem sokra rá az ő fia, azaz egyik unokája is. Lányával, vejével és három unokájával él. Többször ismerték el Kiváló Dolgozó jelvénnel és miniszteri dicséret oklevéllel. Megkapta az IPM Kiváló Munkáért érdemérmét.

Elvarázsoltatásom 2003 kora őszén kezdődött Fonyódon a bemutatóval egybekötött előadásán, ahol szinte rögtön felfogjuk: a téma szerelmesen elhivatott, nagyhatású mesterét halljuk. Illetve látjuk. Amit látunk! A plazmagömböt, benne a Szent Koronával, és káprázatos gázkiszülésék földön kívüli koreográfiáját plasztikus, élvezetes magyarázattal kísértén. Az elsodálkozató ember, Mészáros Sándor elhíveti velünk, hogy az evilági dimenziók és ismeretlen másikkal találkozhatnak, keresztezhetik egymást és akár életűket is. Mondjuk, ha ő úgy akarja.

Apámék üllői házában már 14 éves koromban volt egy kis, 3x2 méteres laborom, műhelyem vagy minek ne-

vezem. Ott bütykörészttem. Nemcsak a vegyészet érdekelt, hanem a repülés, a mozdonyok, meg sok minden. Érdeklődésem szinte mindenre kiterjedt.

A későbbiekben nyert a vegyészet!

Illetve: mivel az egyetemen Bay Zoltánt is hallgattam, aki akkor az Izzó vezérigazgatója volt, az elektronika is belenőtt testembe, lelkembe, szívembe.

A gyárban vegyészként kezdtem, és félfűtőáramú katódokat gyártottam. Az akkor csúcstechnológiának számított. Titkos tudománya volt az üzemnek, Vaszily főmérnök meg is tiltotta, hogy engedélye nélkül bárki bemenjen abba a laborrészbe, ahol ezek a munkák folytak.

Ezután lépett „házasságra” benned a vegyészettel az elektronika.

Négy évi vegyészkedés után nagyon jó kapcsolatba kerültem olyan villamosmérnökökkel mint a Kerekes Béla, ifj. Bay Zoltán és mások, akiktől megtanultam a csövek lelkivilágát is, és mivel általában konferenciákon hozzászóltam a problémákhoz, ezért hamar elterjedt rólam, hogy nemcsak vegyész vagyok, hanem értek a csőtechnikához is. Ezért már 54 végén ki akartak nevezni egy nagy gyártó osztály vezetőjének.

Hogy értendő, hogy csak akartak?

Köri Ödönt, mivel századosként végigharcolta a háborút, racionaliziláták. A helyére akartak tenni. Megkaptam a kinevezést, amit a másnap odaérkező Natonek Imre új igazgatónak visszaadtam azzal, hogy túl korai, nem értek a vezetéshez, viszont aki eddig csinálta, ő ragyogóan. Natonek ezt elfogadta, így Köri maradt a helyén, és én is. Amikor nyugdíjba ment, én voltam az igazgatója. Sirtunk egymás vállán, mert azzal, hogy akkor visszaléptem, ő még 18 évig maradhatott a helyén. Mindig segítettem az embereket, mintsem gáncsoltam volna őket.

Szikár, szívós alkat ma is, mint fiatalon volt. Lényeg akaratossággal vegyes akarakterőt, tekintélyt sugároz. Ahogy mondják, mindig fontos volt számára az irányítása alatt dolgozó fiatalok fejlődése. Környezete felnézett rá, de nyilván voltak olyanok is, akik vitatták egy-egy meglátását vagy döntését.

A hálózati miniatűr-cső-gyártás vezetője lettem 1955-ben, ami a legspeciálisabb csöveket gyártotta: nagyfeszültségű egyenirányítókat, eltérítő csöveket. Ez nagy lökést adott ahhoz, hogy megtanuljam a TV-csővek tudományát is. Eleinte főleg a tömeggyártás foglalkoztatott, kidolgoztam a gépi anyagelszámolást, selejtnyilvántartást és egy sor üzemszervezési problémát oldottam meg. De tanulmányoztam a rádiókészülékeket, sőt a TV-t is. Anyira, hogy az országban elsők között állítottam össze – „amatőr” körülmények

között – alkatrészekből televízió vevőkészüléket, aminek csodájára jártak üllői barátaim.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc a gyárban ért...

Tagja lettem a gyári, majd a vállalati munkástanács elnökségének is. Kerekes, Várkonyi Laci és a többiek. Erre nagyon büszke is vagyok. Fel akartuk lendíteni a vállalatot, és mindent elkövettünk azért, hogy az Izzó példakép legyen az események előrehaladtával. Működésünk elismertségét az bizonyította, hogy az országban nálunk oszlatták fel utoljára a munkástanácsot 1957. május 15. körül.

Azután már főleg a szakma és a tudomány felé fordultál.

Az 1962-ben hivatalba lépő Dienes Béla 1964-ben az egész elektroncsőgyártás főtechnológusának nevezett ki Árvay Laci mellé. 70-ig végeztem ezt a feladatot. Boldog korszakom volt, mert azt csináltam, amit akartam, mármint szakmailag, és amit tettem, az maradó volt. Például a Siemenstől rendelt szivattyú – később tizenkettőt készített a gyár –, ami a teljesítményt a duplájára emelte, de részt vettem a képcsőgyártás technológiájának fejlesztésében is.

Ezt követte az igazgatói kinevezés 1970-ben?

Amikor Király Endre nyugdíjba készült, igazgatóhelyettesnek kerültem mellé, majd fél év múlva kineveztek igazgatónak. Abban az időben Dienes Béla nagy átszervezést hajtott végre: a Rádiócsőgyárhoz került a Fejlesztés és a Katódsugárcsőgyártás, azaz igazgatóságom alatt Kaposvár kivételével lényegében az egész ágazat egy kézbe került. Azután 1975 közepén Nagy Lajos lett az igazgató, én pedig fejlesztési főmérnök mellette. Nem volt rossz. Újra azt csinálhattam, amihez kedvet éreztem, ami épp a legközelebb állt érdeklődésemhez.

Később még Gábor Andrásnak voltam olyan műszaki titkár féljeje, majd nyugdíjba mentem.

Génjeiből eredően rendszerető, rendszerező ember. Az interjúra hozott nagy táskából a beszélgetés szinte

minden fordulatához tárgyat, fotót, szemléltető eszközt vett elő. Például emlékkönyvet 230 bejegyzéssel, a kerekeken guruló robot fényképét.

Nyugdíjasként sem a kiskert csendjét és felüdítő elfoglaltságait választotta.

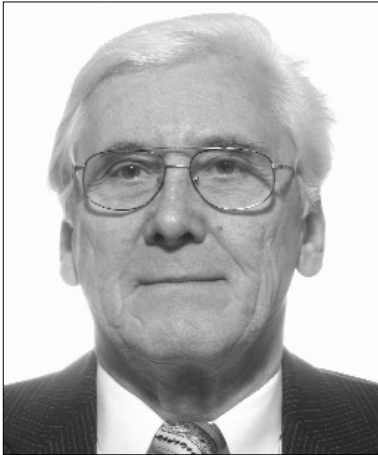
Szeretem átadni, amit tudok. Megmutatni és láttatva tanítani. Az Izzón belül annak idején beindítottuk a „mérnökövödát”, hogy a bekerülő fiatalok megismerjék a gyárat. Közben a Landlben esti mérnökképzés közreműködője voltam. A Kando nappali tagozatán 68-tól 95-ig tanítottam Nagy kofferral jártam be az órákra, mert igyekeztem mindent bemutatni, amiről beszéltem volt. A gyárból végleg 1992-ben mentem el, és ma is a vákuumelektronika területén hasznosítom szakmai ismereteimet.

Végére marad a fotóalbum. Boldogság és bánat dokumentumai. A szakmai siker és magánemberi öröm nem örök: ki kell bírnia felesége halálát és nem sokra rá negyvenegy éves fia, utána fia fiának, unokájának elvesztését. Nem kárhoztatja a sorsot, de azt sem mondja, hogy feldolgozta volna fájdalmait. Most együtt él lányával, vejevel és három unokájával, az átépített, felújított házban, és igyekszik csak a „derű óráit számolni”.

Három állandó tanácsadói megbízásom van. Sikeresnek mondhatom magam szakmailag, erkölcsileg és tulajdonképpen anyagilag is. Anketók, előadások és legutóbb szülőhelyemen, Üllőn kiállítás az életművem-ből. Nem először. Szeretnek, várnak. Új szakkönyvön dolgozom, tagja vagyok tudományos egyesületeknek, testületeknek, és két találmányom vár bejegyzésre. Kellene más?

Becsukja a nagy táskát, a varázsló elteszi a „pálcát”, de továbbra is áramlik belőle a meghatározhatatlan vibrálás. Mintha egy különleges „adó” szüntelenül „vevőt” keresne. Amikor elvállunk, két jelvényt ad: az egyik egy 30 éves izzós törzsgárdajelvény, a másik egy krémszínű alapon arany T betűs: „50 éves a Tungsram elektroncső” feliratú. Alighanem minden beosztása, rangja, eredménye közül a legtöbb, hogy ő Mészáros Sándor. Utánozhatatlan a maga nemében.

Musits Ferenc †

1939. augusztus 22-én született Hevesen. Középiskolai tanulmányait tanítóképzőben kezdte, majd egy év múlva váltott, és újrakezdte gépipari technikumban Nagykanizsán. A technikum megszűnését követően technikus minősítést végül Székesfehérváron szerzett 1958-ban. Első munkahelye forgácsoló szakmunkásként a nagykanizsai Dunántúli Kőolajipari Gépgyárban volt. Levelező tagozaton végezte el a Közgazdaságtudományi Egyetemet. 1972-ben kapott közgazdász diplomát. 1973-ban került az Egyesült Izzó nagykanizsai gyárába közgazdasági csoportvezetőként. 1975-től közgazdasági osztályvezető, majd 1975-től nyugdíjba meneteléig a gyár főkönyvelője. 1989-től 5 éven keresztül a Tungstram Rt. Felügyelő Bizottságának a tagja. 1996-ban került nyugállományba. Kítüntetései: Vállalati Kiváló Dolgozó, Vezérigazgatói Díj, Minisztériumi Kiváló Dolgozó kítüntetés.

Musits Ferenc 24 évet töltött el az Egyesült Izzó kötelékében Nagykanizsán. A gyár legszebb korszakában. Azt vallja, hogy néha talán kicsit kozmetikáztak a kimutatásokon a többi gyárral folytatott állandó rivalizálásban, de arra azért mindig nagyon ügyelt, hogy a főkönyv számai rendben legyenek. A Tungstram Rt. Felügyelő Bizottságába a „dolgozók képviselőjének jogán” került, oda viszont a legnehezebb döntéseket meghozó időben, közvetlenül a Tungstram privatizálása előtt. Úgy tűnik, még ma is foglalkoztatja a kérdés: mi lett volna, ha másképp voksol?

Feri, számodra nem volt teljesen sima a közgazdász diploma megszerzéséhez vezető út.

Valóban nem, de ha még azt is figyelembe vesszük, hogy valójában nem is akartam közgazdász lenni,

akkor ez a folyamat még bonyolultabb. Kezdem ott, hogy alapvetően műszaki, azon belül is gépipari beállítottságú voltam. A műszaki tanulmányaimat azonban nem tudtam az általam elképzelt úton folytatni, mivel az akkori munkaadóm, a Dunántúli Kőolajipari Gépgyár nem javasolt továbbtanulásra, hacsak nem leszek jogász vagy közgazdász. Ezzel a kényszerlehetőséggel a birtokomban választottam a közgazdasági pályát. Végül is levelező tagozatra jelentkeztem, mellette fizikai munkásként is dolgoztam, amit nem hogy nem bántam, hanem nagyon is kedvemre volt. A munkások között igen jól éreztem magam, és a velük való kapcsolatot a későbbiek folyamán is fontosnak tartottam. Az volt a véleményem – és ez ma is –, hogy a munkások kollektívája igen erős kapcsolódó szálon keresztül táplálkozik, és ha jók a vezetőik, akkor a „kékgallérosok” az eredményességet tekintve csodákra képesek. Az akkori vezetőink nagyon sokat tettek e kapcsolat létrejötté, ápolása érdekében. Volt munkatársaim közül igen sokan tanultak tovább. Több olyannal találkoztam az Izzón belül is, aki képzettsége folytán – hozzám hasonlóan – vezetői beosztásban dolgozott.

Közgazdászként az Egyesült Izzóhoz kerülve viszont már egyenes volt az út a főkönyvelőségig.

Valóban gyorsan mentem előre. Két év leforgása alatt csoportvezetőből osztályvezető, majd főkönyvelő lettem. A főkönyvelőség úgymond az ölembe hullott mint lehetőség. 1975-öt írtunk, és ekkor következett be az akkori gyárvezetés cseréje. A főkönyvelői munkakör is megüresedett. Az új gyárigazgató, Fericsán Tibor javasolt engem főkönyvelőnek, a központból pedig Lippach Zoli bácsi. Egy évig megbízottként végeztem ezt a munkát, mert én magam sem voltam biztos abban, hogy 2 éves ottlét után teljes körűen el fogom tudni látni azt a nem kis feladatot. A megmérettetés megtörtént, aminek az lett a következménye, hogy kineveztek. Dienes Béla vezérigazgató akkor szó szerint azt mondta: ha nem veszem át a kinevezést, akkor ő tőle akár nyugdíjamig csinálhatom ezt a munkát megbízottként. Végül is ő tette le mellettem a voksot. Így lettem kinevezett főkönyvelő.

21 éven keresztül voltál a Nagykanizsai Fényforrás- és Üvegyár főkönyvelője. Mellette igen sok vállalati, külön megbízatásnak is eleget tettél. Mi volt benned az a többlet, amivel ezeket a megbízatásokat kivívtad magadnak?

Nem csupán a gyáron, hanem az egész vállalaton belül is törekedtem mindig a korrekt kapcsolatok kialakítására és megtartására. A termelési, a műszaki és a pénzügyi szakmai kapcsolatokon túl tehát a szorosan vett emberi kapcsolatok jelentettek talán némi előnyt számomra a többiekkel szemben. Megvolt közöttünk az a kölcsönös bizalom, amelyre különösen

az indulás időszakában volt nagy szükségem. Később a szakmai elismertségem erősödése mellett még tovább bővültek emberi kapcsolataim is. Több kiemelt feladat végrehajtásában számíthatott rám a vállalat felső vezetése.

Főkönnyvelőként szerinted miben, mivel járultál hozzá a gyár kiemelkedő sikereihez?

A mi gyárunk mindenben kitűnő eredményeket tudott felmutatni. Az eredményességhez minden belső feltételünk megvolt. Én a főkönnyvelői oldalról abban tudtam segíteni a gyárvezetést, hogy szinte naprakész információkkal, adatokkal szolgáltunk, megkönnyítve ezzel a döntéshozatalt. A kezdeti időszakban a számítástechnikai ismereteink és gyakorlatunk jelentette azt a pluszt, amellyel segíteni tudtuk a gyári „tisztánlátást”. A nagyvállalati informatikai, számítástechnikai rendszerben meglévő lehetőségek maximális kihasználásán túl jól hasznosítottuk a zalaegerszegi Számítástechnikai és Ügyviteli Vállalat által nyújtott segítséget. Ezzel sikerült kiküszöbölnünk a nagyvállalati rendszer lassúságából eredő hátrányokat. Döntéseinkhez gyakran a saját feldolgozású adataink és elemzéseink jelentették az alapot. A zalaegerszegiektől szakmai segítséget, szervező szakembereket, szoftvereket kaptunk. A szükséges hardvereket mi magunk biztosítottuk, jelentős pénzforrásokat áldozva az ilyen jellegű beszerzésekre, ami abban az időben nem volt egyszerű feladat. Döntően ilyen vonatkozásban tudtunk hozzájárulni a gyár dinamikus fejlődését meghatározó döntések és intézkedések meghozatalához.

Az új gazdasági mechanizmus kapcsán jelentős változások következtek be a vállalat számviteli, elszámolási rendszerében is. Fel tudtatók készülni időben ezekre a változásokra?

Valóban, jelentős változást éltünk át szakmai területeken is. A gyárak megkapták az önelszámolási jogot, egyúttal olyan szabadságfokot, amelyre korábban gondolni sem mertünk. Fokozottabb figyelem fordult a társjárákkal kialakított együttműködésre. Igyekezünk segíteni egymáson, ügyelve egymás eredményeire, közben azért törekedtünk a lehető legjobb gyári pozíciók elérésére. Ezért volt ezekben a kimutatásokban néha némi kódósítás is, ezt utólag most már elmondhatom. De azt bátran ki merem jelenteni, hogy a gyári eredménykimutatások mindezek dacára minden esetben revizorképesek voltak. Gondolok itt akár a vállalati revíziókra, akár a Pénzügyminisztériumból kapott ellenőrzésekre. Minden ilyen esetben sikeresen szerepeltünk.

Szép emlékü gyári rendezvények, ezzel kapcsolatos élményeid?

A gyári rendezvények közül igen sikeresek voltak a

Kiváló Gyár cím elnyerésekor szervezett összejövetelek. Sok kiváló munkatárs kaphatott anyagi és erkölcsi elismerést. Ezekben a rendezvényeken fehér asztal mellett ünnepeltük közös sikereinket. A hivatalos programokon túl szórakoztató programokat is szerveztünk. A másik, amire szívesen emlékszem vissza, az az ún. Tunggram Sportnapok voltak. Ez ugyan nagyvállalati rendezvény volt, de mint rendezvény egyszerű lehetőségeket kínált a társjárák munkatársainak megismerésére, a sportteljesítmények összemérésére, a kikapcsolódásra.

Ha már a sportot említéd, úgy tudom, hogy mint sportkört elnök továbbra is segíted a sportot?

Valóban, sportkört elnök vagyok, és ebben a minőségemben igyekszem előmozdítani a városi férfi kézilabdacsapat mind sikeresebb szereplését.

1989-ben tagja lettél a Tunggram Rt. Felügyelő Bizottságnak. Mi volt a feladatod?

5 évre szólt a megbízatásom. A Felügyelő Bizottság munkájában részt vett többek között Mádl Ferenc, Harsányi Frigyes, Demján Sándor, vagy a vállalat részéről Baracskai Ferenc is. A Felügyelő Bizottság rendszeresen ülésezett, és ezen alkalmakkor áttekintettük a vállalati mérlegbeszámolókat, részt vettünk a külföldi fiókhálózatok ellenőrzési munkáiban. Többnyire az én feladatomból volt az éves közgyűléseken a Felügyelő Bizottság képviselője. Több munkámat a Felügyelő Bizottság elnökének megbízása alapján végeztem el.

1996 óta vagy nyugdíjas. Milyen kapcsolatot van a gyárral, a szakmával?

A gyárral rendszeres, mivel a sportkört elnökségi feladat szinte mindennapos kapcsolatot igényel, de nemcsak a gyárral, hanem a szponzorokkal, különféle intézményekkel is. A szakmával viszont csak baráti kapcsolatomból van.

Visszagondolva a gyári múltadra, így utólag, lenne, amit másként csinálnál?

Őszintén szólva, nem tudom. Én egy óriási ívű fejlődési folyamatba csöppentem bele. Minden sikeres volt, így azokon utólag sem változtatnék. Talán okosabban, ha lehet, még humánusabban oldanám meg azokat a jelentős létszámcsökkentéseket, amelyeket néha kényszerűségből meg kellett tennünk. És talán nagyobb ellenállást tanúsítanék a Felügyelő Bizottságban a Tunggram tulajdonjogának 100%-os átadása kapcsán.

Van-e valamilyen hobbid, Féri?

A sporton túl a szőlészet, a borászat, a külföldön tett kirándulások, a baráti összejövetelek. Tagja vagyok a nemrég alakult Tunggram Szenior Klubnak. Mint nyugdíjas „élem világom”.

Nagy Gábor †

1944. július 22-én született Hajdúnánáson, ahonnan géplakatosstanulónak megy Debrecenbe. 1961-ben szakmunkásvizsgát tesz. A középiskolát is a „cívís” városban végzi, a Mechwart András Gépipari Technikum levelező tagozatán 1967-ben szerez gépészmérnöki oklevelet. Ugyanabban az évben felveszik a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola gépgyártástechnológia szakára, ahol 1971-ben diplomázik. Első munkahelye a Szellőzőművek Hajdúnánási Gyáregysége, ahol lakatos, lakatos csoportvezető, MEO-s és technológus munkakörökben dolgozik. Később, a MEZŐGÉP Hajdúnánási Gyárában üzemtechnikus, technológus, majd termelési csoportvezető. 1973. június 1-jén lép be Tungsramba, annak Hajdúböszörményi Alkatrészgyárába, ahol főmechanikusként alkalmazták. 1974-től a Hajdúnánási Fémhúzó Gyáregység vezetője, majd az ebből létrejött önálló Alkatrészgyár igazgatója. Az egység élén 14 évig dolgozik. 1988-ban áthelyezik igazgatóhelyettesnek Hajdúböszörménybe, ahol 5 éven át, már a GE munkatársaként végzi munkáját. A Hajdúnánási Alkatrészgyár bezárásakor, 1994 novemberében jön el a cégtől. Azóta egy gép- és acélszerkezet-gyártással foglalkozó cég ügyvezető igazgatója Hajdúböszörményben. Nős, két gyermeke és egy fűv unokája van.

Úgy kezdődik a beszélgetésünk egy szerkesztőségi tárgyalóban, hogy egymás számára teljesen ismeretlenek vagyunk. Sem a valamikori gyárból, sem látásból nem ismerjük egymást, így, azonnal és kifejezetten a tárgyra térünk. Ami persze nem más, mint az ő története abból az időből, amikor az Egyesült Izzó nagyvállalat volt, és a nagycsaládon belül sokakkal együtt elégedett és sikeres ember volt.

A környezet, amiben felnőtt – ahogy fogalmazta – nem volt túliparosodott, tehát érdeklődöm, hogyan alakult a pályáiv olyanná, amilyenné alakult?

Úgy kezdődött, hogy 1958. szeptember 1-jével Debrecenben, a Lakatos Gépipari Vállalatnál lettem géplakatos-szaktanulónak, és 1961-ben szakmunkásvizsgát tettem. A szakmunkásvizsga után nem marasztaltak bennünket a cégnél. Azt mondták: próbáljunk fiatalon több helyen dolgozni és többféle gyakorlatot összeszedni! Hát ez később „bejött”! Hazakerültem Hajdúnánásra, a Szellőző Művekhez lakatosnak, ahol ott nem éppen ínyemre való módon, lemezlakatosként kellett dolgozni. Fogtam hát magam 1962-ben, és elmentem Vácra. Akkor indult a Dunai Cement- és Mészmű építése, szerelése. Odamentem külső szerelőnek. Vagyis a pesti, EM 1. Számú Gépszerelő Vállalatnak lettem a dolgozója, ahonnan kiküldtek Vácra dolgozni.

Az sem lehetett könnyű.

Szép volt a külső szerelés nyáron, de amikor összebejött a sáros idő, és se út, se semmi, és ugye mi meg munkásszállón, barakképületben, ahova a havat befújta a szél a farostlemezek között. Nyolcan voltunk egy szobában, csupa egymásnak ismeretlen ember, ami lehet, hogy az akkori viszonyok között ideális volt, de mai ésszel már ijesztőnek tűnik. Nekem akkor is elviselhetetlen volt, és eldöntöttem, hogy továbbtanulok. Visszajöttem a Szellőző Művekhez, és beiratkoztam a Mechwart András Gépipari Technikumba Debrecenben, és bejártam 4 éven át. Így lettem gépészmérnök, és csoportvezetői, műszaki ellenőri, majd technológusi beosztásokba kerültem. Azután következett a MEZŐGÉP hajdúnánási gyáregysége, ahol üzemtechnikusként, később technológusként, végül termelési csoportvezetőként dolgoztam 1973 májusáig.

Akkor, 1973. június 1-jével kezdődött a tungsramos pályád?

Igen. A Mezőgépet mindenképp ott akartam hagyni, gondoltam, elmegyek az akkori Leninvárosba, a Csőszerhez dolgozni. Fel is vettek. Még aznap, mikor visszaértem Nánásra, találkoztam egy régi munkatársammal, aki már Böszörményben dolgozott, a Tungsramban. Kérdi tőlem, hol voltál? Mondom, hogy hol. Mire ő: nekem szükségem volna egy jó főnökre. Nem jönnél a Tungsramhoz? Azt se tudtam, hogy a céget eszik-e, vagy isszák, legfeljebb, hogy lámpát gyártanak. Másnap odautaztam, találkoztam az akkori igazgatóval, Nagy Józseffel, és megegyeztünk. Beléptem az Izzó Hajdúböszörményi Alkatrészgyárába. Főmechanikusként alkalmaztak. A korábbiakhoz képest az új munkahely valóságos oázis volt. Jó szellemű, kiváló munkatársakra találtam. Nemcsak a gyáregységben, a vállalat egészét illetően is.

Az a gyár történetében már a „nagyvállalatosodás” időszaka volt.

1974. október 31-én az Izzó megvásárolta korábbi munkahelyemet, a MEZŐGÉP Vállalat Hajdúnánási Gyáregységét, engem pedig 1974. november 1-jével kineveztek a Hajdúböszörményi Alkatrészgyárhoz tartozó Fémhúzó Gyáregység vezetőjének. A munkásfelvételt és a különböző szintű vezetők kiválasztását már október 1-jén megkezdtük, és a telephely átadásával egyidejűleg megkezdődhetett a betanítás Újpesten és Hajdúböszörményben. A gyáregység következő 14 éve a folyamatos telepítés és a szakadatan fejlesztés-fejlődés időszaka lett.

Ami a Hajdúnánáson úgy valósult meg, hogy ...

A kijelölt gépeket 1975. január 10-re Hajdúböszörményből áttelepítettük Nánásra, és elkezdődött a spirálgyártás. Nyárra az Újpestről leszállított berendezéseket helyeztük üzembe, és indult a volfrám finomhuzalgyártás! De voltak további telepítéseink is: huzalelőkészítés spirálgyártási célra, gyémánthúzószerszámjavítás és -gyártás, volfrámkóvácsolás és volfrámdurvahuzalgyártás, molibdénkóvácsolás és -huzalgyártás, huzalnemesítés, molibdén-cső- és molibdénfóliagyártás, három- és négyrészes elektródák gyártása.

Hogy fogadta a lakosság a gyár terjeszkedését?

Az Egyesült Izzó egy különleges jelenség lett Hajdúnánáson, hiszen nem ismert, nem hagyományos szakmákban kínált munkát, hanem egy ismeretlen, rejtelmes világ tárult fel, amely elbűvölt mindenkit a városban és környékén. A sokrétű technológiához szükséges felsőfokú végzettségű szakembergárdát a városba való telepítéssel alakítottuk ki. Mert közben szorították a nagyvállalatot a tervszámok. Ki kellett dolgozni, hogy nálunk mi szükséges az előírt spirál-darabszám teljesítéséhez, mennyi gép, mennyi ember kell stb.? Kijött, hogy Böszörményben még vagy 3500 embert kellene felvenni ahhoz, hogy az akkori technikai színvonalon az elvárt spirálmennyiséget határidőre szállítani tudjuk. Ennyi ember a világon nincs – gondoltuk! Akkor jött egy ötletem: ott van Nánáson a Mezőgép gyáregysége. Vegyük meg! Nagy József igazgató felszólított Pestre, s Mecsán Béla termelési igazgató egy hét múlva lejött, megnézte a telepet, és azt mondta, elkelt! Bementek Debrecenbe, és szeptember 22-én vagy 23-án meg is vették. Engem október 1-jével delegáltak Nánásra, és megkezdtük a munkásfelvételt...

Akkor lettél te a gyár igazgatója?

Igen. Nánáson elindult a spirálgyártás és mellette a volfrámhuzal-megmunkálás is. A 390 fős üzem 1976 közepére már 700 fős lett, a spirálból olyan 100-120 millió darabot gyártottunk évente. Aztán a spirálgyártást 3-4 év múlva visszatelepítették Böszörménybe,

mert akkor már kiegyenesedtek a vonalak. Kimondták, hogy Hajdúnánás volfrám- és molibdénhuzalt, gyémánthúzószerszámot, molibdén-csövet és Mo-fóliát gyárt. Később hozzánk került Budapestről a huzalnemesítés, majd Vácról az elektródagyártás. Ezzel alakult ki a hajdúnánási gyár igazi profilja, amely „fénykorában” 1680 emberrel működött. Ezt összehozni és jól működtetni egyaránt kemény munka volt. De elsőként vezettük be az ún. „lasszós” spiralizálást, lépcsőshenger alkalmazását a sorozathúzó gépeken. Teljes technológiai rekonstrukciót hajtottunk végre a volfrámhuzal- és gyémánthúzószerszám-gyártás területén. Részlegesen beindítottuk a háromrészes elektródák gyártásának fejlesztett változatát. Ezek a 1980-as években világszínvonalat jelentettek mind a termelésben, a gyártási technológiában, mind pedig a gyártógépek konstrukciójában.

Őt évig dolgoztál a már GE „zászló alatt hajózó” Tungsramban.

1988-ban a gyárak összevonásával egy időben áthelyeztek Hajdúböszörménybe gyárigazgató-helyettesnek. Itt éltem meg a cég privatizációját. Öt éven át dolgoztam együtt az új tulajdonos General Electric szakembereivel. Tulajdonképpen semmi bajom nem volt velük. A hatékonyságra vonatkozó módszerek nagy részével azonosulni tudtam.

A Hajdúságban egy korosztály nagy hatású, nehezen felejthető korszaka zárult le?

1994-ben a Hajdúnánási Alkatrészgyárat bezárták, az ott művelt technológiát áttelepítették Böszörménybe. Az egész város gyászol azóta is. 1200 ember munkahelye szűnt meg, pedig valamilyen módon szinte minden család kapcsolatban állt a gyárral. Munkahely hiányában a műszaki értelmiség felmorzsolódott, a rengeteg energiával „iparossá” nevelt munkáslétszám szétszéledt. A Tungsrám egyik legszebb telephelye több mint 10 éve ott áll üresen. A nánásiak pedig azóta is várják vissza az „Izzót”.

Maradtak számokra is az emlékek.

A Tungsramban töltött 21 év meghatározó volt az életemben. A „vidéki fiatalember” számára szélesre tárta a világot. Több külföldi tanulmányúton vettem részt. Lassan tíz éve, hogy eljöttem, de többször álmodom azt, hogy ott vagyok. Aztán felébredek.

Ehhez nincs mit hozzátenni. Egy sikereket megélt, tősgyökeres hajdúnánási ember, aki tevékenyen szerepet játszott a gyár felvirágoztatásához, majd azt a szerepet kapta, hogy irányítsa a gyár áttelepítését Hajdúböszörménybe. Nem vállalta. Építeni mindig szeretett, de rombolni soha. Inkább elment, és azóta egy kicsit ő is együtt gyászol a nánásiakkal.

Nagy Sándor

1937. december 29-én született Bottyán. 1956-ban a Bottyán János Szerszámgépipari Technikumban érettségizett, majd 1961-ben mérnöki diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetem gépgyártástechnológiai szakán. 1961-től 1992-ig – kordvezményes nyugdíjazásáig – az Egyesült Izzó dolgozója. A több mint 30 éves gépgyártási tevékenysége során technológusi, főmérnöki, gyáregységvezetői és főtechnológusi munkakörökben dolgozott. A VTG egyik műszaki vezetőjeként az összes nagy projekt gyártástechnológiai irányításában részt vett. Jelenleg a Machine and Material Kft. ügyvezetője. A fényforrásgyártással és a fényforrásalkatrészek gyártásával kapcsolata megmaradt.

Örökvidám, mosolygós, barátságos ember. Ízig-vérig „gépgyári” volt, nagy szakmai tekintélyt élvezve. Sándor, honnan indult a pályád, a tungsramos karriered?

Az egyetemi tanulmányaim során 1959-ben ösztöndíjszerződést kötöttem az Izzóval, ennek révén kerültem a vállalathoz. Mivel gépgyártás-szakon végeztem, a Vákuumtechnikai Gépgyárra (VTG) kerültem. Nagyon jó volt a fogadtatás. Egy ún. „beilleszkedési program” részese lettem: fél évig nem volt kötött munkakörünk, hanem a gyár minden fontosabb területén 1-1 hónapot kellett eltöltenünk. Ez a program példaértékű volt a nagyvállalat egész területén. Minden hónap végén dolgozatot kellett írunk arról a területről, ahol éppen voltunk. Mint később megtudtuk, ezek a dolgozatok elkerültek a vállalat akkori műszaki igazgatójához, Vaszi Györgyhöz, aki kiértékelte azokat. A beilleszkedési program végeztével azután szétszórtak bennünket az igényeknek megfelelően. Én akkor

Moréh Mihály gyári főtechnológushoz kerültem technológusnak. 1974-ig dolgoztam technológiai vonalon, és eljutottam egészen a főtechnológusi beosztáshoz.

Hogy érezted magad, sikeresek voltak ezek az évek?
Minden munkakörömben jól éreztem magamat. Szerencsére mindenhol olyan nagy tudású szakemberek voltak, akikről lehetett tanulni. Később mint fejlesztési főmérnökhelyettes, majd mint főmérnök elsősorban gyártástechnológiai irányításban vehettem részt. Nemzetközileg is kiemelkedő eredményt értünk el az 5000 db/óra teljesítményű normállámpagyártó gépsor, a különféle speciállámpagyártó gépsorok, a fekete-fehér, majd a színes TV-képcsőgyártó sorok kifejlesztésével. Számos alkatrészgyártó gépet is kifejlesztettünk az üvegyártás, a fejjártás, a spirályártás számára. De irányítottam több gépsor külföldi üzembeállítását is: 1970-ben Szaranszkban fénycsőgyártó gépsorok telepítését, 1976-ban pohárgyártó gépsorok üzembe állítását – ugyancsak a Szovjetunióban, és 1990-ben Iránban 4 db búragyártó gép üzembeállítását.

A gépgyártás sikeres előrenyomulásában meghatározó szerepe volt a viszonylag fiatal gárdának.

Minden bizonnyal. A VTG-ben akkoriban valóban egy igen fiatal csapat alakult ki. Az ország egyik legjobb gépgyára volt a miénk, nagyon jól képzett fizikai és műszaki állománnyal. A 8 órát tényleg le kellett dolgozni, de ha szükség volt rá – például a színes TV-képcsőveket gyártó sor átadásakor –, akkor egyfolytában 48 órát is képesek voltunk dolgozni.

Ezért is alakulhatott ki az a talán túlzott „gépgyári öntudat”, ami miatt bizonyos ellentét is feszült az akkori Törzsgyár és a VTG között. Vagy tévedek?

A gépgyári büszkeség, az mindig is megvolt, de volt is mire. Ez a büszkeség belenevelődött a fiatalokba is. Az ellentéteknek pedig kétségtelenül volt némi alapja is. A vállalat akkori vezetői nem kellően ismerték el a Gépgyár valós érdemeit. Az állami kitüntetések rendszerre a Törzsgyárban dolgozók kapták. Mi nem kaptunk semmilyen elismerést, még a nemzetközileg is kiemelkedő gépkonstrukciók kifejlesztéséért sem. Ebben persze mi is hibásak voltunk. Nem volt kellő önbecsülés a gépgyáriakban. Kishitűek voltunk.

Emlékszem, egy alkalommal Munka Érdemrend kitüntetés odaítélésére volt javaslattevési lehetőségünk. A vezetőség egy órán keresztül vitatkozott, és végül nem tudtunk értelmes javaslatot letenni. Ahelyett, hogy a jelöltek érdemeit hangsúlyozták volna, egymás után sorolták az illető rossz tulajdonságait. Ez egyfajta „magyar betegség”. Vagy egy másik példám is: Nem volt a nagyvállalat vezérkara részéről igazán ösztönzés arra, hogy megfelelő ismertetést állítson össze

valaki is a VTG-beli munkákról, például a fejgyártás fejlődéséről. Ma már bizonyára ipartörténeti értékűnek számítana, és tankönyvvé kerekedhetek volna a méltán világhírnévre szert tett gépfejlesztésekről szóló anyagok is.

A gépgyártásnak két fő feladata – a belső igények kielégítése, illetve a gépexport teljesítése – közül melyik volt a VTG számára kedvezőbb?

Hosszú időn keresztül a tetemes dollárexportot jelentő fényforrásgyártás igényeinek kielégítése volt az elsőrendű feladat. Ebben – mint már említettem – igen szép sikereket értünk el. Később a KGST-n belüli igények kielégítése volt a meghatározó. A KGST gépgyártási szükségletének 70%-át mi elégítettük ki! A mennyiségi növekedés mellett egyre több jó minőségű, korszerű gépre volt szükség. Az Izzó a KGST-n belül a vákuumtechnikai gépek terén monopolhelyzetet foglalt el.

A VTG sikereiben meghatározó szerepe volt a gépfejlesztési szervezet létrehozásának, amely azután valóban rendkívüli teljesítményekre volt képes.

Igen, határozottan. A történeti hűséghez hozzátartozik, hogy a gépfejlesztési tevékenység csírái szinte a vállalat alapításától kezdve megvoltak a Tungsramban. Ez a munka először főleg megvásárolt gépek másolására, javítására korlátozódott, de hamarosan megindult a gépek fejlesztése is a törzsgyári Mintagépgyárban. Nagy változást jelentett a Mintagépgyár kiköltözése a Vákuumtechnikai Gépgyárba. Nem volt egyszerű feladat, mert átszervezéseket, összevonásokat igényelt. Végül mindenki megtalálta a helyét az új szervezetben, amely hamarosan beváltotta a hozzáfűzött reményeket.

Ugye a VTG-ben nem csak fejlesztettétek, gyártottátok a gépeket, gépsorokat, hanem ti is üzemeltétek be azokat?

Az esetek többségében valóban mi üzemeltük be az

általunk gyártott gépeket, és amikor már elindulhatott a tömeggyártás, akkor kapcsolódtak be az izzós partnergyárak szakemberei.

Később már olyan rutinra tettünk szert, hogy a gyártási próbákat is mi végeztük. Ennek nagyon sok előnye és ugyanakkor hátránya is volt. Mód nyílt arra, hogy külföldre mehessünk, de volt rá példa, hogy tartós kiküldetés ideje alatt házasságok mentek tönkre.

Írod, hogy 1992-ben kerkedvezményes nyugdíjba mentél, de azóta is gépgyártással foglalkozol. Hogy is van ez?

Mint a Machine and Material Kft. ügyvezetője megmaradtam a szakmában. Általában korán kelek, és 6-8 órát dolgozom, mindig a feladattól függően. A gépgyártásban soha nem lehet pontos munkarendet tartani. Belföldi munkáink részben a Lighttech Kft. fénycsőgyártó gépeivel kapcsolatosak.

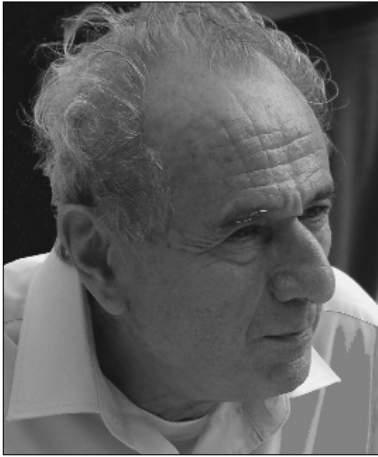
Ilyen szoros napi program mellett egyáltalán marad-e szabadidőd?

Sajnos az én régi hobbihoz ma már nincs elegendő szabadidőm. A Vasas Központi Művészegyüttes Vegyes Karában énekeltem. Mára már csak a hangversenylátogatás maradt. De rendszeresen járok úszni, szaunázni, kedvemre pihenek.

Magánéletem rendezett, feleségem szintén nyugdíjas. Két férjezett lányom és három unokám van. Jól érzem magam így nyugdíjasként is.

Milyen érdekes – vagy talán törvényszerű? –, hogy Nagy Sándor sem tud kizárólag „nyugdíjasként” élni. 30 kemény esztendő után természetes, hogy megmaradt a gépek iránt érzett „szerelem”, s talán az is természetes, hogy egy olyan – szintén vákuumtechnikai – vállalatnak készítes gépeket, ahol még ma is nagyon sok régi tungsramos dolgozik.

Nágel Ferenc †

1931. április 4-én született Győrben. 1953-ban kapott vegyész diplomát az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természettudományi Karának fizikai-kémia szakán. 1953-tól 1956-ig az Elektroncső Fejlesztésen elsősorban katódfejlesztéssel foglalkozott. 1955-56-ban aktívan részt vett a Petőfi-kör mintájára szervezett vitakörök munkájában, ezért büntetésből csak 1 év múlva kerülhetett vissza régi munkahelyére, ahol a hosszú élettartamú, megbízható elektroncsövek kifejlesztésében és kisorsozatú gyártásában vett részt. A Budapesti Műszaki Egyetemen másodállásban – Ugrósy Lászlóval közösen – kifejlesztettek egy „csúcscatégoriás” analóg számítógépet, ugyancsak a Műegyetemen született meg munkája nyomán egy Európában egyedülálló tgδ-mérő. Az elektroncsövek fejlesztésének lezárulása után témafelelősként irányította a vákuummérő műszer-család kifejlesztését. Később bekapcsolódott a nagynyomású kisülőlámpák fejlesztésébe. Csapody Miklóssal kitűnő együttműködésben kidolgozták a nagynyomású nátriumlámpák magas színvonalú típus- és gyártásfejlesztését. 1985-től több neves nemzetközi szakmai konferencián adott elő. Egyike a legtöbb szabadalmat kidolgozó tungsramos műszakiaknak: 10 szabadalmát alkalmazták a gyakorlatban. 2004-ben – egy anyagilag igen kedvező Samsung-ajánlat miatt – kérte nyugdíjazását.

Oldal Endrével és Ugrósy Lászlóval legendás alkotóhármast, a Tungsrám egyik vezető szellemi műhelyét hozták létre. Az anyagi kényszerből vállalt egyetemi különmunkákat kitűnően tudta kamatoztatni főállású munkahelyén is. Véleményét soha nem rejtette véka alá, ennek árát többszörösen meg kellett fizetnie, mondják, hogy ezen múlt az is, hogy kiváló szakmai

eredményei ellenére nem kaphatta meg az Állami Díjat. 1956-os szerepvállalása és – szerinte belső szakmai féltékenykedések – miatt elég későn, csak 1985-ben vehetett részt először nemzetközi szimpóziumon, igaz, hogy akkor mindjárt „fel is adta a leckét” a nemzetközi szakembergárdának.

Hogyan kerültél, Feri az Egyesült Izzóba?

Egyetemi vegyészhallgatóként másodévtől a Fizikai Intézetben dolgoztam tanárunk, Cornides István mellett. Ott készítettem el diplomamunkámat vákuumtechnikai-tömegspektrometria tárgykörben. Ezzel összefüggésben a harmadik év után az Egyesült Izzóba kerültem nyári üzemi gyakorlatra. Dolgozatom alapján az Elektroncső Fejlesztés úgy döntött, hogy a végzés után felvesznek. Akkoriban ez nem volt ilyen egyszerű. Az egyetemi elhelyező bizottság Miskolcra akart helyezni. Rédl Endre kérésére az Izzó vezérigazgatója intézte el a minisztériumban, hogy ide jöhessek dolgozni. Az Elektroncső Fejlesztés fizikai-kémiai, majd fizikaira keresztelt laboratóriumába kerültem. 1956-ig főleg katódkérdésekkel foglalkoztunk. Elsősorban a nagy tudású Székely Mihály volt segítségünkre, aki akkor a fejlesztés második embere volt. Oldal Endrével az L-katód fejlesztésével foglalkoztunk. Munkánk eredménye beépült a mikrohullámú csövekbe. A témában néhány, külföldön is bejelentett szabadalom készült. A megszerzett tapasztalatokat évtizedekkel később a nagynyomású nátriumlámpák katódjának kifejlesztésében is hasznosítottuk.

Úgy tudom, te is azok közé tartozol, akiknek 1956 jelentősen megváltoztatta az életét.

Ez így igaz. 1955-56-ban a Petőfi-kör mintájára az Izzóban is alakult egy vitakör a gyári témák megbeszélésére. A vitákban nagyon aktív voltam, ezért amikor a Petőfi-kör megrendezte a műszaki fejlesztési vitát, az Izzó képviselőjében ezen is részt vettem, az előkészítéstől kezdve. E tevékenységemet 56 után 1 év „büntetőmunkával” honorálták. Az 1 év letelte (és nem kevés huzavona) után kerültem vissza régi helyemre, ahol új program futott, a hosszú élettartalmú megbízható elektroncsövek kifejlesztése, kis szériában történő gyártása, postai célokra. A program sikeres volt: a szocialista országok közül egyedül nekünk sikerült elérni a Philips és a Siemens által képviselt nyugati csúcsmínőséget, élettartamot, meghibásodási valószínűséget. Közben, 1959-ben feleségül vettem dr. Somogyi Mária tanársegédet. Lakásunk nem volt, albérletbe mentünk. Kettőnk fizetése lakásszerzésre nem volt elegendő, az enyém a büntetés miatt tartósan alacsony maradt, vállalati támogatásról szó sem lehetett. Ezért – hogy legyen miből lakásra félretenni – elvállaltam napi munka után a Műegyetem Villamos Művek Tanszékén készítettendő nagy analóg számítógép tervezését és kivitelezésének vezetését.

Végül is az egyetemi munka szakmai sikereket is hozott, nem csupán a családi kasszán segített.

Ugródsy Lászlóval közösen sikerrel megalkottuk a csúcskategóriás analóg számítógépet, amely jelentős szerepet kapott az oktatásban, a hálózati tranziensek modellezésében és több fontos ipari kutatásban. Ezt követően átmentem a mai nevén Nagyfeszültségű Technika és Berendezések Tanszékre, ahol másodállásban tíz éven keresztül voltam dr. Csernátony Hoffer professzor munkatársa, aki akkor az ország egyetlen, nemzetközileg is elismert nagyfeszültségű szakembere volt. Vele és Ugródsy Lászlóval közösen fejlesztettünk ki és szabadalmaztattunk egy tgδ- (tangens delta-) mérőt. Alig publikáltuk az első eredményeket, megjött a Műegyetemre a Siemens magas szintű delegációja, mivel ilyen berendezésük még nekik sem volt. Ez nagyon ritka volt a vezető nyugati cégek és az akkori szocialista országok viszonylatában.

Az igazán fontos feladatok azért mégiscsak a Tungsramban vártak rád.

A hosszú élettartamú, megbízható rádiócsőfejlesztési program befejezését követően a laboratórium átalakult Vákuumfizikai Laboratóriummá. Számos egyéb között feladatunk lett (azzá tettük) egy teljes vákuummérő műszerorozat kifejlesztése és gyártásba adása. Ezt a vonalat én vittem, bár valamennyien részt vetünk a fontosabb témák megoldásában. A fejlesztés során felhasználtuk az analóg számítógép építésénél szerzett ismereteket is.

A héliumos lyukkereső fejlesztését már nem tudtuk befejezni, mivel Demeter Károly hirtelen átállította a labort nagynyomású gázkisülőlámpák fejlesztésére. Xenonlámpával kezdtünk, amiből viszonylag gyorsan lett nemzetközi piacon is értékesíthető termék. Utána a fémhalogénlámpák következtek. Először az akkor uralgó háromadalekos (nátrium-tallium-indium-jodid) lámpákat fejlesztettük ki, majd az Osram után a piacon másodikként megjelentünk a kitűnő színvisztaadású diszpróziomos típusokkal is. A kísérleti gyártást a Demeter Károly – akkori főosztályvezető – által frissen kiemelt Billing Péter vezette. Ő biztosította a vákuumos csapat (Oldal Endre, Ugródsy László és én, később Vida Dénes és hosszabb-rövidebb ideig sokan mások is) munkájának technikai feltételeit – kitűnően. Amikor Demeter Károly a fejlesztés eléről továbblépett, és Billing Péter került a helyére, a nagynyomású kisülőlámpák fejlesztésének élére Csapody Miklós került. A vele való együttműködés is kitűnő volt. Ennek eredményeként valósult meg a nagynyomású nátriumlámpák minden tekintetben professzionális típus- és gyártásfejlesztése. Részt vettem a H-box fejlesztésében is és a gyártás magas fokú automatizálásában.

Volt alkalmad igazi nemzetközi szakmai megmérettetésre is? – 56-os múltam miatt hosszú ideig nem utazhattam hivatalosan nyugatra. Csapody Miklós intézte el, hogy 1985-től részt vehettem több nemzetközi konferencián. Az volt a véleménye, hogy csak akkor juthatunk fontos információkhoz, ha mi is tartunk előadásokat. Először 1985-ben az amerikai Electrochemical Society torontói ülésén tartottam előadást a NaI-tartalmú fémhalogénlámpák ionemmissziójáról. Kimutattam, hogy ez a nátriumveszteségük oka. Előadásom után a GE Nela Park-i Kutató Intézetének egyik vezetője megkérdezte, nem jönnek-e hozzájuk dolgozni az itthoni fogalmak szerint „hihetetlenül magas” fizetésért. Nem volt kedvem kitelepülni, mindent felégetni magam után. A dolog pikantériája, hogy amikor néhány év múlva „lzzóstól megvettek”, nem jutott eszükbe felemelni a fizetésemet... Amikor később átvettem a Fényforrás Fejlesztési Főosztály Kémiai Laboratóriumának vezetését, még több lehetőség nyílt a nemzetközi porondon megmérettetni magunkat. A szakmai utánpótlásként felvett doktorandusz kollegákkal az Electrochemical Society 1988-as ülésén 26 előadásból már nyolcat mi tartottunk! Nemzetközi eredményeim alapján Billing Péter Állami Díjra akart felterjeszteni. A felterjesztés azonban ki sem került a vállalatától, mert a szakszervezet megvétózta (szerintem azért, mert két fiatal munkatársam érdekében exponáltam magamat: tiltakozásul kiléptem a szakszervezetből).

És mit hozott neked a GE-Tungsramb házasság?

Egyre kevesebb szakmai feladatot. Laborvezetés helyett benchmarking-tevékenységgel foglalkoztattak. Megpróbáltam ezt is a magam színvonalán végezni. Azután 1994 őszén egy nagyon kedvező ajánlatot kaptam a Samsungtól. A nemzetközi első osztályú szakértőknél szokásos fizetéssel kívántak alkalmazni vákuumtechnikai szakértőként. Mivel sem anyagilag, sem egyébként nem éreztem magam igazán megbecsülve, kértem azonnali nyugdíjazásomat. Nos, így ért véget 41 éves pályafutásom a Tungsramban.

Ilyenkor szoktak a beszélgetőpartnerek témát váltani...Nem voltam szakbarbár. Sok zenét hallgattam, hallgatok, ez egyre inkább kamara- és régi zenét jelent. Baráti, ismerősi köröm jórészt már itthagzott. Néhány közülük: egykori osztálytársam, Kondor Béla, aki, amikor elkészült a lakásom, nyolc rézkarca „Próba 1” nyomatával jött a lakásszentelőre, az 50-es évektől Ottlik Géza és később, a 60-asoktól Weöres Sándor. Van egy nyaralóm a Lupa-szigeten, amit még apám épített 36-ban. 1955-től 85-ig szkiffel jártam be innen munkába, a Tungsrám-strand csónakházában kötöttem ki, s miután gyakran nyitás előtt érkeztem, néha még kerítést is kellett mászni – az MFKI-ban dolgozó feleségemmel együtt.

Dr. Neugebauer Jenő †

1920. június 22-én született Magyaróváron. Egyetemi tanulmányait a II. világháború éveiben fejezte be a Műegyetemen, 1942-ben. Néhány évig Náray Szabó István professzor tanársegédje volt, ott szerzett egyetemi doktorátust. 1947. március 12-én került az Egyesült Izzó Kutató Laboratóriumába. Tevékenysége mindvégig a volfrámgyártáshoz kapcsolódott. Millner Tivadarral együtt végzett munkája során felfedezte a volfrám- és molibdén-oxidok gázalakú vegyületeit. Jelentős kutatási-fejlesztési eredményeket ért el további munkája során is. Nemzetközileg elismert, nagy tekintélyű szakember. 1980-ban ment nyugállományba, majd azt követően 18 évig a MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetében dolgozott a Tungstram kutatási témáin. 1998-ban Széchenyi Díjjal tüntették ki.

A „Tungstram nagyjai” közé számít, a „volfrámgyártás atyja”-ként tisztelik. Vezetői kinevezést a szakmában eltöltött 50 éve alatt soha sem kért, de nem is kapott. A volfrámosok Jenő bácsija mindenkor kész volt segíteni, nagy tudású, szerény, igazi kutató alkat. Most is készséggel válaszolt kérdéseinkre.

A volfrámgyártással összefüggésben eltöltött több mint 50 éves múlt ismeretében felmerül a kérdés, hogy már fiatal korában is műszaki érdeklődésű volt?

Kezdetől fogva műszaki és botanikai érdeklődésű egyaránt. Az egyik a kötelező, a másik a szórakozás volt. A kémiához akkor kezdtem vonzódni, amikor 13 éves koromban kaptam egy könyvet, rengeteg kémiai vegyülettel. Arra a következtetésre jutottam, hogy a kémia egy olyan tudomány, amely sűrítve ad ismereteket, sokkal jobban, mint a részletező tudományok.

Én a fizika és a szerves kémia határterületét szerettem, főleg a fizikai módszerek alkalmazhatósága miatt.

Mikor kezdődött a volfrám fém iránti vonzalma?

Már az egyetemi években – Náray Szabó István professzor mellett tanársegédként dolgozva – az Egyesült Izzótól kapott volfrám anyagminták vizsgálatával kezdtem. Professzorom és Millner Tivadar régi barátsága révén kerültem az Izzóhoz. Millner Tivadar elérte Tury Pál aligazgatónál, hogy egy személyt maga mellé felvehet, és akkor kérte Náray Szabó professzort, hogy ajánljon neki valakit. Jó formán egy folyamatos szakmai átmenettel kerültem az Izzóhoz 1947-ben.

Nem mindenki örült a főnökeim közül annak, hogy én elméleti közelítésekkel foglalkozom, ugyanis a gyártás az egészen más. Szerencsére az Izzó egy olyan sokrétű vállalat volt, hogy ott minden probléma előállhatott, és bátran mondhatom, hogy amivel én foglalkoztam, azzal senki más nem. Tehát ha problémáik voltak, akkor hozzám fordultak.

Mi is volt pontosan az ön munkája? – A volfrám és a közbenső termékek kristályszerkezetének kialakulását vizsgáltam.

A világon nagyon sokféle anyag található, miért pont a volfrám lett az önhöz közelálló? – Mivel már tanulmányaim kezdetén is végeztem volfrámvizsgálatokat, és az számomra igen változatos és érdekes volt, ezért mindvégig kitartottam mellette.

A volfrámnak a fényforrásgyártáson kívül is van meghatározó szerepe? – Inkább a keményfémeknek, azok a volfrámnak karbidjai.

Az Egyesült Izzóban töltött kezdeti évek az ön számára hogyan alakultak? Mik jellemezték napi munkáját?

A laboratóriumi körülmények között végzett munkák mellett naponta közvetlen manuális munkákat is elláttam a volfrámgyártásban. Például vizsgáltam a volfrámsavak dopolását és a kísérleti volfrámrudak szinterelését. Nagyon jó és közvetlen szakmai kapcsolatom volt az üzemi emberekkel, és ez mindvégig megmaradt. Ugyanezt elmondhatom Tury Pállal és Millner Tivadarral volt kapcsolataimról is. Minden ismeretüket megosztották velem, és ezekre biztosan tudtam építeni. Később Benkő Béla gyárigazgatóval alakult ki nagyon jó viszony, akivel rendszeres, napi kapcsolatban álltam.

Mik voltak a legnagyobb sikerek és mik voltak olyanok, amelyekre azt mondta, hogy nem úgy sikerült, mint ahogy szeretete volna?

Szívesen emlékszem vissza arra, hogy közös munkával az üzemben két egészségügyi veszélyt sikerült kiiktatni:

az arzén alkalmazását és a tórium-tartalmú volfrám előállításánál a porzással járó műveletet. Siker volt – egy-két hónappal a céghez kerülésemet követően – a „volfrámoxidok illékonyvá válása vízgőzzel” tárgyú felfedezés. Továbbá siker volt a különféle volfrám-anyagminőségek kifejlesztése az izzólámpák mellett más fényforrások konstrukciós igényei alapján. És még sorolhatnám tovább a közös sikereinket.

Őn elsősorban a munka tudományos oldaláról közelített a problémákhoz. Az Egyesült Izzóban megfelelő körülmények voltak a kutatási-fejlesztési munkák elvégzéséhez?

Megvoltak a színvonalas munkához szükséges tárgyi és személyi feltételek. Persze nem úgy, hogy tálcán tállalták elénk, hanem ki kellett keresni azokat a meglévő sok közül. Kiváló tudású és gyakorlatú szakemberekkel dolgozhattam együtt, idősekkel és fiatalokkal egyaránt. Kezdetől fogva tanúja voltam Demeter Károly felfelé ívelő pályájának. Kísérleteim során sikeres kapcsolat alakult ki Csapody Miklós, Csákány László és közöttem. A fiatalok közül kiemelném a Mészáros-házaspárt (Istvánt és Marikát). Mindketten felkerestek. Végül István maradt nálam, és kiválóan elsajátította a volfrámismereteket, amit később nemzetközileg is tudott hasznosítani.

Őn nemzetközi szinten is nagy elismerésnek örvend. Utazott a nagyvilágban, hívták önt nemzetközi konferenciákra, szimpóziumokra?

Igen, gyakran. Nagyon emlékezetesek voltak számomra a külföldön tett látogatások. Kandidátusi fokozatom megszerzése után alkotószabadság keretében Eindhovenben, a Philips-alapítású Műszaki Egyetemen töltöttem 3 hónapot. Kitűnő munkakörülmények között dolgozhattam, habár betekintési lehetőséget – érthető módon – nemigen biztosítottak számomra. Részt vettem a japán Toshiba cégtől származó volfrámgyártási eljárás vásárlásának előkészítésében. Amikor a Toshiba kutatóközpontjába mentünk, a portás egymás után megnézte az igazolványainkat, és amikor az én igazolványomat vette kézbe, felállt és meghajolt előttem. A moszkvai Elektrozavodban már otthonosan mozogtam. Többször vettem részt szakmánk világtalálkozóin, a Plansee Seminarokon Tirolban, előadásokat is tartottam. Előadóként résztvevője voltam a Londonban megtartott Magyar Műszaki Napoknak is.

Óhatatlan a kérdés: tulajdonképpen milyen beosztásban dolgozott?

Nem tudom. Amikor nyugdíjba mentem, akkor is megkérdezték, milyen beosztásom volt időben az utol-

só, azt válaszoltam, hogy ugyanaz, mint amikor beléptem – azzal a különbséggel, hogy az akkori 2 fő beosztottal szemben 12 fő volt a végén.

A megbecsülésben azonban nem lehetett hiba?

Erre sem tudok egyértelmű pozitív választ adni. Dr. Molnár Józseffel együtt kezdtünk az Izzóban, és amikor ő műszaki igazgatóhelyettes lett, elintézte, hogy – külön miniszteri engedéllyel – kiemelt fizetést kaphassak. Igaz, hogy utána 10 éven keresztül nem kaptam béremelést...

Amióta nyugdíjban van, tartja a kapcsolatot a szakmával?

Nyugdíjazásomat követően 18 évig voltam a Műszaki Fizikai Kutató Intézetnél, és ott folytattam a tungsramos munkáimat. A volfrám a lehető legproblematicusabb fém. Agyonrágott csontnak látszik, de iszonyú sok megoldatlan probléma van még a fém körül. Szeretem ezt a munkát, és szeretem még ma is a nehéz kihívásokat. A szakmai kapcsolatomban azonban ma már inkább nosztalgia jellegű.

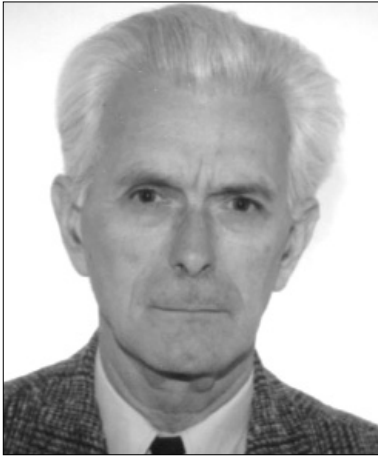
Egyéb elfoglaltsága? – 85 évesen már csak a régi kedvteléseimnek élek: sivatagi különleges növényeimet gondozgatom. A botanikát kedvelem. Talán nem véletlen, hogy pályámat Náray Szabó István „Kristálykémia” című könyvéhez szükséges ritka vegyületek preparálásával kezdtem. A volfrámspirálok kristályos szerkezetének kutatásával töltöttem több mint 50 évet, és most a „Kristályvirágfélék” szórakoztatnak. 3 fiam és 3 unokám van, feleségem és lányom meghaltak.

Széchenyi Díjaként a ma élők közül ön a legmagasabb kitüntettetje a Tungsramnak.

Hárman kaptunk egy közös témáért Széchenyi Díjat. Meg kell jegyeznem, hogy elismerést inkább a Tungsramon kívülről kaptam. Ez talán az én hibám is lehetett, hogy én nem tudtam adminisztrálni magamat, nem jól mozogtam a „Társaságban”.

Pedig Jenő bácsi „volfrám-ügyben” nagyon sokat tett a Tungsrám asztalára. Nem véletlenül választotta a volfrámot, az izzólámpa „lelkét” márkanévül a vállalat a múlt század elején: a volfrám-tudomány folyamatos művelése mindig is meghatározó jelentőségű volt a vállalat számára. A nagy volfrámosok – Túry Pál, Millner Tivadar – neve mellé megérdemelten sorolható Neugebauer Jenő is, aki előtt nem csak a japán portás, de tungsramos kortársai is méltán tiszteleghetnek.

Neumayer Béla †

1934-ben született a Borsod megyei Ároktő községben. 1953-ban érettségizett az Egri Dobó István Gimnáziumban. 1958-ban szerzett villamosmérnöki diplomát a Budapesti Műszaki Egyetem híradástechnika szakán. Az egyetem befejezése után a Távközlési Kutató Intézetnek (TKI) a Tungsram területén lévő főosztályán helyezkedett el. Első feladatként a mikrohullámú csövek fejlesztési munkáiba kapcsolódott be. Méréstechnikával, majd a konstrukció kialakításával kapcsolatos tervezési és számítástechnikai munkával bízták meg. Hosszú évek színvonalas műszaki munkájával vált a terület első számú szakértelmévé. 1969-től a Kutató Intézet keretében a mikrohullámú csövek K+F munkáinak és gyártásba adásának teljes körű irányítása volt a feladata. 1983-tól főmunkatárs, majd főosztályvezető volt a Vákuumelektronikai Fejlesztési Főosztályon. 1991-ben koronként nyugdíjba.

A napjainkban végzett mérnökök nehezen értenék meg, hogy mit jelentett a hidegháború időszakában egy olyan műszaki területet művelni, amelynek kiemelt katonai jelentősége volt. Neumayer Béla és munkatársai a nyugati műszaki információktól teljesen elzártan dolgozták ki az ún. haladóhullámú csövek konstrukcióját, gyártástechnológiáját és gyártóberendezéseit. 1989-ben tudták csak meg, hogy a Siemens után a Tungsram rendelkezik a legtöbb csőhellyel a világon. A haladóhullámú csövek gyártása nem csak műszaki, hanem jelentős gazdasági eredményt is hozott a vállalatnak.

Miért volt stratégiai jelentőségű a mikrohullámú cső? A mikrohullámú technika fejlődése döntő mértékben járult hozzá, hogy a szövetségesek nyerték meg a II.

világháborút. A háború kezdetén az alkalmazott hullámhosszak fél méter körül voltak. A háború végére ez 3 cm-re csökkent. Létkérdés volt a hullámhossz csökkentése, mert így lehetett elérni, hogy az ellenség ne tudja fogni a kibocsátott sugárzást. A szövetségesek a repülőgépeiket felszerelték a 3 cm-es hullámhosszúságú radarokkal. Mivel a németek csak kb. 10 cm-ig jutottak el a háború végéig, a szövetségesek egyrészt tájékozódni tudtak éjszaka, s nyugodtan be tudták mérni, majd megsemmisíteni a fontos objektumokat. A tengeralttjáró-csatát is ezeknek a radaroknak a segítségével nyerték meg.

A háború után a mikrohullámú technika jelentős mértékben hozzájárult a telefontechnika és a televíziózás elterjedéséhez. Mivel a mikrohullám a látóhatárig terjed, ezért kb. 50 km-enként kell erősítőállomásokat építeni. Létfontosságú volt, hogy a Szovjetunióknak és a szocialista országoknak is legyen ilyen rendszere, mert ezeken a láncokon nem csak TV-, és telefonjeleket, hanem katonai parancsokat is továbbítottak. A Szovjetunió kb. 10 000 km-es, teljes gerinchálózati rendszerét a Tungsram által gyártott haladóhullámú csövekkel építették ki.

Milyen körülmények között végeztétek a fejlesztést?

Az egyetem befejezése után a Távközlési Kutató Intézetnél (TÁKI) helyezkedtem el, amelynek az a főosztálya, ahol dolgoztam, a Tungsram területén volt. Később, 1959 januárjától e kutató részlegnek a Tungsramhoz csatolása révén úgy lettem „jogfolytonosan” izzós munkatárs, hogy még az íróasztalom is a helyén maradt. Ily módon lényegileg elmondható, hogy szakmai tevékenységem alatt – nyugdíjba menetelemig – mindvégig a Tungsramnál dolgoztam.

Első feladatként a mikrohullámú csövek, azon belül is az ún. haladóhullámú (hh) csövek fejlesztési munkáiba kapcsolódtam be. Az Intézet említett főosztálya akkor kizárólag a mikrohullámú csövek és azok kiszolgáló eszközei K+F feladataival foglalkozott, ez is magyarázza „területi elhelyezkedését”, mivel elektroncső-fejlesztésre és gyártásra Magyarországon – a Tungsramon kívül – más telephely nem volt elképzelhető. Maga a mikrohullámú cső K+F tevékenysége szerves része volt a magyarországi stratégiai fontosságú mikrohullámú távközlési fejlesztési programnak, melynek koordinátora a TÁKI volt. (E tevékenység mai jelentőségét az adja, hogy korunk mobil telefóniája teljes egészében e technikán nyugszik!) Ezt a programot a KGST-blokkon belül hazánkra szakosították, és ennek mikrohullámú aktív eszközei, a hh csövek és klisztronok „szuperembargós” listán szerepeltek. Így a programot kizárólag az – érthetően „szűkszavú” – irodalomban közöltek, és saját „kútfeljünk” alapján kellett művelnünk, s az eszközöket is úgy kellett kifejlesztenünk, hogy közülünk senki sem látott nyugaton mikrohullámú csőgyártást. A K+F mellett létre kellett

hozni a csövek hazai gyártóbázisát is az Adócsőgyárban. Ezt a feladatot az ottani kollégák nagy hozzáértéssel és lelkesedéssel végezték.

Súlyosbította a helyzetet, hogy a csövek kiszolgáló eszközei, így a speciális szivattyúk, technológiai és mérőberendezések sem voltak külföldről beszerezhetők, azokat is helyben kellett kifejleszteni. A nagy-nagy ritkán bekerült mintacsöveknek sem sok hasznát láttuk, mivel a bennük lévő speciális anyagokat és a technológiát nem tudtuk beszerezni.

A vázolt nehézségek ellenére mégis elmondható, hogy a komplex program – főleg a mikrohullámú csövek kutatása-fejlesztése és gyártása – rendkívül sikeres volt, amit bizonyít az is, hogy – amint az az egyik 1989-es konferencián kiderült – a világon a különböző cégek által telepített csőhelyek sorában a Siemens (15 000) után a második helyet foglaltuk el a kb. 9 000 csőhelyünkkel. Csőveink egyetlen műszaki paramétere sem maradt el az övekéitől, sőt önköltség tekintetében a miénk annak töredékét tette ki, a „szegény ember vízzel főz” elv gyakorlati alkalmazása révén. A sikert növelte még az a tény is, hogy a Siemens egyenértékű csőveit – némi fejlesztési ráfordítás árán – a teljes hazai távközlési piacon (Magyar Posta) és részben még néhány más országban (pl. Jugoszlávia, Románia) a felhasználók (főleg a „konzervatív” hazai Magyar Posta) nagy elismerése mellett Tungstram-típusokra sikerült átváltani. Megalkottuk továbbá a prototípusát a – ma is – legfejlettebbnek mondható, ún. harmadikgenerációs változatnak is, amelynek önköltsége szintén a legolcsóbb volt a világon. E programban sok lelkes vezető és beosztott munkatárs vett részt, akik közül itt néhányat feltétlenül ki kell emelnem. Így, a kezdetek kezdetén, még 1956 előtt, a K+F-et támogató egyetemi tanár Palócz Istvánt, Hennyey Zoltánt, Valkó Iván Pétert; majd később az „ipari kivitelt” megalkotásában résztvevő Erdélyi Jánost, Gál Jánost, Ruff Istvánt, Budincevics Andort, Barla Endrét, Borossay Józsefet, Páhi Pált, Juhász Lászlót, Balázs Jánost, Tomori Lászlót, Németh Árpádot, Nagy Oszkárt, Kertész Gábort, Ádám Jánost, Bíró Istvánnét, Hangos Istvánt, Barsi Józsefet; a gyártás részéről Garai Lászlót, Csizmazia Győzöt, Tóthné Hildát, Hány Antalné, Bátyk Lajost, Szabó Lászlót, Hornyák Dezsőt. A véges terjedelem miatt a lista természetesen korántsem teljes, ami miatt a nem említett sok-sok lelkes munkatárs szíves elnézését kérem.

1983-ban nevezték ki a Vákuumelektronikai Fejlesztési Főosztály vezetőjévé. Milyen emlékeid vannak ebből az időszakból?

E beosztás új próbatételeket jelentett, tekintettel arra,

hogy a vákuumelektronikai termékek tungstramos teljes vertikuma éppen abban a kritikus periódusban tartozott vezetésem alá, amikor erősödésnek indult a „piacorientáltság”, melyben valamennyiünknek „édeskevés” gyakorlata volt és lehetett. Emberek és témák sorsáról kellett dönteni egy olyan időszakban, amikor évente változtak a „mutatók” (bértömeg-/bérszínvonal-gazdálkodás, ráfordítások nyirbálása, piackutatás stb.). E beosztásnak – persze – voltak kellemes velejárói is.

A kiterjedt tungstramos kapcsolatok következtében számos külföldi partnerrel kerültem kapcsolatba, és meglehetősen sok utazásra is mód nyílt, amelyeken rengeteget lehetett tanulni.

Hogyan alakult az ágazat sorsa a GE megjelenését követően?

A Vákuumelektronikai Gyárhoz történő csatlakozásra olyan időszakban került sor, amikor a gazdasági helyzet már nagyon éles volt, és nyílt titok volt a Tungstram eladása. Ez utóbbi rövidesen meg is történt. A GE-hez tartozás azonnal nyilvánvalóvá tette, hogy a vákuumelektronikai üzletágra az új cégnek nincs szüksége, és keresni kellett valamilyen más tulajdonoshoz kerülés lehetőségét.

Erre az időszakra esett egészségem megromlása is. Két, gyors egymásutánban bekövetkezett műtét arra hívta fel a figyelmemet, hogy éljek a cég felkínálta kerkedvezményes nyugdíjazzal, mely aztán 1991 őszén meg is történt.

Nyugdíjba vonulással nem szakadtam el a cégtől, vállalkozói alapon kb. 25 000 oldalnyi szakmai fordítást végeztem a legkülönbözőbb témakörökben (gépkönyvek, szerződések, szabadalmak, környezet-, és munkavédelem, könyvek stb.) angolról magyarra és viszont.

A családi életem mindvégig kiegyensúlyozott volt. 1961-ben nősültem. Két lányom és három unokám van, akikben nagy örömet lelem. Volt kollégáim közül néhányval szorosabb kapcsolatot tartok fenn. Találkoztunk, levelezünk. Kedvelem a komolyzenét és az olvasást.

Az említett nyugdíjas foglalkozás miatt meglehetősen mélyen bele kellett merülnöm a számítógépes technikába, amiről nyugdíjba menetelemkor határozottan azt hittem, hogy soha nem ártom bele magam. Napjainkra a fordítási tevékenység is félig kiadványszerkesztés lett. Ma már senki nem venne át írógéppel írt anyagot, beragasztott ábrákkal.

Az élet – ténylegesen – megy tovább, öregem sem tudunk „félreállni” az útjából.

Németh István

Németh István 1951-ben született Esztergomban. Budapesten nőtt fel, középiskolai tanulmányait a budapesti Berzsenyi Dániel Gimnáziumban végezte. 1970-ben az érettségi után sikeresen felvételizett a BME Gépészmérnöki Karára, de a tanulmányok megkezdése előtt még 11 hónapos katonai szolgálat következett Börgöndön. 1976-ban szerezte meg gépészmérnöki diplomáját az egyetem gépjáratéchnológia szakán. Friss diplomásként 1976 szeptemberében kezdte pályafutását az Egyesült Izzó Sajtoló és Szerszámgyárában szerszámgyártóként, majd 1980-tól a gyár főtechnológusa lett. 1985-től a zalaegerszegi lámpafejgyártás főmérnöke. Jelentős szerepet játszott a gyár nikkelezési, sajtózási és szerszámgyártási technológiájának rekonstrukciójában. 1992-ben a GE-Tungsrám csomagolótechnológiai szervezetének vezetőjeként visszatért Budapestre. Hamarosan az izzólámpagyártás európai szintű műszaki igazgatójává nevezték ki. 1995-től a fémalkatrész-gyártás globális műszaki igazgatójaként Cleveland-ben dolgozott 15 hónapig, majd ugyanezt a területet Budapestre irányította. Karrierje 1999-ben a Hajdúböszörményi Vákuumtechnikai Alkatrész- és Gépjáratéchnológiai megbízatásával teljesedett ki. A folyamatos és intenzív fejlesztések révén a gyár „globális kiválósági központ” rangot vívott ki magának, és szinte egyeduralmúvá vált az alkatrészgyártás területén. 38 éves vállalati pályafutása után 2014-ben Hajdúböszörményből vonult nyugdíjba.

Németh István ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelynek szerencséje volt végigkísérni a hagyományos fényforrások szárnyalását, azokat az éveket, amikor az

Egyesült Izzó nemzetközi hírű, professzionális fényforrásgyárrá vált – felölelve a gyártás teljes vertikumát. A fényforrások és fényforrásgyártó gépek előállítását számos – ugyancsak professzionális munkát végző – vidéki gyára támogatta. Egyáltalán nem véletlen tehát, hogy a Hajdúböszörményi Alkatrész- és Gépjáratéchnológiai GE „globális kiválósági központjává” avanszált. Persze ehhez kellett az ott dolgozók vállalat iránti elkötelezettsége és kellett hozzá egy jó gyárigazgató is.

Bár egész pályafutásom ugyanahhoz a céghez kötött, mégis sokszor költöztem a munka miatt, így sokszor „adatott meg” nekem és a családomnak – feleségemnek és fiamnak – is az, hogy egy-egy új helyen szinte teljesen új életet kezdünk el. Közben változatos munkakörökben dolgoztam, de lényegében végig a fémalkatrész-gyártás területén.

Az első igazi nagy kaland az 1985-ös zalaegerszegi főmérnöki kinevezéssel kezdődött. Korábbi főnököm, Uhrn István hívott erre a feladatra, a lámpafejgyártás vezetésére, aki akkor került a gyár élére. A megbízatásnak az volt az ára, hogy Budapestről le kellett költöznünk Zalaegerszegre. Az ilyesfajta váltás Magyarországon – főleg akkoriban – még egyáltalán nem volt szokványos, de az én életemet végül is ezek a helyváltoztatások tették még érdekesebbé, még teljesebbé.

A legfiatalabb főmérnök voltam akkoriban, de a gyári vezetők között is sok volt a korombeli, tehetséges munkatárs. Sikerült hamar kiépíteni a bizalmat és a baráti légkört. A nagy feladatot a gyár technológiai rekonstrukciója – a nikkelezési, sajtózási és szerszámgyártási technológiák korszerűsítése – jelentette, amelyhez stratégiai tervet készítettünk, és jelentős beruházási kerettel támogatva lehetőséget kaptunk annak megvalósításra is. Mindebben sokat segített a német nyelvtudásom, így a német gyártóktól származó H4-es lámpafej-bakelizáló automata, automata nikkelezősor, automata gyorsprések, keményfém sorozatszerszámok specifikációjában, kiválasztásában, vételi tárgyalásaiban, műszaki átvételében személyesen is részt vettem – kiváló munkatársaim (Herman Miklós, Lunzer László) segítő támogatása mellett.

A környezetvédelem terén is jelentőset tudtunk lépni: megszüntettük a gyár mellett lévő galvániszap-tárolót, rekonstruáltuk a beleznai iszaptárolónkat, és az üzem belső és külső zaját is sikerült jelentősen csökkenteni. Azután 1992-ben – már amerikai vezetés mellett – a GE csomagolótechnológiai szervezetének frissen kinevezett vezetőjeként vissza kellett térnem Budapestre. A Zalaegerszegen eltöltött hét év alatt a család gyökeret vert; de nem csak ezért, hanem érzelmi okokból is nehéz volt elhagyni a gyárat, a várost és az ott szerzett barátokat.

Hamarosan én lettem az izzólámpagyártás európai

szintű műszaki igazgatója. Ebben az időszakban zajlott az európai lámpagyártások átszervezése, amelynek során Nagykanizsa és Kisvárdai szerepe és fejlesztési lehetősége jelentősen megnőtt.

A budapesti visszatérést követően, az új otthon kialakítása után a váltás tekintetében hamarosan adódott az új kihívás. Az addig megszerzett angol nyelvtudásomnak és lámpafej-gyártási tapasztalataimnak köszönhetően 1995-ben lehetőséget kaptam a globális fémalkatrész-gyártás műszaki irányítására. Mivel a GE legtöbb alkatrészgyára ekkor az USA-ban volt, ismét költöztünk családotól – most Cleveland-be. Itt Mészáros Istvánnal dolgoztunk együtt, aki mérhetetlenül sokat segített, elsősorban a szakmai képzésben, mivel a volfrám-, a huzal- és spirálgyártás területén nem volt még tapasztalatom, ugyanakkor a fémalkatrész-gyártás jelentős hányadát ez tette ki. Rendszeresen jártuk az amerikai gyárat, az ottani kollégáink segítségével irányítottuk a kinti gyári fejlesztéseket, az itthoniakkal pedig a hajdúböszörményi és a zalaegerszegi korszerűsítéseket.

15 hónap elteltével a családdal visszaköltöztünk Budapestre, ahol ugyanezt a munkát folytattam – immár itthonról.

Ezt az időszakot a folyamatos termelékenységjavítást célzó fejlesztések jellemezték. A globális rálátás azonban azt is világossá tette, hogy az amerikai gyárok a magas költségeik miatt a jelentős műszaki hagyományok ellenére sem elég versenyképesek. Elkerülhetetlenné vált a gyártási helyek globális átszervezése, amelynek során jelentősen növekedett Zalaegerszeg és Hajdúböszörmény szerepe. A magyar gyárok versenyképességét kihasználva sikerült gyártásokat áttelepíteni, először Európából (spirálgyártást Olaszországból és Angliából Hajdúböszörménybe), majd az USA-ból is (fejgyártást Providence-ből Zalaegerszegre és spirálgyártást Mattoon-ból Hajdúböszörménybe). Nagyon jó kapcsolat alakult ki a böszörményi munkatársaimmal, és láttam a hosszú távú lehetőségeket is a gyárban.

1999-ben megpályáztam a VAG, a Hajdúböszörményi Alkatrész- és Gépgyár gyárigazgatói állását, de Hajdúböszörménybe már nem költöztünk. Csak a munkanapokat töltöttem itt, a hétvégeket pedig főleg Budapesten, a családdal. Hajdúböszörményben végre sikerült megvalósítani álmaimat. Először is egy rendkívül erős, nagy szakértelmű csapatot örököltem, amelynek tagjait már korábbról is ismertem (neveket

azért nem emelek ki, mert ez a megállapítás mindenkire vonatkozik). Sikerült olyan csapatot kovácsolódni, ahol a bizalom és önállóság adott keretet a munkának. Vezetőként főleg inspirálni igyekeztem a munkatársaimat. A csapat szárnyalt, a gyár intenzíven fejlődött, minden mutatóját mindig teljesítette, általános tekintélyt és bizalmat szerzett: „globális kiválósági központ” rangot vívott ki magának.

Az izzólámpáknak az európai és más piacokról történő fokozatos kivonásával azonban a gyártás zsugorodni kezdett és egyre költségérzékenyebb lett, így megnyílt a lehetőség arra, hogy versenyképességünk folytán fokozatosan átvehessük a GE egyéb alkatrészgyárainak termelését. Ez kemény verseny volt, mert a „vesztes” gyárat bezárták. Így sorra átvettük az összes amerikai termelést, majd a nem túl régen alapított mexikói gyár termelését is, amivel sikerült a hazai munkahelyeket megőrizni. Legutóbb a kínai alkatrésztermelés átvétele kezdődött meg. Az izzólámpa-spirálok gyártásának kiesése a hajdúböszörményi gyárat is érzékenyen érintette, de ennek a hatását a fentiek túl a kerámia fémhalogénlámpák speciális katódgyártásának bravúrt jelentő kifejlesztésével is sikerült kompenzálni.

A gyár szép sikereket ért a környezetvédelem és a munkabiztonság terén is, amelyet több díjjal is elismertek. A gyárnak otthont adó város mindenkori vezetésével is korrekt, jó kapcsolatot ápolunk, amit magas városi kitüntetésekkel is elismertek.

„Nagyon nehéz volt elhagyni a gyárat, a barátokat, amikor majdnem 15 éves megbízatásom 2014-ben, a nyugdíjazással véget ért” – zárta visszaemlékezéseit István, de minden bizonnyal azzal a jóleső érzéssel, hogy olyan gyárat hagyott utódjaira, amely a napjainkban folyó világitástechnikai innovációs forradalmat is minden bizonnyal túléli. Összesen és folyamatosan 38 évet dolgozott a Tungstrammnál. „Végig nagyon szerencsésen alakult az életem a cégnél, mert mindenütt az volt a munkám, amit szenvedélyesen szerettem, és a legfontosabb, hogy mindenütt a legjobb kollégákkal, szakemberekkel dolgozhattam, akikkel barátságos munkakapcsolatot is könnyű volt teremteni.” István Budapesten lakik már szintén nyugdíjas feleségével, Erikával és Péter fiukkal, aki jelenleg az Óbudai Egyetemen villamosmérnöki tanulmányait folytatja és gondosan „tervezi életének hosszabb távú céljait”.

Dr. Németh József †

Született a Zala megyei Nován 1935. december 6-án. Zalaegerszegen, a közgazdasági technikumban érettségizik, majd ipar szakon szerez diplomát a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen, és később okleveles könyvvizsgálói vizsgát is, tesz. Első munkahelye a budapesti Dinamó Villamosforgógépgyár. Az Egyesült Izzóba 1962-ben lép be, a Munkaügyi Főosztályra. 1967-től a Rádiócsőgyár főkönyvelője, 1971-től a nagyvállalat Önálló Elszámolási Osztályának a vezetője. 1974-től a Kalkulációs- és Ár-főosztály vezetői feladatával bízzák meg. 1980-tól a Számviteli, Pénzügyi és Közgazdasági Főosztály munkáját irányítja. 1982-től 86-ig a Mikroelektronikai Vállalat gazdasági igazgatója és vezérigazgató-helyettese. 1986-ban jön el a MEV-ből, és előbb a KSH Államigazgatási Számítógépes Szolgáltatának gazdasági igazgatóhelyettese, majd 1989-1992 között a Magyar Hitelbank ügyvezető igazgatója. 1992-93-ban a Szerencsejáték Rt pénzügyi vezérigazgató-helyettese. 1993-tól 1995-ig az ÁPVRT pénzügyi vezérigazgató-helyetteseként dolgozik. Jelenleg nyugdíjas, s mint ilyen, vállalkozóként folytat pénzügyi-gazdasági tanácsadói és könyvvizsgálói tevékenységet. Nős, egy felnőtt fia van, aki egy Tungstram-márkaképviselő vezető munkatársa. Unokái középiskolások.

Otthonában fogad, ami a volt EIVRT-től nem messze eső csendes, nyugodt megyeri környék egy kellemes családi háza. Felesége kíséri be (akinek 35 éven át egyetlen munkahelye volt az Egyesült Izzó, ma már ő is nyugdíjas) bennünket a nappalin át egy amolyan beszélgetésre, tárgyalásra alkalmas szobába, amiből dr. Németh József jelenleg is „működő” dolgozó-

szobájába természetesen nyílik ajtó. Láthatóan minden a tulajdonosok, a Németh-házaspár ízlése szerint van és az ő kényelmüket szolgálja. De így van rendjén, hiszen egy élet munkájának gyümölcse a „családi fészek”. Egy olyan vérbeli közgazdással, mint amilyen dr. Németh József, mi mással kezdhethetnénk a beszélgetést, mint azzal, hogy az Egyesült Izzóban egy sor dolog más volt, másként volt, mint a magyar gazdaság egészében. – Nem volt hozzá hasonló. Léteztek ugyan nagyvállalatok, mint a RÁBA, a Bábolna, de jellegében mindegyik más volt, más-más kapcsolatokkal. A Tungstramnak volt a legnagyobb gazdasági hatóköre, a legnagyobb nyugati tőkés piaci exportja és ennél fogva – legyünk őszinték – a legnagyobb presztízse is a hazai gazdaságban.

Az Rt, azaz a Részvénytársaság megjelölés az Izzón kívül csak a MAHART nevében szerepelt. De mondták, hogy ez jó ideig csak jelképes volt. Hogy jelent meg az Rt.-ség a munkában? – Évente el kellett készíteni a konszern mérleget is, amit persze csak mi használtunk, hiszen a konszern jogilag már nem létezett, viszont az adatai elemezhetőek, elég sokatmondóak voltak.

A közgazdászok hogyan szólhattak bele a stratégia alakításába? – Nekem szerencsém volt, szívesen foglalkoztam gazdasági tervezéssel. Belépésemkor a Munkaügyi Főosztályra kerültem így az egész vállalat munkaerő-gazdálkodását, bérgazdálkodását megismerhettem. Ahol külön, rendkívüli órabéremelést kértek, mi vizsgáltuk a jogosságát. Egyszer az ME osztályról érkezett kérés egy eléggé magas órabér megállapítására. Utánanéztem, mi teszi indokoltá? Különösen, hogy meg tudtam, az illető szakmáját tekintve szabó. Kiderült, hogy ő személyes kapcsolatokkal rendelkezik Vaszyly György főmérnök úrhoz, a „beavatottak” szerint személyes szerepe volt abban, hogy a főmérnök úr mindig „jól öltözött” volt.

Ez gondolom tanulságos eset volt? – Figyelmeztettek, hogy az Izzó jelképesen egy hatalmas fa. Mielőtt véleményt mondanál valakiről, meg kell vizsgálnod, hogy az illetőnek melyik ágakon ülnek a kapcsolatai. Ezt megjegyeztem, és alkalmazkodtam a helyzethez.

Talán ennek köszönhető, hogy meglehetősen ütemességgel lépegettél az úgynevezett ranglétrán.

Mondhatjuk, ennek is szerepe lehetett, az izós karrierem valóban töretlen volt, később megbízást kaptam a munkaügyi tervek készítéséért felelős csoport vezetésére. Feladatunk volt a nagyvállalat munkaügyi terveinek elkészítése közép- és rövidtávra, valamint a gyártmányelemzések elkészítése, a munkaügyi statisztikák vezetése. Ezt követte a Rádiócsőgyár főkönyvelői posztja, ahol az általam kidolgozott vállalat belüli önálló elszámolási rendszert alkalmazva irányít-

tottam a gyár éves beszámolóinak elkészítését, a termékek árképzését, az utókalkulációs munkákat, valamint a munkaügyeket. A Rádiócsőből emeltek ki a Számviteli Főosztályra, amin belül volt egy Önálló Elszámolási Osztály. Ennek a feladata volt megtanítani a gyáregységi főkönyvelőket a gyáregység „saját eredményeit” tükröző „önálló” mérlegek, tervek elkészítésére. Amikor meghalt a Kalkulációs és Árfőosztály vezetője, engem kértek fel az utódlására, de a gazdasági igazgató úgy döntött, hogy az önálló elszámolást mint feladatot vigyem magammal. Mellesleg erre a „vállalaton belüli önálló elszámolási rendszerre”, amiből doktori disszertációm is írtam, sokáig hivatkoztak az egyetemi képzésben is.

Mindez rengeteg tapasztalatot hozhatott számodra... Igen, alkalmam és lehetőségem is volt a vállalat termékeinek, tevékenységének teljes körű megismerésére. Például a nagy országos árrendezések 4-5 évenként voltak, ilyenkor kellett megvívni az Árhivattal, a KGM-mel és az összes felügyeleti szervvel a csatát, hogy mi mennyibe kerül, illetve az értékesítés során a Tungsram-termékeket milyen áron, milyen nyereségtartalommal lehet értékesíteni.

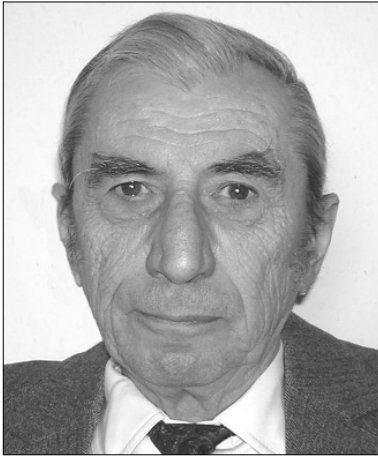
Milyen mélységig folyt ez a „harc”? – Egyedi termék mélységéig, egészen addig, hogy mi legyen az ára, mondjuk, a 60 wattos izzónak. De jól sikerültek a „menetek”, a Tungsram hosszú éveken keresztül megfelelő bevételeket realizált, és eredményesen működött. Kaptam is egy Kiváló Munkáért elismerést a KGM-től, illetve az Árhivatal akkori elnökétől, neves közgazdász egyetemi tanártól, Csikos Nagy Bélától. Akivel egyébként a mai napig össze-összefutunk törzsvendéglőjében, a Tükörben. (Jónevű vendéglátóhely a Bank utcában). Oda jár, gazdasági szaklapokat olvas és ír, túl a nyolcvanon.

A „létra fokai” merre vezettek tovább? – 1980-tól már gazdasági igazgatóhelyettesként irányítottam a nagyvállalat Számviteli, Pénzügyi és Közgazdasági Főosztályát. Azután 1982-től 1986-ig a „mikroelektronikai” kormányprogram keretében a Tungsramból kiemelt gyárakból és a Híradásipari Kutató Intézetből létrehozott Mikroelektronikai Vállalat gazdasági igazgatója, vezérigazgató-helyettese lettem. Hosszú iparvállalati évek után, 1986-ban jutottam arra az elhatározásra, hogy más ágazatban is megpróbálom magam: a KSH Államigazgatási Számítógépes Szolgáltatáshoz mentem gazdasági igazgatóhelyettesnek, majd jött 1989-1992 között a Magyar Hitelbank ügyvezető-igazgatói, 1992-93-ban a Szerencsejáték Rt. pénzügyi vezérigazgató-helyettesi, 1993-1995-ben – nyugdíjba menetelemig – az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. pénzügyi vezérigazgató-helyettesi feladatköre.

A Tungsramban eltöltött időd hogyan összegeznéd? Mind szakmailag, mind emberileg nagyon eredményesek és sikeresek voltak. Szívesen emlékszem felső szintű vezetőimre (Dienes Béla, Vaszily György, Horváth Pál, Draskóczy László), illetve közvetlen vezetőimre, vezető munkatársaimra (Fóris András, Molnár F. József, Székely Róbert, Tarsoly Árpád, Lippach Zoltán, Pető Sándor) és természetesen minden MUNKA-TÁRSAM-ra. Azokra, akikkel együtt éltük meg többek között a Tungsram nagyvállalattá alakulását, a vidéki gyártelepítéseket. Az Izzó megjelenésével ugyanis jelentős változások kezdődtek: ipari kultúra honosodott meg a korábban csaknem kizárólag mezőgazdasági területeken. Az út nem volt könnyű, sok munkával járt. Többnyire sikereket, néha kudarcokat hozott, de ezekből mindig volt erőnk és akaratunk levonni a megfelelő tanulságokat.

Azután még sokáig beszélgetünk a Szerencsejáték Rt.-ről, a jackpot általa történt bevezetéséről, meg arról, hogy a Tungsram önállóan nem tudott volna olyan eredményeket felmutatni, mint ma. Hiába volt szellemi tőke, hiába lett volna modernizálás! Az eladósodott országnak pénze nem volt ahhoz, hogy lépést tartson, önerőből állami irányítás alatt felemelkedjen és felzárkózzon a fejlett világhoz. Szerinte 2-3 emberöltő kell ahhoz, hogy a gondolkodásmód alakuljon át a megváltozott körülményekhez, hogy belenőjünk abba, ami az EU-ban, illetve az Amerikai Egyesült Államokban már hosszú ideje jól működik. Ez, mint tudjuk, a kapitalizmus, merőben más lehetőségekkel, társadalomfilozófiával, mint az a kor, amelyben mi a rendszerváltásig, gyakorlatilag a Tungsram privatizációjáig éltünk és dolgoztunk. Azt azonban büszkén állítom – mondja –, hogy az adott lehetőségek és körülmények között munkánk eredményes volt, sok tekintetben (lásd: a Tungsram jelentős import-, export-kapcsolatait és az akkori piacgazdaságokban működő érdekeltiségeit) megfelelt a „kapitalista” piac követelményeinek is. Búcsúzóul nem tudok „kihagyni” egy észrevételt: pályád során ellenőr nem voltál. – Nem vagyok revizortípus. Elemző alkatnak érzem magam. Az ellenőrök voltak az én szememben a „Napkeleti Bölcsek”, akik utólag mindig megmondták, mit kellett volna csinálni. De nekem és a hozzám hasonló vezetőknek dönteni kellett! Nyilván volt, hogy valamit másképp kellett volna, de akkor még, távol a számítógépek mai lehetőségeitől, más feltételek között, más módszerekkel folyt a munka. A számok mindig utána jártak a valóságnak, az előzetes számokat utólag kellett a tényeknek megfelelően korrigálni, tőlünk meg az első számú vezetők előre kérték a várható eredményt. Ma más a helyzet. Szerencsére még sikerült váltanom a kor elvárásai szerint, és így könnyen, szívesen dolgozom számítógépen. De már itthon, kényelmesen. Valamikor elképzelni sem tudtam, hogy ez egyszer lehetségessé válik.

Nyerges János †

1936. november 30-án született Üllőn. 1955-ben kitűnő eredménnyel érettségizett a monori közgazdasági technikumban, és belépett az Egyesült Izzóba. Első munkahelye a Galvanizáló volt, átmeneti „szénlapátolás” után került a „Sóhajok hídja” alatti óriási présgépre, majd a Bevezetőgyártásba helyezték át. 1956-ban vették fel a Közgazdaságtudományi Egyetem nappali tagozatára. Édesapja motorbalesete miatt 1958-ban át kellett iratkoznia a levelező tagozatra, a diplomát 1965-ben kapta meg. 1958-ban került a Programirodára is. 1960-ban áthelyezték a Bérosztályra, amely egészen a nyugdíjazásáig ható döntésnek bizonyult. 1975-ben a Bérosztály, 1982-ben a Munkaügyi Főosztály vezetőjévé nevezik ki. A 80-as években rendszeres óraadó tanár volt az Országos Vezetőképző Központban. Belépésétől kezdve játszott a Vasas Izzó – 1960-tól NB I-es – röplabdacsapatában. Tagja volt a magyar válogatott keretnek is. 1963-ban egy focizás közben szerzett sérülés miatt kellett abbahagynia az aktív sportolást. A GE-akvizíció után új nomenklatúra és kategória-besorolás kidolgozásával segítette Varga György vezérigazgató munkáját. Az országos bérpiaci felmérést követően sikerült a Tungsram dolgozóinak bérét az országos 10. helyről az első három közé emelni. 1994-ben ment nyugdíjba.

Nyerges Jánosra vezetői és munkatársai egyaránt szívesen, szeretettel gondolnak, magas, vékony, „röplabdás” alkatára, szerénységére, széleskörű és alapos tudására, okosan érvelő stílusára. Jellemző rá, hogy szakmai pályafutásának és izzós emlékeinek összefoglalását hét kézírásos oldalon adta át számunkra. – Az önéletrajzodban a sportnál írod, hogy atletizáltál, röplabdáztál amatőr alapon. Tulajdonképp-

pen a röplabda volt a fő ág. Mettől meddig játszottál az Izzóban? – 1955-től 1963-ig, mert akkor jött az a sérülésem, ami műtéttel végződött, és akkor abba is hagytam.

Legnagyobb sportsikereid? – 1961-hez fűződnek, röplabdacsapatunk feljutott az NB I-be. Csapatársaim Német István (Norma Osztály), Kriskó Róbert, Biri Lajos (VTG), Bakonyi Tibor, Kovács Béla (Termelési Osztály), Héricsz Miklós (Anyaggyártási Osztály), Krieser Pál (TMK), Urbányi Ferenc (Félvezető) Cseresznyák Lajos (Üveggyár), Szabó Zsigmond (akkor Lámpagyár, később gyárigazgató, vállalati főtechnológus, majd vezérigazgató-helyettes) és dr. Leleszi Imre (Jogügy) voltak. Sikerült a tágabb válogatott keretbe is bekerülnöm.

A gyáron belüli pályád hogyan alakult? – 1955-ben a közgazdasági technikum elvégzése után kezdtem az Egyesült Izzóban dolgozni. Ebben a sportnak és Mészáros Sándornak volt szerepe. Tagja voltam a középiskolai bajnokságot nyert 4x100-as futóváltónak és a 3. helyezett röplabdacsapatnak. Mészáros Sándor szintén üllői volt, ő ajánlotta a felvételemet. A belépéstől kezdve tagja voltam a Vasas Izzó röplabdacsapatának. Akkor ez nem jelentett különleges előnyöket. Szabó János, a Felvételi Iroda „fura ura” a Galvanizálóba helyezett. Három műszakban dolgoztam a közgazdasági technikum elvégettségemmel. Naponta busszal jártam be Üllőről. Ezt követően – átmeneti „szénlapátolás” után – a „Sóhajok hídja” alatti háztömbnagyságú présgépre helyeztek át. A fénycsőfojtók tokját gyártottam. A lemezsortjától egy hét alatt tönkrement a kezem, amire a röplabdázásnál is szükség volt, ezért Ulján bácsi átvett a Bevezető-gyártásba.

És azután jöttek ismét az „iskolás” évek...

Igen, 1956. szeptember 1-jén új korszak kezdődött az életemben: nappali tagozaton elkezdtem a Közgazdaságtudományi Egyetemet. Kitűnő érettségim miatt a legmagasabb ösztöndíjfokozatba kerültem. Majdnem olyan „gazdag” voltam, mint az Izzóban. Ebben az évben bekerültem az utánpótlás válogatottba is. A nyári szünetben visszajöttem dolgozni. 1957-ben az Adócsó-mérésben, 1958-ban a Leltárhozámán dolgoztam, ahol a szigorú és nagytekintélyű Lendvay főkönyvelő és Lippach Zoli bácsi volt a főnököm. Mindkét év nyári szabadsága gyönyörű volt! Az izzós keresetből lementünk sátorozni Balatonboglárra. A Balaton selymesen és simogatóan tiszta volt, akárcsak a lányok... Azután 1958 őszén a nappali tagozatról levelező tagozatra kellett átiratkoznom édesapám motorbalesete miatt. Visszatértem az Izzóba, a Programirodára helyeztek. Oszályvezetőnk dr. Szomolányi tanár úr volt, de igazából Sándor Gyuri bácsi irányított minket. A sok kedves kolléga közül Szabó Kálmánt, az „üve-

ges” és Endrődy Sándort, a „spirálos” anyaggazdát említeném. Én a fej- és csomagolóanyagokkal gazdálkodtam. Jellemző erre az időszakra, hogy amikor a VTG-ben megjelentem a „sürgető listával”, még a gyár vezetői – Viola Gyula, Holló Imre és P. Nagy Balázs – is idegesek lettek, de természetesen segítettek.

1960-ban dr. Molnár F. József főosztályvezető áthelyezett a Bérosztályra. Ez a döntés egész nyugdíjazásomig meghatározta szakmai pályafutásomat. Sokat tanultam közvetlen munkatársaimtól, Mester Ferenc-től, Boda Jánostól, Vékes Endrétől, Fóris Bandi bácsitól, Sugár Györgytől, Till Istvántól és Németh Istvántól. Elsőként a vállalati prémiumfelelősi munkakört töltöttem be. Az érintett vezetőkkel együttműködve összeállítottam a rendszeres éves prémiumfeladatokat, majd negyedévenként értékeltük a végrehajtást. Vaszyly Györgytől, Túri Páltól, a lámpagyári Stölczner bácsitól, Király Endrétől, Horányi bácsitól és a többi gyári vezetőtől több új szisztémát tanultam.

1961-ben – nagy szerencsénkre – Dienes Bélát nevezték ki a vállalat vezérigazgatójának, akit zseniális iparszervezőnek tartok. A keze nyomán lett az Izzó nemzetközi nagyvállalat. Volt olyan év, amikor az Izzó 36 000 embernek adott kenyeret. Igaz, ekkor még kályhacsövet is gyártottunk. Dienes Béla szerette a sportot, gondoskodott a dolgozók pihenési és szórakozási lehetőségeiről is (Tungsram-strand, Fonyódi Üdülő stb.). Az ő vezetése alatt kezdődött meg az Izzó-lakótelep építése is.

A következő évek kemény szakmai munkával teltek. A gyárak számának és önállóságának növekedésével fokozatosan decentralizálni kellett az addig központi-igazgatói feladatokat mint a normázás, munkanap-fényképezés, munkaszervezés, létszám- és bér-gazdálkodás. 1975-ben a Bérosztály, 1982-ben a Munkaügyi Főosztály vezetőjévé nevezték ki. Közvetlen munkatársaim Grósz Béla, Németh István, Malárik Lajos, Orehoczky Bálintné, Gremesberger Ferenc és Földi Ibolya voltak. Ekkor már Draskóczy László, majd Kiss Attila gazdasági igazgatóhoz tartoztunk, mert az élőlétszám-költségek alakulása egyre fontosabbá vált. Az évenkénti tervtárgyalások, főkönyvelői értekezletek, a szakszervezettel a kollektív szerződésről folytatott tárgyalások munkánk egy-egy fontos állomását jelentették.

Nehezebb korszakaid voltak-e pályád során?

Voltak bizony nehéz időszakok is. Az erősen központosított gazdaságirányítás alig adott mozgásteret. Harsányiné Kati a megmondhatója, hogy számtalan sok pályázattal, preferencia-kérelmekkel próbáltunk a vállalat számára kedvezőbb feltételeket kiharcolni. Évről-évre visszatérő gondot jelentett, hogy a bérköl-

tséget december 31-ével kellett lezárni, a mérlegbeszámoló viszont csak márciusban készült el. Addig lehetett vizsgálni, hogy lesz-e a bérfejlesztésnek fedezete a nyereségoldalon. A túllépés 6-12-szeres büntetést jelentett volna, amelyet a szűkös nyereségből kellett volna befizetni. Hála a központ és a gyárak fegyelmezett, összehangolt munkájának, sem bértülpelésünk, sem indokolatlan bérmegetkárításunk nem volt. Sikerült megbirkóznunk az általam „keresztűz”-nek nevezett helyzettel. Az igényeket „alulról”, a keretlehetőségeket és a piaci korlátot „felülről”, a párt és a szakszervezet igényeit „balról”, a vállalatvezetői elvárásokat „jobbról” kaptuk.

A GE-váltás még ott érted téged a gyárban?

Igen, 1990-ben. Részt vettem az akvizícióban is Martin dr. égisze alatt, de Mály Pista is részt vett ebben. Ő jól tudott németül, Martin dr. pedig angolul, hol egyikük hívott, hol másikuk, mert az összefüggésekben nem voltak annyira benne szakmailag. Számomra a privatizáció első pár éve nemcsak a drasztikus létszámleépítésről szólt. A General Electric első vezetői gárdája még nekünk is adott teret az új ötletekre, új módszerek kipróbálására. Új nomenklatúrát és kategória-besorolást készítettünk, amely a magyar szabályzókkal is összhangban volt. Jelentősen nőttek az alapbérek a mozgóbérek alaposításával. Az országban először mi készítettünk bérpiaci felmérést sok hazai cég rétegenkénti adatainak feldolgozásával. Ennek a munkának jelentős eredményeként Varga György vezérigazgató engedélyezte, hogy az országos 10. helyről az alapbéreket az 1-3. helyre hozzuk fel.

Olyan bő és kimerítő az anyag, amit leírtál, hogy már csak annyi kérdésem lenne: hogyan élsz most, mióta eljöttél a Tungsramból?

Főként a lehetőségek fokozatos csökkenése miatt 1994-ben számomra véget ért az „izzós” küldetés, nyugdíjba mentem. A Tungsram iránti nosztalgiám viszont megmaradt. Ma is gyakran gondolok vissza a Borhi- és Fekete Géza-féle Izzó-talakra, a strandon és irodaházi étteremben felszolgált reszelt májra és az izgalmas kártyacsatákra.

Feleségemnek, Székér Máriának is egyetlen munkahelye a Tungsram volt. Ő is munkágyisként dolgozott. 1992-ben élt a korengedményes nyugdíjazás lehetőségével. Fiunk, Zoltán 1973-ban született. Számítógépes szakemberként az autóalkatrész-iparban dolgozik. Nyugodtan, békésen telnek nyugdíjas napjaink. A nyarat Velencén töltjük. Ott van lehetőség egy kis mozgásra. Hobbim az oszcilloszkóp-készítés. Megtervezem, az alkatrészeket felrakom a panelre, majd beforrasztom. Egész nap el tudok vele bibelődni.

Oláh Ferencné Mari

1942-ben született Újpesten. Az általános iskola befejezése után a Berzeviczy Gizella Közgazdasági Technikumban érettségizett. Tanárai javasolták, hogy tanuljon tovább, de ezt a család anyagi lehetőségei nem tették lehetővé. A technikai éveit alatt kezdett el atletizálni a Vasas Izzóban, ez segítségével volt abban, hogy 1960. július 1-jén felvegyék a vállalat-hoz. Tíz évig dolgozott a Kalkulációs és Árfőosztályon. Mivel a kalkulátori munkához műszaki ismeretekre is szükség volt, elvégezte a Landler Jenő Gépipari Technikum általános gépész tagozatát, ahol 1966-ban kapott technikus oklevelet. Ezt követően megbízták a volfrámalkatrészek kalkulációjával foglalkozó csoport vezetésével. 1970-ben – amikor a kalkulátorokat felsőbb utasításra kihelyezték a gyárakba – a Volfrám- és Drótalkatrész Gyárba került. Hamar beilleszkedett a gyári kollektívába, nagyon jó munkakapcsolatot épített ki a gyártásvezetőkkel, Vigh Károly gyárigazgatóval és Pakot Sándor főmérnökkel is. 1980-ban megszerezte az okleveles árszakértői képesítést. 1982-ben kinevezték a gyár főkönyvelőjének. 1986-ban a Volfrám- és Drótalkatrész Gyár főmérnöki székéből a Budapesti Fényforrásgyár igazgatójává kinevezett Pakot Sándor felkérte a Fényforrásgyár főkönyvelői feladatainak ellátására. 1995-ig töltötte be ezt a munkakört. A tulajdonosváltás számára is nagy kihívást jelentett. Megtanult angolul és az amerikai gazdasági szakemberekkel együttműködni. A folyamatos létszámcsökkentési követelmények és amerikai felettese áthelyezése miatt végül 1995-ben – 35-éves tungsramos múlttal a háta mögött – kérte munkaviszonya megszüntetését. Még abban az évben beiratkozott egy mérlegképes könyvelői tanfolyamra. 1996. február végétől egyéni

vállalkozóként könyvelői tevékenységet folytat mind a mai napig.

Az ember munkával eltöltött életében az első évek meghatározó fontosságúak. Ahogy visszaemlékezésben írtad, számodra is egész életre szóló szakmai és emberi példát jelentett első főnököd, Pető Sándor, a Kalkulációs és Árfőosztály akkori vezetője.

Valóban, Pető Sándor főosztályvezetőnek a mai napig hálával tartozom. Ő egy rendkívül szigorú, de nagyon korrekt főnök volt. A tehetséges és szorgalmas munkatársaira külön is odafigyelt, és segítette a fejlődésüket. Nekem már két év után azt mondta, hogy jó vezetői adottságaim vannak. Külön hangsúlyozta, hogy ezen a területen csak akkor lehet eredményesen dolgozni, ha a közgazdasági mellé műszaki ismereteket is szerez az ember. Ezért végeztem el 1963 és 1966 között a Landler Jenő Gépipari Technikum általános gépész tagozatát. Hamarosan csoportvezetői megbízást kaptam, a volfrám fémkohászat és alkatrészgyártás területét vittem két kolléganőmmel együtt. Pető Sándor szaktudása, vezetői és emberi magatartása az egész pályafutásom során iránymutató volt a számomra.

1970-ben mégis áthelyeztek a Volfrámgyárba.

A vállalat vezetése úgy döntött, hogy a kalkulátoroknak a gyárakban van a helyük. A volfrámgyári kollégákkal korábban is jó munkakapcsolatom volt, ezért örültek, hogy odakerültem, és így közvetlenül tudtam segíteni a munkájukat. A gépésztechnikusi végzettségem révén jól megértettem magam a műszakiakkal, és törekedtem arra, hogy ők is tisztában legyenek a közgazdasági szakkifejezések tartalmával. Ez a komplex megközelítés különösen az újítások kalkulációjában volt segítségemre.

Azután jött a nagy ugrás: 1982-ben kineveztek a Volfrámgyár főkönyvelőjének.

Akkor Vigh Károly volt a gyárigazgató és Pakot Sándor a főmérnök. Bencze Gyula, a korábbi főkönyvelő nyugdíjba ment, és ezután neveztek ki engem. Gondolom, jónak értékelték az addig végzett munkámat, különösen a gyártásvezetőkkel kialakított eredményes munkakapcsolatot. Nagyon jó vezetői hármast alkottunk. Az éves tervek készítésénél például fontos szempont volt, hogy a dolgozók számára minél nagyobb bérfeljesztést tudjunk adni. Vigh Károly rendszeresen tartott munkásértekezleteket is, amelyeknek az volt a célja, hogy mindenki tisztában legyen vele, milyen feltételek teljesítése esetén érhető el a magasabb bér.

1986-ban a frissen kinevezett gyárigazgató, Pakot Sándor hívó szavára mégis átkerültél főkönyvelőnek a Budapesti Fényforrásgyárba.

Pakot Sándort a legkreatívabb vezetőnek tartottam, akivel a pályám során együtt dolgozhattam. Néhány

hónappal a kinevezése után követtem őt a Budapesti Fényforrásgyárba.

Pakot Sándor a 90-es évek közepén nagyon fiatalon halt meg egy autóbaleset következtében, ezért róla nem készülhetett portré. Arra kérlek, hogy idézd fel őt a számunkra. Milyen ember, milyen vezető volt?

Rendkívül dinamikus és ötletgazdag vezető volt. Olyan szokatlan, első hallásra megdöbbentő elképzelései voltak, amelyeket nehéz volt követni. Többször robbant be az irodámba, és kérte, hogy számoljuk ki egy-egy ötletének gazdasági hatását. Mi lenne, ha kiszerveznénk a személyszállítást, a takarítást és egyéb, nem a gyár fűtvekenységébe tartozó területeket? A gyári teljesítmény rugalmas változtatása érdekében ő vezette be a külső cégektől történő munkaerőbérletet. Emellett rendkívüli meggyőzőerővel is rendelkezett, maga mellé tudta állítani a beosztott vezetőket a kitűzött célok elérése érdekében. Ezek a tulajdonságok tették lehetővé, hogy gyorsan megértette magát a GE szakembereivel, így a privatizáció nem okozott törést a gyár életében.

Kitől kaptál segítséget, ha szakmai problémáid voltak?
Sokat köszönhetek Harsányiné Katinak, a Közgazdasági Főosztály akkori vezetőjének, aki kiváló mesterem volt. Bármilyen problémával fordulhattam hozzá, mindig számíthattam a segítségére. Nagyon jó kapcsolat volt a számvitel és a pénzügy munkatársaival is.

Hogyan tudtál alkalmazkodni a GE követelményeihez?
Korábban nem tanultam angolul, ezért először ezt a hiányosságot kellett pótolnom. Egy-két év kellett ahhoz, hogy tolmács nélkül meg tudjam magam értetni. A közvetlen szakmai vezetőm Karl Hiltner volt, aki kiváló emberi tulajdonságokkal rendelkezett. Nagyon jó volt vele dolgozni. Átérezte a nehézségeinket, amelyek az amerikai vállalati kultúrára való áttérésekből adódtak.

No de akkor miért mondtál fel 1995-ben?
Több oka volt. Az első ok a sorozatos létszámleépítés volt. 1986-ban a Budapesti Fényforrásgyár főkönyvelői szervezetének létszáma 79 fő volt, 1995-re ez 6 főre csökkent. Ezt egyes tevékenységek (pl. bérelszámolás) kiszervezésével, más tevékenységek elhagyásával vagy egyszerűsítésével és a teljesítmény-követelmények állandó növelésével tudtuk elérni. Az amerikai gyárak hasonló szervezeteit ismerve, ez a folyamat előre látható volt, mégis nagyon megviselt, amikor egy-egy régi munkatársamnak kezébe kellett adnom a felmondólevelet. A második ok, hogy a GE-nél alkalmazott rotációs elvnek megfelelően Karl Hiltner más

munkakörbe került, és az utódjának teljesen eltérő munkastílusa volt. Ő nem törekedett az együttműködésre, hanem utasítások kiadásával vezetett, és ezt várta volna el tőlem is. A harmadik, döntő ok az volt, hogy a vállalaton belüli rotációnak megfelelően a tudtom nélkül készítették elő a kisvárdai főkönyvelő kinevezését a helyemre, nekem pedig a nagykanizsai főkönyvelői állást tervezték felajánlani.

És mi történt a kilépésed után?

Néhány helyre beadtam a pályázatomban, de elsősorban az életkorom miatt – akkor 53 éves voltam – nem engem választottak. Ezért elvégeztem a mérlegképes könyvelői tanfolyamot, majd 1996 februárjában egyéni vállalkozóként elkezdtem a könyvelői tevékenységet. Mindig csak annyi munkát vállaltam, amennyit egyedül el tudtam végezni. Még a gondolatától is irtóztam annak, hogy ismét egy kollégám elbocsátására kényyszerüljek. Nagyon szeretem a könyvelői munkát, mert jól átlátom a teljes munkafolyamatot, és a határidők betartása is csak rajtam múlik.

Stokás szerint, zárjuk a beszélgetést a családdal! Mikor kaptatok például vállalati lakást, és hogy van ma a család?

A vállalati lakás hallatlanul nagy dolog volt. 1964-ben házasodtunk össze, 1966-ban született a kisfiúnk, de lakásunk, az nem volt, ezért albérlésben laktunk, nehéz körülmények között. 1969-ben költöztünk be az első Izzó lakótelepi lakásunkba, a Baross utcába. A tanácsai lakásra valószínű, hogy még vagy tíz évet kellett volna várni. Ezért elmondani sem tudom, hogy mennyire örültünk a saját otthonnak. A lányunk már itt született 1977-ben. A Volfrámgyárban dolgoztam, amikor a jelenlegi, nagyobb lakásba költözhattünk. A férjem is végig a Tungstramban dolgozott, a Budapesti Fényforrásgyárban volt karbantartó műszerész. Ő a korhatár elérése után, 2000-ben ment nyugdíjba. Sajnos a fiúnk 24 éves korában, súlyos betegségben meghalt. Lányunk a Vendéglátóipari Főiskolán szerezte az első diplomáját, majd elvégezte a Testnevelési Főiskolát is. Beszél angolul és németül. Másfél évvel ezelőtt kimentek Hollandiába, mert a vejemet az amszterdami Marriott szálloda műszaki igazgatójának nevezték ki. Az unokám már ott kezdett iskolába járni. Nagyon hiányoznak, évente csak négyszer-ötször látjuk egymást, és két látogatás között csak skype-on tudunk egymással kapcsolatot tartani. Van egy nyaralónk a Tisza tó mellett. Nyáron sok időt töltünk ott. A férjem szeret kertészkedni, nekem pedig az olvasás jelent örömet.

Oláh Lászlóné Magdi

Oláh Lászlóné 1937. október 3-án született Veregyházon. Az újpesti Berzeviczy Gizella Közgazdasági Szakközépiskolában érettségizett 1956-ban. Érettségi után az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-ben kezdett dolgozni – és dolgozott 1994-ig. Tanulmányait munkavégzés mellett folytatta. 1963-ban nyelvvizsgát tett német nyelvből, 1966-ban mérlegképes könyvelői oklevelet, 1970-ben felsőfokú külkereskedelmi oklevelet szerzett. 1958-ban ment férjhez, 1967-ben lánya született. Izzón belüli munkahelyei: Bérelszámolás Bérfelosztó Csoportja, Főkönyvelés Külkereskedelmi Csoportja, Külkereskedelmi Pénzügyi és Számviteli Osztály, amelynek 1973-tól a vezetője volt. 1994-ben ment nyugdíjba.

Oláhné Magdi szinte „véletlenül” került az Egyesült Izzóba, s az is nehezítette a kezdeti éveket, hogy alaposan meggyűlt a baja az egyik helyi túlbuzgó pártkatonával. De sommás véleménye szerint: „a Tungstram az egész gazdaság keresztmetszetét leképezte, ennél többet szakmailag egy cég sem nyújtott volna”.

Sokakkal ellentétben nekem fogalmam sem volt arról, hogy létezik Újpesten Egyesült Izzó. Azokról a vállalatokról tudtam, amelyeket a „technológia” tantárggyal összefüggésben gyárlátogatáson megismertünk: az Óbudai Gázgyárról, az Újpesti Gyapjűszövőről vagy az Újpesti Szőrmegyárról. A végzősöket az Oktatási Minisztérium a vállalatok igénye alapján osztotta szét, így kerültem 1956 nyarán az Izzóba.

Első munkahelyem a Bérelszámolási Osztályon működő Bérfelosztó Csoport volt, ahol a kifizetett közvetlen bérek költséghelyre és költségviselőkre történő felosztása volt a feladat. Munka mellett szerettem volna elvégezni a Közgazdasági Egyetemet.

Jártam előkészítő tanfolyamra is, de nem voltam KISZ-tag, így a helyi párttitkár többszöri nekifutásom ellenére sem támogatta a jelentkezésemet.

Komolyan fontolgattam a váltást, de az egyik külkereskedelmi vállalat vezérigazgatója egy őszinte beszélgetés során arra biztatott, hogy találjak valami megoldást, de a Tungstramtól nem szabad eljönni. Később megértettem, hogy mennyire igaza volt!

Osztályvezetőm, Molnár Erzsébet úgy mentett ki ebből a helyzetből, hogy bemutatott dr. Lendvai Ferenc akkori főkönyvelőnek, aki átvett a Külkereskedelmi Számviteli Csoportjába. A szakmailag is többet nyújtó környezetben azonnal otthon éreztem magam, és az Aschner-i időkből még itt maradt munkatársaktól (Tarsoly Árpádtól, Harmati Ferentől és másoktól) tanulni is sokat lehetett – céghez való kötődést, szakmai igényességet, mentalitást, kollegialitást. Feladatom kezdetben az exportvevők, ügynökök, külföldi érdeklőségek folyószámláinak kezelése, levelezés, külkereskedelmi költségekkel való gazdálkodás volt. 1968-ig, az „új gazdasági mechanizmus” bevezetéséig önálló külkereskedelmi mérleget is kellett készíteni.

A hetvenes évek elején, a Főkönyvelésen a külkereskedelmi tevékenységgel összefüggő minden pénzügyi és számviteli munkát a Harmati Ferenc vezetésével megalakított Külkereskedelmi Pénzügyi és Számviteli Osztályba szerveztek. Én csoportvezető lettem, közben ui. megszerzett gyakorlati ismereteimet kiegészítettem felsőfokú szakképesítésekkel. 1963-ban német nyelvvizsgát tettem, 1966-ban a hároméves mérlegképes könyvelői tanfolyamon szereztem oklevelet, majd a szintén hároméves felsőfokú külkereskedelmi képzésen 1970-ben felsőfokú külkereskedelmi szakképesítést. 1973-ban az osztályvezető nyugdíjba vonulásakor megkaptam kinevezésemet az osztály vezetésére.

Az osztály a Gazdasági Igazgatóságon belül tevékenységi körénél és operatív feladatánál fogva zárt egységet képezett. Munkánk jellegénél fogva – a teljes export okmányforgalmi ellenőrzése, feldolgozása, bankon keresztül továbbítása okán – mindennapos kapcsolatban voltunk a pénzügyhatóságokkal (MNB, MKB, CIB). Legfontosabb vállalati belső kapcsolatunk a Kereskedelmi Igazgatóság export-import áruosztályaival alakult ki.

Az osztályunkon vezetett analitikus nyilvántartáson keresztül volt kapcsolatunk a Gazdasági Igazgatóság Számviteli Főosztályának szintetikus nyilvántartásához is, a Pénzügyi Főosztályhoz pedig a devizaforgalom forint-ellenértékének megjelenítésével csatlakoztunk. Mivel országunkban kötött devizagazdálkodás folyt, minden devizában bonyolított művelet a legnagyobb körültekintést, precíz munkát és az MNB által kiadott devizafinanszírozási irányelvek maradéktalan betartását igényelte.

1968-ban a vállalat visszakapta a II. világháború utáni

nagy államosítások során elvett importjogot. Ezzel tovább bővült a tevékenységi körünk – meg persze a velejáró problémahalmaz (körbetartozások, fizetések lelassulása, lejárt kinnlevőségek növekedése) is. Feladatainkat a vállalat egyre növekvő külpiaci jelenléte – a kulcsrakész gyáreladások, gépszerezések, iroda-alapítások – is növelték. Ebben a folyamatban fontos lépés volt a külföldi tőkés vevőállomány számítógépre szervezése, ami a középgepes könyvelési rendszernél összetettebb, „naprakészebb” nyilvántartást biztosított. Ez a „Bora” néven ismertté vált rendszer igen kemény munka, megszámlálhatatlan túlóra és konfliktus árán végül többszöri korrekció után 1977 nyarára készült el.

A nemzetközi pénzforgalom lassulása érezte hatását a tőkés kinnlevőségeknél, elsősorban a fejlődő országokkal bonyolított üzleteknél. Minden eszközt felhasználtunk a nagyobb tételek behajtására – vevőkkel folytatott tárgyalásokat, levélbeli sürgetések, jogi lépések kilátásba helyezését, személyes kiutazásokat a vevőkhöz, ill. azok bankjaihoz. A lejárt kinnlevőségeknek azonban belső okai is voltak (pl. szerződéskötéskor egyes országok pénzügyi helyzetének figyelmen kívül hagyása, tévesen kiállított okmány, szerződéskötésnél nem az abszolút pénzügyi biztonságra való törekvés stb.). A belső hiányosságok kiküszöbölésére kialakítottuk a „Vállalatok Export-Import Devizafinanszírozási Irányelveit”, melynek betartása kötelezővé vált az üzletkötők számára. Az országra, vevőre, fizetési kondíciókra lebontott követendő irányelvtől csak az időközben megalakult Vállalati Hitelcenzúra Bizottság jóváhagyásával lehetett eltérni.

Külön említendő az érdekeltségeinkhez történő szállítások folyószámláinak kezelése, fizetési határidőinek betartatása, ugyanis a tőkés kinnlevőség egyharmadát alacsony alaptőkéjük okán az érdekeltségek adták. A behajtási munkát az érdekeltségek vezetőivel, bankjaikkal kialakított jó kapcsolatok segítették.

A devizaárfolyamok állandó változása szükségessé tette az ebből eredő veszteségek kivédését. Döntés-előkészítésünk alapján a vállalat az Állami Biztosítónál minden egyes exportkötésre árfolyam-biztosítást kötött. Számítógépes háttér hiányában akkor még manuális munkával rögzítettük a folyamatokat, de összességében megérte, mert az árfolyamromlásból eredő veszteséget jelentősen sikerült csökkenteni. Az importfizetéseknél terminügylet-határidős devizaügylet segítségével igyekeztünk az árfolyamváltozás-

ból eredő veszteséget kivédeni.

A külföldi gyárszerelésen dolgozók, illetve a külföldi irodák működését az MNB által jóváhagyott pénzügyi előírással szabályoztuk és ellenőriztük. Feladatunk volt a külföldi utazási devizakeretek rendelkezésbe előírt betartatása és a teljes elszámolás utazónkénti ellenőrzése. A külföldre utazók devizával történő biztonságos ellátására létrehoztuk a Devizapénztárat, és megalkottuk annak működési szabályzatát.

Részt vettünk a számítógépes MIDAS és SAP rendszer bevezetésének előkészítésében, a vállalati mérlegvizsgálatokban, az MNB, MKB, Price Waterhouse vizsgálatainak elősegítésében és az ATB-anyagok előkészítő munkáiban is.

Az elmondottak persze csak tevékenységünk gerincét képezték. A munka lényege mindig a részletekben rejlik, a napi – sosem egyforma – feladatok megoldásában, azonnali döntési helyzetekben, új meg új kihívások kezelésében. Néhány szakmai igényességre motiválható, kiváló munkatársammal együtt jó csapatot alkotunk. Úgy jártunk be naponta dolgozni, mintha a Tungsram a saját cégünk lett volna.

Munkásságom ideje alatt hét vezérigazgató, több – 4-5 évenként cserélődő – fősztályvezető, főkönyvelő, gazdasági igazgató és gazdasági igazgatóhelyettes munkáját igyekeztem – a köztünk kialakult munkakapcsolat minőségétől függetlenül – egyformán segíteni.

Részt vettem vezetőtovábbképzésen, kaptam a szokásos „kiváló dolgozó” és miniszteri kitüntéseket, mégis legjobban az erkölcsi elismeréseknek örültem, például amikor az MNB revizora azt mondta a külkereskedelmet felügyelő vezérigazgató-helyettesnek, hogy „amíg az Oláhné ott van, nyugodtan aludhat”, vagy amikor 1980-ban, a CIB bank megalakulásakor a bank igazgatója megkérte, hogy legyek a munkatársuk. Az ehhez hasonló elismerések megerősítettek abban, hogy a Tungsramnál eltöltött közel négy évtizedes munkám során minden bizonnyal én is hozzájárultam a vállalat sikereihez.

Magdi – édesanyja és férje halála óta – egyedül él. Leánya közgazdász, egy PR-cég részbeni tulajdonosa. Sok örömet okoz öt éves kis unokája és a kertészkedés balatoni nyaralójukban. Szereti a baráti társaságot, sokat olvas, intenzíven követi a napi történéseket, és mint a nyugdíjasok többségének: „semmire sincs elég ideje”.

Dr. Palotai Tamás

1958. augusztus 19-én született Sopronban. Szülővárosában végezte az általános iskolát, és ott is érettségizett 1976-ban a Széchenyi Gimnázium matematikai tagozatán. 1981-ben mérnöki diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának erősáramú szakán. 1981 és 1983 között posztgraduális tanulmányokat folytatott az Egyetemen, s 1985-ben műszaki doktori képesítést szerzett. 2001 és 2003 között ugyanitt MBA képzésen vett részt, jelenleg a szakdolgozatán dolgozik. 1981-től 1995-ig dolgozott a Tungstramnál. 1981-ben fejlesztőmérnökként került az akkori Főtechnológiára. A következő két évet az Egyetemen tölthette, ahol kutatómunkát végzett, illetve a doktori disszertációját készítette. 1983 és 1988 között különböző technológiai szervezetekben dolgozott, majd 1988-ban az alacsony nyomású kisülőlámpák fejlesztésének területen osztályvezetői kinevezést kapott, 1992-től pedig a nagynyomású kisülőlámpák fejlesztésének osztályvezetője volt. 1994-ben visszakerült a fénycsőfejlesztésre, és a Váci Fényforrásgyár fejlesztési, gyártástámogatási munkáit segítette. 1995-ben kilépett a Tungstramtól, és a Jászberényi Elektrolux Rt.-nél helyezkedett el. Jelenleg egy villamos tervezéssel és kivitelezéssel foglalkozó cég vállalkozásait irányítja. Nyelvtudása: angol és német.

Palotai Tamás „fiatalon lett felnőtt”. Az egyetem elvégzésekor már többgyermekes családapja, s bőven a harmincon innen, igen fiatalon ért el tudományos kutatómunkával sokak számára példaértékű eredményeket és elismerést. Munkája mellett folyamatosan képezte magát, és természetesen tele van további tervekkel újabb ismeretek megszerzésére.

Tamás, mi vonzott a műszaki pálya felé?

Erre a kérdésre nem tudok pontos választ adni. Szüleim magyar-történelem-szakos tanárok. Ezek a területek is vonzottak, de végül is a jó matematikai eredményeim miatt választottam a műszaki pályát. Így lettem villamosmérnök. Azóta is tanulok, és foglalkoztat a gondolat, hogy elvégzem a jogi egyetemet is. Az egyetem második évfolyamán kezdtem tudományos munkával foglalkozni. A Nagyfeszültségű Technika Tanszéken dr. Berta István indított el az elektrosztatikus jelenségek vizsgálata terén. Széleskörű nemzetközi kapcsolata révén hazai és külföldi konferenciákon ismerkedhettem a tudományos élet – kutatás, fejlesztés, publikálás – világával. Ez az út vezetett az Egyesült Izzóhoz is. A felsőoktatási intézmények ambíciózus vezetői számára kiváló szakmai és anyagi lehetőséget kínált az ipari együttműködés vezető hazai és külföldi cégekkel. A 80-as évek elején vette fel Berta tanár úr a kapcsolatot az Izzóval, és kötött 3-éves kutatási-fejlesztési szerződést a környezetbarát bevonási technológiák fejlesztése területén. E téma fejlesztőjeként került az Izzó Főtechnológiájára, Czeiler András (Bandi bácsi) szárnyai alá 1981-ben.

Hogy alakultak az Egyesült Izzóban a kezdeti évek?

Első izzós élményem Czeiler Bandi bácsi felvételiztetése volt. Egy kicsi, mosolygós, kíváncsi szemű bácsi kijött értem a portára, és elvezetett a „barlangjába”. Akkor számomra végtelenül hosszúnak tűnő folyosókon bandukoltunk, követhetetlen kanyarokkal. Előttem Bandi bácsi kacszózott barátságos, hatalmas lábakon. Leültetett egy asztal mellé, körben könyvekkel teli polcok voltak. Megkérdezte, milyen nyelven beszélek, elővett újságokat, és olvasnom kellett angolul és németül, aztán elmondani, hogy mit olvastam.

1983 szeptemberétől kellett igazából munkába állnom. A kikerülhetetlen, de nagyon hasznos „mérnökóvoda” után kerültem a már említett bevonási technológiával foglalkozó csoportba. Igen jó csapat volt: Lukács Sándor, Kadlecovits Edit, Fejes Endre, Kállai István. A csapatot irányító Czeiler András igazi tudós technológus volt, aki értette a gyártástechnológia minden csínját-bínját. Az új bevonási technológiát az izzólámpagyártásban sikerült először meghonosítani. Hetente egy-egy napot Nagykanizsán töltöttünk. Itt szembesültem először a termelés napi valóságával. Ormai Péter, az Izzólámpagyáregység vezetője mindig érdeklődéssel és kíváncsian fogadott minket.

És mit csinált a műszaki doktor Palotai Tamás a vállalatnál?

1985-ben védtem meg a doktori értekezésem. Még abban az évben Czeiler Andrással közösen Japánba utaztunk. A Tokiói Egyetemen annak a professzornak a vendégeként töltöttünk egy hetet, akinek a szabadal-

mával foglalkoztam doktorandusként. Igazi élmény volt. Életem első repülőútja, és éppen Japánba!

Közben átkerült az egész csoport a Fénycsőfejlesztésre. Az izzólámpák után a lineáris fénycsövek és a kompakt fénycsövek száraztechnológiás bevonásán kezdtünk dolgozni. Új kollégák, új környezet. Sok értékes emberrel, például Tókécs Józsisal, a gyakorlati technológussal. Azt hiszem, sokat köszönhet neki a cég, mondjuk az egész kompaktfénycsöves gyártástechnológiát. És Cserteg Erzsivel, a mindent tudó vegyészrel, bevonástechnológussal.

A vállalatnál persze nem csak a munka határozta meg az életünket. Gyorsan bekapcsolódtam a reggeli kosarasok klubjába. A másik szabadidős területem a természetjáró szakosztály lett. Kadlecovits Edit férje, Géza volt a szakosztály vezetője, így gyorsan beleszőpöntünk a Lukács-családdal együtt a hétvégi egy- vagy többnapos, igen kedvezményes kirándulásokba. Elsősorban magyarországi úticélok voltak, de jártunk Szlovákiában és Kijevben is.

1988-ban egy átszervezés kapcsán kineveztek a Fénycsőfejlesztés osztályvezetőjévé. Az egyik legfiatalabb vezető voltam akkor. Varga Misi kérdezte meg akkortájt: „hány éves is vagy, Tamás?” „Harminc” – volt a válasz. „No, akkor még lehetsz jó vezető.” Most már én is tudom, hogy korán kell ezt is kezdeni. Kinevezésem után még abban az évben 3 hónapot töltöttem Kanadában. Úgy fogtam fel, mint kutató-fejlesztő munkám megkoronázását. Berta tanár úr ismerettségével és segítségével hívtak meg kutatómérnöknek a Hamilton Egyetemre. Kiutazásom előtt Kadlecovits Géza bemutatott az éppen Magyarországra látogatott Aschner Pálnak, Aschner Lipót fiának. Torontóban élték akkor. A Hamilton Egyetem 30 percre volt kocsival Torontótól, így a hétvégeket az Aschner-családdal és ismerőseikkel tölthettem. Pali bácsiékkel halálukig tartottam a kapcsolatot. Még nyolcvan évesen is aktívan élt, kocsit vezetett, társaságba járt, remekül beszélt angolul, imádot vicceket mesélni.

Ifjú vezetőként Rimay Béla igyekezett irányítani, segíteni. Mindig lehetett hozzá fordulni. Sokat dolgoztam, meg akartam váltani a világot, megmutatni, hogy jó vezető vagyok.

Hogyan élted meg 1989 végén a tulajdonos-váltást?

Nagyon gyorsan következett be a váltás. Amerikai vezetőket kaptunk, és napi szinten kellett kommunikálni velük, de végül is ez nem jelentett számunkra problémát. Az első hónapok az ismerkedés jegyében teltek. A kutatás-fejlesztés akkor még nem volt stratégiai fontosságú. Elsősorban a tömeges létszámleépítés és a termelés mennyiségi növelése volt a fő kérdés. A fejlesztéssel komolyan csak 1-2 évvel később kezdtek

foglalkozni. Ezt követően azonban igen jelentős beruházások történtek, és egyre inkább erősödött a Tunggram szerepe a kutatási-fejlesztési témákban. Bennünket a beruházások vittek előre. 2000 júniusára eldőlt, hogy Magyarországon lesz a kompaktfénycsőgyártás központja. Ez az általam vezetett osztálynak is komoly kihívást jelentett.

1992-ig vezettem a Fénycsőfejlesztés csapatát. Csapody Miklós ekkor kért fel a Nagynyomású Kisülőlámpa Fejlesztés vezetőjére. Nagyságrenddel összetettebb feladat volt. Gyakorlatilag három nagy területet kellett összefogni, több mint 100 ember munkáját átlátani, irányítani. A higanygőzlámpák mint kifutó termékek költségcsökkentésre és szinten tartásra voltak ítélve. Minőségi problémák esetén kellett igazán foglalkozni velük. A fémhalogénlámpák erősen kutatási fázisban voltak, bár folyt termelés is. Sok fejlesztővel, kísérleti gyártással és gondnal kellett megküzdeni. A nagynyomású nátriumlámpa volt az igazi „fronttermék”, az egyik legnagyobb futó fejlesztési projekt volt akkor a vállalatnál. 1994-ben a sors úgy hozta, hogy személyesen kellett a projektet irányítanom.

Azután munkám során támadt egy kisebb afférom az amerikai vezetéssel, ennek következtében visszakerültem a Fénycsőfejlesztésre, és a váci fénycsőgyártás segítségét kaptam feladatul. Ez visszalépés volt számomra. Persze, hogy nem volt mindegy. A kényszerű váltás is váltás. 1995 végén hagytam el életem első munkahelyét.

Mi történt azóta?

Pakot Sándor, a Budapesti Fényforrásgyár egykori igazgatója – aki akkor már az Elektroluxnál volt magas beosztású vezető – csábított el Jászberénybe, a fejlesztési igazgató mellé helyettesnek. Amerikai szellemet akart vinni az ottani életbe, sikerrel. De ez már egy másik történet. Jelenleg a napi mikrovilágban élek, egy viszonylag kis cégnek a vállalkozásait irányítom. Villamos tervezéssel, kivitelezéssel foglalkozunk, és így éves szinten 1-2 milliárdos forgalmat bonyolítunk le.

Családod, kikapcsolódás?

Az egyetem befejezésekor már volt 3 gyermekem. A legnagyobb fiam a doktoriját írja, a kisebbik Amerikában környezetvédelmet tanul, mérnöknek készül, jövőre végez. A lányom a Közgazdaságtudományi Egyetemen másodéves. Nejem matematikus, közigazgász. A szabadidőm a családomé. De szeretek sportolni: lovagolok, úszom, síelek, vitorlázom. Szívesen olvasok, kedvenc témáim az űrkutatás, a matematika és a pszichológia.

Panyik Jánosné Zsuzsa

Panyik Jánosné 1947. július 12-én született Ócsán. 1965-ben az Ócsai Bolyai János Gimnázium reáltagozatán érettségizett. Még ebben az évben elkezdett dolgozni az Egyesült Izzóban, az Adócsőgyár Kémia Üzemének laboratóriumában. 1968-tól a terület megbízott művezetője, 1975-től a Mikrohullámú Csőgyártás művezetője. Közben diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karának szerves kémia szakán. 1981-ben, a Vákuumelektronika Gyár megalakulása után a technológia csoport, majd 1984-től a Monitor- és Katódsugárcső Üzem vezetője. 1994-től a Budapesti Fényforrásgyár H1-H2-H3 autólámpagyártását, 1996-tól pedig a nagynyomású gázkisülőlámpa-gyártást vezette. 1998 és 2006 között a Zalaegerszegi Alkatrészgyár igazgatója. 2006-ban, 40 éves munkaviszony után ment nyugdíjba. 2007 és 2012 között, nyugdíj mellett a dunakeszi Lighttech termelési igazgatójaként dolgozott. Munkájának eredményességét vezetői számos elismeréssel jutalmazták.

Bevallom, nekem különösen jó érzés olyasvalakivel beszélgetni – még ha ilyen virtuális formában is –, aki már egészen fiatalon elkötelezte magát a reáltárgyak, különösen a matematika – ahogy a matematikusfejedelem Gauss nevezte: „a tudományok királynője” – mellett.

Kezdjük a beszélgetést talán azzal, hogy hogyan sikerült a bemutatkozás, az ismerkedés a vákuumtechnikával az Egyesült Izzóban?

Meleg, szerető családi légkörben nőtem fel, szüleimtől komoly erkölcsi alapokat kaptam, amelyek meghatározták egész életemet. Már általános iskolában a kémia, matematika, fizika voltak a kedvenc

tárgyaim. Ez az érdeklődés a középiskolában még csak tovább mélyült, szenvedélyes szeretetté vált, ezért érthető módon e tantárgyak esetén tanulmányi eredményeimmel igyekeztem mindig az élvonalba kerülni.

Nem meglepő tehát, hogy boldogan vállaltam munkát az Egyesült Izzó Adócsőgyárának kémiai laboratóriumában, ahol megtanulhattam a vákuumtechnikában használt anyagok felületi kikészítésének követelményrendszerét, a különleges galvanizálási folyamatokat, kémiai ellenőrzési eljárásokat. A művezetői megbízás pedig lehetőséget teremtett a „termelés napi teljesítési kényszerének” megismerésére, s a dolgozókkal való kommunikáció megtanulására.

1975-ben a Mikrohullámú Csőgyártás szerelésének művezetői kinevezése szakmailag és emberileg is új kihívást jelentett. Az egyedi, nagy értékű vákuumtechnikai termékek gyártása mindenkitől maximális igyekezetet igényelt, nem is beszélve arról, hogy a gyártást igen alacsony kihozatali szintről kellett megemelni. Szerencsére egy fiatal, rendkívül jó csapatnak lehettem a tagja. Éveken át nagyon szép sikereket értünk el, biztosítva ezzel a gyár eredményességét. A Mikrohullámú Csőgyártás kiváló iskola volt a lámpagyártás vákuumtechnikai ismereteinek elsajátításához. Vezetője, Hány Antalné emberségével és szakmai tudásával sokat segített a „vezetés” tudományának elsajátításában. A gyár szellemisége, tanító, támogató, családis légköre nagyban megalapozta későbbi tevékenységemet. Ma is szívesen gondolok vissza az itt eltöltött évekre, volt kollégáimra.

A nyolcvanas évek elején, a Vákuumelektronikai Gyár létrehozásához nagy reményeket fűzött a vállalat, akkor még talán senki sem gondolta, hogy milyen közel a nagy politikai fordulat, amely alapjaiban rendezi át a piaci viszonyokat is.

1981-ben a rádió-, katódsugár-, monitor-, mikrohullámú és adócsövek gyártásának összevonásával megalakult az Egyesült Izzó Vákuumelektronikai Gyára, a VEGY. A munkát itt a technológia csoport vezetőjeként folytattam, majd 1985-től megbízást kaptam a Monitor- és Katódsugárcső Üzem vezetésére. Újabb tanulási fázis következett, amelyhez jó alapot adott az addig megszerzett vákuumtechnikai tudás. A feladat érdekes és izgalmas volt. A monitor- és katódsugárcsőveknél a büröbevonás kihozatalának javítása sok kémiai feladatot adott, megoldásuk elengedhetetlen feltétele volt a sorozatgyártás stabilizálásának. Nagy segítséget kaptam ehhez Demeter Károly vezérigazgatótól, aki lehetővé tette, hogy Japánban meglátogathassam a Toshiba monitor- és katódsugárcső-gyárát, és a helyszínen tanulmányozhassam a bevonási technológiát. A fejlesztés, gyártás szakembereinek összefogásával végül sikerült a gyártás fel-

futtatása, a kereskedelmi igények kielégítése.

A 80-as évek vége felé – minden jó eredményünk és erőfeszítésünk dacára – a gazdasági környezet változása – elsősorban a két Németország egyesítése – miatt elvesztettük a német piacot, így a gyár nem tudta hozni a kívánt pénzügyi eredményeket. 1989-től P. Szabó Gábor gyárigazgató vezetésével elkezdődött a fennmaradás lehetőségeinek keresése, sajnos csak átmenetinek bizonyuló sikerrel. Mindenesetre a leépítés időszaka újabb szakmai kihívás elé állított – most a környezetvédelem területén – a sokszínű galvanizálási technológia teljes felszámolása kapcsán, amelyet Vigh Károllyal, a vállalat – akkor már GE-Tungsram – környezetvédelmi igazgatójával közösen végeztünk.

Az évek során felhalmozódott tudást, tapasztalatot, a megszerzett vezetői készségeket az új tulajdonos számára igazi amerikai „kihívással” ismerte el.

1994-től új élet kezdődött számomra: én lettem a Budapesti Fényforrásgyár H1-H2-H3 autólámpagyártásának vezetője. Magam mögött kellett hagyni a kissorozatú gyártást, de az ott szerzett összes tapasztalatot, tudást igyekeztem felhasználni a tömeggyártás elvárásainak teljesítéséhez. Segítőképző, nagy szakmai rutinnal rendelkező kollégákkal dolgozhattam együtt, akikkel elértük, hogy a gyár legjobban teljesítő üzemévé váljunk.

Feltehetőleg ennek is köszönhető, hogy 1996-ban kinevezést kaptam a Nagynyomású Gázkisülőlámpa Gyártás vezetésére. Nagy energiával és lelkesedéssel kezdtünk dolgozni a kisülős-cső-selejt csökkentésén, ez volt ugyanis a fő akadálya a nagynyomású nátriumlámpák iránt ugrásszerűen megnövekedett kereskedelmi igények kielégítésének.

A technológia és a gyártás magas színvonalú elméleti és gyakorlati tudással rendelkező kollégáiból sikerült kiváló csapatot kovácsolni, így radikális javulást tudtunk elérni a kihozatalban. Néhány, számomra meghatározó személy a teljesség igénye nélkül: Ugródsy László, Gógh József, Nagy Endre, Csányi László. Elkötelezettségük, ügyesretetük, munkabírájuk mély nyomot hagyott bennem, és hálás vagyok azért, hogy együtt dolgozhattunk.

A cégen belül az utolsó nagy kihívást 1998-tól a Zalaegerszegi Alkatrészgyár igazgatói kinevezése jelentette. Addigi szakmai életemhez képest ez a terület más jellegű feladatokat hozott. A lámpagyártásban töltött években megtanultam, mennyire fontos az alkatrészgyárak 100%-os teljesítése. Nagy lendülettel és szakmai alázattal kezdtem el a munkát. A technológia és a gyártás kiváló szakembereinek

csapatával együttműködve két jelentős eredményt emelnék ki a gyár életéből:

– Jelentős beruházással áttelepítettük az USA-ból a PAR-lámpák fejgyártását Zalaegerszegre. A gyárat 3000 m²-rel bővítettük, és így az éves termelést 200 millió darabbal sikerült megnövelni.

– A gyár termelési volumenének növekedése miatt egyre nagyobb gondot jelentett a képződő szennyvíz és galvániszap kezelése. Ismét csak igen jelentős anyagi ráfordítással elvégeztettük a szennyvíztároló tisztítását, szigetelését és a kitermelt galvániszap hulladéktárolóba szállítását. E munka elismeréséül a gyár megkapta a „Corporate EHS Excellence Award Europe” díjat, a GE európai környezetvédelmi/foglalkozás-egészségügyi/munkabiztonsági elismerését.

A munkámat mindenütt szenvedélyesen szerettem, de Zalaegerszegen a munka különös élményként maradt meg bennem. Az elért eredmények egy összetartó, kiváló csapat sikerei voltak, melynek én is tagja lehettem.

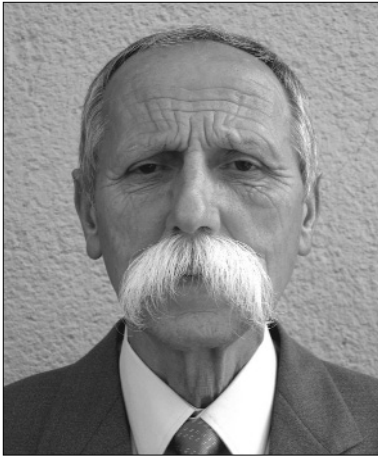
És akkor most jöjjenek a nyugdíjas évek, amelyek egyáltalán nem az ilyenkor szokásos pihenéssel kezdődtek!

2006 januárjában éltem a lehetőséggel, és 40 év munkaviszony után nyugdíjba vonultam. Egy év kihagyás után, 2007 januárjától azonban még 6 évig dolgoztam a Lighttech-ben termelési igazgatóként. A gyár két fő profilja – szolárium- és germicidlámpa – közül a germicidlámpák technológiájával foglalkoztam többet, segítve a teljes gyártás Magyarországra telepítését.

Sikeres szakmai életemnek kiegyensúlyozott család biztosított jó hátteret. Édesanyám sokat segített, és vilamosmérnök férjem is mindenben támogatott. Sajnos édesanyámat 1980-ban, férjemet – 40 évi házasság után – 2010-ben elveszítettem.

Három gyermekünk született, akikre nagyon büszke vagyok. Nóra közgazdász, a brüsszeli KBC bank pénzügyi menedzsere, Nelli bírósági jegyző New Yorkban, jelenleg két kisgyereket nevel, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem angol nyelvű gépészmérnöki karán diplomázott Tamás pedig design manager a GE technológiai szervezetében. Három unokám van. 2014-től már „teljes munkaidőben” élvezem a nyugdíjat. Elkezdtem intenzíven sportolni. Nagyon sokat utazom a lányaimhoz Brüsszelbe és New Yorkba, és hogy ott se valljak szégyent, igyekszem angol nyelvtudásomat fejleszteni. Végre van időm színházba járni, ami sokáig kimaradt az életemből.

Pataki Mihály

1945. október 21-én született Szegeden. 1964-ben az újpesti Könyves Kálmán gimnáziumában érettségizett. A középiskolai tanulmányai befejezése után szinte azonnal, 1964. július 1-jén belépett az Egyesült Izzóba. Első munkahelye a Raktárgazdálkodási Főosztály Készáruraktárában, majd Expedíciójában volt. 1972. január 1-től kinevezték az Expedíció osztályvezetőjévé. Munkaköréhez a hazai vevők kiszolgálása, valamint az exportküldemények szállításra kész csomagolásának és szállítóeszközökbe történő rakodásának irányítása tartozott. 1981-82-ben helyettesítette a Raktárgazdálkodási Főosztály vezetőjét, átvéve munkakörének nagy részét. Irányítása alá tartozott a Készáruraktár, a Számlázási Osztály és a Szállítványozási Osztály. 1983-tól e három terület alkotta Kiszállítási Főosztály vezetője lett. 1986-ban beiratkozott a Külkereskedelmi Főiskolára, ahol 1990-ben külkereskedelmi közgazdász diplomát szerzett. 1992-ben megszűnt a munkahelye, s néhány hónapig a Fortex kisszövetkezetnél dolgozott részlegvezetőként. 1993 és 2004 között ismét a Tungstram – pontosabban GE-Tungstram – alkalmazottja: a Belföldi Értékesítési Osztályon a kiemelt vevőkkel tartotta a kapcsolatot, illetve területi képviselő volt. 2004 és 2007 között az Elzett Zrt. logisztikai vezetője. 2005 októberétől nyugdíjas. 2007 és 2011 között a Tungstram Sport Club elnöke volt.

*Pataki Mihályról valóban elmondható, hogy „meg-
rögzött tungstramos” volt, hiszen az 1992-es kényszerű
válás után kétszer is visszatért a gyökerekhez – ha
harmadjára már „csupán” a sport révén is. Az minden-
enesetre tény, hogy a „raktárról” évtizedekig Pataki
Mihály jutott sokunk eszébe. Nem véletlenül.*

A Tungstram gyártmányválasztékának gazdagodásával és a termékek tömeggyártásának okán a logisztika egyre fontosabb területté vált. Óriási mennyiségű rádiócsövet, félvezetőt, lámpát és még sok más terméket kellett szakszerűen raktározni, csomagolni és elszállíttatni az öt kontinens szinte valamennyi országába.

*Hogy is volt ez, Misi? Milyen ismeretek, készségek kel-
lettek a jó raktárvezetőnek?*

Édesapám 1948-tól haláláig szintén a Tungstram Készáruraktárának dolgozója volt. Tőle sokat hallottam a raktári munkáról, amit három nyáron át magam is megtapasztalhattam. Érettségi után azonban még az olasz- meg a néprajz-szak csábított, és csak akkor adtam be a derekamát, s lettem tungstramos, amikor kiderült, hogy nem sikerült a felvételi vizsgám az ELTE-re. Visszatekintve sok év távlatából, tiszta szívvel mondhatom, nem bántam meg.

A rádiócső-raktárban kezdtem. Gyorsan beilleszkedtem, nyitott szemekkel, fülekkel, nagy szorgalommal tanultam tapasztaltabb kollegáimtól. Megtanultam, hogy egy jó raktárosnak nemcsak a rábízott készségekkel kell tisztában lennie és jó típusismerettel kell rendelkeznie, hanem – és főként – bíznia kell munkatársaiban.

Mert hogy raktárosnak lenni bizalmi feladat...

Igy igaz, a folyamatos készletellenőrzés sosem maradhatott el, hogy az esetleges tévedéseket, hibákat időben korigálni lehessen. Büszke vagyok arra, hogy a leltárak során mindig csak minimális készleteltéréseket tártak fel a revizorok.

...meg a lapátot is meg kellett fognia még a főnöknek is.

Bizony, nem volt könnyű a munka a raktárban. Kezdetben minden árumozgatás kézi erővel történt. Nem ismertük a raklapot, az emelővillás targoncát. Belépésem után kb. két évvel az Expedícióba kerültem csoportvezetőnek, mintegy az addigi munkám elismeréseként. Ha jól emlékszem, 1966-67-ben a raktárak és az Expedíció átköltözött a VTG területére. Maga az épület új volt, de továbbra is a kétkezi munka volt a meghatározó. Az új munkaterület viszont igazán nekem való volt: a főként vasúton szállított exportküldeményekhez a vagonok biztosítása és bevontatása ugyanis a MÁV és a BKV közreműködésével történt, amihez jó személyes kapcsolatokat kellett kiépíteni és „melegen tartani”. Aztán a közúti fuvarozás lassan kezdte kiszorítani a vasúti szállítást. Már nem kellett külsősökre várni, hogy időben elkezdhessük a rakodást. Általánossá vált a raklapos csomagolás, szállítás, ami meggyorsította a rakodást, csökkentette a fizikai terhelést. Igaz, hogy folyamatosan birkózni kellett az élőmunka kínálta olcsóbb megoldásokkal.

A „kiszállítás” – érthető okokból – különösen az év vége felé vált kritikussá a mindenkori éves tervek teljesítéséhez. Sok múltott ezen. Nem csak sokak prémiума, de az egész vállalat megítélése is.

Ez igaz, de sosem unatkoztunk év közben sem. Mindenesetre az év végi hajrá rendszer-függetlenül megmaradt. Volt olyan év vége, hogy naponta 30-40 vagont kellett megrakni. Sosem felejttem el a két „arany vagont”, amelyeket valamikor a 70-es évek végén egy cseh partnernek szállítottunk ki. Két nap alatt kellett a rendelést – tisztán apró félvezetőkből – összeszedni a raktárban, becsomagolni és vagonírozni. Szerencsére a raktárakban dolgozók nagy része több évet, évtizedet töltött a vállalatnál, így szinte mindegyikük szívügyének tekintette, hogy tisztességgel kivegye részét a megnövekedett munkából. A túlmunkát természetesen anyagilag elismerték, de az „őskorban”, amikor még csak a kézi rakodást ismertük, sokszor máshonnan is kellett toborozni segítséget.

Amikor 1993-ban – a rövid kényszerű szünet után – ismét visszatértél a Tungsramba, váltani kellett. Az amerikai zászló alatt már nem logisztikával, hanem kiemelt vevőkkel, „key account”-okkal kellett foglalkozni. Ehhez aztán tényleg fontos volt a jó kapcsolat-tartási készség.

Az új tulajdonos alapjaiban átszervezte a GE-Tungsrám raktárgazdálkodását. Megalakultak Európában az MDC-k, a „mester elosztási központok”, ezek egyike a vállalat nagykanizsai fényforrásgyárában. A nagy átszervezés engem igencsak negatív módon érintett: 1992-ben megszűnt a munkahelyem. A „különélés” azonban szerencsére nem tartott sokáig. A kosárlabda szerelmeseként továbbra is sűrűn látogattam a tungsrámos kosárlabdacsapatok meccseit a Tüzér utcai sportcsarnokban. Itt tette fel a kérdést az egyik meccs szünetében Wohl Péter, valahogy így: „tudom, van zakód, nyakkendőd, beszélni is elég jól tudsz, nem érdekelne az üzletkötői munka?” Már másnap jelentkeztem.

Nem volt könnyű, hiszen minden kereskedő olcsón akar áruhoz jutni, minél hosszabb fizetési futamidővel. Úgy kellett tárgyalni a partnerekkel, hogy érvényesíteni lehessen a vállalati elvárásokat, de a vevő is elégedett legyen. Ehhez számtalan kompromisszumot kellett kötni. A legkeményebb partnerek érthető módon az áruházláncok „márkafüggetlen” beszerzői voltak, de a konkurenseink sem tétlenkedtek. A márkaképviseleti hálózatba is jöttek új szereplők, aminek a régiiek nem örültek. Egyszóval, ezekben az években sem unatkoztam.

A Tungsrám sikereiben meghatározóan fontos szerepet játszottak a vállalaton belül kialakult – sokszor egész életre szóló – jó emberi kapcsolatok. Nyilván neked is voltak – ahogy ma szokták mondani – „ikonértékű” főnökeid, kollégáid.

Hosszan sorolhatnám azok neveit, akik meghatározóak voltak számomra az elmúlt negyven évben. A vezetők közül Sólyom László, Vajó Sándor, Huszár János voltak az elsők, akiktől nemcsak szakmailag, hanem emberileg is sokat kaptam. Közvetlen munkatársaim közül Tuboly Lászlóval ma is baráti kapcsolatban vagyok. A számos vezetői tisztséget betöltő Wohl Péter szinte végigkísérte pályafutásomat. A második tungsrámos életem meghatározó vezetője pedig Balogh Zoltán volt. Jó volt vele dolgozni. Az ő ideje alatt épült ki a márkaképviseleti hálózat és kerültünk kapcsolatba a nagy kereskedelmi áruházláncokkal és nagykereskedésekkel.

Végezetül ne feledkezzünk meg a sportról sem! Valakiből nem lesz csak úgy, mellékesen sportköri elnök...

Szeretek teniszezni, de nem bánám, ha jobban tudnék játszani. A tenisz jól összehozza az embereket. Sokan ismertek, a szakosztályi évadzáró vacsorákon én voltam a „ceremóniamester”, majd a Tungsrám-sportnapok szóvivője is a Tungsrám SC akkori elnökének, Házi Károlynak a felkérésére, aki 2007-ben nyugdíjba vonult. Ő maga és sporttársaim is kapacitáltak arra, hogy pályázzam meg a klubelnöki tisztséget. Elnökségem alatt a klubtagok száma 1400-1500 fő között mozgott. A Tábor utcai sporttelep – amelyet megnyitottunk az UTE és a kisebb újpesti labdarúgóklubok előtt is – több nagy jelentőségű rendezvénynek adott helyet. Az egyre szerényebb vállalati támogatást igyekeztünk a saját bevételek növelésével, a klubgazdálkodásának átalakításával pótolni, sőt némi többletet is realizálni. Az elért eredmények, és a sportolók és partnereinkel kialakított jó kapcsolatok ellenére – talán a határozottabb, keményebb vezetés ellenhatásaként – a négy év leltével a klubelnöki tisztség megújítására benyújtott pályázatomban „könnyűnek találtatott”. A miértre nem igazán kaptam választ, ezért a klub életében már csak egyszerű tagként veszek részt.

Patak Mihály 2012 januárja óta teljes munkaidős, főállású nyugdíjas. Ahogy írta, kertészkedés, tenisz, úszás, síelés – legújabbán turisztika – töltik ki szabad idejét, no meg a család – feleség, két leánygyermek, plusz egy leány és egy fiú unoka – szabja meg a legfontosabb logisztikai feladatokat.

Petrikovich Tamás †

1935. december 4-én született Budapesten. 1950-1954 között végzi a Kandó Kálmán Villamosipari Technikumot, majd ugyanott esti tagozaton üzemmérnöki diplomát szerez. A Tungsramba, illetve Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-be 1954. július 1-jén lép be, és a vállalat élete egyetlen munkahelye marad. Üzemtechnikusként kezd, azután osztályvezető-helyettes, majd osztályvezető lesz. Később szakmai főellenőr, mely feladatot 1983-tól 1991-ig az akkor szervezett Vállalati Minőségbiztosítási Főosztályon látja el. 1991-től a Marketing Divízió szervezetében az Autólámpa Termék Menedzsmenten belül technikai marketing menedzser a beosztása. 2002 december 31-én nyugdíjba megy. Jelenleg egy Bt. ügyvezetője. Elvált, egyedül él, egy felnőtt lánya és egy 7 éves unokája van.

Lehet, sose láttam, lehet, hogy naponta többször is. A Váci úti gyárvaros különös sajátja volt, hogy az oda-tartozás érzése szinte kézzelfoghatóvá vált azokban, akiket valamelyik hatalmas bejáratán át elnyelt nap mint nap, hogy azután ugyanott és ugyanúgy útjára engedjen délután. Milyen lehetett akkor Petrikovich Tamás, az én tungsramos időmben, és milyen most? Ahogy a szobába lép, derű árad belőle, és szellemi energia vibrál, ami szinte feltölti a teret. Pedig nem feltűnő és még kevésbé feltűnésre törekvő ember.

Életed, beosztástól vagy címtől függetlenül, a minőség körül forgott. Honnan származott a vonzalom, hogyan kerültél a Tungsramba, illetve az Izzóba ?

Nemcsak első, hanem egyetlen munkahelyem is a Tungsrám, amit belépésem napján – 1954. július 1-jén – Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-ként ismert

az ország. Akkoriban felvételizni kellett, bizonyítani, hogy nem érdemtelenül kerülsz a kollektívába. Engem hárman vizsgáztattak: Horváth Pál, Király Endre és Vaszily György. Magas beosztású, nagy tekintélyű szakemberek voltak. Közülük Vaszily György főmérnök lényegében a gyár első embere volt, beleértve még az igazgatót is. Szokása volt, hogy az újonnan belépett ifjú műszakiakat 2-3 hetes „kiképzésre” kikerítte munkahelyükről, és az ifjú titánnak árnyékként kellett követnie, mindent jegyzetelni, majd négy szemközti beszélgetésekben törekedett minél jobban megismerni az újonc képességeit. Ugyanekkor ellátta őket örök-érvényű jó tanácsokkal, tungsramos igazságokkal. Munkámat a MEF-ben (Minőség Ellenőrzési Főosztály), a szerelvényellenőrzésben kezdtem, így a Vaszily úrnál töltött időben már „fertőzött voltam” az ellenőrzési munkával, de sok mindent nem értettem és fölöslegesnek találtam. Ő vezetett rá olyan alaplöccsességekre, mint például:

– a vevőnek mindig igaza van,

– a MEO-snak együtt kell élnie azzal a tudattal, hogy szinte folyamatos szidalmazás éri, mert egyik oldalról a gyártás szorongatja, másiktól a vevő.

A két rossz közül a veszélyesebb és nyomasztóbb a gyártás, mert a nap minden órájában együtt kell élni vele, a vevő csak időszakosan lép a képbe. Ennek a közérzetnek a túlélésére találtam a magam számára azt a filozófiát, miszerint: „nem kell, hogy szeressenek, de legalább féljenek tőlem”. Bejött a dolog. Mellékkörülmény, hogy nem vittem sokra a gyári ranglétrán.

Visszatekintve: pályád melyik szakasza számodra a legkedvesebb?

Talán a MEF-hez tartozó Lámpavizsgáló Állomás vezetése 1964-1969 között. Igen. Azok voltak életem legemlékezetesebb évei. És a legszebbek is. Talán akkor éltem át leginkább a minőség megszületését a szakszerű leírástól az ellenőrzés finom fázisainak megvalósulásán át. Az előírás mindig előrébb való volt az ellenőrzésnél, mert mondjuk Mancika anélkül minek alapján dolgozott volna? Neki egyértelmű, világos előírást kellett adni, műveleti utasítást: balkézzel megfogod, megnézed, és keresed rajta azt, hogy!

Az igazi nagy élmény az volt, hogy „kakaskodhattam” a saját magam rendezte „szemétdombon”, ugyanakkor teljes rálátásom volt a fejlesztés és gyártás termékeinek belső minőségére.

Azután elmondja, hogy a szakmai főellenőri minőségében – 1969 és 1981 között – az ő feladata és felelőssége volt a fényforráságazat összes ellenőrzési részlegének – Budapesten 3 gyár, plusz Vác, Nagykiszánt és Kiskőrös – szakmai irányítása, felügyelete, az egységes előírások kidolgozása. Óriási lehetőségnek érezte! Nem sajnálta a 12 órás munkanapokat

sem. Mindehhez 1969-ben elkezdett utazni is a világban. Aztán elérkezett oda, amikor a főosztály nemcsak új feladatot, hanem új nevet is kapott: Vállalati Minőségbiztosítási Főosztály

A termék minőségellenőrzése már nem volt elég, a piacnak: minőségbiztosítás kellett. Mármint, hogy a minőség garanciája komplett rendszerré váljon. A hangsúly a termékellenőrzésről áttolódott a minőségbiztosítási rendszer kidolgozására, felügyeletére, a termékekhez szükséges beszerzésektől egészen a kapun át történő kiszállításig. Ez az időszak két dologban emlékeztet. Az egyik: az ISO 9000 szabványsorozat. Felvállalni a maximálisan profi vevők szigorú minőségi elvárásainak megvalósításában az élesztő és a lelkiismeret szerepét. A másik, hogy tevékenységem viharos gyorsasággal szakosodott az egyre inkább vezető terméké váló és igencsak minőségérzékeny autólámpák gyártására. Autólámpa-mániás lettem.

Az autólámpa minek köszönhette előretörését a Tungsram gyártmányain belül?

A motorizáció az ötvenes évek végétől tört előre világviszonylatban. Egy-egy típus gyártója kb. 2000 beszállítóval állt kapcsolatban. Még textiliparival is. Először csak az ő gyári előírásai voltak, azokból lett az ISO, aminek az alapelve: a szállítónak kötelessége a jó minőséget garantálni! Ezzel megspóroltak egy nem kis apparátust. Bekerülni nehéz volt köreikbe, kikerülni viszont annál könnyebb

Hogyan került a Tungsram gyártmányainak élére az autólámpa?

Gyártás már 1954-ben volt, sőt kezdetei a 30-as évekre nyúlnak vissza. Folyt a minőségverseny a Philips, az Osram és a Tungsram között! Kielezett volt a harc, mert az autóiipar fizetett. Volt, hogy vettünk mi is Philips lámpát, és be kellett látnunk, hogy az övék jobb. A konkurenciaharc nem mindig a fair play szabályai szerint alakult. A gyártók a nagyközönség felé igyekeztek magukat a legjobbnak, ellenfeleiket silánynak feltüntetni. Minthogy az autólámpák választékában a reflektorlámpák képezték mindig a nagy értéket, a fejlesztés ez irányban folyt a legerősebben. Hatékony csapatmunkával sikerült a profi piacon megmaradnunk a teljes palettával.

Azután jött még egy váltás, méghozzá nem is akármilyen. A végén...

Átigazoltam kereskedelmi területre. Tudod, mi lettem? „Technical Marketing Manager”. Ez már GE-s beosztás volt, mozgalmas, emlékeztetős időszakként élttem meg. Rálátással a vevőkörre, az eladásra, a fejlesztésre, tervezésre. Sok utazással és amolyan

„misszionáriusi” küldetésekkel.

Szükségesnek tartom megjegyezni: a Tungsramban eltöltött első 36 évem a cég történetének nem elhanyagolható időszaka volt. Ez a nagymúltú cég a II. világháború után nulláról indulva kb. 30 000 embert foglalkoztató vállalattá nőtte ki magát. Meggyőződésem, hogy a sikerek nagy része tudható be annak, hogy ez a közösség úgy élt és működött, mint egy nagy család. Generációkról generációkra öröklődött, hagyományozódott a becsületes munka iránti hit és az elkötelezettség a gyár iránt. Eladásától számítva új fejezetet kell kezdeni a történetében.

Azután számodra is elérkezett a búcsúzás...

EI. Ez az élet rendje – ahogy mondani szokták: 2002. december 31-én „szereltem le” 48 év és 6 hónap szolgálat után. Később még visszahívtak 3 hónapra egy szakértői feladat ellátására, de azóta csend.

Mire emlékszel szívesen a veled kapcsolatos történetek közül?

Egy japán reflektorgyár kemény reklamációjának sikeres megkontrázására! Ők a műszaki területeken nem akárhik! A „csata” tétje egy H4-es, halogéntöltésű kétfonálú aszimmetrikus reflektorlámpa szállítmány volt, amely szerintük rosszul vetítette ki a fényt. Kiutaztam, vitáztunk és győztünk. Elismerték, hogy ők hibáztak, egy reflektoruk parabolatükrét nem úgy állították be, ahogy kellett. A hibát kijavították.

Kikre emlékszel – szívesen, vagy nem – azok közül, akikkel együtt dolgoztál?

Kiszolgáltam sok magas beosztású vezetőt, de közülük, akikre igazán fel tudtam nézni, azok olyan tízen lehettek. Kiemelném közülük Vaszyly György főmérnököt, aki belépésemtől rajtam tartotta a szemét. A partnerek közül Ortó József és Oldal Endre emlékét őrzőm külön tisztelettel. Nagy tudású ember voltak. Már nem élnek. Volt „beosztottjaimra”, kollégáimra szeretettel gondolok. Talán mindegyiküktől tanultam valamit, ami segítette a munkámat. Ezt nem szégyellem, inkább büszke vagyok rá.

Jelenleg napjaimat az egyedül élő nyugdíjas elfoglaltságai teszik ki: főzés, mosás, takarítás, séták, időnként elmegyek a lányomhoz és a közel 8 éves unokámhoz. Havonta belátogatok a gyárba, tájékozódni a régiék hogylétéről és a dolgok menetéről. Meg negyedévente összejön egy 20-30 fős társaság a volt kollégákból: néhány aktív, a többsége nyugdíjas, vagy kilépett, vagy az „elbocsátott légió” tagja.

Megtiszteltetés, hogy közéjük tartozónak mondhatom magam.

Pongrácz Lajos

1932. január 17-én Budapesten született. A BME Gépészmérnöki Karán diplomázott, és 1954. július 1-jén lépett be a Tungsramhoz. Első munkahelye a Mintagépgyár, ahol rövidesen csoportvezetői, majd osztályvezetői kinevezést kap. 1963-ban főkonstruktorré nevezik ki, majd 1965-től vállalati gépfőkonstruktor. 1973-tól gépgyártáságazati igazgatóhelyettesként hat gépgyár gyártmány-, gyártás- és gyárfejlesztéséért felel. 1978-tól, az ágazati rendszer felbomlása után a Gépfejlesztő Intézet, majd Gépfejlesztési Főosztály helyettes vezetője a „vállalati gépfőkonstruktor” titulus megőrzése mellett. Ebből a beosztásból ment nyugdíjba 1990-ben. Aktív nyugdíjasként jelenleg is vezető tervezőként dolgozik a Vákuumtechnikai Gépgyár Gépyszerkesztésén.

Pongrácz Lajos neve, személye és a Tungsram gépgyártása hosszú évtizedek óta elválaszthatatlanul összeforrt. Ha gépről volt szó – talán megbocsátja, ha legalább is írásban én is így becézem –, „Pong” nélkül szinte semmiféle döntés nem születhetett. Ízig-vérig mérnök, s nekem úgy tűnik, most is jól érzi magát, kettesben a számítógéppel, amikor a mérnöki fantáziának legfeljebb csak az egér lassúsága szabhat határt. A vákuumtechnikai gépgyártás fejlődésében elévülhetetlenek az érdemei. Ha valaki, akkor ő az, aki talán a legtöbbet mesélhet erről az izgalmas területről. Kezdjük a beszélgetést talán azzal, hogy voltak gépek, amelyeket a Tungsram saját magának készített és voltak, amelyekkel gyárakat szerelt fel a világ számos országában. Egyáltalán megérte? Nem az aranytojást tojó tyúkot vágta le a Tungsram azzal, hogy fényforrásgyártást telepített számos országba, ahelyett, hogy fényforrást próbált volna eladni?

Elsődleges vevő természetesen maga a Tungsram volt,

de sok piacon el lehetett adni a Tungsram számára készítettekhez hasonló gépeket, amivel nem korlátoztuk, sőt esetenként bővítettük fényforrás piacunkat is. Legnagyobb gépvásárlónk a keleti piacon a Szovjetunió volt, hosszú távú szerződések alapján, amelyeket évente többször is frissíteni kellett. A szocialista országok közül ilyen gépeket gyakorlatilag csak tőlünk lehetett kapni, de ezekre a gépekre mindenütt volt piac, és nem csak a fejlődő országokban, de szállítottunk Angliába, Kanadába is egyedi gépeket, ha nem is teljes gyárakat. Én ugyan csak kísérő szakértő voltam a kereskedők mellett, de azt tudom, hogy az akkori számítások szerint a gépgyártás nyeresége nagyon jó volt, termelési értéke egy kicsit kevesebb volt, mint a fényforrásoké, nyereségtartalma azonban jóval fölülmúlta azokét.

És miért csinált saját magának a Tungsram gépeket, mert drágább lett volna külföldről behozni?

Ez egy történelmi sajátosság, a Tungsramnak mindig volt valamilyen kis gépműhelye. Az első gépfejlesztések úgy történtek – még Aschner Lipót idejében –, hogy vásároltunk gépeket a GE-től. A rádiócsőgyártásban a 24-fejű szivattyúgépet sokáig „amerikai szivattyúnak” hívták. De géppel a nagyok nem szívesen kereskedtek már akkor sem. Tudományért tudományt kellett adni. Szóval jöttek a gépek, de ezeket karban kellett tartani, meg duplikálni kellett, meg tovább kellett fejleszteni, mondjuk az oktál-fejű helyett novál-fejű elektroncsövek gyártására kellett alkalmazni őket, ezért mindig szükség volt gépműhelyre. 1945 után azonban alapvetően megváltozott a helyzet. A II. világháború után leszerelt és elszállított teljes berendezésparkot újra le kellett gyártani, és további jövőtétel fejében is kellett gépeket gyártani. Hamar kiderült, hogy a 17-es épület II. emeletén lévő Matuschek-műhely erre már nem alkalmas, meg kellett teremteni a professzionális vákuumtechnikai gépgyártás alapjait.

A Mintagépgyár először a Váci úton volt, ugye?

Eredetileg a 17-es épület II. és III. emeletén, a Törzsgyárban. Itt dolgoztam a Gépyszerkesztésén Bánki László főkonstruktor és Slachta György csoportvezető alatt. 1963-ban – Bánki László nyugdíjba vonulása után – én kaptam meg a főkonstruktori megbízatást. Közben a VTG mellett megjelent két új gépgyárunk, a Gyöngyösi Gépgyár és a Konverta is, és a Mintagépgyáron kívül e másik három gyárban is folyt jelentős gépfejlesztési munka. 1965-ben a vállalat átszervezte a gépfejlesztési tevékenységet: megszűnt a Mintagépgyár, kiköltözött a VTG-be az addig a Váci úton működő Szerkesztés zöme. Ekkor neveztek ki vállalati gépfőkonstruktorrá, és a már több helyen folyó gépfejlesztő tevékenység vállalati szintű összefogása és irányítása lett a feladatom. Ennek ellátásához volt egy kis műszaki adminisztrációs irodám jelentések, terv-

koncepciók összeállítására, meg volt egy 4-5 fős műszaki csapatom és egy „fusi” műhelyem, ahol természetesen senki nem akart gépet csinálni, csak kísérletezésekre volt jó, például hogy kipróbáljuk, tényleg lehet-e cekaszdróttal szívócsövet darabolni. Felettesem a vállalat főtechnológusa, Árvay László volt. Ebben az időben jöttek létre a lámpa-, fénycső-, higanygőzlámpagyártás korszerű gépsorai, és már folyt a halogénautólámpa-gyártás gépesítése is. A fényforrásgyártó gépek mellett jelentős szerepet kaptak egyéb, jövedelmező, új gépgyártási profiljaink is: képcsőgyártó, félvezetőgyártó, üvegipari, gyógyszeripari és csomagolótechnikai berendezések.

Időben kellett, hogy mit kellene kifejleszteni, vagy minek kellene például megnövelni a teljesítményét?

Volt példa erre is, arra is, és még ma is előfordul, hogy az a technológia, amelyet a gép végre kell hogy hajtsion, még nincs kész, tehát együtt születik a gépkonstrukció a technológiával. A hagyományos termékeknél, az általános célú fényforrásoknál inkább a gép sebességét kellett megnövelni, vagy elérni, hogy kevesebb legyen a kiszolgáló személyzet és a selejt. A technológia ismert, adott volt.

És amikor a VTG, Gyöngyös, Konverta mellett megkapták az Élelmiszeripari Beruházó és Gépgyártó Vállalatot, a budapesti főkonstruktor és csapata vigyázó szemeit ezeken a gyáron is rajta kellett hogy tartsa? A VTG, a Konverta és a Gyöngyösi Gépgyár mellé került Gábor Áron Vasöntőde és Gépgyár, pécsi Sopianae Gépgyár és győri Kisalföldi Gépgyár tevékenységének irányítására a vállalat 1973-ban létrehozta a Gépgyártásüzemi Igazgatóságot. Ebben én ágazati igazgatóhelyettesként az ágazat fejlesztési tevékenységéért (gyártmányfejlesztés, gyártásfejlesztés és gyárfejlesztés) voltam felelős, megtartva a jól csengő „vállalati gépfőkonstruktori” címet is. Nem szabad lebecsülni azonban ezeket a gyárat, de ezt az egész történetet sem. Amíg csak a három gépgyárunk volt, a saját profilunk mellett voltak „kalandozások” is. Azt mondták, ha tudtok lámpacsomagoló gépet csinálni, akkor miért ne tudnátok gyógyszerampulla-csomagoló berendezést is. Ezeknek a kalandozásoknak a gyökere azonban valahol a praxisban benne volt. De amikor az Élelmiszeripari Gépgyártó Vállalatot a Tungsramhoz csatolták, ez már egészen más volt. A pécsi Sopianae-t viszonylag könnyen át lehetett alakítani lámpagyártó gépek gyártására, a Gábor Áron Gépgyár profilja azonban teljes egészében élelmiszeripari gépgyártási profil maradt. Főző-füstölő-, daráló-, dagasztógépek, komplett vágóhidak – Soprontól Erfurtig. Jártam én is Miskolcon vágóhid beüzemelésénél. Máiig vitatott ennek az értelme. Azt képzelték, hogy ezeknek a gyáraknak vákuumtechnikai gépgyárakká történő átalakításával (ami önmagában sem tűnt egyszerű fel-

adatnak) a gépexportunk majd duplájára vagy háromszorosára lesz növelhető. Igen ám, de ezeknek a gyáraknak a nyakában még ott volt egy csomó élelmiszeripari gépgyártási kötelezettség, és kiderült, hogy azért erre az iparágra bizony továbbra is szükség van. Enni mindig kell. Az akkori vezetés azonban szélnek eresztette az élelmiszeripari fejlesztőgárdát, és ezután jött a gyárak leválása. Leghamarabb a Gábor Áron Gépgyártó váltunk meg, de rövideen a Sopianae is levált, ugyan még sokáig csinált lámpagyártó gépeket is. A Győri (Kisalföldi) Gépgyár jelenleg egy kihelyezett, 120 km-re lévő üzemcsarnoka a VTG-nek, teljesen egy gyárnak tekinthető, bizonyos munkamegosztással, pl. gép-anyag-raktár csak Győrben van.

Melyik gépcsalád jelentette a legnagyobb kihívást?

Igazán szívvel-lélekkel a normál- és speciálámpagyártó gépek fejlesztésén dolgoztam, mert ott mindig lehetett valamit tökéletesíteni. Amikor én odaszegődtem, 1100 db/órások voltak ezek a gépsorok 20 kezelővel, most 5000 db/óra a termelékenységük és csupán 4 kezelőre van szükség. A másik kedvenc a vízszintes üzemelésű fénycsőgyártó gépsor, a harmadik pedig a kvarcüveges autólámpák gyártósorainak kifejlesztése. Ez egyik tipikus példája volt annak, amikor a gyártástechnológia fejlesztése párhuzamosan folyt a gépfejlesztéssel.

Végezetül, beszéljen egy kicsit magáról, hogy tettek/tetszenek a Tungsramnál eltöltött évek?

Mindig képzettségemnek és hivatásomnak megfelelő munkát végezhettem. Emellett beutaztam nagyjából a világot Perutól Vietnámig és Indonéziáig, az USA-tól a Fülöp-szigetekig, Európát meg keresztül-kasul. Sokat jártam a volt szocialista országokban is KGST Inter-elektro-szakértőként, valamint a gépkereskedelmet segítő okokból, néhány neves konkurensnél tanulmányúton és a Harmadik Világ országaiban gépkereskedelmi és technikai segítségnyújtás okából. Mindezek mellett több ízben tanítottam a Műegyetemen meghívott tanársegédként, a Kandó Kálmán Főiskolán külső tanárként, a Mérnöktoivábbképző Intézet felkészítésére, valamint fényforrásszakmérnöki kurzusokon. Néhány találmányomra szabadalmat is kaptam. Úgy érzem, sokat kaptam, de sokat is adtam.

1990-es nyugdíjazásomtól nagyon kis megszakításokkal szerződéses viszonyban voltam/vagyok a Tungsrammal, illetve utódjával. Részt vettem Nagykanizsán a kompaktfénycső-gyártás gépeinek fejlesztésében, majd a VTG Gépszerkesztésében dolgoztam, ezután több mint két évig az Machine Division China keretében működtem, zömmel Kínában, majd ismét – és jelenleg is – a Gépszerkesztésben, vezető tervezőként. Gépet tervezek AUTOCAD szoftverrel. Hat óra 10-kor kezdek, 11-kor hazamegyek ebédelni, majd szunditok egyet. Nagyon kellemes a munkám, jól érzem magam.

Poppe Kornélné Magdika

1931-ben született Budapesten. 1954-ben végzett az ELTE fizikus szakán. Első munkahelye az áhított KFKI helyett az Egyesült Izzó Félvezető Fejlesztési Főosztálya lett, de hamar átkerült a fényforrásfejlesztés területére, az Optikai Laboratóriumba. A kényszerű választást sose bánta meg, a világítástechnika örök szerelem maradt. Sokat tett a Tungstram különböző fényforrásai – fénycsövek, nagynyomású kisülőlámpák – kifejlesztéséért, közöttük a nemzetközi összehasonlításban is kiváló halogén autólámpáknak a konkurenciával szinte egy időben történt megalkotásáért. Kiemelkedő munkát végzett az MEE Világítástechnikai Társaságában, számos tudományos konferencián tartott előadást, és részt vett a világítástechnikai szabványosítás munkájában is. Angol, német, francia (szak)nyelvismerete révén jelentős szakfordítói, szaktolmácsolási tevékenységet is kifejtett. Munkáját számos elismerés övezi: megkapta az Urbanek-díjat, a „Világítástechnikai Társaságért” díjat, a „Magyar Világítástechnikáért” díjat, a Gergely-Sziráki-díjat és az MEE 100 éves évfordulóján – egyedüli nőként – az „Életpálya” elismerést is. Azonban talán nem is ezekre, hanem „széles látókörű, sikeres” fiaira a legbüszkébb.

Ha a mesterséges világítás és azon belül is az optika kerül szóba, a világítástechnikában kicsit is járatosnak elsőként egészen biztosan a mindig mosolygós, nagy tudású Poppéné Magdika jut az eszébe, akinek egész pályája, szakmai sikerei a Tungstramhoz kötődnek, de a főiskolai és egyetemi oktatás révén mérnökök százai is neki köszönhetik „a fénytechnika alapjainak” elsajátítását. A következőkben olvasható virtuális

interjúnál beleegyezésével és a VTT engedélyével azt a vele készített beszélgetést vettük alapul – elsősorban terjedelmi okokból átszerkesztve –, amely a Világítástechnikai Társaság 2013. novemberi hírlevelében, a Fényben jelent meg.

Kezdjük is a beszélgetést mindjárt a legkézenfekvőbb kérdéssel: Magdika, hogyan került kapcsolatba a világítási szakmával?

A világítástechnikához számomra a természet-tudományokon keresztül vezetett az út. Kiskoromban a gyerekorvosunk és családi barátunk volt a Tungstram egykori kutatójának, Selényi Pálnak a felesége és per-se Pali bácsi is. Ő nagyon sokat foglalkozott velünk, valahányszor találkoztunk, mindig ámulatba ejtett bennünket a körülöttünk élő csodákkal, optikai kísérletekkel a szalvétagyűrűn, fizikai szemléltetésekkel. Neki köszönhető, hogy a fizikusi pályán indultam el. Végül is az ELTE fizikus szakán végeztem, több félvezetős tárgyat hallgattam, de a világítással kezdetben nem foglalkoztam. Valójában a Tungstram nem is volt a céljaim között. A mi időnkben mindenki a KFKI-ba szeretett volna menni, nekem is ez volt az álomom. A probléma azonban az volt, hogy 1954-et írtunk, és mint afféle „kispolgári csökevényt” nem láttak volna szívesen a Kutatóban, így szinte száműzetésként jutottam a Tungstramba. A gyárban akkoriban volt egy félvezetőrészleg, ott kezdtem meg a munkát az egyetem utolsó éve előtt, majd innen kerültem át – gyakorlatilag „sorsolással” – a fényforrásfejlesztés területére. Bevallom őszintén, először nagyon elkeseredtem, és két hétig megállás nélkül sírtam emiatt.

Az Optikai Laborban azonban hamar felszáradtak a könnyek...

A fényforrásfejlesztés Optikai Laborjába kerültem, amit akkor Somkúti Adolf vezetett. Neki köszönhetem, hogy végül megszerettem a világítástechnikát. Dolfi bácsi második apám lett, nemcsak szakmailag, hétköznapi dolgokban is rengeteget foglalkozott az emberrel. Később aztán kiderült, hogy milyen jól jártam a „sorsolással”, mert a világítás sokkal jobban prosperált a Tungstramban. A félvezetőrészleget a 80-as évek elején le is választották a Tungstramról. Az Optikai Laborban érthető módon a mérés technikában szereztem nagy gyakorlatot. Szinte mindenfajta fényforrás mérésével foglalkoztunk. Én a vizsgálati módszerek kifejlesztésében és a komplex vizsgálati előírások készítésében vettem részt. Foglalkoztunk fénycsövekkel, kisülőlámpákkal, a legnagyobb volumenű feladat pedig a halogén autólámpák teljes minőség-ellenőrzési rendszerének kidolgozása volt. Végeztünk spektrális méréseket is. Kezdetben úgy, hogy egy nagy fekete klepetussal körülvelt helyen kellett összehasonlítani a kivetített spektrumot. Dolgoztunk például az izzólámpák töltőgázának feltörés nélküli vizsgálatán: a

gázt gerjesztettük, és a kisugárzott spektrum alapján mértük a búrában jelenlévő szennyező gázok arányát. Amit még nagyon szerettem, az a különböző fényporok vizsgálata volt. Az UV-lámpával gerjesztett fényporokat mikroszkóp alatt vizsgáltuk és figyeltük meg a különböző színeket, állítottuk be az arányokat. Ez valóban szép munka volt. Kapcsolatban álltunk a Mérésügyi Hivatallal és a többi optikai kutatólaboratóriummal is. A mérési rendszer karbantartása, a lámpák leszármaztatása volt a fő feladatunk. Fénycső- és kisülőlámpa-etalonokat is készítettünk. Ennek kapcsán a nemzetközi világítástechnikai bizottsággal is kapcsolatba kerültünk, összehasonlító méréseket szerveztünk higanylámpák és más kisülőlámpák számára. Több minősítési, szabványosítási eljárás kidolgozásában is részt vettünk, és dolgoztunk a szabványok fordításán, a CIE terminológiájának magyartításán is.

A nemzetközi kapcsolatok kiépítéséhez, gondolom, a nyelvtudás elengedhetetlen volt.

Valóban szükség volt a nyelvismeretre, bár a nemzetközi szabályozásokkal nem kizárólag a nyelvismeretem révén kerültem kapcsolatba. Schanda János, aki egyetemen évfolyamtársam volt és azóta is jó barátom, a MÜFI-ben az optikai részleget vezette. Akkoriban már évek óta részt vett ebben a munkában, és az ő barátsága révén kerültem bele ebbe a folyamatba. Az idegen nyelveket egyébként már gimnazista koromban is érdeklődéssel tanultam. Jellemzően angolos, németes voltam, de a nagynénémtől franciául is tanultam. Ez utóbbinak is köszönhetően jutottam ki Lyonba, ahol egy ösztöndíjas kutatás keretében a halogénlámpák etalonként való alkalmazását vizsgáltuk. Itt egyébiránt nyelvi továbbképzés is tartozott az ösztöndíjhoz, aminek nagy hasznát vettem később a CIE-ben. Nagy szeretettel gondolok ma is vissza az ottani professzoromra, aki szó szerint a családjába fogadott arra a fél évre.

Fontos részét képezte szakmai munkájának az oktatás is. Igen, 1971-től vettem részt szűkebb szakterületem felsőoktatásában. Közel 20 évig voltam meghívott előadó a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán. A fény mérés oktatásában itt folyt a legmagasabb szintű graduális képzés az országban. Ugyanitt indult meg 1981-ben a posztgraduális képzés üzemmérnökök és okleveles mérnökök részére, akiknek kezdetektől fogva oktattam a „Fénytechnika alapjai és mérései” c. tárgyat. Előadóként működtem közre a BME Villamosmérnöki Karán szervezett „fényforrástechnológus” szakmér-

nők-képzésben is. Emellett számos olyan fiatal diplomamunkájának voltam a témavezetője, akik később meghatározó szakembereivé, vezetőivé váltak a Tungsramnak.

Kutatás, szabványosítás, fordítás, tolmácsolás – miféle indíttatás kellett mindehhez?

Elismerem, hogy ha valaki nagyon tehetséges egy területen és abban el akar mélyülni, és nagyot tud alkotni, akkor jól teszi. Én nem éreztem úgy, hogy ha egy konkrét téma köré építem fel az életem, akkor maradandót és pótolhatatlant tudnék alkotni, viszont így, több mindenre nyitottan éppen a különböző ismeretkörök közötti kapcsolatokat tudtam erősíteni. Egyébként esélyem sem lett volna egysíkú életet élni. A férjem képzőművész volt, a család is sokrétű műveltséget mondhatott magáénak.

Van olyan eredménye, amelyre különösen büszke?

A fiaim! Tudom, nem erre vonatkozott a kérdés, de el kell mondanom, hogy a legnagyobb elégedettséggel az tölt el, hogy a szakma művelése mellett is két ilyen sikeres és széles látókörű fiút tudtam felnevelni. Nagy segítségemre volt ebben a férjem, aki nagyon jó édesapa volt. Egyébként nem tudok megfogalmazni konkrét sikerélményt. Szerettem azt, amit csináltam. Úgy gondolom, ha az ember élvezi azt, amit csinál, ha kedvét leli benne és jól is csinálja, akkor az többet ér, mintha kinszenvedések árán ér el szakmai áttöréseket. Arra mindenestere szakmai eredményként tekintek, hogy rengeteg konferencián adhattam elő az eredményeimet és vitathattam meg véleményemet. Igyekeztem mindig alaposan felkészülni szakmailag és nyelvi-
leg is.

A rengeteg szakmai feladat, a család mellett jutott egyáltalán idő kikapcsolódásra?

Nem sok, de mindig megtaláltuk a módját, hogy pihenni is lehessen. Nagyon szerettem kézimunkázni. Kezdetben horgolt terítőket készítettem, amivel az anyósom jóindulatát igyekeztem elnyerni. Aztán elkezdtem kötetgetni. Amikor kint voltam Franciaországban, a munkaidő hat órakeret véget ért, és odakint éjfélkor lehetett fogni a Kossuth Rádió adását. A köztes időben kötöttem. Gyönyörű fonalakat lehetett odakint kapni. Egy fél év alatt az egész családot kistaffiroztam között holmival. Nagyon szeretem emellett a zenét, volt bérletünk a Zeneakadémiára, és örömmel dicsekszem vele, hogy most újból van. Nagyon szeretek olvasni is. Lehetőség szerint rengeteg könyv, virág és kézimunka vesz körül.

P. Szabó Gábor

1945. szeptember 17-én született Újpesten. A Petrik Lajos Vegyipari Technikumban 1964-ben szerez oklevelet. Első munkahelye a Chinoin Gyógyszer-vegyészeti Gyár. A Tungsramba 1969-ben kerül, a Fotocellagyártásba. 1972-ben vegyész-mérnöki, 1984-ben gazdaságmérnöki diplomát szerez, közben 1979-ben leteszi a középfokú angol nyelvvizsgát. 1975 és 1982 között a Kutató Intézetben dolgozik, 1982-től 1989-ig a Műszaki Igazgatóság függetlenített párttitkára. 1989-ben nevezik ki a volt Adócsőgyár, a Tungsrám Vákuumelektronikai Gyár igazgatójának, melyet 1993-ig, a gyár felszámolásáig irányít. A gyár bezárásakor kilép a vállalatból, és P-Partner Bt. néven családi vállalkozást alapít.

Bemutatását talán a távoli gyerekkorban kellene kezdeni. Azzal, hogy nagybátyja a háború előtti évek legendás UTE focistája volt, a többszörös válogatott P. Szabó, de ahogy mondja, személyes emléket nem őriz híres rokonáról.

A család szerint kamaszkoromban tökéletesen hasonlítottam rá, bár természetem nem voltam egy balszélső alkat. És én csak iskolaválogatottságig jutottam. Középhádvédként. S hogy miért lettem vegyész? Már az általánosban is reál érdeklődésű voltam, a matekot és a kémiát szerettem. Talán a természet törvényei által vezérelt, meghatározott folyamatok varázsa bűvölt el. Szerettem volna részt venni a megfajtésükben.

De azután az elektrotechnika lett az élete...

Gyermekkori barátom izzós volt, megismerte Balaskó Antalt, a Fotocellagyártás vezetőjét, aki azt kérdezte tőle, nem tudna-e ajánlani neki egy jó vegyészt? Engem ajánlott. Így kezdődött a Tungsrám-sztorim 1969-

ben. Addig a Chinoinban dolgoztam, de az ajánlat felkeltette az érdeklődésemet. Ennek racionális oka is volt: feleségem már a Félvezető Fejlesztésen dolgozott, és két izzósnak nagyobb esélye volt gyári lakáshoz jutni. Kaptunk is 1971-ben, itt éltünk 2002-ig és neveltük fel két lányunkat. Most vállalkozásunk irodájaként használjuk.

Miért kellett vegyész a Fotocellába?

A Tungsramban sok helyen univerzális műszakiakra lett volna szükség, ami érthető módon alig-alig volt megvalósítható. Balaskó Antal villamosmérnök volt, és nyilván saját biztonságérzete növelése érdekében akart maga mellé vegyészt, akivel alkalmasint „együtt sírhat, együtt nevelhet”.

Közben telefonhívásai érkeznek. Vállalkozása jellegéből adódóan egyetlen pillanatra sem válhat „elérhetetlenné”. Minden jelzésre nyugodtan, türelemmel reagál, pillanatok alatt dönt, válaszol és készíti elő a megoldást. Azután folytatjuk a beszélgetést.

A tanulóéveket ez az öt év jelentette, 1969 és 1974 között a Fotocellagyártásban. Nagy időszak volt. Egy fiatal szakemberegárdának ugyanis ritkán adatik meg, hogy saját maga által kifejlesztett találmánnyal állhasson elő, a mi esetünkben pedig ez történt. A ZM típusjelű parázsfénykísüléssel kijelzőcsalád a „mi gyerekünk” volt. Nekünk kellett a konstrukciót, a technológiát és a gyártóberendezéseket kifejlesztenünk.

Ez azért különleges, mert a Tungsrám sokszor rákényszerült más világcégek fejlesztéseinek adaptálására. Ez sem számított kis teljesítménynek, igen komoly felkészültséget igényelt. Mi azonban eredeti ötlet megvalósításán munkálkodtunk. Sokszor késő estig az Irányi Dániel utcai telephelyen voltunk, és csupán néhány órát aludtunk a betegszobának használt helyiségben. Végül is az egyenletesen hosszú élettartam kérdését nem sikerült megnyugtatóan megoldanunk, de ez a munka akkor is óriási volt.

1975 és 1982 között a Kutató Intézet Fizikai-Kémiai Laboratóriumában fényporfejlesztéssel foglalkozott. Legbüszkébb a higanygőzlámpákban alkalmazott, európiummal aktivált itrium-vanadát fénypor technológiájának a kidolgozására.

Izgalmas szakmai munka volt. A Kutatóban akkor nagyszerű kollektíva dolgozott, igaz nem volt túlságosan megfizetve.

Következett a párttitkári időszak...

Mindig forradalmi alkat voltam. Abban az időben főleg a Kutató szerény költségvetésével és a munkatársak anyagi elismertségével voltam elégedetlen. Sose féltem véleménynyilvánítani, ami gyakran volt kritikus, de mindig átgondolt és segítő szándékú. Valószínűleg ezért „fedeztek fel” előbb a Kutató, majd a Műszaki Igazgatóság pártvezetősége számára, majd 1982-ben

a súlyos betegségben idő előtt elhunyt Vajon József megüresedett tisztségét, a Műszaki Igazgatóság függetlenített párttitkári posztját ajánlották fel számomra.

Milyen volt a döntés fogadtatása a munkatársak részéről?

A kollektíva örömmel vette, hiszen mérnökből lett párttitkár, aki ott és akkor nyilván a legjobban érezte a megoldásra váró problémákat. Megválasztásomat követően, hét éven át, 1989-ig töltöttem be a funkciót. Emberileg és szakmailag is azonosultam a feladattal. Annál is inkább, mert az emberi tulajdonságokat tekintve a *kádári* elveket követtem a problémák egyszerű, közvetlen megközelítése és a már-már puritán életvitel tekintetében. Úgy éreztem, hogy az ilyen mentalitás érvényesülése sokat segíthet a párt bármelyik vezetési szintjén

Milyen érzés volt végrehajtói szintről döntéshozói szintre kerülni?

Az első időkben „tériszonyom” volt, hiszen tudományos munkatársból lettem a fejlesztési műszaki igazgató partnere, és úgy gondoltam, hogy a vállalat-irányítás hasonló a műszaki munkához, már ami beláthatóságát, a tervezés, a feladatok megközelítésének precizitását illeti, de nap mint nap tapasztalnom kellett annak az igazságát, amit Horváth Pál műszaki igazgató első beszélgetésünkön mondott: „Sötétben repülünk. Csak jelentős késéssel kapunk információt a vállalat gazdasági helyzetéről, a várható nyereségről.” Később gyárigazgatóként nagy segítségemre volt, hogy hosszabb időn át dolgozhattam együtt más-más stílusú, komoly szakmai felkészültségű, szervezetüket eredményesen irányító gazdasági vezetőkkel.

Pályázata alapján 1989. január 1-jén nevezte ki Gábor András vezérigazgató a korábbi Adócsőgyár és a Budapesti Elektroncsőgyár összevonásával létrehozott Vákuumelektronikai Gyár igazgatójává, melynek szervezetébe tagolták később az Elektroncső Fejlesztési Főosztályt is.

Egy romló műszaki, technikai feltételekkel dolgozó, de kiváló vezetői és munkatársi gárdával rendelkező gyár vezetését vehettem át. A helyzet és az átalakuló piaci viszonyok ismeretében a fejlődés legfontosabb feltételének azt tartottam, hogy sikerüljön a terület hosszabbtávú fejlesztésében érdekelt működő tőkét bevonunk. Erre vonatkozóan voltak ígéretes próbálkozásaink, de a két Németország egyesülése 1989 végén drámai hatással volt a gyár gazdálkodására.

Azután már a leépítésről beszél, és fátyolosabbá válik a hangja. Elmondja, hogy 1990 első negyedévének végére elvesztették az NDK 300 mFt-os árbevételű jelentő monitorcső-piacát. Hogy a létszámleépítés és az új

partnerek felkutatása létfontosságú feladattá vált. Hogy a gyár létszáma az 1989-es 500-ról 1992 végére alig 100 főre zsugorodott. A létszámcsökkentést igyekeztek a lehető leghumánusabban végrehajtani. Korongedményes nyugdíjazásokkal, az aktív korúakat segítő továbbképzéssel, a felmondási időre járó bér és végkielégítés kifizetésével.

Az egyes részlegek vezetői és a személyzetisek emberfeletti munkát végeztek. Szinte minden elbocsátott dolgozó sorsát személyesen átélve segítettek elhelyezkedésüket.

1991-ben még volt egy vegyesvállalat alakítására esélyünk, de a partnernél bekövetkezett vezető-, majd tulajdonosváltás miatt ez meghiúsult. 1992 végére már nyilvánvalóvá vált, hogy a világ elektroncsőipara oly mértékben zsugorodott össze, hogy nincs remény az Adócsőgyár telephelyén egy 100 fős gyár gazdaságos üzemeltetésére. Végül egy Amerikában élő vállalkozó vette meg a berendezéseket. Ipari generátorcsöveket, valamint magnetronokat gyárt az üzem. 10-15 volt munkatársunknak ad munkát.

Ezt a szomorú „végjártékot” leszámítva melyik feladatkört érezte a legközelebb állónak személyiségéhez? A Kutatót, a kutatómérnöki munkát. Egy kis csoportért voltam felelős, és a feladat maga nagyon érdekelt, tökéletesen kielégítette szakmai érdeklődésemet. Az volt életem legtesthezállóbb feladata. Ott csak a fizetésnapokon felvett bér mértéke nyugtalanított, mert nem igen láttam belőle megalapozhatónak a családom jövőjét. Így aztán – sosem titkoltam – a párttitkári funkció vállalásába az anyagi előrelépítés is motivált.

Az Adócsőgyár bezárása nagy fájdalommal járt, mert az első vezetői generációhoz tartozott az országban, akiknek emberek számára drámai döntéseket kellett hozni.

A gyár bezárásával az igazgató is meghal egy kicsit. 1993-ban kiléptem a Tungsramból, és egy kis családi vállalkozás alapításával kezdtem új életet. Ma három üzletágunk van: klímaberendezéseket szerelünk, szállodai hűtőszekrényeket forgalmazunk és italautomatákat üzemeltetünk. A cég tíz alkalmazottjából öten családtagok, de a többi munkatársunkat is családtagként kezeljük. Kiegyensúlyozottnak, elégedettnek érzem magam, de a folytatás nagyobb örömet okozott volna, minden gondjával és felelősségével együtt, mint az újrakezdés...

Kikisér, és együtt megyünk egy darabon. Ő szeretett kutyájával, Denivel, a fehér közepuszkárral sétára indul. Talán önkéntelenül is abba az irányba, amerre a Váci út szürke csíkja nyújtózik a távolban.

Rózsahegy László

1947-ben született Nagymaroson. A Váci Lówy Sándor Gépipari Technikumban érettségizett. 1965-ben belépett a Tungstram Vákuumtechnikai Gépgyárába. Pályafutását diszpécserként kezdte, majd a katonaság után átkérte magát a Gyártmány-szerkesztésbe, s 1979-től csoportvezetőként már az üvegipari és présgépek tervezését irányította. 1980-ban esti tagozaton diplomázott a BME Gépészmérnöki Karán. Hamarosan főkonstruktőr-helyettesi kinevezést kapott, 1980 és 1985 között pedig egy háromoldalú nemzetközi együttműködés magyar technikai csapatát vezette. 1986-tól a VTG főkonstruktőre, 1988-tól termelési vezető, 1992 és 1996 között főmérnök, rövid ideig a Győri Gépgyár, majd 1995-től a VTG gyárigazgatója, s még ebben az évben angol felsőfokú szakmai nyelvvizsgát tesz. Vezető szerepet töltött be az R3 SAP számítógépes rendszer bevezetésében. 1996-ban a Tungstram alapításának 100-éves jubileuma alkalmából arany emlékéremmel tüntették ki. 1997-ben 10 hónapot Cleveland-ben dolgozott. A következő évet a GE Lighting európai gyárainak termelés-támogatásával töltötte, majd a Gépdivízió tervezési és fejlesztési igazgatója lett. Irányításával készült el a Long T5 fénycsőgyártósor, amelynek váci beüzemelésében is aktívan részt vett. Az elsők között kapta meg a GE Lighting legmagasabb műszaki elismerésének számító Principal Engineer kinevezést. Komoly részt vállalt leendő kollégák kinevelésében. Nevéhez fűződik a kerámia kisülősöves fémhalogénlámpák gyártásának automatizálása, majd a harmadik H7 autólámpagyártósor forradalmian új rendszerű optikázó gépének megalkotása. 2004-től a Technológián különböző projektek támogatásán dolgozott 2007-es

nyugdíjazásáig. A következő két évben a VTG és a Lighttech Kft. tanácsadója volt. Jelenleg a korábbi kollégák, együttműködő cégek munkáját segíti javaslataival. Nős, két felnőtt fia van.

Rózsahegy Lászlóval e-mail-en keresztül vettük fel a kapcsolatot. Mindjárt össze is vitatkoztunk egy kicsit – amúgy virtuálisan – a portrékötet céljain, meg azon is, hogy mennyire fontos az ember megítélésében a „teljesítmény”. Ugy tűnik, számára mindenképpen, s ezt kétségteljesen erősíti mindaz, amit gazdag pályafutása alatt képletesen letett a Tungstram, majd a General Electric asztalára. Végig a gépgyártásban dolgozott, ami nem mellékesen kapta a „vákuumtechnikai” jelzést. Az alapvető mechanikai mozgások szempontjából nyilván majdnem mindegy, hogy üvegipari palackozó automatát, vagy valamilyen lámpagyártó gépsort kell tervezni és megépíteni, de mennyire nem az, ha az illető berendezésnek mindazokat a paramétereket – nagyvákuumot, pontos adalékanyag-mennyiséget stb. – is biztosítani kell, ami a végtermék hibamentes működéséhez szükséges.

Mennyire voltál tisztában a pályaválasztáskor azzal, hogy nem csak gépész, hanem – mondjuk – izzólámpás ismeretek is kellenek majd ahhoz, hogy megállj a helyed a Tungstram gépgyártásában?

Eredetileg villamosmérnöknek készültem, de ehhez először a „Kandót” kellett volna abszolválni. Voltak évek, amikor tízszeres volt a túljelentkezés, ezért inkább a gépipari technikumot választottam. Arról volt sejtésem, hogy milyen fényforrásokat gyárt a Tungstram, de álmomban sem gondoltam volna (még ma is ihetetlen), hogy a termékek, feladatok, technológiák mekkora halmazával fogok találkozni. A Gépgyár ráadásul más iparágak számára is készített gépeket, pl. hűtőgép-alkatrész hengersort, kőgyapot szigetelőlemez-darabolót, termosztyártó gépsort.

Most akkor jöjjön – ahogy írtad – „a tömörített első néhány év”!

1947-ben születtem. Jött az iskola, technikum, majd 65-ben beléptem a VTG-be, a Tungstram Vákuumtechnikai Gépgyárába. Ha nem is egy egész dinasztia, de apám, egyik húgom, két sógorom és egyik unokatestvérem is ott dolgozott hosszabb-rövidebb ideig. A katonaság után esti egyetem – kicsit ugyan „elnyújtva”, mert közben elég sokat jártam az akkori Szovjetunióban, s néhány tartós kiküldetésem is volt. 1980-ban végeztem a Műegyetemen, jeles diplomával. Ott ismertem meg a feleségemet is. Összeházasodtunk, hamarosan megszületett első gyermekünk, majd felépült a családi ház is Nagymaroson. Pontosabban én építettem saját kezűleg: alap, falak, nyílászárók, tető, elektromos rendszer (villanyfűtés), víz, csatorna, pince, garázs.

Hogy alakult a pályád a Tungsramnál?

Diszpécserként kezdtem, ami arra volt jó, hogy megismerjem a gyárat. Hamar rájöttem azonban, hogy a helyem a gépszerkesztésben van. Már általános iskolás koromban építettem mindenfélét – villanymotort, szökőkutat, kerti vasutat. Egykori osztályfőnököm még az 50 éves találkozómon is emlegette.

A géptervezés komoly felkészültséget kíván, jelentős szakorlati időt, nyitott alkotói légkört és tapasztalt szakemberek segítségét. Sok – tőlünk független, de nagy hatású – problémát kell megoldani. A kollektívának erre felkészültnek kell lennie, s amennyire lehet, le kell csökkentenie azok negatív következményeit. Fontos a helyes prioritás megállapítása és a „szűk keresztmetszetek” szakadatlan oldása. A napi rutin nem elég. A VTG ezt a tudást fejlesztette és adta át nemzedékről-nemzedékre.

Visszagondolva, nem volt mindig sétagalopp, nagy kitartást igényelt, de sok kisebb-nagyobb sikerélményt is tartogatott. Nemsokára még a legmorcosabb öreg szakik is kezdtek adni a véleményemre, és hamarosan megkaptam a főkonstruktor-helyettesi kinevezést. Emellett megbíztak egy nemzetközi (NDK-cseh-magyar) haditechnikai projekt magyarországi főkonstruktori teendőivel is. A munka nagysága miatt külső tervezőintézeteket is bevontunk. A csúcsideőszakban 70 tervező/szerkesztő dolgozott az irányításom alatt. A munka a gyártással együtt kb. 5 évig tartott. Rengeteget tanultam belőle, és kiváló szakembereket ismerhettem meg itthon és a két partnerországban. Gondolom, az itt elért eredmények is közrejátszottak abban, hogy 1986-ban főkonstruktorrá, majd két évre rá a gyár termelési vezetőjévé neveztek ki – dr. Horváth Lászlónak, a VTG akkori vezetőjének szavaival élve: hogy ott is „tegyek rendet”.

És akkor jött a GE...

Hamar kiderült, hogy General Electric világítási üzletágának profiljába nem feltétlenül illeszkedett a vákuumtechnikai gépgyártás, de Robert E. Lubecky – a GE-Tungsram gépgyártásért felelős akkori alelnöke – a gépgyár eladása/bezárása helyett annak megreformálásába kezdett.

Egyik közvetlen munkatársa próbálkozott a gyártás átszervezésének levezénylésével, de olyan sokszor eltért a véleményünk, hogy Bob megunta az üzengetést. Addigra már elég jól meg tudtam értetni magam angolul, így ezután már közvetlenül vele beszéltük meg a dolgokat. Később kinevezett főmérnöknek, majd egy ideig a győri gyárat, utána a VTG-t vezettem.

Mesélnél a fontosabb szakmai sikereidről?

Főmérnöki ügyködésem alatt az egyik legsikeresebb projektem az R3 SAP számítógépes gyártásirányítási rendszer bevezetése volt, amelynek „igényeinkre szabását” Pálcza Edittel (jelenleg a Budapest Bank vezérigazgató-helyettese) közösen terveztük meg. A munkát kétségtelenül könnyítette, hogy erős a vonzódásom a számítógépek világa iránt. Legalább 15 számítógépes nyelven tudok programozni. Jártas vagyok a 2D-s és 3D-s tervezésben, a CAD-CAM, különböző animációs szoftverek és hálózati rendszerek használatában. Mindenesetre a projekt annyira sikeresnek bizonyult, hogy több IT cégtől is kaptam igen kedvező állásajánlatot, de maradtam...A bevezetőben említett három gépsor (T5, CMH, H7) is a sikerek közé tartozik. Mind működik jelenleg is, és meghatározó szerepük van a vállalat által elért eredményekben. Utolsónak említeném a kissé életművemnek is tekintett szteroidizált FDM alapgép-rendszert, amibe megpróbáltam belesűríteni a célgépgyártásban szerzett sok éves tapasztalatomat. Nagy segítségemre volt Pongrácz Lajos, aki nyugdíjasként megcsillogtatta kiváló géptervezési képességét. Nem mellékesen, két diploma és egy sikeres doktori védés is született a munka során.

Azok közé tartozol, akik közvetlen közelről tapasztalhatták meg az „amerikai álmot” – és elismerésekben sem volt hiány.

A GE Nela Park-i központjában majd egy évig dolgozhattam programintegrátorként. Az a segítőkészség, egyenesség, a másik emberre való odafigyelés, amit ott tapasztalhattam és önkéntelenül át is vettem, sokat segített a későbbi érvényesülésben. Ami pedig az elismeréseket illeti: 2000-ben a gépgyártás Principal Engineer-je lettem, kollégáim pedig egy GE aranygűrűvel leptek meg.

És mivel tölti Rózsahegy László – akire kollégái az árulkodó, de kedves „Penge” becenevet ragasztották – a szabadidejét?

Szabadidőmben télen sielek, nyáron úszom, kertészkedem, az orchideagyűjteményemet ápolom. Újra koncertezek a régi, 50 éve alakult gitáregyüttesemmel. Barátaimat tangóharmonikával szórakoztatom, feleségemmel utazgatunk, és ha még mindig marad idő, új műszaki megoldásokon töröm a fejem. Sok kollégával tartom a kapcsolatot, pl. Nagy Sándorral, aki szintén az általam nagyra becsült szakemberek közé tartozik. Időnként még a GE is igényli a segítségemet, egyszóval nem unatkozom.

Salgó István

1947. augusztus 17-én született Újpesten. Az általános iskolát és a középiskolát is Újpesten végezte. 1965-ben érettségizett a Landler Jenő Gépipari Technikumban. Aktív pályafutásának legfontosabb tárgya – ahogy vallotta – „a lámpa” volt. 1965-től 1989-ig dolgozott a Budapesti Fényforrásgyárban, 1992 és 2009 között pedig saját vállalkozása vezetőjeként az egyik legnagyobb Tungstram-márka-kereskedő volt. 1965-1967-ben technológusként, majd üzemtechnikusként dolgozott. Aktív szerepet vállalt az izzólámpagyártó gépsorok teljesítményének növelésében. Részt vett a külföldről beszerzett első 2000 db/óra teljesítményű gépsor adaptálásában, majd az 5000 db/óra teljesítményű Kékes sor beüzemelésében. 1979-től 1982-ig Szalai Tibort segítette az Iraki Fényforrásgyár irányításában. Munkájuk eredményeként egy több tízmillió dollár értékű tendert nyert meg a Tungstram az iraki gyár bővítésére. 1982-től 1989-ig vezette a PAR 38-as lámpákat gyártó üzemet. A privatizációt követően kilépett a vállalatból és a győri székhelyű Elvis Kft.-nél lett kereskedelmi igazgató. Két évig az Elvis Kft. keretei között, majd 1992-től 2009-ig az általa alapított Salgó és Társai Fényforrás és Lámpatest Értékesítő Kft. vezetőjeként a Tungstram-termékek értékesítésével foglalkozott.

Hogyan kerültél a Tungstramba?

1965-ben gépésztechnikusként érettségiztem, és szerettem volna az Egyesült Izzóban elhelyezkedni. Abban az évben felvételi zárlat volt a vállalatnál, ezért egy kis protekcióra is szükségem volt. Boda János munkaügyi főosztályvezető segített abban, hogy a Lámpagyárba felvételi vizsgát tehessek. Szabó

Zsigmond, a Technológiai Osztály akkori vezetője felvételiztetett matematikából és fizikából. Miután megfeleltem, technológusként kezdtem dolgozni.

Mi volt a dolgod a lámpatechnológián?

Konkrétan a spirálokkal és a szerelvények ellenőrzésével kellett foglalkoznom. A lámpának a lelke az állvány, amely tárcsából, szívócsőből, elektródából, molibdénből és volfrám spirálból épül fel. Egy speciális műszerrel naponta kétszer, minden gépsoron ellenőriztem a szerelvényeket, hogy a feszes távolság és a molibdén elektróda elosztás rendben van-e, és ezt dokumentálnom is kellett.

Milyen főnök volt Szabó Zsigmond, hogyan emlékszel rá?

Zsiga nagyszerű szakember és kiváló főnök volt. Inkább távolságtartó, mint barátkozó stílusú volt, de az embereiért mindig kiállt. Szigorúan ellenőrizte a kiadott feladatok végrehajtását. Semmit nem felejtett el. A munkastílusa nem mindenkinek tetszett. Én azok közé tartoztam, akik tisztelték és felnéztek rá.

Ezután a technológiáról lekerültél az üzembe. Ez milyen változást jelentett a mindennapi munkában?

Nagyon sok változást jelentett. Lényegesen sokrétűbb lett a feladatom. Megismertem nagyon sok embert; egy részüknek később a főnöke lettem művezetőként, majd üzemvezető-helyettesként. Ebben az időszakban volt a legnagyobb a normállámpa-gyártó üzem (a Nagykanizsai Fényforrásgyár még nem létezett). Három szintet foglalt el a 36-os épületben. Somkúti Lajos volt az üzemvezető, aki emlékeim szerint 8-10 művezető munkáját irányította, az összlétszám 400 fő körül volt. Itt gyártottuk a normállámpákat, a gömb- és a gyertyalámpákat. Az autólámpák egy másik üzemben készültek. Olyan nagyszerű kollégákkal dolgoztam együtt mint Laczkó Mihály, Mészáros László és Peöcz Károly, akivel még ma is napi kapcsolatban vagyok.

Hogyan fejlődött a lámpagyártás azokban az években?

Amikor kezdtem, akkor a normállámpa-gyártó sorok teljesítménye 800-900 db/óra volt. Angliából vásároltunk egy 2000 db/óra teljesítményű gépsort, amelynek a beüzemelésében és a honosításában is részt vettem. Ezt követően már a saját gépfejlesztésünk tervezte meg a 2500 db/óra, majd a 3500 db/óra teljesítményű gépsorokat.

A csúcst a 5000 db/óra teljesítményű Kékes gépsor jelentette. A Lámpagyár területén működő első Kékes sor Ignác György barátom irányításával üzemelt, aki sok újítást is kidolgozott. 1976 és 1978 között a VTG területén volt egy kísérleti üzem, ahol a gépsor üzemi próbáit én mint fényforrásgyártó szakember, dr. Horváth Lászlóval, a gépfejlesztés vezetőjével és

Péteri János gépésztervezővel együttműködve végeztem. Naponta értékeltük a tapasztalatokat és döntötünk a szükséges módosításokról. Ez annyira kiemelt vállalati téma volt, hogy Horváth Pál műszaki igazgató minden hétfő reggel a helyszínen kért tájékoztatást a fejlesztés állásáról. Munkánknak meg lett az eredménye. A Szovjetunió nagyon sok ilyen gépsort vásárolt, s az értékesítés jelentős nyereséget hozott a vállalatnak. Kezdetben részt vettem az eladott gépsorok átadásában is.

Hogyan tudatok megbirkózni a nagyteljesítményű gépsorok kezdeti viszonylag magas selejtszintjével?

A gépen több fejlesztést kellett végrehajtani. Jól emlékszem például arra, hogy a szívócső-befogó rendszert jelentősen át kellett alakítani. A nagy sebesség miatt lényegesen pontosabb alkatrészekre volt szükség. Ezért kezdetben nagy harcot kellett vívni az üvegyártással és a spirálgyártással. Hasonló problémával később a PAR 38-as gépsor üzemeltetésénél is találkozom. Kezdetben a saját üvegyárunkból érkező reflektorokkal, lencsékkel 10-12%-os selejttel tudtunk csak dolgozni, a vezető japán és amerikai cégektől beszerzett hasonló alkatrészekkel elérhető 3%-os selejtszinttel szemben.

Később dolgoztál az Iraki Lámpagyárban is.

1979-től 1982-ig Szalai Tiborral együttműködve eredményesen irányítottuk az Iraki Lámpagyárat. Ennek köszönhető, hogy 1980-ban a Tungstram megnyerte a gyár bővítésére kiírt több tízmillió dolláros tendert. Nagyon jól megértettem magam az iraki vezetőkkel és munkásokkal. Természetes volt például, hogy mindenki szabadon végezhetett az iszlám vallás szerinti napi szertartásos imáit.

Irak után milyen feladatot kaptál?

1982-től 1989-ig irányítottam a PAR 38-as lámpák gyártó üzemét. A korábban megszerzett tapasztalataimat egyszerűen kamatoztathattam az új, alumíniumtűkrös bevonattal ellátott lámpák gyártásának beindításában és felfuttatásában.

Miután 1989-ben kiléptél a vállalattól, a kapcsolatot a Tungstram-termékek értékesítése jelentette. Hogyan alakult ez ki?

Ez egy nagyon szép időszaka volt az életemnek. Nem is hittem volna ezt 1990-ben, amikor Szabó Kálmán és Szalkai Tamás javaslatára belevágtam a Tungstram-termékek értékesítésébe. Először az Elvis Kft. kereskedelmi igazgatójaként létesítettem egy gyönyörű üzletet Győrben, az Apáca utcában, amely a pesti Petőfi Sándor utcának megfelelő központi hely. Azután

1992-ben megalapítottam a Salgó és Társai Fényforrás és Lámpatest Értékesítő Kft.-t. Zuglóban létrehoztunk egy nagy raktáruházat, majd az Úllői úton nyitottunk egy kisebb üzletet, és Újpesten, az Óceánárok utcában is volt egy raktáruháznak. Nagyon jó munkatársakkal dolgoztam, családias légkörben. A létszámunk 10 fő körül volt. Külön szeretném megemlíteni Varga Józsefnét, aki külső munkatársként volt a cég főkönyvelője, és akitől nagyon sokat tanultam.

Abban az időszakban, amikor dr. Wohl Péter irányította a kelet-európai értékesítést, a márkaértékesítő hálózat nagyszerűen működött. Az akkori üzletpolitika alapján a vállalatnak érdeke volt a márkakereskedők támogatása. Csak azokat a vevőket szolgálták ki közvetlenül, akik lámpatestbe építették be a termékeket. A 11 márkaképviselet közül mindig mindig voltunk a legjobb háromban. Ma is büszke vagyok rá, hogy mi voltunk az egyetlen márkaképviselet, amely kizárólag a GE-Tungstram termékeit forgalmazta. Csak akkor ajánlottunk Philips- vagy Osram-gyártmányt, ha az adott termék nem szerepelt a GE-Tungstram választékában. Idővel azonban jelentősen megváltozott a vállalat belföldi értékesítési stratégiája, ezért 2009-ben befejeztem a kereskedelmi tevékenységet.

Végezetül, mondjál pár szót a családotról! Sokáig például az Izzó-lakótelepen laktatok. Mit jelentett számodra az első vállalati lakás?

Nagyon sokat. Fiatal házaspár voltam. Az első gyerek vállalásakor már tudtuk, hogy hamarosan lesz lakásunk. A nagyobbik lányom 1 éves volt, amikor 1973 szeptemberében beköltöztünk a Reviczky u. 36. egyik 48 négyzetméteres lakásába. A lakás kicsi volt, de barátságos, és nagyon boldogok voltunk benne.

És hogy van ma a Salgó-család?

Két lányom van. Nagy fájdalom volt számomra, hogy Gábor fiam 1977-ben, másfél éves korában meghalt. Az idősebb lányomnak, Adriennek több felsőfokú végzettsége van. Korábban megnyerte a riporter kerestetik versenyt, majd elindította a TV2 „Jó reggelt, Magyarország” című műsorát, később államtitkár-helyettes és a belügyminiszter kabinetfőnöke volt. Jelenleg vállalkozóként több magazin kiadója. Kisebbik lányom, Eszter Rómában él. Nagyszerű férje és két gyermeke van. A Római Amerikai Egyetemen tanszékvezető, nemzetközi kapcsolatokat és közgazdaságtant tanít, de óraadó a Római Állami Egyetemen is. Két könyve már megjelent, jelenleg a harmadikon dolgozik.

19 évvel ezelőtt elváltam, de mai napig jó viszonyban vagyok a feleségemmel, akitől a három gyermekem született. Élettársammal élek harmonikus, jó kapcsolatban.

Salgó Román

Salgó Román 1939-ben született Budapesten. Középsiskolai tanulmányait a Könyves Kálmán Gimnáziumban végezte. Elsős gimnazistaként kezdett lejárni az Egyesült Izzó sakkcsapatának edzéseire, amelynek később oszlopos tagja lett. A Képzőművészeti Főiskolára történt sikertelen felvételi után, 1958 szeptemberében segéd munkásként kezdett dolgozni az Egyesült Izzó Lámparaktárában, majd betanított munkásként a Sajtoló- és Szerszámgyárban. 1960 és 1963 között elvégezte a Landler Jenő Gépipari Technikum esti tagozatát, majd 1969-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen befejezte villamosmérnöki tanulmányait. Az egyetem elvégzése után Iványi Ferenc gyárigazgató a Szerszámgyártás üzemvezetésével bízta meg. Vezetőképző tanfolyamok elvégzése után, 1974-ben a Sajtoló- és Szerszámgyár főmérnöke lett. 1978-tól, ugyancsak főmérökként, a Konverta Gyárba neveztek ki. Az általa igen nagyra becsült Bácsfalvi Mihály gyárigazgató nyugállományba vonulása után, 1986-ban lett utódja a gyár élén. 1989 után a Konverta profilja már nem illeszkedett az új tulajdonos General Electric vállalatfejlesztési elképzeléseibe, ezért a gyárat a dolgozóiból alakult Konverta Kft. hitelből megvásárolta.

Értelmiségi szülők gyermekeként Salgó Román számára is göröngyös volt az út, de a technikumban és az egyetemen tanultak biztos alapot nyújtottak egész szakmai pályafutásához. Szerencsére a Műegyetem Villamosmérnöki Karán abban az időben még nagyon sok, a kar gépészmérnöki gyökereiből származó gépész tárgyat oktattak, ami nagyon jól jött az első jó néhány esztendőben a szerszámgyártáshoz. Hogyan kezdődött pályafutásod a Tungstramban?

Elsős gimnazista korom óta kapcsolatom volt az Izzó sakkcsapatával. 1958-ban, az érettségi után kérdezősködni kezdtem sakkársaimnál, van-e munkalehetőség a vállalatnál. Ennek eredményeként talákoztam az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. Termelési Igazgatásának „művész bejárójánál” egyik sakkársammal. Ő kísért el Kurcsik Lajoshoz. A segéd munkássági alkalmasság feltétele akkoriban az volt, hogy havi 4 Ft-os élet- és balesetbiztosítási szerződést kellett kötnöm. Ez után már nem volt akadálya, hogy Vajó Sándor bácsinál, a Lámparaktárban felvegyem a munkát. Izzólámpákat dobozoltunk. A VTG lámparaktárában ezeket már tengerentúli szállításra készítettük elő és raktuk tehervagonokba. Majd fénycsövekkel tettük ezt. Hárman – gimnáziumi érettségivel – 1959. jan. 1-től betanított munkások lettünk a Sajtoló- és Szerszámgyár fémlemez-előkészítőjében. Fémzalagokat kormoztam izzítókályhákban.

Megpróbáltál továbbtanulni?

Papám gépészmérnök volt, ami nehezítette bejutásomat az egyetemre. Az esti technikumra gondoltam, amihez érettségi után 5 év gyakorlat kellett. Második évem telt, amikor a Sajtoló fődíszpécsere, Pollák Zoltán magához rendelt. Zoltán bácsi megkérdezte, mi a papám neve. Mondtam: Salgó Román. Kiderült, hogy évfolyamtársak voltak Kassán, jól ismerték egymást. Kérdezett apuról, és hogy van-e valami problémám. Landler technikumba szeretnék estiként bekerülni, de nincs öt év gyakorlatom – mondtam. Azonnal felvette telefonját, szolt Mescsán Béláné Erzsikének, akinek köszönhető, hogy felvételizhettem – egyébként sikeresen – az esti technikumba. Ehhez egyműszakos munkakör kellett. A Műszergyártásban lettem statisztikus, majd – kérésemre – betanított munkás az elektronikai csoportban. Készülékeket javítottunk, vákuummérőket gyártottunk. A technikumot 1963-ban színjeles képesítővel fejeztem be. Felkészítésemet Veress Kálmán és Garay Imre is segítették. Azonnal felvettek a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karára, folyamat-szabályozási szakra. Tőzsér Ferenc, kiváló mérnök kollégám segített átjutni kezdeti nehézségeimen. Az Üvegkutatóba kerültem, ahol üveginhomogenitásmérésekkel, üvegolvasztó kemence időállandóinak bemérésével, műszerek beszerzésével foglalkoztam. Helyileg átkerültünk a Szolgáltatás gyáregység földszinti, tágas irodájába, ahol továbbra is szabályozástechnikával és az ehhez szükséges mérési feladatokkal foglalkoztam. 1969-ben sikeresen befejeztem egyetemi tanulmányaimat.

Mikor kaptad az első vezetői megbízást?

Az egyetem befejezése után Iványi Ferenc, a Sajtoló- és Szerszámgyár kiváló igazgatója hívatott és kérte, hogy vállaljam el a Szerszámgyártás Üzemének veze-

tését. Az egyetemen finommechanikából is kaptunk oktatást. Megismertük az oszlopvezetéses és a vezetőlapos szerszámok tulajdonságait. Kívágó és alakformáló szerszámot kellett terveznünk, robbantási rés- és nyíróerő-számítást tanultunk. Talán, mert a Villamosmérnöki Kar valamikor a Gépészmérnöki Karból vált ki. Vállaltam a felkínált beosztást. Szerettem munkatársaimat, így – néhány dolgozó kivételével, akiktől meg kellett válnunk – jó munkakapcsolat alakult ki. A szerszámkészítők, forgácsolók, köszörűsök, az egész csapat szakmájuk művészei voltak. Szállítói hiba miatt javasoltam oldalrugós támasztást a változó szélességű fémszalagból történő autólámpa-állványtárcsa gyártásban. Bevált. Közben vezetői képzéseket kaptam. Alkotó gondolkodást, vezetési, irányítási ismereteket tanultunk. A főművezetővel, Bárány Attilával és a művezetőkkel, de a szakemberekkel is nagyszerűen lehetett együtt dolgozni. 1974-ben igazgatónk magasabb beosztást kapott, helyette Tiszlár Pál főmérnökből igazgató lett, és én lettem a főmérnök. Boglárlellel KGM üdülőben háromhetes tanfolyamon voltam a kitűnő memóriájú Oberle Jánossal.

Hogyan kerültél a Konvertába?

Borbély Albert javasolt főmérnöknek a Konvertába 1978-tól, szakmámhoz jobban illő beosztásba. Itt igazgatónkkal, Bácsfalvi Mihállyal nagyszerűen lehetett együtt dolgozni. Munkaköröm természetesen új kihívást is jelentett. Még gyártottunk félvezető-diódákat és szelén-technikával fénymásolólemezeket is. Ezt a területet kiváló szakember, Szalay Tibor vezette. Kitűnő minőségű diódák gyártását kellett átadnunk Balogh Bélának, a Fóti útra. A VTG fényforrásgyártó gépsorainak vezérlését, égetőkereteket, színpadi fényszabályozókat és fényvetőket, sőt szőnyeg- és kárpittisztító gépeket is gyártottunk, főleg exportra. A Fővárosi Vasipari Vállalat hozzánk került termékeit, amelyek gyártási profilunkhoz nem illeszkedtek, még közvetlen elődömnök kellett áttelepíteni alkalmas helyekre. Ilyenek voltak pl.: kerítés drótfonat, kutyaetető tál, palarögzítők, litografált tálcák, disznó-orr-karikák, lyukas merőkanalak a leves sűrűjének kiszedéséhez a honvédség részére, sátorponyva lyukszegély, kályha füstcsövek. Utóbbiból hiánycikk lett, s már én válaszoltam meg a dörgedelmes miniszteri levélre az igazoló jelentést. A hiányt nem mi, hanem a magánszektor okozta az alacsony árak miatt.

A Szovjetunió részére színes képcső paramétereit vizsgáló berendezések év végéig történő kiszállítása kellett éves árbevételi és nyereség tervünk teljesítéséhez. Az anyagellátás jobb szervezéséhez beve-

zettem a hálótervezést. Enélkül – az összes szükséges anyag felsorolásával – sikerült megőrizni anyagellátási munkatársainkat. A hálótervezéssel időszakszokra bontottam a beszerzéseket, beszerzőink könnyebbségére. Így exportfeladatunkat sikeresen teljesítettük.

Hogyan próbált meg a gyár életben maradni?

A következő évektől a rendelésállomány feltöltése lett nehéz feladat. Új találmányok gyártását vállaltuk el feltalálóktól, kidolgozóiktól. Pl. a Pille dozimétert, amit űrhajósok részére dolgoztak ki a Központi Fizikai Kutató Intézetben, benzinmegtakarítót, középvezetőségű hálózat földzárlatának helybehataroló készülékét, röntgenképporrektort, lámpatesteket.

Nem a mi hibánk okozta, hogy nem értünk el hasonló sikert Fenyő Márta találmányával, a polarizációs elven működő sebgyógyító lámpával, amely „Evolite” néven vált ismertté. Márta 1981. szeptember 1-jén lett a munkatársunk. Másnap bejelentette találmányát a Magyar Találmányi Hivatalba. A lámpát az ő irányítása mellett a mi mérnökeink tervezték meg, ipari formatervező bevonásával. Valamivel több mint 3000 db gyártásához a szükséges alkatrészeket is legyártottuk. A vállalat vezetői azonban nem fogadták el Fenyő Márta – szerintem nem túl magas – találmányi díj igényét, így a gyártás és értékesítés joga végül a Zepter cég tulajdonába került, akik Biopton néven azóta is forgalmazzák.

Az izzólámpás vörös színű légiakadály-világításhoz a magas helyekre vastag kábel kellett. Tervezőnknek javasoltam, beszélje rá a központ kiváló üvegtechnikusait spirálcső készítésére, nagyobb teljesítményű kompakt fénycsövekhez. Bevált. Azóta ez típusválaszték lett. Szerelőinknek már nem kellett a nagy magasságra nehéz kábeleket felcipelni, és a szükséges áramfogyasztás is lényegesen csökkent.

Közben a belga Schréder lámpagyár és a Tungstram Rt. között szerződés jött létre. A lámpák szerelése hozzánk került, az új cég pedig felvette a jól csengő Tungstram-Schröder márkanévet.

Mi történt a tulajdonosváltás után?

1989 végén a General Electric lett a Tungstram Rt. többségi tulajdonosa. Mivel ők elsősorban a fényforrásgyártásban és az ahhoz kapcsolódó gépgyártásban voltak érdekeltek, el akarták adni a Gyárat, amit végül a dolgozókból alakult Konverta Kft. vett meg hitelből. Ezzel befejeződött pályafutásom a vállalatnál. Volt tungstramos kollégáimra azonban ma is nagy szeretettel és őszinte tisztelettel gondolok.

Sárdi Egon

Sárdi Egon 1949-ben született Budapesten. A Budapesti Kossuth Zsuzsa Gimnáziumban érettségizett. Érettségi után a Vendéglátóipari Főiskolát célozta meg, ehhez először egy másfél éves szakirányú szakmunkásképző iskolát kellett elvégeznie, mellette a Royal Nagyszállóban dolgozott. Hamarosan azonban pályamódosítás mellett döntött: átigazolt a Terimpex külkereskedelmi vállalathoz, ahol megismerkedhetett a külkereskedelem minden fontos munkafolyamatával. 1972-ben sikeresen felvételizett a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre. Estin jeles eredménnyel végzett az egyetem külgazdasági karának marketing szakán. 1975-ben került az Egyesült Izzó Alkatrész Értékesítési Osztályára, amelyet 1980-tól osztályvezetőként irányított. 1988 végén külföldi utazásai tapasztalatait összegyűjtve tanulmányt írt a délkelet-ázsiai országok gazdaságáról, különös tekintettel fényforrás-piacuk és -gyártásuk helyzetére, és javaslatot dolgozott ki egy helyi regionális Tunggram-iroda létrehozására. A bangkoki iroda megalapítására vonatkozó pozitív döntés hamar megszületett, de a kiutazására csak egy év múlva került sor. A thaiföldi, vietnami, indonéziai, szingapúri, fülöp-szigeteki, pakisztáni piac nemcsak a Tunggram-, hanem a GE-márkájú termékek értékesítése szempontjából is fontossá vált, így az irodavezetői megbízatás 8 évig tartott. 1998-ban elvállalta a GE közben megüresedett alkatrésziroda-vezetői posztját, amely 2007-ben kiegészült a gépexport-eladással is. E két területet párhuzamosan irányította egészen 2009-ig, egészségi okokból kért nyugdíjaztatásáig. Munkája során számos elismerésben volt része; különösen büszke a Munka Érdemrend bronz fokozatára, amelyet a Tunggram történetében

egyedüli kereskedőként kapott Demeter Károly vezérigazgatótól.

Sárdi Egon azzal fejezte be visszaemlékezéseit, hogy mint régi agykontrollos mindenkinek azt javasolja, legyen jóban önmagával, és akkor jól fogja magát érezni a bőrében. Olvasva sorait, úgy érzem, neki ez maradéktalanul sikerült.

A Kossuth Zsuzsa általános leány-gimnáziumban (ez volt kiírva a kapura, mi voltunk a második koedukált évfolyam) érettségiztem. Abszolút humán érdeklődésűvé neveltek bennünket, ez a könyvek és színház szeretetében mai napig megnyilvánul. Nem voltam túl jó tanuló, leginkább csak azt tanultam, ami érdekelt – kiegészítve a fényképezéssel, amiből hosszú évekig jó zsebpénzt szereztem (előhívásokat vállaltam az Ofotért-ár feléért).

Érettségi után két dolog látszott számomra érdekesnek: vagy a külkereskedelem, vagy a vendéglátóipar. Miután a Vendéglátóipari Főiskolára csak úgy lehetett bejutni, ha előtte elvégezte valaki a 1,5-éves szakács- vagy pincérképzőt (ma: OKJ), ezért elkezdtem a szakiskolát: heti 1 nap iskola + 5 nap munka a Royal Nagyszállóban (protekciónal!). Már első nap rájöttem, hogy a külkereskedelem lesz az igazi, de annyira vágytam erre is, hogy elhatároztam: megszerzem a pincér-oklevelet, egy nyári szezon ledolgozok, azután jöjjön inkább a külkereskedelem! Mindenesetre csodálatos 2 évet töltöttem el a Royal Szállóban, és – azt hiszem – később a kereskedelemben is nagyon nagy hasznát vettem az akkor megszerzett emberismeretnek.

1969-ben átigazoltam a Terimpex külkereskedelmi vállalathoz, ahol természetesen a ranglétra legalján kezdtem. Az 1200 Ft-os fizetésemet ismét a fotózás + az időnkénti éjszakai pincérkedés egészítette ki a Béke Szálló mulatójában. A Terimpexben jó lehetőségünk nyílt a külkereskedelem főleg adminisztratív részének megismerésére. Voltam vámkezelő, szállítmányozó, importos, kitanultam a lebonyolítás és „segéd-üzletkötés” minden csínját-bínját.

Időközben, 1972-ben sikeresen felvételiztem a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Külgazdasági Karának marketing szakára. A közgáz „nyitott” egyetem volt, szabad vitákkal, nyílt gondolkodású előadókkal. Bár az esti tagozat strapás volt, szombati + 2-3 esti előadással, mégsem cseréltem volna a nappalissal, mert mi a gyakorlatot is láttuk a tanult elmélet mellett. Az egyetemet jeles diplomával és cum laude diplomamunkával végeztem. Ekkor már tunggramos voltam, diplomamunkám fele a Tunggramról szólt, ebben nagy segítségemre volt az idén elhunyt Simén Irénke néni, aki egykor Aschner Lipót asszisztense volt.

Az Egyesült Izzóba 1975-ben egyébként baráti segítséggel kerültem üzletkötőként a dr. Wohl Péter vezette

Alkatrész Értékesítési Irodára, akit fél év múlva a nemrég elhunyt Végh Sándor követett. Sokat tanultam mindkettőtől – a szakma mellett a vállalat iránti elkötelezettséget is. Magánéletem is itt jutott révbe: belépésem első napján, hazafelé a 43-as buszon ismerkedtem meg későbbi feleségemmel, aki szintén a Tungsramnál dolgozott, s akivel bő fél év múlva össze is házasodtunk.

1980-ban Végh Sándor más területre került, s utódjaul engem választottak. Az alkatrész-értékesítés elég speciális helyzetben volt mindig is a vállalat életében. 1984-ig a Gyár- és Gépértékesítési Főosztályhoz tartozott, miután forgalmának jelentős részét a Tungsram gépeinek és kulcsrakész gyárainak eladása generálta. Akkoriban minden fejlődő ország igyekezett saját fényforrásgyártást teremteni. A komponensek gazdaságos gyártása azonban bizonyos szérianagyságot kívánt, így a kisebb gyártók főleg a nagy vertikális lámpagyártóktól, illetve az egyes alkatrészekre szakosodott cégektől szereztek be azokat. A verseny mindig erős volt, mert a nagyok a saját gyártási szükségleten túli mennyiségektől meg akartak szabadulni, ugyanakkor, ha a komponensekre a saját gyártásukban szükség volt, azonnal leállították az exportot. Valahol ez adta az alkatrész-üzlet vezetésének szépségét, azaz a vevőkkel való harcon kívül mindig meg kellett küzdeni a hazai gyártással (és a Tungsram vezetésével) is a biztos árualapért.

1984-ben az osztály önállósodott, irodaként főosztályi rangot kapott, s én lettem az iroda vezetője. Átvettük a lebonyolítási tevékenységet is, ami nagy segítség volt a teljes folyamat kontrollálásában. Az eladások folyamatosan nőttek, kapcsolatrendszerünk stabil volt, a legváratlanabb helyzetre is volt „B-tervünk”, de – 10 év után – számomra a nagy kihívások ideje ebben az üzletben elmúlt. 1988 végén tett távol-keleti utam után írtam egy „tanulmányt” a délkelet-ázsiai országok gazdaságáról, lámpapiacairól és a helyi gyártásokról, egyben javaslatot tettem egy helyi regionális képviselői iroda alapítására. A tanulmányt letettem a kereskedelmi igazgatóság asztalára. Pár napon belül pozitív visszajelzést s ajánlatot kaptam egy bangkoki iroda alapítására, amit persze örömmel elfogadtam. Az alapítással együtt járó teljes procedúra kb. 1 évet vett igénybe, így már GE alkalmazottként utaztam ki és kezdtem meg működésemet Bangkokban 1990 februárjában. Két világmárkáért lettem felelős egyedül-

liként egy hatalmas régióban. Thaiföld a szakmai tapasztalatokon és a rengeteg élményen túl – a kinti orvoslásnak hála – 1993-ban még két gyermekkel is megajándékozott.

1998-ban az Alkatrész Iroda vezetője távozott a GE-től, és helyét nekem ajánlották fel. S bár fantasztikus volt a 8 év Thaiföldön, látni a régió fejlődését, Vietnam rakétaként szárnyaló növekedését, Szingapúr gazdaságát, a még békés Pakisztánt, Indonézia változásait, éreztem, hogy haza kell jönnöm. A rutin már megint nem jelentett kihívást, gyerekeim már 4 évesek voltak, közeledett az iskola, így elvállaltam a felajánlott állást, és 1998 februárjában hazatértem. 10 évig dolgoztam újra Budapesten az alkatrész-értékesítés vezetőjeként, tagja voltam a GE Lighting Europe D. Wilson vezette kibővített igazgatóságának, majd 2007-től a gépexport vezetését is átvettem. Néha úgy éreztem, hogy az előző 40 évben összesen nem stresszeltem magam annyira, mint amikor a 2 szervezetet vezettem, de az előirányzott értékesítési számokat sikerült elérni! És ekkor jött, amit nem lehetett előre kiszámítani: azonnali bypass-műtét. A műtét után „megvilágosodtam”: ha én akarom az akkor 13 éves ikerlányaim nevelését folytatni, vissza kell vonulnom. Kérésemet a GE akceptálta azzal, hogy még 6 hónapig maradjak, részint az év befejezése, részint az utódlás biztosítása érdekében. 2009-ben vonultam nyugdíjba.

Korábban azt hittem, hogy munka (és a Tungsram) nélkül nincs élet, de nem bántam meg a kényszerű váltást. Úgy látszik, 42 év munka elég volt – még akkor is, ha elmondhatom: szerencsés voltam, mindig szerettem a munkámat, bármit csináltam, bárhol voltam. Szerencsém volt abban is, hogy szerettem dolgozni a kollégáimmal, és szinte kivétel nélkül olyan főnökeim voltak, akikkel jól megértettük egymást.

És hogy mivel tölti Egon nyugdíjas éveit? Nos, feladat, program akad bőven. Először is ott vannak egyetemista ikerlányai, akikről édesanyjuk elvesztése óta, immár 15 éve egyedül gondoskodik. Irigylésre méltó a heti sportnapról is: 4 tenisz, 3 torna, nordic walking, 1-2 úszás, 1 gőzfürdő, nem is beszélve a kedvéért ugyancsak sportnak tekinthető 1-2 ultipartiról. És rengeteg színház, a barátok meg a főzés. Az igazi hobbi pedig a kertépítés. Azt mondják, párját ritkító a kertje. No persze könnyű annak, aki tudja, hogyan kell valamihez jó minőségű „alkatrészeket” szerezni...

Dr. Simkó Antal

1939. május 6-án született Budapesten. Érettségi vizsgát a Könyves Kálmán Gimnáziumban tett. Egyetemi tanulmányai során villamosmérnöki és közgazdasági diplomát szerzett. 1962-től a Tungsram dolgozója, nyugdíjasként ma is a GE-Tungsramnál dolgozik. 1967-től vezérigazgatói megbízásból Kaposvárra került, és részt vett abban a zöldmezős nagyberuházásban, amelyből a Kaposvári Elektroncsőgyár született. Kezdetben a gyár főmérnöke, 1975-től 1993-ig pedig igazgatója. A gyár avatásakor a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntették ki.

Simkó Antal örökké vidám, céltudatos és a társaságot igen kedvelő ember. Munkássága, eddigi tevékenységének döntő része a Tungsramhoz kötődik, még ma is, nyugdíjas éveiben. Erről kérdezem.

Tanulmányaid befejezésekor hogyan találtál rá a tungsramosok nagy családjára?

Az Egyesült Izzóval már az egyetemi éveim alatt kapcsolatba kerültem, hiszen harmadéves koromtól a vállalat ösztöndíjasa lettem.

Hogyan történt annak idején az ösztöndíjasok kiválasztása?

Jelentkeztem, majd behívtak az újpesti központba egy beszélgetésre. Mestyán Béláné Erzsike, a Szakoktatás vezetője fogadott. Vele történt a beszélgetés, majd néhány nappal később kaptam az értesítést arról, hogy az Izzó ösztöndíjasa lettem. Nagyon jól jött akkor ez az anyagi támogatás. Biztos alapot nyújtott ahhoz, hogy elsősorban a tanulásra koncentrálhassak. Mondhatom, hogy az első pillanattól kezdve jól éreztem magam izzósként.

Emlékeid az első izzós éveikről?

Első munkahelyem a Rádiócsőgyár volt 1962-ben. Üzemmérnökként dolgoztam. Munkám során ezen a nagyon összetett területen rengeteg szakmai ismeretet sajátítottam el, ami nélkül nem tudtam volna boldogulni a későbbiek során. A monitorcsőgyártásban kezdtem, majd átkerültem az ún. hagyományos rádiócsövek gyártási területére.

Szerencsére mindig olyan kollektívában dolgoztam, ahol jól éreztem magam, és a hivatali kapcsolatokon túl barátságok is szövődtek. Akkori munkatársaim közül talán Moravetz Pétert emelném ki, aki a diploma írásakor ipari konzulensem volt, ezúton is megköszönve szakmai segítség-nyújtását.

És hadd említsem meg külön a gyár akkori igazgatójának, Király Endrének a nevét, akitől nagyon sok szakmai tanácsot kaptam.

Visszatérve a kezdeti lépésekre, jelentős sikereket értem el a KISz által szervezett „Kiváló Ifjú Mérnök” mozgalomban. Vállalati, majd budapesti első helyezésemet országos harmadik követte. Valamennyi szakdolgozatomat a rádiócsőgyártással kapcsolatos témákból írtam.

Az országos helyezésemet követően Dienes Béla vezérigazgatótól személyesen vehettem át a vállalati jutalmat, aki a gratuláció után közölte velem, hogy ki nevez a Kaposvári rádiócsőszerelés főmérnökének. Hozzáteve, hogy a leköltözéshez lakást is biztosítanak számomra. Gondolhatod, hogy egy ifjú házasember számára ez az indulás milyen hatalmas lehetőséget biztosított.

Ez 1967-ben történt. Mi volt a folytatás?

A Kaposvári Elektroncsőgyár jogelődjeként 1968-ban megalakult a Híradástechnikai Vállalat, majd 1968 és 1970 között az Egyesült Izzó és a Somogy-megyei Tanács közös zöldmezős beruházásában létrejött a Kaposvári Elektroncsőgyár, az ország akkori egyik „mintaberuházása”. Kezdettől fogva részt vettem a beruházás irányítási munkáiban, ismertem a gyár szinte minden négyzetméterét. Munkám elismeréseként a Munka Érdemrend ezüst fokozatát kaptam. Akkor 31 éves voltam.

Az új gyár igazgatóját, Nagy Lajost a Megyei Tanács „adta”, a főmérnököt személyemben pedig az Izzó nevezte ki.

Továbbra is olyan vezetőim voltak, aiktől nagyon sokat lehetett tanulni. Dienes Bélától határozottságot, a vállalat szeretetét, Nagy Lajostól pedig közgazdasági ismereteket és lokálpatriotizmust. Vagy – ugyan jóval később – Gábor András elnök-vezérigazgatótól vezetői ismereteket, a demokratikus vezetői stílus eredményes alkalmazását és dr. Wohl Pétertől az emberi kapcsolatok fontosságát, a gazdasági szemlélet alkalmazásának jelentőségét.

Elindult egy sikeres gyár, évről-évre bővülő kapacitással és termékválasztékkal, de te hogyan váltál kaposváriává?

Nagyon nehéz volt a beilleszkedés. Én ott évekig idegen voltam. A többi kaposvári gyár helybeli vezetőit már induláskor beválasztották a város vezető testületeibe, engem pedig sehova nem hívtak. Rettenetesen zavaró volt ez számomra. Nemcsak az én megítélsemnek szólt ez a kirekesztés, hanem a gyári kollektívának is. A város vendégeit rendszeresen hozzánk hozták, mert nálunk volt látnivaló, de ezen túlmenően kapcsolat szinte alig volt.

Majd eltelt néhány év, és egyszer csak egyik pillanatról a másikra beválasztottak különféle városi, megyei vezető testületekbe. Tagja lettem pl. a Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának. Ez a testület osztotta szét a lakásokat. Mondanom sem kell, hogy az izzós dolgozók ezután létszám-arányuknál több lakást kaphattak. Később tehát minden megváltozott. Köszönhetően a gyári kollektívának, az egyre szaporodó munkahelyeknek, munkalehetőségeknek.

A gyár igazi fejlődése a gyáriigazgatói munkához kapcsolható. Kérlek, avass be a részletekbe!

1975-ig dolgoztam főmérnökként, majd amikor gyáriigazgató elődömet a budapesti központba helyezték, kineveztek a gyár igazgatójának. Ekkorra már kialakult egy évi mintegy 13-15 millió db kész rádiócsövet előállító kapacitás. A termelés 2/3 része ún. tőkés exportra került, és miután a konkurencia sorra leállt a rádiócsőgyártásról, átmenetileg piaci előnyökhöz jutottunk. Fontos szempont volt a dollárexportterv mind eredményesebb teljesítése. Kezdetben nem is volt baj, bár a félvezetők alkalmazása előretört. Termékeink profitartalma azonban fokozatosan csökkenni kezdett, és ennek belátható következménye volt a szükségszerű termékszerkezetváltás.

Hozzákezdünk az elektronikai termékek (gépkocsik feszültség szabályozói, lámpatestek, háztartási elektronikák) fejlesztéséhez. Így alakult ki az a kedvező helyzet, hogy a veszteséges dollárexportunkat jelentős mértékben tudtuk kompenzálni a nagy nyereségtartalmú háztartási elektronikai termékek gyártásával.

Később a korábbi rádiócsőgyártási területekre higanygőzlámpagyártást telepítettünk le Budapestről. Jelentős nyomtatottáramkör-gyártási kapacitással is rendelkezünk, és komoly ráfordításokat eszközöltünk az egyre szigorodó környezetvédelmi előírások maximális betartására. Szóval sikeresek voltunk.

Ezt követően kezdődött el az autógyártási szerelő-robotok gyártása?

Igen. A sikeres fejlesztési munkáinkkal egyfajta bizalmat kaptunk a vállalat felső vezetésétől, elsősorban Pálosi József műszaki igazgatótól, és Siemens-licenc alapján elkezdhetünk a LADA autógyár részére robotvezérlő egységeket gyártani. Az elszámolás barter-konstrukcióban történt, így az izzó kedvező lehetőségekhez jutott pl. LADA gépkocsik beszerzésében saját dolgozóink igényeinek kielégítésére.

1993-ban visszaköltöztél Budapestre. Nyugdíjba kerültél, de jelenleg is dolgozol. Mivel telnek napjaid?

Visszaköltözésemet követően a GE-Tungstam foglalkoztatott és foglalkoztat ma is. Feladatomban a beszállítók fejlesztése, állami pályázatokkal való támogatása. Jelentős elfoglaltságot jelent számomra a „Hegyvidék” Üdülésszövetkezet igazgatósági tagsága is. Feleségem magyar-történelem-könyvtár-szakos tanár, jelenleg köztisztviselőként dolgozik. Fiam villamosmérnök, általa nagypapa vagyok. Lányom közgazdászként végzett, majd Londonban egy nemzetközi egyetemen szerzett MBA másoddiplomát.

Hobbim – többek között – a gombfoci és a kertészkedés a balatoni kertünkben. Szeretek emberek között lenni, ezért baráti vacsorákra járok. Élvezem az életet.

Simkó Antal a Rádiócsőgyár Novál II-es üzeméből, a nyáron nem ritkán 50 °C fölötti hőséget ontó égetőkeretek szomszédságából, amikor levegőt is nehezen kapott az ember, de azért gondolkozni, tervezni, tanulni, szervezni kellett, igen messzire jutott. Egyike azoknak, akik a rádiócső-tudományt a magyarországi gyártás megszűntéig alkotó módon hasznosították, s az ebből összegyűjtött tapasztalatot a váltáshoz is bőségesen elegendőnek bizonyult.

Sugár György †

1929. szeptember 3-án született Budapesten. Érettségi vizsgát általános gimnáziumban és gépipari technikumban tesz. 1949 és 1951 között gazdasági és társadalomtudományi ismereteket tanul a volt Szovjet-unióban. 1952-57 között a honvédségnél szolgál. Az Egyesült Izzó kapuját először 1943. szeptember 7-én „lépi át”: számszámkészítő tanuló lesz. A Tungsramnál volt szerszámszerkesztő, diszpécser, munkaügyi előadó, rezsizagdálkodási osztályvezető, szakszervezeti titkár, a pártszervezet titkára, személyzeti és szociális igazgató. 1973-1980 között a Vasas Szakszervezeti Szövetség titkára, majd visszatér az Izzóba, ahonnan 1987. február 28-án megy nyugdíjba. Kiténtetése: Kiváló Dolgozó, A Gépipar Kiváló Dolgozója, Árvízvédelemért Emlékérem, Munka Erdemrend ezüst és arany fokozata, „Április 4.” Felszabadulási Erdemrend, Szakszervezeti Munkáért Erdemrend arany fokozat, Tungsrarn Nívódíj. Nős, 45 éve tartó házasságából egy lánya született. Két unokája van: Bence (23) a MALÉV logisztikai előadója, Dávid (17) középiskolás, ifjúsági válogatott vízilabdázó.

Szép napos reggel volt, amikorra találkozásunkat megbeszéltük. Még talán kicsit túl korai is az időpont. De nemhogy késett volna, hanem már ott állt a szelíd napsütésben, a lassan népesülő járdán, mire odaértünk. Nem nyáriasan öltözve, hanem a régről ismert diszkrét eleganciával. Arcvonásai időt állóan szerencsés „elrendezésűek”, korát 10 arra járóból 3 sem találta volna el. És mindenki „lefelé” tévedett volna. Szívélyesen mosolyog, de ez a mosoly a jellegzetes Sugár-mosoly! Jellemzője, hogy akinek vagy akiknek címezte, azok nem tudhatták kikövetkeztetni belőle hogy egyetértést jelez vagy udvarias ellentmondásra

készül, mivel ellenkező véleménye van a szóban forgó dolgról. Szóval most sem tudhattuk, hogy örül-e a reggel derűs fényeinek, vagy magában azt gondolja: „ennél későbbre is tehetnétek volna a randevút”. Nemcsak, hogy újpesti vagyok, hanem szó szerint beleszülettem az Izzóba. Szüleim 28-ban kötöttek házasságot, ott ismerkedtek meg, ezért időnként ironikusan meg is jegyezték, hogy tulajdonképpen az Izzóban fogtam. Apámék hatan, anyámék heten voltak testvérek, akiből szintén jó néhányan az Izzóban dolgoztak. Újpest? Nagyanyám a mai Izzó-lakótelep helyén volt Károlyi-uradalom főgépészének a lánya volt.

Az Izzóban dolgozni, de már bejutni is, rang volt.

Aschner – nekem volt szerencsém személyesen ismereni – még a GYOSZ (Gyáriparosok Országos Szövetsége) büntetését is vállalta, de 2-3-5 fillérrel többet fizetett az átlagnál. Már ezért is rang volt az Izzóban dolgozni. Egzisztenciát jelentett. Nem mellékes, hogy Aschner Lipót számos, akkor még ritka szociális fejlesztést valósított meg: óvoda, uszoda, teniszpálya, sporttelep.

A tendencia az önök idején folytatódott, sőt hozzájött a lakótelep is. – Egy részük már 1945 előtt is megvolt. A régi étterem az üzemi étkeztetéssel, vagyis a kultúrház a színpaddal a 30-as évek elején épült. Az uszoda, csónakház, a Római parti üdülő ugyancsak. A gyermekintézmények már utána. Az első óvodaépületben korábban igazgatósági lakások voltak. Ott lakott például Lévy, Telegdy, aztán 45 után, ahogy ez a garnitúra kihalt, akkor alakították át óvodává. De a lakótelep-építés nagy dolog volt, és az, hogy részese, egyik ösztönzője lehettem a megszületésének, örök büszkeség marad a számomra, és örömmel tölt el, ha rá gondolok.

Pályája szabályosan ívelőnek mondható. – Talán azért, mert soha nem személyes ambíciók vezéreltek, hanem vagy kiválasztódtam vezető vagy vezetőik által, vagy megválasztottak, azaz elnyertem egy adott közösség bizalmát.

Ez felfogható akár szerencsének is. – Alapjában véve szerencsés vagyok. Ha visszapiillantok az életemre, nyugodtan mondhatom, kudarcot nem értem meg. Nem voltam tudósa egyetlen szakmának se, inkább észrevettek. Nem egyszer azért, mert visszaszóltam. És épp olyanak, aki nem elvágott ezért, hanem megjegyzett magának. Mármost abban az értelemben, hogy „ebben a paliban lehet valami”!

Lehetne ilyen példát „szemügyre vennünk”? – Ahogy a Munkaügyre kerültem. A Szerszámműhelyben dolgoztam, és megbíztak, hogy vegyek részt a bérmegebeszélésen, amit a Munkaügyi Főosztály vezetője, Molnár József tart. Tárgyalunk. Én élesen szembehe-

lyezkedtem vele. Lefolyt a vita, kis kompromisszumokkal, mi nyertünk. Eltelt pár hónap, ő keres: szeretném, ha idejönne a Munkaügyi Osztályra. De nekem munkaügyi képzésem nincs – próbáltam leplezni meglepetésemet. Lehet, de fél éve, amikor ennél az asztalnál vitakoztunk – mondta –, tetszett a meglátása és kiállása is. Ilyen emberre van szükségem.

Emlékezetem szerint a konfrontációt is vállaló vezetők közé tartozott. – Nem ragaszkodtam hozzá, de nem tértem ki előle. Egy példa: szakszervezeti titkár voltam, kollektív szerződés-tárgyalás Dienes Bélával. Ülünk az asztal körül munkaügyi egyesek, a Vezér, jómagam meg más szakszervezetesek. Én vitakozom a Dienesel valamint, már bele is menne, de megszólal Molnár: a Papp elvtárral már megbeszéltük. Mármint a bérfelélőssömmel. Rákérdeztem. Azt mondta: igen. Én: bocsánat, Dienes elvtárs, elfogadom a ti javaslatokat. A saját emberemet csak nem kontrázom meg?. Igaz hetek múlva kerestem neki egy másik állást, és akkor jött Vékes Bandi, akivel aztán nagyon jó volt az összhang: úgy felkészített egy-egy tárgyalásra, mintha zseni lennék, holott csak jó volt a „sügóm”.

Hogy választotta a „bizalmasait”? – Törekedtem arra, hogy az adott szakág nálam jobb ismerőit kérjem fel bizonyos megoldások kimunkálására. Ilyen volt – hogy csak néhányukat említsem – Petek Róbert a munkavédelem, Vékes Endre a bér- és munkaügy, Soós Ádám a szoc. pol., Bíró Károly a lakásépítés és Fodor Tibor az üzembiztonság területén. Egyébként mindenkinek meghallgattam a véleményét, lehetett velem vitakozni, lehetett ellentmondani, de csak a döntés megszületéséig. Utána már nem volt pardon. Az alattomoságot és az egymás elleni aknamunkát sem türtem!

A Szakszervezetben milyen függőség vagy kapcsolat volt a gyárok között?

A nagyvállalati szakszervezeti bizottságoknak elég nagy önállósága volt, persze nem mellékesen attól, hogy mit mond a központ. A Szakszervezet ugyanis szakma szerint működött döntési joggal, a párt és a KISz területi elv szerint épült fel, nekik „csak” koordinálási joguk volt a „külső” gyáregységeknél.

Eleve voltak szakszervezi ambíciói?

Nekem eszem ágában nem volt szakszervezeti titkárnak lenni. Alapszervezeti párttitkár voltam. De jött a nagy órségváltás, ment György Gyula és vele a fő funkcionáriusai. A kerületi első titkár, Nagy Mária, behivatott, és felajánlotta a párttitkárságot. Mondtam, hogy ifjú házaspár vagyok, nem szívesen vállalnám. Akkor lett a Selyem Bandi. Néhány hónap múlva újra: legyenek szakszervezeti titkár! Ekkorra már nem maradt kifogásolni valóm. De bármelyik beosztásomat, funkciómat vesszük, nincs közte olyan, amire én pályáztam volna.

Akkor „felfedezéssel” került 1972 végén a Vasas központba is? – Méhes Lajos, az akkori főtítkár szerette volna, ha bemegyek. Olyan helyzetet teremtettek Gáspár Sándorral meg Nemeslaki Tivadarral, hogy számomra a „kisebbségi rossz” volt az, ha elfogadom a titkári felkérést. De amint a hét év letelt, mentem vissza az Izzóba. Elmondhatom: érdemben semmi nem befolyásolta negatívan az életemet, nem kerültem olyan helyzetbe, hogy állást kelljen keresnem. A szakszervezeti, a párttitkári és később az igazgatói munka állt hozzám legközelebb.

Hogyan látta a vállalatot kívülről? – Sokfelé megfordultam a világban. Számomra meghatározó volt, hogy a gyár régi, a háborút túlélte, de már nem Magyarországon élő dolgozói mennyire kötődnek érzelmileg az Izzóhoz, a Tungsram márkanevéhez. Ez az „örök” elkötelezettség példa lehet mindenki számára.

Elkerülhetetlen kérdés: mi a véleménye a mai szakszervezetekről?

Elismerem, az 1989 előttiak sem voltak tökéletesek, de 1966-tól változott a párt vezetési stílusa. Ha értelmes célokat tűztünk magunk elé, akkor a csatát meg lehetett vívni. A rendszerváltozásnál a szakszervezeteket előbb verték szét, mint a pártot, „mit ad neked a szakszervezet?” jelszóval. Le is zuhant a szervezetség. Jó, ahol 30 százalék ma már, és még nem meghatározó. Nincsenek szakemberei, fel sem vetődik a függetlenítés. A kis létszámú tagság nem bírna anyagilag. Káderek alig. Még 10-15 év, hogy letisztuljanak a frontok. Az embereknek saját bőrükön kell tapasztalni az érdekvédelem szükségességét, és akkor kialakul az igény is rá. Lányom is mondja néha, hogy elkelve már náluk egy szakszervezet! Alakítsátok meg – mondom én, de érzem, hogy nincs hozzá merszük, ahogy máshol se. Nem tudja senki, hogy a társai kiállnak-e mellette. Amíg a szolidaritás nem erősödik, addig nem beszélhetünk lehetőségéről sem.

Hogyan él most?

Hétköznapi nyugdíjasként. Ma már távol a politikától. Ketten, a feleségemmel elvagyunk a nyugdíjunktól, viszonylag gond nélkül. Igaz, sok mindenről lemondunk. Ő jár színházba, délutáni nyugdíjas előadásokra, én meg vezetem a háztartást: főzöm a töltött káposztát vagy bármit egészen a rántott levesig. Van egy kis telkem Esztergomban, de az nem köt le. Tavaly 10-szer voltam kinn, az idén még csak egyszer. Régebben a zsupagartik jelentettek kikapcsolódást.

Amikor elbúcsúznak, újra megjelenik arcán a Sugármosoly. Vagy azért, mert jólesett neki az emlékek felidézése, vagy azért, mert kicsit elszomorította az idő múlása. Vagy mind a kettő. Egyszerre.

Surguta László János

1941. augusztus 2-án Budapesten született. Általános iskoláit Budapesten kezdte, Gyöngyösön fejezte be. 1959-ben a Gyöngyösi Vak Bottyán Gimnáziumban miniszteri kitüntetéssel érettségizett. A BME Villamosmérnöki Karának híradástechnikai szakán 1964-ben villamosmérnöki, 1972-ben integráltáramkörös elektronikai szakmérnöki diplomát szerzett. Az azóta eltelt jó néhány évtized alatt még számos tanfolyamon vett részt, megtanult több nyelvet is. Társadalmi ösztöndíjaként 1961-ben került kapcsolatba a Tungssrammal, így a témát is már innen kapta: a tranzistorok belső hőellenállásáról szóló diplomamunkája 1964-ben a Híradástechnikai Tudományos Egyesület országos diplomaterv-pályázatán második díjas lett. 1964 és 1967 között a minőségellenőrzésen tranzistorok mérés technikájával foglalkozott, kis elvetélt kitérővel 1967 és 1968 között műszaki üzletkötőként, majd 1968-tól 1984-ig a Műszaki Tájékoztató Osztályon dolgozott, amelyet 1972-től osztályvezetőként irányított. 1984 és 1988 között a Műszaki Információs és Propaganda Osztályt, 1988-tól 1992-ig a Marketing Főosztályt, majd a Marketing Support Irodát vezette. 1992-től marketing kommunikációs menedzserként dolgozott a 2001 tavaszán bekövetkezett kordedvezményes nyugdíjaztatásáig. Jelenleg a HOLUX Fényrendszer Kft. marketing igazgatója. Felesége, Honti Mária is tungssramos volt: a jelenlegi kiegyensúlyozott, boldog családi élet gyökerei is a Tungssramban keresendők. Két házassága folytán két felnőtt gyermek, házastársaik, négy unoka és leánytestvére jelenti közvetlen családját.

A portrékönyv egyik szerkesztőjeként Surguta László – rendhagyó módon – képzeletbeli riportot, egyfajta

önvallomást írt annak okán, hogy az eredeti beszélgetés nagyon szárazra, távolságtartóra sikerült. Hadd legyen ez egy kis bónusz a többi százegynehány portré végleges formára „simítgatásáért”!

A gimnáziumban valójában matematikusnak készültem, de majdnem ugyanolyan komolyan érdekelt a kémia, a fizika, az idegen nyelvek és az irodalom is. Évekig részt vettem a Középiskolai Matematikai Lapok feladatmegoldó versenyein, az országos Kürschák József matematikai versenyen, de ugyanolyan nagy elánal sakkozgattam is vasárnaponként a helyi városi sportkörben (azt hiszem, Kinizsi volt), vagy jártam el az iskolánk jó humorú, versfaragó fizika-kémia tanára által vezetett Karinthy önképzőkörbe (még ma is tudok fejből idézni Karinthy Frigyes számos írásából), s vagy három-négy szakkör munkájában is részt vettem. 1956 októbere második koromban ért. Egyből kiderült, hogy nem csak orosz tanár van a gimnáziumunkban: az orosz mellé a mi osztályunk a német nyelvet választotta, én meg felvettem mellé az angolt és a franciát is. Egyszóval „habzsoltam” a diákéveket, mindent be akartam gyűjteni. Visszagondolva e mögött valószínűleg az húzódnak, hogy kimondva kimondatlanul talán az oktatás érdekelt volna a legjobban, ezért is örültem, amikor később az egyetemen harmadévtől demonstrátoroskodni nyílt alkalmam az egyik tanszéken.

Miért esett a választás éppen a Műegyetemre?

A háborús generációhoz tartozom. Budapest ostromát a Duna-parttól alig néhány háztömbnyire, óvóhelyen vészeltük át. Lakásunkat alaposan tönkretette a védő vagy támadó sereg. Amit züleim a békés élet reményében gyűjtögettek, azt meg elvitte az infláció. Édesanyám életre szóló betegséget szedett össze, amikor nyitott teherautón menekítve a családot egy békésebbnek hitt felvidéki városba, a zuhogó eső elől saját testével takarta, védte gyermekeit. Édesapám végzettsége szerint szőlész-borász volt, s mire feleszmélt, paraszt- (vagy kiscsászda-?) párti társaival együtt ő is a KMP-ben találta magát, s rövidesen, 1948-ban megbízták azzal, hogy néhányadmagával alapítsa meg a Gyöngyös-Egervidéki Borforgalmi Vállalatot. Így kerültünk családostól Gyöngyösre. Az azután következő küzdelmes életforma mindenesetre arra sarkallt, hogy olyasmit válasszak – a rosszul fizetett tanárit semmi esetre sem –, ahol a gimnáziumi reál osztály perspektívájából jobban kereső pálya volt sejtethető. Megvallo- lom, fogalmam sem volt, mit takar a villamosmérnök kifejezés, de a mérnöki hivatás akkoriban kétségte- lenül divatos volt, és mondták, hogy villamosmérnök-ként a matematika is fontos lesz.

Egy híradástechnikai szakon végzett mérnök miért választotta éppen az Egyesült Izzót?

Távol a szülői háztól idejekorán társadalmi ösztöndíj után kellett nézzek, s pont abban az időben az akkor

még hosszú nevű Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. volt az egyetlen, amelyik „tárt karokkal” fogadott.

És akkor eljött az első munkanap. – Az első munkanap harmadév után, nyáron, a kötelező termelési gyakorlat során jött el, a Novál II-ben. Sütő Nagy László a kezembe adott három különböző szállítótól származó katódcsődarabot, és azt mondta, hogy a gyakorlat végén szeretné látni az ezekből készített rádiócsövek mérési adatai alapján, hogy van-e szignifikáns különbség a más-más forrásból származó alapanyagoknak felróhatóan. Örökké hálás vagyok neki ezért, végig kellett ugyanis járnom a rádiócsövek teljes gyártástechnológiáját – a katódcsődarabolótól az ageing-keretekig. Végzés után a Csornai László - Steiner Tamás vezette Speciálcső és Félvezető Ellenőrzésbe kerültem, innen kaptam a diplomátémát is.

Az első munkahely valamennyiünk életében meghatározó fontosságú. – Az én esetemben ez hatványozottan igaz. Csornai László – akkor frissen kinevezett szakmai főellenőr – neve már akkor is fogalom volt. Hamar kiderült az oka. Sokoldalú, magát állandóan tovább képező és végtelen humánus ember volt. Fekete noteszában minden műszaki beosztottjának külön oldalakat szánt, ahová tanárosan be-bejegyezte a heti rendszerességgel – külön-külön valamennyiünk számára – megtartott „raportokon” elhangzottakat: feladatokat, eredményeket. Tőle kaptam fizetéskiegészítési céllal az első lehetőségeket arra, hogy cikkeket írhassek, lektorálhassek a vállalat Tungfram Technische Mitteilungen c. folyóirata számára (amelyet jóval később megszűnéséig szerkesztettem is), előadásokat tarthassak a TIT-ben és így tovább.

Miért kellett váltani? – Három év után is csak 1750 forint volt a fizetésem, a harmadik vagy negyedik albérlésben laktunk, s nem csak az albérlés, hanem első feleségem jogi tanulmányait is ebből kellett fedezni. Ahogy divatosan mondják: „esélyünk sem volt arra”, hogy – akár még vállalati támogatással is – lakáshoz jussunk. Akkor úgy tűnt, talán a kereskedelem lesz a megoldás. Rövid elvetélt kitérő után mégis visszakanyarodtam a műszaki pálya irányába, egy tipikusan „szolgáltató” iparág, a műszaki tájékoztatás, majd a marketing felé.

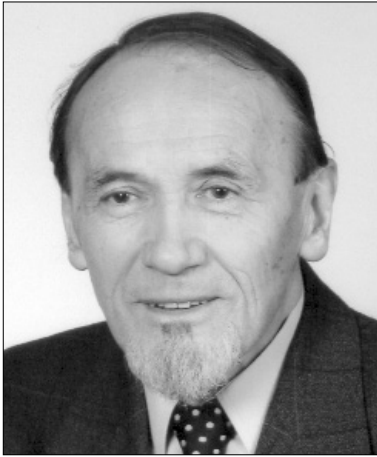
Innen kezdve lényegében végig a „marketing-kommunikáció” területén telt az évek. Mit takar maga a fogalom? – A marketing-menedzsmentnek a termék érvényesülését, piacra jutását segítő része maga a marketing-kommunikáció. Eszköztára igen változatos: ide tartozik a műszaki információ (ismertető kiadványok, katalógusok összeállítása stb.), a hirdetési tevékenység, kiállítások, értékesítési akciók szervezése és még sok minden más. Az itt eltöltött közel 30 év alatt számos szakmai előadást tartottam, több tucat szak-

cikket írtam, több ezer oldal fordítást készítettem, száznál jóval több kiállítást terveztem, szerveztem (hét éven át lényegében egyedül a két alkalommal miniszteri „kiváló munkáért” kitüntetéssel is elismert hannoveri kiállításainkat), több száz műszaki katalógust és egyéb ismertető anyagot írtam magyarul, angolul, németül, illetve szerkesztettem még több mint 15 féle nyelven, az utolsó tíz évben elektronikusan is, Macintosh és IBM számítógépek felhasználásával. A marketing-kommunikáció valamennyi területét irányítottam és műveltem.

És mit adott cserében a vállalat? – Szerencsém volt megélni a Tungfram szárnyalását a 70-es években, de nehéz napjait is a nyolcvanas évek elején, később az útkeresés, megújulás néhány esztendejét és kerekén tíz évet amerikai zászló alatt. A vállalat sorsa persze leképződött a személyes sorsunkra is, az átszervezések engem például többször is utolértek – és szinte sosem pozitív előjellel. De kétségtelen, hogy nagyon sokat köszönhetek a Tungframnak, nem csak azt, hogy munkámmal összefüggésben beutazhattam a fél világot, hanem azt is, hogy nagyon sok értékes, érdekes emberrel hozott össze a sors. És nagyon sok érdekes feladattal is. Érdekes volt végigkísérni például, ahogy a különböző auditáló cégek vizsgálgatták a Tungframot a 80-as évek vége felé, szembesülni azzal, hogyan látja, értékeli egy „külsős független” a céget, vagy akár személy szerint az én munkámat. Vagy amint az új amerikai tulajdonosok kezdték kóstolgatni a frissen vásárolt céget, s jöttek rá nem is olyan sok idő után, hogy bizony jó vásárt csináltak. Az auditokból egy dolog nagyon megfogott: itt láttam először leírva, hogy mennyit ér a Tungfram-márka dollárban. Mit mondjak, szép kerek összegre taksálták.

Ezek szerint nem bántál meg semmit? – Vagyis megérte-e? Hagytunk-e, hagytam-e személy szerint én nyomot az időben? Azt hiszem, erre csak igennel lehet felelni. Úgy vélem, hogy a GE egykori elnök-vezérigazgatójának 1978-ban megfogalmazott gondolatai James A. Cox A Century of Light című könyve bevezetőjében a Tungframra is nagyon igazak: „Sok más vállalattal ellentétben nekünk vannak gyökereink. Mi nem csupán egy halom vagyontárgy vagyunk, amit egymásra dobáltak a profit lázas hajhászásában..., hanem a történelem terméke, amit az idő formált és gyúrt egészé...” Az a felmérhetetlen tudás, tapasztalat, amit emberek tízezrei halmoztak fel a Tungfram több mint 100 éves története során, nem vész kárba. A Tungfram nem csak a magyar és a nemzetközi ipartörténetbe írta be kitörölhetetlenül a nevét; a mai magyar világitástechnika meghatározói is régi tungframok. Egy ilyen cégnél, a HOLUX Fényrendszer Kft.-nél dolgozom marketing igazgatóként, és nagyon büszke vagyok a tungfram múltamra.

Susits Béla

1926. május 11-én született Budapesten. Gimnáziumi tanulmányait Mátyásföldön kezdte, majd Budapesten fejezte be 1944-ben. A Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán diplomázott 1948-ban. Már egyetemi tanulmányai alatt is dolgozott. Kezdetben az Országos Földhitelezetnél, a Fővárosi Közmunka Tanácsnál, majd 1946-tól az Anyag- és Árhivatal jogi és külkereskedelmi osztályán. Az egyetemi éveket követően 1949-ben építőipari segéd munkás volt, 1949 és 1954 között a Felten Kábelgyárban betanított munkásként, majd kalkulátorként dolgozott. Innen politikai okokból bocsátották el. 1961 és 1964 között a KGM-hez tartozó Gépexport Irodánál dolgozott tolmácsként. 1965-ben lépett be az Egyesült Izzóba. 1969-ig üzletkötő, 1969 és 1974 között Egyiptomban az Egyesült Izzó képviselője volt, majd 1976-tól a Gépexport Főosztály vezetésével bízták meg. 1985-ben lépett ki a Tungstramtól. 1985 és 1991 között a Transelektronál dolgozott, majd 2004-től az ITDH-nál volt alkalmazásban. Nyelvismerete: angol és francia.

A negyvenes évek amúgy is viszontagságos, nehéz évei Susits Béla számára is problémás időszakot jelentettek, főleg a továbbtanulás lehetőségeinek beszűkülése, a hátrányos megkülönböztetés miatt. Mindezek ellenére a hatvanas években már sikeres emberként tudta elfogadtatni magát. Igazi sikereit ő is az Egyesült Izzóban eltöltött 20 évre teszi.

Béla, kezdjük a nehéz évekkel, hátrányos helyzettel, küzdelmeiddel!

Középiszkolai tanulmányaimat Mátyásföldön kezdtem, majd a budai Szent Imre cisztercita gimnáziumban

érettségiztem 1944-ben. Egyetemi tanulmányaimat a Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán végeztem 1944 és 1948 között ún. „mezei (levelezői) jogászként”, ami lehetővé tette, hogy egyidejűleg állásban legyek. 1946 és 1949 között az Országos Anyag- és Árhivatalban dolgoztam jogi és külkereskedelmi munkakörben. 1949-ben politikai okokból elvesztettem állásomat, és csak fizikai munkásként tudtam elhelyezkedni. Először az Út- és Vasútépítő Vállalatnál, azt követően a Felten Kábelgyárban segéd munkásként, majd 1950-ben felkerültem a kalkulációs osztályra előadónak. Politikai megbízhatatlanságomra hivatkozva azonban innen is elbocsátottak, és egy óbudai textilgyárnál (a nevére nem emlékszem) megpályázott munkakörbe történő felvételemet is megakadályozták. Végül egy barátom révén a Richter Gedeon cégnél kaptam állást, ahol segéd munkásként, majd szakmunkásként, végül laboránsként dolgoztam. 1957-ben ebben a minőségben áthelyeztek a Reanal Finomvegyszer Gyár központi laboratóriumába. Ez idő alatt angol és francia nyelvből felsőfokú vizsgát tettem az ELTE idegen nyelvi szakán. Ennek köszönhetően 1962 és 1964 között a KGM alá tartozó Gépexport Irodánál kaptam állást tolmács minőségben, és közel két évet töltöttem Egyiptomban a cég szaktanácsadójaként. A kiküldetés befejezése után a Gépexport Iroda Szerződés-kötési Osztályán dolgoztam előadóként 1965-ig.

1965-ben lezárult tehát munkáséveid első szakasza, és innen elkezdődött egy újabb – már sikereket is jelentő – 20 éves periódus.

Igen, ez így igaz. A Gépexport Irodától főnököm, Szendrő László támogatásával 1965-ben áthelyeztek az Egyesült Izzóhoz, ahol ő a Gépexport Főosztály megszervezésére kapott megbízást. 1965 és 1969 között üzletkötőként dolgoztam. Ennek során kaptam jelentős szerepet a Sri Lanka-i Tungstram-gyár szerződésének tárgyalásaiban, amely – tudomásom szerint – az első magyar érdekeltségű termelő vegyesvállalat volt. Munkám elismeréseként Dienes Béla vezérigazgató közbenjárására a Horgos Gyula kohó- és gépipari miniszter vezette delegáció tagjaként részt vettem a gyár 1969-ben rendezett ünnepélyes megnyitóján.

1969-ben kineveztek a Kairói Tungstram Iroda vezetőjévé, és mint regionális igazgató a régióhoz tartozó országokban (Irak, Líbia, Szudán) képviseltem a vállalatot. Részt vettem az iraki lámpagyárnál később megkötött szerződés előkészítésében, valamint a Tungstram közel-keleti koncepciójáról készült előterjesztés kidolgozásában. Kiküldetésem lejártá után, 1974-ben főosztályvezető-helyettesnek neveztek ki, majd Gyebrovsky András egészségügyi okból történő kiválásakor, 1976-77-ben a Gépexport Főosztály vezetőjévé léptettek elő. A Főosztályhoz csatolt Alkatrész

Export Osztály kiváló vezetők (dr. Wohl Péter, Végh Sándor, Sárdi Egon) irányítása mellett gyakorlatilag teljesen önállóan és sikeresen működött. A hetvenes évek során a Főosztály keretein belül szerveződött meg az önálló Fővállalkozói Iroda. Az én kezdeményezésemre vezettük be azt a gyakorlatot, hogy a gyártóberendezések szállítására tett ajánlatunk mellett a fejlődő országokban létesítendő lámpagyár gazdaságos működésének piaci feltételeit alátámasztó gazdasági számítások elkészítését is vállaltuk. Szolgáltatásaink kibővítéseként ugyancsak vállaltuk az általunk szállított és üzembe helyezett gyárakban a termelés-irányítást egyéves menedzsment-megállapodás keretében. Ez jelentős előnyt biztosított a konkurenciával szemben.

A pakisztáni vegyes vállalat igazgatótanácsában két éven át én képviseltem a vállalatot, és több ízben vettem részt vegyesvállalati tárgyalásokon személyes vezérigazgatói megbízás alapján.

Sikeres tevékenységeim közé sorolom az indiai ECE cégcsoporttal folytatott tárgyalásaimat is, és bár a szerződés megkötésekor már Kairóban voltam, de a cég elnökétől a gyár megnyitójára kapott meghívás munkám elismerését igazolta. Az indonéziai SGU létesítésére irányuló tárgyalásokat is én irányítottam – a szerződés megkötését is beleértve –, és a nigériai lámpagyár létesítését előkészítő tárgyalássorozatban játszott szerepemre is büszkén tekintek vissza.

Itt, a lakásodban körbenézve igen sok keleti tárgyat látni. Milyen emlékeid vannak ezekről a tárgyakról, külföldi útdíjról?

Oly mértékben örömmel emlékezem vissza e tárgyak láttán, hogy konkrét helyszínek és események villannak elő, mintha ma történtek volna. Számomra mégis India maradt a legvonzóbb. Azóta is bármilyen film, kiállítás vagy könyv jelenik meg Indiáról, azt soha sem mulasztom el megnézni, illetőleg elolvasni. Kedves emlékeim vannak még Sri Lankáról. Többször látogatásom lehetőséget adott arra, hogy bejárom az ország sok részét – a vadrezervátumtól a több évszázados műemlékekig. A távol-keleti országok – ideértve Indonéziát és Thaiföldet is – flórája, hangulata mindig nagy hatással volt rám. De a Közép-Kelet és Dél-Amerika országai is szép és érdekes élményekkel gazdagították emlékeimet.

1985-ben távoztál a Tungsramtól. Beszélhetünk az elmeneteled okáról?

Demeter Károly volt akkor az elnök-vezérigazgató. Igen jó partner volt. Sok témában és személyl kapcsolatotban kérte ki véleményemet. Több szervezeti és

egyéb változtatást is végrehajtott a neki megadott igen rövid vezérigazgatósága alatt. Velem kapcsolatban az történt, hogy főosztályvezetőből tanácsadónak minősített azzal az indoklással, hogy a kereskedelmi igazgató tanácsadójaként jobban tudom majd képességeimet hasznosítani. Én azonban ezt lefokozásnak éreztem. Amikor erről beszéltem, mindig türelemre intett azzal, hogy várjam meg, míg ez a szerep kör kialakul. Végül is két-három négyeszmű közötti beszélgetés után bejelentettem, hogy kilépek a cégtől. Bevallom, nem volt számomra könnyű döntés. Ilyen előzmények után kerültem a Transelektrohoz.

A Tungsramban kik voltak feletteseid, munkatársaid közül azok, akik segítették előmeneteledet, munkádat?
Dienes Bélát azért emelem ki elsőnek, mert minden esetben adott a szavamra, hallgatott rám. Ugyancsak kiemelném Demeter Károly személyét, aki egészen más vérmérsékletű volt, vele is jó volt dolgozni. A Főosztályon belül minden osztályvezetővel jó munkatársi, emberi viszonyban voltam. A már említetteken kívül Horváth Pál Zoltánra gondolok vissza szívesen.

Mit jelentett és mit jelent ma számodra a Tungsram?

Őszintén mondom, hogy nagyon kevesen vannak olyanok, akik nálamnál jobban éreznék sajátjuknak a Tungsramot. Ebben van jócskán érzelmi dolog, de meghatározóan a munka és a munka szeretete határozta meg az igen szoros kötődésemet volt cégemhez. Csak jó emlékeim vannak a Tungsramról.

A Transelektornál 1991-ig dolgoztál, azt követően mivel foglalkoztál?

A Transelektornál komplett magyar gyárszállítások szerződéseinek előkészítésén dolgoztam. 1991-től 2004-ig az ITDH-nál voltam alkalmazásban. Kezdetben mint befektetési igazgató (1995-ig), majd projekttanulmányokat dolgoztam ki angol nyelven külföldi befektetői programok részére. Sajnos az egészségi állapotom 2004 decemberétől már nem teszi lehetővé még a rész munkaidőben való munkavégzést sem.

Mostanában mivel telnek napjaid? – Zenehallgatással, olvasással. Két csodálatos lányom és unokáim vannak. Feleséged 1987-ben elhunyt, azóta családodon és néhány barátomon kívül nem élek társadalmi életet. Igaz, ezt megelőzően sem voltunk igazi társaságkedvelők. Most kellene valahogy rendbe tennem magamat, hogy már nem dolgozom. Novellákat írok az utazási élményeim feldolgozásával. De őszintén megmondom, hogy egy boldog és sikeres életet magam mögött tudva, elégedett vagyok a sorsommal.

Szabó Kálmán

Szabó Kálmán 1931. április 26-án született Budapestben. 1950-ben érettségizett a XV. kerületi Petőfi Sándor Közgazdasági Gimnáziumban. Érettségi után egy évig a Mezőgép Vállalatnál adminisztrátori munkakörben dolgozott. 1951-től a Számviteli Főiskolán tanult, ahol 1953-ban mérlegképes könyvelői oklevelet szerzett. 1953. július 1-jén a Főiskola közvetítésével került az Egyesült Izzó Tervgazdasági Főosztályára – 1 évig a központban, 1 évig a vállalat Vákuumtechnikai Gépgyárában dolgozott. 1955. július 1-től az akkor alakult Termelési Főosztály Központi Program Osztályán csoportvezetőként az alkatrészgyártások, majd a fényforrások gazdálkodását és programozását irányította. Közben, 1957 és 1959 között elvégezte a Landler Jenő Gépipari Technikumot is. 1969-ben áthelyezték a Kereskedelmi Igazgatóságra, ahol először mint osztályvezető, majd 1974-től mint főosztályvezető-helyettes a vállalat által gyártott valamennyi fényforrás gazdálkodását és programozását irányította. 1980-ban kinevezték a Kereskedelmi Igazgatóság kiszállítási főkoordinátorának. Ezt a tevékenységet 1985-től a Koordinációs Iroda vezetőjeként végezte. 1987-től megbízást kapott a Tungstram-márkabolthálózat megszervezésére – először egyedül, majd Szalkai Tamással közösen építették ki a a budapesti Király utcai márkaboltból, a IV. kerületi Fóti úton létesült Értékesítő Raktárból és az ország egészére kiterjedő, 28 márkaboltból álló hálózatot. A szervezőmunka befejeztével, 1992. december 31-én vonult nyugdíjba.

Az 1896-ban alapított Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. a Tungstram márkanévét védjegyként 1909. ápr. 28-án jegyeztette be. Azóta a márka és a vál-

alat neve örök időkre, kitörölhetetlenül összeforrt az emberek tudatában. Még becéztük is: mi nem a Tungstram-strandra jártunk annak idején, hanem „leugrottunk a Tungira”. Fennmaradásáért sokan, sokat tettek a vállalat több mint száz éves története során. Ha nem is ez volt az elsődleges célja, de a márka erősítése vonatkozásában is sokat jelentett a Tungstram-márkabolthálózat 1987-ben megkezdődött kiépítése. Szabó Kálmán ebben a munkában elvégtelen érdemeket szerzett. Az már a történelem firtóra, hogy a 90-es években az új tulajdonos megjelenésével a Tungstram-márka érthető okokból sokat veszített jelentőségéből.

De ne ugorjunk ekkorát! A márkabolthálózat kiépítését Kálmán esetében több mint 30 év gazdálkodói-programozói-koordinátori munka előzte meg. Tulajdonképpen mit takart pontosan ez a munkakör? Miért voltál „felelős”? Miben tudtad segíteni a gyártásokat? Mi múltott a tevékenységeden?

A termékgyártás kereskedelmi igényeket hivatott kielégíteni, tehát az a jó, ha a kereskedelemmel foglalkozó szervezet mondja meg, hogy mikor mit és mennyit kell gyártani. Ezért került át ez a tevékenység a hatvanas évek vége felé a Termelési Főosztályról a Kereskedelmi Igazgatóságra. Így elkerülhetővé vált, hogy olyan termék készüljön, amire nincs kereskedelmi igény.

A gyártás programba állítását, elindítását a kereskedelmi igények összegyűjtése előzte meg. Az igényeket összevetettük a raktáron lévő készletekkel (ez a „gazdálkodási folyamat” egyik része), a hiányokat pedig átadtuk „programozásra”. Ha e folyamat eredményeként eldőlt, hogy egy adott negyedévben le kellett gyártani például x millió darab 60W-os világos burájú, E27 fejú izzólámpát, akkor – az alkatrész-igények, a gyártógépek kapacitása, a rendelkezésre álló munkaerő – és így tovább ismeretében elkészíthető volt egy olyan részletes terv, amelynek betartásával biztosíthattuk, hogy időben valóban el is készüljenek a lámpák és eljussanak a megrendelőhöz.

Maga a programozás tehát abból állt, hogy felvettük a kapcsolatot a gyárak termelési vezetőivel, és havi bontásban elkészítettük gyártásonként a termékek gyártási programját. A programozónak igen alapos termék- és gyártásismeretre volt szüksége, sőt a szállítási lehetőségeket is figyelembe kellett vennie. A raktárra adás után a termékekkel ismét a gazdálkodók diszponáltak. Összefoglalva tehát: felelősek voltunk a termelési kapacitás lehető legteljesebb kihasználásáért, a termékek készletezéséért és a kiszállítási feladatok teljesítéséért, amin nem kevesebb, mint a vállalat árbevétele múltott.

És akkor most elérkeztünk a Tungstram-márkabolthálózat kiépítéséhez. A vállalat kezelésében lévő

márkaboltot és raktáruházat is beleszámítva kerekén 30 „kereskedelmi egységet” kellett kialakítani, illetve átformálni – egységes arculatot teremteni, felruházni őket termékismerettel és gondoskodni megfelelő áruellátásukról is. Ehhez nem csupán a vállalat igen széles termépalettáját kellett jól ismerni, hanem jó kapcsolatokra volt szükség rengeteg közreműködővel is – főnökkel, munkatársakkal egyaránt. Kikre emlékszel vissza a legszívesebben közülük?

Hogy az utolsó kérdéssel kezdjem: hosszú pályám során nagyon sok kiváló kollégával hozott össze a jó sors, de a számomra kedves neveknek még csak a felsorolása is meghaladná a portré kereteit. Legnagyobb hatással azonban kétségtelenül azok voltak rám, akik a vállalatnál eltöltött éveim betetőzését jelentő Tungram-márkabolt-hálózat megvalósítását segítették.

A belföldi vevők kiszolgálása a nyolcvanas évek derekán négy vidéki és a két budapesti nagykereskedelmi vállalaton keresztül történt. A kiszállítások koordinálását irányító székben is nagyon jól látszott, hogy a magyarországi fényforrásigények magasabb szinten történő kielégítéséhez az egész országot behálózó, a helyi, regionális igényeket érthető módon jobban ismerő bolthálózatra lenne szükség, amelynek segítségével a vállalat szinte közvetlenül végezheti a vevők kiszolgálását. Nem is beszélve ennek a Tungram-márkát erősítő hatásáról. Így fogalmazódott meg a terv a budapesti Király utcai márkabolt és a Fóti úti Értékesítő Raktár kialakítására, továbbá a vidéki márkaboltok nyitására.

A márkabolt-hálózat ötlete azonban a vállalat felsőszintű vezetői körében eleinte egyáltalán nem aratott osztatlan sikert. Az indító lökést az adta, hogy egy alkalommal Demeter Károly vezérigazgató is tudomást szerzett a tervről és teljes mértékben helyeselte azt. Ismerve a Tungram-márka erősítésével kapcsolatos elkötelezettségét (ő volt az, akinek intézkedésére a hosszú nevű Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-ből 1984. jan. 1-jével Tungram Rt. lett), ez egyáltalán nem volt meglepő. Ettől kezdve egyenes út vezetett a megvalósításhoz, jöllehet „az első kapavágásig” még meglehetősen hosszú idő telt el.

Segítette a munkát Bánd Béla akkori kereskedelmi igazgató is, aki sokat tett például a budapesti Tungram-márkabolt üzlethelyiségének megszerzéséért. Támogatóink között volt dr. Wohl Péter, aki a

tulajdonosváltás után az új vezetés egyik alelnökéként is nagyra értékelte a márkabolt-hálózat kiépítését. Ezt igazolta az is például, hogy a miskolci Tungram-márkabolt megnyitó ünnepségét egyik amerikai kollégájával személyes részvételével is megtisztelte.

A budapesti beruházás lebonyolításában sokat dolgozott például dr. Újlaky György, de sokan mások is alakították a munkánkat. Még professzionális grafikus bevonására is szükség volt a Tungram-márkabolt-hálózat egységes megjelenésének, arculatának, logójának kidolgozásához. Jóval a „félidőn túl” részt vett és irányította a munkát Szalkai Tamás is mint a GE-Tungram piacfejlesztő menedzsere.

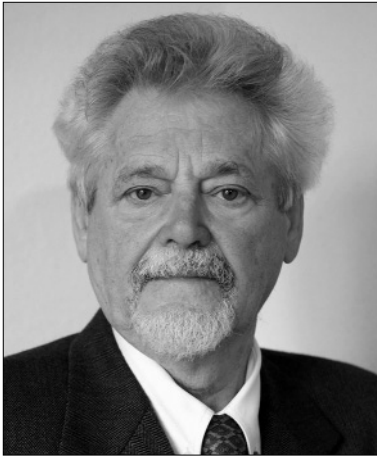
A márkaboltokban egyébként először csak Tungram-márkájú termékeket lehetett árusítani. Budapesten ez így is maradt, vidéken azonban a boltok később kibővíthették árukínálatukat más gyártók fényforrásaival is. A márkaboltok vezetőivel szinte napi kapcsolatot tartottunk a termékek rendelése, programozása, kiszállítása tekintetében. Rendszeres jelentést kértünk tőlük, amelyet aztán fel tudtunk használni a munka jobbítása érdekében. Mindenesetre sokat segített a 30 év alatt szerzett termékismeret, a gyártási lehetőségek ismerete és a jó vevőkapcsolatok.

„Munkámat nagy szeretettel, közel 40 évig az Egyesült Izzó tevékenységének jobbítására végeztem.” – írta Kálmán visszaemlékezéseiben. Mi minden történt az azóta eltelt több mint 20 év alatt? Mivel tölti Szabó Kálmán a „jól megérdemelt nyugdíjas éveket”?

1993. január 1-jén nyugdíjazással megváltozott az életem. A nyugdíjazás tényét sokan – főleg férfitársaim – nehezen élik meg, nálam viszont minden szerencsésen alakult. Nyugállományba vonulásom első napjától munkát kaptam ugyanis a világítástechnikai termékeket – fényforrásokat, lámpatesteket – értékesítő és világítástechnikai projektek tervezésével, kivitelezésével foglalkozó Reflect Kft.-nél, amelyet két volt tungramos kollégám, Kovács József és Mányai János alapított. 10 évig dolgoztam itt. Körülbelül 7 évig főleg a cég beruházásának lebonyolításában vettem részt, az utolsó 3 esztendőben pedig a pénzügyi kinnlévőségek kezelésével foglalkoztam.

Az azóta eltelt „valódi” nyugdíjas 20 év alatt sok időt töltöttem hétvégi házunkban családommal. Az utóbbi években főként házközüli teendőimet végzem – nyugalomban, békességben.

Szalai Tibor György

1944. március 13-án született a Zalai megyei Szepetneken. Középiskolai tanulmányait a Nagykanizsai Landler Jenő Gimnázium reáltagozatán végezte. 1962-ben felvételt nyert a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Gépészmérnök Karára, ahol 1967-ben gépgyártó-mérnöki szakon szerzett gépészmérnöki diplomát. Első munkahelye a nagykanizsai Dunántúli Kőolajipari Gépgyár volt, ahová tanulmányi ösztöndíj-szerződés kötötte. A gyárban termékfejlesztéssel és készülékszerkesztéssel foglalkozott, a szerkesztési csoportot vezette. 1971 áprilisában lépett az Egyesült Izzó kötelékeibe, ahol szakmailag teljesen új kihívás várta: géptervezés helyett az üvegyártást kellett megismernie. 1971-ben 2 hónapot töltött az amerikai Corning cégnél az akkor induló nagykanizsai Ribbon Üvegyár üzemeltetéséhez szükséges speciális ismeretek megszerzése érdekében. Rövidesen a gyár termelési vezetője, majd később főmérnöke lett. 1976-ban megpályázta a Tungstram tervei alapján, iraki állami beruházásból felépített bagdadi Taji Fényforrásgyár létesítményfőmérnöki állását. Közel 5 évet töltött Irakban. Hazatérése után, 1981 és 1984 között a Tungstram Budapesti Üvegyárának műszaki-gazdasági tanácsadója volt. 1984-ben kinevezték a Nagykanizsai Fényforrásgyár műszaki főmérnökének. Ezekre az évekre mint „életének legszebb időszakára” emlékszik vissza. 1991-ben a család visszaköltözött Budapestre, ahol rövid ideig a fényforrásfejlesztés igazgatói munkakörét töltötte be, majd 1992 és 1994 között a Vákuumtechnikai Gépgyár igazgatói feladatát látta el. Ezekben az években érte el a VTG a legnagyobb árbevételt – erősen csökkentett létszám mellett. 1995-től a távol-keleti, elsősorban kínai GE-

lámpagyárak technológia-transzfereit irányította, majd a gépgyártás ágazat akkor megalakult ázsiai részlegének vezetője lett; „életének felét” Kínában töltötte. Ezzel párhuzamosan a VTG-ben account managerként a GE-gyárak alacsony költségű tartalékalkatrész-ellátását biztosította. Kiemelt feladata volt a budapesti 70-es épület teljes felújításának irányítása is. 2007 második felében, a vállalatnál eltöltött 36 év után, 63 éves korában vonult nyugdíjba.

Szalai Tibor – az első néhány évet nem számítva – szinte egész aktív pályafutását a Tungstram, majd a GE-Tungstram kapuin belül töltötte, ami persze csak képletesen igaz, hiszen hosszú évekig dolgozott azokon kívül is. Jöjjenek azonban először a munkakezdés első éveit!

Első munkahelyemen, a nagykanizsai Dunántúli Kőolajipari Gépgyárban tervezőként az olajipari berendezések megismerése jelentette a legfontosabb feladatot. Egy-két olajiparban használatos, jelentősebb termék – gőmbcsapok, forgótollatlyús kűtfej-szerelvény – kialakításában, megtervezésében vettem részt, később a szerkesztési csoport vezetőjeként. A munka egybevágott előzetes tanulmányaimmal, megfelelt elképzeléseimnek, és néhány évig egyébként is itt kellett dolgoznom a gyárral kötött tanulmányi ösztöndíj-szerződés fejében. Ennek lejárta után azonban olyan vállalat után kellett nézmem, amely a lakáskérdés megoldásában is segített (ekkor már két gyermekem volt). Így jött szóba az Egyesült Izzó, ahol nagy ütemben folyt a fényforrásgyártás teljes vertikumának kiépítése, ideértve a lámpabúrák nagyüzemi gyártásának megteremtését is.

Az Egyesült Izzóban először a ribbon-rendszerű üveg-olvasztó kemencéből megszakítás nélkül kigyózó üvegszalag útját kellett képletesen „egyengetned”, gondoskodni arról, hogy a gyártósor végén a futószalagra szinte folyamatosan lepotyogó üvegballonok minden tekintetben megfelelően az izzólámpagyártás követelményeinek.

Valóban, az Egyesült Izzó Nagykanizsai Fényforrásgyárában először az üvegyártáshoz szükséges szakmai ismereteket kellett megszerznem. Nagy segítséget jelentett az amerikai Corning cégnél 1971-ben szervezett 2 hónapos betanulás. Hamarosan a Ribbon Üvegyár fiatal, nagyon tehetséges csapatának megbecsült tagja lettem. Az üvegyártás alapvető ismereteit itthon is „nagy nevektől” tanultam, Borbély Jánostól, Soós Ernőtől, akik szakmájukban a legkiválóbbak voltak. A nagyteljesítményű tömeggyártás megszervezése, előzetesen az üvegyár felépítése szakmailag nagy kihívást jelentett, fiatalos lelkesedéssel láttunk hozzá. Munkánk eredményeként a Nagykanizsai Fényforrásgyár Ribbon Üvegyára a világ

egyik leggazdaságosabb, legtermelékenyebb üvegyára lett. Munkánk során találkoztunk teljesen új kihívásokkal is. Ilyen volt például a belülhomályosítási technológia kémiai folyamatainak megismerése, ami teljesen új szakmai tudást igényelt.

A hetvenes évek derekán eljutottál Irakba is. A szakmai feladatokon túl mit adott neked a civilizáció bölcsőjeként tisztelt egykori Mezopotámia?

Irakban teljesen új feladatot kaptam: nem a legkedvezőbb körülmények között egy normállámpa- és fénycsőgyártó sorokkal felszerelt gyárat kellett magyar szakemberek segítségével üzemeltetni. Egy 6-8 tagú csapat munkáját irányítottam. Végigéltem családostól az 1979. szeptember 26-án kitört első iraki-iráni háború legintenzívebb időszakát, ami sokszor közvetlen életveszélyt is jelentett. Bagdadban a bombázások során sokszor megfigyelhettem az F16-os gépeket, amint megközelítették célpontjukat, majd a kioldott rakéta becsapódását „színesítő” hangrobbanás kíséretében távoztak. A háborús élményeken kívül szerencsére volt alkalmunk számos olyan helyet is felkeresni, amelyek az ősi kultúra megmaradt részeit tarták élénk. Eljutottunk Babilonba, a híres kurdisztáni hegyekbe, délen a Biblia szerinti Paradicsomba. Hosszúra nyúlna mindet még csak felsorolni is.

Itthoni üvegyártási, lámpagyártási szakmai sikerek?

Hazatérésem után a Budapesti Üvegyárban részt vettem a P31-es ballonfúvó gép fejlesztésében. Azután jött a nagykanizsai főmérnöki kinevezés – szakmailag is életem legtermékenyebb időszaka. Felemelő érzés volt visszatérni abba a gyárba, ahol annak idején az üvegyár megszületésében kiemelkedő szerepet vállaltam, és ismét együtt dolgozni azokkal a kollégákkal, akikkel kezdtem. Ekkorra már működött a második ribbon-sor is, így a gyár a hazai igények kielégítésén túl exportra is gyártott lámpabúrát. Ennek a néhány évnek talán legjelentősebb eredménye az akkor már elavultnak számító 2000 db/óra teljesítményű normállámpa-gyártósorok pótlólagos automatizálása volt, ami drasztikus létszámcsökkenést és mintegy 30-40%-os teljesítménynövelést (2600 db/órára) eredményezett. Ekkoriban gyártottuk le a Nagykanizsai Fényforrásgyár történetének „5 milliárdomodik” normállámpáját. Kiemelkedő, jelentős fejlesztést értünk el a lámpagyártásban, sikerrel honosítottuk meg a GE-nél alkalmazott „legjobb technológiákat”. Jóllehet a Tungsram a versenytársakkal szinte egyidőben hozzálátott a kompakt fénycsővek fejlesztéséhez, a tömeggyártás megindítása igen tőkeigényes

feladat volt. Megvalósítására csak a 90-es évek elején, a GE által biztosított anyagi háttér birtokában kerülhetett sor Nagykanizsán, amelyben jelentős részt – sokszor kockázatosat is – vállaltam. Mindenesetre neves piaci versenytársakat is sikerült megelőznünk.

Nyilván ezeknek a sikereknek is köszönhető az, hogy szakmai karriered a GE-Tungsramnál is töretlenül folytatódott – egészen Kínáig...

1992-ben Robert E. Lubecky, a GE-Tungsram gépgyártásért felelős akkori alelnöke kinevezett a Vákuumtechnikai Gépgyár igazgatójává. Tőle tanultam meg a profitcentrikus termelésirányítást, a modern program/projekt-vezetés gyakorlati alkalmazását. Mindenesetre a VTG-nél eltöltött évek alatt szakmailag – ami a gépgyártást, gépfejlesztést illeti – visszatértem az egyetemen tanultakhoz. A hazai és külföldi gépfejlesztések külön kihívást jelentettek – főleg az emberi erőforrás oldaláról, természetesen mindent a lámpagyártás, a tömeggyártás igényeinek alávetve.

1995-től megbízást kaptam az elsősorban kínai GE-lámpagyárak technológia-transzfereinek irányítására, majd a gépgyártás ágazat ázsiai részlegének vezetője lettem. Nagyon sok időt töltöttem Kínában, és így alkalmam nyílt az arab után a több mint 5000 éves kínai kultúrával is megismerkedni. Jóleső érzéssel tapasztalhattuk, hogy a tradíciók átéltek a történelem viharait.

Kínai kapcsolataim révén aztán beindítottuk az alacsony költségű tartalékalkatrész-gyártást – nem csak hazai, hanem az amerikai és angol GE-gyárak számára is. Ez tartalékalkatrész-költségben mintegy 50%-os megtakarítást eredményezett. A legnagyobb kihívást az alkatrészek kinti minőségbiztosítása, valamint a pontos szállítás biztosítása jelentette.

Milyen az élet Tungsram nélkül?

A Tungsramnál eltöltött igen változatos 36 év alatt különböző területeken és pozíciókban dolgoztam. Volt olyan munka, amelyet nagy lelkesedéssel, örömmel végeztem és örökre szép emlék marad, és volt olyan is, ami „csak egy volt a sok közül”. Mindenesetre nehezen tértem magamhoz a nyugdíjas évek elején. Még szerencse, hogy a család rengeteg szép feladatot tartogat. Legidősebb fiunk a GE-nél, az elektronika-fejlesztésen dolgozik, kisebbik fiunk pedig egy nagy autószervez vezetője. Lányom 2014 decemberében diplomázott a Corvinus Egyetemen, ahol februártól mester-képzésen vesz részt. Unokám idén kezd a gimnáziumot.

Szekeres Sándor

1941. december 20-án született Losoncon. A hajdúszoboszlói Hőgyes Endre Gimnáziumban érettségizett 1960-ban. A Csöszernél eltöltött fél év után, 1961. február 2-án kezdett el dolgozni az Egyesült Izzó Rádiócsőgyárának Anyagelőkészítő Osztályán betanított munkásként. Tartalékos tiszti kiképzése alatt lehetősége nyílt az elektrotechnikai alapismeretek elsajátítására, majd 1967-ben a Landler Jenő Gép- és Híradásipari Technikumban híradásipari technikus oklevelet szerzett. A Rádiócsőgyár keretrácsgyártásában üzemtechnikusi, később a gyár technológia szervezésében technológusi, majd a Novál I.-ben metódusi munkakörben dolgozott. Ezután a Vállalati Főtechnológiára nevezték ki kibővült technológusi feladatokkal. A számítógépes termelés-irányítási rendszerek szervezésekor a Szervezési Főosztályra hívták rádiócsőgyári ismereteinek hasznosítására. Közben elkezdte tanulmányait a BME Gépészmérnöki Karán, ahol 1977-ben szerzett diplomát. Friss diplomásként a Gyártervező Irodán dolgozott rövid ideig tervező mérnökként. Testhez-állóbbnak érezte azonban a szervezői munkát, ezért párhuzamosan rendszerszervezői végzettséget is szerzett, amelyet a Kereskedelmi Igazgatóságon tudott kiválóan hasznosítani. A kereskedelmi és pénzügyi szakismeretek megszerzéséhez szükséges felsőfokú szakvizsgákat is letette. 1983-tól a kereskedelmi igazgató tükárságát vezette, majd a GE-akvizíciót követően először a Logisztikai Iroda vezetője lett, később a hazai kiskereskedelmi üzleteket, majd a Tungstram Márkabolgot vezette. Pályafutását a vállalatnál 1995. jan. 20-ával fejezte be. Ezt követően 2006. ápr. 1-ig, végleges nyugdíjba vonulásáig az Elektro Profi Kft.-nél dolgozott. 1993 óta

vesz részt a Világítástechnikai Társaság munkájában. A Világítás Háza kialakítása kapcsán végzett munkásságát a Magyar Elektrotechnikai Egyesület 2003-ban Bláthy-díjjal ismerte el. 1968-ban kötött házasságot, felesége is tungstramos volt. Nyugdíjas éveiket két gyermekük és öt unokájuk teszi még színesebbé.

Azt szokták mondani, hogy „mindenkinek van egy története”, nos Sándornak több is, hiszen születési dátumánál fogva nem csupán a háborús évek, de felvidéki és erdélyi gyökerei is bonyolították a kezdeti éveket.

Mozgalmas gyermekkorom volt – már szülővárosom, a Felvidék visszacsatolása után újból magyarrá lett Losonc kapcsán is. Születésemtől fogva szinte állandóan költözött a család. A front elől ekhós szekéren először elindultunk Németország felé, aztán mégis délnek fordultunk, közben Bécsújhely mellett túléltünk egy angol vagy amerikai légitámadást. Az útról főként az maradt meg az emlékezetemben, hogy hosszú volt: Zalaszentbalázs, Szeged (ahol a szovjetek elrekvirálták egyik lovunkat, és apámnak úgy kellett elszöknie a „málenkij robot” elől), az erdélyi Mezőbánd (apám szülőfaluja), Szilágysomlyó, végül Bánd, ahonnan a határ lezárása előtt, 1947 őszén keltünk ismét útnak Magyarországra felé. Debrecenben élő nagybácsimnak kapóra jött érkezésünk, mert jól megtöltöttük a házukat, így elkerülhették az államosítást. Itt tanultam először „kereskedelmet”, Sándor bácsi cipőboltjában. A bolt mögött volt a nappali, ahol a család apraja-nagyja töltötte idejét. Az éppen soros gyermek dolga volt a vevő fogadása valamelyik felnőtt megjelenéséig. Az ügyesebbeknek szabad volt megkérdezniük, hogy mit is szeretne a vevő, meg a mennyezetig érő polcra a sínen húzható létra segítségével letornáznai az árut.

A továbbtanulás sem volt egyszerű, és a Tungstramhoz is kanyargós út vezetett.

Igen, mert apám ugyan ugyan ragaszkodott volna a debreceni kollégiumhoz, de ez csak álom maradt, mert egész fizetése alig haladta meg a kollégiumi díjat. Maradt a hajdúszoboszlói Irinyi János (később a város szülötte után Hőgyes Endre) Gimnázium, benne dr. Pásztor Erzsébet tanárnőnkkel, Erzsi névvel. Kistermetű, mindig csinosan, rendezetten öltözött hölgy volt. Már nézésével is csendet tudott parancsolni. Mindenkit tegezett; akit magázni kezdett, jobban tette, ha másik iskolát keresett. Az ő jótékony szelleme nyomta rá a bélyegét további életünkre. Érettségi után – talán éppen az ő hatására – a soproni egyetemen erdészetet szerettem volna tanulni, de nagy volt a túljelentkezés, így a nyári szünet a Vízügyi Igazgatóság-nál telt: földmérő mellett voltam figuráns. Aztán Buda-

pesten élő nővéreim felajánlották, hogy segítenek. Először a mai Csőszer elődjéhez kerültem betanított munkásnak. Igazi vasas szakma volt, rozsdás, olajos csövekkel. Itt tanultam meg hegesztő pisztollyal kétforintos kolbászt (ez akkor 1 kg ára volt!) sütni. Elegendem is lett ebből a munkából hamar. Nagynéném férjének a Rádiócsőgyár akkori párttitkárát sikerült megnyernie, hogy bevigyen a gyárba. Az anyagelőkészítő mosodába kerültem, ahol az alkatrészeket két műszakban a rendkívüli zsíroló képességéről (és ezért májkárosító hatásáról) ismert szén-tetrakloridban mostuk. Egy év után átkértem magam az izzítóba. Itt a fém alkatrészek anyagában elnyelt oxigént kellett eltávolítani 550-1050 °C-os hidrogéngáz atmoszférában. Télen 45, nyáron 60-70 °C volt – három műszakban.

És hogyan lettél metódus – „a rádiócsövek bábája a szereléstől a végellenőrzésig”?

A történet 1962-ben, a katonasággal kezdődött. Másfél hónap után felkínálták a lehetőséget, hogy az érettségizettek tartalékos tisztii képzésre jelentkezhetnek. Civilruha-viselés, még a tisztsekénél is jóval magasabb zsold, és tanultunk elektrotechnikát is! A leszerelés után beiratkoztam a Landler Jenő Gép- és Híradásipari Technikum híradásipari tagozatára. Közben apránként lépdeltem a hivatali ranglétrán. Először csoportvezető lettem, majd átkerültem a keretrács-gyártásba. Ekkor már igazi izzós családtagnak éreztem magam, és egész életre szóló barátságokat kötöttem – Tóth Sándorral, a rácsgyártás vezetőjével, Sztanó Tamással, akivel a keretrács-gyártást vezettük – és rajta keresztül a vízipólósokkal, és még hosszan sorolhatnám a neveket. Közben már a technikus oklevél kézhezvétele előtt áthelyeztek a Novál I. osztályra metódusnak. Itt tanultam meg a pontos jegyzetkészítést a kis keményfedeles normakönyvbe, mert hogy „akinek nincs elég esze, annak legyen notesze” – járta a mondás.

Az igazi nagy váltást a szervezési munka, majd a kereskedelem jelentette – és közben az állandó tanulás.

1972 elején jött a megkeresés a Szervezési Főosztályról, ahol akkor indult a Rádiócsőgyár termelés-irányítási rendszerének szervezése. 1976-ban átkerültem a Számítógép Programozási Osztályra számítástechnikai rendszerszervezőnek. Erre az időre esett az R40-es számítógép beszerzése és a betanulás. Én a német Robotron cégnél vettem részt két tanfolyamon. Utólag visszatekintve, talán egész további életemet meghatározták ezek az évek. Megtanultam, hogy a

szervezői munka alapját az együttgondolkodás, a felkészültség, az adott terület, folyamat minél jobb ismerete és a tárgyalókészség adja.

Közben a család ösztönzésére 1970-ben beiratkoztam a Műegyetemre. Épületgépész-diplomámmal 1976 őszén a Gyártervezési Főosztályon helyezkedtem el, de egy év múlva átcsábítottak a kereskedelmi igazgatóságra, ahol akkor vette kezdetét a raktárgazdálkodás és számlázás átszervezése. A kereskedelmi ismeretek elsajátítása érdekében 1980/81-ben elvégeztem a felsőfokú külkereskedelmi áruforgalmi tanfolyamot. Foglalkoztam a kereskedelmi rendelések számítógépes feldolgozási rendszerével, az export-számlázás korszerűsítésével és a tőkés folyószámlák számítógépre szervezésével, a Bora-projekttel. Részt vettem külföldi tanulmányutakon is a Tunggram számára beszerzendő új, modern számítógép kiválasztása céljából.

1982-ben Bánd Béla lett a kereskedelmi igazgató, aki mellé „ízig-veéig izzós múltú” titkárként engem neveztek ki. A közöttünk kialakult jó kapcsolat ellenére a szervezési munkát sem akartam teljesen abbahagyni, így aztán tettem egy félévnyi kitérőt: az igazgatósági szervezet korszerűsítésével foglalkoztam, majd a SZÁMALK-nál rendszerszervezői képzésen vettem részt. 1988 derekán kineveztek az igazgatóság gazdasági vezetőjévé, ezért a következő évben beiratkoztam a Pénzügyi és Számviteli Főiskola mérnök üzemgazdász képzésére.

A GE megjelenésével megkezdődtek az átszervezések. Először a Logisztikai Iroda vezetője lettem, majd 1992-től a Király utcai Tunggram márkabolt munkáját irányítottam. 1995 májusában – 34 évnyi izzós múlttal a hátam mögött – megváltam a vállalatától. Ezután az Elektro Profi Kft.-nél vállaltam munkát, ahol 2001 decemberétől – már nyugdíjasként – a világítástechnikai csoportban dolgoztam tervezőmérnök-üzletkötőként. Életem szinte legkellemesebb időszaka volt ez az öt év. Végül 2006. ápr. 1-től végleg nyugdíjba vonultam.

Sándor beszámolt arról is, hogy 1993-ban lett a Világítástechnikai Társaság tagja, és hogy tevékeny részt vállalt a Világítás Házának megvalósításában. Az Egyesület Bláthy-díjjal ismerte el szakmai és társadalmi munkáját. Ahogy írta, feleségével „nyugodt, kiegyensúlyozott családi életet” élnek. Szabadidejük túlnyomó részét Börzsönyligeten, a családfő építette, téliesített házban töltik. Két lányuktól öt unokájuk van – biztatóan terebélyesedik a 2007-ben éppen négyszáz éves volt családfa.

Szeles Béla

1952. október 2-án született Mándokon. Az általános iskola elvégzése után Nyíregyházán, a Kossuth Lajos Szakközépiskolában tanult. 1971-ben érettségizett és szerzett esztergályos szakmunkás bizonyítványt. Sikeresen felvételizett, és még ebben az évben elkezdte tanulmányait Miskolcon, a Nehézipari Műszaki Egyetem Gépészmérnök Karán. Érdeklődése a gépipari megmunkálások felé vonzotta, ezért a gépgyártás-technológia szakot választotta. 1976-ban gépészmérnöki diplomát szerzett. Házasságkötése után, 1976. augusztus 2-án a Tungstram Kiszvárdai gyárában kezdett dolgozni. Elköteleződése a Tungstramhoz egy életre szól: ez volt az első és egyetlen munkahelye. Izzós pályafutását 2013 decemberében fejezte be.

Kiszvárdai igazi felvirágzását kétségtelenül az 1970-es évek hozták, amikor az Egyesült Izzó az országos méretű vidéki ipartelepítési program részeként ide is gyárat álmodott meg. 1975-ben indult meg a spirálgyártás az akkori Városi Művelődési Központ egyik termében – az első évben 332 fővel, évi 5,5 millió db spirál előállításával. Az azóta ettel kerekén 40 esztendő alatt a gyár nem csak Kiszvárdának és környékének, hanem a Tungstramnak, a GE-Tungstramnak is egyik meghatározó fontosságú részévé vált. Szeles Béla szinte a kapunyitástól majdnem napjainkig – igazi krónikásként – számol be a következőkben a gyár fejlődéséről.

A szabolcsi Mándokon nőtem fel. Szüleim az általános iskola után a rangosnak számító Kossuth Lajos Szakközépiskolába írtattak be, az esztergályos osztályba. Az iskola a kitűnő pedagógusoknak köszönhetően magas szakmai tudást adott. Hetente 2 napot

esztergagépen dolgoztunk a tanműhelyben, majd a 3. évtől Nyíregyháza különböző ipari üzemében. Ezek az évek alapozták meg a gépipari megmunkálásban szerzett ismereteimet, amelyeknek jó hasznát vettem az egyetemen és később az izzós gépfejlesztések során (esztergályos szakmunkás hiányában számtalan alkalommal magam készítettem el a szükséges alkatrészeket). Érettségi után a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Gépészmérnök Karára kerültem. Kedvenc tantárgyam a „gépelemek”, a „műszaki rajz” (nagyon szerettem az ezekhez kapcsolódó géptervezési feladatokat) és a „gépgyártás-technológia” volt. Itt is kiváló tanárok oktattak – s nem csak gépészmérnöki ismeretekre, hanem gondolkodásra és emberségre is.

Hogyan lett „első és egyetlen” munkahelyed a Tungstram?

A diplomavédés után alig egy hónappal házasságot köttem, s mivel nem volt pénzünk elköltözni Mándokról, olyan munkahelyet kellett keresni, amely onnan is elérhető távolságban volt. Így került a képhez a Tungstram, amely 1975-ben gyártelepet nyitott Kiszvárdán, és abban az időben éppen mérnököket keresett. Csatári Zoltán gyárigazgató munkát ajánlott nekem is a spirálgyártásban. Ezután 25 éven át dolgoztam vele, igen jó munkakapcsolatban.

A szakmai ismereteket a hajdúböszörményi kollégák segítségével sajátítottam el. Első munkám a gépi spirálizálás művezetése volt azzal a céllal, hogy a spirálgyártás mennyiségi, minőségi és anyagfelhasználási mutatóit javítsuk. Elveztem a kihívást és a bizalmat. A dolgozók ötleteinek felhasználásával, a gépek karbantartásával, újításokkal 3 hónap alatt a spirálgyártás színvonala óriásit javult. Nagyszerű főnökeim, Ipacs György és Ágoston László is támogattak mindenben. 1977 őszén elkezdődött az H4-es halogén autólámpák állványszerelésének telepítése Kiszvárdára. 1978-ban főművezetője, majd üzemvezetője lettem az alkatrészgyártó üzemnek. A nagy kihívást a H4-es lámpák állványgyártásának mennyiségi felfuttatása és minőségük javítása jelentette. Elkezdődött a spirálgyártási technológiájuk fejlesztése is. A „spirálintervallok” harisnyáit „molibdén csövecskék”, a kézi igazítást pedig az ún. „villantásos technológia” váltotta fel. A két új technológia bevezetése több mint 200 ember munkáját helyettesítette, jelentősen csökkentve a spirálok önköltségét. Ez volt az egyik legnagyobb innováció a gyár történetében.

Kiszvárdai nem csak a spirálokról, hanem az itt készülő számos – speciális világítási feladatra szánt – lámpa gyártásáról is híres. Vegyük csak sorra az ezzel kapcsolatos sikeres „projektjeidet” is!

1980-ban kineveztek a gyári technológia vezetőjévé.

Ekkor kerültem szorosabb kapcsolatba magával a lámpagyártással. Kisvárdán a lámpagyártás már 1976-ban elkezdődött. Ide települt a viszonylag kis sorozatban gyártott, munkaigényes termékek, az ún. miniatűr- és speciállámpák, majd az egy és két végén fejelt halogénlámpák gyártása is.

– 1985-ben vezetéssel megalakult a gyárban a fejlesztési osztály 5 mérnökkel és 3 szakmunkással. Első munkánk a keményüvegű halogénlámpa-gyártó-sor duplikálása, majd egy szoffitalámpa-gyártó-sor automatizálása volt. Ez utóbbi nagyszerű géptervezési, gépépítési munkának bizonyult. Az egyedi körforgógépeket összekötöttük, automata átrakókkal és vezérlésekkel láttuk el. A berendezést 1992-ben sikeresen üzembe is helyeztük. Az új gépsor 6 fővel kevesebb létszámot igényelt, ismét jelentősen csökkentve az önköltséget. Azóta még három ilyen gépsor készült, és a sor sebességét is sikerült növelni. Ez a fejlesztés alapozta meg azt, hogy napjainkban a világ egyik legjobb és legolcsóbb ilyen lámpáit tudják gyártani Kisvárdán.

– Egyébként a GE 1991-ben a kisvárdai gyárat a két végén fejelt halogénlámpák kiválósági gyártási központjává léptette elő. A telepítést 1993-ban fejeztük be, és elkezdtük a technológia fejlesztését. Először a legtöbb munkaerőt igénylő csomagolás automatizálását vezettem, később a gyártógépek fejlesztései következtek. Ezek sikeressége, a megszerzett technológiai tudás, a piaci sikerek alapozták meg a bizalmat egy új CKD-gyártó-sor beruházásához. 2011-ig jelentős piaci részesesi voltunk ennek a gyártmánynak.

– 1993-ban a miniatűr-lámpák búragyártásának automatizálási projektjét vezettem. Nagyon büszke vagyok arra, hogy sikerült a teljesen új technológiájú, nagy teljesítményű és ma is korszerűnek számító gépeket kifejleszteni. Ezekkel tudtuk kiváltani a régi, elavult, alacsony teljesítményű, környezetszennyező gépeket.

– 1999-ben megbíztak a két végén fejelt halogén speciállámpák (repülőgép-, fűtő-, fotó- és stúdiólámpák) gyártásának áttelepítésével az illinois-i Mattoon-ból, majd én lettem az új üzem vezetője is. Gyártástechnológiájuk egyedi, szinte minden lámpához speciális technológia párosul. A kezdeti nehézségek után kitűnő minőségű és alacsony költségű lámpákat gyártottunk, számos technológiai fejlesztést is végeztünk.

– 2003-ban megbíztak kaptam az akkor létrehozott halogénlámpa gyáregység vezetésére. Az egy és két végén fejelt és a speciális célú halogénlámpák gyártása mellett ekkor indult a G9 fejű halogénlámpák fejlesztése és gyártása is. Később felkértek a gyári

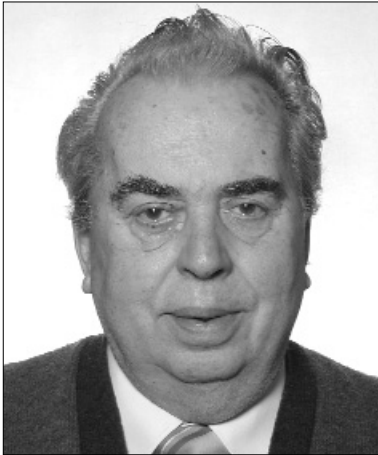
fejlesztési projektek vezetésére, 2007-ben pedig az angliai Leicesterben a színház- és stúdiólámpák hídgyártásának átvételére. Részt vettem a teljes gyártás átvételében és kisvárdai beindításában is. Ezzel az autólámpák kivételével valamennyi halogénlámpa gyártása Kisvárdára került.

– 2010-ben a G9 fejű halogénlámpák gyártásának üzemvezetője lettem. A kihívás óriási volt. Egyszerre kellett megfelelni a növekvő piaci igényeknek, megoldani a technológiai problémákat és csökkenteni a költségeket. Kitűnő kollégáimnak, a dolgozók innovatív támogatásának köszönhetően sikerült úrrá lenni a problémákon. Részesen és vezetője lehettem a gyártás automatizálásának. Sikert sikerre halmozva pályafutásom legszebb és legnehezebb éveit voltak ezek.

Végül 2012-ben gyerekeim és unokáim után Budapestre költöztünk. A technológia szervezetében ekkor kezdődött a fokozatosan megszüntetett normál izzólámpák helyettesítésére kifejlesztett „energiahatékony halogénlámpák” kapacitásbővítő projektje Kisvárdán. Ebbe a projektbe kapcsolódtam be. Nagy élvezettel végeztem ezt a munkát is, átadva az életem során felhalmozódott technológiai és géptervezési tudást a gyártás sikeres indításához, az új szakmunkások elméleti és gyakorlati oktatásához. A szakmunkások felvételéhez szakmunkás-tesztet állítottam össze, amivel mérni lehet a jelentkezők gépipari ismereteit. Ezt használják ma is Kisvárdán a felvételeknél. A gyári szakmunkások elméleti ismereteinek bővítésére pedig „100 kérdés és felelet halogénlámpa-gyártó szakmunkásoknak” címmel oktatási anyagot készítettem. Nos, hát így fejeztem be izzós pályafutásomat 2013 decemberében.

Béla még elmesélte azt is, hogy azóta napjait az unokák, a természetjárás, a kertészkedés-borászoklás és – felesége legnagyobb öröme – a „konyhaművészet” tölti ki. Gépészmérnök leánya és pénzügyi szakember fia 2-2 unokával ajándékozta meg őket. A 2 és 8 év közötti „1 fiú+3 lány alkotta gyerekcsoport” felügyelete sok örömet szerez, de a „szakmai munkát” persze óvónő képzettségű felesége végzi. Emellett van egy pincéjük Tokaj-Hegyalfján, Erdőhorvátiban, ahol minden évben 500 l bort készít és kezel. A minőséget természetesen volt kollégáival is rendszeresen tesztelteti. Sokat túráznak a Zempléni-hegységben, és van egy hétvégi telkük is, ahová szőlőt és gyümölcsfákat telepített. Egyszerűen – ahogy befejezésül összegezte – eddig még nem volt ideje unatkozni.

Szendrey Lajos †

1935. szeptember 10-én született. Középiskolai tanulmányait a Református Gimnáziumban, majd a Petőfi Gimnáziumban végezte. Felsőfokú végzettséget az ELTE TTK kémiai-fizikai szakán szerzett. 1957 szeptemberében lépett be az Egyesült Izzóba friss diplomásként. 1960-ban a Központi Retour Osztály vezetőjének nevezték ki. 1972-ben a Fényforrás Értékesítési Osztály vezetője lett. Ezt követően kereskedelmi igazgatóhelyettesként, majd kereskedelmi igazgatóként dolgozott. Jelentős érdemeket szerzett az Action Tungstram (USA) létrehozásában. Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetésben részesült. 1983-tól Frankfurtban a Tungstram GmbH. igazgatója. 1989-ben vált meg a Tungstramtól, és egy amerikai tulajdonú német cég ügyvezető igazgatójaként dolgozott. 1999-ig élt kint Németországban. Jelenleg nyugdíjasként a Lighttech Kft.-nél exportfeladatok ellátásával foglalkozik.

A műszaki, gyártási és minőségbiztosítási ismeretekkel is rendelkező kiváló kereskedők „prototípusa”. Sokrétűsége folytán vált kezdő fizikusból a vállalat kereskedelmi igazgatójává. Sikeres ember volt, a nyolcvanas évek eseményei azonban keserű emlékeket hagytak benne. Ennek ellenére nagy lelkesedéssel és nem kis nosztalgiával beszél a múltjáról.

Beszélgetésünkkor a régiiek többsége visszaidézi az akkori Izzóban kialakult felvételi ceremóniát. Te is részese voltál ennek?

Igen, de azt hiszem, hogy ennek az izzós gyakorlatnak talán az volt az utolsó éve, amikor én „felvételiztem”, mindenesetre akkoriban a felvételre jelentkezőket előbb többen is vizsgáztatták, majd egy szó kommentár

nélkül véleményüket leírva borítékba zárták, és a felvételizőt a következő vizsgáztatóhoz küldték. A nap végén aztán – jó néhány órás előszobázás után – Vaszily György műszaki igazgató elé kerültem, aki rezzenéstelen arccal olvasta az aznapi bizonyítványomat, aztán közölte, hogy hazamehetek, és majd értesítenek döntésükről. 10 nap múlva jött a várva várt behívó, hogy jelentkezsek felvételre. Be is osztottam az akkor érzett örömet: több mint 30 évig nem hagytam el a céget, és azután is a cég hagyott el engem és nem fordítva. Egyébként Vaszily György a műszaki példaképe volt. Úgy emlékszem, nem volt felsőfokú végzettsége, technikus volt, de a vákuumtechnikához nála jobban senki sem értett. Emellett igen precíz és nagyon határozott vezető volt.

A sikeres felvételi után hol indult az izzós pályád?

Először a Lámpavizsgáló Állomáson dolgoztam fizikusként. Az akkoriban megjelent CEE szabványok csak angol nyelven álltak rendelkezésünkre, ezért angol nyelvtudomásommal a szabványok bevezetését kaptam feladatul a fénycsövekre és a gyújtókra.

3 év után kineveztek a Központi Retour Osztály megüresedett vezetői helyére. Ide kerültek a visszaruzott tételek vizsgálatra és minősítésre. Az osztálynak kellett megszűrnie a reklamációkat, eldöntenie a vevőreklamációk jogosságát. A termékhibák mellett gyakran állapítottunk meg a helytelen használat vagy a szakszerűtlen javítás miatti felhasználási hibákat is, pl. TV-készülék alkatrészei esetében. A gyári hibás termékeket természetesen díjmentesen cseréltük. A hibás darabokat felboncoltuk, nagyítóval vagy mikroszkóppal megvizsgáltuk, és külön-külön elemeztük a hibaféleségeket.

Az én időmben vezettük be azt a gyakorlatot, hogy hente retour-bemutatót tartottunk a gyártások vezetőinek, és azonnal jegyzőkönyveztük a hibákat és a javításukra elhatározott gyári intézkedéseket. Ez volt a gyártás felé történő visszacsatolás akkori bevált módszere.

A vevőtanácsadás egyre gyakrabban szólított külföldre, angol-német tudomásomat, no meg termékismeretemet hasznosíthattam ezáltal. Megismertem a vállalat vevőkörét. Így egyre több kereskedői feladatot láttam el a műszaki munkám mellett.

Itt vetődik fel a kérdés, hogy kereskedőket kell képezni műszakivá, vagy fordítva?

Én voltam az egyik példa a lehetséges megoldások egyikére. Műszakiból vedtettem át kereskedővé. Megdőlt az a nézet, hogy egy külkereskedőnek mindegy, mit ad el, nem kell értenie a termék előállításához. Sok külkeres az egyik külkerécsőtől ment a másikhoz – kinek milyen protekciója volt – anélkül, hogy bármilyen termékismerettel rendelkezett volna.

Mikor következett be nálad ez az említett váltás?

Miután 12 évet eltöltöttem a Retour Oszályon, s kezdem már arra gondolni, hogy elértem pályám csúcspontját, új vezérigazgatónk, Dienes Béla döntése alapján a Fényforrás Értékesítési Oszály vezetője lettem. Karrierem a Kereskedelmi Igazgatóságon belül sok szabálytalan beelőzés elviselésének kényszere mellett döcögve bár, de haladt előre.

Milyen vezetői beosztásokban dolgoztál és milyen eredményességgel?

A számlálétra minden fokát végigjártam: főosztályvezető-helyettes, főosztályvezető, igazgatóhelyettes, majd igazgató. Kereskedelmi tevékenységem csúcspontját jelentette a föld 80 országa után a világpiac 50%-át reprezentáló USA meghódítása a Tungstram-lámpák számára. Kezdetben közvetlen exporttal, majd később helyi gyártás megindításával Action Tungstram nevű közös vállalatunk révén.

Amikor már érezhető piacrészesedést tudtunk elérni az amerikai piacon, az ottani lámpagyártók leggyengébb láncszeme, a csőd szélén álló Westinghouse antidömping-eljárást indított ellenünk a washingtoni kormánytól. A Tungstram részéről én fogtam össze az amerikai ügyvédekkel és partnercégünk szakértőiből álló védekező csapatot. A pert végül megnyertük, de addigra az európai konkurensaink vérszemet kaptak, és ők is elindítottak egy ilyen kirekesztő szándékú eljárást Brüsszelben a Közös Piac nevében. Ezt a támadást is sikerrel kivédjük. Ezekért az eredményekért kaptam meg a Munka Érdemrend ezüst fokozatát.

Egy másik maradandó élményem volt, hogy Dienes Béla kísérelésként jelen lehettem a Tungstram és a General Electric II. világháború utáni első kapcsolatfelvételénél. A Nela Parkban tett néhány napos látogatásunk során megismerkedtünk a GE-s kollégáinkkal, azok anyagi és nyugdíjas-kori megbecsülésének méreteivel, ami több mint elgondolkodtató volt számunkra. Akkor még nem is sejtettük, hogy a Tungstram, a világ egyik legnagyobb fényforrásgyára valamikor a GE rendszerű üzemeltetésű.

Életrajzi leírásodban külön említést teszel az Egyesült Izzó 1983-as mélyrepüléséről.

1983-ban nagy fordulat állt be a vállalat életében. Dienes Béla, akinek 20 éves vezetése idején a vállalat 5 évente megduplázódott, aki el tudta érni, hogy a Tungstram a magyar iparban szinte egyedüli vállalként jelentős keménydeviza pluszt termeljen az országnak, hirtelen „persona non grata” lett. Az volt a bűne, hogy Központi Bizottság-i tagként Kádár János jelenlétében el merete mondani azokat az anomáliákat, amelyek a Tungstramot – korának példa nélküli vállalatát – sújtották, beleértve a szabályozó rendszer kri-

tikáját is. Ez nagy sérelem volt az akkori politikai vezetés számára, és már nem számított, hogy ez az ember az USA-ban magyar gépekkel működő nyereséges lámpagyárat hozott létre, hogy itthon 36 ezer embernek adott munkalehetőséget. Dienes Béla önként lemondott és távozott. Az én sorsom annyiban kapcsolódott Dienes Bélához, hogy az utolsó 10 év során gyakran vitt magával külföldi útjaira, ill. a kereskedelmi célú utazások hatékonyságát személyes jelenlétével növelte. Jó viszonyunk közsímet volt a vállalatnál, ezért Dienes Béla utódja, Demeter Károly, aki szintén jó barátom volt, azt tanácsolta, hogy – Újpesten ugyan nem maradhatok – vállaljam el valamelyik külföldi érdekeltségünk vezetését.

Németországot választottam, és 1983-ban családostól együtt Frankfurtba költöztem mint a Tungstram GmbH. ügyvezető – előbb társ-, majd nemsokára egyedüli – igazgatója. 140 fő, Magyarországot Balkánként lenéző német alkalmazottal kellett elfogadtatnom magam és érdekeinket érvényre juttatni. Sajnos ehhez itthonról a szükséges támogatást nem kaptam meg.

1989-ben váltam ki a Tungstram kollektívájából. He-lyembe egy fejedelmesség által ajánlott német igazgatót neveztek ki, aki 5 éven belül háromszoros jövedelem mellett lenullázta a Tungstram német szervezetét. Egy amerikai cég szívesen alkalmazott német vállalatának ügyvezető igazgatójaként. A tevékenység élelmiszerszállítás volt a FÁK országaiba. Mivel magyar vállalatokkal és árucikkkel sem közvetve, sem közvetlenül nem volt szabad foglalkoznom – ez volt ugyanis a munkavállalási engedély megadásának feltétele –, így német margarint és sertéshúst szállítottam Szibériába.

Ez alatt a Tungstramnál fizetés nélküli szabadságon voltam nyilvántartva. Amikor e státuszom megszűntetése céljából kérelem fordultam a GE-Tungstramhoz, közölték, hogy semmit sem tudnak rólam, és végkielegítés nélkül töröltek a nyilvántartásból.

Mindezek ellenére sikeresnek tartod a tungstramos múltadat?

Erre egyértelmű választ nem tudok adni. Felemás volt a mi időszakunk. Gyakran autózom a Váci úton. Ahányszor elmegyek az irodaépület előtt, eszembe jutnak a régi szép emlékek, kollégák, akiktől emberséget, viselkedési normákat tanulhattam. Annak ellenére, hogy a vállalat megvált tőlem, és hogy az utolsó évek fizetés nélküli szabadsága nyugdíjra igencsak negatívan hatott, a visszaemlékezés melegséggel tölt el. A mi Tungstramunk maga is egy kerek világ volt. Nem volt olyan emberi ambíció, amit ott meg ne lehetett volna valósítani. Így válhattam például én kezdő fizikusból a vállalat „többbszörösen világot járt” kereskedelmi igazgatójává.

Dr. Székács György

1943-ban született Nagykanizsán, itt végezte általános és középiskolai tanulmányait is. 1966-ban szerzett fizikusi oklevelet az ELTE Természettudományi Karán, diplomamunkáját a fényporok vizsgálatáról írta. Még egyetemi éveit alatt, 1963-ban társadalmi ösztöndíj-szerződést kötött az Egyesült Izzóval, ami azt jelenti, hogy a 2013-as visszavonulásáig kerekén öt évtizeden át volt a vállalat alkalmazásában. Az Optikai Laboratórium vezetőjeként a fényforrások fejlesztésével, spektrális és fotometriai vizsgálatával foglalkozott. Különösen a járművilágításhoz használt izzó- és gázkisülőlámpák optikai tervezése, gyártása, mérése területén végzett beható kutatásokat. A kétfonalú autólámpákkal kapcsolatos kutatásainak eredményeit összefoglaló disszertációjáért 1970-ben egyetemi doktori címet kapott. 1972/73-ban ösztöndíjasként Olaszországban az újonnan épülő autópályák világítási berendezéseinek kivitelezési munkálatait tanulmányozta. 1983-ban a BME Mérnök-továbbképző Intézetében elvégezte a felsőfokú műszaki minőségellenőrző tanfolyamot. Több szakmai cikke jelent meg hazai és külföldi szaklapokban, és számos fényforrással kapcsolatos szabadalom birtokosa. A vállalat amerikai tulajdonba kerülését követően lehetőséget kapott az Optikai Laboratórium intenzív fejlesztésére és akkreditálására. Pályafutása során különös figyelmet fordított a fiatal mérnökök szakmai fejlődésére és több nemzetközi világítástechnikai szervezet (CIE, GTB, GRE) munkájában is részt vett. 2009-ben szakmai tudományos munkája elismeréseként Urbanek-díjat kapott. Az aktív tevékenységtől 2013 szeptemberében vonult vissza.

Közel 50 év egyetlen munkahelyen – már ez külön elismerést érdemelne! Dr. Székács György azon kevesek közé tartozik, akikről nagyon nehezen vált meg a válságot. Visszacsábították még 67 éves korában is, s csak akkor engedték el végleg, amikor az „életmű” – ahogy joggal emlegeti: „a világszínvonalú optikai laboratórium” – már nélküle is meg tudott állni a saját lábán. Kezdjük talán azzal a beszélgetéssel, Gyuri, hogy hogyan lett a kanizsai diákból éppen fizikus?

Általános és középiskoláimat Nagykanizsán végeztem. 1961-ben kitüntetéssel érettségiztem a politikai átalakulások viharában többször is nevet változtatott (ma Batthyány Lajos) gimnáziumban. Hogy további „jó pontokat” szerezzek az egyetemi felvételihez, 1960 és 1961 nyarán ásóval és kapával részt vettem ifjúsági építőtáborokban is a Zala megyei Pölöskén és a Hanságban. Miután azonban nem voltam KISZ-tag, az ELTE fizika szakára még így is csak többszöri fellebbezés után, 1961 novemberében sikerült bekerülni. Közben néhány hónapot villanyszerelő segédmunkásként a Nagykanizsai Sörgyárban dolgoztam. A fizika iránti érdeklődésem egyébként már a középiskolában megmutatkozott. Példamegoldói versenyeken és kísérleti fizikai pályázatokon vettem részt. Emlékszem, Nagykanizsán 1960 januárjában csikorgó hideg volt, így jó lehetőség nyílt a felületi feszültség hőmérséklettől való függésének tanulmányozására. Az e témában kiírt fizikai pályázaton 50 forintos könyvjutalomban részesültem.

Az egyetemen is a kísérleti fizika érdekelt, nagyon szerettem a laboratóriumi gyakorlatokat, méréseket. Diplomamunkámat az MTA Műszaki Fizikai Kutatóintézetében készítettem a fényporok vizsgálata témakörében. Témavezetőm dr. Schanda János, akkor fiatal fizikus, laborvezető volt, akivel jó szakmai és baráti kapcsolatom mind a mai napig fennmaradt.

Gondolom, a Tungstram választása abszolút tudatos volt?

Igen, mert a szüleim vágya az volt, hogy az egyetem elvégzése után Nagykanizsán helyezkedjek el, és már a 60-as évek elején eldőlt, hogy a Tungstram gyárat fog építeni itt – feltehetőleg a közeli köolaj- és földgázlelőhelyek és az üvegyár miatt. (Orvos édesapámmal, aki Nagykanizsa közegészségügyi felügyelője volt, többször kirándultunk a kukoricaföldre, ahova a telepítést szánták; ősszel mindig hemzsegett a pocoktól.) Mindezek okán 1963-ban társadalmi ösztöndíj-szerződést kötöttem a Tungstrammal, ezért az egyetem elvégzése után köteles lettem volna Nagykanizsán 2 és fél évet dolgozni. A beruházás azonban csúszott, így végül az Optikai Laboratóriumba kerültem, Poppénis Magdi mellé.

Az Optikai Labor számomra nagyon testhezállós, a kísérleti fizika iránti érdeklődésemnek megfelelő mű-

hely volt. Az autólámpák fejlesztése és gyártása sok-sok optikai mérést igényelt. Érdeklődve látogattam a 4-es épület II. emeletén a Sándor Tihamér által vezetett lámpaoptikázó műhelyt, benne a regloszkópnak nevezett optikai dobozzal. Fúrta az oldalamat a kíváncsiság, hogy mire való a duolux-lámpában lévő kis „kanál”. Az ezzel kapcsolatos munka nekem, a fiatal fizikusnak szép geometriai optikai feladatot jelentett. Az eredmények publikálására pedig kitűnő lehetőséget kínált a „Kiváló ifjú mérnök” pályázat (eredményeimet két alkalommal oklevéllel, majd bronz, ezüst, végül arany fokozattal jutalmazták). Ezek a dolgozatok alapozták meg a kétfonalú autólámpák kutatási eredményeit összefoglaló doktori disszertációm témáját is. Az egyetemi doktori disszertációt 1970-ben vérttem meg az ELTE Természettudományi Karán. Demeter Károly fizikus, főosztályvezető inspirálására azután sikerült ún. lépcsős levágású fényeloszlást adó – és így a szembejövő autóvezetőket kevésbé kápráztató – kétfonalú autófényszóró-lámpát kifejlesztenem és 1979-ben szabadalmaztatnom.

És az autólámpáknak köszönhető az olasz nyelv is, nem?

Többszöri pályázás után, 1972-ben sikerült elnyernem egy hét hónapos olaszországi ösztöndíjat. Az Autostrade S.p.A.-hoz kerültem, és a Pescara és Ancona között éppen akkor épülő autópálya világítási kivitelezési munkáit tanulmányozhattam. Az ösztöndíj – azon kívül, hogy kiváló szakmai tapasztalatokra sikerült szert tenni általa – jó alkalom volt az olasz nyelv elsajátítására is. Le is vizsgáztam a firenzei Dante Alighieri nyelviskolában, de a nyelvtudás igazi fokmérője az volt, hogy bele tudtam kapcsolódni a focimeccsek utáni beszélgetésekbe. Az olasz nyelvtudásomat később sokszor sikerült hasznosítani a válalatnál.

Emlékszem, hogy az 1985-ös hannoveri Weltlichtschau Tungsram-standján bemutattuk a világ első nagy-nomású nátriummal töltött autófényszóró-lámpáját. Hogy is volt ez?

1975-ben Billing Péter vette át a Fényforrásfejlesztési Főosztály vezetését, engem pedig felkértek a nagy-nomású kisülőlámpák fejlesztésének irányítására. Ugyan sok érdekes tapasztalatra tettem szert e lámpák alkalmazása területén (budai Vár-alagút, lipcsei stadion, moszkvai olimpiai stadion világítása), de őszintén örültem, amikor 1977. szept. 1-jétől visszakerülhettem az Optikai Laboratóriumba immár annak vezetőjeként. Az itt szerzett tapasztalatokat azután a világ

első 30W-os, nagy-nomású nátriummal töltött, kerámia kisülősüves autófényszóró-lámpájának kifejlesztésében kamatoztattam. Kísérleteim eredményeit számos fórumon közzétettem, ezek közül a legrangosabb az Észak-amerikai Világítástechnikai Társaság (IESNA) 1985. évi konferenciáján, Detroitban elhangzott „Alacsony-teljesítményű nátriumlámpák a gépjárművek világításában” című előadásom volt. A lámpát Magyarországon kívül külföldön is szabadalmaztattuk.

És hogy lett „világszínvonalú” az Optikai Labor?

Éveken át terveztük már a laboratórium bővítését, de a fordulatot a GE megjelenése hozta, amikor lehetővé vált, hogy lekötözzünk a 4-es épület II. emeletéről a földszintre, a valamikori volfrámdröthuzó üzem helyére. A beruházás eredményeként nemzetközi színvonalú fotometriai laboratóriumot sikerült létrehozni a legkorszerűbb goniométerekkel, elektronikus mérő- és adatfeldolgozó berendezésekkel felszerelve. A laboratórium profilja idővel eltolódott a minőségbiztosítás felé. Az 1984-ben megszerzett minőségellenőrző szakmérnöki és az 1993-as felsőfokú metrológiai képesítésem birtokában bátran hozzáláthattunk a laboratórium akkreditálásához. Először a kétezres évek elején kaptuk meg az „akkreditált kalibráló laboratórium” címet, amit később évenként sikerült megújítanunk. Közben az Optikai Laboratórium folyamatosan fejlődött, és területe is növekedett. A kisülősüves autólámpák fejlesztésére és kísérleti gyártásuk támogatására létrehoztuk a D2-es laboratóriumot; ennek elismeréseképpen 1999-ben Manager Award kitüntetést kaptam.

2009-ben, 66 éves koromban a vállalat csoportos létszámleépítés keretében nekem is felmondott, de egy év múlva visszahívtak; főként a laboratórium akkreditációjának fenntartása, illetve a mérési eljárások dokumentálása területén igényelték szaktudásomat. Munkámat 2013 szeptemberéig folytattam.

Gyuri befejezésül még elmesélte, milyen örömmel gondol vissza kitűnő munkatársaira, Oldal Endrére, Ortó Józsefre, Demeter Károlyra, Csapody Miklósrá, Poppe Kornélnére, és hogy milyen fontos számára a család: az egykor szintén tungsramos felesége, Gál Judit, aki főállású anyaként biztosította a hátteret, valamint kivétel nélkül egyetlenemet végzett gyermekei, Pál, István, Miklós, Péter és Júlia. Azt is büszkén említette, hogy a család bővül tovább az unokákkal – szóval lesz kinek mesélni a Tungsramról a későbbiekben is.

Székely Róbert †

1924. január 28-án született Budapesten. A Szent István Gimnáziumban érettségizett, majd elvégezte az Országos Tervhivatal 1 éves főiskoláját, mely diplomát adott. Az Utry József Béla Villanszerelési Vállalatnál telefonműszerész szakmát sajátított el. 1953-ban került az Egyesült Izzóhoz a KGM ajánlásával. A Tungstram Vákuumtechnikai Gépgyárában a Tervosztályt, majd a vállalat központjában a Terv Főosztályt, később a Közgazdasági Főosztályt vezette. 1973 és 1978 között a gépgyártási ágazat igazgatója. 1978-ban leszázalékolták, és nyugállományba került.

Székely Róbert nem szerette a közszereplést, és ritkán is vállalt ilyen szerepeket. Elemző gondolkodása szakmai megalapozottságú, prognosztizálása sok akadálytól mentesítette a vállalatot. Nevéhez fűződik a Tungstram gépgyártási ágazatának megszervezése, irányítása. Pályafutása sikereinek csúcspontjára fejeződött be.

Őn az egyik doyen-je a régi tungstramos vezetőgárdának, akkor került a vállalathoz, amikor sokunk még az iskolapadokban készült a nagybetűs életre.

A Kohó- és Gépipari Minisztérium ajánlásával kerültem a Vákuumtechnikai Gépgyárba, tervosztályvezetői munkakörbe. Néhány témában nyilvánított túl őszinte véleményem alapján – még a próbaidő lejártá előtt – közölték velem, hogy alkalmatlan vagyok a vezetői munkakör betöltésére. Azután a Minisztérium közbenjárására Natonek Imre igazgató hivatott és közölte, hogy szándékában áll megbízni a központban működő Terv Főosztály vezetésével. Egyhónapos ottlétem után megkaptam a főosztályvezetői kinevezést. Nem sokkal később a Főosztályhoz csatolták a Munkügyi Osztályt is. Natonek Imre több témában kikérte

a véleményemet, ugyanakkor hagyott önállóan dolgozni. Az általam elismert és tisztelt vezetők között tartottam meg őt is emlékezetemben. Érdemei közül kiemelném, hogy olyan szerszámgyártást hozott létre az Egyesült Izzóban, amelyhez hasonló színvonalú nem volt még egy az országban.

A későbbiek folyamán kik voltak a felettesei, és milyen kapcsolat volt önök között?

Sorrendben György Gyula volt a vállalat következő igazgatója. Rendes, becsületes, egyenes ember volt, de nem volt vezető típus. Az ő idejében az Izzót egy ún. „triumvirátus” vezette: Mestyán Béla, dr. Molnár József és én. Ehhez az igazgatói támogatás biztosított volt.

György Gyula az Egyesült Izzóból a felettes miniszteriumba került miniszterhelyettesnek. Ebben az időben az Izzó felügyeletét a Minisztérium részéről Dienes Béla látta el. Ön a leghosszabb időszakot éppen az ő vezetése alatt töltötte el az Izzóban. Milyen volt a viszonyuk?

Amikor Dienes Béla az Izzóba került, az első ténykedése az volt, hogy szétverte ezt a hármast, és átvette a vezetést. Nem tartozott a legjobb modorú emberek közé, meglehetősen nyersen, keményen beszélt az emberekkel, de ez nem hagyott nyomot a munkatársaimban. Egy tervegyeztető értekezleten mondtam neki: „Dienes elvtárs, nehéz önnel vitatkozni, mert ön ezt erőpozícióból teszi.” Láthatóan megsértődött, többször elő is hozta ezt a megjegyzésemet, de soha semmilyen következménye nem volt.

Másik jellemző eset: Éppen Nagykanizsán voltam, amikor Dienes Béla telefonált, hogy azonnal jöjje Budapestre. Én csak másnap reggel jelentkeztem nála. Alaposan lehordott, de amikor befejezte a letolást, hirtelen megváltozott az arca, a hangja, és közölte az azonnali feladatot, majd megölelt és azt mondta: „Robikám, akkor ez meglesz, ugye?”.

Engedte a beosztott vezetőit dolgozni. Nem került olyan helyzetbe, hogy mások miatt kellett volna tartania a hátát. Említettem, hogy milyen tiszteletet érzek Natonek Imre iránt, ugyanezt mondhatom Dienes Béla személyét illetően is.

Beosztásából eredően feladata volt a stratégiai jelentőségű döntések előkészítése. Hogyan tudtak eleget tenni ezeknek a feladatoknak?

Nehéz akadályokat kellett legyőznünk, komoly tárgyalásokat folytatva a felettes szervekkel. De előterjesztéseinket, pályázatainkat – néha ugyan hosszabb viták után – mindig elfogadták. Kitűnő munkatársaim voltak ezekben a témákban. Szerencsére közöttük több fiatal is magam mellett tudhattam. Félszavakból is megértettük egymást. Kitűnő vezető társam volt Horváth Pál,

akkori főtechnológus, beosztott munkatársaim között pedig Harsányiné Kati, a Közgazdasági Osztály vezetője.

Mire emlékszik vissza a legszívesebben?

Az utolsó 5 évre, amikor ágazati vezető voltam. 1973-ban neveztek ki a gépgyártási ágazat igazgatójának. Sok támogatóm, ugyanakkor sok ellenlábasom is volt. A barátok közül is többek csak távolról figyelték a munkámat.

Gondolom, a külföldi utak között is sok emlékezetes maradt.

Szívesen emlékszem vissza azokra a külföldi utakra, amikor valamit rendbe kellett hozni, amit más elrontott. Egyetlen esetben mondtam nemet, egy londoni kiküldetésre. Miután áttanulmányoztam a kinti helyzetet, közöltem, hogy nem vállalom az utat, mivel a problémára nincs megoldás sem jogi, sem pedig pénzügyi vonatkozásban. Pedig még nem jártam Londonban – azóta sem...

A külföldi utáim között volt egy olyan is, amelyre viszont nem szívesen gondolok vissza: 1971-ben Indiában megvalósíthatósági tanulmányt kellett elkészítenünk egy gépgyár létrehozására. Szendrő László volt az ottani partnerem. 30 napot dolgoztunk megállás nélkül, míg nem én szívórohamot kaptam, és orvoshoz kerültem. Végül is sikerrel zárult a kiküldetésem: az Izzó számára egy megállapodás aláírásával monopolizáltuk a vákuumtechnikai gépgyártást.

De erre az időszakra esik az egyik „leglazább” utam is: Sri Lankában, Egyiptomban és Indiában megállapodásokat írtunk alá gyárak építésére. Olyan jók voltak az előkészítési munkák, hogy nekünk tényleg csak az aláírás maradt. Ugyanakkor az ottani nemzeti ünnep, majd a légitársaság dolgozóinak sztrájkja miatt nem tudtunk továbbutazni, így rengeteg szabadidőnk maradt.

Visszatérve az utolsó 5 tungsramos évére: a gépgyártási ágazat létrehozásához nagy reményeket fűztek, de nem minden sikerült az ön elképzelései szerint.

Vezetésem ideje alatt rohamosan nőtt a gépgyártásban érdekelt gyáraink termelése és nyereségessége. Elvállaltam minden olyan megrendelést, ami hozzánk érkezett. Korábban az elődeim sok olyan igényt elutasítottak, amely megítélésük szerint nem tartozott a gépgyártási profilunkba, pl. magas raktárak vas-szerkezeteinek gyártását, a hozzá szükséges elektro-

nikai vezérléssel, vagy nyomdaipari gépek gyártását stb. Nekem viszont az volt az álláspontom, hogy a gépgyártást ott kell erősíteni, ahol a vevői érdeklődés jelentkezik. Voltak is ebből problémáim. Amikor átvettük az Élelmiszeripari Beruházó és Gépgyártó Vállalat (ÉBGV) gyárait, egyúttal megkaptuk azok folyamatban lévő munkáit is: gyárthattunk most már vágóhidákat meg szalámigyárat is. Az ÉBGV-gyárak egyébként kitűnő termékekkel rendelkeztek, de az exportálásukkal foglalkozó vállalaton keresztül történő értékesítésük árban igen kedvezőtlen volt. Főleg a KGST-országok piacain, ahol diktált eladási árak voltak érvényben. Az Izzó közbenjárására később a mi árainkat fogadták el KGST-szinten. Az ágazat akkor nagyobb volt, mint a nagy nevű Szerszámgépipari Művek, több mint 12 000 embernek adott munkát. A termelési érték kimagaslóan jó volt, a nyereségesség pedig a legjobb volt a vállalatnál.

Sajnos, a sikorsorozat nem sokáig folytatódhatott: vállalatvezetői döntés született arról, hogy az emberi és anyagi erőforrásokat elsősorban a fényforrások, a fényforrásgyártó gépek területére kell összpontosítani, ezért több olyan intézkedés született, amely csorbította jogkörömet, megszüntetett gyárakat, legvégül megszüntette az egész ágazatot. Akkor átgondoltam a helyzetet, és döntenem kellett arról, hogy felvegyem-e a harcot. Végül úgy gondoltam, élek a leszámolási lehetőséggel, és nyugdíjba megyek. Erre 1978-ban került sor.

Mi történt azután?

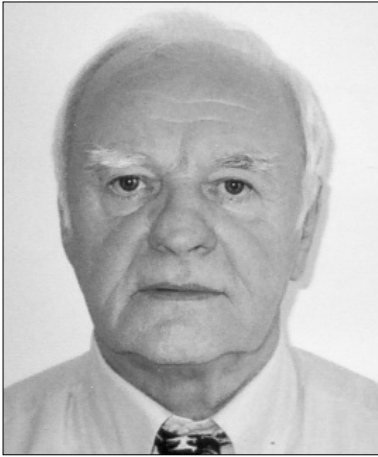
Több mint fél évig az Energiagazdálkodási Intézetnél voltam műszaki tanácsadó. Azt követően a Mikroelektronikai Vállalatnál dolgoztam főmunkatársként.

Hogy telnek mostanság a napjai?

Sokat tévézek, olvasok, különösen a II. világháború történetei foglalkoztatnak. Másodsor vagyok házas. Feleségem szintén izzós volt, a Beruházási Igazgatóságon dolgozott. Első házasságomból van egy lányom és három lány unokám, a másodikból egy fiam és három fiú unokám. A mai fiatalok többségénél a pénz nagyon fontos szerepet játszik. Az én gondolkodásom középpontjában egész más dolgok állnak, ez a magyarázata annak, hogy talán van egy kis korosztályos probléma köztem és gyermekeim között.

Tungsramosokkal legutóbb 1996-ban a vállalat fenállásának 100. évfordulóján rendezett ünnepségen találkoztam a Magyar Tudományos Akadémián.

Sztanó Tamás †

1937-ben született Budapesten. A gépipari technikum elvégzése után, 1955-ben kerül az Izzóba a sport révén: aktív vízilabdázó volt, és hívták a Vasas Izzóba, ahol 10 éven át volt tagja az OB II-t nyert, majd az OB I-ben is sikeresen szerepelt együttesnek. A munka és sport mellett végzi el a Kandó Kálmán Műszaki Főiskola villamosmérnöki karát. A gyárban technikusként, művezetőként, főművezetőként és osztályvezetőként dolgozott. Indiában közel három, Szíriában négy évet töltött mint létesítményfőmérnök, illetve létesítményigazgató. Hazatérve a Tungstram ágazatvezető főmérnöke. Ezt követően létesítményigazgató a Tungstram által Szíriába telepített gyárban. Ezalatt bekövetkeztek azok a változások, amelyekhez már nem tudott alkalmazkodni, így 1989-ben kilép a vállalatától. Pályázat útján nyeri el a TANÉRT-Calde-roni cég debreceni részlegének igazgatói posztját, majd résztulajdonosa lesz. Nős, egy fia van.

Talán nem is egy generáció él Újpesten, amelynek fiatal korában a nyár központja a Tungyi volt. A Tungstram-strand, vagy Tungstram-uszoda, avagy Tungstram Versenyuszoda és Strandfürdő. Már a hangulatuk is jobb lett, amikor leszállva a 10-es villamos poros végállomásán megpillantották a bejárat lapos, kék, szinte a fák alá bújó épületét, és egyre javult, ahogy haladtak befelé a jegenyesorral szegélyezett betonlapkás úton. Messziről már látták a fűzfák lombzuhatagai között a „Gomba” vizét, benne a lubickolókkal, és érezték a semmihez nem hasonlítható Tungyi-szagot miközben igyekeztek az öltözők felé.

Azok sora előtt hatalmas, „ármék nélküli”, füves napozórész terült el és tartott a Mélyvízig, ahogy a „népnyelv” a versenyzésre, sportolásra is alkalmas

medencét nevezte. Közepénél a csíkos napernyős úszómesteri magas ülőke, székében Csukor Laci bácsi, az úszómester, napszemüvegben, sípval a nyakában, kávébarnán. Hacsak nem igyekezett éppen valamiért a kabinok felé, vagy nem tanított épp egy-két gyereket úszni, akik parafa övvel a derekukon, Laci bácsi „horgászbotján” lógva figyelték, néha nyelve a vizet, néha prüszkölve, a „mester” tanácsait. Mindig voltak fürdőzők szép számmal. Különösen a „leállás” alatt, amikor a Váci úti gyár 14 000 embere egyszerre kapott meg két hetet a szabadságából. Ilyenkor sokan, akiknek nem jutott beutaló és Újpesten laktak, a naponkénti tungizást, a strandra járást választották. Illetve, volt kivétel: úgy öt óra tájban a mélyvízből kiküldték a fürdőzőket, és parafa alapvonalak közé kapcsolt kapukat húztak a vízbe: kezdődött a pólósok edzése! A Tungstram-uszoda ugyanis a két újpesti csapat, a Dózsa és a Vasas Izzó vízilabdásainak fellegvára is volt, hazai meccseiken megtelt rendszeren a Duna-part felőli lelátó. Hát innen és így indult Sztanó Tamás izzós története.

Ahogy belép találkozásunk megbeszélte helyszínére, azonnal felismerem benne a hatvanas évek pólósát: ragyogó a színe, jó erőben van. Ma is sportos alkat. Igaz, akkori aranyiszöke haja, szemöldöke valamivel „világosabb” lett, és néhány vonása arra utal, hogy „csak a nőkön nem fog az idő!”

Ti akkoriban amatőrök voltatok, azaz nemcsak a fizetésért jártatok be, hanem dolgozni.

Elsők között voltunk, akik heti 4 óra munkaidőkedvezményt kaptunk, mert 1964-ben megnyertük az OB II-t, vagyis feljutottunk az I-be. Ahhoz már komolyabb felkészülés kellett. A 70-es években a középmezőnyben szerepelt a csapat.

Tulajdonképpen mi volt előbb az életedben a vízilabda, vagy az Izzó?

A vízilabda, hiszen úgy kerültem a gyárba, amit aztán megszerettem. Már jó pár éve nem dolgozom ott – ugye, 89-ben jöttem el –, mégis, azóta is az Izzóval álmodom. Érdekes módon, legtöbbit a külföldi útjaimról. Ettől nem lehet csak úgy megszabadulni, hiszen az ember ott nőtt fel, ott történt vele minden, az volt az ifjúság!

A pályád azt mutatja, hogy a munka összeegyeztethető volt a sporttal.

Össze kellett tudni egyeztetni, másként nem gondolhattál érvényesülésre. Én 28-29 éves koromig játszottam aktívan, vagyis nagyjából 10 évet, közben nemcsak a munkámat végeztem el, hanem a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolát is. Nem volt könnyű, de ment!

Hol érezted magad legjobban az Izzóban?

Amikor kezdtem, 18 évesen a MEF-ben. A spirál MEO-ba kerültem, ahol csak nők dolgoztak. Képzelted, hogy kiemelkedően jó volt a közérzetem.

És hol érezted azt, hogy leginkább hasznára vagy a vállalatnak?

Külföldi munkáim során, különösen Szíriában. Ott egy komplett gyárat csináltunk, alkatrészgyártással, lámpagyártással, fénycsőgyártással. Még üvegyár is tartozott hozzá. Ennek a létesítménynek voltam az igazgatója. Az ottani munkámat kifejezetten sikeresnek érzem. Előtte Indiában is jól éreztük magunkat – mindkét helyre családdal mentem –, ahol közel három évig voltunk. Annál is inkább, mert az egy más világ, ott az angolok évszázados jelenléte kialakított egy kultúrát, ami igen kellemesen élhető meg az európaiak számára. Ha röviden kellene jellemezni, akkor az indiaiak tisztelik a „fehér embert”, felnéznek rá, ezzel szemben az arabok „levegőnek nézik”, ha tehetik, és nem is figyelnek rá.

Akkor a kettő közül a szívedhez az indiai munka emléke áll közelebb?

Annyira, hogy oda holnap visszamennék, Szíriába nem. Indiában én voltam az alkatrészgyártás főmérnöke. A legnagyobb eredmény az volt, hogy a Philipszel azonos minőségű spirált sikerült előállítanunk.

Milyen volt a kapcsolatotok a hazaiakkal?

Az alapanyagot kaptuk itthonról, azon kívül lényegében semmi. A létesítmény talán a Tungsram legjobban sikerült külföldi telepítésének mondható. Szabó Zsiga volt az igazgató. A létesítmény három gyáregységből állt: üvegyárból, lámpagyárból és alkatrészgyárból. Mindegyiknek külön főmérnöke volt. Nagy létszámmal,

olyan ezer fővel dolgoztunk. A fiam jövőjét is az ott szerzett angol tudása alapozta meg.

Itthon folytatódott ez az eredményesség?

Amikor hazajöttem, én lettem a volfrámágazat vezetője, amit viszont kudarcként ítélek meg – annak ellenére, hogy az volt a legmagasabb beosztásom. Én magát a szervezeti konstrukciót nem tartottam jónak, hatékonynak.

És a Szíriából való hazatérés után hogyan sikerült betagozódnod az akkorra már jócskán megváltozott helyzetbe?

Akkor fogalmazok pontosan, ha azt mondom: sehogyy! Mire hazajöttem, már mindenki kicserélődött, már senki nem volt ott a régiek közül. Nem találtam a helyem, és a lehetőségeim is korlátozottak voltak. Akkor elhatároztam, hogy váltok. Pályázat útján gyárigazgató, majd résztulajdonos lettem Debrecenben.

A volt csapattársakkal, a pólósokkal össze szoktatok jönni?

Egyszer-egyszer Dancsával, a Füzessyvel a Szikorával, Ipaccsal szoktam találkozni.

Mit csinálsz most?

Minden nap elmegyek a Hélia Szállóba, szaunázom, úszom. És költözöm. A külföldi kiküldetésekkel együtt a hetedik költözésre készülök. Szeretnék elkerülni arról a környékről, ahol most lakunk, mert két sarokra van onnan, ahol felnőttem. Nem az emlékek elől, de mégis. Történjen valami új.

Ahogy elmegy, még merengek egy kicsit, kinézve a nyárba. Azon, hogy „volt egyszer egy csapat”. Aminek drukkolni lehetett.

Tar Béla

1941. június 22-én született Nagykanizsán. Középsiskolai tanulmányait Szegeden, a Radnóti Miklós Gimnáziumban végezte 1954 és 1959 között. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának fizikus szakán 1964-ben szerzett diplomát. Első munkahelye 1964 és 1970 között Budapesten a Műszeripari Kutató Intézet volt. 1971. január 1-től a Nagykanizsai Fényforrásgyár dolgozója. Kezdetben műszaki ellenőri, majd 1972-től különféle vezetői beosztásokban dolgozott, 1981-ig üzemvezető, 1992-ig gyáregységvezető volt. 1992-ben kinevezték a Váci Fényforrásgyár igazgatójának. Gyárigazgatóként 2003-ig, nyugdíjba vonulásáig dolgozott. 2005 februárjáig a Budapesti Fényforrásgyár nyugdíjas dolgozója volt.

Mosolygós, barátságos, energiát sugárzó egyéniség. Pályája íve folyamatosan emelkedett, mindenkor rászolgált a bizalomra. Példás emberi és munkakapcsolatokat alakított ki munkatársaival, vezetőivel. Szakma- és emberszeretete is példa értékű.

Béla, nagykanizsai születésű vagy, életpályád nagy része azonban Budapesthez kötődik. A szakmai, vagy a földrajzi vonzalomnak tudható be a váci, ill. a budapesti „küldetessed”?

Valóban, nagykanizsai születésű vagyok, ott éltek szüleim, oda házasodtam, lányom is Nagykanizsán született. Első munkahelyem Budapestre szólított, majd 6 éven keresztül ingáztam Nagykanizsa és Budapest között. Döntően ez volt az oka, hogy nagykanizsai munkahelyet választottam, ekkor kezdődtek az izmos évek. A fordulónap 1971. január 1-je volt, akkor kerültem az Egyesült Izzó Nagykanizsai Fényforrásgyarába. Tudni kell, hogy az Izzó nagykanizsai gyára 1965 óta

létezett, kezdetben mint kísérleti gyáregység működött, de ekkor már volt egy nagyberuházást tartalmazó tervkoncepció a mai fényforrásgyár létrehozására. A beruházás végül is 1971-72-ben indult. Nagyon sok fiatal műszaki került abban az időben az Izzóhoz. A beruházás és a fejlődés iránti bizalom volt az, ami motivált bennünket.

Hogy emlékszel vissza a kezdeti évekre? – Kezdetben a Technológián gyülekeztünk, hogy megismerhessük magát a fényforrásgyártást. Azután kikerültünk a beruházási területekre, ki-ki a maga által felvett szakmai irányít megcélózva. Én a szolgáltatást. A betanulásra Budapesten került sor. Ez a kiküldetés több hónapos távollétet jelentett mindannyiunk számára. Az akkori tanítóink mellett dolgozhattunk, jómagam a Szolgáltatás Gyáregységben Győri Attila, Tüzkő Ferenc és Burda István mellett. Miután visszakerültem Nagykanizsára, természetesen a szolgáltatási beruházások ellenőrzési feladatát kaptam. A szolgáltatáshoz tartozott a gyár gáz-, sűrítettlevegő-, vákuum-, melegvíz-, gőz- és villamosenergia-ellátása. Budapest példájára nálunk is bontott gázt használtunk, ezáltal egyszerűbb is volt a Budapestről átvett gépek telepítése, pl. a gázegők beállítása. A Szolgáltatáson 1972 és 1981 között a gázüzemet vezettem.

Végül is milyen indítással választottad ezt a területet? – Nem saját választás volt. A gyárvezetés osztott szét bennünket, az elbírálás szempontjait nem ismerjük. Az én döntő szempontom a nagykanizsai helyszín volt, és mivel nem értettem sem az üvegyártáshoz, sem a fényforrásgyártáshoz, szakmai múlt hiányában kifejezetten alkalmas területnek tekintettem a szolgáltatást. Őszintén szólva, eleinte ez a terület is idegen volt számomra; fizikus végzettségű vagyok, de mivel a gyártási területek inkább távolabb álltak tőlem, így a szolgáltatás melletti döntésem utólag is szerencsésnek mondható. A budapesti betanulás minden vonatkozásban tökéletesen sikerült, hiszen módomban volt minden szolgáltatással kapcsolatos feladatot elsajátítani. Olyan emberi környezetbe kerültem, aho-va élmény volt tartozni. Minden támogatást megkaptam. Az volt a központi vezetés célja, hogy mindenre kiképezzenek bennünket. Ebben a törzsgyári szakemberek önzetlenül segítettek.

Akartam is kérdezni, hogy a központ részéről nem volt egyfajta szakmai féltés, féltékenység a vidékiekkel szemben?

Mint említettem, maximális segítséget kaptunk, nemcsak a betanításkor, hanem később is. A beruházási terveket a budapestiek készítették, és a beüzemelésnél is jelen voltak. Nagy tisztelettel vagyok a törzsgyáriak iránt, mert nagyon sokat köszönhetek nekik, és ez a későbbi időszakokra is igaz.

A nagyberuházás végül is sikerrel fejeződött be. Hogy fogadta a város a gyárat és viszont?

Nagykanizsán ez a beruházás óriási lehetőséget és előrelépést jelentett. A városnak volt ugyan már korábban ipara – gépgyártása, bútorgyártása –, de az Izzó ezzel a hatalmas beruházással a körülmények gyökeres megváltoztatásához segítette a közösséget. Büszkeséggel töltötte el az embereket, hogy az Izzóban dolgozhattak. Messze a környéken nem volt ilyen nagy gyár – nem csak a foglalkoztatottság, hanem a termelési érték egyre növekvő nagysága miatt. Nagy szívóhatást gyakorolt az Izzó a munkaerő-piacra, és akik odakerültek, nem is bánták meg a munkahely-választást. Nemzetközileg is elismert, élenjáró műszaki, gyártási kultúrával, jó munkatársi légkörrel stb. ismerkedhetek meg. Abban az időben a világ lámpafelhasználását tekintve minden ötvenedik lámpa Nagykanizsán készül.

Milyen szempontok alapján választotta az Izzó Nagykanizsát, az ipartelepítés magyarországi fellegvárát?

Ennek a döntésnek egyik fontos eleme volt a város nyitottsága az ipartelepítés fogadásában. Területet, szabad munkaerőt biztosított, és ennek döntő jelentősége volt. Nem volt elhanyagolható szempont a helyben meglévő földgáz, továbbá az, hogy a városban már korábban működött egy üvegyár, ahonnan több jó szakember került át hozzánk. Maga a gyár zöldmezős beruházásként valósult meg, és később is a rendelkezésre álló szabad zöldmezős területek biztosították a további bővülés lehetőségét. A terjeszkedés lehetősége még ma is adott. A gyár elhelyezkedése közlekedési szempontból is ideális, hiszen hatalmas mennyiségű alapanyagot és alkatrészt kellett és kell ma is odaszállítani. Az M7-es bővülése ezen az állapoton még tovább javít.

A Tungsram immár több mint 100 éves történetében sem elhanyagolható az az idő, amit te a fényforrásgyártás területén vezetőként eltöltöttél.

1981 és 1993 között tevékenykedtem gyáregység-vezetőként a fényforrásgyártás területén. A váltásokat tekintve lényegében három periódusom volt. A szolgáltatási terület 9 éve után a fényforrásgyártás 11 éve Nagykanizsán, majd az ugyancsak 11 éves váci feladat.

Ezek voltak a váci évek. – Igen, Vácott az igazgatóváltást megelőző évben főmérnökváltásra is sor került. A főmérnökjelöltek között az én nevem is szóba került. A felkérésre, ill. a jelölésre azonban nem mondtam, mivel Nagykanizsán 1300 fős gyáregységet vezettem, létszámlag a legnagyobb nagykanizsai területtel. Vác akkori létszáma 1100-1200 fő volt. Az érveim között szerepelt az is, hogy a Lámpagyáregységben első számú vezető vagyok, második embernek nem megyek

el hazulról, és így tovább. Így más főmérnököt választottak. Majd egy évvel később az igazgatóváltás került napirendre, ugyanis az akkori gyárigazgató, Csáki József 2 évre kikerült az USA-ba ugyancsak vezetői beosztásba, és az ő megüresedett helyére kerestek új igazgatót. Akkor újból megkerestek, de a válaszom továbbra is a nemleges volt. Végül harmadszorra csak kicsikarták az „igen“-t. A családdal együtt felköltöztünk Budapestre, és onnan jártam Vácra.

Mit gyártott akkoriban a Váci Fényforrásgyár?

Addigra már kialakult a mai gyártási paletta. A főprofil a fénycsőgyártás volt. A technika és a gyártási technológiák rohamos fejlődésére jellemző, hogy kezdetben ugyan még az ún. kis teljesítményű, függőleges gyártósorokkal folyt a termelés, hamarosan megjelentek azonban a közepes és nagy teljesítményű (KT- és NT-) gyártósorok, amelyeken már sokkal korszerűbb, vízszintes gyártási technológiával készültek a fénycsövek. Emellett működött két üvegyár, fedezve a fénycsőgyártás üvegbúra-, ólomüveg-, szívócső- és tárcsaüvegcső-igényét, sőt ez utóbbi termékből az Izzó teljes szükségletét. Mozgalmasak voltak a váci évek. Jelentős fejlesztéseket és beruházásokat valósított meg a rendkívül innovatív csapat. A fejlesztések kiemelten környezetvédelmi irányultságúak voltak, ami nagyon fontos volt, hiszen a termékekhez jelentős mennyiségű szerves oldószert, valamint higanyt és ólmot kellett felhasználni. A szerves oldószert minden gyártósoron vízzel tudtuk kiváltani, a higanyfelhasználást egy rendkívül szellemes megoldással jelentősen lehetett csökkenteni, illetve még biztonságosabbá tenni. Angliából áttelepített gyártósorokkal a termelés több mint duplájára nőtt. Mindezek mellett új, korszerű fénycsövek (2D, T5) gyártása is beindult. Szerencsés embernek érzem magam, hogy ilyen fontos időszakban dolgozhattam kitűnő kollégákkal több mint 11 évet a váci gyárban.

2003-ban kerültél nyugdíjba. Hogy élsz, mit csinálsz azóta? Van-e kapcsolatod a szakmával?

62 éves koromban kerültem nyugállományba. Az első hónapokat pihenéssel töltöttem, majd 2003 októberétől nyugdíjasként munkát vállaltam a Budapesti Fényforrásgyárban, és teljes állásúként, 8-órás munkakörben projektmenedzserként dolgoztam. Feladatom a technológiai transferek irányítása volt Budapestről Kiszvárdára. Kitűnő szakmai kapcsolatokkal rendelkezem, és ez nagyon fontos volt számomra.

Kikapcsolódás, hobbi? – Imádom a Balatont, nem messze a Tungsram-üdültől van a telkünk. Amikor csak tehetem, ott vagyok, kertészkedéssel, nagy sétákkal töltöm az időmet. Élvezem a jó levegőt, a szép panorámát.

Tarnai Dezső

1946. július 30-án született Ecseren. A középiskolát Monoron, a József Attila Gimnáziumban végezte. A Budapesti Műszaki Egyetemen 1974-ben munka mellett szerez villamosmérnöki diplomát a Villamosmérnöki Kar digitális számítógép ágazatán. 1968 augusztusában lép be az Izzóba, ahonnan 1976-ban lépett ki, mivel a Magyar Elektronikai Ipar Fejlesztési Programjának megvalósításában kapott feladatot. Megbízatása során végig kapcsolatban marad a gyárral, sőt 1981-től 1985-ig a Tungstram Felügyelő Bizottság elnökhelyettese. 1987. október 1-jén tért vissza a gyárba mint személyzeti és szociális igazgató. 1996. július 1-jétől a kecskeméti székhelyű Knorr-Bremse Fékrendszerek Kft. tudásmenedzsere és emberi erőforrás igazgatója. Első felesége – 1986-ban bekövetkezett haláláig – szintén tungstramos volt. Újra megnősül, felesége: Éva. Két felnőtt fia van, mindkettő a Tungstram SC-ben kosarazott, egy nevelt lánya és három lányunokája van.

A történelemnek az a része jutott a 45 és 65 év közöttiek jelentős részének, hogy nem volt képes már a sors kínálta (vagy nem kínálta) keskeny pallón „át-egyengetni” a „tűlső” partra. Azaz, amikorra helyzetbe kerülhetett volna, már nem került helyzetbe. Egy részük saját hibájából, másik részük azért, mert „nem tudott jókor, jó helyen lenni”, harmadik részük meg „csak”. Tarnai Dezső átjutott. Át akart jutni. Mert át tudott jutni. Mert tudni akart átjutni.

Néhány perces késéssel érkezem a találkozóra. Ő már a kis tanácskozó teremben ül, és laptopján petyegtetni a billentyűket, beleavatkozva munkahelyi feladatainak folyamatába távolból is. De aztán a kölcsönös köszön-

tés után befejezi, hogy visszatérjünk a régi Izzóba, vissza a tungstramos időkbe. Két régi ismerős.

A vállalathoz 1968-ban, a Szervezési Főosztályra léptem be, a Statisztikai Osztályra. Mint pályakezdő, rendszerfejlesztéssel kezdtem foglalkozni. Olyan neves szakemberek mint dr. Pitroff Pál, Stern Jenő vagy Mőga Győző keze alatt dolgozhattam. A Mőga név mellesleg nem véletlenül ismerős. Ő valóban az 1848-as tábornok leszármazottja volt. Nemcsak szaktudását adta át, hanem igen sok érdekes történelmi ismeretre tehettem szert általa.

Sok érdekes munkánk közül a fényforrásgyártás értékesítéscentrikus termelésirányítási rendszerének kialakítása volt az, amire még ma is büszke vagyok. Pitroff Pali szervezési főnök és Wohl Péter kitalálták, hogy fordítsuk meg a dolgot: mivel a világ minden táján vannak kirendeltségeink, mondják meg ők, hogy miből mennyi az igényük, és erre termeljünk, szervezzük a számítástechnikai folyamatot. Ez az elgondolás abban az időben megközelítésében és módszerben egyaránt korszerű volt. Az a tény, hogy az értékesítés igénye határozza meg a tervet, akkor egyenesen forradalminak számított. Ne felejtse el, a 60-as évek végét írtuk (tervutasítási rendszer, lyukkártyás számítógépek, kézi rajzok). Soha sem felejttem el, amikor a félig megszáradt pauszpapírra vetetett folyamatábrám az egyeztetés hevében Pataki kollégánk tenyerére tapadt.

Néhai feleséged a vállalatnál dolgozott, vagyis a sokoldalú, többgenerációs izzósok folytatói közé tartoztatok.

Természetesen feleségem és mindkét fiam is kötődött a vállalathoz, egyaránt kijárták a vállalati bölcsődét és óvodát. Mindennapi életünkben sem távolodtunk el a nagy családtól, szinte természetes, hogy 1972-től a Tungstram-lakótelepre költöztünk.

Ezt követte egy kis „hűtlenség”, bár az akkor szakmai felkészültséged elismerését jelentette.

1976-tól a Magyar Elektronikai Ipar Fejlesztési Programjának a megvalósításában kaptam feladatot, illetve lehetőséget. Ezáltal kerültem közel a vezetés szakterületéhez. A munka természetéből adódóan olyan vezetőkkel hozott össze a sors, akikről nagyon sokat tanulhattam. De ebben az időszakban sem kerültem távol a vállalatától, sok közvetlen szakmai egyeztetésünk volt, és mint a Felügyelő Bizottság elnökhelyettese mindennapi kapcsolatomban volt a felső vezetéssel. Több nagyobb fejlesztési program döntéselőkészítésében vettem részt.

Azután jött számodra egy újabb fordulat éve: 1987.

Addigi életutam bátorított arra, hogy 1987-ben megpályázzam a Tungstram Rt. személyzeti igazgatói állását, amit el is nyertem. Amikor beültem a székbe, mindjárt

láttam, hogy ez így nem mehet tovább! Saját területe-
men változásokat kezdeményeztem. Mondhatom,
izgalmas időszak következett. Szinte belépésemmel
egy időben nyugati szervezetfejlesztési cégek segít-
ségével kezdett hozzá a vállalat az új piaci és gazda-
sági környezethez hatékonyan alkalmazkodó struktúra
és működés megvalósításához. Új pozíciómban a
szakterületemen kezdeményezett korszerűsítések mel-
lett ennek a nagy munkának is részese lehettem.

*Az Izzó a hatvanas-hetvenes években is eltérő szer-
kezetű volt a magyar vállalatokhoz képest.*

Valóban. Érdekeltségei (gyártó és kereskedelmi szer-
vezetek) a világ minden részén jelen voltak, és ter-
mészetes, hogy az ott dolgozó kollégák sok új, korsze-
rű információt hoztak haza. A 80-as években viszont a
személyzeti munkát éppen az tette különösen vonzóvá,
hogy a vállalatnál már akkor korszerű vezetési rend-
szerek működtek (egyéni teljesítményértékelés, karri-
ertervezés stb.). A vállalat közel 100 éves alapítása óta
volt hagyománya az ajánlásoknak, a képzéseknek.
Minden olyan eszköz és módszer ismert volt és vala-
milyen szinten működött, amit a jelenlegi viszonyok kö-
zött használunk. Természetesen ezek az akkori körü-
lmények között nem bontakozhattak ki a maguk teljes-
ségében. De nyugodtan kijelentem, hogy a GE megle-
hetősen drasztikus átszervezési „hadművelete” – ami-
nek a szükségességét a tanácsadók korábban velünk
is kimondatták – lényegében tőlünk és velünk indult el.

*Tehát nincs mit „szégyellni” a közel három évtizedre
visszagondolva?*

Sőt. Ma is büszke vagyok mindarra, amit csináltunk.
Ha bemész egy intézményhez, egy jelentősebb céghez,
ott szinte biztos, hogy legalább egy volt tungstramossal
találkozol. És ez nem véletlen, hiszen a Tungstram
olyan korszerű technikákat alkalmazott, ami az ott dol-
gozók számára a munkaerő-piacion jól eladható,
magas szintű készséget biztosított.

Hogy élted meg a GE-s korszakot?

Az amerikai vezetés megérkezésével tökéletes szem-
léletváltás történt a cégnél. Piacorientált, egyszerű,
együttal praktikus irányítási rendszer, a tudás és a
szakértelem felértékelődése, a team-munka és ezzel
egyidejűleg a felhatalmazás, a kockázatvállalás

bátorítása új kihívások elé állította a vezetést. Az
ember ebben a struktúrában egy konkrétan értékel-
hető erőforrássá vált, aminek a fejlesztése került az
előtérbe, új eljárásokkal. A korábbi tapasztalatokat fel-
használva nagyot kellett váltani. Természetesen
amerikai vezetők és szakemberek irányításával, sok
tréning után voltunk képesek áttérni az új követel-
ményekre. Hat évet töltöttem el ebben az amerikai
tulajdonba került szervezetben, végül is 1996-ra jutot-
tam arra a következtetésre, hogy váltanom kell. Erre a
lehetőségre nem kellett sokat várnom, egy fejtámasz
cég segítségével a német érdekeltségű Knorr-Bremse
Fékrendszerek Kft. kecskeméti vállalata adott lehető-
séget szinte minden korábbi tapasztalatom hasznosítá-
sára. Tudásmenedzseri és emberierőforrás-igazga-
tói beosztásban. Ennél a vállalatnál ismét nagyon jól
érezem magam.

Kiemelhető valami az emlékeid közül?

Életem legszebb öt éve volt, amikor a Szervezési Fő-
osztályon termelésirányítási, számítástechnikai rend-
szerek kifejlesztésén kellett gondolkodni. Ez akkor egy
fiatal szakember számára különleges lehetőség volt,
ami – megmondom őszintén – szinte hihetetlen volt.
Akkor is és utólag is.

Ezek szerint elégedett vagy?

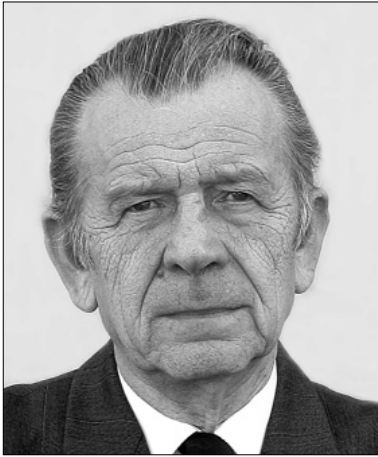
A kreativitásom csúcán érzem magam. Büszke va-
gyok, kulcsbeosztásban dolgozom. Hasznosítom, mi
több, továbbfejleszttem mindazt, amit az Izzóban, a
Tungstramnál, majd végül a GE-nél tanultam, tapasztal-
tam. Hagynak kibontakozni. Most éppen négy
nemzetközi konferencián fogok előadást tartani.
Sokirányú szakmai elfoglaltság és elismertség vesz
körüli.

Milyennek gondold a hintaszékes korodat?

Olyan a mostani eszem szerint nem lesz. Amíg képes
leszek rá, szeretnék oktatni, „szakérteni”, tanulni és
hasznosítani az addig egyre halmozódó tapasztala-
lataimat.

*Ahhoz a típushoz lehet őt sorolni, amelyik azt tartja:
sosem öregszünk meg. Nincs rá időnk. Legfeljebb vál-
tozó optikán át, változó szemszögből látjuk a dolgokat,
Nap mint nap bőlcsében.*

Dr. Tasnády Imre

1933. május 17-én született Csepelen. Középsikolai tanulmányait a Kunszentmiklósi Református Gimnáziumban folytatta. 1951-ben érettségizett. 1955-ben diplomázott a Közgazdaságtudományi Egyetem külkereskedelmi szakán. 1961-ben doktorált. Az egyetem elvégzése után az Elektroimpex Külkereskedelmi Vállalathoz került, majd 1958-tól 1964-ig a Külkereskedelmi Minisztériumban, 1964 és 1968 között a Kereskedelmi Kamaránál, 1968-tól 1975-ig az MTA-nál dolgozott. 1976 és 1983 között fősztályvezető-helyettes a Ganz Magyar Hajó- és Darugyárnál. A Tungstramhoz 1983-ban került az Import Fősztály élére, majd beszerzési igazgató. Munkaviszonya 1994-ben szűnt meg a Tungstramnál. Angolul és németül beszél. A világ 56 országában 242-szer volt hivatalos kiküldetésen.

Szikár, magas, igazi „úriember”, a szó legjobb értelmében. Ezen a képen az évek súlya alatt kissé már meghajlott hát sem ront. Vidám, barátságos, készséges. Mindvégig a külkereskedelemben dolgozott, az export/import-munka minden csínját-bínját ismeri. Nagy rutinja jó alkalmazkodó készséggel párosult. De hát hogyan is lehetne másképp egy kiváló kereskedőnél?

Imre, tudom, hogy te mindenáron orvos szeretnél volna lenni. A kereskedelmi pályán elért sikereid fényében, ugye, nem bántad meg, hogy nem lettél orvos?

Valóban, innen visszatekintve már más a véleményem. Az élet fintora, hogy 15-16 évesen már alkalmam volt műtőteken részt venni, mert mindenképpen sebész szerettem volna lenni. Hiába terveztem így, mégsem mehettam az orvosi egyetemre, hanem ahova a „nagy

elosztórendszer” kijelölte a számomra lehetséges továbbtanulási irányokat. Így kerültem a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre. Az első félév után ott is hagytam abban a reményben, hogy „egyetemi polgárként” valahogy sikerül átkerülnöm az orvostudományi egyetemre. Sajnos, nem ment, így visszakéredzkedtem, de a közgazdaság változatlanul nem érdekelt. Annyit azért sikerült elérni, hogy harmadévtől külkereskedelemre szakosodjam, és ott is diplomáztam.

A Tungstram előtt meglehetősen sok helyen megfordultál.

1955-ben, az egyetem elvégzése után az Elektroimpex Külkereskedelmi Vállalathoz kerültem, ahol műszerek exportálásával foglalkoztam, de két szobával arrébb az Egyesült Izzó termékeit exportálta Lászlóné Franciska. Abban az időben ui. az ilyesfajta jogosítványok megvonása miatt – sok más vállalathoz hasonlóan – a Tungstram is külső export/import-vállalattal volt kénytelen lebonyolítani külkereskedelmét. Az élet nagy rendező: elképzelni sem mertem volna, hogy 30 év múlva ismét kollégák leszünk a Tungstramnál.

1958-tól 1964-ig a Külkereskedelmi Minisztériumban a magyar műszeripari export felelőse voltam. 1964-től 1968-ig a Magyar Kereskedelmi Kamaránál, majd 1968-tól 1975-ig a Magyar Tudományos Akadémiánál dolgoztam. Az új gazdasági mechanizmus hajnalán az Akadémia kiharcolta, hogy a kutatásokhoz és fejlesztésekhez szükséges importanyagok és importberendezések beszerzése önálló hatáskörben történjék. Így kerültem az Akadémiához, ahol megszerveztem az AKADIMPEX-et, és azt vezettem 1975-ig. Érdekes időszak volt. Dühöngött az embargó. Az akadémiai kutatásokhoz pedig olyan anyagokra és berendezésekre is szükség volt, amelyeknek beszerzése meglehetősen „cikk-cakkos” úton történt, de azért valahogy mindig sikerült.

Egy idő után azonban a külkereskedelmi munka eléggé egysíkúvá vált, ugyanaz az anyag, ugyanaz az ország, és mindig csak import. Új kihívásra vágytam, és így kerültem 1976-ban a Ganz Magyar Hajó- és Darugyár kötelékébe, ahol fősztályvezető-helyettesként dolgoztam 1983-ig. Itt át kellett állnom a több millió dolláros tenderüzletek légkörére. Izgalmas munka volt. Míg az Akadémián csak a fejlett országok jöhettek szóba mint kereskedelmi partnerek, addig itt Dél-Amerikától Ghánáig, Tunéziától Görögorszáig, Szíriától Libanonig, szinte mindenütt volt piaci érdekltségünk. Szép időszak volt.

Mégis váltottál, és átigazoltál a Tungstramhoz. Mi volt az ok?

Volt egy feledhetetlen barátom, akivel szinte egyszerre léptünk be az Elektroimpexhez: én mint közgazdász, ő

mint mérnök. Ugyanabban az évben kerültünk a Külkereskedelmi Minisztériumba is, és 6 évig egy szobában dolgoztunk. Aztán az útjaink szétváltak, ő Teheránban volt kereskedelmi titkár, majd az ORION kereskedelmi igazgatója, míg végül Demeter Károly és Gábor András elnök-vezérigazgatója alatt ő lett a Tungsram kereskedelmi igazgatója. Bánd Béláról van szó. A Tungsram egész kereskedelmi szervezetét át kellett alakítania, és engem is hívott oda 1983-ban. Megint csak megmutatkozott tehát az élet nagy rendezőképessége abban, hogy 25 év után kettőnk pályája találkozzék. Beléptem a céghez, és átvettem az Import Főosztály vezetését. Izgalmas munka volt.

A kezdeti tungsramos évek?

Az első időben volt néhány kollégával egy kis sűrűlódásom, de ez a dolgok természetéből adódott. Egyrészt a gyárvezetőkkel, amikor késett valamelyik alapanyag, és emiatt veszélybe került a termelés folyamatossága. Ugyanakkor a felső vezetés joggal várta el, hogy ne legyenek túl nagy raktárkészletek. Másrészt pedig néhányan rosszállással vették tudomásul, hogy engem a főnök vitt oda, és nem a már ott lévők közül választott főosztályvezetőt.

De alig telt el fél év, és minden rendbejött, befogadtak. Jól ment a beszerzés, és látták, hogy nem élek vissza Bánd Bélához fűződő ismeretséggemmel.

Az import mindig izgalmas munka, különösen, ha nem egyszerűen csak alapanyagról, mondjuk, vasrúd-beszerzésről van szó.

Japántól Amerikáig számos országra kiterjedt az importtevékenységünk, ugyanakkor napi munkában kellett megküzdenünk az importengedélyekért, például a kutatáshoz nélkülözhetetlen eszközök beszerzéséért. Emlékszem, valamikor a 80-as évek közepén importáltunk 2 db Comodore számítógépet. Valaki feljelentett érte. Nagy vizsgálat indult a Külkereskedelmi Minisztérium részéről, mert azt hitték, hogy a Tungsram-nevet felhasználva privát célra hoztuk be a gépeket. Ekkor Bécsben már kilóra adták a Comodore-okat. Nagy pechje volt a feljelentőnek, mert a gépek hivatalos igény és megrendelés alapján jöttek be az országba. Gondjaink is voltak. Az egyik ilyen visszatérő, problémás téma a Corningtól megrendelt üvegáru és géppatrészek beszerzése volt az amerikai import beérkezésének időzítése miatt. Hosszadalmas és bonyolult feladat volt, de megoldottuk.

Nagyon emlékezetes számomra az Ywasaki által tervezett H4-es autofényezésű lámpák gyártósorának átvétele Japánban Fericsán Tibor gyárigazgatóval. Kétszer utasítottuk vissza a gépsor átvételét, miután a

szereződésben rögzített paramétereket a gépsor nem tudta. Napokon keresztül dolgoztak a japánok, mire a próbagyártásra újra sor kerülhetett. Felejthetetlen volt az az üdvrivalgás és egyáltalán a mód, ahogy a japánok kifejezték örömeiket, amikor végre közöltük, hogy rendben van, átvesszük a gépsort.

Még egy érdekesség, vagy inkább kész röhej! A Tungsram minden évben bejelentette a lámpagyártáshoz szükséges alumíniumszalag-szükségletét az Anyag- és Árhivatalnak. Megállapodásban rögzítettük mennyiségi igényünket. Voltak olyan időszakok, amikor az alumíniumexport fontosabb volt a hazai igények kielégítésénél. A megállapodás feletti mennyiségi hiányt úgy tudtuk megoldani, hogy dollárban fizettünk Székesfehérvárnak Bécsben, és itthon átvettük az árut. Így elősegítettük az ALUTRÖSZT tőkés exportját, és a vezetők felvehették a terv túlteljesítéséért járó prémiumot. Az alkalmazott konstrukcióval az országnak persze nem lett egy dekával több alumíniuma és 1 dollárral sem több bevétele.

Majd jött 1990, és megjelent a General Electric. Történt-e változás az általad vezetett területen?

Mégpedig nem is kevés. A Tungsramnál két nagy beszerzési főosztály volt. Az egyik a kereskedelmi igazgatónak alárendelt Import Főosztály, a másik a Belföldi Beszerzési Főosztály, a termelési igazgató szervezetében. A GE átszervezte az egész beszerzést, összevonta a két területet és a Termelési Igazgatósághoz kapcsolta. Így lettem 1990-től a GE-Tungsram beszerzési igazgatója.

Úgy érzem, végül is nem bántad meg, hogy orvos helyett külkeres lettél. Hogy élnek benned a régi tungsramos évek?

Kellemes éveim voltak a Tungsramnál. 11 évet töltöttem el egy nagyon jó közösségben. 1994-ben mentem nyugdíjba. Nagyon jó volt a Tungsram vezetőgárdája. Összetartó, kiemelkedő tudású és felkészültségű vezető kollégáim voltak. Nemcsak a Kereskedelmi Igazgatóságot értem ez alatt, hanem a társszervezeteket és a gyárakat is. Sajnos a beszélgetés elején említett Bánd Béla és a nagy tekintélyű Demeter Károly elnök-vezérigazgató már nincs az élők sorában. Büszke lehet rájuk a Tungsram, én magam úgyszintén.

Mit csinálsz jelenleg?

Jelenleg nyugállományban vagyok, de minden nap dolgozom. Van egy hároméves gyönyörű fiú unokám, aki hála istennek szinte 100%-ig az anyai, nagymamái vonalágat örökölte.

Teke László †

Születési helye Szany, ideje 1929. november 25. A Pápai Bencés Gimnáziumban érettségizik, majd a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem külkereskedelmi szakán 1953-ban, marketing szakközgazdaként pedig 1971-ben szerez diplomát. Nyelvismerete: angol, német, orosz. Első munkahelye a Ferunion Műszaki Külkereskedelmi Vállalat, ahol 1953-tól 1963-ig dolgozik. 1963 és 1968 között külszolgálatot teljesít. Az Egyesült Izzóba 1968-ban lép be. Először az Import, majd a Fényforrás Főosztály vezetője. 1971-től a vállalat kereskedelmi igazgatója. 1977-ben jön el a Tungstramból, és az OMFB nem szocialista nemzetközi kapcsolatainak főosztályvezetője lesz. 1984-től az Elektromodul vezérigazgató-helyettese. Családi állapota: nős, egy felnőtt fia és két unokája van. Jelenleg az Eximtrade Kereskedelmi és Fővállalkozási Kft. tulajdonosa.

Közeledve cége irodája felé, felidézem őt 1971-ből, a nagyvállalat kereskedelmi igazgatójaként. Emlékeimből az jön elő, hogy Teke László az elegáns, reprezentatív, hódító modorú vezetők közé tartozott. A megilletődöttséget ő oldja fel: derűs, kedves nyitottsággal, amivel fogad. Így aztán mindjárt a „közepébe” kérdések: milyen volt akkor, az akkori Izzó kereskedelmi igazgatójának lenni? Olyan világgazdasági és nemzetgazdasági háttérrel, amilyenben akkor működött az ország jogilag talán egyetlen „részvénytársasága”? A Tungstram nemzetközi vállalat volt, még akkor is, ha részvényeinek döntő része egy magyarországi bank kezében összpontosult. Termelőegységei és világméretű hálózata más lehetőségeket teremtett közgazdászainak, mint az ország egyéb cégeinél, vállalatainál. Hozzájárult ehhez, hogy a Tungstram világszerte megbecsült márkanév volt, termékei minőségben

állták a versenyt a konkurensaival. Azt mi dolgozók is érzékeltek, hogy a vállalat a magyar gazdaság elitjébe tartozott és annak megfelelő bánásmódban is részesült a központi szervek részéről. Amikor én kereskedelmi igazgató lettem, válogattunk a megrendelők között, azaz volt időszak, amikor kimondhattuk, hogy bizonyos piacokat nem szolgálunk ki, mert az ottani árfekvés éppen olyan volt, ami nem hozta volna azt a hasznot, amivel a vállalat számolt. Pedig abban az időben a nyugatra irányuló export dominált a Tungstramon belül.

Ekkor már önálló külkerjoggal rendelkezett a cég?

Nemcsak eladott, hanem vásárolt is. Vásárolta azokat az alapanyagokat, amelyek a gyártáshoz szükségesek voltak és azokat a kiegészítő anyagokat, amelyekre igénye jelentkezett. Emlékszem, amikor beindult a H4-es gyártás, volt olyan, hogy Mestyán Béla jelezte felém: baj van, mert csak két napra elegendő a fekete festék, amivel a lámpák tetejét befestették.

Mit lehetett ilyenkor tenni? – Felhívni a frankfurtiakat, hogy menjenek el ebbe és ebbe az üzletbe, vegyék meg a festéket, üljenek kocsiba és hozzák a határig. Ott várni fogja őket a Kánya bácsi, aki akkorra nemhogy ott lesz, hanem a papírokat is elintézi. Másfél nap alatt lett fekete festék! Ezt mások nem tudták volna megcsinálni. Nekünk viszont néha szükséges volt ilyen lépések megtétele, ami akkor a szorosan vett előírások megkerülését jelentette. De addig, amíg a bizalom megvolt a vállalat legfelső vezetésén belül, addig az ember gondolkodás nélkül engedett meg ilyen húzásokat.

Hogyan tudták figyelemmel kísérni a világgazdasági mozgását ennyiféle termék mellett?

Ez nem volt olyan nehéz: Egrészt, mert a korábbi kartell-társakkal folyamatos kapcsolatunk volt, ami azt jelentette, hogy évente legalább egyszer leültünk a Philips és az Osram képviselőivel egyeztetni. Ez sem volt ugyan legális, mert a háború után a kartelleket betiltották. De így kölcsönösen hozzájutottunk olyan információkhoz, amiket nehéz lett volna beszerezni, vagy sok pénzbe került volna. A piaci mozgások folyamatos követését nagyban segítette a 70-es évek elején a külföldi vállalataink és legnagyobb forgalmú képviselőink vezetői részére megszervezett, évente ismétlődő konferencia Fonyódon. Ezeket a rendezvényeken tájékoztatást adtunk a várható termékfejlesztésekről, a kapacitások alakulásáról, a várható piaci stratégiáról. Partnereink elmondták gondolataikat, az egyes piacok speciális igényeit, amelyeket aztán beépítettük – ha lehetett – a következő időszak fejlesztési terveibe. Ami a termékek sokrétűségét illeti, a 70-es évek első felében a Tungstram jelent meg a világon először kétfonalú H4-es halogén autólámpával, igaz, még nem szabványosított fejjel. Elég jelentős mennyiséget exportáltunk belőle Dél-Amerikába, ahol nem

voltak olyan szigorúak az előírások, mint Európában: ott került a H4 előszőr kipróbálásra. Mivel elsősként voltunk a piacon, fantasztikus profittal adtuk el az első sorozatokat. A lámpák előállítása nem volt 1 dollár, ugyanakkor 4,5 dollár árat kaptunk érte. Azután a nemzetközi standard alapján kialakultak az új fejek, és feljött a konkurencia, illetve a Tungstramnak ez a fajta színrelépése azért komoly pluszt jelentett a felhasználóknál. Európában szinte nem volt olyan autógyártó cég vagy reflektorüzem, ahova a Tungstram be ne jutott volna hagyományos és halogén autólámpáival. Ebben közrejátszott a tájékozottság és az is, hogy korábban magam öt évig éltem Németországban.

Azután jött egy bizonyos fordulat... – A 70-es évek elején ellentétek kezdtek mutatkozni a vezetésen belül. A magyar állam a csőd szélén álló vállalatokat tukmált a Tungstramra, mert számára ez volt a legegyszerűbb. A céget teletűzdeltek egy sor profilidegen üzemmel. Én ez ellen tiltakoztam, mert szerettem volna, ha a Philipshez hasonlóan, a fényrendszerek honosodnak meg a cégnél. Történtek is ez ügyben lépések: Belgiumban az első autópályát oszlopokkal ugyan nem, de lámpákkal mi stafíroztuk ki. Csakhogy a hozzánk került vállalatok elvitték azt a pénzt, amit alaptevékenységünkkel kerestünk. A Budapesti Vasöntöde például, amíg jóformán manufaktúráként működött, nem volt fontos senkinek, hogy milyen az állapota, hogy milyenek ott a körülmények. Hogy legyenek fürdők, egészségügyi létesítmények stb. Az udvar végébe jártak – elnézést kérek – az emberek a dolgukat végezni. Amikor hozzánk került, az első dolog volt, hogy megkövetelték az állapotok feljavítását. Majdnem ugyanez volt a többinél is. Nem beszélve arról, hogy az átvett új cégek marketingjét nem ismertük. Ami Magyarországon elhelyezhető volt, az ment valahogy, de „többe került a leves, mint a hús”. Most nem beszélek a Sophiane Gépgyárról, ahol csináltunk egy nagy beruházást anélkül, hogy felmérte volna valaki, hogy van-e elég munkaerő és van-e piaca azoknak a csomagológépeknek, amelyeknek a gyártását oda terveztük. Elkészült egy csodálatos 2000 m²-es csarnok a legmodernebb gépekkel, és a vége: csőd!

A Tungstramnak volt önállósága a központi akaraton belül is. Lehetett ezzel élni? – Magyarországon tervezdalkodás folyt, voltak azonban kibúvási lehetőségek. A Tungstram nemzetközi hálózattal dolgozott, több mint 100 országban voltak saját vállalatai vagy képviselői. Ha nagyobb bajok mutatkoztak a piacon, akkor ezeken keresztül tudtunk „mentő” lépéseket tenni, hogy ne csökkenjen a termelés. Abban a rendszerben ugyanis nemcsak a piaci igény határozta meg valaminek a gyártását, hanem a termelőkapacitás és a termelés. Ez komoly probléma volt, amiért Mestyán

Bélával több vitánk is volt. Én azt mondtam: gyártsuk azt, amire a piacnak igénye van, ő meg, hogy azt gyártják, amire kapacitás van. Ennek következtében előfordult, hogy a piacon elhelyezhető árukat nem gyártottuk, viszont olyat igen, amire nem volt kereslet, így jelentősen megnöttek a raktárkészletek. Ezek leszívására voltak alkalmasak a külföldi organizációk. Ilyenkor, igaz kicsit erőszakosan, ők kaptak ezekből a tételekből, hogy valamilyen egyensúly kialakuljon.

Most egymaga meg tudna-e állni a Tungstram? – Egyértelműen: igen! Véleményem szerint a Tungstram azzal a tudással, azzal a szellemi tőkével és tapasztalattal, amivel rendelkezett, megállná a helyét! Nem 36 ezer emberrel, mint a 70-es évek közepén, hanem 10-12 ezerrel, mert a modernizáció folytatódott volna. De ez már utópia. A Tungstramnál jóval kisebb egységek állva tudtak, illetve tudnak maradni, de akkor a politika ezt másképp gondolta. Szerintem az ilyen vagy ehhez hasonló felkészültségű szervezetet vagy nem kellett volna eladni, vagy nem teljes egészében. Mert erre is mutatkozott lehetőség. A rendszerváltás utáni gazdaságpolitika olyan helyzetet teremtett, amelynek a legegyszerűbb kiútja az volt: akár kevés pénzért is, de amit lehet, azt eladni, és valamilyen módon megőrizni a foglalkoztatást. Végül ez sem igazán sikerült.

Milyen emlékei vannak a partnereiről? – Kérdés, hogy milyen partnerekre gondolunk? Meg kell különböztetni a fiókhálózatot és a vevőket. Ez utóbbiak közül kemény diónak az autógyárak számítottak. Évente meglátogattam őket! A FIAT feltette például a kérdést: tudunk-e olyan lámpát csinálni, amit ha beépítenek, garantáltan probléma nélkül fog működni. Természetesen igen – mondtam, csak az ár huszonötöszöröséért. De az autógyárakba órára pontosan kellett érkezni a kamionoknak, mert készletet nem tartottak, legfeljebb egy napra valót. Mire az lefogyott, akkorra a kamionnak oda kellett érnie, mert bármelyik típus hiánya már problémát okozott. Vagyis az autógyárakat volt a legnehezebb kiszolgálni. Még a reflektorgyáraknál sem okozott akkora gondot egy kis csúszás, mint az autógyáraknál.

Hogy él most Teke László, az ízig-vérig külkereskedő? Nyugdíjasként, sokkal kevesebb gonddal, mint a tungstramos években. De hobbiból még benne vagyok a szakmában, és továbbra is azt csinálom, amit szerettem: export, import. Mert jelenlegi cégem már 15 éve külkereskedelemmel foglalkozik. Sok bérmunkát hoztunk be az országba. Olyan helyekre, ahol a KGST-piac megszűnése után ottmaradtak munka nélkül az emberek. Szívesen csinálom, és nem is szívesen hagynám abba, ameddig az egészségem engedi. A magánemberi örömeiket gyerekeim, unokáim jelentik, időnként színház, mozi és persze a kis ház a Duna mellett, ahol mindig van elfoglaltság a kertben, ha keresünk.

Telegdy György

1927-ben született Újpesten. Az általános iskola elvégzése után a Könyves Kálmán Gimnáziumba iratkozott be. 1944 áprilisában – amikor Budapest bombázása miatt bezárták az iskolákat – a vállalatnál dolgozó édesapja kezdeményezésére az Egyesült Izzó Kutató Intézetének kémiai laboratóriumában bentanított laboránsként helyezkedett el. 1945 tavaszán folytatta a középiskolát, leérettségizett, majd 1950-ben vegyészmérnöki diplomát szerzett a BME Vegyészmérnöki Karán. Vegyészmérnökként 1950 augusztusában került vissza az Egyesült Izzóba. Pályájának fontosabb állomásai: 1950-1953: az izzólámpagyártás kémiai laboratóriuma (anyagvizsgálatok); 1953-1955: az ME Gyáregység kémiai üzeme (speciális elektroncsövek kémiai anyagainak előkészítése, kémiai kezelések); 1955-1956: korábbi feladatai kiegészültek a TV-képcsövek alapanyagainak előállításával és az ernyők fényporbevonásával. 1957-től a kémiai üzem vezetője: kiemelt feladata a fekete-fehér TV-képcsőernyők kísérleti gyártásának fejlesztése és a technológia átadása a tömeggyártásnak. Hathetes tanulmányút során Moszkvában és Leningrádban a TV-képcsőernyők és a fényporok tömeggyártását tanulmányozza. 1960-1963: feladatai kiegészülnek a higanyóglámpák kísérleti gyártásának és a félvezető germániumkristály előállításának kémiai vonatkozásaival. 1964-1968: gyáregység-vezető-helyettes, majd műszaki osztályvezető a Félvezető Kísérleti Gyártásban, 1968-tól 1972-ig pedig a Félvezető Fejlesztési Főosztályon. 1972-1982: a Félvezető Fejlesztési Főosztály főosztályvezető-helyettese. 1983-1989: a Mikroelektronikai Vállalat Elemgyártó Gyáregységének vezetője, majd a vállalat termelési igazgatója. 1990 eleje óta nyugdíjas.

Lojalitás, megbízhatóság, szerénység, képesség a csapatjátékra és a csapat vezetésére. Ezek a képességek tették lehetővé, hogy Telegdy György negyven éven keresztül részt vehetett a Tungstram és a MEV korszerű, modern termékeinek fejlesztésében és gyártásában.

Hogyan emlékszik az első évekre?

Az első három évemben az izzólámpagyártás anyagainak kémiai vizsgálatával foglalkoztam. Különösebb műszaki élmények nem fűződnek ehhez az időszakhoz. Ellenben néhány emlékezetes személyi kapcsolat jött létre egyes kollégákkal. Meg kívánom említeni ezek közül a dr. Molnár Józseffel kialakított kapcsolatot. Ő a későbbi években – amikor a nagyvállalat egyik fontos vezetői állását töltötte be – mindig segítségemre volt a munkaterületem egyes kérdéseinek megoldásában. 1953-ban kerültem át az ME Gyáregységben lévő kémiai laboratóriumba. Felejthetetlen korszak kezdődött az életemben. A speciális elektroncsövek gyártása során felmerült nagyon érdekes kémiai feladatok megoldásán dolgoztam kollégáimmal együtt. Rendkívül jó műszaki kollektíva alakult ki a gyáregységben, igen eredményes volt a részleg, hiszen innen indult ki a mikrohullámú elektroncsövek, a katódsugárcsövek, a TV-képcsövek és a legnagyobb volumenként megvalósult félvezetőeszközök gyártása. A gyáregységet Fried Henrik vezette, magasabb műszaki képzettsége nem volt, de ösztönösen jó vezető volt. Mindig megvédte beosztottjait, ami az ötvenes években nem volt kis dolog. Gyengéje volt a gépszerkesztés, rengeteg megvalósított és meg nem valósított konstrukció került ki a kezei közül. Nagyszerű munkatársakat ismertem meg ebben az időszakban: Huvé István, Laskay Gyula, Pálosi József, Papp Gyula, Révész Ákos – mind igen értékes munkát végeztek a maguk területén. Néhánnyal közülük a mai napig tartó barátság jött létre közöttünk.

Mikor kezdődött a TV-képcsőgyártás?

A laboratóriumi, majd a kísérleti gyártás 1955-56-ban kezdődött meg. Ezekben az években, különösen 1957-58-ban szinte politikai kérdéssé vált az országban a hazai TV-vevőkészülékek, ezen belül – a Tungstram feladatként – a TV-képcsövek gyártása. Utóbbi feladat műszaki alapjai már az ötvenes évek óta rendelkezésre álltak az ME Gyáregységben korábban létrehozott katódsugárcső-gyártásban. A vegyész feladata itt elsősorban a képcsőernyő-készítés volt: laboratóriumunkban állítottuk elő a szükséges lumineszcens „fényporokat”, kémiai preparátumokat, és teljesen új feladatként megoldottuk a képcsövek lumineszcens ernyőinek készítését. 1957-ben lettem a Gyáregység kémiai üzemének vezetője, ebben a minőségemben a téma fontossága miatt gyakran kellett a vállalat műszaki igazgatása előtt beszámolnom az ernyőkészítés selejtjének alakulásáról. Sajnos a TV-

képcsőgyártás fejlesztéséhez (búragyártás, színes TV-képcsőgyártás megvalósítása) szükséges források nem álltak rendelkezésre, ezért a vállalat kénytelen volt a termék gyártását leállítani.

Melyik volt pályájának legemlékezetesebb szakasza? Visszaemlékezve is szerencsés embernek kell tekintenem magamat: csaknem teljes aktív időszakom alatt szép és izgalmas műszaki feladatokkal kellett foglalkoznom, és műszaki, valamint emberi szempontból igen értékes, remek munkatársakkal dolgozhattam együtt. Kiemelkedőnek két időszakot tartok pályafutásom alatt: a hatvanas évek elején kezdődött a félvezetőeszközök kísérleti gyártása, amelyben Pálosi József helyetteseként részt vehettem. Ekkor kezdődött meg egyes új technológiák honosítása és a gyöngyösi félvezető-tömeggyártás telepítése. A legemlékezetesebb időszak munkám során az 1972-től 1982-ig terjedő tíz év, amikor a Zanati Tibor vezette fejlesztési egységben helyettes vezetőként dolgoztam. A mintegy 400 főből álló egység nagyszerű közösséget alkotott, a 150-160 műszaki munkatárs irányítása alatt a félvezető szakterületen új technológiákat fejlesztettünk és honosítottunk, kísérleti gyártásokból tömeggyártásba adtuk át típusokat, és közreműködésünkkel megvalósulhatott Gyöngyösön a félvezetőeszközök tömeggyártása. Az egyes, speciális munkaterületeken kiváló szakemberek nőttek fel: Bartusz Miklós, Bauer Béla, Huszka Zoltán, Kászonyi László, Mészáros Gyula, Spekla Sándor, Szakács Benő kollégáim valamennyien példamutató munkát végeztek. Felejtetetlen emlék az a számos kelet- és nyugat-európai út, amelyek tapasztalatcseré-látogatásokkal, kiállítások megtekintésével, üzleti tárgyalásokkal voltak kapcsolatosak.

Milyen változást jelentett a Mikroelektronikai Vállalat (MEV) létrehozása?

1983 januárjában befejeződött a tungstramos pályafutásom, a MEV alkalmazottja lettem. Tevékenységem során tehát hivatalosan két munkahelyem volt, de valójában csak a „zásló” változott, hiszen a MEV a Tungstramból nőtt ki. A MEV létrehozásáról abban az időben döntött a kormányzat, amikor még egymás mellett létezett a két világrendszer. Az már világos volt ebben az időszakban, hogy – néhány speciális alkalmazástól eltekintve – a félvezetőeszközök teljesen ki fogják szorítani az elektroncsöveket. A modern elektronika a félvezetőkre alapozódott. A kelet-európai országok mindegyike erőteljesen fejleszteni kezdte saját félvezetőiparát, mivel belátták, teljesen importra nem lehet alapozni saját elektronikai készülékgyártásukat. A Tungstram nem tudta vállalni azokat az igen jelentős fejlesztési és beruházási költségeket, amelyeket ez a viharos fejlődés megkívánt. Így a kormányzat a Tungstram félvezetőfejlesztő bázisát egyesítette a

Híradástechnikai Ipari Kutató Intézetrel, majd egy év múlva – hozzákapcsolva a Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyárat – létrehozta a Mikroelektronikai Vállalatot. Az egyesítés során jelentős anyagi ráfordítással felépült egy szilícium félvezetőelemek (chipek) gyártására szolgáló gyártósor. A korábban a két vállalatnál szerzett tapasztalatok alapján 1986-ban megkezdődött a gyártósor beüzemelése, a kísérleti, majd tömeggyártás diódák, tranzisztorok és integrált áramkörök chipjeinek előállítására. Sajnálatos módon nem sokkal a munka megindítása után, egy tűzeset során, gyakorlatilag a teljes gyártósor megsemmisült. A MEV megalakulásakor engem neveztek ki az akkor még tervezés alatt álló, később megvalósult elemgyártás vezetőjévé, így annak megsemmisülése szinte személyes tragédiámmá vált.

De azért a leégett gyár egy részét később sikerült hasznosítani?

Sajnos nem. Történtek próbálkozások, de beruházási erőforrások hiányában nem valósulhatott meg egy valódi rekonstrukció. A MEV félvezetőágazatának két üzeme végül is nyugati vállalat birtokába került, s jelenleg bér munka formájában félvezetőeszközök összeszerelését és minősítő mérését végzi, elemgyártás nincs.

Beszéljünk egy kicsit vidámabb dolgokról! Életének fontos részét képezte a kosárlabda.

A kosárlabdát az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban szerettem meg. Az egyetemi évek alatt a MAFC csapatába kerültem, ahol mintegy 12 évet játszottam a legjobbak között. Többször voltam országos bajnok a MAFC csapatának tagjaként. A magyar válogatott csapat tagjaként pedig 1952-ben részt vettem a Helsinkiben megtartott nyári olimpiai játékokon. 1952 őszén, amikor megalakult a Vasas Izzó férfi kosárlabdacsapata, néhány kosárlabdázni vágyó kolléga megkeresett és kérésükre elvállaltam a megalakult csapat edzőségét. 1970-ig edzősködtem elsősorban a férfiaknál, rövidebb ideig a női csapatnál. Amikor a férfi csapat az első osztály kapujába jutott, tovább már nem vállalhattam mindezt, inkább a szakosztályvezetőségben dolgoztam. Később tagja lettem a Magyar Kosárlabda Szövetség elnökségének.

Hogyan telnek nyugdíjas napjai?

Tizennegyedik éve vagyok nyugdíjban. Nagyon boldog és elégedett vagyok. Két fiam van: az egyik 43, a másik 40 éves. A nagyobbik villamosmérnök, a fiatalabb építőmérnök. Őt unokám van, egy leány és egy fiú az idősebbik fiamnál, két fiú és egy leány a fiatalabbnál. A mi életünket nagyrészt kitölti a másfél év és 13 év közötti öt unoka. Nagy örömmel foglalkozunk velük, jól együtt van a család.

Teravagimov Pál

1942-ben született Nyíregyházán. Az általános és középiskola elvégzése után a Tungsramban (VTG) lesz ipari tanuló, majd szerszámkészítő szakmunkás. A Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán szerez diplomát. A Fejgyártásban lesz üzemmérnök 1968-ban, majd 1971-ben a Fejgyártás üzemvezetője. 1976-tól 1985-ig a Zalaegerszegi Alkatrészgyár igazgatója. 1985-től 1994-ig a VTG Szerelő Gyáregységének vezetője. Közben közel 2 év (1987-1988) kiküldetés Tanzániában. 1994 és 2002 között a VTG Minőségbiztosításának vezetője. 2002-től nyugdíjas. Azóta egy gépgyártással foglalkozó kft. műszaki vezetője. Nős, két felnőtt fia és egy unokája van.

Pali, a te neved olyan „magyarosított szláv”-nak tűnik. Nem kutattad sose az eredetét?

Különös történet ez, kutatni sem kellett: apám hadifogolyként került Magyarországra az I. világháborúban. Orosz katona volt, oroszosan írták le a nevét. Már valószínűleg a seregben is. Pedig örmény származású, a mostani Azerbajdzsán környékéről. Aztán jött a forradalom, nem tudott hazautazni, végül elengedték. Kapott egy szabadítólevelet, ahol a neve már így volt írva. Hiába mondta, hogy nem jó, mert ő Ter Avagimjan, ez maradt a neve. A nevünk. Anyám magyar, Máriapócscon született, Nyíregyháza környékén élt.

Műszaki vonzalmad már fiatal korodban megmutakozott?

Már gyerekkoromban. A szomszédunkban volt egy kovácsműhely, és a legkedveltebb szórakozásom az volt, hogy a kovácsnak húztam a fűjtatót. Néha kalapálhattam is. Nyíregyházáról anyagi okok miatt nem készültem továbbtanulni, hanem ipari tanulóknak szegődtem

a Tungsramhoz. Érettségi után szerszámkészítő tanuló lettem. Volt családi kapcsolat, ismeretség, a bátyám, nővérem, akik ott laktak. Emlékszem, Mestyán Béla felesége vett fel. A Tungsram Tanműhelyébe kerültem, ahonnan a Gépgyárba osztottak be.

A Tungsram „szekerének” egyik húzója a gépgyártás lett. Te választottad?

Oda helyeztek, a Szerszámműhelybe. Már másodévesen szabadultam, és ott dolgoztam '68-ig. Nagyon szerettem. Még oktattam is, volt egy iparitanuló-csapatom. Közben jelentkeztem a Műszaki Egyetemre, de nem vettek fel. Aztán '63 őszén, egy napon mondták a személyzetisnek, hogy ha van kedvem, menjek el a Kandóba, mert ott ma lesz pótfelvételi. Elmentem, minden rákészülés nélkül. Fölvettek!

Közben volt a KISz-titkárság?

A szervezetünk a Gépgyárban kb. 1200 fő volt. Fantasztikus csapat! Olyan ifjúsági mozgalmat csináltunk, amihez hasonlót nem ismerek. Létrehoztuk a tárgyi feltételeket, saját magunknak egy volt felvonulási épületből megcsináltuk az ifjúsági klubot, zenekart alakítottunk, kapcsolataink voltak színházakkal. Nagyszerű sportélet volt, kirándulásokat szerveztünk. A klubélet pedig csodának számított! A Törzsgyár mindig irigyelte tőlünk, mert a miénk egy zártabb közösség volt. Ott teljes természetességgel és szívesen vállalt mindenki mindent. Máig tartó barátságok születtek.

És a Fejgyártás?

Közben én végeztem a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán, és 1968-ban a Fejgyártásba helyeztek üzemmérnöknek, egyben üzemvezető-helyettesnek. A Fejgyártás nehéz helyzetben volt ebben az időben. Hivatalosan a VTG-hez tartozott, de az eltérő profil miatt elhanyagolt területnek számított. Nagyon jó műszaki csapata volt, de nem volt megfelelő vezető, aki összefogja, irányítsa és képviselje a vállalati vezetők felé az üzemet. 1971-től 29 évesen lettem a Fejgyártás vezetője.

Ez szakmai szempontból komoly kihívásnak számíthatott.

Amikor én a Fejgyártásba kerültem – a 70-es években –, az átlagos lámpafejgyártás 500 és 1500 db/óra körüli sebességen folyt, sok egyedi művelettel, kézi adagolással. Szóval nem volt a legjobb műszaki felkészültsége az üzemnek. Amikor eljöttem, akkor jellemzően már óránként 8 ezer és 15 ezer közötti sebességnél tartott a gyár, tehát egy óriási technológiai váltás is volt, amit nagyrészt saját erőből, a Gépgyár segítségével valósítottunk meg. Én két nagyszerű embert szívesen megemlítenék abból az időből, akiktől tanultam a szakmát, részben pedig együtt dolgoztam velük.

Az egyik Szarvadi László, aki akkor a Fejgyártás technológiai vezetője volt, kiváló mérnök. Él még, 75 éves lehet. Igazából én a szakmát tőle tanultam meg. A főiskolai szakdolgozatomat is ott készítettem el, azaz már a Fejgyártásba kerülésem előtt volt vele kapcsolat: egy menetmángorló készüléket terveztem az ő segítségével. Azután tizenvalahány évig együtt dolgoztunk.

A másik „példakép”? – A Gépgyár egyik tervezője, Haslinger Ferencnek hívják, aki szintén jól van, nem túl régen találkoztam vele, ugyanaz a korosztály, mint Szarvadi László. Vele elsősorban gépeket terveztünk közösen, több más kollégával együtt. Az eredményekben persze nemcsak az ő kettejük és az én munkám van benne, hanem az egész csapaté.

Hogyan vezet az út Újpestről Zalaegerszegré?

Időközben elkezdődött a vidéki ipartelepítési program, Nagykanizsa, Hajdúság stb. 1973-ban kezdődött a Fejgyártás Zalaegerszegré telepítése, először kooperáció formájában, majd 1976. január 1-jétől létrejött a Zalaegerszegi Alkatrészgyár. Én lettem az első igazgatója. A fényforrásbővítési program keretében 1975 és 1980 között épült fel a gyár és települt le a budapesti üzem nagy része, és a máshol „szétszórt” fejgyártási részek „begyűjtése” is megtörtént, például a fénycsőfejek és a bakelizált autólámpafejek gyártásának áttelepítése Kaposvárról és a Törzsgyárból.

Műszaki szempontból milyen fontosabb fejlesztéseket vezettetek be Zalaegerszegen?

A gyár telepítése nem valósulhatott meg azon a műszaki színvonalon, amely az adott időben működött. Külföldi gépvásárlásra nem sok lehetőség volt, ezért maradt a saját fejlesztés. Ebben az időszakban vált tömegessé a sorozathúzási technológia; a nagyteljesítményű vitritgép alkalmazása a különböző típusokhoz; a körforgó automata bakelizálógépek alkalmazása; a lámpafejkekészítés automatizálása; a késztermék-ellenőrzés, -válogatás, -csomagolás gépesítése; az alumínium lámpafejek kifejlesztése; az elektronika alkalmazása a gépeken és a gyártási folyamatokban; a korszerű szerszámgyártás megvalósítása.

Beosztásaid közül melyikben érezted magad a legjobban? Melyik állt a legközelebb hozzád? – Amikor a

Fejgyártás vezetője voltam. Amikor gyárigazgató lettem, az már kevésbé. Ott sok politika járt a tevékenységgel. Zalaegerszegen zöldmezős gyárat építeni az akkori körülmények között embert próbáló munka volt. Életemben olyan sokat nem dolgoztam, de ha valaki ma megnézi a gyárat, látszik, hogy nem volt eredménytelen.

Jó érzéssel tölthet el, főleg ha a „bajokat” leszámítjuk róla!

Tele volt értelmetlen küzdelmekkel a városi, megyei vezetéssel, meg környezetvédelmi bajlódásokkal. A szakembergárdát valósággal toboroztuk. Elmentünk az egyetemre, megnéztük, kik a Zala megyei diákok. Így szedtük össze őket. A legidősebbek az akkori végzősök voltak, velük indultunk. Ma ők adják a gyár szakmai gerincét.

Tudtommal a gépgyártással te nem hirtelen álltál le ... Zalaegerszeg után neked természetes volt, hogy a Gépgyárba menjek vissza, mert onnan indultam. Szerelde-vezetőként is sok szép feladatot kaptam. A VTG-ben nagyszerű szakembergárda jött össze. A '80-as években a világ szinte minden részére szállítottunk gépeket. Így eljutottam én is gyártelepítésekre például Tanzániába, Ghánába, Kínába, Brazíliába.

Meséli, hogy milyen büszke, amikor mostanában is kapcsolatba kerül olyan fényforrásgyárakkal, ahol még mindig üzemelnek a 20 éve szállított gépek. Nemrég Németországban és mostanában Csehországban látott ilyeneket. Ma is gépgyártással foglalkozik, folytatásaként az előéletének.

Nyugdíjba mentem és egy gépgyártó kft.-ben dolgozom. Fényforrásgyártáshoz készítenék gépeket.

Amikor nem géppel foglalkozol, nem unokázol, akkor mit csinálsz?

Amióta nyugdíjas vagyok, semmire sincs időm. De van egy kis víkendházunk, ott szoktam horgászni egy nagyrészt gépgyáriakból álló horgászcsapattal, de lassan két éve nem tudtam már velük összejönni. Pedig azelőtt az rendszeres volt.

Az ajtóban búcsúzunk el. Újra megállapítom, hogy az idő múlása mindenkin más nyomot hagy. Pali olyan karakterű, hogy szinte „előnyére” öregszik.

Till István †

1933. április 21-én Esztergomban született. 1951-ben érettségizett az Esztergomi Bencés Főgimnáziumban, majd 1972-ben a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán villamos üzemmérnöki oklevelet szerzett. Első munkahelye az Esztergomi Repülőgépgyár (1951-1953). 1953 és 55 között tényleges katonai szolgálatot teljesített. A Tungsramhoz 1955. december 12-én lépett be a Vasas Izzó SE sportolójaként. Három hónappal később a Munkaügyi Főosztály Munkaszervezési Osztályára került műszaki ügyintézői munkakörbe. Munkája mellett a sportkör vízilabda-csapatában szerepelt 1963-ig, aktív sportpályafutása befejezéséig. 1967 és 1970 között a Váci Fényforrás- és Üvegyár, 1971-től a Vákuumtechnikai Gépgyár munkaügyi osztályvezetője, majd az Üzemgazdasági és Kereskedelmi Főosztály vezetésével bízták meg. 1979-től a vállalati szakszervezeti bizottságban a közgazdasági bizottságot vezette. Ez idő alatt a Tungsram delegáltjaként közel 4 évig részt vett a Tungsram Rt. Miniszteri Felügyelő Bizottságának munkájában. 1983 novemberében vezérigazgatói megbízással a Vasas Izzó SE vezetője lett, 1984-ben pozíciójában megerősítették, illetve megválasztották a Sportegyesület elnökének. E funkciót nyugdíjba vonulásáig, 1993-ig töltötte be. Jelenleg a Sportegyesületek Országos Szövetségének regionális sportigazgatójaként társadalmi munkában tevékenykedik – különösen a korosztályos utánpótlással foglalkozó kis és nagy egyesületek gondjainak enyhítéséért.

Az őszbe csavarodott hajon kívül Till Istvánon nem sok nyomot hagyott a múlt idő. Energikus, széles gesztusokkal beszél, egyébként is olyan ember, aki elvárja,

hogy figyeljenek arra, amit mond. Beszélgetésünk során többször is hangsúlyozta, hogy a tungsramos éveket sikerek egymásutánjaként élte meg, élvezte a munkáját, tisztelte nagy tudású főnökeit, szerette kollégáit. Úgy emlékszik vissza, egy percig sem volt haragban senkivel.

István, önéletrajzodban írod, hogy tungsramos éveidet lényegében a Munkaügyi Főosztályon kezdted. Mint munkaszervező hogyan tudtátok beleavatkozni egy ilyen nagyvállalat életébe? És egyáltalán, hogyan kerültél, István a Tungsramhoz?

A nagybátyámon keresztül, aki a FŐVÁM főtanácsosaként – mint az Egyesült Izzó felügyelője – Aschner révén számos izzós vezetőt és kollégát ismert, többek között a kitűnő úszó, magyar- és európa-bajnok Körösi Pistát és a vízilabdacsapat edzőjét, Kösztnér Henriket. Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy a negyvenes évek elején, amikor nagybátyám magával vitt az Izzóba, fiatal srácként személyesen is megismerkedhettem Aschner Lipóttal. Egyébként Lippach Zoltán főosztályára, pontosabban a sportkör tornaszakosztályát vezető Vida Ignác osztályára kerültem, kiváló sportolók közé, Zergényi Kálmán, Hulényi Miklós, Bernáth András, Göröcs János és az UTE híres labdarúgómenedzsere, Konkoly Béla társaságába.

Három hónappal később (mivel belépésemkor már technikai végzettségem is volt) – vizsgáztatás után, mert akkor ez még így ment – a Munkaügyi Főosztály Munkaszervezési Osztályára kerültem műszaki ügyintézőként.

Munkám mellett a Vasas Izzó vízilabda-csapatában szerepeltem 1963-ig, aktív sportpályafutásom befejezéséig. Az igazi munka az osztályunkon 1957-ben indult, amikor Fóris Bandi vette át a Munkaügyi Főosztályon belül a Munkaszervezési Osztály vezetését. Feladatunk volt az üzemszervezés, a munkaidő-kihasználás és a termelékenységi adatok elemzése, vizsgálata, munkaügyi statisztika, kapacitászámítás stb. – a KGM-mel szoros együttműködésben. Amit én a munkaügyről tanultam, azt Fóris András osztályvezetőnek köszönhetem. Két diplomás, végtelen intelligens, prima vezető volt. Miután a központhoz tartoztunk, át kellett hogy lássuk a 36 000 fős teljes nagyvállalatot. A számos idecsatolt kisebb vállalat integrálását a Személyzeti Főosztállyal együtt mi végeztük el. Mi készítettük elő számukra a terepet, alakítottuk ki a szervezeti és működési rendjüket stb.

Mit szerettél te igazán ebben a munkában?

Ez nem káderpolitikai munka volt, hanem vállalat-szervezés, iparszervezés, kapcsolatteremtés. Erre az időszakra (1959-62) esett például egy igen jelentős munka a KGM megbízásából. Osztályunk készítette el az amerikai minta alapján a KGM-HÍRIG ipari nagyvállalatai részére ajánlott szervezési és működési sza-

bályzatot, a KGM hatáskörébe tartozó 25 ipari nagyvállalat kapcsolódási rendszerét.

Ha jól számolom, 38 évig dolgoztál a Tungsramban. Melyik periódusod tetszik ebből neked a legjobban? Ha Cipola segíthetne egy bűvészműtávnnyal abban, hogy visszakerülhess abba a korbá, amelyiket a legjobban szerettél, melyik lenne ez? A feladat, a társaság, a közösség, hol tetszett a legjobban?

Erre nehéz válaszolni. Nézd, nekem a belépésemtől kezdve a nyugdíjba vonulásomig csak sikerélményem volt. Nem volt csalódásom. Keményen sportoltam. Engedték, de a munkát el kellett végezni. Egyik főnököm, valamikor 56 előtt, egyszer megkérdezte, hogy minek vettem részt a Balaton-átúszáson, ha csak a 10. helyre futotta... Volt, amikor a kora reggeli edzés után 2 percet késtem, s a csoportvezetőm ezért letiltotta a havi prémiumomat. De én ezeket sem kudarcként éltem meg. Tettem a dolgomat.

1962-ben osztályvezető-helyettes lettem, majd műszaki igazgatói megbízással megszerveztem és lebonyolítottam a vállalati szerszámgyártó üzemek összevonását a Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyárba.

1967-ben a Váci Fényforrás- és Üvegyár 2 évre elkért munkaügyi osztályvezetőnek. 4 év lett belőle.

1971-től a VTG-hez kerültem munkaügyi osztályvezetőnek. A gépágazat megalakulásakor vezérigazgatói kinevezéssel egy új szervezet, az Üzemgazdasági és Kereskedelmi Főosztály vezetésével bíztak meg. Tungsramos éveim egyik legszínesebb és legeredményesebb időszakát töltöttem itt 1978-ig.

1979-től kerültem a vállalati szakszervezeti bizottság közgazdasági bizottságának élére. A feladat nagy kihívást jelentett. Itt tudtam már önállóan alkalmazni azokat a nagyvállalati ismereteket, amelyeket vállalati delegáltként a Tungsram Rt. Miniszteri Felügyelő Bizottságában is közel 4 éven keresztül hasznosítani tudtam.

Végül 1983 novemberében vezérigazgatói megbízással az akkor még Vasas Izzó SE néven működő sportegyesület vezetője, egy évre rá elnöke lettem. E funkciót nyugdíjba vonulásomig, 1993-ig töltöttem be.

Pista, meddig is vízilabdáztál te?

1963-ig, a Vasas Izzóban, Molnár Géza, Ipacs Gyuri, Sztanó Tomi, Takács Pista – hogy csak egy párat említsék – társaságában. Együtt kerültünk fel az NB I-be. De a vége felé, 1961-től már nem sokat szerepeltem, lejártam ugyan edzésekre, de akkor már az egzisztenciámat kellett építenem. Gyakorlatilag én tartottam el a családomat, apámat, anyámat, 1959-ben pedig meg

is nősültem. Akkor már majdnem 30 éves voltam, nekem már másra kellett koncentrálni.

Hogyan illeszkedett annak idején a Tungsram életébe a sport? Azt beszélük, nem csak Aschner Lipót, de Dienes Béla is sokat tett érte.

Ez valóban így van. Aschner 1911-ben alapította az Ampère Sportegyesületet. 1 hétig ültem annak idején a Levéltárban, míg megtaláltam azokat a dokumentumokat, amelyekből például kiderült, hogy 16 000 pengőt szavaztak meg a tornaszház építésére. 265 izzóssal alakult a sportegyesület, és Bay Zoltán volt az alelnöke, haláláig. Aschner 1922-ben lett az UTE elnöke, ő is sportos ember volt, állítólag gyalog sétált le az UTE-meccsre rózsadombi házából. Fia Davis-kupás teniszező volt, akinek felépíttette Európa első fedett teniszcsarnokát (a mai ebédlő felett), a tungsramosoknak-újpestieknek pedig a Tungsram-uszodát. Ez volt az UTE aranykora, egészen a háborús évek kezdetéig.

A Vasas Izzó 1951-ben alakult újjá, s valóban Dienes Béla vezérigazgatósa alatt „futott fel”. Ő alakította ki a Megyeri úti tornacsarnokunkat is. Én Dienes Bélát nagyon tisztetem, és szeretettel gondolok rá ma is. A hivatalos munkaidőt követően gyakran benéztem hozzá. Volt úgy, hogy este hétig is elbeszélgettünk. Született menedzser. Emberséges volt, humora volt, élt-halt a gyárért, soha nem ment haza időben, hallatlan jó memóriája volt, ő volt az egyetlen olyan „keleti” vezérigazgató, akit majdnem mindenkor miniszter fogadott. Szinte belépése pillanatától 1982-es távozásáig állandó munkakapcsolatban voltam vele. Ő volt az, aki a világháború után Aschnerhez hasonlóan a Tungsram nemzetközi elismerését kívívta.

De szerénytelenség nélkül hadd mondok el, hogy az én közel 10 éves sportkörü elnökségem alatt 1987-ben három csapatunk nyert magyar bajnokságot és kupát. Ez egyedülálló teljesítmény Magyarországon. 1992-ben nagy részben saját utánpótlás-nevelésünkből származó öt csapatunk (két kosárlabda, két röplabda és 1 vízilabda) Európa Kupa-kvalifikált volt. És mindez 1983-tól kezdve minden évben csökkenő költségvetés mellett!

Till István – így hetvenes évei elején – ma is aktív részese a magyar sportéletnek. Mindennap belátogat a Sportegyesületek Országos Szövetségébe, ahol regionális sportigazgatóként elsősorban szervezési ügyekkel foglalkozik. Ahogy némi malíciával megemlíti, azért a klinikákra is sokszor be kell hogy látogasson. Ezt egyszerűen nem hiszem el neki.

Tiszlár Pál

1932. november 20-án született Békésszentandrásan. Hamarosan Szarvasra költöztek a családjával. Itt végezte el az elemi iskolát, majd a szarvasi Vajda Péter Evangélikus Gimnáziumban érettségizett 1951-ben. Még ebben az évben felvételt nyert a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karára. Két év miskolci tanulás után a Budapesti Műszaki Egyetem Hadmérnöki Karán folytatta tanulmányait, ahol 1956 szeptemberében diplomázott a Dr. Pattantyús professzor vezette vizsgabizottság előtt. 1957. február 17-én lépett be az Egyesült Izzóba. A Sajtoló- és Szerszámgyárban kezdett dolgozni. Egy évet dolgozott a Szerszámszerkesztésben, majd fél évet a Technológiai Osztályon. Ezt követően került üzemmérnökként a Présüzembe, amelynek 1960-tól lett az üzemvezetője. 1970-ben nevezték ki a gyáregység főmérnökévé, majd 1973-ban az igazgatójává. 1964-ben szakmérnöki, 1969-ben gazdasági mérnöki diplomát szerzett. Egy nagyobb átszervezést követően 1982-ben lett a több mint 1000 főt foglalkoztató Szolgáltató Gyár igazgatója, amelyet 1989-ig, egy újabb átszervezésig vezetett. 1983-tól hat éven át volt tagja a Tungstram Felügyelőbizottságának. 1991-ben, 34 éves vállalati munkaviszony után ment nyugdíjba.

Mikor határozta el, hogy gépészmérnök lesz?

Kissrác koromtól műszaki pályára készültem. Mondogattam, hogy vagy mozdonyvezető leszek, vagy gépészmérnök. Akkori értékrendem szerint ez tűnt normálisnak. Kedvenc játékaim voltak a kiöregedett fali- vagy csörgőórák maradványai, a csodálatos fogaskerek „komplexumok”. Később sikerült átlépnem a mozdonyvezetőséget, és nekivághattam a másik kedvenc szakmám tanulásának, a gépészmérnök-

ségnek. Két év miskolci tanulás után kerültem a Budapesti Műszaki Egyetem Hadmérnöki Karára, ahol 1956-ban eredményesen diplomáztam.

Miért jöttél Miskolcra Budapestre?

Ez 1953-ban történt. Akkor a Miskolci Egyetemen toboroztak embereket a BME Hadmérnöki Karára. Mivel a szüleim nagyon szegények voltak, ezért nagy dolog volt számomra, hogy a Hadmérnöki Karon teljesen ingyen tanulhattam, és ők állták az öltözködés, lakhatás és az étkezés költségeit is.

Hogyan kerültél a Tungstramba?

Az egyetem elvégzése után majdnem valamennyien leszereltünk. Három hónapon keresztül kerestünk munkát egy – szintén a hadmérnöki karon végzett – szarvasi kollégámmal. 1957 januárjában felvételiztünk az Egyesült Izzó személyzeti osztályán, ahol nagyon kedvesen fogadtak. Ennek örültünk, mert a portán be sem akartak engedni, aznap sztrájk volt a gyárban. Árvay Lászlónál és Pongrácz Lajosnál felvételiztünk, mindketten eredményesen. De két hét múlva csak a társam kapott értesítést arról, hogy felvették. Szomorú voltam, de ő megígérte, hogy érdeklődik az ügyem felől. Így is történt. Őt alaposan összeszidták, hogy miért csinál olyat, hogy kétszer is felveteti magát. A kollégámat ugyanis Tusják Pálnak hívták, aki – csakúgy, mint én – a szarvasi gimnáziumban és a hadmérnöki karon végzett. Az ügyet sikerült tisztázni, így egy hét múlva már én is beléphettem az Izzóba. 1957. február 17-én lettem a gyár alkalmazottja.

A Sajtoló és Szerszám Gyáregységben kezdtem dolgozni. Mivel gyártástechnológus szakon végeztem és lőszergyártást is tanultam, ezért a legjobb helyre kerültem. Árvay László gyáregységvezető azzal a céllal vett fel, hogy ha megfelelőek és elvégzem az általa elképzelt felkészülést, a gyár présüzemének lehetek a vezetője. A felkészülés abból állt, hogy egy évet kellett a Szerszám szerkesztésben dolgoznom, majd fél évet a Technológiai Osztályon. Ezek után kellett üzemmérnökként lemennem a Présüzembe. Az üzemmérnökség után üzemvezető-helyettes lettem, majd hamarosan, 1960-ban üzemvezető.

Közben megtanultam azt a sajátos fémlemez-hidegalakítási technológiát, amit ebben az üzemben végeztek. Már előzőleg – szerszám szerkesztő koromban – komoly ismereteket szereztem azoknak a szerszámoknak a tervezésében, kivitelezésében, melyek abban az időben a rádiócsőgyártás miniatűr finomlemez- és csillámlemez-megmunkálásához kellettek.

Több kitűnő szakember segítette a szakmai fejlődésemet – mint Kékkői Miklós és Barcza János. De ki kell emelnem a kitűnő szakmunkásokat, akikről a szerzőkészítésben és a szerszámok üzemeltetésében dolgoztunk együtt, és ők is sokat segítettek a szakmai ismereteim gyarapításában.

Nagyon fiatalon – 28 évesen – lettél a Présüzem vezetője. Milyen emlékeid vannak erről az időszakról?

Akkor a Présüzemben senkinek nem volt műszaki egyetemi végzettsége. Amikor üzemmérnökként odahelyeztek, sokan elcsodálóztak azon, hogy 5-10 perc alatt lemértem és megrajzoltam egy-egy gépkalkulációs részt. Sokat segített az is, hogy a kinevezés előtt két évet üzemmérnökként, majd üzemvezető-helyettesként ott dolgoztam. Az elődömtől már helyettesként is nagyon komoly feladatokat kaptam. A Présüzem akkor nagy létszámú volt, kb. 260 ember dolgozott ott két műszakban. A kinevezésem után is nagyon segítőkészek voltak velem az ott dolgozók, és én is igyekeztem mindenkihez jó szándékkal közeledni. Meghatározó volt ez az időszak az egész életemre. Úgy fogalmaztam ezt meg magamnak, hogy „aki nem dolgozott melősök között, abból nem lehet jó vezető”.

38 évesen – 1970-ben – lettél a Sajtóló és Szerszámgyár főmérnöke, majd 41 évesen – 1973-ban – az igazgatója.

Elég tapasztalat volt már a hátam mögött, ezért nem ijedtem meg a feladattól. Olyan kitűnő munkatársakkal dolgoztam együtt, mint Uhrin István, Littomericzky Ferenc, Csányi László és Solymosi József. A szakmai feladatok közül ki kell emelnem a H4-es autólámpákhoz szükséges molibdén „sapkák” gyártásának megoldását.

Miért volt ez számodra jelentős feladat?

Ez nemcsak az én számomra volt jelentős feladat, hanem valamennyiünk számára, akik ezzel foglalkoztunk. Teljesen ismeretlen volt számunkra egy molibdén fémlemez hidegalakítással történő megmunkálása. Csak úgy tudtuk elképzelni a molibdén megmunkálását, ha előtte felhevítjük. Sokat törtük a fejünket. Végül Solymosi József fejből pattant ki a megoldás. A többiek annyira idegenkedtek ettől a feladattól, hogy amikor ő kilépett a gyárból, akkor vissza kellett hívunk az új munkahelyéről, hogy segítsen a felmerült gyártási problémát megoldani. Később persze már a többiek is megtanulták a technológiát. Számunkra tehát hasonlóan nehéz volt a molibdén „sapkák” gyártásának megoldása, mint a H4-es lámpákkal kapcsolatos többi műszaki feladat a Demeter Károly vezette Fényforrás Fejlesztési Főosztály számára.

A szakmérnöki és gazdasági mérnöki tanulmányaidat hogyan hasznosítottad az igazgatói munkában?

A gazdasági mérnöki ismeretek segítségével egy-egy problémát nemcsak a műszaki, hanem a közgazdasági oldaláról is mérlegre tudtam tenni, és megtanultam hatékonyabban együttműködni a közgazdászokkal. A tanult matematikai statisztikai módszerek bevezetésé-

vel teljesen átalakítottam a Présüzemben addig alkalmazott minőségellenőrzést, és ezzel több mint 30 ember munkáját takarítottuk meg. Korábban ugyanis szemrevételezéssel végeztünk mindendarabos ellenőrzést, amelynek kb. 10% hibája volt. Az általam bevezetett módszer szerint a gyártás első órájában legyártott alkatrészekből vettünk mintát, amelyet precízen ellenőriztünk. Meghatároztuk hibaarány felett a gyártást leállítottuk, és a szerszámot javításra küldtük. Így nemcsak a létszámot, hanem a selejtet is csökkenteni tudtuk. A diszpécserek nem kedvelték ezt a módszert, mert a gyártás folyamatosságának biztosítása érdekében több jó szerszámra volt szükség.

1982-ben lettél a Szolgáltató Gyár igazgatója. Hogyan emlékszel erre az időszakra?

1982-ben a Sajtóló és Szerszám Gyár a műszaki igazgató irányítása alá került Fejlesztő Gyáregység néven. Pálosi József műszaki igazgató Vasizly Györgyöt nevezte ki a gyár élére. Akkor ez nagyon rosszul esett, hiszen 25 évet dolgoztam a gyárban, 9 évet gyárigazgatóként. De nem sokáig bánkódhattam, mert hamarosan új feladatot kaptam. A vállalat vezetése a Szolgáltató Gyárba vonta össze a korábban önálló szervezetként működő TMK Gyárat, Szolgáltatás Gyárat, Raktárgazdálkodási Főosztályt, Gondnokságot, valamint a Sportlétesítményeket. Közel 1000 fős szervezet jött így létre. Az öt egység számviteli, munkaügyi és egyéb adminisztratív gyakorlatának egységesítése nehéz munka volt, amelyben a kiváló közgazdász, Kosztolányi Zsófia volt a segítségemre.

Mire emlékszel még szívesen vissza a Tungsramban ledolgozott 37 évből?

A Tungsrám volt az első és egyetlen munkahelyem. Szerettem ezt a gyárat, az ott dolgozó embereket és a munkámat, amit megbecsültek. Munkám elismeréseként több vállalati Kiváló Dolgozó, 1988-ban pedig miniszteri Kiváló Munkáért kitüntetést kaptam. 1983-tól 6 éven át tagja voltam a Tungsrám Felügyelőbizottságának, amelyet Deák Andrea államtitkár vezetett, és tagja volt Medgyesi Péter későbbi miniszterelnök is.

Nagy sportbarát voltam világeletemben, ezért – noha jelentős elfoglaltságot jelentett ez a munka – 1974-től 1989-ig, a szakosztály megszűnéséig irányítottam a Tungsrám SC férfi kosárlabda-szakosztály munkáját. 1991-ben mentem nyugdíjba. Azóta élem a nyugdíjasok életét feleségemmel, akivel 1962 óta vagyunk házасok. Egy lányunk és egy unokánk van, akik sok örömet jelentenek számunkra. Szabadidőmben házunk és a balatoni kis nyaralónk kertjét ápolom.

Tombor István

1942. június 1-jén született Gadányban. Középszkolai tanulmányait Pécsen folytatta, majd 1965-ben mérnöki diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán. 1965-től nyugdíjazásig az Egyesült Izzó dolgozója. 1965 és 1970 között tervezőmérnök a Gyartervező Irodán. 1970-től a Ribbon-üzem vezetője a Nagykanizsai Fényforrás- és Üvegyárban. 1972-től 1980-ig a gyár pártbizottságának titkára. 1980 és 1985 között ugyanott az Anyag-és Áruforgalmi Főosztály vezetője. 1988-ig Nagykanizsán főenergetikus-helyettes, majd 1988-tól 2000-ig a gyár főenergetikususa. A KGM Kiváló Dolgozója, többszörös vállalati Kiváló Dolgozó kitüntetés, MHSZ Érdemérem tulajdonosa. Vezérigazgatói Díjban két alkalommal részesült. 2000-ben került nyugállományba.

35 éves tungsramos múlttal a háta mögött boldog családapa, nagyapa. Arra a kérdésemre, hogy mi volt számára a legemlékezetesebb esemény a három és fél évtized alatt, azt válaszolta, hogy amikor nyugdíjba ment, hogy megélhette ezt a kort, lezárva életének egy jelentős szakaszát. Bizony, váltani is tudni kell, és ez neki láthatóan sikerült. A Tungsram nagykanizsai csapatának egyik jeles képviselőjeként azért az aktív évekre is szívesen emlékezik.

István, kezdjük a legelején. Hogy indultál és hova jutottál?

Az első és egyetlen munkahelyem a Tungsram volt. A kapcsolat 1961-re nyúlik vissza, akkor kötöttünk társadalmi ösztöndíj-szerződést – még György Gyulával, az akkori vezérigazgatóval. Ténylegesen a diplomatervezés alatt kerültem kapcsolatba a vállalattal. Témám az 1200 db/óra sebességű fénycsögyártó sor hajtó-

műve volt. Konzulensem a VTG Szerkesztési Osztályának akkori vezetője, Horváth László, opponensem pedig Pongrácz Lajos vállalati főkonstruktor volt. A gépészeti megoldások mindig is érdekelték. A műszaki tantárgyakat kiváltképp kedveltem, és tanulmányi eredményeim is ösztönöztek a mind több tudás elsajátítására.

Víszonylag hamar döntöttem az Izzó mellett. Szimpatikus és megnyerő volt az, ahogy Mestyán Béláné, a Szakoktatási Osztály akkori vezetője fogadott és kalauzolt bennünket az első gyárlátogatás során. Látványos és érdekes volt minden, amit megmutattak. Vidékiént nagyobb ösztöndíjhoz juthattam, mintha budapesti munkavállalásra köttem volna szerződést. Azt, hogy hova kerülök a diploma megszerzése után, akkor még nem tudtam, az Izzó vidéki gyártelepítései azonban eldöntött tények voltak.

Nos, ilyen előzmények után 1965-ben a Gyartervező Iroda Üvegtechnológiai Osztályán kezdtem el dolgozni. Feladatomban az üvegolvasztó kemencék vasszerkezetének tervezése, szerkesztés volt. Később a kemencék tervezésébe is bekapcsolódtam 1969-ben, amikor konkrétan vált a nagykanizsai beruházás, a kanizsai üvegyár tervezése, majd az amerikai üvegyári tervek honosítása, adaptálása volt a fő feladatomban.

Rendkívül kedvező légkör vett körül bennünket, kezdőket. Mind szakmai, mind emberi, mind egyéb vonatkozásban. A Gyartervező Irodán kiváló, „nagynevű” szakemberek dolgoztak. Tőlük aztán lehetett tanulni. Külön kell említenem Gyurikovics János osztályvezetőt. A másik, ami nagyban segítette a jó légkör kialakulását és a kezdők beilleszkedését – legalább is, ahogy én éreztem – a társadalmi szervek, elsősorban a KISz irányunkba megmutatkozó érdeklődése volt. Nekem már az egyetemen komoly KISz-funkcióim voltak, több jól sikerült rendezvény szervezését tudhatom már magam mögött. Nem sokkal azután, hogy az Izzó KISz-esei megkerestek, létrehoztuk a Gyartervező Iroda KISz alapszervezetét is 1961-ben.

Így indultam hát, és igen sok kedves emlék fűződik ehhez az időszakhoz. Az egyik ilyen az ún. mérnökóvoda volt. Kiváló szakemberek vezettek be az Izzó történetébe, oktatták a szakmákat, beszéltek a vállalathoz való kötődésükről. Megnézhettük a vállalat legféltettebb laboratóriumait, kísérleti és tömeggyártásait. Ugyanezt a gyakorlatot folytatták később Nagykanizsán is. Büszke vagyok arra, hogy én szervezhettem az akkori új belépők „óvodai” programját Nagykanizsán. A különbség csupán az volt, hogy nekünk annak idején még egy ún. kisdiplomát is kellett készítenünk, később ez már elmaradt.

És itt elérkeztünk a nagykanizsai évekhez. 1970-ben helyezett Dienes Béla vezérigazgató Nagykanizsára a Ribbon-üvegyár beruházásának előkészítésére műszaki ellenőri megbízatással. 1971-ben a ballongyártó

üzem vezetőjeként tagja voltam az USA-ban betanuló szakmai csoportnak. Visszatérve az üzembe helyezés, a gyártás beindítása volt a feladatom.

Sikeres szakmai indulásodat 8 éves párttitkárság követte. Te akartad, vagy így hozta az élet?

Káderlapom alapján lettem párttitkár Nagykanizsán. A történeti hűség kedvéért elmondom, hogy itt a megyében, a városban igen nagy volt a politikai rivalizálás. Mindenki a dicsőségre hajtott. Fő törekvésük az volt, hogy minél nagyobb hasznot húzzanak az Izzó létezéséből. A megyei, járási és városi pártbizottságok delegálták magukat a gyári vezetésbe. Mind-mind azzal a szándékkal, hogy „segítsenek” a kádergondokon, ugyanakkor nem titkolt szándékuk volt, hogy minél többet tudjanak meg az Izzóról. A városi és a járási pártbizottságok közötti vitákban nem egyszer a megyei pártbizottságnak kellett igazságot tennie. Ennek a harcnak lettem én az „áldozata”, mivel olyan embert kellett találniuk, akit elfogadott a megye, a járás, a város és ugyanakkor az Izzó is. Így lettem én a párttitkár – induláskor 2 évre, végül 8 év lett belőle. Az volt a fő feladat, hogy kompromisszumos megoldásokat találjunk a területi pártszervek és az Izzó pártbizottsága között.

Amikor visszakerültél a műszaki pályára, érezted ellenszenvet, előítéletet párttitkári múltad miatt?

Nem volt semmi probléma a visszakerüléssel. Párttitkárként nem tettem soha senkinek olyat, amiért engem bárkinek bántania kellett volna. Fontosnak tartottam a kollégák folyamatos képzését, hogy érjenek el mind magasabb szakmai végzettséget, dolgozzanak kedvükre, legyenek egyre sikeresebbek. Természetesen a politikai érdeklődés kiaknázására is biztosítottunk továbbtanulási lehetőségeket. A szakmai végzettséget azonban soha sem pótolta a Marxista-Leninista esti egyetem vagy szakosító – dacára annak, hogy felsőfokú végzettségnek számított.

Első feladatom az anyag- és áruforgalomhoz kötődött.

Így igaz. A történet megértéséhez hozzátartozik, hogy 1980-ra a nagykanizsai gyár termelése volumenben már meghaladta a Budapesti és a Váci Fényforrásgyár együttes termelését, ezért logikus döntés volt a vállalati áruforgalmi stratégia megváltoztatása. Korábban a vállalat magyarországi gyárai a budapesti központi raktárba szállították a készárut, ahol az expedíálási munkákat elvégezték, majd feladták az árut külföldre, illetve a hazai kereskedelmi egységekhez. Mivel a kanizsai gyár rendelkezett iparvágánnyal és

megfelelő raktárral, ezért a készáru gyűjtő, expedíálási és kiszállítási helye Nagykanizsa lett. Ennek a területnek irányítására, az Anyag- és Áruforgalmi Főosztály megszervezésére, majd vezetésére kaptam megbízást 1980 elején. 1986 elejéig dolgoztam itt. Hozzánk tartozott a készáru-, félkész-, ballon-, anyag- és hulladék-raktár, az expedíció, a közúti és vasúti szállítás, az anyagbeszerzés és a szervizek. Átszervezés miatt később a terület átalakult, majd a GE MDC-ként (fő elosztási központként) gyakorlatilag újjászervezte.

13 éven keresztül voltál a gyár főenergetikusa. Ezen a területen is történtek változások?

Amikor átvettem ezt a területet, a gyár akkora már növelte az energiaszolgáltatást. A korábbi kétműszakos gyártás kiszolgálására kiépített energiaellátási rendszerek már nem feleltek meg a háromműszakos üzemeltetés követelményeinek. Nagy gondot jelentett a folyamatos energiaellátás biztosítása. Ez alatt a 13 év alatt majdnem 2,5-szeresére nőtt a villamosenergia-fogyasztás, háromszorosára a gázfogyasztás, az oxigén-igény és ehhez kapcsolódóan a nitrogén-, az argon- és hidrogén-igény is. A mennyiségi növekedés kielégítésére hosszú távra szóló fejlesztési intézkedéseket kellett hoznunk. Átálltunk cseppfolyós oxigén-, nitrogén- és argon-ellátásra. További áramszolgáltatási vezetéseket építettünk ki. 12 db nagyteljesítményű levegő- és vákuumkompresszort vásároltunk, mert máskülönben nem tudtuk ellátni a gyári igényeket. Éppen ezért én ebből a 13 évből nem tudok kiemelni egy sikeres évet vagy eseményt. Minden, ami történt, az együtt volt a siker.

Vezetőid, kollégáid?

Gyurikovics Jánosról már tettem említést. Rendkívül sok szakmai segítséget kaptam tőle. Fericsán Tibort említtem időben másodikként, a gyár egykori igazgatóját. Olyan főnök volt, akire mindig, minden témában lehetett számítani. Öröm volt együtt dolgozni vele. De említhetnék több más kollégát is.

Mivel töltöd az „öledbe hullott nagy szabadságot”?

Gyakorlatilag 2000 közepétől nem dolgozom. Elfoglaltságaim sorrendben: 3 unokám, a másfél holdas telek gondozása, a balatoni telek rendben tartása. A gyárral két szálon is kapcsolatban vagyok: főként a Nyugdíjas Bizottságon keresztül – közös kirándulások és zenés, táncos estek formájában, illetve 2-3 havonta meglátogatom a volt kollégáimat. Tulajdonképpen nincs is szabad időm, és ez így van jól.

Tordai István †

1937. szeptember 18-án született Nagykőrűn. Iskoláit Újpesten végezte, majd a Budapesti Műszaki Egyetem gépjáratéchnológia szakán szerzett gépészmérnöki diplomát. Az Egyesült Izzóba 1956. augusztus 6-án lépett be. A Mintagépgyárban kezdte izzós pályafutását gépszerkesztőként, majd a Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyárba került, ahol a Gépfejlesztési Osztály vezetője lett. Közben, 1973 és 1975 között egy autós cég műszaki vezetője, de 1975-ben visszatért a Tungsramba. 1981-ben újra Budapestre került, a Műszaki Igazgatóságra mint gépjáratás szakmai főellenőr. 1989-től főmunkatárs volt a Fényforrás Ellenőrzési Osztályon egészen 1994-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig. 1963-ban kötött házasságot. Két gyermekük született: Róbert (1966) grafikusművész, Éva (1969) pedagógus, aerobic-edző. Négy gyönyörű leány unokájuk teszik színesebbé az életét.

Régen sok izzósban az élt, hogy a gyár három lábán áll: az egyik a Rádiócsőgyár, a másik a Lámpagyár, a harmadik a Gépgyár. De valójában ez a három kettő volt: a fény, hang, kép előállítói és a gyár-gyártók, a gépesek. Egy minden gondolatában gépest, egy újpestit, Tordai Istvánt várom múltat idézni. Az Izzóról, élettörténetéről beszélgetni.

Gyermekkorom óta Újpesten élek. Az általános és középiskolát is Újpesten végeztem. Ez utóbbi a 2. sz. Gépipari Technikum volt. Ezt nevezték el később Landler Jenőről, vagyis ez lett a Landler, ami a Kanizsaival és a Könyvessel a nagy hármashoz tartozott Újpest középiskolái sorában.

Abban az időben minden fiatal sportolt. Erre már az iskolában ráneveltek. Kezdetben úsztam, majd vízilabdáztam, és ez szerepet játszott abban, hogy az

Egyesült Izzóba kerüljek. Edzőim – Pataky Imre és Szigeti Antal, a Tonó bácsi – ajánlásával kerültem az akkori Mintagépgyár szerkesztésébe, Slahta Gyuri bácsi osztályára. Itt Weszelovszky József volt a csoportvezető. Ő vezetett be a szakma rejtelmeibe, hogy hogyan kell szabványbetűvel szépen írni, egy rajzon a mérethálót úgy felépíteni, hogy az üzemben annak alapján dolgozni tudjanak. Megtanított, hogyan kell a szakmunkásokkal együtt dolgozni úgy, hogy a rajztáblánál született berendezés a kitűzött célnak megfeleljen. Ez olyan útravaló volt, ami végigkísérte pályafutásomat.

Az akkori Mintagépgyár egyébként nagyrészt a vállalat saját gyártásához tervezett és gyártott gépeket, de már elindult az eladásra szánt gépek tervezése is, pl. TV-képcső-szivattyúk és -aluminizáló berendezéseké.

A 60-as évek elején, a félvezetőgyártás bővülése kapcsán került az Izzóhoz a Gyöngyösi Szerszám- és Készülékgyár, a későbbi Félvezető- és Gépgyár. A gyár fejlődésével jó lehetőségek adódtak a fiatal műszakiak letelepedésére. Több kollégámmal együtt mi is így költöttünk Gyöngyösre a hatvanas évek közepén.

Gyöngyösön kezdetben a gyártásfejlesztésen, a kísérleti üzemben, majd a szerkesztésen dolgoztam. 1975-ben neveztek ki a Gépfejlesztési Osztály vezetőjévé.

A gyöngyösi évek alatt többször jártam a volt Szovjet-unióban és Csehszlovákiában. Különböző műszaki tárgyalásokon vettem részt, több esetben gépeket helyeztünk üzembe. Az ott töltött 16 év alatt sok jó barátot szereztem, közülük többel ma is tartom a kapcsolatot. Meg kell említenem a gyár akkori főmérnökét, Takács Istvánt, aki hosszú évekig a főnököm volt, és akítól sokat lehetett tanulni. Ő volt a Taki, akit Tungsrám-szerte ismertek és becsültek. Ma is Gyöngyösön él, pedig ő is Pestről került a gyöngyösi gyárba.

Mikor ért a csúcsra a gépjáratás?

A 70-es évek közepén az Izzó gépjáratása komoly exporttényezővé vált. A gépjárat fejlesztőbázisukat és kapacitásukat kihasználva új, de profil-idegennek mondható termékeket is fejlesztettek és gyártottak. Ebben a gyöngyösi és a győri gyár járt az élen. Gyöngyösön gyógyszeripari, pohárcsiszoló gépek, átrakó robotok, öblösüveg-fúvó gépsorok, óriás méretű üvegfüvő-csökkentő kályhák, Győrben pedig abroncsgyártó, fiókhajlító gépsorok, hiperbolikus fészkeszerelő gépek, négygépes tengelymegmunkáló rendszerek készültek, és még lehetne sorolni. A VTG elsősorban új fejlesztésű lámpa- és fénycsőgyártó sorokat készített saját részre és exportra. Ezek mellett azért itt is születtek nem egészen profiliba vágó termékek, gyorsprések, szifonygátók stb. A Tungsrám számos gyárában folyt gépjáratás: a VTG-ben, Gyön-

gyösön, Győrött, Hajdúböszörményben, Nagykanizsán, Kaposvárott és Pécsen is. Elsősorban keletre szállítottak, főleg a Szovjetunióba irányult a gépexport.

Hogy üzemelték be a külföldre készített gépeket?

Válogatott szakemberekből álló csoportok utaztak ki, ők szerelték össze és üzemelték be a gépsorokat.

Mit értsünk a gyöngyösi kiléptem-visszaléptem kitérő alatt?

Rólam sokan tudják, hogy autómániás vagyok. Gyöngyösön az autójavító szövetkezet főmérnököt kerestem. Nagy kísértés volt, ám hamar kiderült, hogy nem az autók műszaki problémáival kell foglalkozni, hanem korábbi beruházások bírósági ügyeivel, garanciális hibák elhárításának vitáival, az ügyfelek vélt, vagy valós sérelmeivel. Visszatértem tehát a Tungsramba. Mint szerkesztési csoportvezető mentem el és gépfejlesztési osztályvezetőként tértem vissza. 1981-ben jöttem vissza Budapestre, a Műszaki Igazgatóságra gépgyártás szakmai főellenőrnek.

A 80-as évek elején a gyöngyösi gyárat a gépgyártással együtt a MEV-hez csatolták.

Miután a MEV-nek nem volt exportjoga, a gyöngyösi gépgyártás termékeit az Izzón keresztül tudta csak értékesíteni, és miután én ismertem a termékeket, én vettem át azokat az Izzó nevében több éven keresztül. Közben kiépítettem a többi gyárral a kapcsolatot, az általuk gyártott termékeket meg kellett ismernem, és hiányos fényforrásgyártási ismereteimet is bővítettem, amiben közvetlen kollégáim is sokat segítettek.

A legnagyobb problémát mindig a kiszállítási határidők jelentették, sokszor meghiúsították az előírt próbákat. Gondok voltak a tartalékalkatrészek csereszabotossága miatt is. Születtek megoldások, elsősorban a VTG-ben, de a bevezetés lassan ment.

A 80-as évek vége már a minőségbiztosítás öreként talált.

A piaci, vevői igények kielégítése érdekében a 80-as évek második felében mi is magasabb szintre emeltük a minőség kérdését: elkezdtünk egy filozófiájában és eszközeiben is egészen más, új megközelítéssel, minőségbiztosítással foglalkozni. Az új filozófia szerint a minőséget nem csupán ellenőrizni kell, hanem bele kell tervezni, bele kell gyártani a termékekbe. A tömeggyártásban a termékek szűrőpróbaszerű végellenőrzését fel kellett hogy váltsa az egész gyártási

folyamatot magában foglaló, egységes, folyamat-szemléletű, minőségközpontú rendszer. (Azóta már ezt az akkor nagyon újszerűnek tűnt szemléletet is meghaladta az idő: ma már a minőségirányítás lépett a helyére.) Az új rendszer a fényforrásgyárakat és az alkatrészgyártókat érintette elsősorban, tehát a tömeggyártást. De nekünk, gépgyártással foglalkozóknak is komoly kihívást jelentett.

Megkezdődtek a vevők részéről is a minősítések. A gyártó kapott egy 20 kérdésből álló kérdőívet, aminek kitöltése egyfajta önbevallás volt. Ennek alapján a vevő eldöntötte, hogy végrehajta-e a vizsgálatot, vagy sem. Ha a gyártó nem ért el egy bizonyos ponthatárt, egyszerűen lehúzták a szállítók listájáról.

A minőségbiztosítás része volt a hibahatás-elemzés is, amivel én is foglalkoztam. Fel kellett mérni a gyártás közben fellépő mindazon hibákat, amelyek befolyásolhatták a termék minőségét. Az elemzésben a gyártógépek tervezői, beállítói, üzemeltetői, technológusai is részt vettek. A föltárt problémák megoldására intézkedési tervek készültek. Szinte minden gyártósorra elkészítettük ezeket az elemzéseket.

A privatizálás nem jött jól a gépágyazatnak és neked személy szerint sem.

Megjelent az életünkben a GE, ami a gépgyártás leépítését jelentette, így a Gépellenőrzési Osztály is megszűnt. Főmunkatárs lettem a Fényforrás Osztályon, ahol továbbra is minőségbiztosítással foglalkoztam.

Majd következett a nyugdíj.

Nyugdíjazásom után is aktívnak éreztem magam. Két évig egy nagy autókereskedés munkatársa voltam, az utóbbi években pedig segítettem a lányom üzletének ügyeit intézni.

Közérzeted?

Nyugodtan mondhatom, hogy jó. Gyakoriak a családi programok, évenként eltöltünk egy-egy hetet külföldön, szükség esetén viszem az unokákat edzésre, kirándulni járunk, gyakran együtt üdülünk, néha a nagyobbakkal egy kis matekozás is belefér...

Visszagondolva, szerettem a Tungsramban dolgozni. A cég mindig a felszínen volt, a legmodernebb technikát tudtuk alkalmazni, és a fejlesztés – amivel volt szerencsém foglalkozni – mindig kiemelt helyen volt.

A szakmával nem igen tartok kapcsolatot, de a régi kollégákkal igen. Sok barátom van Gyöngyösön is, velük is folyamatos a kapcsolatunk.

Tóth Árpád

1942. február 26-án született Székelyudvarhelyen. Általános és középiskolai tanulmányait Debrecenben végezte, majd a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem fizikus szakán szerzett diplomát 1965-ben. Mint az Egyesült Izzó tanulmányi ösztöndíjasa néhány nappal az egyetem elvégzése után belépett az Egyesült Izzó Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyárába. Hosszú szakmai pályafutását technológusként kezdte, később üzemvezetővé, technológiai osztályvezetővé nevezték ki. Ebben a beosztásban maradt akkor is, amikor a Tungsram félvezetőprofilját a Mikroelektronikai Vállalathoz csatolták. 1998-ban a Vishay Com vette meg a gyöngyösi gyárat, amelynek 2003 végén bekövetkezett nyugdíjazásáig az igazgatója volt. Ma nyugdíjasként dolgozik a gyöngyösi gyárban.

A Tungsram alapításának 100-éves évfordulójára készülődve jó előre, 1990 februárjában a Tungsram félvezetőgyártásáról is készült történeti összefoglaló Zanati Tibor tollából, aki a gyöngyösi félvezetőgyártás történetét egy anekdotával kezdte: A gyöngyösi Pipis-hegyen katonai megfontolások alapján létesült „Gépgyár” Tungsramhoz csatolásának történetére dr. Valkó Iván Péter, a BME Villamosmérnöki Kar Elektroncső- és Félvezető Tanszékének volt professzora önéletrajzi munkájában így emlékezik vissza: „Még a 60-as évek elején, még amikor Csergő volt a miniszter, akkor történt, hogy egy tanácskozásunkon kezdtem azt magyarázni, hogy a félvezetők gyártására nem ideális hely Újpest. Újpest tele van különböző fémek porával meg kénese gázokkal és füsttel. A félvezetők gyártásához olyan roppant tisztaságra van szükség, hogy hiába zárjuk el a gyártóhelyiségeket, a termék a

gyártás során mégis szennyeződik. Különbség, ha szép zöld mezőben, erdő közepén van egy gyár, vagy egy annyira eliparosodott környéken, mint Újpest. Erre felkapta a fejét Csergő és megkérdezte, hogy komolyan gondolom-e, hogy valóban számít-e ez a különbség? A válaszom az volt, hogy igen! Erre Csergő odafordult az Izzó akkori vezérigazgatójához, György Gyulához: Hát György elvtárs, ha én ajándékoznék magának egy gyárépületet, amely 56 óta üresen áll (ekkor már sejtettük, milyen gyárépületről van szó), ami jó helyen van, szép erdős vidéken, a Mátra lábánál, Gyöngyösön. Elfogadná? György egy pillanatra gondolkodott, azután azt mondta: Hogyne! Így született meg a gyöngyösi gyár.”

Tóth Árpád egyike azoknak a szerencséseknek, aki szinte a gyöngyösi félvezetőgyártás bölcsőjétől végigkísérhette a magyar félvezetőgyártás történetét első és egyetlen munkahelyén, a Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyárban. Csak néha a név, no meg a tulajdonos változott azóta. Büszkén idézi fel a gyöngyösi fénykort, nem beszél kudarcokról, és ismét nagyszerű fejlesztések megvalósítója.

Szüleid Székelyudvarhelyről származnak? Te magad is odavalósi vagy?

Nem ilyen egyszerű a történet. Édesapám szabolcsi, Cigándon született. Amikor Erdélyben tanárokat kerestek, ő mint latin-magyar szakos tanár ott vállalt munkát. Én ott születtem, majd a szüleimmel Debrecenbe költöztünk. Iskoláimat Debrecenben végeztem, és fizikus diplomát is ott szereztem.

Már kezdettől fogva az iparban akartál elhelyezkedni, vagy csak úgy adódott, hogy ott kaptál kedvező lehetőséget?

A két dolog szerencsésen ötvöződött. Az egyik indíték az volt, hogy én nem akartam Budapestre költözködni, nem azért, mintha nem vonzott volna a szépsége, hanem a nagysága, a zsúfoltsága miatt. Most sem vágyom oda. A másik indíték az volt, hogy 1962-ben meghallottam, hogy Gyöngyösön indul egy nagyberuházás, és oda települ a félvezetőgyártás. Iskolás koromtól kezdve fizikusnak készültem, és már gyerekfejjel is próbálkoztam amatőrkedéssel. Összegezve tehát a szakma volt a meghatározó és az iparban való elhelyezkedés.

A lakáshoz jutás nem játszott szerepet?

Gyöngyösre elsősorban a szakmai vonzalom irányított, és már amikor idejöttem, akkor tudtam meg, hogy lakást is kaphatok. Ahhoz azonban előbb meg kellett nősilnöm, ami amúgy is szerepelt a terveim között. Ennek a feltételnek 1965-ben tettem eleget. Azóta – közel 40 éve – nem váltottam: nem csak a munkahe-

lyem és a lakásom változatlan, a feleségemhez is változatlanul ragaszkodom.

Milyenek voltak az indulás évei?

Az Egyesült Izzóval 1963 februárjában kötöttem tanulmányiösztöndíj-szerződést. A szerződés aláírója a vállalat részéről Dienes Béla és Baumgarten Elemér volt. A diódagyártás technológusaként kezdtem, ahol a volfrám- és aranytűs diódák gyártástechnológiájának irányítása volt a feladat. Ebben a munkában sok segítséget, tanácsot kaptam Erdős Lászlótól, aki a Félvezető Fejlesztési Főosztály részéről volt a diódagyártás felelőse. Később a Diódagyártás, majd a Mezatranzisztor Üzem vezetője lettem.

Technológusként hosszú időn keresztül dolgoztam a félvezetőgyártás különböző területein. Megismerkedtem a tüssdióda-gyártástól kezdve egészen az integráltáramkör-gyártásig és a hozzátartozó, ún. melléktechnológiáig (tokozás, galvanizálás, ill. más egyéb felületkezelési eljárások). Számomra ez meglehetősen szakmai megelégedettséget biztosított, kisebb kitérőktől eltekintve nem is vágyakoztam termelési területre. Többen a termelésben látták az érvényesülés lehetőségét, talán jobban is kerestek. Én igyekeztem megőrizni a szakmát.

Pályafutásod további szakaszaira hogyan emlékszel vissza?

1972 februárjában a Gyöngyösi Félvezető Gyáregység technológiai osztályvezetőjévé neveztek ki. Ezt a titlust viseltem a MEV időszakában is, majd az Interbip és Melcom lobogók alatt a pillanatnyi leosztásoknak megfelelően műszaki igazgatói, diódaüzem-vezetői és hasonló címeket viseltem, de leginkább és tevékenységemben megmaradtam mind a mai napig technológusnak.

Az eltelt 40 év legjelentősebb állomásaiként tartom számon a tüssdiódáktól kezdődően a meza- és a szilícium planártranszisztorok, az IC-k, a kisjelű szilíciumdiódák, a szilícium egyenirányítók, a zenerdiódák gyártásba vételének, tömeggyártásának beindítását, a megfelelő – a világpiaci követelményeket kielégítő minőségű termékek milliárdjainak a kibocsátását.

A Mikroelektronikai Vállalat megszűnése után mi történt a gyárral?

1990 végére minden piacunkat elvesztettük. Ennek pótlására a TEMIC magas követelményeit kielégítő fej-

lesztésbe kezdtünk, melynek eredménye egy azóta is működő fejlesztési-termelési együttműködés lett. Ennek folyamányaként 1998-ban a Vishay Com megvette a gyöngyösi gyárat, melynek ettől kezdve 2003. október végéig, nyugdíjazásomig igazgatója voltam. A tungsramos évek óta számomra ez volt az az időszak, amelyre azt mondtam, hogy ismét gazdája van a gyárnak, amely nem csak használja, hanem fejleszti is.

Nyugdíjasként továbbra is dolgozol?

Igen, újból technológusként próbálok segíteni az ittenieknek. A Vishay ausztriai gyárából veszünk át új termékeket és tökéletesítjük azok gyártástechnológiáját.

Hogy fogadták a gyáriak a visszatéréseidet?

Az a tény, hogy engem kértek, és nem fordítva, azt hiszem, mindent megmagyaráz.

Tehát megtaláltad a számításodat Gyöngyösön?

Teljes mértékben, úgy is mint szakmabeli és úgy is mint magánember. Igen jó közösséget alkottak a gyöngyösi tungsramosok. A gyöngyösi kollektíva nemcsak szakmai szempontból volt jó csapat, hanem magánemberként is rendkívül összetartó volt. Abban a lakóépületben, ahol együtt kezdtünk, még lakunk néhányan. Rendszeresen összeférünk, segítünk egymásnak.

Hogy emlékszel vissza a régi munkatársakra?

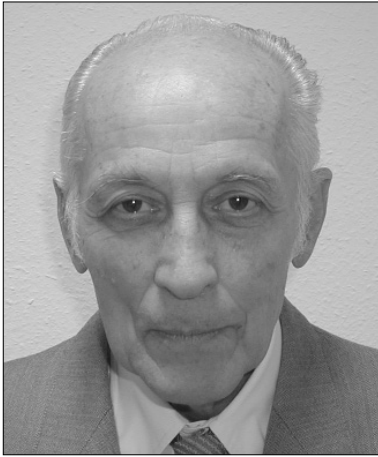
Sok köszönettel tartozom a régi munkatársak közül azoknak, akik az elmúlt közel négy évtizedben támogattak. Pálosi Józsefnek, Dévai Hubának, Minczér Kálmánnak és azoknak is, akik a 90-es években itt maradtak és hittek, segítettek abban, hogy a gyöngyösi félvezetőgyár újra életre keljen. Közülük is ki kell emelnem Szaploneczainé U. Évát, és Kovácsné P. Rozáliát, akik ma is vállukon hordják a gyár műszaki és minőségbiztosítási feladatait.

Szabadidődben mivel foglalkozol?

Otthon a kertészkedés a hobbim, a balatoni telken a fűnyírás, az épület karbantartása.

Tudom, hogy jelenlegi munkád rendkívüli mértékben leköt, határidős feladataid vannak, ezért nem is rabolom tovább az idődet. Megköszönöm, hogy egy telefonbeszélgetés erejéig szabaddá tudtad magadat tenni. További munkádhoz sok siker kívánok!

Ugródsy László

1931. október 14-én született Komlón. 1954-ben végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem fizikus szakán. Vákuumtechnika-professzora, Dr. Szigeti György akadémikus választotta ki négy társával együtt a Tungstram számára, és később az ő révén lett az IUVSTA Magyar Nemzeti Bizottságának tagja. 1954. július 17-én lépett be az Egyesült Izzóba, ahol a Fejlesztési Főosztályra került. Az első időszakban a novál rádiócsövek bevezetésében vett részt. Ekkor született első vákuumtechnikai tárgyú tanulmánya a fénycsövek szivattyúzásáról, amiért 1955-ben Vezérigazgatói Díjat kapott. 1957-ben került a Fizikai (később „Vákuumfizikai”-ra átkeresztelt) Laboratóriumba. Első nagyobb munkája az ipari rádiócsövek konstrukciójának és technológiájának kifejlesztése volt. Ebben az időszakban már több szabadalma is született, ezért 1964-ben elnyerte a Kiváló Feltaláló címet. Közben részt vett a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának Nagyfeszültségtechnikai Tanszékén az első magyar analóg számítógép építésében, amelyért 1971-ben megkapta az Akadémiai Díj 2. fokozatát. Ezt követte a vákuummérőcsalád kifejlesztése. 1974-ben dolgozta ki a két végén szívócsővel ellátott egyenes fénycsövek ún. átöblítéses szivattyúzási elméletét, amely megalapozta a közepes és nagy teljesítményű fénycsőgyártó gépsorok fejlesztését. 1975-ben Eötvös Lóránd díjat kapott. A 70-es és 80-as években részt vett a halogén izzólámpák, a fémhalogénlámpák és a nagynyomású nátriumlámpák technológiájának és gyártóberendezéseinek kifejlesztésében. A 70-es években indult vákuumtechnikai oktató tevékenysége: tanított a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolán, szakmérnökhallgatóknak adott elő a Budapesti Műszaki Egyetemen,

a GE-akvizíció után pedig az Edison-programba felvett fiatal diplomásokat tanította. 1984-ben megkapta a Tungstram Nívódíjat, 1996-ban a „Tungstram – Száz év a fényért” aranyérmét. 2001 decemberében ment nyugdíjba. Azóta szerződésesként, 2/3 időben dolgozik.

Egy vállalat fejlődését csak a vezérigazgatói korszakkal jellemezni ugyanolyan hibás, mintha – mondjuk – az egyes történelmi korokat csupán az uralkodók cselekedeteinek méltatásával (vagy éppen bírálataival) íránk le. Hiszen a kiemelkedő képességű vezetők mellett az eltelt évtizedek alatt kiváló szakemberek ezrei járultak hozzá tudásukkal ahhoz, hogy a Tungstram a világ egyik vezető fényforrásgyártója lett – közöttük Ugródsy László, akinek neve – csakúgy, mint a Vákuumfizikai Laboratóriumé, amelynek munkatársa, majd vezetője volt – fogalomná vált a Tungstramban.

Ugródsy úr, mit kapott útravalóul a családtól?

Édesapám Komlón volt bányamérnök. A bánya mellett megépítettek egy olyan villamos erőművet, amely az eladásra nem alkalmas, de még megfelelő energiataralmú, úgynevezett „középtermetű” használatra felvilamosítható termelésre. Ennek segítségével villamosították a környéket. Apám nevéhez fűződik többek között Baja villamosítása, és ma is rá emlékeztem az aranyóra, amelyen Baja város címre van.

Hogyan jött a képbe a vákuumtechnika?

Minden ember életében vannak döntések, amelyekről csak évek múlva derül ki, hogy az egész életét meghatározták. Az én életemben ilyen döntés volt, hogy az 1952-53-as tanévben a négy választható tárgy közül a vákuumtechnika és az ipari elektronika tárgyakat vettem fel. Dr. Szigeti György akadémikus, az Izzó Kutató Intézetének igazgatója volt a vákuumtechnika előadója. A vizsgán derült ki, hogy nem csak az általa leadott anyagot kéri számon. A feltett kérdésre nem tudtam válaszolni, ezért utóvizsgára kellett mennem. Alaposan felkészültem, így az utóvizsga már nagyon jól sikerült. Már az 1 hónapos „nyári termelési gyakorlatot” is az Izzó Kutató Intézetében teljesítettem. Valószínű, hogy Szigeti akadémikusnak döntő szerepe volt abban, hogy az egyetem tanulmányi osztálya végzés után az Egyesült Izzóba irányított, ahová 1954. július 17-én léptem be. Dr. Vámbéri Lőrinc főosztályvezető és Székely Mihály főtechnológus alapos vizsgáztatás után a Fejlesztési Főosztály Technológiai Osztályára vett fel. Itt dolgoztam 1956 végéig. A rádióvevőcsövek novál típusainak bevezetésében vettem részt. Ugyancsak ebben az időszakban készítettem első vákuumtechnikai tárgyú tanulmányomat a fénycsövek szivattyúzásáról, amiért 1955-ben Vezérigazgatói Díjat kaptam.

Mikor került a legendás hírű Vákuumfizikai Laboratóriumba?

1957-ben. Akkor még Fizikai Labornak hívták. Vezetője

Oldal Endre, nálam két évvel idősebb vegyész volt. Ugyancsak ott dolgozott már a nálam egy évvel idősebb Nágel Ferenc, aki végzettségét tekintve szintén vegyész volt. Ez a jól összeszokott „hármfogat” 1983-ig, Oldal Endre haláláig dolgozott együtt. Még Oldal Endre életében csatlakozott hozzánk dr. Vida Dénes, aki a fémhalogénlámpák máig egyik legnagyobb tudora lett. A vákuumtechnikai termékek gáza-ít feltörés útján lehet elemezni. Erre a célra alakítottuk ki a tömegspektrométeres és gázkromatográfiás analitikai eljárásokat. Ezen a témán Gögh József és Varga Gábor dolgozott. Itt szeretnék megemlékezni Salgó Tamásról is, aki – 1994-ben bekövetkezett tragikus haláláig – a Vákuumfizikai Labor leginvenziósabb technikus volt. Nevét ma is őrzik műszaki megoldásai, pl. a „Tomi-szelep”.

A legfontosabb eredmények?

Az első nagyobb munkám a „megbízható”, ipari rádiócsövek kifejlesztése és „technologizálása” volt. A történet érdekesen kezdődött. Vaszily főmérnök úr Tóbiás János vállalati fővegyész és engem küldött ki a szovjet Szvetlánához, hogy nézzük meg az ottani gyártást. Azt azonban elfelejtette megmondani, hogy „mit lássunk”. Később derült ki: ő nem akarta, hogy az Izzó ipari csövet gyártson, mi pedig olyan jelentést készítettünk, amelynek alapján meg kellett kezdeni a fejlesztést. Végül is az ipari csövek gyártása eredményes volt a vállalat számára. A konstrukciós vezető Dr. Kerekes Béla volt, de a sikerben jelentős szerep jutott „a rádiócsövek Rédl bácsijának”, Rédl Endrének is. E munka kapcsán kerültem közel az ipari elektronikához, amit később a Műszaki Egyetemen tartott előadásaimban és a vákuummérőcsalád fejlesztésében hasznosítottam. A vákuummérők fejlesztéséhez kapcsolódóan elkészítettem egy vákuumhitelesítő állomást is. Közben részt vettem a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának Nagyfeszültség-technikai Tanszékén az első magyar analóg számítógép építésében, amelyért 1971-ben megkaptam az Akadémiai Díj 2. fokozatát.

A rádiócsőipar lassan kifutott, megölte a félvezető. Fejlesztési témáim terén a váltás két irányba indult. Az egyik a fémhalogén kisülőlámpa, a másik a halogén izzólámpa. Nekem nem a lámpakonstrukciós kérdések, hanem mindkét esetben a „hogyan lehet azt megcsinálni?” típusú feladatok jutottak. Nagy sikernek számított, amikor a Tungstram kerítéskapuin megjelentek az első diszpróziumos fémhalogénlámpák.

A H4-es kétfonálú autólámpánál a „Lukrécianak” elkeresztelt ún. veleforgó-palackos szivattyú volt az egyik legjelentősebb munkám.

1974-ben dolgoztam ki a két végén szívócsővel ellátott egyenes fénycsövek ún. átöblítéssel szivattyúzási elmé-

letét. Ennek alapján fejlesztették ki a közepes és a nagy teljesítményű (KT- és NT-) fénycsőgyártó gépsorokat. 1975-ben – Demeter Károly felterjesztésére – megkaptam az Eötvös Lóránd díjat.

Dr. Kerekes Béla nyugdíjba vonulása után újabb „hogyan lehet azt megcsinálni?” jellegű feladat várt rám: a nagynyomású nátriumlámpa. Ez a lámpacsalád alapvetően különbözik a megszokott „szívócsöves” konstrukcióktól. Itt a kerámia-csőbe úgy kell beforrasztani a véglezárást 1500 °C-on, hogy ugyanakkor a szivattyúzást és a xenonbevitelt is el kell végezni. A technológia kritikus pontja a nátrium-higany amalgám bejuttatása a kerámia-csőbe úgy, hogy közben az ne érintkezzen levegővel. Több sikertelen próbálkozás után azzal álltam elő, hogy egy héten belül megoldom, ha hagyják. Ekkor mondta Csapody Miklós, a fejlesztés vezetője: „Ha tényleg meg tudod csinálni, akkor ki kell rúgjalak, mert hagyta idáig fajnálni a dolgokat.”

Oldal Endre halála után, 1984-ben én vettem át a Vákuumfizikai Laboratórium vezetését. Ebben az évben kaptam meg a Tungstram Nívódíjat.

Az utolsó nagy – még tungstramos – feladatom a nátriumlámpagyártásban alkalmazott ún. H-box megvalósítása volt. A téma általános vezetője Csapody Miklós, gépészeti vezetője pedig Jelínek István volt. Ekkor született meg a „lineáris beforrasztó kályha”, a xenon-visszanyerő és -tisztító, a szívássebesség-szabályozó, az automatikus boxos technológia és még több „apróság”. A munkák vége már áthúzódott a GE-s korszakba. Sok volt az ütközés az amerikai szakemberekkel, mert nehezen viselték el, hogy mi előbbre tartunk, mint ők.

A GE megjelenése óta hogyan alakultak a műszaki munka feltételei?

A pénzügyi feltételek javultak, az emberi feltételek romlottak. Mára szinte teljesen kihalt a műszaki értelmiség. Sok ifjú van, de azok nem tanulnak meg semmit. Mire kicsit értenének a dolgokhoz, már áthelyezik őket. Így nem képződnek olyan szakemberek, akik munkájukban hasznosítani tudnák a vállalat különböző területein megszerzett műszaki tudást. A GE Lighting technológiai vezetőjével is beszéltem erről. Reménykedem, hogy lesz változás.

A vérbeli műszakiaknak mindig a megoldandó feladat jár a fejében. Mi jelentette a kikapcsolódást? Jutott elég idő a családra?

Nagyon szerettem vitorlázni. Miközben néztem a széljelzőt, minden gondomat elfelejtettem. Ma is van kenunk, bár feleséggel egyre kisebb távokra vállalkozunk. Két pedagógus gyermekünk van és hat unokánk. A legnagyobb unokánk negyedéves orvos-tanhallgató, a legkisebb 1 éves. Sok és nagyon kedves elfoglaltságot jelentenek számunkra.

Uhrin István

1937. május 19-én született Endrődön. 1955-ben a Szeghalmi Péter András Gimnáziumban érettségizett, majd szerszámkészítő iparitanuló lett Budapesten. 1956-ban lépett be az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-be, s itt szerzett szakmunkásbizonyítványt 1957-ben. 1960 és 1965 között a vállalat ösztöndíjasaként a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karának hallgatója. Németül és angolul beszél. Lépésről-lépésre jutott feljebb a szakmai és vezetői ranglétrán. 1965-től 1976-ig technológus, később csoportvezető, majd osztályvezető a Sajtoló és Szerszámgyárban Budapesten. 1976-84-ben ugyanitt főtechnológus, majd főmérnök. 1984 és 1994 között a Zalaegerszegi Alkatrészgyár igazgatója, majd 1997-ig a GE Lighting Tungstram európai alkatrészgyártás-racionalizálási és -produktivitási menedzsereként – az alkatrészgyártás „tanszék nélküli professzoraként” – dolgozott. 1997-ben ment nyugdíjba. Jelenleg is szakértőként dolgozik az alkatrészgyártás területén, Budapesten és Zalaegerszegen.

Pista, nevedben a „h” betűt külön hangsúlyozni kell, de legalább is ki kell ejteni, nem „néma h”. Biztosan tudod, hogy miért van így?

Igen. Nevem szláv eredetű lehet. Tágabb szülőföldemen, a Viharsarokban, igen gyakori név, szinte csak itt. Ha máshol találkozom ilyen nevű emberekkel, a gyökereik ugyanide vezetnek vissza. Korábban, még a második világháború előtt, sok szlovák – ahogy akkor mondták tót – élt itt, még ma is Békés-megyében él a legtöbb. Ez a név mind „h”-val, mind „g”-vel fellelhető, mely véleményem szerint a keleti és nyugati szláv nyelv sajátosságából fakadhat. Jelentése „magyar”, s ez fel is lelhető például a cseh nyelvben. Így hát ugor (uhor) származék lehetek, s a szláv nyelv „in” sze-

mély-képzőjével alakult ki a név. Legalábbis az én kutatásaim ezt bizonygatják.

Mikor alakult ki benned a műszaki pálya iránti érdeklődés? – A gimnáziumban elsősorban az irodalom, a történelem és a nyelvek érdekelték. Az volt a tervem, hogy ezen a területen tanulok tovább, de sajnos nem vettem fel az egyetemre. Édesapám kisiparos volt, ezért egyéb származásának minősültem. Az 50-es évek elején ez nagy hátrányt jelentett. Ezután jelentkeztem Pestre szerszámkészítőnek. 1956-ban léptem be az Egyesült Izzóba. Az 1956-os és az azt követő évek történései hosszú kihagyásra kényszerítettek továbbtanulásomat illetően. 1960-ban megkérdezték, hogy lenne-e kedvem a vállalat ösztöndíjasaként egyetemre menni. Öt év kihagyással kellett ismét matematikát és fizikát tanulnom, amelyet korábban nem nagyon szerettem, ezért nem is nagyon tanultam. De a végén belejöttem, mint kiskutyá az ugatásba. Matematikai szakkönyveket bújtam: kiderült hogy elég jól megy. A műszaki pálya is egyre jobban megtetszett. Nappali tagozatra jártunk, de az Izzó állományában maradtunk, és a tanulmányi eredménytől függő fizetést kaptunk. Nyáron a gyárban dolgoztunk, majd szeptemberben visszamentünk az egyetemre.

A szerszámkészítő mindig a vasas szakmák krémje volt. – Így van, még ma is él ez a felfogás. Sokan lettek a szerszámkészítők közül sikeres vállalkozók.

Fokról-fokra jutottál egyre feljebb a vezetői ranglétrán. Hogyan foglalnád össze a vezetéssel kapcsolatos felfogásodat?

Szerettem az embereket, szerettem a vezetéssel járó feladatokat. Emberileg sohasem tettem különbséget a segédmunkás, a szerszámkészítő, a rajzoló vagy egy igazgató között. Egy vezetőnek a különbséget máshol kell keresnie, s értékelnie a teljesítményt és a jó munkavégzést elősegítő egyéb szempontokat szabad. Soha nem kerestem, de nem is kerültem ki a konfliktusokat. Mindig azt mondtam, hogy az ember cselekedeteit, gondolatait az idő igazolja vissza. Számomra megfelelő visszaigazolást jelent, hogy bárhol járok a Tungstramban, megbecsülést, szeretetet tapasztalok. Mindig vallottam, hogy a barátságot és a munkát külön kell választani, nem lehet összekeverni. Visszaélni sem illik vele. Voltak olyanok, akik ezt nehezen értették meg. Nekik azt mondtam: „Ha te lennél az én helyemben, ugyanazt csinálnád. Ha nem, akkor nem vagy jó helyen.” Az életben azoknak a fiataloknak van szerencséje, akiknek olyan vezetője van, aki segíti, edzi, majd engedi előre menni őket. Nem az, aki holmi mellékszereplőként direkt háttérben hagyja. Amikor olyan emberekkel találkoztam, akikben láttam valamit, mindig azt mondtam: „Te fiatalabb vagy nálam 10-20 évvel, ezért többre kell törekedned, mint ameddig nekem

sikerült eljutnom.” Ezt kívánja meg a kor és a fejlődés. Büszke vagyok arra, hogy olyan emberek tehetsége bontakozott ki a környezetemben, mint Németh István hajdúböszörményi és Hermann Miklós nagykanizsai gyárigazgatóké.

Gondolom, a zalaegerszegi kinevezés – jó értelemben – úgy ért, „mint derült égből a villámcsapás”.

Rettentően nehéz döntés volt. Demeter Károly vezérigazgató 1983-as kinevezését követően elégedetlen volt a zalaegerszegi gyár teljesítményével, és változtatni akart. Azt mondta nekem, hogy ha a szakmát nézi, akkor szerinte én vagyok a legalkalmasabb a gyárigazgatói feladatra, mert ő problémákat lát Zalaegerszegen. Szeretné, ha elvállalnám. Elakadt a lélegzetem. Kérdeztem: mennyi gondolkodási időt kapok? „24 órát” – válaszolta. A 80-as évek elején a pesti szakemberek még nem nagyon lelkesedtek a vidéki posztokért. Sőt volt, aki azt mondta: „miért büntetnek, mit követtem el, hogy vidékre helyeznek?” Mindenesetre hazamentem, hogy megbeszéljem a döntést a feleségemmel. Döntésünkben az is szerepet játszott, hogy éreztem, ha nemet mondok, akkor valószínűleg több ajánlatot nem kapok. Elvállaltam. Jól tettem. Ma már tudom, hogy a zalaegerszegi kinevezés életem legszebb kirándulása volt. A város, a környék, az emberek, a munkatársak, a gyár, az elért fejlődés mind-mind nagyon szép emlék.

Ugyancsak felejthetetlen élményt jelentettek mindazon európai és USA-beli utazások, melyek révén megismerhettem egyrészt a General Electric, a Philips, az Osram – hogy csak a három legkiemelkedőbb gyártót említsem a mi területünkről – fényforrás-alkatrészgyártásait és e technológiához kapcsolódó más neves gyártókat, másrészt az üzleti-szakmai témákon túlmenően az illető országot, városokat, azok nevezeteseit, s az embereket.

Meddig voltál Zalaegerszegen?

1984-től 1994-ig. Ezt megelőzően, 1981-ben vettem Újpesten, Megyeren egy családi házat. Úgy terveztük, alakítottuk ki a házat, hogy az majdani nyugdíjas napjainkra kényelmes otthon legyen. A kivitelezés kissé hosszúra sikerült, de végül is megvalósult. 1994-ben jöttünk vissza Újpestre. Kaptam egy nagyon kedvemre való beosztást. A GE európai alkatrészgyártásának racionalizálása volt a feladat. E téma kapcsán sok helyre utaztam: Angliába, Németországba, Olaszországba és egy másik munka kapcsán Egyiptomba. Különléle megbízatások kapcsán szinte minden környező országban is megfordultam, különlegességként említhetném Ukrajnát, Poltavát, ahol módunkban volt megismerni az igazi hideget is.

1997-ben mentem nyugdíjba. Alig pihentem egy-két hónapot, amikor Zalaegerszegre és Budapestre is hív-

tak dolgozni. Budapesten az alkatrészgyártás hatékonysági és minőségi kérdéseivel, illetve új termékek alkatrészgyártásainak kifejlesztésével, beruházások megvalósításával foglalkozom. Zalaegerszegen gyártástelepítések munkálataiban vettem és veszek részt, illetve ezek és a meglévő gyártások produktivitása, valamint a minőségjavítási tevékenység képezik munkaterületemet. Az utóbbi egy évben a vállalat integrációs tevékenysége kapcsán a produktivitást javító alkatrész- és szerszámellátási kérdésekkel is foglalkozom. Ameddig tudom – és igényt tartanak munkámra, illetve azt én magam is hatékonynak érzem –, csinálom.

Milyen gyakran utazol Zalaegerszegre?

Minden héten. A fele időt Zalaegerszegen, a másik felét Pesten töltöm. Mindig bőven van munkám. Ha nem érezném, hogy szükség van rám, nem is csinálnám. Az ember képes kell legyen arra, hogy értékelje a saját teljesítményét, ne legyen másnak a terhére, vagy egy munkafolyamatnak csupán távoli csendes szemlélője, rosszabb esetben hátráltatója. 67 évesen is normális életvitelre törekszem.

Mivel töltöd a szabadidőd? – Egész életemben kevés szabadidőm volt, mert mindig sokat vállaltam. Amikor fiatal voltam, a mindennapi munkám mellett matematikát, fizikát tanítottam, egészen 40 éves koromig. A hobbi-szakmám az építéset, ez szinte egész életemben végigkísér. 1998-ban vettünk egy kis telket Szentendrén. Évek alatt építettünk rá egy kis nyaralót, ahol folyamatosan van munka. Állandóan ezzel vagyok elfoglalva. Tehát a szabadidőt számomra Szentendre jelenti.

Családod? – Régóta élek boldog házasságban. Feleségem, Róza a Munkaügyi Központ dolgozója. Lányunk, Klaudia még hajadon, egy kft.-ben ügyintézőként dolgozik. Bizom abban, hogy egyszer majd többen leszünk.

Hogyan fogadtad, hogy a Tungsram korábbi vezetőiről portrékötet készül? – Nagyon örültem neki. Az életem úgy alakult, hogy én és a Tungsram, ill. a GE egy életre összenőttünk. A hosszú évek alatti történéseket, melyek írás vagy kép formájában fennmaradtak, mindig gyűjtöttem. Albumokba rendeztem ezt a hatalmas anyagot, ellátva a megfelelő információval, követve az idő haladását. Így például szinte minden igazgatói értekezletet sikerült megörökítenem, vagy az évszázó vacsorákat. Örületesen nagy anyag, sok munkám volt vele. Az eredeti kérdéssel kapcsolatban:

jónak tartanám, ha a kötetben az elhunyt vezetőtársakról, Nagy Lajosról, Pakot Sanyiról, Fogarasy Karcsiról és a többiekről is meg tudnánk emlékezni.

Dr. Ujlaki György

1942. december 1-jén született Újpesten. Az általános iskola elvégzése után szerszámkészítőnek tanult. Édesanyja 1945-ben lett az Egyesült Izzó dolgozója, de később itt kapott munkát a család több tagja is. Ezért természetes volt számára, hogy 1960-ban, a szakmunkás-bizonyítvány megszerzése után az Izzó Szerszámműhelyében kezdett el dolgozni. A szakmai gyakorlatban való elmélyülés mellett rendszeresen képezte magát. 1960-ban beiratkozott a Landler Jenő Gépipari Technikum esti tagozatára, amelyet a két-éves katonai szolgálattal megtoldva 1966-ban fejezett be. Az érettségi évében felvételizett a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karának esti tagozatára, ahol 1972-ben szerzett diplomát. A Szerszámműhelyben megszerzett 12 éves tapasztalattal lett a Sajtoló és Szerszámglyár technológusa. 1975-ben a gyár korábbi igazgatója, Iványi Ferenc kérésére helyezték át a Kereskedelmi Igazgatóságra. Műszaki tapasztalataival segítette a kereskedők munkáját. 1977-ben kinevezték a Fővállalkozói Iroda Külföldi Létesítmények Osztálya vezetőjének. 1984-ben a Külkereskedelmi Főiskolán szerzett diplomát és tett angol középfokú nyelvvizsgát. Sok külföldi szerelésen vett részt, Kubától Kínáig. Szakmai pályafutására a vákuumtechnikai gépgyártás témakörében megszerzett egyetemi doktori címmel tette fel a koronát 1990-ben. Tungsramos kötődését erősítette, hogy 1965 és 1975 között sporttudósításokat készített a vállalati újság számára, és még ma is tagja a Tungstram Kodály Kórusának.

Az életrajzodban írtad, hogy édesanyád és a család több tagja is dolgozott az Egyesült Izzóban, és otthon is gyakori téma volt a gyár.

A család élete valóban nagyon szorosan kapcsolódott

a gyárhoz, mert onnan kaptunk munkát és néha beutalót a nyári üdüléshez. A háború utáni időkben a gyárban osztottak a munkásoknak cukrot, lisztet és más alapvető élelmiszereket. Én a gyári óvodába jártam, édesanyám a vállalati étkezdében ebédelt, és időnként onnan hozott vacsorát is a családnak. Tehát egész életünket átszötte az Egyesült Izzó vagy – ahogy a régiek nevezték – a „Villanygyár”. Ezért természetes volt, hogy én is itt kerestem a boldogulásomat, amit meg is találtam. Azzal kezdődött, hogy az általános iskola elvégzése után a szerszámkészítő szakma felé irányítottak.

1960-ban végeztél szerszámkészítőként és kezdted el dolgozni a Szerszámműzemben. Milyen volt akkor a Szerszámműzem és kiktől tanultál a legtöbbet?

Augusztus 1-től vettek bennünket létszámba, de már májustól bejártunk az üzembe, és az akkori művezetőnk, Hutter Ferenc, már kijelölte a satusort, a fiókot és minden egyebet, ami a munkakezdéshez szükséges volt. Hozzánk képest a 25-30 éves szakemberek már „öregnek” számítottak. Sokat tanultam tőlük, Hartmann Gyusztól, Tőke Lacitól, Guzmits Karcsi bácsitól és a többiektől. Minden nap mutattak nekünk hasznos szakmai fogásokat. Kékkői Miklós, a Szerszámszerkesztés vezetője megszervezte a gyáregységben a „Kiváló Ifjú Szakmunkás” versenyt. Ennek keretében is nagyon sok elméleti és gyakorlati dolgot tanultunk meg.

12 év után, egyetemi diplomával a zsebedben technológus lettél. Nehéz volt megszokni az új feladatkört?

Nagyon szerettem a Szerszámműzemben dolgozni, mert itt a kétkezi munka öröme adta a sikerélményt. Maig az orromban érzem az olajszagot, amely a műhelybe belépve megcsapott. Nehezem szoktam meg a „fehérgalléros” munkakört. Legalább naponta kétszer végigjártam az üzemet, és minden technológusi feladat megoldását is azzal kezdtem, hogy először az üzemben tájékoztódtam. A váltásban sokat segítettek akkori vezetőim, Tisljár Pál, Salgó Román és Uhrin István. Kezdetben többször éreztem úgy, hogy az elvárás meghaladja a képességeimet. Igen összetett feladat volt például a képcsövek robbanásmentesítő övének gyártásához szükséges készülékek, valamint sorozat- és műanyagszerszámok fejlesztése. Részletesen elemeznünk kellett a műszaki problémákat, mielőtt megkezdtük a szerszám tervezését. Mivel a gyártást csak több, egymást követő művelettel lehetett megoldani, itt alkalmaztuk először a hálótervezést is.

A következő állomás: 1975, Kereskedelmi Igazgatóság. Milyen feladatok vártak?

Iványi Ferenc igazgatóként hosszú ideig volt a főnököm a Sajtoló- és Szerszám Gyárban. Röviddel az-

után, hogy kinevezték kereskedelmi igazgatóhelyettesnek, áthívtott engem és még néhány kollégámat – Götz Jani és Juhász Tibi nevére emlékszem – azzal, hogy a műszaki előkészítésekhez nagy szüksége lenne műszakiakra. Mivel komoly fizetésemelést is ígért és vonzott az új feladat, nem sokat gondolkoztam azon, hogy elfogadjam-e az ajánlatát.

Kezdetben a beszerzéshez vagy az értékesítéshez kapcsolódó műszaki feladatokat kellett megoldanom. Ilyen volt például a megfelelő fémszalagok, csomagolóanyagok, kemencekövek és gépgyártási alapanyagok beszerzési forrásainak a kiválasztása.

1977-ben kineveztek a Fővállalkozói Iroda Külföldi Létesítmények Osztályának élére.

Korábban létezett a Susics Béla által vezetett Gyár- és Gépjárműjavítási Főosztály és Sárdi Egon Alkatrész Értékesítési Osztálya. A vezetők szükségesnek látták, hogy ezeknek a kereskedelmi szervezeteknek a támogatására létrehozzanak egy műszaki részleget. Ez lett a Fővállalkozói Iroda, amelynek a vezetésével Borbély Albertet bízták meg. Az Iroda feladata a bel- és külföldi létesítményekkel kapcsolatos szerződések előkészítése, a gépkiszállítások intézése, a telepítés és az üzemeltetés irányítása, valamint a működtetéshez szükséges alkatrészek biztosítása és a reklamációk kezelése volt.

Legérdekesebb külföldi tapasztalataid?

Nagyon sok külföldi géptelepítésen és szerelésen vettem részt, többek között a Szovjetunióban, Indiában, Kínában, Vietnamban, Pakisztánban, Srí Lankán. Ezek közül az egyik legemlékezetesebb a kubai gyár létesítése volt Varga Mihály vezetésével. Ide alkatrészgyártást és ahhoz kapcsolódó szerszámüzemet is eladtunk. A szerszámüzem kialakításában, telepítésében és beindításában nagyszerűen tudtam hasznosítani a korábbi tapasztalataimat.

A következő ilyen emlékezetes feladat a szíriai gyár létrehozása és üzemeltetése volt a sivatag közepén. Az egészség program vezetője Sztanó Tamás volt, én voltam a létesítményfőmérnök, az üveggyáráért Pausics Gyuri bácsi, a szerszámüzemért ifjú Mestyán Béla volt a felelős. Izzólámpa- és fénycsőgyártást is telepítettünk. 120 fő volt a kint dolgozó magyarok száma, a családtagokkal együtt 160-an voltunk. Nagyon kemény munka volt. Nem volt olyan óra, amikor ne kellett volna intézkednem valamilyen gyártási probléma megoldása érdekében. A szokatlan klíma és étkezés is sok gondot okozott. Az könnyítette csak a dolgunkat, hogy a fiatal szír szakemberek a telepítés előtt 6 hónapot a Tungsram különböző gyáregységeiben dolgoztak, így

jól ismertük egymást, és nagyszerű volt az együttműködés.

Csodálatos és mozgalmas időszaka volt ez életemnek, ahol minden addig megszerzett gyakorlati és elméleti tudásomra szükség volt egy-egy feladat sikeres megoldásához.

És hogy került a képbe a Tungsram Kodály Kórus?

A szakmunkásképzővel párhuzamosan jártam a híres újpesti Erkel Gyula Zeneiskolába, trombita szakra. Akkor mindenki gitározni tanult, én pedig nem akartam a sokadik gitáros lenni Újpesten, ezért választottam a trombitát. Később játszottam néhány amatőr zenekarban is, de aminek később a Kodály Kórusban a legnagyobb hasznát láttam, az a kottaolvasás volt. 1974-75 lehetett, amikor először hallottam a kórust énekelni. Meglepve láttam, hogy sok régi barát, kolléga is énekel a kórusban. Valaki közülük le is hívott később egy próbára. Elmentem a meghallgatásra, és ott is ragadtam közel nyolc évig. Az egyre szaporodó külföldi kiküldetéseim és iskolai tanulmányaim miatt szakadt meg a tagságom. Idén tavasszal beszélgettem Csákó Józseffel, aki átvette a kórus elnökségét a 90 éves Vértes Pali bácsitól. Mondta, hogy látott a kórus régi fényképein, és megkérdezte, hogy lenne-e kedvem visszatérni. Mondanom se kell, hogy örömmel mentem. Azóta már több koncerten vettem részt, és az év hátralévő részére is gazdag programunk van. A hónap végén az Olasz Intézetben lépünk fel a VII. Magyar Kórusversenyen, utána pedig 3 napra Passauba megyünk, és több fellépés mellett, az első magyar királyné, Gizella, sírját őrző templomban fogunk egy nagyon szép kórusművet előadni. Nagy örömet okoz a régi tungsramos kollégákkal rendszeresen találkozni és az, hogy egy közösségben lehetek velük.

Shokás szerint, zárjuk a beszélgetést a családdal!

Egy lányom, egy fiam és összesen kilenc unokám van. A fiaméknál egy fiú és egy lány van, ők Dunakeszin laknak egy új lakóparkban. A lányom egészségügyi szakközépiskolát végzett, de már régóta főállású édesanya. Három leány- és négy fiúgyermekük van. A legnagyobb most kezdi az egyetemét, a legkisebb pedig még csak egy éves. Egy szép házuk van Pilis-csabán, nagy telekkel. Így elegendő tér van a gyerekek és a nagyszámú háziállat számára. Mindig örömmel megyek hozzájuk, és ők is szeretettel fogadnak. Remélem, hogy büszkék a Tatára. A kerti munkák, az Old Timer autóm szerelése, és a nagy család mellett évek óta egy karitatív szervezetnél dolgozom. Úgy érzem, így kerek az életem.

Urbán János

1934. július 9-én született Budapesten. 1952-ben érettségizett a Berzsényi Dániel Gimnáziumban. A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának híradástechnikai szakán 1957-ben villamosmérnöki, majd 1970-ben félévezető szakmérnöki diplomát szerzett. 1957-től 1982 végéig dolgozott az Egyesült Izzóban az alábbi szakterületen, illetve beosztásokban: 1957-1958: Elektroncsőgyár, szerkesztő; 1959-1962: Kereskedelmi Igazgatóság, műszaki propagandista; 1963-1971: Műszaki Igazgatóság, Műszaki Tájékoztató Osztály, osztályvezető; 1972-1981: Kereskedelmi Igazgatóság, Elektronikai Értékesítési Főosztály, főosztályvezető-helyettes, 1982-től pedig főosztályvezető. Miután 1983. január 1-jével a félévezető-szakterületet „kiszervezték” a vállalatától, az Elektromodulhoz került. 1983 és 1988 között az Elektromodulban az Aktív Elemek Főosztályának vezetője, 1988-tól 1990-ig pedig a Mikroelektronikai Vállalat kereskedelmi igazgatója. 1990-ben munkatársaival együtt megalapítja a MEVex és Veximp Kft.-t. Jelenleg is itt dolgozik.

Urbán János neve évtizedeken keresztül egyet jelentett a korrekt műszaki tájékoztatással, azzal az igen magas színvonalon végzett – a szó legnemesebb értelmében: szolgáltató – tevékenységgel, ami segítette a vállalat termékeinek értékesítését, hírének, nevének elterjedését, erősítését a világban. Arra kértem, egészítse ki a száraz életrajzi adatokat a szülői háttérrel. Családunk évtizedekig Újvidéken élt. A II. világháború előtt néhány esztendővel Belgrádba kerültünk. 1941-ben, amikor a németek bombázták a várost, 6 napon keresztül egy nedves pincében „laktunk”. Édesapám az itt szerzett betegségben halt meg 1942-ben. 1942 elején – néhány nappal a „hideg napok” előtt – jöttünk

fel Budapestre. Édesanyám a Nemzeti Zenedében Kéri-Szántó Imre tanítványaként szerzett diplomát, de zongoratanárnóként nem kapott munkát, így műtárgyakkal, bútorral, porcelánnal stb. kereskedett.

Hogyan került az Egyesült Izzóba? – Anyám rokonsága a Visegrádi utca 40-ben lakott, akárcsak Király Endre, aki akkor az elektroncső-gyáregység vezetője volt. 1957-ben nem volt könnyű budapesti álláshoz jutni, ezért a nagynéném Király Endre segítségét kérte. Ő Tury bácsi közreműködésével lehetővé tette, hogy eljöhessek felvételizni. Az Izzóban akkor nagyon szigorú felvételi rendszer uralkodott. Az volt a szokás, hogy a jelentkezőt öt-hat helyre is elküldték „szakmai” beszélgetésre. Engem először Huvé Istvánhoz küldtek, aki akkor az ME-gyáregység vezetőjének, Fried Henriknek a helyettese volt. Elfoglaltsága miatt azonban elsőként Pálosi József vizsgáztatott, aki akkor a gyáregység mikrohullámú részlegét vezette. Ezt követően Kerekes Béla, Porubszky Jenő és „protektorom”, Tury Pál következett. Rédl Endrét elsősorban az angol és német nyelvtudásom érdekelte. Végül Cseh Sándorhoz, az elektroncső-szerkesztés vezetőjéhez kerültem, aki elképesztően jó kérdéseket tett fel, ezeknek azonban semmi köze nem volt az Izzóhoz vagy az elektroncsőgyártáshoz. Mondtam, amit tudtam. 1-2 év múlva árulta el, hogy ezekre a kérdésekre ő sem tudta a választ, csak kíváncsi volt a véleményemre.

Milyen volt akkoriban az Izzó? – Szerintem világszám volt. Nem hiszem, hogy Magyarországon volt még egy olyan cég, amely ilyen mértékben tudta volna tágitani az ott dolgozók látókörét. Ha valakinek tehetsége és szerencséje volt, az Izzóból megismerhette az egész világot. A kezdő szakembernek általában mindenütt kérdezősködni kell, hogy megismerje a vállalatát. A legtöbb helyen utálják, ha valaki kérdezősködik. Az Izzóban nem így volt. Mindig, mindenkire el lehetett menni, és mindenkivel értelmes, hasznos válaszokat lehetett kapni. Elsőként kell kiemelnem a Vákuumtechnikai Laboratórium vezetőjét, Oldal Endrét és munkatársait: Nágel Ferencet és Ugródsy Lászlót. Oldal Endre csodálatos koponya volt. Ilyen száz évben egyszer adatik meg egy Tungsrám méretű vállalatnak. Amikor megismertem, húszas éveinek végét taposta, de már hófehér volt a haja. Bármivel fordulhattam hozzá. Ha nem tudta a választ, lelkiismeretesen utánanézett. De meg kell említenem Csornai Lászlót is, aki később szakmai főellenőrként a félévezető-minőségellenőrzést felügyelte.

Emlékek az elektroncső-szerkesztésből? – Nagyon jó társaságba kerültem. Cseh doktoron és helyettesén, Tompa Zoltánon kívül talán hatan vagy heten voltunk. Nem csak szerkesztéssel, hanem fejlesztéssel is foglalkoztunk – a fejlesztési szervezethez tartozó elek-

troncső-fejlesztéssel párhuzamosan, amelynek akkor Kerekes Béla és Tordai Tamás voltak a vezetői. Első feladatul az elektroncső-szerkesztésben az EM 80-típusú varázssem izzós változatának elkészítését kaptam. Ezt követte az EM 84, amelynél már nem a cső-szerelvény fémpajzsára, hanem az üvegbúra belső falára vitték fel a hangolás pontosságának kijelzésére szolgáló fényporréteget.

Milyen volt a Műszaki Tájékoztató Osztály élen?

Ez egy nagyon érdekes időszak volt. Mivel én csináltam az összes műszaki információs anyagot, nagyon sok termékkel kerültem kapcsolatba. Egy katalógus összeállításához nagyon alapos termékismeretre van szükség. Például, amikor a xenonlámpa-katalógust készítettem, hetekig jártam dr. László Zoltán nyakára, aki a fejlesztést vezette. Soha nem elégedtem meg azal, amit elmondott, azt is megkérdeztem, hogy mi miért és hogyan van. A másik fontos fázisa a katalóguskészítésnek a fordítás volt. Az ilyen jellegű műszaki szövegek korrekt fordításához nem elégséges a nyelvtudás és a szótárhasználat. Meg kell ismerni, hogy milyen kifejezéseket használnak az adott ország szakemberei. Ezért egy németnyelvű fényforráskatalógusnál mindig gondosan áttanulmányoztam az adott termékre vonatkozó Osram-katalógust, angol nyelvű esetén pedig a General Electric kiadványait. Egy-egy kifejezés fordításához, pontosabban „megtalálásához” néha több órás munkára volt szükség. Lelkiismeretes, igényes fordításaimnak köszönhettem, hogy amikor 1960-ban Tungfram Technische Mitteilungen néven megindult a vállalat műszaki-tudományos folyóiratának kiadása, akkor engem bíztak meg a szerkesztésével. Ennek révén a szakembereknek még szélesebb körét ismerhettem meg, mivel a folyóiratban a TÁKI és a HIKI kutatói/fejlesztői is publikáltak. A nyelvtudásomnak volt köszönhető az is, hogy 1969-70-ben én vezettem a Corningnál azt a delegációt, amelynek a feladata a ribbon-búragyártás átvétele volt. 18 kollégával 3 hónapig dolgoztunk és tanultunk az Egyesült Államokban. Ez egy nagyon jelentős lépés volt a lámpagyártás korszerűsítésében. Többek között ettől lett Nagykanizsa a legnagyobb és legkorszerűbb közép-európai fényforrásgyár.

És akkor jött a nagy pályamódosítás: az 1971. esztendő már az Elektronikai Értékesítési Főosztály vezetői között találja.

Az elektroncső-korszak fénykorában az Izzó 20 millió, a Siemens kb. ugyanennyit, a Telefunken kicsit többet, talán 30 millió darab vevőcsövet gyártott évente. A Philips termelése viszont évi 200 millió darab volt. Amikor én az értékesítésre kerültem, a rádió- és tv-vevőcső már leszálló ágban volt. A Philips eladta a gyártását a jugoszláv (Niš-i) Elektronska Industrijá-

nak. Velük éveken keresztül nagyon jelentős csereüzletet tudtunk lebonyolítani. Átvettük tőlük azokat a Philips-csőveket, amelyek nem szerepeltek a választékunkban, és cserében olyan típusokat szállítottunk, amelyekkel viszont ők nem rendelkeztek. Szerb nyelvtudásom nagymértékben megkönnyítette az üzleti kapcsolattartást. Természetesen én is láttam, hogy az elektroncső-piac zsugorodása és a félvezetők előretérése megállíthatatlan. Ezért végeztem el a félvezetőszakmérnököt. Részt vettem a félvezetőgyártás fejlesztését szolgáló licenc- és know-how-vásárlásokban is. Dr. Molnár József fejlesztési műszaki igazgató engem bízott meg többek között a Telefunkenrel való kapcsolattartással. Nagyon sok hasznos technológiát vásároltunk Heilbronnban és Vöcklabruckban. Rajtuk keresztül sikerült a félvezetőgyártáshoz olyan berendezéseket és anyagokat is beszerezni, amelyekhez az embargó miatt közvetlenül nem tudtunk volna hozzájutni. Tőlük vettük meg a mezatranzisztorok gyártástechnológiáját is. Olyan jelentős és tartós volt a két vállalat közötti kooperáció, hogy évekkel a rendszerváltás után a Vishay – amely kivásárolta az AEG-től a Telefunken félvezetőgyártását – célszerűnek találta a MEV budapesti és gyöngyösi gyártóbázisának átvételét is.

Az Elektromodulban hogyan alakult a kapcsolata a Tungrammal? – Nagyon jó volt a kapcsolatam az egykori izzós, majd MEV-es kollégákkal. A kontingenskorlátozások miatt alapvetően az Elektromodulon múlott, hogy a magyar félvezetőgyártás számára a Külkereskedelmi Minisztérium milyen volumenű exportot engedélyez. Például a lengyelek nagyon szerettek volna tőlünk félvezetőket vásárolni, de erre csak akkor nyílt lehetőség, ha valami olyan elektronikai alkatrészt tudtak cserébe ajánlani, amelyre egy másik magyar vállalat ki volt éhezve. Jóllehet elsősorban a képcsőimport miatt, de az Elektromodulban lényegesen nagyobb forgalmat bonyolított le az általam irányított főosztály, mint az Izzóban.

1990 óta a saját vállalkozásában dolgozik. Mivel foglalkoznak? – Kedvenc elfoglaltságommal, a komolyzenével. Nagyon sok jelentős CD- és DVD-gyártót képviselek, ami igazi kihívást jelent, mert Magyarországon nagyon gyenge az érdeklődés és a fizetőképes kereslet a klasszikus zene iránt. A kortárs komolyzenére pedig, tisztelet a kivételnek, egyáltalán nem kíváncsiak az emberek. Azt tartják a rossz nyelvek, hogy a legtöbben Beethoven kilenc, ill. tíz szimfóniájából is csak hárm-at-négyet ismernek: a harmadikat, az ötödiket, a hetediket és a kilencediket. Bartók halála óta hat évtized telt el, és – sajnos – Magyarországon még mindig csak kevesen hallgatják.

Varga Mihály †

1941. január 19-én született Nagykanizsán. 1964-ben végzett a BME Villamosmérnöki Karának híradástechnikai szakán. 1971-ben irányítástechnikai szakmérnöki, majd 1988-ban külkereskedelmi főiskolai diplomát szerzett. Angolul és spanyolul beszél. 1960-tól az Egyesült Izzó társadalmi ösztöndíjasa volt, 1964. szeptember 1-jén lépett be a vállalathoz. Első munkahelye a Higanygőzlámpagyártás volt. 1968-ban a Fénycsőgyártás üzemvezetője lett. 1971-ben – 30 évesen – a Fénycsőgyár főmérnöki posztját kapta. 1976 és 1979 között a Havannai Lámpagyár létesítését irányította. Hazajövele után a Váci Fénycsőgyár főmérnökének, majd 1981-ben igazgatójának nevezték ki. 1983-ban a Vello-kemence meghibásodása miatt leváltották. A Fényforrás Fejlesztési Főosztály munkatársaként részt vett a kompakt fénycsövek fejlesztésében. Nem kis része volt abban, hogy az első gyártósort Nagykanizsára – szülővárosába – telepítették. 1989-90-ben a Tungstram-Schreder Rt.-nél dolgozott. Ezt követően a Megalux Vilgítástechnikai Kft. ügyvezetője volt. Színes kompakt fénycsövekkel építettek világszínvonalú videomátrix kijelzőtáblákat. 1993-ban ismét egy „hősi korszak” kezdődött az életében, kinevezték a Lighttech Kft. ügyvezetőjének. Majdnem nulláról kellett egy ma már 600 fős, saját üvegyártással rendelkező fényforrásgyárat létrehozni. 2003-ban ment nyugdíjba, és még ugyanabban az évben „jelentős iparszervező munkájáért” megkapta az Aschner Lipót díjat.

Nehéz, de szép évek vannak mögötte. Megjárta a csúcspontot, 30 évesen a legfiatalabb főmérnök volt, majd a poklokat, mert kurtán-furcsán leváltották a gyárigazgatói beosztásából. Ekkor 42 éves volt. Nem

nyalogatta a sebeit. Aktív résztvevője lett a kompakt fénycső-gyártás létrehozásának szülővárosában, Nagykanizsán. Élete fő művét, a Lighttech fényforrásgyárat sem ajándékba kapta, hanem hihetetlenül kemény munkával hozta létre. Sikerének titka, hogy akart másoktól tanulni, tudott csapatot építeni, és tudott csapatban dolgozni.

Hogyan kezdődött, tudatosan esett a választás a Tungstramra?

Egész pályámat meghatározta, hogy atletizáltam. Ennek révén lettem az Egyesült Izzó társadalmi ösztöndíjasa, majd Tolnay Ágostonhoz kerültem dolgozni, aki a gázkisülőlámpa szakmai főtechnológusa és egyben az atlétikai szakosztály vezetője volt. Az ösztöndíjas szerződésben benne volt, hogy a végzés után a Nagykanizsán felépítendő fényforrásgyárban leszek köteles dolgozni. A kanizsai gyár építése azonban csúszott, ezért 1964 őszén Újpesten, a Higanygőzlámpa-gyártásban kezdtem dolgozni.

Itt nagyon gyorsan kaptam egy nehéz, de izgalmas feladatot. A vállalat az angol Luxram cégtől vásárolt egy 500 db/óra teljesítményű kvarctestgyártó gépsort higanygőzlámpákhoz. Ez a teljesítmény akkor a világszínvonalat jelentette. Mi a kézi lapítógépekkel csak kb. 30 db/óra teljesítményre voltunk képesek. A nagy ugrás az angol cég erejét is meghaladta. A munka elhúzódnása miatt kártérítést kellett fizetniük. A feladatot végül nekünk sikerült megoldani. A gépsor – a szokásos „honosítás” után – a gépágazat egyik jövedelmező terméke lett. Pályám indulásához nagy lökést adott, hogy egy lelkes és sikeres csapat tagjaként dolgozhattam.

Mikor kaptad az első vezetői kinevezést?

27 éves koromban, 1968-ban lettem a Fénycsőgyártás üzemvezetője. Ekkor folyt az NDK-s Narvával közösen fejlesztett, 1000 db/óra teljesítményű fénycsősor üzembe helyezése. Mivel a szabadszombatos munkahetet a termelés csökkenése nélkül kellett bevezetnünk, növelnünk kellett a gépsorok teljesítményét. Sikeresen oldottuk meg egy korábbi 650-es sor 800-asra és az új 1000-es sor 1200 db/órás teljesítményűre történő „felturbózását”. Az így kialakult 1200-as sor is sikeres gépexport-termékké vált.

1971-ben – a Tisza-sor tervezőjének, Holló Imrének tragikus halálát követően – a Fénycsőgyár főmérnökét, Tolnay Ágostont nevezték ki a helyére a Gépgyárba. Guszti bácsi utódja pedig én lettem. Akkor, 30 évesen az Izzó legfiatalabb főmérnöke voltam. Ismét izgalmas és sikeres évek következtek egy megfiatalított, szorgalmas és tehetséges csapat élén. Nagy nyereségtartalmú „szártermékeket” gyártottunk. A fénycső mellett higanygőzlámpa, nagynyomású xenonlámpa, orvosi kvarc- és nagyteljesítményű fénymásolólámpa alkotta a termékválasztékot.

1976-tól a Havannai Lámpagyár létesítését irányítottad. Ez majdnem olyan nehéz lehetett, mint a Szaharába vízművet telepíteni. Milyen előkészületekre volt szükség?

Kuriózum, hogy a Havannai Lámpagyár létesítésére vonatkozó szerződést ipari miniszterként Che Guevara írta alá 1962-ben egy dunai hajókirándulás során. Kubában is ugyanazokkal a problémákkal kellett megküzdenünk, mint kollégáinknak Irakban, Indonéziában vagy a világ más, iparilag fejletlen régiójában. A külföldön végzett munkának a nehézségét és a szépségét is az adta, hogy egyedül voltunk. Az Izzóban, ha valamilyen műszaki problémám volt, csak át kellett mennem a szomszéd épületbe és megkérdezni egy hozzáértő kollégát: te, hogy is van ez? Kubában erre nem volt lehetőség, minden problémával magunknak kellett megbirkóznunk. Végül is mind a vevő, mind a hazaiak meglepedésével zárult a munka 1979-ben.

Jóval később jöttem rá, hogy sikereim legfontosabb titka, hogy tudtam csapatot építeni, és tudtam csapatban dolgozni. Soha sem zavart, hogy a velem dolgozó többet tudott. Hiszen éppen ezért választottam ki. Ha én annyit tudok, mint ő, akkor felveszem a fizetését, és órá nincs szükség. Kubában és itthon is tudtam olyan emberekből csapatot, közösséget formálni, akik képesek voltak egy közös célért és egymásért dolgozni.

Mi történt veled Kuba után?

Visszaérkezésemet követően az akkor már fénycsőgyárrá alakult váci gyárba kerültem főmérnöknek. 1981-ben neveztek ki a gyár igazgatójává. Már termelt a Vello-üvegyár, és készült a japán Chukyo-val közösen fejlesztett nagyteljesítményű fénycsősor, amelyet 1982-ben sikerült is üzembe helyezni. Együttel kezdett kialakulni Vácot egy fiatal és tehetséges műszaki csapat, akiknek munkája alapul szolgált a későbbi évek hatalmas fejlődéséhez. A 80-as évek elején a furcsa árfolyampolitika miatt az ország és a vállalat is nehéz helyzetbe került. A váci gyárat a körülmények duplán sújtották, mivel időben az utolsó tagja volt az Izzó nagyléptékű beruházási-fejlesztési programjának. A többi naggyá és korszerűvé fejlesztett gyárral szemben Vácott több téma is torzó maradt. 1983 nyarán – közel az első ciklus végéhez – kilyukadt a Velo-üvegkemenca. Talán üzembehelyezési hiányosságok okozták a hibát. Ennek hatására kurtán-furcsán leváltottak. Mint később kiderült, végső soron ez nem is volt feltétlenül hátrányos számomra.

Következett a kompaktfénycső-fejlesztés. Nem volt túske benned? Fel tudtad újra venni a tempót?

A fejlesztésen régi ismerősök közé kerültem. Fel sem

merült bennem, hogy a sebeimet kellene nyalogatni. Ráadásul egy rendkívül izgalmas feladattal foglalkozhattam. Akkor még egyikünk sem sejtette, hogy a kompakt fénycső ennyire meg fogja változtatni a világítástechnikát. 1987-re a kifejlesztett típuscsaládkhoz elkészült egy kísérleti gyártósor. Horváth Miklós gyárigazgató előrelátásának köszönhető, hogy a gyártást Nagykanizsára telepítették. Plusz motivációt jelentett számomra, hogy Nagykanizsa a szülővárosom. Az eltelt évek és az elért eredmények a döntés helyességét igazolják.

Mikor kezdtétek meg a Lighttech építését?

1993-ban lettem a Lighttech Kft. ügyvezetője. Újra „hősi” korszak kezdődött. Induláskor egy Argentínából származó gépsort alakítottunk át szoláriumlámpák gyártására. Bérelt csarnokban dolgoztunk. Ismét csapatot kellett szervezni. A cég rohamos fejlődésnek indult. 1997-ben a budapesti bérletet egy saját tulajdonú, Dunakeszin épített telephelyre cseréltük, amelyet azóta is folyamatosan bővítünk. 2000-ben avattuk a saját igényeket kielégítő, speciális összetételű csövet húzó üvegyárat. A gyárépületek bővülésénél is fontosabb volt azonban a szakembergárda fejlődése. Kezdetben – bizonyára mindenki által ismert okok miatt – a régi tungsramos kollégák alkották a magot, de rövidesen az iskolából frissen kikerült, gondosan kiválasztott és magunkhoz kötött fiatalok váltak a társaság fő erejévé. Értékesítésünket évről évre növeltük, volt több olyan év, amikor megdupláztuk. Ma már kb. 45%-kal részesedünk a nyugat-európai szoláriumlámpa-piacon.

2003-ban szabad elhatározásodból kiszálltál a „mókuserékből” és nyugdíjba mentél. Hogyan telnek napjaid?

„Semmit sem csinálok”, mégis kevesebb időm van, mint azelőtt. Felhív a lányom, hogy „papa, te úgyis ráérsz, gyere fel holnap, mert jön a kéményseprő. De ha már itt vagy, a kutyát is vidd ki sétálni.” Ezzel elmegy egy fél nap. A házban is sok mindennel – köztük a világítástechnikával is – el vagyok maradva. Szeretem magam megcsinálni a dolgokat. Szeretek pecázni is, de még nem jut rá elég időm. A horgászatot ideálisnak tartom a nagy nyomás alatt dolgozó vezetők számára. Közben szinte megáll az idő. Ülünk egymástól 10 méterre. Kérdezek valamit. A másik csak 10 perc múlva válaszol, de ez fel sem tűnik.

Visszaemlékezve a Tungsrabra, végezetül köszönetet kell kifejeznem Dienes Bélának, Tolnai Ágostonnak és Ugródsy Lászlónak, akik pályám különböző szakaszain irányítottak, segítettek és tanítottak.

Vass József

1929. október 30-án született. Legmagasabb iskolai végzettsége okleveles villamosmérnök. A diploma megvédése után a Konverta Egyenirányító Gyárba került 1956 áprilisában. Kezdetben tervezőmérnökként dolgozott, majd 1961-ben üzemvezetői kinevezést kapott. A gyárat 1963-ban az Egyesült Izzóhoz csatolták. Még ugyanebben az évben a gyár főtechnológusa lett, majd 1965-től a gyár igazgatója. 1978-ban kilépett az Egyesült Izzóból, majd néhány hónap múlva visszahívták a Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályának élére. 1988-ban került nyugállományba.

Sejtelmes mosolya, jellegzetes mozgása még most is a régi. Az interjúra úgy jött, mint egy tungsramos találkozóra, tele élményekkel, visszaemlékezésekkel. Mindenről kérdezhettem, nem volt kényes kérdés számára. „Bevallom, hogy közel 30 évig az elsődleges szempont előttem az volt, hogy minden igyekezetemmel elősegítsem a Konverta növekedését, eredményes munkáját. Azért, hogy az ott dolgozóknak egyéni és kollektív boldogulása biztosított legyen.” – foglalja össze „ars poetica”-ját a beszélgetés során.

Józsai, a Konvertában kezdtél az egyetem elvégzése után. Mi volt a gyár akkori fő profilja és te mivel foglalkoztál?

Az akkori fő termékünk a különböző teljesítményű szelénegyenirányítók voltak. Magyarországon akkoriban egyedül a Konverta Egyenirányító Gyár állította elő ezeket a termékeket, és 600 fős létszámával Közép-Európa egyik legnagyobb egyenirányítógyára volt.

Fontosabb vevőink között volt a Posta, a MÁV és több erőmű. Én tervezőmérnökként kezdtem, amikor 1956 áprilisában a gyárba kerültem. Ezeket a főleg nagytel-

jesítményű egyenirányító berendezéseket – többek között – én is terveztem. Dienes Bélával közvetlen munkatársak voltunk, egymással szemben ültünk. Amit én terveztem, azt ő ellenőrizte, és viszont. Az egyenirányítók mellett különböző célú berendezéseket is gyártottunk. Külföldre főleg a Szovjetunióba, Kínába és az európai országokba szállítottunk. Ahogy a szelénegyenirányítók felhasználása csökkent, úgy vették át szerepüket a 300 mA-tól a több amperes teljesítmények egyenirányítására alkalmas germánium- és szilíciumdiódák. Ugyanazt tudták, mint a korábbi termékek, de a felhasználási területük sokkal szélesebb volt. Dienes Béla – akkor a Konverta főmérnöke – vezetésével 1959-ben fejlesztettük ki ezeket a termékcsaládokat.

1961-től 1963-ig üzemvezetője voltam a több mint 400 főt foglalkoztató diódaszerelő és szelénygártó üzemnek. A termelés – a készülékgyártás mellett – évről-évre növekedett.

A magyar ipar korszerűsítési törekvéseit, a nagy átszervezéseket ti sem tudtátok elkerülni.

Nem bizony. 1963-ban jelentős fordulat következett be a gyár életében. Az iparban végrehajtott átszervezéseket azzal indokolták, hogy a viszonylag kis gyárak tevékenysége nem elég gazdaságos, ezért nagyvállalatokhoz csatolták őket. Tudtuk, hogy ez nem old meg semmit – már ami a magyar ipar problémáit illeti –, de nem volt mit tenni. Így kerültünk az Egyesült Izzó kötelékébe. Én voltam az átadás-átvételi jegyzőkönyv egyik aláírója.

Ezután egy más világ következett, de utólag is elismerés a gyár igen lelkes kollektívájának, szinte csodákra voltak képesek a változások ellenére.

1963 derekán kineveztek a gyár főtechnológusának. Nem nagyon örültem, de vállaltam, mert újból műszaki, tervezési feladatokkal foglalkozhattam. Aztán jött az újabb fordulat. Képzeld csak, alig voltam másfél évnél régebben főtechnológus, amikor nyaralás közben felkerestek azzal a kéréssel, hogy legyek a gyár igazgatója. Mondtam, ne hülyéskedjetek, ki akar itt igazgató lenni? Az igazgató, az egy cseléd! De addig-addig győzködtek, amíg végül is elvállaltam a gyár-igazgatói posztot.

Hamar beigazolódott a korábbi véleményem: fokozatosan rá kellett döbennem arra, hogy ez a beosztás elfelejteti velem a mérnöki gondolkodást, egy egészen más hozzáállású és típusú embert kíván.

A legnagyobb probléma – ami megkeserítette mindnyájunk életét – az volt, hogy a rendelkezés időben történő teljesítéséhez az anyagokat, alkatrészeket jóval előbb meg kellett rendelni. De erről az akkori gyárigazgató kollégák talán még „hangosabban” tudnának panaszkodni. De, ha már a problémák felsorolásánál tartok, nem mehetek el szó nélkül a 70-es

évek elején történtek mellett sem. Hozzánk csatolták ugyanis a Fővárosi Vasipari Vállalat 7 telephelyét, 500-600 munkással, elavult termékekkel és gyártástechnológiákkal. El tudod képzelni, mit jelentett számunkra az, hogy korszerű félvezető- és elektronikai termékek mellett kályhacsövet, sórnyitót, darálót stb. kellett gyártanunk? Nem tűzás, ha azt mondom, hogy akár a hajókürttől a fapipáig is gyárthattunk volna mindent. Miért ne! Így fordulhatott elő nem egyszer az, hogy az illetékes miniszter magához rendelt kályhacső-hiány miatt.

Mindezek dacára a gyár azért töretlenül fejlődött. Hogy csináltátok?

Összetartó és szakmailag igen jól felkészült gyári kollektívánk volt. Kezdetről fogva az volt a hitvallásom, hogy alakítani lehet egy kollektívát, és egy jó vezető saját képére formálja át munkatársait. A munkatársi kapcsolatokban az őszinte viselkedés, a hangneme, a bizalom csodákra képes. Az összes „bekebelezett” gyár közül a Konverta volt a legösszetartóbb. Nem dicsekvésként mondom, de tény, hogy a gyárak értékelésekor a Konverta rendszerint az elsők között szerepelt. Közel 15 évig voltam a gyár igazgatója, és ez idő alatt tízszeresére nőtt a gyár árbevétele. Az egész nagyvállalatnál a legjobban kereső emberek nálunk voltak. Olyan hajtóerő volt a gyárunkra jellemző bérpolitika, az igazi megbecsülés, hogy rendszerint túlteljesítettük a tervet.

A bevezetőben említetted, hogy konvertás éveid elején együtt dolgoztál Dienes Bélával, a vállalat későbbi vezérigazgatójával. A jó kapcsolat a későbbiekben is megmaradt?

Alapjában véve igen. Szívesen emlékszem vissza a vele való együttműködésre. Arra a dinamikára és húzóerőre, ami belőle sugárzott, arra senki más nem volt képes. Hihetetlen energiával és vezetési ismeretekkel rendelkezett. Dicsérem őt, annak ellenére, hogy néha túl kemény volt. Ki ne emlékezne volt gyárigazgató társaim közül azokra a tervtárgyalásokra, amelyeket ő vezetett? Azokra a szívet dobogtató, idegeinket borzoló összejövetelekre? A könnyfakasztó, meggyőző szavaira? Mindent egybevetve csodáltuk, és nagyon sajnáltuk, amikor távozni kényszerült.

Ez az idő a te életedben is eljött.

Igen. Ami a gyárigazgatói pályafutásom végét jelentette. Azt mindannyiunknak tudomásul kellett vennie, hogy a nagyvállalat fő profilja a fényforrásgyártás

volt, minden más másodrendű besorolást kapott. Így volt ez a mi gyártási profilunkkal is. A Tungstram – szerintem – azzal rontotta el a hosszú éveikig tartó sikeres menetelését, hogy tűzásba vitte a profilmegosztást. Miért kellett 7000 féle fényforrás gyártásával dicsekedni, szemben a Philips vagy az Osram mértéktartó típusválasztékával? Miért kellett ezer főnél nagyobb létszámú fejlesztő apparátust működtetni a fényforrás kiszolgáló területeken? Ennek ittuk meg a keserű levét a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején.

Háttérbe szorultunk mi, konvertások is. Az én álmom az volt, hogy a Konverta egy korszerű, modern elektronikus alkatrészeket és berendezéseket fejlesztő és gyártó bázis legyen. Ez az álom csak részben valósult meg. Többször tettem le erre vonatkozó terv- és elképzelési javaslatot, de nem kaptam támogatást. Közben a lemaradás a mi szakterületünkön egyre mélyült, a konkurencia előnye nőtt, meglátásom szerint a hátrány már behozhatatlanná vált: felálltam, és azt mondtam, hogy elég volt. Ekkor persze már megkaptam minden ígéretet a tervezett változtatásokra, de én már döntöttem.

Tungstram nélkül hogy teltek az évek?

Megpályáztam és elnyertem a XIII. kerületi Ingatlankezelő Vállalat igazgatói székét. Igaz, merőben mást kellett csinálnom, de azt is nagy élvezettel és igyekezettel tettem. Rendbe raktam a dolgokat: minden területnek megvolt a gazdája, megszűntek az eltulajdonítások, csökkentek a lakossági panaszok.

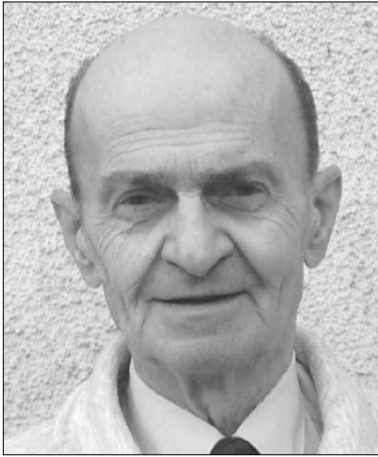
Ezután mégis visszakerültél a Tungstramhoz.

Dienes Béla személyesen megkeresett, gyárigazgatónak kért fel, de azt nem vállaltam. Végül csak rávettem a visszatérésre, és kinevezett a Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya vezetőjének. Győzött a régi barátság.

1988-ban mentél nyugdíjba. Mi történt azóta veled, hogyan telnek a nyugdíjas évek?

Magam hoztam a döntést, az ok megromlott egészségi állapotom volt. Elmenetelem után az életben maradásért kellett megküzdenem a nyugdíjas éveket – tavasztól ősziig – többnyire a balatoni házukban töltjük feleségemmel együtt, aki szintén izzós volt. Együtt várjuk nyaranta két lányunk családját, a 4 unokát, a dédunokákat. Ez legyen a mi igazi ajándékunk, amíg csak élünk! Nyugdíjba menetelemkor megfogadtam, hogy többet nem fogok munkát vállalni. Így érzem jól magam.

Vaszily György †

1936. április 12-én született Budapesten. Az általános és középiskolák elvégzése után a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán szerez diplomát. Első munkahelye az Egyesült Izzó Vákuumtechnikai Gépgyára, ahova 1959. november 2-án lép be, a Gép-szerelőbe, majd az úgynevezett Vegyes Üzem vezetője. Ezt követően, saját kérésére, külső szerelés-vezetőként dolgozik. A 70-es évek elején a Gyár- és Gépértékesítési Főosztály állományába kerül, és három évet tölt Indiában mint az oda készült 2000-es lámpagyártó sor átadásáért és beüzemeléséért felölös létesítményfőmérnök. Hazatérve két és fél évig a pécsi Sopiana Gépgyár főmérnöki teendőit látja el. 1983-tól 10 éven át a Sajtoló- és Szerszámgyár igazgatója. 1993-ban korengedménnyel nyugdíjba megy. 1995 óta özvegy, egyedül él, gyermekük nem született.

Vaszily György polgári kertés ház csendes nyugalmából jön kaput nyitni az érkezőnek és bekísérni a „nagyszobába”, íróasztala, könyvei, tárgyai és szeretett számítógépe társaságába. Vékony alkatú, minden megnyilvánulásában „finom úr”, akivel a beszélgetés nem kezdődhet mással, mint a „legenda”, az apa alakjának felidézésével. Édesapjának emléke valószínű mítoszként él a Tungsramban. Kezdve, hogy különleges adottságai, felkészültsége révén technikus oklevéllel lett a gyár főmérnöke, addig, hogy az értekezletekre papír, feljegyzés, határidőnapló nélkül érkezett. Állítólag minden számot, ígéretet és megállapodást emlékezte őrzött. Nem lehetett könnyű a „Nagy Vaszily” fiának lenni az Izzóban!
„Nehéz, de csodálatos volt mellette felnőni, a környezetében élni” – mondja, aztán néhány pillanatra

a távot kutatja tekintetével, szeme könnybe lábad, és hangja alig észrevehetően megremeg.

Volt egy jó sztori: egyetemistaként, egyszer a folyósón hallom, hogy a tehetséges adjunktusról beszélgetnek, és megkülönböztető tisztelettel említik: tegnap este az Izzó főmérnökével vacsoráztam. Mire én, viccesen a társamnak: Nagy dolog! Én majdnem minden nap az Izzó főmérnökével vacsorázom. Az hogy lehet? – kérdi ő. Úgy, hogy az apám. Válasz: ezt eddig nem mondtad! Én: miért mondtam volna? Mi köze az én előmenetelemhez, hogy ki az apám? Pedig nagyon büszke voltam rá, és ahogy beszélék róla, most is meghatódtam.

A híradástechnika iránti vonzalmat tőle örökölte?

Ez nem híradástechnika iránti vonzalom. Mert sokat beszélt róla, természetes volt számomra, hogy ha el tudom végezni az egyetemet, és minden úgy lesz, ahogy ketten elképzeltük, akkor oda fogok kerülni az Izzóba. Beszélgettünk arról, milyen szakra menjek, gépésznék, vegyésznek, elektromosnak, vagy milyenre? Gimnazista koromban vegyészettel foglalkozgattam – hála istennek, nem robbantam föl –, de ő lebeszélte róla. Aztán el akartam menni elektromérnöknek, mert-hogy a Tungsrám mégiscsak ahhoz közelebb áll. De ő logikai érvekkel rávezetett, hogy a gépészet az igazi: nem az a lényeg, hogy a termék, amit előállítunk, mit csinál, mihez van kapcsolata? Megcsinálni, előállítani, az a valami! És az gépészet.

Tehát édesapja győzte meg a gépészetéről? – És én elfogadtam. Utólag is áldom az eszét, de az enyémet is. Gépészmérnök lettem, és 1959. november 2-án beléptem az Egyesült Izzóba, az ő birodalmába, ahol nagy tisztelet övezte. Tudtommal nem alaptalanul. Nem a beosztásának köszönhetette a tekintélyét, hanem fordítva: a szakértelmének a tekintélyét és persze a beosztását.

Ő a 30-as évek közepétől dolgozott a Tungsramban. Mennyi időt töltöttek „együtt” a cégnél?

Közel egy évtizedet. Talán 1967-ben ment nyugdíjba, és 1968-ban halt meg. De kerültek, hogy kitűnjön vagy bárkinek feltűnjön a kapcsolat. Persze mindenki tudta. Ha szembe jött valaki az udvaron vagy a folyósón, majdnem földig hajolva üdvözölt, de tudtam, ez nem nekem szól, hanem apámnak. Feszélyezett is, de nem is akarta, hogy azt higgyék: ő építi a karrieremet. Abban maradtunk – ő találta ki, de én egyetértettem vele –, nem közvetlenül a törzsgyárba kerülök, ahova én szerettem volna, hanem a Vákuumtechnikai Gépgyárba, a Szilágyi utca 26-ba, ott kezdem el, aztán majd az élet megmutatja, mire vagyok alkalmas és mire nem.

És valóban önálló pályáíven indult el. – Akkor indult el a tömegszerű vákuumtechnikai gépgyártás. Ott kezd-

tem el dolgozni. Szakmai fejlődésében része volt annak, hogy apám egy jó kollégája, Holló Imre volt a Gépgyár főmérnöke. Ő vett a szárnyai alá. Vigyázott arra is, hogy a „vérengző farkasok” ne rajtam próbálják ki a fogaikat, de azért én sem voltam „szívbjajos” a szakmai csetepatékban. Azért állt mellém, mert ismer- te vagy inkább érezte azt a problémát, amit itt kerül- gettünk, meg ragozgattunk, hogy apa-fiú egy cégben. Nem mindenki tartotta ezt olyan óvatosan kezelen- dőnek. Egyszer Alfred Bader, egy Angliában élő, ma- gyar származású üzletember volt itt. Beszélgettünk ilyen-olyan dolgokról és persze a gyárról. Neki is mondtam, hogy nem akartuk apámmal nyilvánvalóvá tenni, hogy minket nemcsak munkakapcsolat, hanem családi kapcsolat is összeköt. Elcsodálkoztam, hogy miért nem? Ha nekem lenne egy ekkora fiam – mon- ta –, én mindent megtennék azért, hogy ő vigye tovább. De más valakik másként látták.

A szakágon, azaz a gépészetben belül mi vonzotta a leg- jobban?

Meg fog lepődni! Az nem a szakmán belül volt! Kap- csolódott hozzá. A tanítás! Annyira, hogy később majdnem módosította a pályámat. Az újpesti techni- kumban félállású óraadó voltam a dolgozók isko- lájában. Élveztem, és azt hiszem, tudtam is csinálni.

De véget értek a gépgyári évek, és India következett. A 70-es évek elején felmerült egy indiai értékesítés: a 2000 db/óra teljesítményű lámpagyártó gépsorra, a gyártási jog átadásával. Erre jelentkeztem. Így kerül- tem a Gyár- és Gépértékesítési Főosztály Létesítmény Főmérnökségének az állományába és Indiába. A hely- színi honosítási munkák irányítására kellett Indiába utazni, ahol 1975 végétől Hyderabadban éltünk és dolgoztunk. A munka három évig tartott, eredményes volt. 1978 decemberében jöttünk haza, sikerekkel, élményekkel.

A visszatérésem után a pécsi Sopiana Gépgyár főmérnöke lettem, ahol két és fél évet dolgoztam. Amíg „el nem adták alólam a gyárat”. Ekkor visszajöttem a törzsgyárba, a Gépgyártás Szakmai Főtechnológiára.

Ezt követte tíz év, a Sajtolóban. Úgy mondják, a szak- mai munka mellett ön formált „családot” a közös- ségből. – Nem mondom, hogy hatásom nem volt rá, de hogy én csináltam volna, az túlzás.

De motiválta az alakulását. – Ha valaki nem tud motiválni, nem vezető. Vezessen birkát a réten. Bár ahhoz is kell motiváció.

A Sajtoló más feladat volt, mint amit a Vákuumtech- nikai Gépgyárban végzett.

Persze. De nem nagyon messze eső. Közelebb kellett érzelmileg kerülni hozzá, mert a Sajtolóban gyártott alkatrész „véznább” szerkezet volt. Inkább a visel- kedés, magam elfogadtatása jelentett feladványt a számomra.

A két hely közül a Sajtolóban érezte magát jobban? Vagy mindkettőben volt jó is, rossz is.

Pontosan így van. Mind a kettőben jól éreztem magam, de a Gépgyárban egy idő után kicsikét „túlfeszültek a húrjaim”. És már nem szólt úgy a „hangszer”, ahogy szerettem volna, ezért kezdeményeztem a váltást.

Van olyan, amire azt mondaná: ha újra kezdeném, nem úgy csinálnám, nem azt dönteném.

Rengeteg. Csak meg ne kérdezze, hogy mi! Végig kell élni valamit, hogy az ember tudja, jó volt, vagy rossz. Ahhoz sok mindent el kell rontani, hogy a következő dolgot ne rontsuk el. De mégse! Nem csinálnék más- ként semmit, legfeljebb a részletekben igyekeznék finomabb, ügyesebb, jobb lenni.

Hogy telnek most a napjai, hogy él ma Vaszily György?

Szerényen. Az ember nap mint nap épül le, szerényebb és szerényebb lesz. Fizikailag is. Megtanultam életem során igényeimet kordában tartani, lefelé kormányoz- ni. Látja, ez a pici kis lakás az összes vagyonom, ami maradt. Ami van.

És a számítógép? – Nem csinállok semmit, ami pénzbe kerülne, számítógépre viszont időről időre új progra- mokat rámulok. Nem szívesen, rengeteget játszom! De a legjobb az, ha olyan feladatot találok, amivel napokig küszködök, hogy minél jobban betápláljam az agyába és szolgáltasson! Amikor sikerül, azt mondom: jól van! És kikapcsolom.

Család? – Szeretett feleségem 1995-ben eltávozott az élők sorából. Nagyon szerettük egymást, jól kijöttünk. Amikor elment, 59 éves voltam. Nem néztem más nő után. Alighanem akkor öregedtem meg. Ez nem azt jelenti, hogy meg akarnék halni, de leszámoltam a hosszabb távra mutató tervekkel.

Kikisér, és a kapuból utánunk int. Amikor elkanyaro- dunk, már üres az utca. Visszatért háza csöndjébe. A zseniális apa emlékével és a szeretett társ hiányával a lelkében.

Dr. Vámbéri Lőrinc †

1911. február 7-én született Budapesten, ahol alap- és középfokú iskoláinak elvégzése után a Budapesti Műszaki Egyetemre jár, a Gépészmérnöki Kar hallgatója 1933-ig. Doktorrá avatták, és később elnyerte a műszaki tudományok kandidátusa címet is. 1936-ban lép az Egyesült Izzóba, ahol első főnöki beosztásaként a Kísérleti Gyár vezetője lesz. Még a háború befejezése előtt a Rádiócsőgyártás irányításával bízzák meg. Később a Műszaki Főosztály vezetőjének nevezik ki. Hatáskörébe kerül ennek során egyebek mellett a Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya és az Ágazati Műszaki Tájékoztatói Osztály. Ezt követően vállalati főkonstruktóri megbízást kap, majd aktívan részt vesz a Nagykanizsai Fényforrásgyár létrehozásában, a beruházás megvalósításában. A feladat maradéktalan és magas színvonalú ellátásáért Munka Érdemrend kitüntetésben részesül. 1974-ben megy nyugdíjba. Családi állapota: nős. Lánya 46 évesen elhunyt, egy unokája és egy dédunokája van.

Beszélgetésünk Vámbéri doktor úrral, magas korára és egészségi állapotára való tekintettel, telefoni beszélgetésnek készül. A kapcsolat létrejöttének előkészítője, Vigh Károly köszönti őt, és néhány bemutatkozó szó után átadja a kagylót a riporternek, akinek addigra, ahogy mondani szokták, már torkában dobog a szíve! Elvégre a vonal túlsó végén a XX. századi magyar ipartörténetnek, a Tungstram történetének egyik nagy tanúja hallja a köszöntését és szól olyan baráti, atyai közvetlenséggel, ami azonnal oldója lesz minden megilletődöttségnek. Az Izzó története és dr. Vámbéri Lőrinc élete átveszi uralmát a távolság felett. Természetesen kézenfekvő kérdéssel kezdjük: hogyan került az Izzóba?

Ha a rádióelektronika iránti érdeklődésemnél kezdjük,

akkor a dr. Magyar Endre vezette rádióamatőr klubban kialakult gyermekkori érdeklődésem alapján. Ha konkrétan a gyárba való belépésemet vesszük, akkor az egyetem elvégzését követően. Amikor megtudtam a kínálkozó lehetőséget, a Fővárosi Műszaki Könyvtárban nagyszerű német nyelvű szakkönyvből készültem fel meglehetősen jó német tudásomnak köszönhetően és annak az adottságomnak, hogy amit egyszer elolvastam, azt nem felejtettem el. 1936-ban komoly vizsgáztatások után csatlakoztam az akkori Egyesült Izzó csapatához mint szerkesztő a Rádiócsőfejlesztésnél. Később ugyanitt a Kísérleti Gyártás vezetésével bíztak meg. Feladatunk volt a gyártástechnológia kidolgozása, valamint rögzítése az üzem számára. Továbbá elkészíteni a készülékgyártóknak a kísérleti csöveket és azok dokumentációját.

Voltak ezek között „emlékezetes” típusok? – Hogyne! Kiemelkedő volt az ún. színüveg-sorozat, mely az addigtól eltérő üvegtechnológia alkalmazását jelentette. Kidolgoztuk a miniatűr rádiócsövek gyártási folyamatát, amely később elindította a készülékek méretcsökkenéseit is, vagyis a hordozható rádiók megjelenését. Kifejlesztettük a „felfűtőáramú” telepes rádiócsövet is. Ez a készülékek élettartamának megduplázását jelentette a korábbi telepek felhasználása mellett.

Közben elérte Magyarországot is a háború. – Igen, a II. világháború kitörését követően az Egyesült Izzó katonai irányítás alá helyezték. Engem tettek meg parancsnoknak, megbízva a teljes rádiócsőgyártás és a hozzá tartozó alkatrészgyártások irányításának feladatával. Röviddel ezután lokátorok gyártását rendelték el a katonaság számára. Ekkor a rádiócsőgyártás folytonosságának megőrzése érdekében egy kőbányai pincerendszert is felhasznált a Tungstram, ahol egy új gépekből álló egységet alakítottak ki, több gyártósort szereltek fel az én művezetésemmel. Am ez mint részleg „élesben” soha sem üzemelt, gépei vadonatújnak maradtak. Így a háború befejezése után a teljesen leszerelt Váci úti gyárba kerültek, ahol a termelést újra lehetett indítani.

Ez a kőbányai pincerendszer kulcsfontosságú lett a gyár háborús éveit tekintve. – A nyilas hatalomátvétel után a gyár Németországba telepítése is szóba került. A vezetőség részéről nagy elővigyázatosságra volt szükség ahhoz, hogy ezt a törekvést megakadályozzuk. Nyíltan persze nem ellenkezhettünk, de igen sok gátló vagy akadályozó intézkedést hoztunk, többnyire sikerrel. Szerencsére a „terv” 1944 decemberére végleg lekerült a napirendről. Ezzel azonban a gyár sorsa még továbbra sem volt megnyugtató, ugyanis a hatóság a fontosabb hadiüzemek – köztük az Egyesült Izzó – üzemképtelenné tételét határozta el. Eldöntöttük, hogy az utasítást nem hajtjuk végre, mert a németek

kivonulása után a munka nem indulhatott volna el. Ezért értékes gyártóberendezéseket szereltünk le és rejtettünk el. Aztán újabb veszély fenyegetett: a gyár felrobbantásának német terve. A vezetők elhatározták, hogy polgári személyeket költöztetnek az üzembe, bizva, hogy a mintegy 800 főnyi civil lakosság jelenléte miatt nem következhet be a tragédia.

Azután 1945 júniusában megkezdődött a gyár újra-élesztése. – Szerencsére a Kőbányára kitelepített gépekkel egy hónapon belül megindult a termelés. Ekkor műszaki igazgatóhelyettesként dolgoztam. Minden tudásommal és igyekezetemmel részt vettem a vállalat „újraélesztésében”: elkezdtem felépíteni, megszervezni az új gyártást kiszolgáló laboratóriumi központot, majd a kísérleti gyártásokat. 1947-1949 között sikerült létrehozni azt a fejlesztőbázist, amely az Izzó további sikereinek egyik meghatározója volt. Ez a kiemelt fontossággal bíró szakmai terület magába foglalta a gép-, a technológia- és a termékfejlesztést és a kísérleti gyártásokat egyaránt. A laboratóriumi központban létrejött többek között az Optikai Labor és a Világítástechnikai Állomás.

Azután beindult az Izzó külhoni „hódítása” is? – A vállalat külföldi terjeszkedése a 60-as évektől állandóan „napirenden” volt, amihez én – remélem eredményesen – járultam hozzá. Több ízben tartózkodtam külföldön hosszabb-rövidebb ideig, amikor egyes munkafolyamatok, gyártási technológiák kihelyezéséről, egysegítéséről folytattunk tárgyalásokat. Több alkalommal jártam a Távol-Keleten, Kínában és Koreában. Gyakori látogatónak számítottam a Szovjetunióban, de jártam az Egyesült Államokban is. Az európai országokat szinte maradéktalanul végigutaztam.

Az átszervezés is jellemzővé vált a 70-es évek közepétől? – Ezen nem lehet csodálkozni, hiszen a növekvő vállalat új irányítási szinteket és új irányítási módszereket igényelt. Így jött létre a Műszaki Főosztály, amelynek vezetésével engem bíztak meg. Hozzám tartozott a Szabadalmi Osztály is, és tevékenységem kiterjedt az Izzó valamennyi termékcsaládjára, beleértve az alkatrész- és gépgyártást is. A Műszaki Főosztály részeként működött még a Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya és az Ágazati Műszaki Tájékoztató Osztály. Minden egysége talán nem is jut eszembe. KGST kapcsolatokban is képviseltem az Izzót bizonyos szinteken. A későbbiek folyamán mint vállalati főkonstruktor dolgoztam.

Azután tevékenységi köre, akárcsak az Izzó figyelme, a fényforrások felé fordult. – Igen, a Nagykanizsai Fényforrásgyár építési felügyeletére kaptam megbízást. Engem ugyan kihagytak a fejlesztés szervezéséből, ezt azonban nem vettem rossz néven, mert egy

sor más feladatomból volt. Mikor lementem, ott abszolút szabadkezet kaptam. A beruházás során az akkori legnagyobb kapacitású gyártósort vettük meg az Egyesült Államokból. Az átadás a tervezett időpontban megtörtént. A Nagykanizsán végzett munkám elismeréseként Munka Erdemrend kitüntetésben részesültem. A nagykanizsai gyár átadása után röviddel, 1974-ben nyugdíjba mentem.

Azután volt kollégáiról mesél, szándékosan elkerülve az időrendet, és emlékei olyan érzékletesen elevenednek meg, hogy a kérdező szinte meghatódik egy gyár, az Izzó, a Tungstram, a szakmai elhivatottság részleteinek hallatán.

A munkám sikeres végzésében nagy segítségemre voltak kollégáim, akik egytől-egyig magasam kvalifikált mérnökök, szakemberek voltak, akikről jó néhányszor kaptam hasznos és hathatós segítséget. Szeretném kiemelni közülük is Lévai Jánost, az egykori műszaki igazgatót, Dr. Winter Ernő és Dr. Millner Tivadar akadémikusokat. Igaz, később magam is szívesen támogattam a feltörekvő fiatalabb kollégák szakmai fejlődését. Ilyen volt például Dr. Kerekes Béla, Tordai Tamás, Mészáros Sándor, dr. Molnár József, Urbán János és Demeter Károly. De említhetnék másokat is.

Végül elérkezünk a nyugdíjas évekhez, dr. Vámbéri Lőrinc jelenlegi életviteléhez. – Nyugdíjas éveimben egy ideig német, angol műszaki kiadványok fordítását végeztem és számos előadást tartottam a Mérnök Továbbképző Intézet hallgatói számára. Az Izzóval semmilyen kapcsolatomból nem maradt. Nem kérdeztek, így nem kellett válaszolnom. Az Izzó nagy családjára viszont jó szívvel gondolok vissza, ahol mindenki otthonra talált, aki közösségben akart élni és dolgozni.

Hogy szolgál az egészsége? – Nem jól. Nem tudok járni, negyedszer voltam emiatt kórházban. És egyre rosszabbul látok. Pihenéssel töltöm napjaimat. Beosztásom szerint már „csak” férj, nagypapa és dédnagypapa vagyok.

Elbúcsúzunk. Csend lesz a vonal túlsó és innenső oldalán is. Azért, mert elfogadhatatlan az élet, az ifjúság, az erő és egészség múlandósága. Csak az emlék marad velünk. Amíg élünk. Mert dr. Vámbéri Lőrinc visszafiatalodott, amikor az első szakkönyvek címét említette, amikor arról beszélt, hogy minden rádiócsőnek története volt, meg 1946. február 7-éről, a születésnapjáról, amikor a dr. Bay Zoltán vezette csapattal sikerült „szóra bírniuk” a Holdat. Az Egyesült Izzó kutatógárdája a világon elsőként alkalmazta a zajsint alatti integrált vételt, a zajösszegzés elvét, elsőként ellenőrizte telemetrikus úton a Föld-Hold távolságot. Milyen szerencse, hogy a siker és az emlék örök.

Várallyay Iván

1937. május 21-én született Szolnokon. Egerben nőtt fel, középiskolai tanulmányait az Egri Ciszterci Gimnáziumban kezdte, majd ugyancsak Egerben, a Dobó István Gimnáziumban érettségizett. A BME Villamosmérnöki Kar híradástechnikai szakán villamosmérnöki, később félvezető szakmérnöki diplomát szerzett. Német és angol nyelvtudással rendelkezik. Első munkahelye a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet volt. 1963-ban került az Egyesült Izzóhoz, a későbbi Gyöngyösi Félvezető- és Gépgyárba. A Félvezetőgyáregységben kezdett mint MEO-vezető, majd főmérnöknek nevezték ki. Egy éves külföldi tanulmányútját követően ugyanott műszaki gazdasági tanácsadó, projektvezető, főtanácsos. 1970-ben Puskás Tivadar Díjban részesült. Találmányaiért kétszer megkapta az Ipari Minisztérium Kiváló Feltaláló Díj ezüst és arany fokozatát. 1990-ben lépett ki a vállaltól, és a privatizált Gyöngyösi Gépgyárban kereskedelmi igazgatóként dolgozott. 1992-ben TECHTRIN néven egyéni céget alapított. Sikeres vállalkozó. Öt gyermek édesapja.

Idézet Várallyay Iván önéletrajzi írásából: „Ritkán tekintek visszafelé az időben. Ez a múltidéző felkérés most mégis örömet szerzett. Napok óta kotorászok az emlékeim mélyén. Jólesik visszanezni, felidézni a történeteket, a fiatalságunkat minden örömeivel és bánatával, sikerével és kudarcával. Ez az öregedés biztos jele?” – Iván, szerintem te semmit sem öregedtél, de legalább is nem látszik. De azért a tinédzser-évek valóban egy kicsit odébb vannak...

Tíz éves lehettem, amikor kaptam egy kísérletező könyvet, és már akkor elhatároztam, hogy elektromérnök leszek. Abban az időben ugyan Magyarországon még nem volt elektromérnök-képzés, de ez engem

nem befolyásolt korai elhatározásomban. Tanárainm mindenképpen nyelvi pályára akartak terelni, amire én azt mondtam, hogy ha valaki csak nyelvet tud, akkor nem tud semmi mást, ha viszont szakmát tanul, akkor úgy is muszáj mellette nyelvet is tanulnia. Számomra egyértelmű volt, hogy villamosmérnök akarok lenni. Amikor értelmiségi származásom miatt elutasították a felvételmet a BME Villamosmérnöki Karára, osztályfőnököm és fizikatanárom felutazott az Oktatási Minisztériumba és kiharcolta a felvételmet.

És azután minden az elhatározásaid szerint alakult?

Mindenesetre nagy tervekkel indultam. Harmadéves koromtól dolgoztam a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet Adócső Laboratóriumában heti 18 órás munkaidőben. Diplomaterveimet is itt készítettem. A Dubnai Atomfizikai Kutatóintézet részecskegyorsítója számára terveztem egy addig sehol meg nem valósított, nagy teljesítményű és nagy impulzusedű adócsövet. E munkám ismeretében a hatvanas évek elején Gábor Dénes felajánlotta, hogy dolgozzam angliai laboratóriumában, a magyar hatóságoktól azonban nem kaptam rá engedélyt. 1964-ben pedig a Siemens hívott müncheni félvezetőgyárába, de ezt sem engedélyezték. Ez a két eset arra ösztönzött, hogy mindent megtegyek annak érdekében, hogy minél többet utazzak, és engedéllyel dolgozhassak Nyugaton.

Végül is mikor kerültél az Egyesült Izzóhoz?

1963-ban, és még abban az évben leköltöztem Gyöngyösre, az akkori Gépgyárba, többen másokkal a félvezetőgyártási részlegbe. Elsősorban az vezérelt bennünket, hogy lakást kaphattunk. Ez a gyöngyösi félvezető társaság egy nagyon összetartó, erős csapatot alkotott, hiszen egymás mellett, egy azon épületömben laktunk. Házibulikat rendeztünk, fejelő-bajnokságot szerveztünk, barátok lettünk. A gyöngyösi félvezetősök azonban többszörösen „gyarmati sorban” érezték magukat. Szervezetileg a Gyöngyösi Gépgyár igazgatójához tartoztak, szakmailag a budapesti félvezetőgyártáshoz. És áthidalhatatlannak tűnt a szakmai szakadék is a gépészek és a félvezetősök között. De a budapesti félvezetőfejlesztés és -gyártás is úgy érezte, hogy mostohagyerek az izzólámpa és az elektroncső főprofilok mellett. Ezért elkezdtem dolgozni azon, hogy elismerést szerezsek a gyöngyösi félvezetősöknek a gyöngyösi gépészek és a budapesti félvezetőfejlesztők előtt, sőt az Izzó legfelső vezetése előtt is. Világos volt, hogy az adott szervezeti keretek erre nem sok esélyt adnak. A cél elérésében a Híradástechnikai Tudományos Egyesület segített, amelynek aktív tagja voltam még Budapesten. Először csak a Gyöngyösi Gépipari Tudományos Egyesület Híradástechnikai Tagozataként alakulhattunk meg. De már ez is lehetőséget adott a gépészek és félvezetősök gyári szervezeten kívüli ismerkedésére, a közeledésre.

1966-ra megérett a helyzet a Híradástechnikai Tudományos Egyesület önálló gyöngyösi csoportjának megalakítására. Elnöknek Skultéti János igazgatót, titkárnak pedig engem választottak. Létrehoztunk egy klubhelyiséget a gyáron kívül, ahol rendszeres összejöveteleket és jó hangulatú „bulikat” rendeztünk. A gyöngyösi csoport létrehozásáért és sikeres működtetéséért, hazai és nemzetközi konferenciák szervezéséért 1970-ben megkaptam a HTE legmagasabb kitüntetését, a Puskás Tivadar Díjat. Ezt a díjat az egész gyöngyösi félvezetős csapat munkájának elismeréseként értékelték. Ugyanabban az évben kineveztek a Félvezető Gyáregység főmérnökének. Ekkorra már a gyár neve „Félvezető- és Gépgyár”-ra változott.

A külföldi utazási terveid teljesültek? – Erre csak 1976-ban kerülhetett sor, amikor már a Félvezető Gyáregység főmérnöke voltam. Egy évet dolgoztam az Aacheni Műszaki Egyetemen Beneking professzor mellett. Kutatási témám GaAlAs előállítására volt jó hatásfokú nap-elemek számára. Távollétem alatt a Félvezető Gyáregység főmérnök nélkül is jól működött, visszatértemkor tehát kiderült, nincs szükség ilyen beosztásra, megszüntették ezt a státuszt. Műszaki gazdasági tanácsadó lettem, később főtanácsos. Projektvezetői feladatokat kaptam. Ausztriából a Telefunckentől vásárolt diódagyártó sor kinti betanulását és itthoni beindítását kellett levezényelnem. Ennél a feladatnál is az motivált, hogy mutassuk meg, hogy mi is vagyunk olyan jók, mint ők. Sikerült a kiutazó csapatban is ezt a becsületet felbrazesíteni, mindenki fegyelmelzetten és hatékonyan dolgozott. Itt is köszönettel tartozom érte! Munkánk nagy elismerést váltott ki a Telefunckennél, de az Izzón belül is.

Volt-e kimutatható különbség a magyar és a külföldi félvezetős szakemberek között? – Képességbeli különbség aligha. Ismereteink azonban évekkel elmaradtak a nyugatiaké mögött. Bennünk egyfajta kisebbrendűségi érzés munkált a nyugatiakkal szemben, mivel nem juthattunk hozzá a legmodernebb eszközökhöz, berendezésekhez – vagy azért, mert nem volt rá deviza, vagy mert embargós volt az adott termék.

Hogyan alakult a továbbiakban a szakmai karriered? A Telefunckennél végzett munka adta az ötletet azon szabadalmak kidolgozásához, amelyek máig kihatnak életemre. Olyan mágneses lebegtető rendszert sikerült kifejleszteni, amellyel a korábbi 10 000 db/óra teljesítményt 100 000 db/órára lehetett emelni. Soha sem felejttem el azt az érzést, amikor az első mágneses adagológót üzembe helyeztük a Telefunckennél, annál a cégnél, amelyiktől pár évvel korábban még mi tanultunk. Megvették az általunk kifejlesztett félvezetőgyártó berendezést! Ott állt a berendezésünk körül az egész vöcklabrucki műszaki gárda az igazgatóval

együtt, és nem akartak hinni a szemüknek, ahogy másodpercenként 30 db dióda repült a berendezésben. 29 ilyen adagolóegységet szállítottunk. Aztán jöttek a komplett mérő-, bélyegző- és hevederezőgépek olyan diódatípusokra, amelyeket mi csak hírből ismertünk. Az osztrákok „cséplőgép”-nek nevezték berendezéseinket, mert úgy repült ki belőlük a kész dióda, mint a búzaszem a cséplőgépből. A legtöbb munkát és a legtöbb örömet a diódagalvanizáló gép kifejlesztése jelentette. 1989-ben a Philipsnek szállítottunk ilyen gépeket Hollandiába. A mai napig működnek a gépeink, csak a Philipsnek szállított gépek a Fülöp-szigeteken, a Telefunckennek szállítottak pedig visszajöttek Gyöngyösre, a Vishayhoz. E gépek „fejlesztve gyártásában” sok kiváló kolléga volt segítségemre Gyöngyösön és Budapesten (Horváth Gábor, Hédevári László, akik a szabadalmakban is társaim: Minczér Kálmán, Nagy András, Tresó Levente, Tóth István, Vándor György és sokan mások). Összesen 25 évet töltöttem az Egyesült Izzónál, és sok kedves kollégám mellett mindig hálásan gondolok főnökeimre is, néhai Csornai László szakmai főellenőre, Dévai Huba gyáregységvezetőre, Takács István műszaki igazgatóra, Kovácsszegi László igazgatóra.

1990-ben léptél ki a Tungsramtól, de maradtál Gyöngyösön. – Így igaz, 1990-ben megpályáztam a privatizált Gyöngyösi Gépgyártás kereskedelmi igazgatói állását, amit el is nyertem. Hoztam egy amerikai vevőt, aki azonban a tisztázatlan tulajdoni viszonyok miatt az utolsó pillanatban elállt a gyár megvételétől. 1992-ben nyugdíjba mentem, és megalapítottam az egyszemélyes TECHTRIN-t. Régi munkatársaim alkalmi megbízás keretében dolgoznak cégemnek a mai napig. Nagyon élvezem az önállóságot. Az Internet elbűvöl, e nélkül nem tudnék dolgozni. Az egyik honlapom címe: <http://www.ComputerJobAtHome.com>

Családi életed, nyugdíjas elfoglaltságod? – Első feleségem 1989-ben meghalt. Négy gyermekünk született. Házasságunk az élet csodálatos ajándéka volt. 1991-ben újból megnősültem. Feleségem három nagy gyermeket hozott a házasságunkba, közös kislányunknak így hét nagytestvére van. Kilenc unokám van. Sok öröm forrása ez a nagy család a velejáró gondokkal együtt. Rendszeresen úszom. A Balaton-átúszást a saját korosztályomban az utóbbi években megnyertem. Az országos senior-bajnokságokon érmekeket szoktam szerezni. Úgy látszik, későn érő típus vagyok, mert versenyszerűen csak az utóbbi öt évben úszom (mikor már nincs ellenfél...). Életem nagy kihívása volt a családi élet és a munka egyensúlyban tartása. Úgy érzem, hogy ennek elérésében – az időnkénti konfliktusok ellenére is – sokat segített nekem az „izzósok” közössége.

id. Várkonyi László

1929. november 6-án született Balatonalmádiban. Középiskolai tanulmányait a Veszprémi Piarista Gimnáziumban végezte. Már egészen fiatal korában nagy érdeklődéssel fordult a természettudományi és a műszaki ismeretek felé. A Szegedi Tudományegyetem, majd a Budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemen hallgatója. 1955-ben szerzett fizikusi diplomát. 1954-ben került az Egyesült Izzóhoz. A Fénycsőgyárban kezdett mint üzemmérnök, majd 1957-ben átkerült a Fejlesztési Főosztályra. A fejlesztési munka határozta meg egész pályáját. 25 bejelentett találmány birtokosa. Munkába lépésétől kezdve tanított, főiskolai jegyzeteket írt. 1991-ig – nyugdíjba vonulásáig – szinte valamennyi Tungstramgyártmányú hagyományos és halogén izzólámpa kifejlesztésében része volt. 1985-ben saját erőből létrehozta a Candella Kft-t. 1993-ban egy saját tervezésű lámpatestcsalád konstrukcióját Invenció-díjjal ismerték el.

Amikor 1954-ben belépett a Tungstram kapuján, Várkonyi László fizikus biztosan nem sejtette még, hogy ezzel a lépéssel egy egész életre elkötelezte magát a világítástechnika mellett.

Műszaki, technikai érdeklődésed mikorra datálható?

Emlékszem, egészen kis gyerekként óráig tudtam bámulni egy gőzmozdonyt. Szerencsére, a szomszédunk mozdonyvezető volt, és általa megismerkedhettem a mozdonnyal és a vasúttal is. Nem voltam tíz éves, amikor sikerült megalkotnom életem első működő villanymotorját, aminek forgórészét, a háborús idők lyukas közepű 20 filléreséből alakítottam ki. A vonat és a vasút azonban továbbra is az érdeklődésem előterében maradt. Olyannyira, hogy 13-14 éves voltam, amikor 50 méternyi „vasutat” építettem a ker-

tünkben, központilag kezelhető váltókkal, jelzőkkel és telefonnal. A villanymozdonyhoz, amit egy ablaktörőmotor hajtott, a barátaim esztergályozták ki a hiányzó, alkatrészeket. Később készült ide egy szélkerék is. Ennél jobb megoldást kínált vízkerék-hajtotta dinamó a szomszéd pataknál. Itt töltöttem fel az akkumulátort amatőr rádióm energiaellátásához. Nagy dolgok voltak ezek a maguk idejében. Később is még sokáig amatőrködtem.

Egyetemi tanulmányaidat is a technikai érdeklődés határozta meg? – Csak villamosmérnökként tudtam elképzelni a jövőmet, de máshova irányítottak. Akkor ez így működött. Származásom miatt végül is Szegedre küldtek, hogy fizikus legyek. Először ott sem a fizikusok, hanem a tanárok névsorában szerepeltem. De én nem akartam tanár lenni. Többlet tantárgyak felvételével – így tanultam ábrázológeometriát – azután nagy nehezen átkerülhettem a fizikusok közé. Ott ismerkedtem meg Ugródsy Lacival, akivel baráti kapcsolatba is kerültem. Ez a kapcsolat megmaradt a pesti egyetemi évek alatt is, de a Tungstramban is, ahol kollégák lettünk.

Időben ekkor történt a fizikusoktatás egyetemi összevonása? – Igen. Összevonták a szegedi és a debreceni egyetem fizikushallgatóit Budapestre. Így kerültem fel a fővárosba. Amikor választanom kellett a Debreceni Atomfizikai Kutató és az Egyesült Izzó között, az utóbbit választottam. És mint kiderült, nagyon jó választás volt. Vonzott az ipar, a konstruktív gondolatok megvalósításának a lehetősége. A Fénycsőgyárba kerültem. A diplomamunkámat is ott írtam „A fénycsövek kóválygása” címmel, amely a szennyezett gázterű csövek áram-, feszültség- és térerő-viszonyait tárgyalta. Ez egy komoly munka volt. Évekkel később is többször kerestek meg kollégák ezzel a problémával, és kérték segítségemet.

Az első munkahely általában mindenkiben mély nyomokat hagy. A fénycsőgyártásban eltöltött évek számodra is meghatározóak voltak.

Valóban, ezek az évek igen nagy hatással voltak rám. Ott ismerkedtem meg az iparral és a munkásszellemmel. Ez utóbbi rendkívül fontos volt számomra. Én ugyanis vidéken nőttem fel, ahol az emberek rendkívül zárkóztak voltak. Meglepő volt ezért számomra a munkások egymás iránti nyitottsága, toleranciája és segítőkészsége. Szerettem köztük lenni. Nem volt akadály a fehér köpeny sem, ha segíteni kellett a gépeket beállítani a selejt csökkentése érdekében, amittől a bérük függött. Sikerült magamat úgy „belopnom” az emberek szívébe, hogy 1956-ban meg is választottak munkástanácsagnak. Volt is belőle később problémám! Hosszú lenne a történetet részletezni, a végeredmény a lényeg: elbocsátottak. Feleségem akkor volt terhes, én pedig munkanélküli lettem. Egy hónap

múlva azután behívtak a gyárba, és miután lefolytaták ellenem a fegyelmi tárgyalást, visszavettek. „Büntetésül” nem foglalkozhattam többé a fénycsővel, és áthelyeztek a Fejlesztési Főosztályra. Az izzólámpa-fejlesztés területére kerültem. Terveztem, rajzoltam, újítottam és problémákat oldottam meg. Kiszüléstechnikai ismereteim igen nagy segítséget jelentettek számomra. Ugyanis az izzólámpában lezajló kellemetlen jelenségek még bonyolultabbak voltak, mint a fénycsőben lezajló úgynevezett „szabályos” kiszülések. A fizikát mindenben meg lehet találni, vigasztaltam magam, és az új területen az volt a hajtóerő, hogy megfelelő színvonalon teljesítsek. Az alapjelenségek és problémák fizikus szemmel történő fürkészése és felismerése eredményeként több újításmat és szabadalmamat vezettek be. A legjelentősebbek a halogénlámpák gyártására vonatkozó bejelentéseim voltak. Tevékenységem elismeréseként két ízben is megkaptam a „Kiváló Feltaláló” cím arany fokozatát.

Ismereteidet szívesen osztottad meg másokkal. A Tungstramon belül is volt lehetőség tanulni/tanítani? Bár Szegeden menekültem a tanárság veszélye elől, végül is egész életemben tanítottam. A Kandó Kálmán Műszaki Főiskola számára jegyzeteket írtam, és több mint 10 éven át tartottam előadásokat. Rendszeres előadója voltam a Budapesti Műszaki Egyetemen folyó szakmérnök-kurzusoknak is. Az elvem az volt, hogy a szakmérnöknek ismernie kell a fényforrások fizikai alapjait is, de még az egykori világító eszközöket is. Sajnos, ma ez nem így van. A szakmai igényesség is mintha alább szállt volna. Néha a szakmai folyóiratokban is olvashatni olyan cikket, ami az érintett terület „szakemberének” sajnálatos színvonaláról tanúskodik. A Tungstramnál viszont megvolt az emberekben a folyamatos önképzés iránti igény. A gondolkodásmód elsajátításának lehetősége az idősebb kollégáktól. A „szakmai műhelyekben” – például a Porubszky-féle üveglaborban, a Theisz-féle kémiai laborban stb. – egész generációk nőttek fel. Ezek a műhelyek szinte vonzották az érdeklődő szakembereket, mert ott mindig tanulhattak. Az én szememben olyan volt ez, mint – mondjuk – annak idején a művészek számára Nagybánya! Megtanultunk gondolkodni, megfogalmazni valós problémáinkat. Amit csak úgy tud megtenni az ember, ha megismeri a problémakezelés és a problémamegoldás módját. Ilyen szellemiségű környezetben – úgy gondolom – szinte természetes volt, hogy azt az ismeretanyagot, amelyet évek során megtanultam nagy elődeinktől és magam is továbbfejlesztettem az újabb technológiákkal kiegészítve, örömmel adtam tovább – abban a reményben, hogy ezzel én is hozzájárulhatok ahhoz a kollektív műszaki tudáshoz, ami nemzetközileg is elismerést váltott ki.

Viszonylag kevés publikációd jelent meg, miért?

Ez igaz, habár nekem az a véleményem, ha egy iparban dolgozó szakember komolyan foglalkozik témájával, akkor csak olyanokról tudna írni, amely már ipari titoknak minősülne. Jó esetben szabadalmi leírásban lehet rögzíteni újdonságnak számító dolgokat. Szerintem egy szabadalom megalkotása legalább akkora teljesítmény, mint egy olyan cikknek a megírása, amit csak kevesen tudnak kontrollálni, és lehet, hogy részben „ollózták”. Többek között ezzel érveltem, amikor Kerekes Béla a doktoriját védte, és tőle is a publikációs számát feszegették az Akadémián. „Egy szabadalom, felér egy publikációval” – mondtam akkor. Lényegében elfogadták az érvelésemet. Nekem nem maradt elegendő időm arra, hogy tudományos fokozatot szerezsek, bár másokat szívesen segítettem ebben a vonatkozásban is. Lehet, hogy az oktatás és a jegyzetírás helyett a tudományos fokozat megszerzésére kellett volna fordítanom az időt? Nem hiszem! Legalább is így ítélem meg. Egyébiránt a vállalatnál sem tulajdonítottak ennek nagy jelentőséget.

1991-ben elmentél nyugdíjba, de azóta is a szakmában dolgozol, nem a szokványos nyugdíjas éveket töltöd.

A hidegtükrös halogén kirakatvilágító lámpák magyarországi bevezetésének elősegítésére – a Tungstram vezetésének elvi támogatásával – még 1985-ben saját erőből létrehoztam a Candella Kft.-t, amely ma is sikeresen működik, bár az importból beérkező hasonló termékek miatt ma már nehezebb a dolgunk, mint korábban volt. De tevékenységi körünket lényegesen kibővítettük a speciális világítási technikák irányába, s ennek köszönhetően a családi vállalkozás azóta is működik.

Élegedett vagy? – Igen! Sok, nagyon izgalmas munkám volt, nagy szakmai tapasztalatra tettem szert, jól hasznosítottam a fizikai és az optikai ismereteimet. Amikor elkezdtük a munkát a Candellánál, a magyar világítási kultúra színvonala bizony még nagyon alacsony volt. Talán nem alkalmaztunk és nem használtunk ki mindent, ami lehetővé tette volna a kívánt eredmények elérését. Ezért vállalkozásom egyik kiemelt célja a magyar világítási kultúra továbbfejlesztése a törpefeszültségű rendszerek megismertetése és bevezetése révén. Ehhez nyugati színvonalon álló termékek gyártását valósítottuk meg, állandóan megújuló termékpaletták mellett. Összefoglalva annyit mondhatok, hogy olyan helyen és olyan szellemiségű környezetben élhettem le aktív éveimet, amelyben jól éreztem magamat és talán legjobban is tudtam hasznosítani adottságaimat. Saját cégemet is hasonló szellemben vezetem, s itt próbálok gyümölcsöztetni azt az óriási szakmai ismeretanyagot, amelyet a Tungstramban volt módom felhalmozni a hosszú évek során.

Veégh Józsefné (Zsuzsa)

1942. május 6-án született Fonyódon, jelenleg is ott él. A Siófoki Perczel Mór Gimnáziumban érettségizett 1960-ban, majd sikertelen egyetemi felvételi után egy évig „várta a csodát: hátha történik valami”. 1961-ben az Állami Biztosító helyi fiókjánál helyezkedett el. Annak ellenére, hogy sikerei voltak munkahelyén, otthagynya az akkorra már vezetői állását, az Egyesült Izzó Fonyódi Üdülőjénél kínákozó lehetőséget ragadta meg. 1964-től izzós. Mérlegképes könyvelői vizsgát tett, majd vendéglátóipari tanulmányokat folytatott. 1973-tól az Üdülőt vezette. 1992-től a GE Hungary Üdülők és Szolgáltató Kft. ügyvezető igazgatója. Angol nyelvtudással rendelkezik.

A Fonyódi Üdülőben találkozunk. Zsuzsa mosolygós, kedves, korát meghazudtoló „rég”i tungsramos. Most is, mint mindig, divatos ruhában, igazi „vendégváró” környezetben fogad.

Zsuzsa, iskolai tanulmányaid befejezése után milyen elhelyezkedési lehetőségeid voltak Fonyódon? És hogy kerültél éppen az Izzóhoz?

Fonyódon akkor sem volt túl sok munkalehetőség. Az érettségi után, 1961-ben az Állami Biztosítónál kezdtem dolgozni. Próbáltam egyetemre menni, de nem sikerült, amit – így visszagondolva – azóta sem bánthat meg. 1964. október 1-től vagyok a Fonyódi Üdülőben. Annak idején édesanyám felhívott azzal, hogy az Üdülőt vezetője munkatársat keres, nézzem meg, miről van szó. Ezzel kezdődött a több mint 40 éve tartó izzós, tungsramos, GE-s pályafutásom. Először adminisztrátorként dolgoztam. Mindenféle nyilvántartást vezettem, és tulajdonképpen 8 év telt el úgy, hogy évről-évre mindig egy kicsivel többet kellett átvennem az üdülő-vezetői munkákból. Ennek tudható be, hogy amikor az

Üdülőt vezetője, Zanchy úr az 1972-es év szezonnyitásokor hirtelen megbetegedett, akkor azt a nyarat már én vezényeltem le. Nagyon kemény időszak volt, mert nem csak a munkát kellett ellátnom, hanem az Üdülőt vezetőjét nagyon kedvelő üdülővendégeknek a tetszését is el kellett nyernem. Meg kellett küzdeni a „bezzeg, ha Zanchy úr itt lenne, nem lenne olyan sok a szűnyog” és más hasonló fricskákkal, de végül is minden sikerült. Első igazi erőpróbám az a búcsúest volt, amelyet a nagykanizsaiak kérésére kellett rendezni az amerikaiak tiszteletére a Ribbonsor telepítésének befejezése után. Az Üdülőt vezetőjének halálát követően megoszlottak a központi vezetői vélemények az utódlás kérdésében, de végül is rám esett a választás, és 1973. március 1-től kineveztek az Üdülőt vezetőjévé.

Az évek során igen sokat változott az Üdülőt mind beruházás, mind pedig egyéb fejlesztés révén.

Ez így igaz. Hadd vegyem mindjárt az 1973-as évet előre, ugyanis az azt megelőző években – az 1959-ben történt felújítás óta – alig volt változás. Ugyan már nem vaságysok voltak, de a szobákban még nem voltak kiépítve a vizesblokkok. A vállalat Gyártervező Irodája megtervezte az átalakításokat, és mi az Üdülőt karbantartó csapatával lépésről-lépésre megvalósítottuk a „fürdőszobásítási programot”. 2 év alatt értünk a végére, mert hiszen közben folyamatosan üzemeltünk. Ezután a Balaton-parti móló világítását oldottuk meg. Az elektromos vezetéket a vasúti sínek alatt kellett átvezetni. Nagyon sok utánjárással járt, de végül is a tervünk megvalósult. A mostani fejemmel átgondolva olyan dolgokra vágtam a fejlesztést, hogy szinte lehetetlen. Az hajtott, hogy előre kell menni, mert különben az Üdülőt fejlődésében megreked, és nem szívesen jönnek hozzánk vendégek.

Milyen pénzügyi források álltak rendelkezésre?

A forrásokat természetesen a Tungsrám biztosította ahhoz, hogy az Üdülőt a vállalat rangjához, a magam igényességéhez, a kor kívánalmaihoz igazodva modernné, komfortossá és széppé tegyük. Megfogott a feladat és a családias, izzós légkör. Beruházási lehetőség ugyan nem volt minden évben, de az Üdülőt ki tudta gazdálkodni az évenkénti felújítások költségfedezetét. Persze ha meg is volt a pénzügyi fedezet, akkor sem tudtuk bármikor elvégeztetni a munkákat, hiszen az Üdülőt egész évben üzemelt. Nyaranta mind a 120 férőhelyünk foglalt volt, de gondoskodnunk kellett az Üdülőt környékén magánszállásokon lakó tungsramosok étkeztetéséről is: naponta 400-450 adag ebédet főztünk. Azután megindultak a vállalati „fejtagító” tanfolyamok, kötött programokkal; külön vadászunk kellett azokra a tanfolyamok szünetekre, amikor beruházási, fejlesztési munkákat folytathattunk.

1973-ban, a kinevezésem átadásakor Gantner Alajos, akkori felettesem azt mondta: „Zsuzsa, ez magának egy

nyugdíjas állás lesz, csak mindig kell tudni fejleszteni, felújítani, változtatni.” Én akkor 30 éves voltam, és el sem tudtam képzelni, mit is tudok majd ilyen hosszú ideig, nyugdíjas koromig csinálni. Most, hogy már eltelt több mint 40 év, és szinte hihetetlen, hogy milyen fejlődésen mentünk keresztül, még legalább 10 évre elegendő elvégzendő munkát tudnék felsorolni.

A szemmel látható fejlődések, bővülések nyomán az Üdülő egyre rangosabb lett itt a déli parton. Soha sem akartak máshová csábítani?

Dehogynem, de mindig visszatartott két dolog: a munkahely és a család. Nagyon jól éreztem és érzem itt magam. A tungstromos közösségről legendákat tudnak mesélni – velem együtt – az idősebbek. Ez a páratlan közösség csodálatos hangulatot teremtett az Üdülőben is. Itt mindenki barátságos, kedves és kellően toleráns másokkal szemben, legyen az főnök, vagy beosztott. Mindig úgy éreztem magam, mintha egy óriási, nagy családban lennék, ami nagy visszatartó erőt jelentett.

Eddigi működésük során hozzávetőlegesen hány fő üdültetésére, vagy más célú vendéglátásra került sor? Több százezer, hiszen kb. 1000-1100 fő üdül nyaranta. Ehhez jönnek a „csak” étkezni bejáró üdülők, továbbá a különféle tanfolyamok és egyéb rendezvények résztvevői. Voltak intézmények, vállalatok, ahonnan évente 100-120 fő érkezett többhetes tanfolyamra. Úgyhogy a százezres nagyságrend nem túlzás. Igen gyakran volt itt különböző társadalmi, szakmai, klubszerű rendezvény. Különböző minisztériumi delegációk, KGST-szekciósülések résztvevői, parlamenti képviselők csoportjai. Volt itt nemzetközi sakkverseny, számos különféle kiállítás. Itt edzőtáboroztak a Tungstrom minősített sportszakosztályai, itt készült fel nagyobb fellépéseire a Tungstrom Kodály Zoltán férfi kórusa. Idén harmadszor rendezzük meg az Üdülőben a Nemzetközi Kórus Fesztivált. Igen színes volt az elmúlt 40-45 év e tekintetben is.

Hogy láttad „kívülről” a Tungstromot? Le lehetett mérni a cégen belüli változásokat, a vállalat helyzetét az üdülők viselkedéséből?

Erről nagyon sokat lehetne mesélni. A vállalat fénykorában az összes gyárból érkeztek vendégek. A vállalatvezetők dunántúli útjaik során jövet-menet minden esetben betértek hozzánk. Ilyenkor persze „a vállalat” volt a fő téma. Az üdülők hozták magukkal a friss információkat, beszéltek örömeikről, kudarcaikról. Itt többnyire felszabadultabbakká, nyitottabbakká válnak az emberek. Sok vezető – köztük Dienes Béla vezérigazgató is – szívesen töltötte nálunk családjával szabadságát. Mesélik, hogy amikor Dienes úr felállt és elindult a víz felé, szinte megelevenedett a strand, és

majd mindenkire rájött a fürödhetnek. Igen nagy tiszteletnek örvendő vezető volt. Sokan vásároltak itt Fonyódon ingatlant, ez is egyfajta kötődés. De az a véleményem, hogy Fonyód megszeretéséhez az Üdülön keresztül vezet az igazi út.

A vállalat által alapított egyszemélyes kft. jelentős fordulat volt az Üdülő életében. Milyen változások következtek be azóta?

Ez egy nagy ugrás volt. Bár folyamatosan önállósodtunk azt megelőzően is, de a lényeges fordulatot valóban a kft. létrejötte jelentette. Még nagyobb lett a felelősségem, még nagyobb szerepet kapott az önfinanszírozás igénye és lehetősége. Ismerni kell a piacot, a lehetséges vendégkört, meg kell szerezni és meg kell tartani őket. Ebben az időszakban jött létre az Oktatási Központ. Korszerű előadótermeink vannak. Ideális lehetőségeket teremtettünk a nyelvoktatásra. Évről-évre tudunk újítani, javítva a szolgáltatások színvonalát.

No és mikor üdül az üdülővezető és mit csinál szabadidejében, ha van ilyen egyáltalán?

Ez aztán jó kérdés. Amikor kineveztek, 5 éven keresztül egyáltalán nem voltam szabadságon. Később sem voltam könnyebb helyzetben, de a családom és magam miatt szükségesnek tartottam a pihenést, a kikapcsolódást. Nagyon szép külföldi utazásokon vettünk részt. Tavaly ugyan nem voltam szabadságon, de idén igyekszem bepótolni a mulasztást. A szabadidőmet pedig jelenleg 2 unokámmal töltöm. Az unokák megszületése előtt – és ameddig a férjem élt – az Üdülőben lévő igen változatos rendezvények kötötték le maradék időnket. Ez jelentette számunkra a szórakozást is. Az elmúlt szilveszter volt életemben a negyvenedik, amelyet itt, az Üdülőben töltöttem, vendégeink körében.

Gondoltál már arra, kinek fogod átadni a stafétabotot? Mint ügyvezető igazgatónak 3 évre szól a megbízatásom, ebből még 2 év hátra van. A nyugdíjba vonulásom előtt egy évvel korábban kellene betanítanom az utódomat, vagy pályázat útján kiválasztani az új vezetőt. Ez utóbbi variáció esetén is együtt kellene dolgoznunk egy ideig. Az utódot is fel kell készíteni, de magamat is, hogy ne kerüljek majd légüres térbe, mert azt nem tudnám elviselni. Mindig szerettem dolgozni, munka nélkül nem is tudnék élni.

Amint a beszélgetés során előtörték az emlékek, Veéghné Zsuzsa szavaiból mindvégig a munkatársaihoz, vendégeihez és a vállalathoz szívvel-lélekkel kötődő, a szó legszebb értelmében „igazi vendéglátós” gondjai, sikerei, feladatai rajzolódnak ki. Nagyon sokunk pihenését – de tanulását, egyéb, munkához kötődő fonyódi programjait – aranyozta be a Fonyódi Üdülő – vezetője és munkatársai – hosszú évtizedeken át. Köszönjük, és további sok sikert, Zsuzsa!

Dr. Vida Dénes

1938. december 17-én született Budapesten. Közéiskolai tanulmányait az Óbudai Árpád Gimnáziumban végezte, ahol 1957-ben érettségizett. A Budapesti Műszaki Egyetemen 1962-ben diplomázott a Villamosmérnöki Kar Műszer és Finommechanika Szakán. 1974-ben doktorált a BME Irányítástechnika szakmérnöki képzés elvégzése után. 1962-ben vették fel fejlesztőmérnöknek az Egyesült Izzó Fejlesztési Főosztályának Optikai Laboratóriumába, ahol 1969-től csoportvezetőként dolgozott. 1970-ben átkerült a Vákuumfizikai Laboratóriumba, 1981-től pedig a Nagynyomású Kísülőlámpa Fejlesztés csoportvezetője, majd vezetője lett. A GE-akvizíció után is ezen a területen dolgozott különböző (manager, technical leader, project leader, lead design engineer) pozíciókban 2007-es nyugdíjba vonulásáig. Kiváló Újító (1986), Kiváló Feltaláló (1983, 1986), „Tungsrám – Száz év a fényért” aranyérem, 13 publikáció és 13 szabadalom birtokosa. 1992 és 1995 között előadó volt a BME posztgraduális képzésén.

Az udvarias, halk szavú, mindig mosolygós Vida Dénes nagyon jól kiegészítette a fényforrás-fejlesztés már érkezésekor is nagy tudású szakemberekből álló csapatát. Indulásnak kiváló helynek bizonyult az Optikai Labor, de igazi nagy sikereket az Oldal Endre, Nágel Ferenc, Ugródy László nevével fémjelzett Vákuumfizikai Laboratórium jelentette számára. A „Fémhalogénlámpa-fejlesztés, 1970-es évek eleje” aláírású képen – kezében luxmérővel – ő látható „A Tungsrám Rt. története 1896-1996” c. könyvben, de – amint azt az alábbi színes beszámoló is igazolja – nem csupán ezzel írta be magát a Tungsrám történetébe. Mindenesetre társadalmi ösztöndíjasként az egyetem

után nem volt kérdés az elhelyezkedés, az viszont már tényleg a szerencsés véletlenek múlója, hogy az első munkahely, a fényforrásfejlesztés egész életre szóló feladatokkal szolgált.

Az egyetem elvégzése után kerültem az Egyesült Izzóba, de kapcsolatam a vállalattal jóval korábban kezdődött. Harmadéves egyetemista koromban ugyanis több más évfolyamtársammal együtt társadalmi ösztöndíjjal próbáltuk kiegészíteni szűkös anyagi forrásainkat. Egy kedves ismerősöm a Tungsrámot ajánlotta, mondván: ilyen sokrétű munkát nem nagyon lehet más vállalatnál találni. Ebben az időben az a szólás járta, hogy „itt még rakétát is lehet csinálni, ha képes vagy rá”. Így kerültem a vállalathoz ösztöndíjasként, itt teljesítettem a nyári termelési gyakorlatokat is.

A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán Műszer és Finommechanika szakon végeztem. Munkámat az Optikai Laboratóriumban kezdtem, ahol Körtvélyessy László – aki a vállalat hőtechnikai kérdéseivel foglalkozott – sok megoldandó feladatra hívta fel a figyelmemet. Örömmel vállaltam fel az egyik ilyen problémát „Függőleges molibdén-csöves kályhák hőmérséklet-szabályozása” című diplomafeladatként. Munkámat az Optikai Laboratóriumban Somkuti Adolf irányításával úgy kezdtem, hogy végigjárhattam a fejlesztés összes osztályát, megismerkedtem a témakörökkel és a problémákkal. Ez a későbbiekben nagyon hasznosnak bizonyult. A laboratóriumokban sok különleges és precíz műszerrel találkoztam, de az elektronizálás, automatizálás még gyerekcipőben járt. A nyugati embargónak „hála”, kevés korszerű műszer érkezett a vállalathoz, így a műszerezést saját anyagi és szellemi eszközökkel kellett megoldani. Szerencsére a vállalat kiváló műszaki könyvtárral és szabadalomtárral rendelkezett, ahol heti rendszerességgel, illetve szükség szerint olvashattuk a legújabb szakfolyóiratokat is. Ezt akkor főnökeink el is várták, sőt az akkor még különálló Országos Műszaki Könyvtárat a Múzeum utcában és a Műegyetem könyvtárát is henteinte látogattam. Ez a lehetőség a 90-es évekre sajnos szinte teljesen megszűnt – a vállalati könyvtárral és az OMKDK-val együtt, mely utóbbit összevonták a műegyetemi könyvtárral.

Mi egyébről is lehetett volna a 70-es években a fényforrásfejlesztésen doktori disszertációt írni, mint a halogénlámpákról. A halogénlámpa mai közkeletű fordulattal szólva: „sikertörténet” volt a Tungsrám számára. Sokat is tett érte. És eljött az idő Vida Dénes számára is, hogy „drótosból lámpásnak” álljon.

1974-ben szereztem egyetemi doktori címet az Irányítástechnika szakmérnöki képzés elvégzése után a Műegyetemen. Szakdolgozatomat ugyancsak vállalati témából írtam „Halogén izzólámpák feltérés nél-

küli nyomásmérése” címmel, mely téma komoly kihívást jelentett a lámpák túltöltése és robbanása miatt. Közben ugyanis az áramkör- és műszertervezés mellett szép lassan lámpa-témákkal is kezdtem foglalkozni, miután Demeter Károly – aki akkor még a Fényforrásfejlesztés vezetője volt – egyre csak biztatott, hogy „ne drótozzak”, azt mások is tudnak, lámpához értő ember viszont kevés van. Nehezen álltam kötélnak, hiszen a mi korlátozott eszközeinkkel készült műszerek minősége nem sokkal maradt el a műszergyártás terén akkori példaképeim, a Hewlett-Packard és a Keithley Instruments cégek műszereinek minőségétől.

A „lámpa-témák” területén először fénycsögyűjtő méréstechnikával, majd gyűjtőfejlesztéssel foglalkoztam. Sok reklamáció érkezett az izzólámpák belső biztosítékával kapcsolatban is, ennek megoldásához is fejlesztettem vizsgálóberendezést.

A Vákuumfizikai Laboratóriumban kiváló gárdába kerültem. Oldal Endre laborvezetőt, Nágel Ferencet és Ugródsy Lászlót még a termelési gyakorlatokról ismertem. Már akkor meglepett, hogy fizikus és vegyész létükre milyen sokat értenek az elektronikához. Tőlük tanultam meg, hogy ha egy feladat adódik és mástól nem várható a megoldás, nem az a fontos, hogy hol végzett az ember, el kell menni a könyvtárba, meg kell szerezni az új ismeretet, és meg kell oldani a problémát. Ha íróasztal mellett nem boldogulunk, ellentmondásosak az adatok, el kell menni a gyártásba, és a helyszínen kell megvizsgálni a dolgot, hiszen lehet, hogy sokszor nem is jól tették fel a kérdést.

Itt kapcsolódtam be a fémhalogén- és nagynyomású nátriumlámpák akkor induló fejlesztésébe. Elsősorban a fémhalogénlámpa-család konstrukciója volt a feladatom, de sok higanylámpával és nátriumlámpával kapcsolatos feladat is megtalált. Sokat foglalkoztam a lámpák gyújtási problémájának megoldásával is, ehhez jó alapot adott a korábbiakban megszerzett elektronikai szaktudás. Az elektronikus előtéték fejlesztése is megindult, sok gyáron belüli és külső kollégával kerültem kapcsolatba. A lámpadokumentáció rendbetétele, majd az új anyagok ellenőrzése is komoly gondot jelentett. Sokáig segítettem az Iparjogvédelmi Osztály munkáját is mint Patent Coordinator. Kiváló volt a kapcsolatom Billing Péterrel és Csapody Miklóssal, aki után átvettem a Nagynyomású Kisülőlámpa Fejlesztés vezetését 1987-ben.

A tulajdonosváltással hangsúlyeltolódások is jártak, hiszen egy óriási, globális vállalat már jól bejártott

struktúrájába kellett betagozódni. Megoldandó feladat azonban maradt bőven.

A tulajdonosváltás után is ezen a területen dolgoztam tovább. Munkámat továbbra is megbecsülték ugyan, de – ahogy egy profi nagyvállalathoz illő is – nem igényelték, hogy a területet „gazdaként” felügyeljem, az ilyen jellegű tevékenységemet nem értékelték. Ugyanakkor fontos projektekben vettem részt, például az első kerámia kisülőcsöves fémhalogénlámpák és a két végén fejtelt fémhalogénlámpa-család fejlesztésében, amely munkámat kellőképpen díjazta is a vállalat. A majdnem 50 éves munkaviszonyom alatt számos kollégámmal együtt több publikációm és találmányom született. Tartottam előadásokat is a fiatal műszaki gárda és a gyártásban dolgozó kollégák számára gyáron belül – pl. a kutatás, fejlesztés utánpótlásáról gondoskodó EEP (Edison Engineering Program) és a Tungstam-gyárak vezető-utánpótlását célzó MMP (Manufacturing Manager Program) résztvevőinek – és külső szakmabelieknek is az egykori Világítástechnikai Állomáson, különböző konferenciákon és egyéb helyeken. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen pedig szakmérnök-hallgatóknak tartottam előadásokat a nagynyomású kisülőlámpák területéről.

Rimay Bélával, Tordai Tamással és dr. Antal Kálmánal együtt részt vettem a hazai és KGST szabványosításban, de fontos feladatnak tartottam a katalógusok rendben tartását is – ha mégoly sziszifuszinak tűnt is ez a munka –, amiben jó partner és segítőtárs volt Surguta László. A kereskedelem munkáját is igyekeztem szakmai tanácsokkal segíteni számos, külföldi partnerekkel folytatott megbeszélésen, reklamációs problémák megoldásában. A kapcsolódó utazásaimon profi kereskedőpartnerként Tompa Valéria segített át a nyelvi nehézségeken.

Végezetül Dénes megemlíti: nagy öröme mére szolgál, hogy több, általa kifejlesztett fémhalogénlámpa-típust több évtized után a mai napig is gyárt a vállalat, de azért kisülőlámpák nélkül is tartalmasan telnek a mindennapok.

Feleségemmel, aki magyar-történelem szakos tanár, és aki már több mint 50 éve viseli el rigolyáimat, két gyermeket neveltünk fel. Egyik lányom orvosi, a másik tanári diplomát szerzett. Két kislány unokám van. Nyugdíjasként kertészkedem, rendezem – nem csekély mennyiségű – fotómat és próbálom pótolni olvasási és zenehallgatási elmaradásaimat.

Vincze Péter

1942. április 23-án született Zilahon. 1960-ban lépett be az Egyesült Izzóba. Lakatos szakmusként kezdte meg 42 éves tungsramos pályafutását. Középiskolai tanulmányait Újpesten, a Landler Jenő Gép- és Híradástechnikai Technikumban folytatta, ahol 1971-ben technikus végzettséget szerzett. Technikusként eleinte épületgépész-szerkesztői, majd 1974-től vezető tervezői munkakörben dolgozott, miközben szakirányú műszaki főiskolát végzett. 1975-ben műszaki osztályvezetőnek nevezték ki. 1983-tól az Üzemfenntartási Főosztály vezetője. A vállalat privatizációja után önálló szakmai vezetőként dolgozott a termelési igazgató közvetlen szervezetiében. Több nagy jelentőségű energia-auditot vezetett. 2002-től van nyugállományban.

Egyike a fizikai dolgozókból lett vezetőknek. Több mint negyven évet töltött el az izzós kollektívában. Olyan speciális szolgáltatási területeken dolgozott – karbantartás, felújítás, üzemátrendezés, energiaellátás –, amelyek a zavartalan és kulturált gyártási feltételek megteremtéséhez elengedhetetlenül fontosak.

Péter, te egy egészen különleges szegmensét képviseled a Tungsramnak, nevezetesen a gyártás működtetéséhez meghatározó jelentőségű karbantartási tevékenységet. Önletraajzodban részletesen írsz arról, hogyan kerültél az Izzóhoz. Mesélnél a kezdeti évekről?
1960-ban léptem be az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.-hez mint lakatos szakmunkás, 6 Ft-os órabérrel, ami abban az időben jó kezdőbérnek számított. Sok izzóst már korábbról ismertem, mivel 1958-tól a Vasas Izzóban atletizáltam, ahol kitűnő edzők – Szangetta József (Patyi bácsi), Hires László, Kertész Tibor és Tölgyesi Antal – keze alatt nagyon jó csapat gyűlt össze: Győri Tamás, Burda István, Ötvös Péter és

még sokan mások. Nem első osztályú vagy válogatott sportoló, hanem fiatal, ifjúsági korcsoportba tartozó, sportolni szerető srácok voltunk. A mi esetünkben inkább a mozgás, a barátság, az összetartozás érzése volt a motiváció.

Hogyan nézett ki a hatvanas években a Törzstelep?

Sokan nem tudják, hogy a mostani irodaház helyén salakos tenispályák voltak, a Megyeri úti Sportcsarnok épülete az EVIG-hez, a „porfesték-rész” a BUDA-LAKK-hoz tartozott, és az iparvágányokon napi több vagon szenet hoztak a kazánház üzemeltetéséhez és a gázgyártáshoz.

10 évet dolgoztál fizikai állományban, majd munkaheyled és besorolásod is megváltozott.

Igen, 1970-ig a TMK-ban dolgoztam, ekkor kerültem át technikusként a Főmechanikára. Eleinte épületgépész-szerkesztőként, majd 1974-től vezető tervezőként dolgoztam, miközben szakirányú műszaki főiskolát végeztem. Szerettem a lakatosmunkákat, de a középiskolai tanulmányaimat befejezve éreztem a váltás szükségességét, igaz, hogy technikusként kevesebb volt a havi fizetésem, mint korábban. Lakatos múltamnak is köszönhetően a technológiai alagúttól a padlásig ismertem a Törzstelep minden részét. A tervezéseket megelőző műszaki bejárásokon az állandó találkozási pont a „mázsaház” volt. (Kíváncsi lennék, hogy ma tudja-e valaki, hol volt a mázsaház?) Fizikai munkaként tehát nagy helyismeretre, széleskörű emberi kapcsolatokra tettem szert. 1975-ben kineveztek a Műszaki Osztály vezetőjének. Feladatomban a karbantartási-felújítási munkák szervezése, irányítása, fejlesztése volt nagyvállalati szinten. Ezekhez a munkákhoz össze kellett állítanunk az elektromos, épületgépész stb. szakterveket. Az akkori Gyártervező Iroda ui. első sorban külföldre dolgozott, vagy a magyarországi új gyárak terveit készítette, a belső üzemátrendezések tervei ránk maradtak. A mostani Megyeri úti sportcsarnok – egy motortekercselő üzemből és raktárból – is a mi terveink alapján készült.

Írod, hogy az elavult karbantartás helyett a diagnosztikán alapuló karbantartási rendszer kialakításán dolgoztatok. Mit jelentett ez tulajdonképpen?

A TMK valóban merev, ciklikus rend alapján dolgozott. Meghatározott időszakonként közép-, majd nagyjavításokat kellett végezni, a műszaki állapotoktól függetlenül. A gépek, berendezések tervezői, a tervekkel együtt átadták azok karbantartási utasításait is, például, hogy üzemidőtől függetlenül, évente kell a középjavításokat elvégezni. A tapasztalatok azonban több esetben azt igazolták, hogy a tervezők nem találták el a javítási, felújítási időket, és ebből jó néhányszor üzemzavar következett be, vagy jóval a felújítási munkák elvégzésének valóban szükséges idő-

pontja előtt – feleslegesen – vontunk ki, mondjuk, egy kompresszor a rendszerből. A technika fejlődésével ezért próbáltunk olyan lehetőségeket keresni és alkalmazni (különösen a gyártás működése szempontjából kulcsfontosságú szolgáltató egységek esetében), amelyek lehetővé tették, hogy a felújításra mindig a ténylegesen szükséges időben kerüljön sor. Érzékelőket építettünk be például a csapágyak rezgésszámának mérésére, amiből lehetett következtetni a kezelő meghibásodásra. Időközönként más típusú gép-állapot-vizsgálatokat is végeztünk, és akkor avatkoztunk be a folyamatba, amikor arra ténylegesen szükség volt. Ezáltal jelentősen kitolódott a nagyjavítások ideje. Az elért eredményeknek köszönhetően beválasztottak a Gépipari Tudományos Egyesület Karbantartási Szakosztályának vezetőségébe, és megbíztak az országos szintű Főmechanikusok Fórumának vezetésével.

A karbantartási, felújítási munka amúgy nem egy hálás feladat, hiszen a többség nem lelkesedett a kötelező leállásokért. – A mi munkánk tényleg nem örvendett különösen nagy népszerűségnek. Ha valamilyen üzemeltetési gond állt elő, csak mi lehettünk a hibásak. Ha minden rendben ment, szinte nem is tudták, hogy létezőnk. A mi munkánk lényege a maximális biztonság elérése volt – megfelelő minőségi színvonalon. Minden gyárban leállási tervet kellett készíteni, már előre indítottuk az alkatrészgyártási, beszerzési programokat. Ki volt jelölve a felújítandó gépsor, és minden e tervek alapján történt. A leállási tervek teljesülését naponta figyeltük, és ahol szükséges volt, ott segítséget biztosítottunk. Végül is fokozatosan csökkent az ilyen fajta leállások jelentősége, ill. gyakorlata. Annak ellenére, hogy mindenhol egyidőben volt a leállítás, többször volt rá példa, hogy valamelyik üzemnek mégis dolgoznia kellett akár termelési lemaradás, akár különleges vevői igények miatt. Később kialakult az a rend, hogy az alkatrészgyárak előbb álltak le, és korábban is kezdtek. Még később bevezettük a karácsony és az újév közötti leállást, és erre az időszakra tettük át a nyári leállások során elmaradt munkákat.

Amennyire visszaemlékszem, az 1983-as „átszervezési hullám” a Főmechanikát sem hagyta érintetlenül.

A nagyvállalat szervezetkorszerűsítésének keretében 1983-ban összevonták a Főmechanikát és a Főenergetikát Üzemfenntartási Főosztály néven, amelynek én lettem a vezetője. Az új főosztály feladata – a korábbi karbantartási feladatok mellett – a biztonságos energiaellátás megszervezése és mindkét terület gazdaságosságának javítása volt. Szakmai felügyeletünk a gyári üzemfenntartási szervezetek munkájának irányítása mellett kiterjedt a TMK-gyáregységre és a Kriptongyárra is. Az első nagyobb elemző átvilágítás eredményeinek birtokában javaslatot tettem a miskolci

gyár bezárására. Egy ilyen lépés ma mindennapos gyakorlat, de abban az időben még kissé „eretnek” gondolatnak számított. Az elemzés kimutatta ui., hogy importból (ráadásul szocialista importból) lényegesen olcsóbban és jobb minőségben lehet beszerezni a nemesgázokat. Vezérgazgatói jóváhagyás után a felszámoló-team (Bordás Dezső, Nyerges János és jómagam) szinte mindennapos vendég volt Miskolcon. Ma a Csanyik-völgyben a Sanofi-synthelabo Chinoin Rt ampullagyártó üzeme működik. A főosztály minden területen eredményesen működött, két alkalommal is elnyertük a „Kiváló Főosztály” címet. Tevékenységünk időközben tovább bővült a vállalati szállításszervezés és a gépgyártás termelésirányításának átvételével, ami szintén sok új feladatot jelentett. Érdemes megemlíteni a sikerekben oroszlánrészt vállaló vezetőtársaim – Gyimesi Attila, Jassó Péter, Nagy Ferenc, Tűzkő Ferenc – nevét.

A sikerekkel teli nyolcvanas évek végén jött a privatizáció. Hogyan éltétek meg a nagy váltást?

A privatizáció után a Főosztályt megszüntették. A továbbiakban a termelési igazgató közvetlen szervezetehez tartoztam, és mint önálló szakmai vezető fő feladatomban az energiaellátás minőségének, megbízhatóságának és gazdaságosságának növelése, valamint az energiatakarékossági tevékenység szervezése és irányítása volt – európai szinten. Később furcsa földrajzi fricskaként Kínát és Indiát is az európai szervezethez csatolták. 10 ország 25 gyárában vezetem sikeres energia-auditot, aminek köszönhetően évente 2-3 millió dollár megtakarítást értünk el. Meg kell azért jegyezni, hogy mi már a GE-t megelőzően is foglalkoztunk hasonló hatékonyságjavító intézkedések meghozatalával. Jó munkakapcsolat és eredményes együttműködés volt a gyárakkal 1990 előtt is. Havonta tartottunk főmechanikusi és főenergetikus értekezleteket, ismertük egymás gondját-baját.

Jó erőnlétben, jó egészségi állapotban látlak. Hogy telnek a nyugdíjas évek? – 2002-től vagyok nyugdíjas. Élvezem a pihenést, feleségemmel együtt sokat utazunk, szinte a fél világot bejártuk már, legutóbb Braziliában voltunk. A nyár nagy részét a telkemen töltöm, általában a négy unoka közül valamelyik társaságában. Télen az olvasás, az internetezés és a házi körüli munkák a fő tevékenységeim.

Nem vágyasz szakmai munkára, befejezted? – A szakmával, a vállalattal nincs kapcsolatomban, de a régi „tungsramos” barátaimmal rendszeresen találkozom. Sem idegileg, sem érzelmileg nem érzek vonzódást az „aktív munka” iránt, anyagilag pedig nem vagyok rászorulva. Le kell tudni zárni az élet döntő szakaszait, és ezt én – úgy érzem, sikerrel – megtettem.

Vigh Károly †

1940. október 13-án született Újpesten. 1958-ban szerzett híradásipari technikus oklevelet az újpesti Landler Jenő Technikumban. 1972-ben kapott üzemmérnöki diplomát a Kandó Kálmán Műszaki Főiskola esti tagozatán. 1958-tól 2001-ig, 43 éven át dolgozott az Egyesült Izzóban. Beállítóműszerészként, három műszakban kezdett a Volfrám- és Drótalkatrész Gyárban. Egy év után a gyári MEO-ban már technikus munkát kapott. Ezt követően átkerült a Vállalati Minőségellenőrzési Főosztályra, ahol 25 évesen kinevezték a Rádiócső Szerelvény Ellenőrzési Osztály vezetőjének. 1972 és 1975 között alkatrész szakmai főellenőr volt. 1975-ben a Volfrám- és Drótalkatrész Gyár főmérnöke, 1982-től igazgatója lett. 22 fiatal mérnök felvételével sikerült jelentősen megerősíteni a gyár műszaki gárdáját. Ez adott megfelelő alapot egy korszakos jelentőségű fejlesztés, a Toshiba volfrámgyártási technológia sikeres átvételéhez. 1984-ben vállalati főtechnológusi, majd 1988-ban műszaki igazgatóhelyettesi kinevezést kapott. A GE-akvizíciót követően is vezetőként dolgozott: környezetvédelmi igazgatói, vagyonvédelmi igazgatói, majd műszaki ügyviteli igazgatói munkaköröket töltött be. Különösen az évtizedeken keresztül felhalmozódott környezetszennyezések megszüntetésére büszke. 1995 óta tagja a Munkavédelmi Kutatási Közalapítvány kuratóriumának és a Magyar Szabványügyi Testületnek. Ez utóbbi szervezetben elnökhelyettesi és elnöki funkciót is betöltött, jelenleg ismét elnökhelyettes. Gazdasági munkája mellett jelentős társadalmi megbízatásokat is vállalt. Országos hírű ifjúsági mozgalmakat, nagyszabású szakmai vetélkedőket szervezett. Egyik kezdeményezője, később vezetője lett a Tungsramban működött „mérnökóvodának”.

Szerkesztőbizottsági tagja volt a Tungstram üzemi lapjának. 1971-től titkári teendőket látott el a Tungstram Nívódíj Bizottságban. A Tungstram Sport Klubnak 40 éven keresztül volt tagja, úszóként mint sportoló, majd szakosztályvezető, 16 éven keresztül pedig mint elnökségi tag. A Tungstram fennállásának 100. évfordulóján szimpóziumot szervezett a Magyar Tudományos Akadémián. Az állami és a vállalati kitüntetései közül arra a legbüszkébb, hogy tagja volt a 100. évforduló alkalmából arany medállal kitüntetett 100 tagú „arany” csapatnak. 2001-ben ment nyugdíjba.

Miért ragaszkodtál hozzá, hogy pályádat az Egyesült Izzóban kezd? – Családom újpesti, az iskoláimat is Újpesten végeztem, és úszóként a Vasas Izzóban sportoltam. Minden ide kötött. Ezért vállaltam, hogy a híradásipari technikum elvégzése után beállítóműszerészként három műszakban a Volfrám- és Drótalkatrész Gyárban kezdjek dolgozni, tekintettel arra, hogy az iskolai eredményeim és a KGM ajánlása ellenére sem tudtak alkalmazotti állományba felvenni. A munka mellett a napi úszóedzéseket is teljesíteni tudtam.

Indulásnál kitől tanultál a legtöbbet? – Egy év után technikus munkaköbe helyeztek a gyári MEO-ba. Itt lett a főnököm Benkő Béla, akitől a volfrámos pályám során a legtöbb segítséget kaptam. A különbség ellenére nagyon jól megértettük egymást, azonos volt a stílusunk, a hangvételünk, a mentalitásunk. Később is, amikor ő a gyárigazgató, én pedig a főmérnök voltam, nagyon sikeres párost alkottunk. Ma is nagy szeretettel és tisztelettel gondolok rá.

Hogyan alakult később a szakmai karriered? – Átteleztek a Vállalati Minőségellenőrzési Főosztályra, ahol a Műszaki Osztályon Majoros István lett a főnököm. 1965-ben, 25 éves koromban neveztek ki a Rádiócső Szerelvény Ellenőrzési Osztály vezetőjének. Később mondta is nekem Horváth Pál műszaki igazgató, hogy „Karcsi, te ugyanazon a pályán haladtál, mint én.” Ő is ennek az osztálynak volt a vezetője, és ezt követően lett vállalati főtechnológus, majd műszaki igazgatóhelyettes. Lényegében én is ezeket a beosztásokat töltöttem be később.

Mivel foglalkozott a Rádiócső Szerelvény Ellenőrzési Osztály? – A rádiócsőgyártás alapanyagainak és alkatrészeinek 90%-át maga a gyár állította elő. A szükséges vegyi anyagoktól a fémalkatrészekig, a kerámiáig. A fűtőttest-, a katód-, a rács-, az üvegballon-gyártás és a többi alkatrészgyártás MEO-ja mind hozzám tartozott. Több mint 100 ember munkáját irányítottam.

Később szakmai főellenőr lettél. – Igen, 1972-ben neveztek ki a MEF alkatrészgyártás szakmai főellenőrének. Ekkor alakultak meg a szakmai főtechnológiai is. A volfrám- és drótalkatrész szakmai főtech-

nológus Majoros István, korábbi főnököm lett. Nagyon jól tudtuk együtt dolgozni. Ő a technológiát, én pedig a minőségellenőrzést felügyeltem. Ez 1975-ig tartott.

1975-ben neveztek ki a Volfrámgyár főmérnökének. Igen, Dienes Béla vezérigazgatótól kaptam a kinevezést. Ekkor kerültem vissza Benkő Bélához, aki akkor már hosszabb ideje volt a gyár igazgatója. Dienes Bélától rendkívül nagy támogatást kaptam. Azt mondta: „a volfrámgyártást műszaki szempontból kell rendbe tenni”. Kevés volt a műszaki, kevés volt a szakember, korosztályváltásra volt szükség a műszaki vonalon. Volt olyan év, amikor 22 felsőfokú végzettségű műszakit vehettem fel, külön vezérigazgatói engedéllyel. Ebben az időszakban választottam ki azokat a vezető munkatársakat, akik később a Volfrámgyárban, majd a vállalat egyéb területein meghatározó egyéniségek lettek: Pakot Sándort, Mészáros Istvánt, Csákö Józsefet, Dabis Csabát említtem, de a neveket még hosszan sorolhatnám.

Erre az időszakra esett a volfrámgyártásban egy nagyon jelentős mennyiségi és minőségi ugrás. A Toshiba-technológia megvételére és a vidéki ipar-telepítésekre gondolok.

Időben először a vidéki ipartelepítésre került sor. A gyár akkori 700 fős létszáma rövid idő alatt megháromszorozódott. Természetesen nem Budapesten, hanem Hajdúnánáson, Hajdúböszörményben és Kisvárdán. Ez a három gyár fogadta be a huzalgyártástól egészen a spirálgyártásig a volfrámalkatrészek gyártását. Ezt követte a Toshiba-technológia átvétele, és az új volfrámfémű felépítése Budapesten. A vállalatvezetés a szerződés aláírása után ránk bízta a bonyolítást. A Toshiba felajánlotta, hogy 15 embert betanít a különböző fizikai műveletekre. A sikeres átvétel fontos momentumra volt, hogy mi nem 15 fizikai dolgozót, hanem 15 mérnököt vittünk magunkkal. Előtte itthon megtanulták a gyártás különböző fázisait. Japánban az volt a feladat, hogy a munkanap végén mind a tizenöt leírták a tapasztalataikat. Így a japánok szükségsvé technológiai leírásait lényegesen ki tudtuk bővíteni. 6 hétig voltak kint, 3 hétig Mészáros István, 3 hétig pedig én voltam a csapat vezetője. 1 hónap után már túlteljesítettük a japán munkanormákat. Egy évvel a gyártás magyarországi beindítása után már elértük a Toshiba minőségi színvonalát, gyártási normáit, s néhány év múlva már mi szállítottunk nekik.

Szerinted milyen tulajdonságok fontosak egy vezető számára? Mindenki egy kicsit máshova teszi a súlyokat, de mitől lesz sikeres egy szervezet?

A legfontosabb az emberismeret, a másik a csapatépítés. Tudni kell mindig a másik fejével is gondolkodni, de a döntéseket a saját felelősségedre kell meg-

hozni, a végrehajtáshoz pedig meg kell nyerni a csapatot. Fontos a kommunikáció is. Minden héten tartottam munkásgyűlést a volfrámgyárban. Ezt Japánban tanultam. Értékeljük az előző hetet, a kiemelkedő személyi teljesítményeket, és beszélünk az elkövetkező hét feladatairól. Válaszoltunk a dolgozók kérdéseire. A munkások nagyra értékelték, hogy bevontuk őket a döntésekbe.

Gondolom, hogy ezek után nehezen hagyta ott a Volfrámgyárat. – Nagyon nehezen, de nem volt más választásom. Később derült ki, hogy az egyik szobában Pálosi József műszaki igazgató velem tárgyalt, hogy vállaljam el a Vállalati Főtechnológia vezetését, míg a másik szobában Nagy Lajos termelési igazgató Pakot Sándort, a gyár főmérnökét kérte fel, hogy vállalja el a gyárigazgatói munkakört. Ekkor már Demeter Károly volt a vállalat vezérigazgatója. A kinevezésemet követően leült velem, és több órán keresztül tett fel kérdéseket arról, hogyan képezem a Vállalati Főtechnológia vezetését. Végül azt mondta: „Karcsi, rendben van, ha ez így fog menni, akkor én ezt támogatni fogom.”

Mindig komoly társadalmi munkát végeztél. KISz ifjúmunkástitkár voltál, majd hosszú éveken keresztül vezetted az Egyesült Izzó pártszervezetének gazdaságpolitikai munkabizottságát, tagja voltál a Vasas Izzó Sportkör elnökségének. Miért tartottad fontosnak, hogy plusz feladatokat vállalj?

Szívesen tartoztam szervezett kollektívához, és később én is arra törekedtem, hogy létrehozjak ilyeneket. A Tungram nagyságából adódóan országos hírérmozgalmaink voltak. Sok újítást vezettünk be a Szakma Ifjú Mestere és a Kiváló Ifjú Mérnök, Technikus, Közgazdász versenyek lebonyolításánál. Hosszú ideig vezettem a „mérnökövodát” is. Több éven keresztül szerveztem – Házi Karcsival közösen – a Tungram-sportnapokat. Mindig örömmel leltem a kollektíva érdekében végzett munkában. Ezért vállaltam ennek a portrékötetnek a szervezését is. A kényszer úgy hozta, hogy több portré magamnak kellett megírnom, így képzletben újra átélhettem a veletek töltött nagyszerű éveket.

Végezetül arra kérlek, beszélj a családdról, és arról hogy a napi munka után mi jelentette számodra a kikapcsolódást?

Mi egy igazi izzós család vagyunk. Feleségem, testvéreim, fiam, sógornőim is a vállalnál dolgoztak. Közel lakunk a gyárhoz. Gyalog öt perc alatt értem a házkaputól az íróasztalomhoz. Fiatalon nősültem, így a nagyobbik fiam már 40 éves, a kisebbik 37. Nagyobbik fiam családja – két fiú unokánkkal – ma is velünk él. A kikapcsolódást a ház körül és a hétfégi telken végzett barkácsolás és kertészkedés jelenti számomra.

Dr. Wohl Péter

1941. május 18-án született Budapesten. 1959-ben érettségizett a Budapesti Bolyai János Gimnáziumban. 1964-ben kapott jogász diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Az egyetem elvégzése után a jogi pálya helyett a külkereskedelmet választotta. Így került 1964-ben az Egyesült Izzó kereskedelmi igazgatóságához, ahol a „tanuló évek” után 1969-ben kapott először vezetői megbízatást. 1975-ig az Alkatrészexport Osztályt, majd 1977-ig a Tökés Gépexport Osztályt vezette. 1977 és 1979 között főosztályvezető-helyettesként ez utóbbi két területet együttesen felügyelte. 1979-től 1983-ig fiókgazdátoként a vállalat dániai fiókjának megerősítésén dolgozott. 1983-tól 1990-ig kereskedelmi igazgatóhelyettesként a tökés piaci értékesítést irányította. A GE-vel folytatott hosszú tárgyalássorozat állandó résztvevőjeként meghatározó szerepe volt a vállalat privatizációjában. 1983-tól marketingigazgató, majd stratégiai igazgató, végül 1993-tól 2001-es nyugdíjazásáig kelet-európai értékesítési és marketing-igazgató, emellett 1997-től a GE Hungary Rt. elnökhelyettese.

Péter, a kronológia kedvéért kezdjük azzal, hogy miért is lettél először fizikai munkás? – Abban az időben kétségtelenül jó pontnak számított sikertelen egyetemi felvételi után a következő megmérettetésnél, ha az illető bizonyítani tudta, hogy fizikai munkát végzett. Úgyhogy én elmentem a Magyar Acélárugyárba dolgozni, ahol akkor futballoztam. Egyébként nem valami féle „alibi” fizikai munkás voltam, hanem 3 hónapig ténylegesen anyagmozgató segédmunkás, utána pedig egy csúcsköszörűgép mellé állítottak, ahol betanított munkás voltam.

És hogy lett a jogászból külkereskedő, és miért éppen

az Egyesült Izzóban? – Én valóban jogász akartam lenni. Elsősorban a bírói pálya vonzott, de az egyetem négy éve alatt kiszereztem a bírói hivatásból. Kacérkodtam az újságírói pályával is, de végül arra gondoltam – ami akkor divatos is volt –, hogy a külkereskedelemben próbálok elhelyezkedni. Mindenesetre olyan helyre szerettem volna menni, ahol nem valamilyen távirányítással végzik idegen vállalatoknak a külkereskedelmi munkát. És szerencsés véletlen volt, hogy Földes Sándor, az Egyesült Izzó akkori kereskedelmi igazgatója apámnak korábban kollégája volt valamelyik minisztériumban, és őt kértük meg arra, hogy próbáljon elhelyezni engem a vállalatnál. Az már más kérdés, hogy mindig igyekeztem úgy viselkedni, hogy ezzel soha ne éljek vissza. Én saját magamat akartam elfogadtatni, függetlenül a kezdés némileg „protekción” voltától.

Ha jól számolom, 28 éves korodtól vagy vezető. Ebből 10 évet töltöttél itthon, mielőtt kikerültél külföldre.

Ebből 5 vagy 6 évet először az Alkatrész-értékesítési Osztály vezetőjeként. Az igazi becsületét az alkatrész-exportnak akkor szereztük meg, amikor a nagyon sikeres Ribbon-beruházás beindulásával a nyakunkba szakadt a főlősleg lámpaballonok export-értékesítése. Nagykanizsán már a mezők is kevésnek bizonyultak a tárolásukhoz. Akkor én a feladat elvégzéséhez kértem a vezérigazgatótól korlátlanul felhasználható 100 ember-nap utazási keretet, ami a 70-es évek elején szinte lehetetlen kívánság volt. És ezzel a 100 nappal – talán ki sem használtuk egészen – sikerült megteremtteni azt a piaci alapot, amivel már azonnal el lehetett kezdeni exportálni, és ami évtizedekre meghatározta a Ribbon-ballon értékesítés irányát. E sikereket látva Teke László kereskedelmi igazgató végül is rábeszélte a váltásra: az ugyancsak nagyon érdekes gépexport területére kerültem, ahol rövidesen főosztályvezető-helyettesként felelős lettem a tökés gépexportért és az alkatrész-értékesítésért is.

És akkor most elérkeztünk a dániai kiküldetésedhez.

„Mennyei manna” volt ez számomra: akkoriban éppen úgy éreztem, hogy szándékosan távol akarnak tartani a vállalat fő irányától, a fényforrásoktól. Ezért amikor a kérdés felmerült, hogy a gyakorlatilag csődbe ment dán fiók mentési munkáját felvállalom-e, vagy sem, akkor nem kértem gondolkodási időt Falus Gabriellától, hanem azonnal igent mondtam. Két héten belül már kint voltam, olyan sürgető volt a dolog. Elhibázott ösztönzési politika, a forgalom mindenáron való növelése miatt a dán fiókunk sok olyan termék értékesítésével foglalkozott, amelyek nemcsak hogy nem illettek bele a vállalat profiljába, de oly annyira gazdaságtalanoknak bizonyultak, hogy a fiók – felhalmozódott veszteségei miatt – csőd közeli helyzetbe került. És én végül is akkor szoktam le a dohányzásról, amikor 1983.

február 6-án megérkezett az 1982-es év mérlege, amely már pozitív számokat mutatott. Soha többé nem gyűjtöttem rá, igaz, korábban is inkább csak a stressz oldására. Szerettem volna ezután egyszer már végre élvezni, hogy egy nyereséges cégnek vagyok a vezetője, de akkor volt Budapesten a vezérigazgató-váltás, és Demeter Károly ragaszkodott a hazajövetelemhez.

Az 1983-as átszervezéssel új Tungsram-történet kezdődött. Hogy élted át ezt a korszakot? – Amikor hazajöttem, a vállalat „tőkés” exportja lett a felelősségem mint kereskedelmi igazgatóhelyettesnek. A teljes fiókhálózat felügyelete és a szocialista országokon kívüli teljes export. Óriási harcokat folytattunk a vállalaton belül a műszaki és gyártó részlegekkel. A piac igényeit, szükségleteit, a Tungsram szempontjából fontos dolgokat próbáltam mindvégig keményen képviselni azokon a fórumokon, ahol arról döntöttek, hogy milyen beruházások, fejlesztések valósuljanak meg.

Azután az igazi nagy fordulatról, a GE-akvizícióról beszélgetünk. Wohl Péter – mint a GE-vel folytatott valamennyi előkészítő megbeszélés résztvevője – az események hiteles tanújaként részletesen elmeséli, hogyan fontolgatták már a 80-as évek elején a Tungsram fennmaradásához elengedhetetlen források megszerzésének, vagy egy olyan nagy piaci szereplő megtalálásának lehetőségeit, akinek a Tungsram további fejlesztéséhez is fűződhetnek érdekei. A nagyobbak közül egyedül a GE látszott ilyen szempontból megfelelő potenciális befektetőnek, amit az is erősített, hogy akkoriban elhatározott szándéka volt világítástechnikai üzletágát kiterjeszteni Európára. Először ugyan csak a nyugat-európai értékesítési hálózatunk érdekelte volna, de – Wohl Péter javaslatára is – erre az ajánlatra nemleges válasz született.

A Tungsram privatizációjának első, majd második lépcsője után ugyancsak az ő inspirálására 1989 augusztusában a GE végül kinyilvánította vételi szándékát 49,65%-nyi Tungsram-részesedés megszerzésére. December 31-én a szerződés aláírásra is került azzal a kis különbséggel, hogy 50%+1 részvény lett a tulajdonszerzés. Nemsokára azután a GE 100%-os tulajdonosa lett a Tungsramnak, s hogy ez jó döntés volt magyar részről, azt kétségtelenné teszi az a hatalmas fejlődés, ami a Tungsramnál bekövetkezett az eltelt 1,5 évtized alatt.

Tudom, hogy nagyon sok kritika volt, talán még van is a Tungsram privatizációjával kapcsolatosan, de látni kell, hogy azok a volt szocialista országokban működő fényforrásgyárak, amelyek nem kerültek be valamelyik nagy fényforrásgyár szervezetébe, hatókörébe, azok egytől-egyig elvesztették jelentőségüket, forgalmukat, piaci szerepüket – még a belföldi piacaikon is.

A GE-akvizícióban, az azt megelőző tárgyalások során képviselt szókimondó, egyenes álláspontod okán benned nyilván bíztak a GE-sek. Részt vettél a GE európai stratégiájának kialakításában?

Nem vettem részt. Már az első évben – amikor marketingigazgató lettem – érezhetően hamarosan megrendült irányomban a bizalom, mert a saját szakmai meggyőződésem szerint ítéltem üzleti kérdésekben, s másfél évre stratégiai igazgatóként „parkoló pályára” kerültem. A főlöleges Tungsram-gyárak értékesítése, vagy a lehető leghumánusabb módon történő bezárása volt például a feladatom. Később a vitatott kérdések szinte mindegyikéről kiderült, hogy helyesen láttam, s ezt a GE Lighting akkori első számú embere, John D. Opie magasabb pozícióba kerülése előtt el is ismerte. Szóval megnyugodhattam, hogy a szakmai hiteltem megmaradt. Ezért aztán amikor Kelet-Európában én lettem a vezető, akkor például végképp sikerült megakadályoznom, hogy itt is megszüntessék a Tungsram-márkát, nehogy úgy járjon a vállalat, mint Nyugat-Európában, ahol a márkaváltásra azonnal érzékenyen reagált a piac.

Kik segítették munkádát, előmeneteledet?

Sok olyan vezetővel dolgoztam együtt, akitől el tudtam lesni viselkedési, vezetési stílusuk, szakmai hozzáértésük egy-egy szegmensét. Ilyen volt Földes Sándor, akinek szerintem nagy érdemei voltak abban, hogy megerősödött a vállalat nyugat-európai fiókhálózata és a fiókgazdagokba a kötődés a Tungsram-márka iránt. Dolgoztam együtt Hágenburg Sándorral is, akitől elég hamar megtanultam azt, hogy nem népszerűnek kell lenni, hanem eredményesnek. S utána én ezt hosszú évtizedekig gyakoroltam. A gépeknél nagyon élveztem Förstner László vezetési stílusát is, aki gyorsan felmérte, hogy nekem nem kell „segíteni”. Aztán később Szendrő Lászlótól megtanultam a célra vezető kereskedelmi módszerek alkalmazását. Lászlóné Franciska pedig finnországi fiókvezetőként nagyon sokat segített a dániai korszakomban, amikor még nem volt meg a fényforrásokkal kapcsolatos nemzetközi tapasztalatom. A már említett két kereskedelmi igazgató, Teke László és Falus Gabriella mellett nagyra értékelem mindhárom vezérigazgatónk teljesítményét is, akikkel módom volt együtt dolgozni: Dienes Béláét, a nagy „teremtőt”, Demeter Károlyét, az „újrágondolót” és Gábor Andrásét, a „beteljesítőét”. „*En ennek a 37 évnek szinte minden pillanatát élveztem*” – mondta összegzésül Wohl Péter, amikor búcsút vett a Tungsramtól. „*Nagyon jól éreztem magam, minden feladatot örömmel láttam el, és tulajdonképpen az tartott ott valószínűleg a cégnél, hogy tudtam: Magyarország legsikeresebb vállalatánál dolgozhattam.*”

Zanati Tibor †

1932. január 21-én született a Zala megyei Nagykapornakon. 1952-ben kitűnő eredménnyel érettségizett. 1957-ben ugyancsak kitűnő eredménnyel végzett az ELTE TTK vegyész szakán. Friss diplomásként az Egyesült Izzóban helyezkedett el, de a próbaidő alatt egy jobb állásajánlatot kapott a Konverta Egyenirányító Gyártól. Munkatársaival – saját fejlesztési eredményekre támaszkodva – megindították a germánium-, majd a szilíciumegyenirányítók gyártását. Amikor a Konvertát az Egyesült Izzóhoz csatolták, a fejlesztőrészlegeket is összevonták. Ettől kezdve a Si-tranzisztorok fejlesztését irányította. 1966-ban az angoloktól vásárolt gyártósor vezetését is elvállalta, amelyen megindították a planártranzisztorok gyártását. 1971-ben – személyes ambíciói ellenére – megbízták a Félvezető Fejlesztési Főosztály vezetésével, amely 700 fős munkatársi gárdájával a teljes kutatási-fejlesztési-gyártási folyamatot átfogta. A Mikroelektronikai Vállalat megalakulását követően főmérnöki, kereskedelmi, beruházási, majd kutatási igazgatói munkakörökben dolgozott. 1982 és 1997 között a Budapesti Műszaki Egyetemen társprofesszorként a mikroelektronikában alkalmazott korszerű kémiai eljárásokról tartott előadásokat. Két lánya és három fiú unokája van.

Munkatársai szerint Zanati Tibor nem csak nagyon jó szakember, hanem EMBER, így csupa nagybetűvel. Egy kis zalai faluból indult. Talán még hamuba sült pogácsát is csomagolt neki az édesanyja, amikor felvették a Nagykanizsai Piarista Gimnáziumba. Kitűnő tanuló volt az egyetemen, majd kitűnő fejlesztő mérnök lett belőle. Tucatnyi szabadalom fűződik a nevéhez. Nem akart főosztályvezető lenni, de vállalta. Munka-

társai érdekében konspirált akkor is, amikor kilobbizta a Mikroelektronikai Vállalat létrehozását. 65 éves korában az egyetemi katedráról ment nyugdíjba. Ma már elsősorban családjának és a kerti munkának él.

Hogyan jutottál el egy kis zalai faluból az egyetemre?

Az elemi a falubeli kéttantermes iskolában végeztem. Kiss István kántortanítónak köszönhetem, hogy 1944 nyarán falusi tehetségmentési versenyvizsgán vehetem részt Nagykanizsán. Ennek eredményeképpen szeptemberben már a Piarista Gimnázium ösztöndíjas tanulója lettem. Az ösztöndíjamat 1947-ben áttelepíteték Zalaegerszegre, ahol ingyenes kollégiumi elhelyezést kaptam. Az érettségi évében dobogós helyezést értem el az Eötvös Lóránd fizikai tanulmányi versenyen, így az ELTE TTK elsőéves hallgatójaként Rákosi Mátyás ösztöndíjat kaptam. Harmadévesként a Fizikai-Kémiai Tanszék demonstrátora lettem, majd 1956 őszétől tanársegédként dolgoztam Erdey-Grúz Tibor professzor mellett.

Az 1956. október 23-i egyetemi felvonulás egyik szervezőjeként a Forradalmi Bizottság tagjai közé is beválasztottak. A forradalom után a „Hivatalos Szerv” az egyetemen maradáshoz olyan feltételeket szabott, amelyeket nem vállaltam.

Miért a Tungstramot választottad?

1956-ban több szakember disszidált a Tungstramból, így üres helyek voltak. Tudtam, hogy félvezetőkkal akárok foglalkozni, mivel egy nagyon kedves barátom már ott dolgozott. De a próbaidő végén felmondtam, mivel a Konverta Egyenirányító Gyártól – dupla fizetéssel – nagyon kedvező állásajánlatot kaptam, fejlesztői munkakörben. A már futó szelvényegyenirányító-gyártás fejlesztése mellett a germániumegyenirányító-gyártásra való felkészülést kaptam feladatul. Lehetőségem nyílt munkatársak felvételére is. Rövid 1-2 év alatt a kitűnő felkészültségű kollégákkal a germánium-, majd a szilíciumegyenirányító-gyártást is megkezdjük, saját fejlesztési eredményeinkre alapozva. Amikor a Konvertát a vállalathoz csatolták, ismét tungstramos lettem,

A mikroelektronika tulajdonképpen egy „skorpió-történet”, mivel megölte a vállalaton belül az elektroncsőgyártást.

Nem egészen. Az elektroncső ideje lejárt. Megtette, amit megtehetett. A mikroelektronika korszakos változást hozott az emberiség életében. Ha hagyományos elemekből akarnánk megépíteni egy mobiltelefon, akkor az magasabb lenne, mint a Washington-emlékmű a washingtoni kongresszus épülete előtt. A Tungstram összesen 380-400 millió elektroncsövet gyártott. Ma egy normál asztali számítógépben van ennyi elem.

Hogyan alakult a pályád a Tungstramban?

Egy frissen toborzott lelkes csapattal szilícium-tranzisztor-fejlesztéssel foglalkoztam. 1966-ban elvál-

laltam az 1 millió dollárért vásárolt angol gyártósor vezetését is, amelyen sikeresen megindítottuk a planár-tranzisztorok gyártását. A típusok száma és a gyártott mennyiség évről évre megduplázódott.

Személyes ambícióim ellenére 1971 végén megbízták az akkor már 700 fős mikroelektronikai kutató-fejlesztő-gyártó főosztály vezetésével. A szegényes anyagi, de kitűnő személyi és szakmai felkészültségű főosztályt feladat-orientáltan átszervezve, sikeresen bővítettük a termékválasztékot és a gyöngyösi tömeggyártást korszerű, nagymennyiségű alkatrész előállítására alkalmas technológiával és eszközökkel láttuk el. Az integrált áramkörök gyártására vásárolt licenc, know-how és gyártósor átvételéhez és telepítéséhez megfelelő műszaki háttérrel szolgáltattunk. A hazai berendezésgyártókat korszerű félvezetők széles választékával tudtuk ellátni. Termékeink kompatibilisek voltak a vezető cégek azonos típusjelű eszközeivel.

Gazdaságos volt a hazai félvezetőgyártás?

Gazdaságos és fontos volt. Úgy tíz évvel ezelőtt kiszámoltam, hogy ma kb. 500 millió dollárral nagyobb lenne az államadósság, ha nem lett volna hazai mikroelektronikai ipar. Többek között a hazai katonai ipar sem létezhetett volna, mert a Varsói Szerződésen belül egy olyan szabály volt érvényben, hogy katonai berendezésbe csak a KGST-ben gyártott alkatrészeket lehetett beépíteni. A teljes hazai katonai elektronikai ipar tulajdonképpen a Tungstramnak köszönhetette a létét. Az általunk gyártott alkatrészek beépítésével nagyon jelentős exportot bonyolított le a MOM, a Gamma, a Finommechanikai Művek, az Orion, a Videoton és a Híradástechnikai Szövetkezet. A hazai alkatrész olcsóbb volt a tőkés exportnál. A tőkés cégek 1,5-2-szeresére emelték volna áraikat, ha nem lett volna hazai gyártás.

A gazdaságosság azonban egyre romlott, és 1976-77 táján már nyilvánvaló volt számomra, hogy előbb-utóbb fel kell hagynunk a mikroelektronikai alkatrészgyártással. Ez az ún. Gordon-Moor szabályból következett. Az alkatrészgyártás volumene ugyanis évről-évre exponenciálisan növekedett, és várható volt, hogy túl fog nőni Magyarország igényein. Ez 1980-85 körül következett be. Ma egy új chipgyár létesítése kb. 2 milliárd dollárba kerül. A nagy gyártók 2-3 évenként építenek új gyárat. Nem véletlen, hogy olyan óriások, mint a Siemens és a Philips is kiszálltak a gyártásból.

1981-ben a Tungstram már nem akart új gyárat építeni. Szerettem volna elérni, hogy a félvezetővel foglalkozó emberek ne kerüljenek utcára egyik napról másikra. Ezért elkezdtem lobbizni a főhatóságoknál. Ennek eredményeként jött létre 1983-ban a Mikroelektronikai Vállalat.

1986-ban leégett az új üzem. A megmaradt berendezésekből még összehoztunk egy chip-gyárat, amely még több éven át gazdaságosan működött, de be kellett látnunk, hogy a mikroelektronikában Magyarország nem játszhat komoly szerepet.

Pályafutásodat az egyetemi katedrán fejezted be.

1982 és 1997 között – mint címzetes társprofesszor – a Budapesti Műszaki Egyetemen a mikroelektronikában alkalmazott korszerű kémiai eljárásokról tartottam előadásokat. Kandidátusi értekezést a fejlesztés során alkalmazott neutron-aktivációs eljárásról és a kapott eredményekről két szerzőtársammal együtt nyújtottunk be. Az értekezés megvédésére nem kerülhetett sor, mivel az egyik szerzőtársunk disszidált. 65 éves voltam, amikor professzortársam tájékoztatott arról, hogy mindkettőnknek el kellene mennünk nyugdíjba, mert ha nem megyünk, akkor valamelyik fiatal kerül lapátra. Hát így lettem nyugdíjas. Olyan nagyon nem is láttam volna értelmét a folytatásnak, mert arra, ami ebben a szakmában érdekes volt, arra Magyarországon belátható időn belül nem lesz szükség. Céltalan dolgot pedig nem szívesen művel az ember.

Több évtizedre visszatekintve, melyik feladatot szeretted a legjobban?

A fejlesztőmunka volt az igazi területem. Amikor kineveztek főosztályvezetőnek, az számomra nem dicsőséget, hanem a szeretett feladat elhagyását jelentette. A tucatnyi szabadalom után kapott díjazásból tudtunk lakást, kocsit vásárolni. A fizetés csak a mindennapi megélhetéshez volt elégséges.

Hogyan telnek a nyugdíjas napjaid?

Két lányom és három unokám van. Az egyik lányom matematikus, a másik biomérnök, minőségügyi tanácsadó. Budapesttől 37 km-re van egy nagy kertünk, ahol szőlőt, gyümölcsöt termelünk, sokat vagyunk a szabadban, ami nagy örömet okoz. Téli időben végre kedvemre sokat olvashatok.

